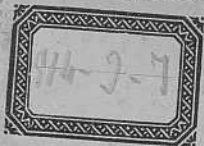
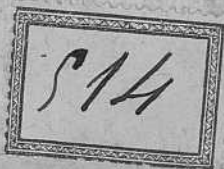

8
H Walate

3 vol.

3.451

CURSUS
THEOLOGICUS
AD USUM PROVINCIAE
SANCTI JOSEPH
MINORITARUM DISCALCEATORUM.
TOMUS TERTIUS.

COMPLECTENS TRACTATUS
de Virtutibus Theologicis; de Vera Religione; de Ali-
quibus quaestionibus Libertinorum; & de Mu-
nere, ac methodo praedicandi.

DICATUS

SSmis. PATRIARCH. SPONSO DEIPARÆ,
Seraph. Parent. Petro de Alcantara, necnon
D. Paduan. Anton.

AUTHORE

FR. ANTONIO DE ALVALATE,
*ejusdem Provinciae Sacrae Theologiae Lectore, & D.
Bernardin. Matritensis Conv. Guardiano.*

CUM PERMISSU, ET APROBATIONIBUS
necessarijs, ut constat ex primo Tomo.

MATRITI: Ex Typographia Josephi Garcia à Lanza,
in Arcola Angeli. Anno M. DCCLVII.

Es del Conv.^{to} & S. Buenav.^a & Palencia
trayendo Guard.ⁿ de el H. H.^o Fr. Euge-
nio & S. Joseph, Letor & Theolog.^a: año
~1758~

*Dignissimo Sacrae Deiparae Sponso,
Cui Christus subditus erat.*

*Morum decori, Inclito Minorum Duci,
Christi sacris stigmatibus signato.*

*Lucido semper Alcantarensi Soli,
Cui pluvia, & venti obediunt.*

*Infidelium pavori, Malleo Haereticorum,
Arcae Testamenti, Dei Trbono.*

AM proditurus in lucem tertius
Thælogici Cursus tomulus,
quem pro operis complemen-
to Dogmaticum obtuli : Opere
præitium duxi in ejus fronte quatuor vene-
rari Patronos. Mos est, ut opera in lucem
prodeant, aliquod insigne eligere patroci-
nium, ut ejus umbra, securitate, tuitio-
ne, & protectione gaudeant. Hanc igitur
electionem, non tam liberam, quàm de-
bitam recognosco. Ab incunabulis, Bea-
tissime Joseph, hec tua Provincia te suum
Tutelarem adscripsit, Patronum elegit, &
singularem Protectorem veneratur. Bene
agnoscit patrocinij fructus. Nam si tuum

nomen augmentum interpretatur : quid mirum quod tot , ac tam uberrimos fructus in omni linea produxerit ; si sub umbra tua , quam desideraverat , sedet !

Jure ergo hoc opus tibi sacrari debebat ; sic enim tutiori patrocinio fruitur.

Isolan. 1.
part. cap.
12.

Hæc Isolanus. *Mortalium inter Patronos apud Deum arbitror Sanctum Joseph esse efficaciorum.* Quam optimè noverat tuam protectionem Seraphica Virgo Theresia Eliani Ordinis Montis Carmeli restauratrix ! Ideo

Carthag.
tom. 2. l.
18. Hom.
14.

nostre Doctissimus Carthagena sic ait : *Legimus , quod pia hæc Mater hoc universale patrocinium frequenter experta , filias suas hortabatur , ut licet quam plurimos alios Sanctos , Patronos , & Advocatos haberent ; peculiari tamen devotione , protectioni Sanctissimi Josephi confidenter se committerent : quia magna à Deo beneficia in qualibet necessitate eum devotè invocantibus impetrabat.* Ratio hujus specialis prerogativæ patet ex Div. Thoma.

D. Thom.
in 4. dist.
45. quæst.
15.

Sic enim ait Angelicus Doctor. *Quibusdam Sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari . . . at Sanctissimo Joseph , in omni necessitate , & negotio concessum est opitulari , & omnes ad se piè confugientes defendere , fovere , & paterno affectu prosequi.* Hoc amplius ex nostro citato Car-

tha-

thagena patebit. Quò plures quis habet actiones ad aliquam rem petendam ; eò efficacius jus habet ad illam obtinendam Manifestum etiam est duo vincula esse uno strictiora , & amplius operari , ut habetur in Autent. de Consanguineis . . . in Sancto autem Joseph tot , ac tam efficacia vincula , tot actiones , & jura concurrunt , ut nulla ratione intercessio ejus repulsam pati queat. Ergo si ad omnes se extendit tua singularis protectio , Sanctissime Joseph , & cum securitate obtinendi : obtineat hoc opus , quod militat contra Hæreticos , patrocinium tuum ; ut te Protectore , te Duce , Fides exaltetur , & extirpentur Hæreses.

Non me latet , Seraphice Pater , respectus filiationis in nobis omnibus militans ; gloriamur enim tantum habere Parentem. De te dixit tuus dilectissimus filius Seraphicus Doctor. *Facta est super Franciscum manus Domini.* Ex hoc percipitur tua magnitudo. Magnus coram Domino acclamatur in Scriptura Præcurzor , cujus magnitudinis causa ex ipsa Scriptura patet : *Nam , & manus ejus cum ipso est.* Cum ergo super te facta sit manus Domini : quanta erit tua celsitudo ? Jam illam indicat Mansius apud Francilogium Sacrum. *In Franciseo omnia*

Carthag.
ubi sup.

D. Bonav.
in aur. leg.
cap. 1.

Francilog
Sacr. lib.
1. fol. 80.

merita, virtutes, & dona gratiæ, quæ in omnibus alijs Sanctis fuere dispersæ, vñt in quodam compendio maritata effulserunt. Merito ergo te prædicat Seraphicus Doctor speculum omnimodæ sanctitatis.

Facta est super te manus Domini. In manu signatur potentia. Qualis apud Deum erit tua, Seraphice Parens? Non deest, qui dicat, te in Cœlis primum Ministrum esse. *Fecit ergo Rex Cœlestis Beatum Franciscum primum in Secretarijs. Ministrum in terris, ut hoc percipiatur, alium respiciamus. Hic est Joseph, cui Pharaon dixit. Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni folio te præcedam. Deditque illi in signum plenariæ potestatis annulum suum Pharaon. Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manu ejus. Si hæc annuli largitio fuit dare Joseph sigillum suæ potestatis plenariæ: quanto major, Seraphice Pater, fuit potestas tibi collata á Christo Domino, quando reparationem suæ Ecclesiæ tibi commendavit; & in corpore tuo sua sacra stigmata signa nostræ Redemptionis impressit?*

Agnita jam celsitudine tua, sicut, & cognita tua potentia; non oblitus respectus meæ filiationis: ut Patrem veneror, &

ut

Castel.ubi
sup. num.
340.

Genes. 41.
num. 40.
& 42.

ut talem hujus libri Protectorem invoco,
& deffensiozem. Ut Pater, tuus est, & tui
etiam est illum fovere. Ut Protector, illum
sub umbra tua illæsum ab invassoribus ser-
va. Contra Hæreticos roborâ. Materia, de
qua tractat, tuum specialiter exigit patro-
cinium. Tuis alumnis Ecclesiæ Romanæ Fi-
dem teneri docuisti. Sic erga illam tuum
singularem zelum demonstrasti; & etiam
nunc tua in Sepulchro miraculosa possitio-
ne demonstras. Ideò dixit Summus Ponti-
fex Gregorius Nonus. *Si Fides Catholica in*
Mundo amitteretur, sufficeret ad eam restau-
randam, circumferre per Orbem Sanctum Fran-
ciscum, Imaginem, & trassumptum Crucifixi.
Hocce ergo opus protege; & tuis præci-
bus impetra, ut ubique terrarum fides ex-
tendatur.

Minorem zelum non habuisti ad do-
mum tuam defensandam; quia similem ti-
bi post te reliquisti, Petrum, scilicet, de
Alcantara. Hunc enim, pœnitentiæ Porten-
tum, altissimum contemplatorem, hæc Jo-
sephana Provincia Fundatorem veneratur.
Quà talis, jus habet, & meritó, ut ei Li-
ber dedicetur; & qua Sol perlucidus, *Pe-*
tre, Sol terris, oriens iberis, ut Hæresum te-
nebræ evanescant. Hic labor, hic finis est
sem-

Ap. Joan-
nem Bap-
tistam, Mo-
les, lib. de
Prophet.
& mirac.
Sti. Fran-
cis.

semper à me concupitus , de labore obtinendo securus. Testis est mihi Seraphica Virgo Theresia , cui Christus dixit , ipsum in Petri nomine petentes exauditurum. Quid mirum , si fuit mirabilis in Petro Dominus ? *Mirificavit Dominus Sanctum suum , & exaudivit eum clamantem ad se.*

Tanta , & tam efficax est tua intercessio , Seraphice Petre , ut Cardinalis Imperialis de te dixerit : *Petri intercessione Cæci vident , claudi ambulant , infirmi sanantur.* Sic te in omnibus mirabilem ostendisti , quia in te mirabilem se Dominus ostendit. Omnes Gentes laudabant te , & in conspectu Principum admirabilis fuisti. Merito Sol proclamaris. Sic enim , de te loquendo , dixit Cardinalis Odescalcus. *Debet enim verò majora inter Ecclesiæ Sydera lucere. Sol est ,* ut Anglicus firmat , *cujus radiatione superiora , & inferiora illustrantur.* Et si hoc est , esse omnibus omnia ; hoc etiam de te canit sepulchrale Epitaphium. *Singulis omnis erat , omnibus unus idem.* Si charitate vulneratus creaturas omnes Cœli , & Terræ ad benedicendum Dominum provocabas : hic idem effectus , tua intercessione , noscatur in Hæreticis , ut agnoscant veram lucem , suos retractent errores , Ecclesiæ obediant ,

&c

Card. Imp
in act. fol.
150.

Anglic. 1.
8. cap. 18.

Apud nos-
trum Pol.
in die Sti.
Petri.

& Dominum nostrum Jesum Christum confiteantur.

Hunc, quem Chorus humilis alacrius in jubilo collaudet, in quo Sacerdos nobilis Antonius de veritate gaudet, omnis scientiæ thesaurum possidentem, in manibus Antonij Paduani veneramur. Ideò ad te fidenter accedo tanquam ad Thronum divinæ sapientiæ; quia scientiam ipsam Divinam Aeterni Patris sapientiam, Unigenitum Dei Filium, in manu tua habes. Hoc ergo tibi munusculum offero. Tuum est, quod tibi consecro; tam, quia à Sacro Baptismatis fonte nomen tuum mihi est; quam, quia à te sumpsit exordium omnis scientiæ Minorum. Te etenim primum Sacre Theologiæ Lectorem in Seraphica Familia suis patentibus litteris Seraphicus Parens instituit. Hæreticorum Malleus prædicaris. Hac enim de causa hujus operis Mæcenatem etiam imploro; & quia in erroribus exulandis tuam noscuntur trophæa.

In Templo Salomonis, asserit Novarinus fuisse positum lapidem unum jussu Regis, quem lapidem errantium nominabant. *Erat lapis errantium.* Sic vocabatur petra; quia errantes ejus immediatione ab erroribus se avertebant. Hic Mysticus lapis est

Invit. Off.
cij Sti. Antonij.

Novarinus
lib. 2. Schem.
diam. cap. 18.

MO. i. v. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Psalm. 60.

Divus Antonius Paduanus ; Divinus enim Salomon in Edificio Ecclesiæ hunc collocavit lapidem , ut animas de erroribus erueret. *Si queris miracula , Mors , Error , Calamitas , Dæmon , Lepra fugiunt.* Singulare elogium tuum , ò Antoni Seraphice , judicat Scriptor Seraphicus illud Davidis : *In petra exaltasti me.* Exaltatur lapis , cùm sit lapis dirigens ; quia Antonius mysticùs lapis , in dirigendo errantes , & eos ab erroribus avertendo , sua cognoscit pretiosiora trophæa.

Accipe ergo , & vos omnes , quos operis colo Patronos , opusculum hocce accipite ; & sub umbra vestra servate. Sic , in vestra protectione fidens , spero.

Omnium vestrum affectissimus,
& vestros pedes osculari desiderans.

Fr. Antonius de Alvalate.

CARM.

CARMINA SAPHICA

Encomiastica in Gnomarum, &

Authoris laudem.

Fateor Scoti nonnullos Alumnos,
Ad manus esse, sed minimè adesse,
Noster Antonius, sicut nobis inest
Tutor per ardua.

Omnia quæcumque altissima fatu
Nobis aperuit, locutusque Diva,
In brevi nullus superat, & cursu
Vastoque in Orbe.

Superna scribens noster ALVA tulit,
Dedit, & LATE perindeque gravi
Alto ve stylo Sabaoth, ò Numen,
Lepidè disci.

VALE qui ut ALTA nostrum quondam
agmen

Abibat, in te videat omnia Velle
Luce largiflua latebrarum gryphos
Adigis alio.

FidEM tibi MANU libenter, & corde
Libat.

In DE tuas sequitur EST QUI cum arte
VIAS.

AD IUDICIUM

GRATO - POLITICO - ASSERTUM,
quod de Opere facessit R. Admod. P. Fr.
Julianus à Jesu, ex Domate-Antiqua, hu-
jus Seraphicæ Sponsalitiæ Provinciæ S. Jo-
seph, strictioris Observantiæ indignus Alum-
nus, & in illa Philosophiæ, ac Sacræ Theo-
logiæ Ex-Lector, Missionarius Apostoli-
cus, atquæ Apostolicarum Seminarij Mis-
sionum actualis Præfectus, hoc in Divi
Bernardini extra muros Curiæ
Madrit. Conventu.

OPUS perbellè concinnum, ex mente nost. Subtiliss.
Marianiquè Doct. ad amulsum excerptum, trino
in volumine partitum, atque digestum, luculentèquè
elucubratum à R. admod. Patre Fr. N. Fr. Antonio de
Albalate, in hac nostra S. Joseph Seraphica strictioris
Observantiæ Excalceat. Provincia, olim Philosophiæ, ac
Sacræ Theologiæ Lectore meritissimo, persæpe in illa
Guardiano dignissimo, ac deniquè hoc in D. Bernardini
extra muros Urbis Matritensis Religioso Conventu, per-
vigili, præclaroquæ Præsule; magna cum animi volup-
tate sedulò evolvi, attente vidi, introspexi, ac lectita-
vi, non Censoris munere, sed onere census, & indigna,
aviditate tam subtilia, quàm abdita verè addiscendi à
Herculeo isthoc Procere, & in subtiliorum Schola exi-
mio Macenate. Opus, inquam, vidi mihi expectatissi-
mum, & omnibus præstantissimum; cum Plinio loquar:
*Pulchrum, validum, elegans, purum, solitum, & cum
magna laude diffusum.*

Plin. Epist.
20.

Opus vidi, quod majori acuminis soliditate, ac per-
politissimis facetijs, de omnibus prorsus Sacræ Theo-
logiæ

giæ veritatibus lepidissimè disertum. Inveni equidem isthoc in opere, sicut quæsi, agrum à tam acutiori Agriculatore altè defossus, in quo adest hortus omnium florum Theologicarum Odoribus irriguus, & speciosis sapientiz veræ coloribus variegatus. Perveni ad agrum, in quo non sine ingentis gloriæ dispendio thesaurum altissimæ Divinæque sapientiz manebat absconsus. *As sapien-
tia absconsa, & thesaurus invisus, quæ utilitas;* clamat Ecclesiasticus. Quare illum Mantuani graphice liceat decantare:

Eccl. 20.
v. 32.

Excitat hic Author studium; laudatque virtus

Mant. ele.
2. & 5.

Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Denique non parvas animo dat gloria vires,

Nam manet irriguis floribus hortus aquis.

Feracem hunc siquidem Seraphicum agrum studiosè recolat florida nostra religiosa inventus, & in mentali Orationis secessu auspicate non desit prospicere, & accuratè meditari veritates Theologicas, ac Divina mysteria in illis contenta, & sanè gemmascet in fructum, turgescet in florem, pubescet in fruticem, & quasi non ex Autoris nostri solum, sed ex Supremi superno Seminario, velut plantula nova, scientifica germinabit Sacra doctrina. Grates referat incunctanter, quia jam non in exarando laboriosè totum ad studium præscriptum iusumer tempus, sed in adipiscendo, & addiscendo quod quidem ex cultum, rectè, & profundè manet inscriptum, & exaratum.

Omnes haud minus gratabundi huic nostræ Seraphicæ Josephanæ Provinciæ indefinenter gratari tenemur, cujus præclaris Parentibus in mentem venit, quòd hic incluctabilis vir, ingenij acumine verè scholastici, ad quæque paratissimi dotibus præditus, huic operi certè utilissimo, & revèra novo, obedientiz stipite innixus, & Seraphici CAPITIS galea protectus, operam daret, perfacere facesserit, solerter perfecit, & inerte consummaverit. Certè quòd dixit Claudianus, adaptare poterimus:

Or-

Claud. in
Paneg. sti-
lit. Conc.

*Ornatur fortuna viro plerumque docendi,
Inhabitat gymnasium, arces respectus honesti,
Jam laurea facundis cesserunt arma prostratis,
Optimo Ductorum fortunatissimo fratrum.*

Est quæ novitas, est quæ utilitas ulla isthoc in opere? Cum
tot extent Authores nedum exteri, sed domestici, qui
radiantes, velut stellæ in suo firmamento valde stipatæ,
veritates Theologicas sunt delibantes, & disertissimè
omnibus eas præstituentes. Verum enim vero; cum ali-
qui fusiori stylo sint illas tuentes, alij concisiori calamo
sint trutinantes, non possunt addiscentes adhuc studiosio-
res peræquè nancisci, ideoque valde proficua hæc nova
Scholastica ars; in qua utique confederatur, conciso,
haud incompto stylo, adæquatio veritatum cum fucata
doctrinæ concisione, & concisio ex optata subtilissimæ doc-
trinæ cum veritatum Theologicarum adæquatione. Hinc
utilitas, & inde Novitas. Utilitas, & ad nostratum profectum,
& ad aliorum fulcrum, prospectum, & commodum. Novitas
ex nova adinventione; sicut aiebat Ildefonsus de alio cœ-
lesti volumine: *Ex novo opere, novo effectu, novo pa-
tratu.* Abscedat ergo ob novitatem timor, ne cedat no-
vitas ob timorem; utpotè heroicum illud persuaferat
distichon:

*Ingratus noxæ timor omnis adesto Veterne,
Jam novitas regnat, totus, & Orbis ovat.*

Psal. 84.

Hæc novitas concordiam voluntatis parat, dissidias in-
tellectus haud excitat; cum in electione solidioris, ac
subtilioris sententiæ, absque præjudicio mellioris, ut in-
nixè noster innuebat Doctor, felici nexu possit Author
proclamare: *Fuistitia, & pax osculata sunt.* Scribat no-
vum, describat, & mirum, cum ita feliciter Divino fœ-
dere protrahat Sermonem de Incarnato Divino Verbo, de
ejusque plenissima Matre, quod non ambiguo, conspi-
cui potius humana aciei mentis splendore colluceat. Im-
mo cum istius operis volumen secundum tantæ Immacu-
latæ Matri cordiculis offerat, ut maximò pere protegat,
& maximo amore prosequi satagat. Elucide canebat Poeta;

Pan-

*Panditur interea domus omnipotentis Olympi
Turnus ut in fractos adverso Marte latinos.*

Virg. Ecl.
5.

Quid mirum, quod hocce opus tali stemmate ingredia-
tur in Orbe, quia cum Author extet superstes filius, ut
potè Discipulus Doctoris Mariani, in ejus commendatif-
simas laudes est illius, & nostrum immortale scædus, ex-
cedere magis, quam deficere. Maxima rerum, & vicif-
situdinum adstipulatio! Nam cum hujus Operis Author
sit cognomine de *Alba late* insignitus, & *Alba* sit quadam
urbs *Alba-longa* vocata, sicut Livius exponit, sub qua
mons latitabat Albanus; vel ducens originem ab *Alba*,
lato flumine citerioris Hispania; auspicarique lubeat; quod
Alba-late, mons seu flumen latum sapientiæ in *Alvam*
Marianam, Aulamque *Maria* amico scædere consuat, &
ad ejus limen præpropere fugiat. Hac namque Minerva
quodlibet irradiatum, hac Palladis lauro munitum, hoc
scuto Scoticum istud opus defensum, & formidolo sum
hæreseos baratrum pœnitus perterritum, atque confus-
sum. Quam apposite sed per eleganter accinebat Ovidius;
& quiddam Devotus laudes virginis decantans:

*In mare sicut Virbius pavesco incidere prorum
Cernit Cinthia vero in vitam volvere tutam;
Virgo pariter annuet intemerataque parens
Maria cuncta Dei sapientia abyssæ recondens.*

Ovid. lib.
6. met.

Poet. Dev.
Cant. laud
Virg.

Tali enim immunitate, & charactère suscultus *hic liber*,
vere liber exhibit, & introibit semel, & iterum in sancta,
veritates orthodoxas animitus propugnando, anti-ortho-
doxas enixè explodendo, & impugnando; præcipuè ta-
men in suo isto tertio volumine, sicut in illo, quod vi-
dit Zacharias: *Vidi volumen volans. Falcem volantem*
pervidit Alexandrinus. At quomodo volumen, & falx?
Nam hæc ad internationem, illud vero ad sanitatem. Sed
certè utique volumen simul, & falx utraque parte acuta;
nam aligeris foliorum pennis vastum Cœli percurrit spa-
cium. Et necnè adversus alias Catholicas acies? Nenti-
quam. Sed acuitur hæc falx adversus hæreseos perfidas
Pha-

Zach. 5.
Alexand.
apud Ala-
pid. hic

Phalanges. Fila foliorum ejus, aliquibus videlicet orthodoxis, sunt voluminis, quæ ad salutem; alijs, scilicet anti-orthodoxis erunt falcis, quæ fulgetra ad interfectionem. Optimè hoc decantat Distichon istud:

*Tu decus immortale tuis, Patriæque parasti,
Per te tuorum vita, morsque aliorum viget.*

Doc. Gon-
zal. Prim.
Mag. in
Sal. Acad.

Non aliter pervolat calamus iste hocce opus inscribens; ut suis foliorum jaculis decæptos Hæreticos contorqueat, & in exterminium redigat. Catholicos vero à nævis sophismatum, à vana veritatum intelligentia, & ab illorum vaftris rationibus vindicet, & immunes firmiter reddat. Mirum jam non erit quod triumphet, sicut prædixerat Esdras: *Magna est veritas, & prævalet.* Enim vero Calamus ejus potentis sagitta Martis, & Caduceus eloquentis Mercurij; ut optimè Plinius expellit: *Narrat, aperit, ornat, Celsè, docet, delectat, afficit*: Benè illi istud elegans Distichon:

Esdr. lib.
3. cap. 4.
Plin. Epist.
20.

Bibl. Se-
raph.

*Mercurium nostrum vocitet nunc E. hnica Lysiris
Dum Calamus mentes ad sua vota rapit.*

D. Bern.
Epist. 49.

Vincit non Calybe, sed Calamo; non ferro, sed scotico filo; non Poeseos argutijs, sed solidis argumentis; ut elegantiora, & efficaciora censeantur, quæ vera redolent sapientia, conscribit Bernardus: *Sermo vera puritatis, vel pure veritatis illibatus debet esse, & facilis, nec artificioso colorum velamine oportet opacari.* Hoc opus, hic labor Authoris nostri. Ideoque cum vidi librum, & totum opus, novi Magistrum; qui semper fuit intentus violentia rationum, autoritatum Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, intellectum, & voluntatem in obsequium Fidei allicere, convincere, & præcapitare. Quare possumus decantare:

Emman.
Asturic. in
quoddam Epi-
gr.

*Subjicit & mundum partos canit iste triumphos
Liber expellit dæmonis omne malum.*

Insomnis nocte; pervigilis die, tanti operis scriptioni de-
ditus

ditus Auctor, quiescit dum laborat, vigilans mente, dum soporatur sensus: *Frequenter insomnis, aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænuntiat*; agebat Ambr. Quid namque? si comparationi detur locus, effatur Sydonius: *Dividit, ut Socrates, explicat ut Plato, implicat ut Aristoteles, & ut Demosthenes irascitur*. Adest igitur hoc in opere labor, deest, & livor. Quare expedit ut prodeat in Orbem; quò velocius, eò felicius. Ut nostræ Seraphicæ, & Reformatæ Familiæ decus, ut Christianæ Religionis fulcimentum, ad perduelles improbos fidei detractores subigendos, ad monstra Hæreseos coercenda, & prava dogmata eliminanda. Nulla in hoc opere dissona, immò omnia consona, & divinis legibus, & Christianis moribus. Sic sentio; salvo semper meliori. Faxit Deus, *ut crescat sicut pluvia doctrina tua, & sicut ros eloquium tuum*. Ad majorem Dei gloriam, & ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ provectum. Hoc in D. Bernardini extramuros Matric, Conv. die 19. Octobr. anno Dñi. 1757.

D. Ambr.
lib. 2. de
Virg. post.
init.

Sidon. lib
4. cap. 3

Deut. cap.
32.

Tuus obseq. & addit. Subd. & Servus,

Fr. Julianus à Jesu.

Ex Dom. Antiq.

ACROSTICHA QUINQUEIES PANEGY-LABY- rinthica in Authoris, & operis Laudem.

Refloret,	Radiat,	Refert,	Redimita	Reforma
Petri:	Paradisus,	Pennis,	Per acuta:	Phalange.
Facundus,	Facilis,	Famosus,	Facula	Fulgens
Author,	Adaperiens	Aditus,	Addiscere	Adultis.
Nudipedum	Nabulum,	Nitor,	Numismate	Nodus
Theologiae	Tripla;	Homis;	Trifolia	Texta.
Oraculum	Olympi	Obsecundans	Omnis	Ope.
Normam	Noscedi	Numen	Notissimé	Nactus.
Index	Illustris	Tubentæ	Indagini	Iusta,
Observantia	Opima	Ostentans,	Opere	Ovanti.
Delectat	Doctis	Descriptis	Discere	Divi.
Examini	Exacta	Innodat,	Impicus,	Ergo.
Adaugens	Alcantara	Alumnis	Agminis	Almi,
Maternam,	Miteris:	Humiliaris	Marice	Liquet.
Benignus,	Benemerens,	Bellico	Bosphoro	Belle
Adscitos	Academicos	Allectans,	Animo	Aperto.
Lectorum	Labrum,	Laurus,	Libraria	Lubens,
Argurias	Altas	Adjungens,	Verhor,	Vrenis,
Trophæum	Trimegisti,	Tessera,	Tempora,	Tecti
Extollant	Extalceati;	Edita	Electrina	Extenuat.

Gratulanti animo recinît *Fr. Antonius*
de Consuegra, S. Theologiae Lector,
ex Discalceata Prov. S. Joseph.

ERRATA SIC CORRIGES.

PAG. 26. col. 2. fin. 36. articulos, leg. *articulos*. Pag. 33. col. 2. num. 19. lin. 15. consetur, leg. *consetur*. Pag. 41. col. 1. num. 12. lin. 28. die, leg. *dic*. Pag. 176. col. 1. lin. 13. quod, leg. *quot*. Pag. 223. col. 1. §. V. Latherus, leg. *Lutherus*. Pag. 232. col. 2. num. 6. lin. 4. dianos, leg. *diaconos*. Pag. 247. col. 1. lin. ult. signum, leg. *signum*. Pag. 255. Quæst. VII. leg. *VI. & sic de sequent.* Pag. 274. col. 1. num. 8. lin. 17. Aust. leg. *August.* Pag. 357. col. 2. lin. 26. quias, leg. *quas*. Pag. 410. col. 1. lin. 1. tenebris, leg. *tenebrae*. Pag. 471. lin. 3. col. 2. eligerent, leg. *eligerent.* & lin. 5. adjutare, leg. *abjurare*. Pag. 515. col. 2. num. 9. lin. 16. triumphantes, leg. *triumphantes*. Pag. 530. & sequentibus, Proœmium, leg. *Proœmium*. Pag. 566. col. 1. num. 7. lin. 13. Misterum, leg. *Mysterium*. Pag. 592. col. 2. lin. 14. Et andem, leg. *eandem*. Pag. 596. col. 2. lin. 1. excurice, leg. *excusite*. Pag. 603. col. 1. lin. 14. defuclis, leg. *defunctis*.

Cum perlegissem accuratè tertium Tomum Theologici cursus ad usum Provinciæ S. Joseph, Minoritarum Discalceatorum à R. P. Fr. Antonio de Albalate, ejusdem Provinciæ Sacræ Theologiæ Magistro, nunc in Canovio Sancti Bernardini Extramuros hujus curiæ meritisimo Præsule, elaboratum: Salvâ his mendis inveni conformem suo exemplari, ita fidem facio. Matrili die octavo Novembris, anno Dñi. millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo.

Doct. D. Emmanuel Gonz alex.
Ollero.

A C. M. Generalis Corrector.

DON Joseph Antonio de Yarza , Secretario del Rey nuestro Señor , y su Escrivano de Camara mas antiguo , y de Gobierno del Consejo : Certifico , que havindose visto por los Señores de èl , el Tomo tercero del Libro intitulado : *Cursus Theologicus* , su Autor Fr. Antonio de Alvalate , Lector de Theologia , y Guardian del Convento de San Bernardino , que con licencia de dichos Señores , concedida al susodicho , ha sido impresso , tassaron à seis maravedis cada pliego , y dicho Tomo parece tiene setenta y cinco , y medio , sin principios , ni tablas , que à este respecto importa quatrocientos cinquenta y tres maravedis , y al dicho precio , y no mas , mandaron se venda , y que esta Certificacion se ponga al principio del Libro , para que se sepa el precio á que se ha de vender : Y para que conste lo firmè en Madrid à catorce de Noviembre de mil setecientos cinquenta y siete.

Don Joseph Antonio de Yarza.

TRACTATUS PRIMUS.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

NOMEN virtutis Theologicae hic sumitur, prout significat supremas virtutes Christianas, quibus homo ad supernaturalem beatitudinem dirigitur, & per se infunduntur à Deo; & innotescunt ex revelatione divina, & Doctrina Scripturae: Unde virtus Theologica dici potest, non solum quia est circa Deum, tanquam objectum supernaturale; sed etiam quia est à solo Deo, tanquam causa efficiente per infusionem; & quia per solam revelationem divinam cognita est. Tractare de virtutibus Theologicis peculiariter ad Theologos pertinet; sicut ad Philosophos Morales de moralibus virtutibus, & de actibus humanis, qui sunt actus liberi hominis, laude, vel vituperio digni, de quo jam satis, dum de libero arbitrio egimus. Ceterum ut rectius procedamus, ab universalibus ad particularia descendentes, aliqua praelibamus de virtute in genere, atque de ejus divisionibus, ut sic aperiamus, quid dicendum sit de Virtutibus Theologicis in specie; & hoc per duas sequentes quaestiones potius recitative, quam disputativè. Sit ergo:

QUÆST. I. PRÆAMBULA.

QUID SIT VIRTUS IN
genere, & quotuplex?

EXistentia virtutis adeo
est nota, ut Senec. lib.
de Officijs dicat, *hoc magnum
esse nostra natura meritum, quod
virtus in omnium animos lu-
men suum immittat; itaut, qui
illam non inquirunt, eam vi-
deant, & omnes virtutem con-
fusse cognoscant, exactè autem
paucissimi.* Deinde, hoc patet
experientia, qua videmus, in
multis dari facilitatem ad iuste,
temperatè, fortiter, & honestè
operandum; & quâ convincitur
ex opposito, quod frequenter ac-
quiritur inclinatio, & facilitas
ad malè operandum: Ergo sicut
datur vitium, sic etiam datur
virtus.

Advertendum tamen est,
quod virtus multipliciter potest
sumi. 1. Pro facultate, & po-
tentia efficiendi aliquid: sic
Psalm. 32, dicitur: *Verbo Do-
mini Cœli firmati sunt, & spi-
ritu oris ejus omnis virtus eo-
rum:* sic etiam dicitur commu-
niter, quod cœli, sydera, plan-
etæ, magnes, & similia habent
virtutem; Unde Medici loquun-
tur de virtutibus plantarum, &
Astrologi de Cœlorum virtuti-

bus. 2. Sumitur pro actu talis
potentiæ; quo sensu Matth. 13.
dicitur, Christum non fecisse vir-
tutes in patria sua. Et Joan. 2.
*lignum attulit fructum suum: fi-
cus, & vinea dederunt virtu-
tem.* 3. Sumitur pro quovis ha-
bitu laudabili residente in cor-
pore, vel anima. 4. Pro solo ha-
bitu intellectuâli. 5. Pro solo
habitu morali voluntatis. Nos
autem sumimus virtutem pro
habitu inclinante ad actus bo-
nos, seu pro quadam perfectio-
ne, aut qualitate superaddita
creaturæ rationali, cum qua red-
ditur prompta, facilis, & expè-
dita ad benè operandum; homo
enim à naturali rectitudine de-
flectens per peccatum, necessè
habuit recuperare aliqua me-
dia, quibus ad Deum redderet;
quæ quidem media nihil aliud
sunt, quam virtutes. His sup-
positis, sit:

3. Conclusio 1. Virtus in
genere, & prout communis ad
Theologicas, & Morales sic so-
let definiri: *Est habitus, perfi-
ciens substantiam intellectualem,
& ad bonam operationem illam
inclinans.* Per particulam *habi-
tus*, denotatur genus virtutis;
per *substantiam intellectualem*,
denotatur Angelus, & homo, ac
potentiæ ipsorum rationales; per
ultimam particulam *ad bonam
operationem inclinans*, denota-
tur, tum effectus formalis virtu-

tis, qui est inclinare ad bonam operationem; tum effectus ipsius in genere causæ efficientis, qui etiam est ipsius finis, scilicet, bona operatio. Angelicus Præceptor S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 7. sic illam definit; *Quod sit dispositio perfecti ad optimum*; idest, qualitas bene disponens potentiam naturalem, & inclinans ad actum bonum; nam finis, complementum, & optimum potentia, & habitus operativi est actus, & operatio bona. Ab Aristot. 2. Ethic. c. 6. definitur: *Habitus, qui bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit.*

4 Idem Philosophus, loc. cit. aliam definitionem affert, quæ solis virtutibus voluntatis convenit, scilicet: *Habitus electivus in medietate consistens, prout vir prudens, & sapiens dictaverit.* Dixi, quod solis virtutibus voluntatis convenit, quia virtutes intellectuales non sunt electivæ; nam electio est operatio voluntatis. Deinde, virtutes Theologicæ non exigunt medietatem, seu mediocritatem: nemo enim potest excedere in credendo quidquid Deus revelat, nec in sperando promissam beatitudinem, nec in diligendo Deum; quia ut ait S. Bernardus, Serm. 1. de Ult. Cœna: *In dilectione Dei modus amoris nullus esse debet. Sine modo te di-*

lexit: sine modo cum diligere debes. Et in Opusc. de diligendo Deo, inquit: *Modus diligendi Deum est sine modo diligere.* Et Eccl. 43. *Benedicentes Deum exaltate illum quantum potestis, major est enim omni laude.* Verum est tamen, quod per accidens, & ratione exercitij potest esse in actibus harum virtutum aliquis excessus; ideo debeant exerceri cum moderamine pro mensura, & capacitate naturæ, conditionis, & ingenij nostri: non vero tanto connatu, ut corpus lædatur, nimium debiletur, aut judicium deperdatur. Hinc Melissus Doctor Serm. ad Fratres de Monte Dei, inquit: *Cum nullum finem, vel terminum habere debeat devotio amantis; tamen terminos suos, & fines, & regulas habere debet actio operantis.* Hoc fortassis potest vocari medium virtutum Theologicalium. Videatur Subt. Doct. in 3. d. 26. quæst. Unic. in solutione ad secund. principal.

5 Conclusio 2. Virtus in genere, seu in communi dividitur primo ratione subjecti in intellectualem, quæ residet in intellectu; & in moralem, quæ sedem habet in voluntate. Virtus intellectualis subdividitur in quinque species, prima dicitur intelligentia, seu habitus primorum principiorum; secunda, sapien-

pientia; tertia, scientia; quarta, prudentia; quinta, Ars. Sed est advertendum, quod licet Prudentia resideat in intellectu, etiam communiter vocatur virtus moralis: Tum, quia ipsa ad sui usum postulat rectum affectum voluntatis: Tum, quia ipsa iudicat, & dicat hic, & nunc, quid honestum, quid vè turpe sit; ac proinde quid sit amplectendum, vel quid respuendum: Unde est quasi Dux, & Regina omnium virtutum.

6 Numerus virtutum moralium est valde magnus, cum omnes virtutes, præter dictas, & præter Theologicas (de quibus statim) ad mores spectent. Inter illas tamen sunt præcipuæ quatuor, scilicet, Prudentia, Iustitia, & Temperantia: quæ quatuor Cardinales vocantur, eo quod illis veluti Cardinibus totius humanæ vitæ institutio recta, & honesta vertitur, & innititur. Prudentia enim est cæterarum virtutum fundamentum, & directrix. D. Bernard. 1. de Considerat. cap. 8. inquit de prudentia: *Inter voluptates, & necessitates media, quasi quædam arbitra sedens, utrinque certis limitibus d. sterminat fines: istis assignans, & prevens, quod sat est: illis, quod nimis est, demens.* Insuper, prudentia, quæ ex nomine idem est, ac procul videntia; quia est certa quadam

futurorum prævisio, præteritorum recordatio, & præsentium intuitio, distinguitur à Philosophia morali; quia licet hæc iudicet de omittendis, & faciendis, est tantum in genere; prudentia verò ad particulares circumstantias descendit. Aristoteles 6. Ethic. cap. 5. sic illam definit: *Habitus cum vera ratione actionis circa ea, quæ homini bona sunt, vel mala moraliter.* Et D. Aug. lib. 1. de Lib. Arbit. cap. 13. *Prudentia est rerum appetendarum, & fugiendarum scientia.*

7 Prudentia subdividitur in *politicam*, quæ versatur circa gubernationem reipublicæ; *economicam*, quæ respicit directionem familiæ; & *Monasticam*, quæ circa directionem hominis privati versatur. Immo juxta Subt. nostr. Doct. cum suis, & alijs, in 3. d. 36. §. *quantum ergo ad istum*, tot sunt prudentiæ secundum speciem, quot sunt virtutes morales acquisitæ; licet in communi sit una virtus secundum genus supremum; eo modo, quo virtus moralis acquisita sic dicitur genericè una. Ratio Nostri Doct. est, quia sicut ars est recta ratio factibilium, & artificialium, sic prudentia est recta ratio agibilium; ergo sicut respectu diversorum factibilium diversæ sunt artes specie differentes; ita pariter res-

pectu diversorum agibilia
erunt diversæ prudentiæ speciæ
differentes : nam alia est pru-
dentia dictans de temperatè vi-
vendo , alia de justè operando ,
& alia de fortiter agendo. Videat-
ur nost. Maslr. in 3. Sentent.
disp. 7. q. 7.

8 Justitia est habitus incli-
nans voluntatem ad reddendum
uniquique quod suum est. Divi-
ditur in generalem , seu publi-
cam , quæ personam publicam
respicit , qua Judex v. gr. decer-
nit unicuique , quod suum est ;
& privatam , qua unusquisque
alteri tribuit , quod suum est.
Subdividitur in commutativam ,
& distributivam. Commutativa
inclinat ad reddendum alteri
æquale pro æquali in contracti-
bus , & commutationibus , emp-
tione , venditione , & similibus.
Cui opponitur injustitia simpli-
citer , & quidquid alteri fit con-
tra jus ; ut homicidium , mutila-
tio , furtum , rapina , detractio ,
accusatio falsa , maledictio , &c.
Justitia distributiva inclinat ad
distribuenda commoda , & ho-
nores communitalis inter illius
personas , servando proportio-
nem Geometricam ; & infligen-
do pœnas juxta demeritum per-
sonarum , quæ male egerunt.
Unde , subdividitur in remune-
rativam , qua virtuti præmium
reddit , & in punitivam , quæ
crimini infligit pœnam ; & utri-

que opponitur acceptio perso-
narum.

9 Virtutes , quæ ad justitiam
redducuntur , sunt sequentes :
Prima , *Religio* , quæ est virtus
tribuens Deo propter ipsius ex-
cellentiam cultum , & honorem ,
qui non sit prohibitus ab Eccle-
sia Catholica. Sub ista sunt actus
sequentes : *Devotio* , *Oratio* ,
Adoratio , *Sacrificium* , *Oblatio*
honorum , *Votum* , *Juramentum* ,
Laus , & *Adjuratio* ; quibus om-
nibus homo Deo subicitur , tes-
tificaturque ejusdem excellen-
tiam , perfectionem , & supre-
mum dominium. Secundo reduci-
tur etiam ad justitiam *pietas* , quæ
inclinat ad collendos Parentes ,
cognatos , & Patriam ; cui op-
ponitur impietas , quæ ex suo
genere est mortalis. Tertio , *ob-*
servantia , quæ inclinat ad tri-
buendum honorem superiori-
bus , & personis in dignitate
constitutis ; cui opponitur inob-
servantia , ex genere suo mor-
talis. Quarto , *obedientia* , incli-
nans ad exequenda mandata Su-
periorum ; cui opponitur inobe-
dientia , etiam ex genere suo
mortalis. Quinto , *veracitas* , quæ
inclinat ad conformanda verba
menti ; cui opponitur menda-
cium. Sexto , *liberalitas* , quæ
inclinat ad distribuenda bona
alijs sine avaritia , & sine prodi-
galitate , sed juxta prescriptum
rationis , dando , & retinendo ,

ut oportet; ideo ei per defectum opponitur avaritia, & per excessum prodigalitas. Septimo, *amicitia*, quæ inclinat ad reamandum amicum, eique amabilia officia exhibenda; cui per excessum opponitur adulatio; quæ est mortalis, dum malefacta laudantur: cum impedit, ut amicus à peccatis resurgat, vel eum ad maiora crimina inducit.

10. *Fortitudo est virtus, quæ voluntatem inclinat ad labores perferendos, & iusta pericula aggredienda.* Medium tenet inter audaciam, & timiditatem; quia consistit in perpeffione laborum, quos fugit timiditas: & in aggreffione iustorum periculorum; audacia verò ad omnia pericula inclinat, sive iusta, & honesta sint, sive non. Præcipuus actus fortitudinis est prudens animadversio cum cautela periculorum, ne exponatur, ut aliquod damnum, aut mors sequatur sine ulla utilitate, vel necessitate: & ideo viri Sancti per actum fortitudinis mortem præcaverunt, quando eam subire non oportebat.

11. Virtutes, quæ ad fortitudinem reducuntur, sunt *Magnanimitas, Magnificencia, Patientia, Perseverantia.* Magnanimitas est, *virtus inclinans animum ad subeunda magna pericula ob bonum virtutis, lumi-*

ne fidei præsupposito. Magnificencia est, *virtus inclinans ad opera sumptuosa, magna, & decentia in ordine ad Dei gloriam, salutem suam, & proximi commoditatem, ut est erectio Templi, Monasterij, &c.* Patientia est, *virtus tollerantia constans in rebus adversis propter Deum;* quia sustinens adversa ex amore Dei, vel quia suis peccatis maiora debentur, verè patiens est; & tali actu meretur de condigno, si iustus est. Unde Christus D. Beatos prædicat, qui patiuntur propter iusticiam. Perseverantia est *virtus, per quam, non obstante temporis diuturnitate, difficultate, & molestijs, homo persistit in bono opere, prout id à recta ratione dictatur.* Huius virtuti opponitur per defectum movilitas, quæ stultus sicut Luna mutatur, cedendo difficultati, quæ in bonorum operum exercitio occurrit. Per excessum opponitur pertinacia, quæ quis ita suæ sententiæ adhæret, ut nollit cedere quibus, & quando secundum rectam rationem cedere debet.

12. *Temperantia est virtus inclinans voluntatem ad moderandum appetitum circa voluptates corporis, & præsertim ex cibo, potuque, & venere provenientes.* Unde, temperantia circa delectationes sensuum versatur, superans in illarum usu dif-

difficultatem specialem, ne illis homo utatur præter mensuram rationis, aut contra finem debitum. Virutes, quæ ad temperantiam reducuntur, & spectant sunt *abstinentia, sobrietas, castitas, & pudicitia*. Abstinentia est virtus, quæ moderatur delectationem cibi, & potus, ut quis non plus edat, aut bibat, quam ad humanam vitam sustentandam, illiusque functiones exercendas, secundum prudentis arbitrium necessarium est. Sobrietas est virtus, quæ ita potum moderatur, ut non noceat usui rationis. Distinguitur ergo sobrietas ab abstinentia in eo, quod illa potum moderatur, ut non noceat usui rationis per ebrietatem: abstinentia verò potum moderatur, ut nemo ob delectationem in bibendo, plus bibat, quam decet.

13 Castitas est virtus, quæ moderatur venereas voluptates. Pudicitia est virtus moderans signa impudica provocantia ad venereas delectationes; ut sunt aspectus, oscula, amplexus, &c. At ubi est consuetudo legitime introducta in signum honesti amoris, conceditur prædicta esse licita. Cæterum ubicumque prævidetur periculum libidinis, ibi abstinendum est.

14 Virtutes annexæ temperantiæ, sunt mansuetudo, clementia, modestia, humilitas,

studiositas, & eutrapelia. Mansuetudo, est virtus ira moderatrix, non sinens eam exurgere, nisi contra quos oportet, ut oportet, & quanto tempore oportet. Advertendum tamen est, quod iratus differt ab iracundo in eo, quod iratus ex causa provocatus excandescit, sed intra limites rationis; iracundus verò ex quacumque causa, & contra dictamen rationis ad iram semper movetur. Clementia est virtus, quæ considerata conditione personæ, loci, & temporis, moderatur pœnas reis debitas, prout id patitur ratio iustitia. Distinguitur à mansuetudine; quia mansuetudo moderatur, & refrænât iram, quæ movet ad pœnas dandas; clementia verò aliquid diminuit ex pœna, quæ reis juxta leges debetur; quia semper eligit infimam, ex taxatis à lege, & punit citra condignum.

15 Modestia est virtus, quæ modum statuit, qui servari debet in humanis affectibus, & actibus externis, juxta sexum, ætatem, statum, conditionem, &c. personarum. Humilitas est virtus refrænans animum, ne homo plusquam decet tendat ad excelsa, honores, & dignitates, ratione quarum velit super alios ire. Studiositas est virtus, quæ modum, & ordinem sciendi constituit, ut non excedamus, nec

nec deficiamus in addiscendo, sed proficiamus, quo ordine, quo studio, quo sine scire quaque oporteat; hoc est, ut scientiam quæramus, & desideremus, non ad innanam gloriam, aut curiositatem; sed ut medium, quo nos ipsos, & deinde alios dirigamus ad salutem. Unde nullus studere debet præcisè, ut doctus, & sciens sit, sed ut per doctrinam utilis sibi, & alijs existat.

16. Eutrapelia est virtus, quæ decorem servat in dictis, factis ludicris, jocos, & ludis ad animi quietem, & corporis recreationem. In eorum tamen usu tria cavenda sunt: I. Ne delectatio quæratur in operationibus, aut verbis turpibus, noceivis, & mendacibus, prout apud plures est in usu, qui in conversationibus, & recreationibus, aut obscenè loquuntur, vel proximo in re gravi detrahunt, aut per mendacia perniciose procedunt. Secundum, ne gravitas animi totaliter resolvatur. Tertium, ut joci, & ludi congruant dignitati personæ, tempori, loco, statui, ætati, &c. Contra hanc virtutem peccat per excessum qui utitur fraudibus, contumelijs, aut diatribis, &c. Et qui propter jocos deficit in obligationibus suis: per defectum vero peccat, qui honestè jocantibus, ac ludentibus mo-

lestus est, durus, asper, & agrestis; quia ipse nunquam jocatur, aut ludit.

17. Ex parte efficientis dividitur virtus in communem in acquisitam, & infusam. Acquisita est quam naturaliter ex proprio labore, & actibus nostris acquisimus; in quantum v. g. exercendo actus temperantiæ, fortitudinis, aut justitiæ, efficiamur fortes, temperantes, aut justis; seu acquirimus facilitatem ad similes actus, ut in Logica diximus. Virtus infusa est, quam Deus nobis impertitor, seu infundit; quæ si ita sit à Deo, ut non possimus eam acquirere naturaliter, vocatur infusa per se; si vero sit quidem à Deo, possemus tamen illam acquirere, quanvis non cum tanta facilitate, aut perfectione; tunc vocatur infusa per accidens: primi generis sunt Virtutes Theologicæ, quæ ita necessariò infunduntur divinitus, ut naturaliter non possint obtineri, secundi generis sunt Virtutes Morales supra explicatæ, quæ licet possint acquiri, eas solet Deus infundere in justificatione hominis simul cum Fide, Spe, & Charitate.

18. Ex parte causæ finalis dividitur virtus in Theologicam, & Moralem. Illa est, quæ circa Deum, sive divinam aliquam perfectionem immediate versatur, & sunt tantum tres, sci-

scilicet, Fides, Spes, & Charitas. Moralis est, quæ in cæteris rebus mores hominum componit, & circa bonum honestum versatur, ut jam satis dictum. Virtutes Theologicæ immediatè nos uniunt Deo; Virtutes vero Morales immediatè versantur circa objecta creata, & postea ad Deum nos conducunt. Virtutes Theologicæ rectificant partem superiorem animæ; Virtutes vero Morales movent facultates inferiores animæ, ut parti superiori subiciantur.

QUÆST. II. PRÆAMBULA.

DE INFUSIONE, ET
connexione Virtutum Mo-
ralium.

QUOD Virtutes Morales non sint à natura congenitæ, aut ex temperamento, melius probari non potest, quam ex ratione Philosophi, qui 2. Ethic. cap. 1. docet per experientiam, quod inclinatio naturalis non soleat superari à contraria consuetudine; ut demonstrat ex gravi, quod licet milles feratur sursum, nunquam opprimitur inclinatio naturalis ad descendendum: sed inclinatio, quam habet homo per virtutes ad benè agendum, corrumpitur per oppositam consuetudinem vitio-

rum: Ergo virtutes non insunt à natura. Deindè sequeretur, quod vanæ essent institutiones, educationes, & præcepta, quæ dantur, ut homines habeant bonos mores, & inclinationes honestas, si ab ipso efformationis exordio homines essent virtute præditi. In hoc omnes Catholici conveniunt.

2 Etiam conveniunt in eo, quod prudentia ita sit necessariò connexa cum alijs virtutibus, seu potius aliæ virtutes cum ipsa, ut nulla earum sit propriè virtus absque prudentia. Conveniunt insuper, quod virtutes intellectuales non sint inter se connexæ, excepto habitu principiorum, in quo fundantur reliquæ. Conveniunt etiam insuper Catholici, quod possint dari veræ Virtutes Morales acquisite sine virtutibus infusis. Conveniunt ulterius, quod charitas non potest esse sine fide; benè tamen potest remanere Fides, & Spes sine Charitate. Conveniunt etiam ulterius, quod in justificatione aliquorum Sanctorum, ut v. g. Joannis Baptistæ, D. Pauli, S. Mariæ Magdalenæ, &c. fuerunt coinfusæ omnes Virtutes Morales simul cum gratia, Fide, Spe, & Charitate. De his, inquam, conveniunt omnes communiter; sed inter utramque Scholam Catholicam, est quædam controversia circa conne-

xionem virtutum moralium, saltem acquiratarum; nam Thomistæ contendunt, virtutes morales, in statu perfecto consideratas, tantam habere inter se connexionem, & concatenationem, ut qui unam habet, omnes habeat; & qui una caret, nullam habeat. E contra verò Scotistæ, licet fateantur, quamlibet virtutem ad statum heroicum, & superexcellentem gradum elevatam, habere alias sibi annexas; volunt tamen, unam virtutem moralem posse consistere in gradu perfecto sine alia. Præ oculis semper habendo, quod ut suo loco diximus, nullus actus virtutum moralium potest habere perfectionem supernaturalem, seu esse supernaturalis, aut meritorius absque superna divina gratia. Tota ergo controversia debolvitur ad perfectionem purè naturalem.

3 Circa infusionem est etiam inter Catholicos quædam controversia, & quidem valde molesta; an, scilicet, præfatæ virtutes morales, aut aliæ, etiam morales, sint per se infusæ, ita ut petant infundi à Deo divinitus, sicut virtutes Theologicæ; & de facto cum illis infundantur in omni justificatione hominis? Afirmant ferè omnes extra nostram Subtilem Scholam; & ita acriter, & mordicus aliqui, ut oppositam dicant esse

erroneam; alij temerariam; alij esse contra definitionem Ecclesiæ; alij tandem communiter dicunt, quod quanvis sua non sit de fide, est tamen probabilior Theologorum sententia, ut videri potest apud nostrum Magistrum in 3. disp. 7. q. 2. n. 24. Opposita sententia est nostri Subtil. Doct. in 3. d. 36. q. unic. quam sequuntur omnes Scotistæ, tam veteres, quàm RR. negando hujusmodi virtutes morales per se infusas, & à Theologicis, ac moralibus acquisitis essentialiter diversas.

4 Conclusio 1. *Non dantur virtutes morales per se infusæ.* Sic Subt. nost. Doct. cit. ubi inquit, quod licet de istis virtutibus moralibus multa dicantur, scilicet, quod videntur necessariae propter modum, medium, & finem; quia tamen omnis finis, quem non possunt habere ex specie sua, determinatur sufficienter ex inclinatione charitatis; modus autem, & medium determinantur per fidem infusam; ideo non videtur necessitas ponendi virtutes morales infusas, sed acquisitas tantum in his, qui habent eas acquisitas, vel habere possunt; nec etiam in alijs, qui scilicet, non possunt eas acquirere propter defectum usus liberi arbitrii; quia non est major ratio de istis, quàm de illis; ita Doct. nost. lo-

to cit. Quod & probant aliqui Scotistæ, quia opposita sententia nec ex Sacra Scriptura, nec ex Patribus, nec ex Ecclesiæ definitione, nec ratione ulla efficaci probatur; quod ostendunt argumenta adversariorum solvendo. Vulpes tamen, & Mastr. probant nostram sententiam, non tantum negativè, eo quod non sint multiplicanda entia, sine necessitate; sed etiam positivè ex Sacra Scriptura, Conciliis, Patribus, & rationibus. Videatur Mastr. loco cit.

5 Conclusio 2. *Virtutes morales non sunt necessariò connectæ cum virtutibus Theologicis, nec invicem inter se.* Sic Subt. Doct. in 3. d. 36. q. unica. Probat 1. ex D. Paulo 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ecce probatio pro utraque conclusione: nam Apostolus longo discursu ostendit, posse dari actus virtutum moralium, seu morales virtutes absque gratiâ, & charitate; & insuper ostendit, solam charitatem sufficere ob illius eminentiam, quæ potest cæteras omnes virtutes supplere, vel earum actus ad supernaturalem finem meritoriè ordinare: *Charitas patiens est, non*

emulatur, non agit perperam, &c. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, &c. Ergo ex Sacra Scriptura patet, & virtutes morales per se infusas, præter Theologicas, esse superfluas, seu non necessarias; & quod virtutes morales possint dari absque charitate.

6 Probat 2. ratione à priori; quia virtutes morales inter se sunt distinctæ, & una per se non dependet ab alia; nec ulla ex illis est pars intrinseca, aut proprietas alterius; unde aliquis potest exercere aliquos actus virtutis temperantiæ v. g. vel fortitudinis priusquam exerceat actus aliarum virtutum; & ita potest sibi acquirere, & in se generare habitum illius virtutis, ante quam acquirat alias: Ergo una potest haberi, adhuc in grado perfectò naturali sine altera; non minus quam una scientia potest acquiri sine alia. Confirmatur: quia consortium aliarum virtutum non conducit per se, ut quis feratur in bonum castitatis v. g. ob ipsius particularem honestatem; quia illam non attingunt, ut ex se constat. Quid igitur conducit ad castitatem veracitas in loquendo, aut è contra, & sic de alijs? Ergo castitas potest haberi in summo gradu, & ita perfectè inclinare naturaliter loquen-

do, ad caste vivendum, quando est sine alijs virtutibus, ob suum formalem motivum, ac quando est cum illis.

7 Præterea, virtus ex Philosopho cit. est habitus electivus in mediocritate consistens, prout sapiens determinaverit: atqui sine connexione fortitudinis potest aliquis obtinere habitum electivum temperantiæ in mediocritate consistentem, juxta judicium viri prudentis: ergo, &c. Ulterius, si esset connexio necessaria inter virtutes, per actus unius producerentur alij: atqui quilibet habitus virtutis specificè diversus ab alijs, generatur per proprios suos actus, etiam specificè diversos ab actibus aliorum: g. &c.

8 Probatür 3. conclusio etiam ex Apostolo 2. ad Rom. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt.* Ubi Doctor Gentium docet, quod gentiles solo naturali lumine impleant aliqua legis mandata; quæ impletio legis est quoddam bonum morale, in suo genere perfectum, ut tradidit Chrysostom. in Comment. super hæc verba; aliàs, si actio illa legis executiva esset mala, tales non facerent quæ legis sunt; cum lex solum bonum præcipiant. Idem confirmatur ex pluribus locis veteris Testamenti, apud nostrum Boyvin viden-

dis, 3. part. disp. 3. cap. 1. q. ult. Etiamque confirmatur experientia infidelium, gentilium, & præsertim antiquorum Philosophorum, qui ob amorem aliquarum virtutum moralium erant parati ad persecutiones, carceres, & mortem subveundam.

9 Urgetur ex D. Aug. Serm. de Patientia, & refertur de Pœnit. dist. 3. cap. *Si quis non habens charitatem*, ubi loquitur de hæretico, & schismatico: *Sed quis non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem spiritus, & vinculum pacis, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, sitim, persecutiones, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammam, vel bestias, vel ipsam crucem in timore gehennæ, & ignis æterni, nullo modo culpanda sunt ista, immò vero, & hæc laudanda est patientia*: g. aliquis potest habere veram, & perfectam patientiam, seu fortitudinem absque fide, & charitate, ut hic supponitur.

10 Argumenta contra præfatas conclusiones possunt videri apud nostrates, præsertim Mastrium, Boyvin, & Panger; omnia enim non plus probant, quàm connexionem in Sanctissimis animabus, quarum operationes sunt omnes meritoriae, & Sanctissimæ in gradu heroico, quod,

quod, & nos jam supposuimus; vel solum probant, quod ut sint meritoria vitæ æternæ, & supernaturales, indigent gratia auxiliante, & iustificante, quod, & nos etiam sæpè diximus.

11 Inquires: *Quid sit medium in quo consistit virtus?* Responderetur, quod medium virtutum est conformitas in operando ad rectam rationem. Sic communiter DD. ex Aristot. 2. Ethic. cap. 6. dicente, *quod virtus est habitus electivus in mediocritate consistens quoad nos definita à ratione, ut definierit ipse prudens.* Unde, medium virtutum, seu mediocritas est secundum dictamen rationis, & prudentiæ; non verò secundum rem ipsam; quod Aristot. declarat in materia temperantiæ, in qua non est præstitutum unum certum medium ex natura rei pro omnibus hominibus; quantitas enim cibi, & potus, quæ respectu hominis sani, & robusti, est objectum temperantiæ, & sobrietatis; respectu infirmi, & debilis est objectum intemperantiæ, & ebrietatis; hoc idem constat in materia fortitudinis; nam idem periculum, quod respectu Petri est objectum fortitudinis, respectu alterius poterit esse objectum temeritatis. Hoc itaque dicitur medium rationis, & non rei: nam omnes, & singulæ virtutes inclinant ad

ita attingendum suum objectum, ut se conforment regulæ rationis, & prudentiæ, non excedendo, nec deficiendo. Unde, Deuteron. 5. *Non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad sinistram, sed per viam, quam præcipit Deus vester ambulabitis.* Ad Rom. 12. *Dico autem vobis, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* D. Gregorius Nyssen. homil. 8. in Cant. inquit: *Virtus media est inter duo vitia, nempe, inter defectum honesti, & exuperationem.* His ergo prælibatis, sit:

DISPUTATIO PRIMA:

DE FIDE.

QUÆSTIO PRIMA.

QUID SIT FIDES, ET quodnam ejus objectum, tam materiale, quam formale?

1 **P**Luribus modis nomen fidei usurpari solet. 1. Pro fidelitate, & veracitate in servandis promissis; sic dicitur homo magnæ, vel dubiæ fidei, & 1. Machab. 1. *Perseverate adhuc, conservate ad nos fidem.* 2. Sumitur pro fiducia; sic dicitur Matth. 14. v. 31. *Modice fidei, quare dubitasti?* & Jacobi

1. v. 6. *Postulet in fide nihil habitant.* 3. Sumitur pro conscientia; sic ad Rom. 14. v. 23. *Quod non est ex fide, peccatum est:* sic etiam dicitur in iure, possessor bonæ, vel malæ fidei. 4. Sumitur pro fama, quam quis habet, ut credatur; sic Eccl. 27. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit;* id est, non amplius existimatur fidelis; & in iure dicitur. *Frangenti fidem, fides non est servanda.* Relictis ijs, & alijs fidei acceptionibus, ad propositum fides sumitur pro virtute Theologica, quæ est quedam qualitas supernaturalis, in intellectu residens, qua homo est potens ad credendum Deo, & illis, quæ nobis divinitus revelantur.

2 Fides hoc modo sumpta definitur ab Apost. ad Hebr. 11. *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Dicit primo, Fidem esse substantiam sperandarum rerum; non quia fides non sit accidens supernaturale pertinet ad genus qualitatis; sed ut significetur fidei firmitas, & necessitas: Est enim fides veluti prima nostræ salutis janua, & initium, spiritualis ædificij fundamentum, & radix omnis justificationis: est vasis substantia toti ædificio spirituali, quod constituitur ex virtutibus, quæ nos conducunt ad possessionem glo-

riæ æternæ, quam speramus; quia sine fide impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire. Dicit 2. fidem esse argumentum non apparentium; quia tanquam firmum argumentum fides assentire facit veritatibus revelatis propter autoritatem Dei revelantis; loquitur enim de fide obsequiosa, & quæ regulariter habetur in via de rebus obscuris, & non visis, ut tom. 1. tract. de Beatitud. jam diximus. Scholastici autem aliter definiunt fidem; quæ quidem potest considerari, vel ut est actualis, vel ut habitualis: & pro utraque sit:

3 Conclusio 1. *Fides est donum Dei, ac lumen, seu virtus Theologica à Deo infusa, qua illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam, seu Viarium Christi credenda proposuit, sive illa scripta sint, sive non sint.* Dicitur donum Dei; quia non habemus à nobis ipsis, sed est nobis gratis datum pro nostra salute, ut asserit Joann. dicens: *hoc est opus Dei, ut credatis in eum,* Joan. 6. & alibi: *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est:* ad Philip. 1. 1. Dicitur lumen; sicut enim Sol illuminat oculos nostros, ut omnia visibilia conspiciere possint: ita fides intellectum nostrum illuminat

ad credendum, & cognoscendum quidquid Deus, *qui nec fallere, nec falli potest*, nobis revelavit, quantumvis sensui, vel rationi contrarium videatur.

4 Alijs verbis solent communiter definire fidem, scilicet,
 „ Fides actualis est actus super-
 „ naturalis intellectus, quo fir-
 „ miter assentimur omnibus,
 „ quæ Deus revelavit, propter
 „ solam revelantis auctoritatem.
 „ Fides habitualis est habitus
 „ intellectualis, quo simpliciter
 „ disponimur ad credendum fir-
 „ miter omnes veritates à Deo
 „ revelatas, & sufficienter no-
 „ bis propositas, propter solam
 „ Dei revelantis auctoritatem.
 Jam enim in logica diximus, ha-
 bitus per se infusus dari ad sim-
 pliciter operandum; acquisitos
 verò ad faciliter operandum;
 quia sine istis potest haberi ope-
 ratio, quanvis non faciliter; si-
 ne illis autem nec faciliter, nec
 difficulter. Ab hoc habitu om-
 nes Catholici, sive parvuli ad-
 huc sint, sive sint adulti, qui
 dormiant, aut mente sint capti, fi-
 deles dicantur. Hæretici autem
 eo ipso, quo in hæresim lapsi sunt
 circa quancunque veritatem,
 amittunt totam fidem supernatu-
 ralem, & infusam: cujus ratio est,
 quia habitus fidei est indivisibi-
 lis, qui totus deperditur in hæ-
 resico, dum unum articulum

negat, sicque dicitur, & est in-
 fidelis. Quod si videatur habe-
 re eandem facilitatem ad cre-
 dendum, quæ non negat: illa
 facilitas procedit à consuetudi-
 ne, & à fide acquisita; non ve-
 ro à fide supernaturali infusa,
 quæ tota deperdita est per hæ-
 resim.

5 Circa 2. quod inquit
 quæstio, varias quidem, & lon-
 gas disputationes faciunt AA.
 ut videre est apud nostr. Mastr.
 in 3. disp. 6. quæst. 1. quas
 omittimus, & solum sumimus,
 quæ ad nostrum intentum, de
 vera religione contra infideles
 omnes miseros, conducunt. Re-
 colenda sunt, quæ in logica di-
 ximus de objecto tam materia-
 li, quam formali cujuscumque
 habitus, seu facultatis, & hic ap-
 plicanda. Sit ergo:

6 Conclusio 2., Objectum
 „ materiale fidei est omnis res
 „ à Deo revelata, quæ nobis
 „ credenda proponitur, sive illa
 „ res habeatur ex Sacra Scriptu-
 „ ra, sive ex Traditionibus, si-
 „ ve ex Concilijs, vel ex Summ.
 „ Pontificibus loquentibus ex
 „ Cathedra: quæ omnia sunt re-
 „ gula fidei. Hæc conclusio est
 re ipsa communis inter Theolo-
 gos; quanvis enim aliqui Deum
 assignent, attamen non aliter as-
 signant, nisi quatenus in Deo
 comprehenduntur, aut conti-
 nentur, & ad eam referuntur;

omnia mysteria fidei, omnesque res revelatae. Et ratio est clara, quia objectum materiale est, circa quod versatur aliquis habitus, vel potentia: atqui omnes res revelatae sunt circa quae versatur fides divina, ut patet ex ejus definitione: g. &c.

7 Conclusio 3. „ Objectum „ formale fidei divinae est Deus „ sub ratione primae veritatis in „ dicendo, seu revelando: seu, „ quod idem est, est veracitas „ Dei revelans. Ita communiter Thomista, & Schotista, ut testatur noster Mastr. cit. num. 21. Probatur 1. quia Scriptura, ut nos ad credendum inducat, semper adducit veracitatem Dei, vel Deum ut testantem veritatem: sic dicitur Joann. 3. v. 33. „ Qui accepit ejus (idest Christi) testimonium, signavit, quia „ Deus verax est. Item 1. Joan. 5. v. 6. „ Quia spiritus est, qui „ testificatur, quoniam Christus „ est veritas. Et vers. 10. dicitur: „ Qui non credit filio, „ mendacem facit eum, quia non „ credit in testimonium, quod „ testificatus est Deus de filio „ suo: g. credimus propter veracitatem Dei: huic enim opponitur capacitas mendacij. Ratio est, quia objectum formale est ratio, propter quam assentimur: sed veracitas divina revelans est ratio, cur credamus res a Deo revelatas: g. est objectum forma-

le. Major patet ex definitione objecti formalis. Minor etiam est clara; quia de ratione fidei in communi est inniti solo testimonio dicentis, propter ejus veracitatem: g. de ratione formali fidei divinae est inniti testimonio divino, propter divinam veracitatem. Deinde, posita sola attestazione primae veritatis, & sublato omni alio, habetur sufficiens motivum credendi; & è contra, si per impossibile Deus non haberet summam veracitatem, licet cetera omnia haberet, non posset ei prudenter adhiberi fides indubitata: g. ista veracitas est ratio formalis *sub qua*; ac proinde objectum formale fidei.

8 Confirmatur ex D. Paulo ad Galat. 4. *Notum vobis facio Evangelium, quia non est secundum hominem, nec illud accepi ab homine: nec didici; sed per revelationem.* Ubi Apostolus pro ratione sui Evangelij credendi nil aliud assignat, quam Deum revelantem; qui non potest falli, propter suam summam sapientiam; nec fallere propter suam infinitam veracitatem.

9 Circa ipsam divinam revelationem, qua revelantur quaecumque credibilia, est dissensio inter AA. an sit de objecto formali fidei, an tantum conditio requisita? Communior sententia Scotistarum asserit, esse tantum

Conditione. Ita Mastrius cit. num. 53. qui num. 56. inquit, quod revelatio est potius dicenda applicatio objecti formalis, quam objectum formale. Alij dicunt, quod revelatio est quasi objectum parziale formale fidei. Sententiæ Scotistarum, & Mastrij, quæ in re est eadem, libenter subscribimus, relinquendo rationes apud ipsos videndas; quia non est magni momenti difficultas, & utiliora nos vocant.

10 Ex dictis sequitur, esse actum fidei illum, quo credimus, Tobiam habuisse canem, Saul quævisse asinas, & similia; quia licet secundum se sint contingentia, sunt tamen infallibilia prout subsunt revelationi divinæ. Unde, sub objecto fidei comprehenditur ens, tam naturale, quam supernaturale; tam negativum, quam positivum; tam obscurum, quam etiam aliunde clarum, dum modo ob veracitatem Dei dicentis, aut revelantis credatur, de qua veracitate nullatenus dubitari potest; *nam non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur*, Numer. 23. v. 19. Et hoc, sive Deus per se ipsum, sive per os Sanctorum, scilicet Prophetas, Apostolos, & Angelos tanquam suos Ministros loquatur. Quod non tantum de facto, sed etiam de pos-

sibili intelligendum est, ut doceant omnes Catholici contra aliquos Sectarios asserentes, quod Deus de potentia absoluta potest mentiri, saltem per alios; quod absdubio est manifesta blasphemia.

QUÆST. II.

AN DENTUR, ET QUÆ sint aliqua motiva, quæ red-
dant objectum fidei evi-
denter credibile?

11 **A**Dvertendum est, magnam esse differentiam inter veritatem evidenter veram, & evidenter credibilem; illud enim est, manifestè videre ipsam veritatem, prout Beati in Cælo vident mysteria fidei; hoc verò tantum significat, manifestè credi posse, veritatem revelatam existere, licet non videatur; ita taliter, quod oppositum prudenter credi non possit: quæ evidentia potest dici potius moralis certitudo de existentia veritatis, quam evidentia physica, ut ex communi Doctorum advertit noster Mastr. in 3. disp. 6. q. 10. num. 282. Cum ergo, quæ Deus revelavit per Prophetas, Apostolos, & Ecclesiam, majori certitudine credamus, licet superent nostræ rationis comprehensionem, quam quæ proprijs oculis

cernimus, & proprijs tangimus manibus, & naturali scientia scimus; taliter, ut eligere debemus potius mori, & extrema quæque supplicia pati, ut fecerunt tot milliones Martyrum, quàm vel minima res à Deo revelata negare, aut in dubium revocare; quæritur hinc, an dentur aliqua signa, seu motiva, quibus sint evidenter credibilia omnia divinitus revelata?

2 Advertendum est etiam, quod ut credamus, quæ Deus revelavit, sufficit, quod sciamus, Deum ea revelasse. Rationes autem inquirere, divinaque mysteria, & judicia scrutari non licet: *Qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria*, Proverb. 21. *Altiora te nē quaesieris: sed quæ præcipit tibi Deus, illa cogita, & in pluribus ejus operibus nē fueris curiosus*, Eccl. 3. Si arrogantis, & impudentis hominis est, fidem non dare gravi, ac sapienti viro aliquid affirmanti, & urgere, ut quod dicit, rationibus, aut textibus probet: quanta temeritatis, ac stultitiæ est, Dei vocis audientem, petere rationes ipsius dicti? *In captivitatem igitur redigere debemus intellectum nostrum in obsequium fidei*. 2. Cor. 10. *Credidit Abraham Deo* (inquit S. Ambrosius) *& quia rationem non quaesivit, sed promptissima fide credidit, reputatum est ei*

justitiam, lib. 1. de Abraham, cap. 3. Hoc verò non obstante, quia Ezech. 9. *Qui levis est corde, & cito credit, facile decipitur*; quanvis hoc de credulitate humana intelligatur; non verò de Fide Divina, sit.

3 Conclusio 1. *Objectum fidei est evidenter credibile*. Ita omnes Theologi, immò & Catholici omnes. Probatur 1. ex Psal. 92. v. 5. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Et Joan. 15. v. 24. *Si operam non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo*: g. Christus D. reos declarat Judæos, quod signa evidentia habuerint, & tamen non crediderint. Unde, in primis temporibus prædicationem suam Apostoli confirmarunt signis, & miraculis, ut patet Marc. ult. Et Matth. 5. v. 14. Vera Ecclesia comparatur Civitati supra montem posita. Prubatur 2. ratione manifesta; si circa objectum fidei tantum esset probabilitas, & rationes credendi tantum probabiles, non posset homo immobiliter, firmissimè, & super omnia, objectum fidei credere. Imò sine peccato dissentire posset, cum haberet in oppositum prudentes rationes. Hinc, ait D. Thom. 2.2. q. 1. art. 4. ad 2. *non crederet quis, nisi videret, ea esse creden-*

lenda, vel propter evidentiam signorum; vel propter aliquid hujusmodi. Ubi S. Doctor ad Fidei assensum requiri videre, (hoc est evidenter cognoscere) credibilitatem credendorum.

4 Dices: Si datur evidentia objecti, jam non erit fides, sed scientia: g. &c. Deinde, si objectum fidei est evidenter credibile, nemo sanæ mentis possit illud respuere: sed respuunt, saltem ex parte infelicissimi Hæretici: g. &c. Respondetur ad 1. disting. antec. Si datur evidentia objecti, & veritatis, admitto; si tantum datur evidentia de credibilitate veritatis, nego. Dixi admitto; quia ut Tract. de Beatitud. diximus, præter fidem obsequiosam, datur etiam fides clara; tum, quia cum evidentia revelationis potest homo assentire revelatis propter testimonium Dei dicentis, ut ait noster Mastr. in 3. disp. 6. q. 3. Tum etiam, quia de eodem objecto potest dari scientia, & fides, ex diversis tamen medijs; nam quod *Deus est*, immò & quod *sit unus* pertinet ad scientiam, & est per se notum, ut tomo 1. diximus; & etiam pertinet ad fidem ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est.* Deuteron. 6. v. 4: *Audi Israel, Dominus Deus noster unus est.* Et in Symb. Nicæno: *Credo in unum Deum.* Addimus, quod

firmius, & certius assentimur rei revelatæ per fidem, quam per naturalem scientiam. Ita Subr. noster Doct. & communiter Scottistæ, & alij apud nostrum Mastr. in 3. disp. 6. q. 4. art. 4. n. 144. & 147. Unde S. August. 7. Confess. cap. 10. ait: „ Et audiui, „ &c. & non erat prorsus, unde „ dubitarem, faciliusque dubitarem vivere me, quam esse „ veritatem, quæ scilicet audi „ verat circa fidem.

5 Ad secundum respondeatur, quod licet motiva sint evidentia; attamen, cum res ipsa non appareat, potest suspendi intellectus. Vel alij ob ignavia talia motiva non expendunt; simplicibus autem sufficit, quod videant, & audiant Parrochos, Parentes, hominesque doctos, & pios id dicere, asserendo miraculis esse confirmatum, &c. quibus Deus addit gratias Spiritus sancti. Non tamen video quomodo Ministri, Prædicatores, Magistri, & Peritiores possint excusari à culpa ignaviæ, si non habent talem evidentiam credibilitatis, ut intellectus judicet, oppositum esse hic, & nunc prudenter incredibile; ac proinde nostram Catholicam Fidem præ alijs esse amplectendam: nam si non investigant, & expendunt veriora signa, urgentioraque, & solidiora motiva in sua Catholica Religione, quam profitentur,

docent, & prædicant, quàm in alijs sectis, tam antiquis, quàm modernis, quas ipsimet rejiciunt, vituperant, & damnant: quomodo judicabunt præfatas sectas esse incredibiles? Et quomodo id persuadebunt? Quomodo hæretico invadenti respondebunt? Sciant ergo, qui scire debent. Infelices tandem hæretici ex depravatione sui affectus resistunt evidentiæ credibilitatis, & ob superbiam Luciferinam ita obcecantur, ut videntes, non videant.

6 Conclusio 2. „ Motiva „ credibilitatis, quibus objectum fidei redditur evidenter „ credibile sunt multa, & talia, „ ut omni homini, passionem non „ prævento, non possit non apparere verum objectum nostræ „ fidei. Hæc conclusio est etiam omnium Theologorum, qui fuisse agunt de istis signis, seu motivis; quædam enim movent Judæos, ut Christiani fiant; alia persuadent hæreticis, ut ad Fidem Catholicam reddant: Et omnia movent Catholicos, ut in sua vera Fide permaneant. Aliqua breviter pro nunc recensenda sunt. Primum motivum est, *Prophetarum vaticinia*. Secundum, *Miracula*. 3. *Populorum consensus*. 4. *Evangelij propagatio*. 5. *Constantia Martyrum*. 6. *Doctrina Christiana Catholica Sanctitas*.

7 Quantum ad 1. certum est, prædictionem futurorum non posse esse, nisi à Deo, juxta illud: *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum. & sciemus quod Dii estis vos*. Isai. 41. v. 23. Atqui, quæ Prophetæ longè ante prænuntiaverunt, v.g. de Christi Nativitate ex Virgine, Passione, Morte, Resurrectione, Ascensione, &c. adamussim completa esse cernimus: g. fides nostra à Deo est; ac per consequens vera, & infallibilis. Multa adhuc prænuntiata remanent, quæ nondum advenerunt, ut quod Christus judicaturus est vivos, & mortuos; quod homines resurgere habent in corporibus suis; quod vita futura erit æterna, &c. Hæc non videmus, sed speramus.

8 Respondent Ethnici, & Gentiles, libros Prophetarum confectos esse à Christianis post rerum eventum. Sed contra; quia nostri inimici, ut sunt Judæi, nobis dederunt præfatos libros; ipsi nobis porrexerunt Codices Isaïæ, Aggæi, Psalmorum, & aliorum Prophetarum, quod longè ante adventum Christi legabant in Synagogis suis: Atqui libri isti futura prænuntiabant ea omnia, quæ de Christo dicimus, & adimpleta nunc cernimus: ergo ridiculum est dicere, Christianos conscripsisse ut futura ea, quæ viderunt fieri, quia

quia libri citati non sunt Christianorum, sed Judæorum Christi inimicorum, qui eosdem libros adhuc conservant, & legunt, quanvis non intelligunt.

9 Secundum motivum sunt *miracula*; quia cum superent vires naturæ, sola virtute divina fieri possunt. Miracula à S. Chrysostomo homil. 14. in Matth. dicuntur pignora omnipotentiae divinæ: ab alijs vocantur signa divinitatis; Matthæi enim 11. Volens Christus probare se esse Messiam, & suam doctrinam esse sanctam, suamque fidem infallibilem, multa miracula edidit coram discipulis Joannis, & dixit illis: „Euntes renuntiate Joanni, „quæ audistis, & vidistis: cœ- „ci vident, claudi ambulant; „surdi audiunt, &c. Hanc etiam potestatem Christus promissit iis solis, qui fidem ejus essent accepturi, seu in cum essent credituri: Joan. 14. „Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient, &c. Atqui Deus, qui nec fallere, nec falli potest, miracula non facit in confirmationem falsæ fidei: g. fides Christi, & nostra verissima, & infallibilis est. Atqui hæc fides sola est Catholica Romana: g. evidens est, eam solam esse veram, & à Deo.

10 Dices, quod prædicta miracula poterunt esse fictitia in narratione. Sed contra est: quia sunt conscripta à personis fidedignis, à Discipulis Jesu-Christi, & alijs viris Sanctis, qui eorum oculati testes fuerunt; nec ullum habebant motivum fallendi hominem: Unde prodigia ab illis relata negare, est prodigium omnium maximum in medium adferre; illud nempe, quod innumeri homines terreni, carnales suis addicti superstitionibus, nullis visis signis, aut prodigijs, amplexati sunt fidem, & religionem carni, sanguini, & cupiditatibus omnino adversantem; ubi prædicatur Deus crucifixus; ubi præcipitur peccatorum confessio, amor inimicorum, divitiarum contemptus, corporis mortificatio, &c. Unde August. contra infideles negantes miracula inquit: „Hoc unum „nobis grande miraculum sufficit, quod terrarum orbis „sine ullis miraculis credidit: lib. 22. de Civit. Dei, cap. 5. Et cap. 8. ait: „Quisquis adhuc prodigia, ut credat, inquirat, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente, non credit.

11 Inquires: „An hæc potestas miraculorum adhuc „permaneat inter fideles Catholicos Romanos? Respondet.

det. affirmativè : manet ergo in sola Ecclesia Catholica Romana , & perseverabit usque ad finem mundi donum miraculorum : & quanvis non sint ita frequentia in nostro tempore , sicut in principio , ut potè non ita necessaria , propagata jam , & confirmata Religione Catholica Romana ; Deus tamen omnipotens miracula per servos suos patrare non cessat , ubi necesse est ad confirmandam fidem ; ad sopitam fidelium devotionem excitandam ; ad magnificentia gloriæ suæ ostensionem ; ad hæreticorum perviciam confundendam ; & multis alijs de causis.

12 Tercium motivum sumitur ex populorum consensu : nam tot populi , tot civitates , immò penè omnes gentes , & innumerabiles viri , quorum alij summa autoritate , summo ingenio , & doctrina , alijque summa virtute præditi , libenter , & libentissimè receperunt hanc fidem , & Religionem , quæ tam multa proponit credenda , sensibus repugnantia , & omnem intelligentiam superantia ; quæ præcepta tradidit ardua , duraque , naturalem hominum inclinationem invertentia , & alia , ut supra retulimus : hoc , inquam , est evidentissimum motivum credibilitatis nostræ fidei : „ tenet me in

„ Ecclesia (inquit D. Aug.) contra „ sensus populorum , atque „ gentium ; tenet autoritas „ miraculorum , &c. Si ergo Augustinus , quem pauci Patres præceserunt , hoc motivo fuit motus ; nos ipsi , qui & Augustinum , & prædecessores Augustini , & quotquot ipsi secuti sunt , habemus , nonnè ex tanta virorum scientia , & virtute illustrium autoritate evidenter convincimur de veritate , & credibilitate nostræ Religionis , & Fidei , quam ipsi receperunt , & veluti per manus nobis tradiderunt?

13 Quartum motivum est propagatio stupenda nostræ fidei. Quid enim mirabilius , quàm quod Piscatores illitterati , pauperes , abjecti , omni humano subsidio destituti , sine armis , nulli vim inferendo , non divitias , honores , & voluptates proponendo ; sed cruces , persecutiones , tribulationes annuntiando , cum obligatione illas æquo , hilarique animo ferendi , & tolerandi ; sola bona invisibilia pro altera vita promittendo ; quid , inquam , mirabilius , quàm quod viri illi ignobiles potuerint homines carnales , non simplices , & plebejos solum , sed etiam sapientissimos Philosophos , Politicos , potentissimos Reges , Imperatores , immò ferè totum

mundum ad hanc Sanctissimam Religionem, & fidem amplectendam, adducere? Hæc utique omnia erant prorsus impersuasibilia, nisi Deus fabere voluisset suæ prædicationi, & doctrinæ: g. evidentissimum signum, & motivum est hoc nostræ fidei, & Religionis.

14 Non ignoramus Calvinistas, Lutheranos, Mahometanos, & alios Sectarios adducere pro miraculo suorum hæresiarum prædicationem, quam ipsi fecerunt de multis sequacibus suarum Sectarum. Verumtamen nos pro miraculo tenemus, quod totus orbis non adhæserit illis; nam omnibus concesserunt omnia, quæ sensus, & caro appetit: dederunt principibus Ecclesiastica dona: Ecclesiasticis uxores: Civibus sustulit pœnitentiæ, & restitutionis jugum: rusticis laborici sui, & lucri obstacula, nempe dies festos: & omnibus insuper Cælum lucrandum levi, vel nullo labore, nimirum, sola fide. E contra autem militat nostra vera fides, & religio, ut supra diximus: nam ipsa docet Matth. 11. v. 12. quod *Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

15 Quantum motivum est *constantia Martyrum*, quos nec tormentorum vis, nec exquisitæ crudelitatis supplicia, nec

mortes acerrimæ, nec numerum, & dignitatum oblatio, nec cujusvis genere tentatio, nec tota dæmonum machina potuit evertere: immò quo magis sæviebat persecutio, eo magis crescebat fidelium numerus. Sanguis Martyrum semen est Christianorum, inquit Tertullianus in Apolog. cap. 1. inter quos tenerrimæ ætatis juvenulæ Tortorum, & Tyrannorum derisserunt fœracitatem, & quam fortiter, & allacriter! Quod sane impossibile esset, nisi Deus ipsarum debilitatem corroborasset potentissimis gratiæ auxilijs; & hoc ut confirmaretur religionis, & fidei veritas: erg. hoc etiam est evidentissimum motivum, & signum credibilitatis nostræ fidei.

16 Sextum est nostræ fidei, & Religionis Catholicæ *Sanctitas*. In ea enim docetur charitas Dei, & proximi; concupiscentiæ, omniumque passionum refræctio; vitæ innocentia, pudicitia non corporis tantum, sed & animi; mundi, sui-que ipsius contemptus; inimicorum amor, beneficentia, misericordia, humilitas, mansuetudo, in adversis patientia: uno verbo, vitiorum detestatio, & omnium virtutum exercitatio: nam etiamsi in illa existant plerique, & semper extiterint pravis, & corruptis moribus, ut
fue-

fuerunt Lutherus, & Calvinus, & cæteri desertores, attamen ex Psalm. 11. „ Eloquia Domini, eloquia casta. Ex Psalm. 18. „ Lex Domini immaculata convertens animas. Et denique poenas acerrimas proponit vitio, & mercedem eximiam virtuti. Unde cum Pico Mirand. concludimus: Magna infannia est, „ Evangelio non „ credere, cujus veritatem sanctus Martyrum clamat, Apostolica resonant voces, prodigia stupenda probant, ratio „ confirmat, doctrinae puritas „ docet, elementa loquuntur, „ daemones confitentur, &c. Et cum Richardo à S. Viçt. de Sanctissima Trinitat. cap. 2. „ Domine, (inquit) si error „ est, quem credimus, à te decepti sumus: ista enim in „ nobis ijs signis, & prodigijs „ ita confirmata sunt, quem „ non nisi à te fieri potuerunt.

17 Exeant nunc infelicissimi Heretici, & assignentur in qua ipsorum Secta inveniuntur prædicta signa, seu motiva credibilitatis? Certè non inveniunt aliquam: nam prædicta motiva sunt à Deo mundo exhibita, ut evidenter cognoscant homines veram fidem, veramque Religionem, in qua sola vult salvos fieri omnes, & ad agnitionem veritatis venire.

Nunc sic: illa fides, illaque religio est vera, infallibilis, & sola à Deo, in qua reperiuntur talia signa, quæ demonstrant evidenter illam non posse esse nisi à Deo: atqui sola fides Catholica, & Religio Romana habet prædicta signa, ut est ostensum: ergo illa sola est à Deo, & in qua sola salvantur, quicumque salvantur. Reddite ergo prævaricatores ad cor. Reddite ad ovile; quia unum ovile, unus Pastor, unus Deus, unum Baptisma, una fides, & hæc est nostra Catholica Romana: nam vestra omnes Sectæ & carent præfatis signis, seu motivis; & vanitatibus, carni, & libertati indulgent. Sed de hoc iterum, atque iterum postea fusius reddibit sermo.

QUÆST. III.

AN SIT, QUALITER, ET quibus necessaria fides ad salutem consequendam?

1 Sæpè jam diximus, dupliciter posse esse aliquid necessarium ad salutem, & justificationem. 1. *Necessitate medijs*; & est illud, sine quo, etiam inculpabiliter ignorato, salus, seu salvatio obtineri nequit. 2. *Necessitate præcepti*; sine quo, inculpabiliter omisso,

so, salus, seu salvatio potest obtineri. Advertendum est etiam, quod fides dividitur in *explicitam*, & *implicitam*. *Explicita* est, qua assentimur alicui articulo determinato, seu distincto, claro, & explicito, ut v. g. quod Christus sit in Eucharistia, quod conceptus fuit de Spiritu-Sancto, natus ex Maria Virgine, &c. *Implicita* est, qua assentimur omnibus articulis, seu omnibus rebus à Deo revelatis, & per Ecclesiam propositis, nulla facta ad specialem rem, seu articulum reflexione.

Sciendum insuper est quod fides potest respicere Deum sub triplici respectu: Primo, tanquam objectum materiale. 2. Tanquam objectum formale. 3. Tanquam finem ultimum. Hinc ex D. Aug. Ser. 181. de tempore, inquirunt Theologi, aliud esse, *credere Deum*, *credere Deo*, & *credere in Deum*. Credere Deum, est credere ipsum, ut rem revelatam; credere Deo, est credere ipsi, ut relevanti, & veritatibus, quas revelavit: & credere in Deum, est Deum credendo diligere. Unde duo isti versus formati sunt:

Crede Deo, credasque Deum,
plus credo valere,

Si credas in eum, quam quod
ei, vel eum.

Uterius distinguunt Theologi triplicem statum, in quo homines vixerunt, scilicet, statum naturæ, qui duravit ab Adamo usque ad Moysen; statum legis scriptæ, qui à Moysen usque ad Christum protenditur; & tandem statum legis Evangelicæ, in quo feliciter modo versamur. In omnibus his sensibus exagitur quæstio à Theologis, & presertim à Subtilissimo nost. Doct. in 3. d. 24 q. 1.

3. Supponendum est etiam, quod omnia, quæ credi debent, habentur substantialiter in tribus Symbolis, scilicet, Apostolorum, Nicæno, & Constantinopolitano. Neque successu temporis creverunt quoad substantiam, licet creverint quoad explicationem, & professionem. Ita communiter Theologi. Quia in ijs summam includitur 1. Arcanum divinitatis sub quo comprehenditur Dei unitas, Personarum Trinitas, creatio, sanctificatio, resurrectio, beatitudo. 2. Etiam mysterium humanitatis, v. g. Christi conceptio, Nativitas, Passio, &c. Quando

ergo Ecclesia, vel definit, vel proponit aliquod dogma fidei, non condit articulum novum, sed veritates jam divinitus revelatas, quæ non ita perfecte cognitæ fidelibus erant, vel quæ hæresibus obscurata videbantur, suæ luci reddit, ac fidelibus proponit credendas. Immo certum est, articulos fidei etiam ab origine mundi non crevisse successu temporis quoad substantiam, sed bene quoad explicationem, & professionem: Ita communiter Theologi. Ratio est, quia fuerunt duo articuli primarij, qui semper fuerunt ad salutem necessarij; hoc indicat Apostol. Hebr. 11. v.6. „Credere enim „oportet accedentem ad Deum, „quia est, & inquirentibus se, „remunerator sit. Unde, qui credit, Deum esse, credit implicite ea omnia, quæ in Deo æternaliter existunt. Similiter, qui explicitè credit, Deum habere providentiam circa homines, implicitè credit modos particulares, quibus Deus ex suo beneplacito constituit hominem ad finem suum, sive salutem perducere, quanvis non omnia explicitè cognoscantur, aut per discursum deducantur, donec Deo placeat ea revelare.

4. Supponendum est etiam, Articulum fidei vocari non

quamlibet propositionem credendam, sed 1. eam, quæ primario pertinet per se ad fidem, hoc est, vel ad beatitudinem, vel ad ejus assecutionem. 2. Quæ habent distinctam aliquam specialem difficultatem ad credendam, v. g. Christus est passus, habet difficultatem distinctam ab illo, resurrexit à mortuis, idè est distinctus articulus: quod autem sit mortuus, & sepultus, non habet nisi unam communem difficultatem. Symbolum enim est vox græca plura significans; sed prout nobis attinet sumitur pro regula fidei, sive pro summa capitum fidei, quæ omnibus credenda proponuntur. Etiam *Symbolum* significat *collectionem*; in quantum componitur ex sententijs inter Apostolos collatis, & examinatis, antequam ad predicationem Evangelij progredierentur; composuerunt enim quandam formulam Catholicæ fidei, ut idem omnes sentirent, & proponerent omnibus, quos ad unitatem fidei vocaturi erant; cujus Symboli partes vocantur Articuli, quia sunt veluti arctus, & membra quibus Symbolum constat. Singuli enim Apostoli singulos articulos protulerunt Spiritus Sancti influxu, ut patet ex Mystica Civit. Dei, cui favere vide-

detur S. Leo, epist. 13. ad Pulcher. dicens : „ Ipsa catholici „ symboli brevis , & perfecta „ confessio ; quæ duodecim „ Apostolorum totidem est sig- „ nata sententijs. Favet etiam D. Aug. serm. 115. ubi nominatim cuilibet Apostolorum unum articulum assignat. Et S. Bonaventur. in 3. d. 25. art. 1. q. 2. immo , & nostr. Subtilissim. Doct. in 3. d. 25. q. 1. ubi, Theulo referente in suo lib. *Scotus Moral*is , singulos articulos singulis Apostolis distribuit.

5 Diximus, quod *substantialiter* , seu *implicite* omnia quæ credi debent , continentur in Symbolis Ecclesiæ ; nam explicitè non fit mentio de Sacramentis , de Eucharistia , de Invocatione Sanctorum , de Purgatorio , de Summo Pontifice , de ejus primatu , &c. quia si de omnibus ijs , & similibus fieret mentio explicita , non esset proprie symbolum, seu compendium fidei, nec infirmorum, seu rudiorum juvaret memoriam : „ ideò breviter confectum est symbolum, (inquit S. Aug. ser. de Temp. 119.) ut „ mentem instruat , nec oneret memoriam. Omnia quæ citata sunt , reducuntur ad articulum , quo credimus *Sanctam Ecclesiam* ; credendo enim Sanctæ Ecclesiæ , credere debe-

mus Indulgentias , Purgatorium , præsentiam Christi realem in Sacramento altaris, Sanctos esse colendos , & invocandos, Papam Vicarium esse Christi , supremumque in Ecclesia habere regimen , Missam esse verum Sacrificium, &c. Et multa alia , quæ Ecclesia , tanquam Orthodoxa , determinavit contra hæreses , quæ exortæ sunt, ne fideles ab hæreticis facile decipiantur. Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt , manifesti fiant per professionem symboli fidei , & determinationis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Creditur symbolum Apostolorum, (inquit S. Ambros. Epist. 7. ad Syric.) quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit, & servat. His ergo præsuppositis , sit:

6 Conclusio 1. „ Pro omni tempore , & statu omni „ homini ad justificationem, & „ salutem necessaria fuit alia „ qua fides supernaturalis necessitate medijs , parvulis in „ habitu ; adultis vero , in habitu , & in actu. Hæc conclusio est communis Theologorum ; & probatur ex D. Paulo ad Galat. 5. ubi ex professo probat , ad justificationem non sufficere Circumcisionem , aut præputium , idest , opera ex lege , aut natura facta ; sed requiri fidem supernaturalem ; ait

enim, v. 6. „ In Christo Jesu
 „ neque Circuncisio aliquid
 „ valet, neque præputium, sed
 „ fides, quæ per charitatem
 „ operatur. Et ad Hebr. 11.
 v. 6. „ Sine fide impossibile est
 „ placere Deo. Et Marc. ultimo:
 „ Qui vero non crediderit,
 „ condemnabitur. Hoc idem
 docet Concilium Trident. sess.
 6. c. 6. 7. & 8. ubi omninò trad-
 dit, fidem esse fundamentum,
 & innitium salutis humanæ, &
 radix omnis justificationis, &
 sine illa impossibile esse place-
 re Deo, & ad filiorum ejus
 consortium pervenire. Videat-
 ur nost. Subt. Doct. in 3. d.
 25. q. 1.

7 Dices: Baptismus, & pœni-
 tentia sunt necessaria necessita-
 te medij: atqui non requiritur,
 ut re ipsa suscipiantur, sed suf-
 ficit quod suscipiatur in voto,
 si re ipsa haberi nequeunt: g.
 similiter sufficere potest fides
 in voto; videtur enim par ra-
 tio, alioquin, qui haberet ig-
 norantiam invincibilem fidei,
 non haberet medium salutis.
 Respond. neg. conseq. Dispa-
 ritas est; quia Scriptura pro-
 mittit salutem alicui actui, sci-
 licet, perfectæ contritioni, &
 dilectioni Dei super omnia,
 quæ includit votum baptismi,
 & pœnitentiæ; seu est Baptis-
 mus san. minis in re, & flumi-
 nis in voto: non autem promit-

tit salutem ulli actui, qui sit
 votum fidei: unde baptismus
 sufficit in voto, non vero fides.
 Gamachæus super illud Marci
 ult: *Qui crediderit, & baptiza-
 tus fuerit, salvus erit; qui ve-
 ro non crediderit, condemna-
 bitur*; notat, quod in hac ulti-
 ma particula non iteratur, *qui
 non crediderit, & non bapti-
 zatus fuerit*; sed solum, *qui
 non crediderit condemnabitur*,
 ut denotetur, adultos posse sal-
 vari sine baptismo fluminis in
 re, modo sit in voto; nullum
 vero salvari posse, sine fide in
 re.

8 Conclusio 2. „ In omni
 „ statu fuit ad vitam necessaria
 „ adultis necessitate medij fi-
 „ des explicita Dei creatoris,
 „ justificatoris, & remunerato-
 „ ris. Est communis, & patet
 ex D. Paulo ad Heb. 11. v. 6.
 „ Accedentem ad Deum oportet
 „ credere, quia est, & in-
 „ quirentibus se, remunerator
 „ sit. Unde inferitur, quod etiam
 semper fuit necessarium crede-
 re: 1. Deum esse ens summum,
 Creatorem omnium, &c. 2. Ipsi
 virtutes placere, & vitia displi-
 cere. 3. Animam esse immorta-
 lem. 4. Deum placari per pœ-
 nitentiam, & dari justificatio-
 nem. Sententia autem, quæ do-
 cuit explicitam fidem Dei, ut
 remuneratoris, non esse neces-
 sariam necessitate medij, est

22. ex damnatis ab Innocent.

XI. Ratio conclusionis est; quia si aliqua fides explicita fuit necessaria, ut fuit, maxime ista, sine qua alia credi nequeunt. Quando diximus, necessarium fuisse credere, *Deum existere*, intelligitur, ut per se patet, de cognitione, quæ nititur revelationi divinæ; alias non esset fides, nec supernaturalis, nec meritoria salutis. Cum diximus, esse necessarium credere, quod est *Remunerator*, intelligitur non tantum in bonis naturalibus, & temporalibus; sed etiam supernaturalibus, & æternis; ita quod decernit præmia bonis, & supplicia improbis, non solum in hac vita, sed in alia. Qualis autem fuerit illa retributio in alia vita, declaravit Christus D. Matth. 26. *Ibunt hi* (reprobi) *in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*

9 Conclus. 3. „Ante adventum Christi, & post lapsum Adæ fuit necessaria necessitate mediæ fides explicita Mediatoris, & Redemptoris; seu quod Deus mitteret aliquem, qui redimeret genus humanum à peccatis, & quo mediante, possent homines acquirere beatitudinem. Hæc fides vocatur implicita fides Christi Domini. Hæc conclusio est etiam communis, & nostr. Subt. Doct. in

3. d. 25. q. 1. num. 1. ubi ait: „Sicut fides de creatore semper fuit necessaria ad salutem; ita fides Redemptoris semper fuit necessaria ad salutem post lapsum humani generis. Probat ex Trident. sess. 6. can. 1. ubi decernitur, quod nullus unquam fuit iustificatus nisi per Christum. Hæc autem gratia non potest derivari, nisi per fidem explicitam mediatoris, seu redemptoris, & implicitam Christi D. Unde Actor. 4. v. 12: „Nec enim aliud nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oportet nos salvos fieri. Et ad Galat. 3: „Scriptura conclusit omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu-Christi daretur credentibus: per promissionem intelligitur Beatitudo. D. Augustinus multis in locis docet, Justos veteris Testamenti non fuisse liberatos, nisi per eandem fidem Mediatoris, per quam, & nos liberamur, ut videre est lib. 1. contra duas Epist. Pelagianorum, cap. 7. Ratio est; quia Deus non vult salvare homines adultos sine illorum labore: vult ergo, ut mediatorem, & Medicum desiderarent; at non possent illum desiderare, nisi ipsum cognoscerent futurum.

10 Dices: Ergo ab initio mundi debuit revelari hominibus

bus Mediator futurus. Respond. concedendo conseq. Instabis: atqui futuritio Messiae primo revelata fuit Abraham, Genes. 22. *In semine tuo benedicentur omnes gentes*: g. Mediator, & Redemptor non fuit revelatus omnibus hominibus. Respond. neg. min. subsumpt. Nam Abraham revelatum fuit, quod mediator futurus erat ex semine ejus; revelatio verò mediatoris venturi fuit primo facta Adæ, à quo fides illius transmissa est ad posteros; quorum aliqui semper in omni statu, & in omni gente conservabant fidem ipsius; alij verò illam neglexerunt, & tradiderunt oblivioni; ita quod se se privaverunt medio proximè necessariò ad salutem; licet habuerint semper media remota, nempe gratiam Dei, qua potuissent servare legem, & inde venire ad aliquam notitiam Messiae, quod diximus de medijs sufficientibus ad salutem; & de voluntate, qua Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

11 Concl. 4. *Post sufficientem promulgationem S. Evangelij est necessaria necessitate medij fides explicita Mysteriorum Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Filij Dei.* Hæc conclusio est etiam communior inter Theologos. D. Thom. 2.

2. q. 2. art. 8. S. Bonav. in 3. dist. 25. art. 1. q. 3. Et Subtil. nost. Doct. ibidem, quæst. 1. litt. F. Contraria tamen sententia est aliquorum RR. quam noster Mastr. vocat valde piam, & probabilem; in 3. disp. 6. q. 16. art. 1. Probatur tamen communior sententia: Tum, quia est tutior: g. in praxi omnino est suadenda. Tum etiam, quia conformior Sacræ Scripturæ, & Sanctis PP. Nam horum mysteriorum necessitatem non minus proponit, quàm de Deo remuneratore, & Judice. Ad Galat. 2. v. 16. dicitur: „ Scien- „ tes autem, quod non justifi- „ catur homo ex operibus le- „ gis, nisi per fidem Jesu- „ Christi; id est, de Jesu-Christo. Joannis 17. v. 3. „ Hæc est „ autem vita æterna, ut cog- „ noscant te solum verum „ Deum, & quem misisti Je- „ sum-Christum. Insuper: perfectior fides, & cognitio Trinitatis, & Incarnationis requiritur post adventum Christi, & post Sancti Evangelij promulgationem, quàm ante: sed ante erat necessaria implicita fides: g. nunc videtur necessaria explicita.

12 Argumenta in contrarium tantum probant, non esse ex natura rei necessarium ista credere: sed non probant, quod ex Dei decreto, & ordinatione

non sit necessesse. Advertendum tamen est, quod rudiores non sic tenentur hæc solemnia mysteria explicite cognoscere; sed sufficit, quod credant illa quoad substantiam, nimirum, esse unum Deum, & tres Personas, quarum una est Pater, altera Filius, tertia Spiritus-sanctus, etsi nesciant distincte, quid sit natura, & quid Persona, ut ait Subt. Doct. in 3. cit. & quid sit una Essentia in tribus Personis. Sic etiam sufficit, quod credant, Filium Dei esse incarnatum, pro nobis passum, ac mortuum; venisse, ut nos redimeret ab æterna damnatione, & ut vitam æternam consequeremur; etsi non noverint, quod sint duæ naturæ in una Persona. Ita S. Bonavent. cit. q. 3. Becan. cap. 12. q. 3. Unde rectè S. Augustinus contra Epistolam Fundamenti, cap. 4: *Turbam tuam facit simplicitas credendi, non vivacitas intelligendi*. Quæ pro praxi notanda sunt, & pro absolutione impertienda, cujus incapaces sunt ignorantes saltem culpabiliter ista mysteria; nam Sententia contraria, scilicet, quod ignorantes sint capaces absolutionis, est 64. ex damnatis ab Innocent. XI.

13 Dixit noster Mastr. & benè, quod contraria sententia (scilicet, quod non sit necessaria fides explicita talium myste-

riorum) est valde pia, & valde probabilis; nam illam tenent Vega, Medina, Suarez, Choninch. Lug. Arriag. Turrian. Ponc. & Aretin. Layman, &c. Loca autem Sacræ Scripturæ, & Sanctorum PP. explicant de necessitate precepti. Sic etiam dici potest, quod Innocent. XI. tantum damnaverit sententiam, quæ doceret, illa mysteria nec esse de necessitate precepti.

14 Et potest confirmari hæc pia sententia; quia muti, & Surdi baptizati numerantur inter fideles, illisque, suppositis certis signis, administratur Sacramentum Pœnitentiæ, immò, & Eucharistiæ, juxta multos DD. Quis autem credet, istos mutos à nativitate talia arcana, & mysteria explicite scire, & credere? Ergo ista cognitio, & fides explicita non est necessaria necessitate medij, nisi velimus, quod præfati sint à Deo exceptio regulæ. Ex qua sententia patet, quod sine fide implicita Christi D. nullus adultus potest salvari: potest tamen salvari cum sola implicita ob ignorantiam invincibilem, quam verisimile est habuisse Indos, & habere, qui quotidie à nostris Patribus cum magno labore reperiuntur: & sic salvari se potuerunt, si contra legem naturæ non peccaverunt, quod ordinariè faciunt, vel propter idolatriam, vel prop-

propter alia peccata, quibus
ovicem ponunt, né ulteriora
media ad salutem acquirant, ut
jam Tract. de Grat. & alibi di-
ximus.

15 Concluf. 5. „Omnes
„fideles adulti necessariò ne-
„cessitate præcepti scire de-
„bent, & credere, saltem quoad
„substantiam, Symbolum Aposto-
„licum, orationem Domi-
„nicam, præcepta Decalogi, &
„Sanctæ Matris Ecclesiæ Sacra-
„menta, saltem Baptismi, Eu-
„charistiæ, & Pœnitentiæ, &
„quidem explicitè. Implicitè
„verò quidquid Deus nobis
„revelavit, & per Ecclesiam
„credenda proposuit. Debent
„ulterius ita esse animo parati,
„ut velint credere quosvis Ar-
„ticulos ab Ecclesiâ propo-
„sitos, & proponendos, ubi, &
„quando ad eorum cognitio-
„nem pervenerint. Et est re-
„gula universalis, quod quæ
„sunt necessaria necessitate me-
„dij, sunt etiam necessaria ne-
„cessitate præcepti; quia qui-
„libet tenetur assumere me-
„dium sibi ad salutem necessa-
„rium, ex præcepto naturali,
„& ex præcepto divino, Marc.
„ult. *Qui non crediderit, con-*
„*demnabitur*; & ex præcepto Ec-
„clesiastico, ut ex Cathecismo
Romano colligitur, & ex mul-
tis decretis, quæ commemorat
Gratianus de Consecrat.

16 Advertendum tamen
est, quod non est necessè, ut
simplices, & idiotæ ita perspi-
cùe concipiant, & veluti pene-
trent omnia prædicta, ut illa
declarare possint ita exactè si-
cut Docti; sed sufficit quod ali-
qualiter illa intelligant, non
modo verba, sed sensum ver-
borum intelligendo. Quantum
ad Parrochos, Prædicatores, &
Confessarios, specialem habent
obligationem cognoscendi dis-
tinctius fidei mysteria, quæ so-
lent proponi credenda fide-
libus, & hoc necessitate etiam
medij, quæ tenentur fungi mu-
nere suo: nam officium eorum
est, exponere illa, & explicare,
ac etiam aliquantulum defendere
contra objectiones communes
hæreticorum; quod non possent
facile, nisi distinctam cognitio-
nem haberent. Crederem ta-
men, (inquit nost. Boyvin)
istis omnibus satis esse, si ha-
beant talem notitiam mysterio-
rum, ut sciant se nihil propo-
nere, quod sit contra fidem; &
habeant sufficiens aliquod mo-
tivum, ob quod judicent, hoc,
aut hoc esse de fide; quia ita
audierunt à Magistris suis, vel
ab Authoribus acceperunt: aliàs
quamplurimi Pastores in malo
statu versarentur.

17 Quantum ad Episco-
pos, majorem adhuc debent
habere notitiam mysteriorum,
jux-

Iuxta Paul. cap. 1. ad Titum:
 „ Oportet Episcopum esse, am-
 „ plectentem eum, qui secun-
 „ dum doctrinam est, fidelem
 „ sermonem, ut potens sit ex-
 „ hortari in doctrina sana, &
 „ eos qui contradicunt, ar-
 „ guere, seu ut in textu græco
 „ habetur, argumentis convin-
 „ cere. Quod est conforme Con-
 „ cilijs, Toletano II. duobus La-
 „ teranensibus sub Alexand. III.
 „ & Leone X. Trident. sess. 22.
 „ de Reformat. cap. 2. Unde ple-
 „ rique existimant non sufficere
 „ illis ut habeant secum littera-
 „ tos viros, qui illis ostendant
 „ quid sit dicendum de illis Mys-
 „ terijs.

18 Inquires: „ Quando-
 „ nam aliquis teneatur actum
 „ fidei, saltem internum, eli-
 „ cere? Respond. 1. ad hoc
 „ teneri, quoties tenetur elice-
 „ re actum Charitatis, & Spei:
 „ quia sine fide illi actus non
 „ possunt elici. Quando autem
 „ illi producendi sint? dicitur
 „ suo loco. Respond. 2. ad hoc
 „ teneri, quoties aliquis tenetur
 „ ad actum fidei externum, qui
 „ aliàs mentiretur, si diceret ex-
 „ ternè se credere, & internè non
 „ crederet. Resp. 3. Scot. in 3.
 „ d. 23. asserere, quemlibet Fi-
 „ delem ad actum internum Fi-
 „ dei teneri singulis diebus festi-
 „ vis, non tantum quatenus te-
 „ netur in illis diebus elicere ac-

tum charitatis: sed etiam quia
 „ non est potior ratio, cur te-
 „ neatur Christianus diligere
 „ Deum, quàm credere in illum.
 „ Ratio Doctoris est, quia illi
 „ dies sunt specialiter instituti
 „ ad cultum Dei, qui principa-
 „ liter consistit in actibus Fidei,
 „ Spei, & Charitatis.

19 Præculis est haben-
 „ dum, quod circa hoc sunt dam-
 „ nata propositiones sequentes:
 „ „ Homo nullo umquam vitæ
 „ „ suæ tempore tenetur elicere
 „ „ actum fidei, Spei, & Chari-
 „ „ tatis, ex vi præceptorum
 „ „ divinorum, ad eas virtutes
 „ „ pertinentium: 1. damnata
 „ „ ab Alex. VII. „ Ab infidelita-
 „ „ te excusabitur infidelis non
 „ „ credens ductus opinione mi-
 „ „ nus probabili: est 4. ex dam-
 „ „ natis ab Innoc. XI. „ Fides non
 „ „ consertur cadere sub præcep-
 „ „ tum speciale, & secundum
 „ „ se: 16. ex damnatis ab eo-
 „ „ dem Innoc. „ Satis est, actum
 „ „ fidei semel in vita elicere:
 „ „ 17. ab eodem damnata. Un-
 „ „ de istæ propositiones jam am-
 „ „ plius probabiles dici non de-
 „ „ bent. Quare ex communi sen-
 „ „ tentia Theologorum, tenentur
 „ „ fideles ad credenda, quæ su-
 „ „ pra retulimus, per proprium,
 „ „ & directum præceptum fidei
 „ „ in ingressu usus rationis, dum
 „ „ primo mysteria fidei audiunt,
 „ „ ejusque necessitatem cognos-

tunt; quia tunc ad alia præcepta etiam obligari incipiunt. Advertunt tamen AA. non esse scrupulosè agendum cum pueris; eo quod ipsi raro advertant ad hanc obligationem. Sic etiam fideles, dùm orant, symbolum Apostolorum recitant, dùm frequentant Doctrinam Christianam, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, dùm se signant Sanctissimo Crucis signo, dùm conciones, & Missas audiunt, dùmque festa Domini, & Sanctorum colunt, jam censentur elicere actus fidei necessarios.

20. Est etiam communis sententia, quod præceptum assentiendi præfatis fidei mysterijs, & veritatibus, obligat sub mortali infidelibus, postquam fides ipsis sufficienter proposita, & explicata est: tunc autem censetur ipsis fides sufficienter proposita, quando argumentis, aut miraculis, aut signis ita confirmatur, ut suamet ratio, seu intellectus illis dicat, fidem nostram esse veram, & ipsorum Sectam esse falsam. Est etiam communis sententia, nos teneri in vita aliquoties elicere actus fidei, & hoc directè, seu ratione ipsius præcepti fidei; sed tempus non est uniformiter ab AA. præfixum: nam aliqui dicunt, quod semel in annos; alij singulis die-

bus festivis ut supra; alij quod semel in mense; alij quod in bimestre; & alij dicunt, quod diu intra annum differre, est mortale: nam cum actus interni fidei necessarii sint ad nutriendam, & conservandam vitam spiritualem, juxta illud Pauli ad Rom. 1. *Iustus ex fide vivit*: Videtur necessarium, & divino præcepto injunctum, ut frequenter eliciantur. Principalior enim cura fidelium debet esse, ut se exercent in actibus virtutum Theologicarum; & minus propriè diceretur quis illarum exercitio incumbere, si saltem semel in mense non crederet, non speraret, nec diligeret, ut oportet. Notant etiam communiter AA. quod Infantes, quando instruuntur pro confessione, vel pro prima absolutione, ordinariè excitari debeant ad actum fidei, sicut, & Spei, & Charitatis.

21. Est etiam communis sententia, quod directè obligat præceptum fidei in mortis articulo, seu periculo: nam id est tempus opportunum implendi hoc præceptum, & profitendi se Catholicum; maxime, quia tunc quisque tenetur omnem curam adhibere, ut suæ saluti certo consulat; & tenetur tunc Deum colere assensu fidei supernaturalis, quæ est

virtus Theologica, cujus aliquis actus in adultis est necessarius necessitate medij. Etiamque obligat directe hoc præceptum fidei cum urget gravis tentatio contra fidem; actus enim virtutum medicamenta sunt, ut actus vitiorum contrariorum impediuntur. Tunc igitur exclamandum est: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam*; Marc. 9.

22 Indirectè verò, seu per
accidens obligat præceptum fi-
dei, 1. Quando eliciendus est
actus supernaturalis cujuscum-
que virtutis, & præcepti, ut
actus timoris, spei, doloris,
amoris, & similibus. Requiri-
tur enim actus fidei supernatu-
ralis, tanquam regula prævia
proponens voluntati objectum,
in quo tendere debet. Hujus-
modi necessitatem agnovit, &
docuit D. Aug. in Enchir. de
Fide, Spe, & Charitate, ubi
cap. 3. & 6. dixit: *Fide, Spe, &
Charitate Deum colendum.* Et
cap. 7. inquit: *Fides credit,
Spes, & Charitas orant: sed
sine fide esse non possunt, ac per
hoc & fides orat: quid autem
sperari potest, quod non credi-
tur?* Et cap. 8. in fine; *nec
amor sine spe, nec sine amore
spes, nec utrumque sine fide.*

23. Secundo obligat indi-
rectè, quando urget gravis ten-
tatio ad aliquod peccatum con-

tra alia præcepta , cui sine ac-
tu fidei non possumus resistere,
juxta illud ad Ephess. 6. „ In-
„ dante vos armaturam Dei,
„ ut possitis stare adversus infi-
„ dias diaboli : in omnibus
„ sumentes scutum fidei , in
„ quo possitis omnia tela ne-
„ quissimi ignea extinguere. 3. Obligat , quando accipienda
sunt Sacramenta : quia credere
debemus , quodcumque illo-
rum institutum esse à Christo
Domino ; dare gratiam sancti-
ficantem omnibus non ponent-
ibus ovicem , &c. Unde in re-
ceptione respondetur *amen*, id-
est , verum est , ita Credo. 4.
Cum in die festo tenemur au-
dire Missam ; cui præcepto non
possumus satisfacere , nisi cre-
damus , Christum verum Deum
esse sub hostia , quam adora-
ramus. 5. Quoties tenemur
nos disponere ad justificatio-
nem consequendam , sive per
Baptismum , sive per pœnitent-
iæ Sacramentum , sive extra.
Videatur Trident. sess. 6. c. 7.
de justificatione. Sed ut hoc plen-
ius , & radicatus sciatur , &
facilius memoriæ commen-
detur ; sit:

QUÆST. IV.

QUOT, ET QUÆ SINT
præcepta Fidei?

CONCLUSIO nostra.
„ Quinque sunt præ-
„ cepta fidei, tria affirmativa,
„ & duo negativa. Hæc con-
clusio est, seu debet esse om-
nium Theologorum. Affirma-
tiva sunt, 1. Scire mysteria fi-
dei: 2. Interius assentiri illis.
3. Exterius confiteri fidem.
Negativa vero sunt, 1. Interius
non dissentire fidei: & 2. Ex-
terius non negare fidem. Quæ
omnia ex terminis patent; &
quantum ad fidem internam
sufficiunt dicta quæst. antec.
nunc verò superest tantum, ut
quasdam dilucidemus difficul-
tates circa externam fidei con-
fessionem.

2 Dicimus ergo 1. quod
externa fidei confessio est ac-
tus fidei, quo quis externa vo-
ce profitetur, quod in anima
sentit. Unde ille actus exter-
nus, qui conjungitur cum as-
sensu interno, procedit ab
habitu fidei, qui inclinat ad ta-
lem actum; & non tantum ab
habitu veracitatis, quo quis
inclinatur ad loquendum con-
formiter menti suæ: alias qui
negaret fidem, argueretur tan-

tum mendacij, & non infideli-
tatis: g. ille actus, quo quis
fateretur fidem, nedum est actus
veracitatis, sed etiam fidei.
Ita omnes Theologi, & patet
ex Apost. 2. Corinth. 4. v. 13.
*Habentes autem eundem spiri-
tum fidei, sicut scriptum est:
credidi, propter quod locutus
sum, & nos credimus propter
quod & loquimur.*

3 Dicimus 2. quod exter-
na fidei confessio est necessaria
ad salutem. Est de fide, & con-
stat ex verbis Christi, Matth. 10.
v. 33. *Qui autem me negave-
rit coram hominibus, & ego
negabo eum coram Patre meo.*
Lucæ 9. v. 26. *Qui me erubue-
rit, & sermones meos, hunc
filius hominis erubescet, cum
venerit in majestate sua.* Ad
Rom. 10. *Si confitearis in ore
tuo Dominum Jesum, & in
corde tuo credideris, salvus
eris. Corde enim creditur ad
justitiam, ore autem confessio
fit ad salutem.* Super quod ait
Aug. Fides à nobis exigit offi-
cium cordis, & linguæ. Unde
patet, dari præceptum affirma-
tivum divinum externæ confes-
sionis, obligans omnes, & sin-
gulos, non quidem semper (si-
cut obligat negativum, prohi-
bens dissensum, aut negatio-
nem fidei) sed in duobus casu-
bus, scilicet, quando exigit 1.
Magnus Dei honor. 2. Utilitas
pro-

proximi. Tunc autem id exigit honor Dei, quando ex defectu, aut omissione confessionis, vel Deus magna injuria afficitur, vel magnus honor, qui ad eum pervenire poterat, negligitur. Dicitur *magnus*, quia alias fere semper esset obligatio, cum semper aliquis honor Deo subtrahatur ex omissione confessionis. Tunc verò id exigit utilitas proximi, quando per omissionem fidei confessionem aliquis à fide avertitur, vel retardatur, aut alio aliquo commodo spirituali privatur, de quo non potest oportune aliter pro loco, & tempore provideri. Hinc, si hæretici conculcent sacras imagines, alijsque injurijs fidem afficiant, tenetur quis ad confessionem fidei, si per eam prudenter speret fructum.

4 Inquires: *An sit licitum, aliquando negare fidem?* Respondetur negativè, etiam si mors immineat. Est de fide, ut patet ex verbis Christi supra allatis: quia negare fidem idem est, ac affirmare, articulos nostræ fidei esse falsos; & consequenter Deum, qui eos revelavit, esse mendacem. Idem probatur exemplo Petri, qui licet metu mortis, & abdu-bio ore tantum negaverit Christum, graviter tamen peccavit, de quo amare flevit. Patet

etiam exemplo tot SS. Martyrum, qui potius tormenta omnia subire elegerunt, ac etiam mortem ipsam, quam fidem Christi adhuc ad momentum negare; quod si quis tormentorum atrocitate victus, & perterritus fidem negasset, vel dissimulasset, tanquam gravissimi peccati reus ab Ecclesia ejiciebatur, nec in eam recipiebatur, nisi publica penitentia peracta. Constat etiam hæc dogma fidei ex Concilio Romano sub S. Cornelio Papa contra hæresim Elzelaitarum, qui dicebant posse negari fidem exterius, instante persecutione; dum modo in animo fides retineretur interius. Deinde, Innocentius XI. damnavit hæc propositionem, quæ est 18. *Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidem gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum non damno.*

5 Inquires 2. *Nunquid saltem licebit fugere ex ijs locis, ubi ex odio fidei Christiani multoperè vexantur?* Respond. Quare non? per se loquendo licet. Fugere non est negare fidem: immò ipsa fuga testatur homo se esse Christianum. Christus enim ipse exemplum præbuit, adhuc enim infans *fugit in Aegyptum*; & grandior factus pariter fugisse legitur: *Tu-*

lerunt Iudæi & fidei, ut jacerent in eum, Jesus autem abscondit se, & exiit de templo, Joann. 8. Hoc & docuit oraculo dicens: Cum persequetur vos in Civitate ista, fugite in aliam, Matth. 18. Et hoc etiam fecerunt quamplurimi Pontifices: immo & Paulus ipse, qui cum è Civitate exire non valeret, per murum demissus est in sporta, 2. Cor. 12. Dixi per se loquendo; quia si quis, v. g. esset Episcopus, vel Curatus, seu Pastor animarum, & ex fuga sua sequeretur periculum perversionis in proximo, cui ex officio tenetur assistere, posset fuga ejus, per accidens esse illicita. Non pauci sunt Pastores, qui cum viderent ex fuga sua periclitari fidem Gregum suorum, statim redierunt ad pugnam, & Martyrium fortiter subierunt.

6. Inquires 3. *An sit licitum simulare falsam Religionem?* Respondi. Non licet Christiano professionem Religionis falsæ serio simulare, potest quidem aliquis in tragædijs, & comædijs repræsentare se tanquam Paganum, Turcam, Lutheranum, &c. in alijs autem circumstantijs à supradictis non posset sine gravi peccato. Ratio est, quia mendacium ex sua natura est illicitum, & ille qui fingit, aut simulat falsam Reli-

gionem mentitur, si non verbo, saltem facto. Habemus exemplum assertionis nostræ in Eleazaro sene, qui nunquam acquiescere voluit consilio illorum, qui ipsi suadebant, ut carnem suillam, in lege prohibitam, fingeret manducare: ipse enim respondit dicens: *Præmitti se velle in infernum, non enim ætati nostræ dignum est fingere*, 2. Machabæor. 6.

7. Inquires 4. *An possit aliquis occultare suam fidem, quibusdam signis ab infidelibus usitatis?* Respondi. Si signa illa sint ex se indifferentia, & non instituta ad profitendam falsam Religionem, qualia sunt illa, quibus una natio ab alia distinguitur, vel unus status ab altero, v. g. miles à mercatore, non est difficultas quin illis uti possit ad fidem occultandam: unde Christianus Catholicus inter infideles peregrinans vulgari eorum habitu vestiri potest, quanvis ab ijs, qui illum non norunt, pro infideli sit habendus, cum ejusmodi vestes non sint signa falsæ scetæ. Si verò signa illa sint ex se, aut ex instituto ad profitendam falsam Religionem ordinata, ita ut non solum veram Religionem occultare, sed falsam quoque profiteri censeretur. Hoc omnino illicitum est *inquit nost. Mastr.* etiamsi hoc faceret absque ani-
mo

mo negandi fidem. Unde infer-
tur, cum nostro Mastr. in
Theolog. Morali, disp. 10. q. 1.
art. 2. peccare contra præcep-
tum negativum fidei, qui Idol-
is sacrificat, vel illis genuflec-
tit, circumcissionem in se ad-
mittit more Judæorum, Cœ-
nam Eucharisticam sumit inter
Calvinistas, aliasque caremo-
nias facit, seu actiones falsæ
Religionis ex sua natura pro-
testativas, etiamsi fecte eas fa-
ceret; quia actiones hujusmodi
institutæ sunt ad actum Religio-
nis significandum, nec alium
habent moralem usum; idcirco
intrinsecæ malæ, & superstitio-
sæ: Ergo nemini licita.

8 Inquires 5. *Licet ne Ca-
tholico peregrinanti, aut de-
genti inter hæreticos, vesci car-
nibus prohibitis, v. g. diebus
Veneris, & Sabbati?* Respond.
Si de morte, aut carcere, vel
bonorum amissione ageretur,
nec aliunde a tali casu se defen-
dere valeret, non peccaret con-
tra confessionem fidei carnibus
utens. Ratio est, 1. quia esus
carnium præcisè ex se est indif-
ferens, neque est institutus ad
professionem falsæ Religionis
indicandam; nec abstinencia ab
illis statutis quibusdam diebus
fuit ab Ecclesia introducta ad
discernendos Catholicos ab hæ-
reticis, alioquin Catholici nun-
quam possent, etiam titulo in-

firmitatis, illis diebus vesci
carnibus; sed introducta solum
fuit ad macerationem carnis.
Si tamen ab hæretico appone-
rentur carnes ad explorandum,
an sit Catholicus, & exinde se-
queretur notabilis divini hono-
ris diminutio, vel proximi scan-
dalum, non liceret comedere.
Exemplum habemus in Eleaza-
ro, qui maluit mori, quàm car-
nem suillam comedere. Ratio
hujus est, quod Judæi volebant
per hoc, ut Judaismi fidem ab-
juraret, quod erat tunc lege di-
vina prohibitum.

9 Inquires 6. *Utrum pee-
cet, qui templa infidelium, &
hæreticorum ingrederetur, eo-
rumque concionibus interesset,*
&c. Respond. Distinguendum
est. Qui curiositatis causa, vel
ad tractanda cum ipsis sæcula-
ria negotia introiret, aut con-
cionibus, & eorum caremonijs
interesset animo confutandi eo-
rum errores, & abesset scanda-
lum, & subversionis periculum,
non videtur, quod ea bono fi-
ne peragens, vel saltem indif-
ferenti, sine animo deferendi
cultum Dei, non videtur, in-
quam, fore prohibitum. Si ve-
rò Princeps ista præciperet in
contemptum fidei, vel ad pro-
fitendam eorum sectam, tunc
templa eorum ingredi, ac con-
cionibus, vel caremonijs inte-
resse non liceret.

10 Inquires 7. *Qua necessitate sit necessaria fidei confessio?* Respond. Communis opinio affirmat esse necessariam tantum necessitate præcepti: Ratio est, quia quæ sunt necessaria necessitate medij, ita sunt necessaria, ut sine ipsis in re habitis non potest salus obtineri; quia non possunt suppleri per votum, sicut nemo potest sine interiori fide in re salvari: sed externa fidei confessio est tantum necessaria in præparatione animi, & in voto, non autem in re ipsa: ergo non est necessaria necessitate medij, sed tantum præcepti. Patet major ex declaratione præmissa necessitatis medij, & præcepti. Minor probatur; quia externa fidei confessio est tantum necessaria ad manifestandam alijs nostram fidem internam: sed posset aliquis per interiores tantum actus coram Deo justificatus statim mori, & sic salvari antequam ullam confessionem externam faceret, supponendo, quod mortuus sit ubi, & quando nullus alter erat præsens, cui interiori suam fidem manifestaret: ergo externa fidei confessio non est necessaria necessitate medij in re, sed tantum in voto; sicut reliqua præcepta. Quod autem hic in tali casu salvaretur, ex eo patet, quia cum supponatur per interiores actus co-

ram Deo justificatus, nullum haberet peccatum: at nullus damnari potest, nisi ob aliquod peccatum: ergo, &c.

11 Dices. Vel homo ad Religionem Christianam accedit parvulus per Baptismum, & confessionem Parentum, & in tali casu tenetur aliquo actu exteriori fidem internam, quam in baptismo accepit, profiteri, & manifestare saltem cum primum rationis usum attigerit: vel accedit adultus ad Religionem Christianam, sine qua nemo salvari potest, & sic tenetur externo signo illam amplecti, & confiteri: Ergo externa fidei confessio est necessaria necessitate medij, & non tantum præcepti. Respond. neg. consequ. Argumentum enim probat solum, externam fidei confessionem esse necessariam tantum necessitate præcepti, quo quis obligatur, vel cum ad perfectum rationis usum pervenit: vel cum primum adultus Christianam Religionem amplectitur: Ubi etiam advertendum est, ut communiter DD. docent, ad tale præceptum adimplendum non esse necessarium peculiarem actum externum interioris fidei manifestativum ab alijs actibus distinctum, quibus cætera adimplentur præcepta: nam illis eisdem actibus sufficienter satisfacit præcepto de

externa fidei confessione.
 38 1110 Ex Decreto Trident.
 sess. 24. cap. 1. & cap. 12. tenen-
 tur ad professionem fidei fa-
 ciendam, 1. Episcopi, Archi-
 Episcopi, Primate, & Patriar-
 chæ in prima sua Synodo. 2.
 Provisi de beneficijs habentibus
 curam animarum intra bimes-
 tre, & hoc sub poena fructuum
 beneficij. Quod Pius IV. exten-
 dit ad Prælatos omnium Reli-
 gionum. Pius V. autem ad Doc-
 tores, Magistros, Regentes, &c.
 Non tamen ad id obligantur
 provisi de beneficijs tantum
 simplicibus, aut Canonicatibus
 non Cathedralibus. Possent etiam
 fieri per procuratorem, docent
 aliqui contra communioem.
 In Religionibus tamen, in qui-
 bus dicta Constitutio Pij IV.
 non est usu recepta, vel con-
 trario usu abolita, non tenen-
 tur Prælati Regulares eam fa-
 cere, prout non est usu recep-
 ta quoad Regulares, ut decla-
 ravit Sac. Congregatio. Idem
 die de Lectoribus eorundem.
 Forma vero Professionis, tam
 pro Superioribus, quam pro
 Professoribus habentur in Bul-
 lis Pij IV. quarum prima inci-
 pit: *Injunctum vobis.* Secun-
 da: *In Sacro-sancta*, & habentur
 in fine Concilij Tridentini.
 Insuper, & in nostris Constitu-
 tionibus, fol. 121. num. 268.
 ubi præcipitur ut professionem

fidei faciant omnes Prælati,
 Lectores, & Prædicatores.

38 1130 Ex hucusque dictis conf-
 tat, quod quotiescumque ali-
 quis Catholicus interrogatur
 publice de sua fide, tenetur
 illam palam profiteri: Si autem
 illam negat, aut celat utendo
 verbis æquivocis coram multi-
 tudine, committit quatuor pec-
 cata: 1. Commissionis contra
 præceptum de non mentiendo,
 & quidem gravissimum, quia
 mentitur in materia fidei. 2.
 Commissionis etiam contra
 præceptum negativum, non ne-
 gandi fidem. 3. Omissionis con-
 tra præceptum affirmativum de
 confitenda exterius fide. 4. Scan-
 dali, quod multiplex est juxta
 numerum personarum, quibus
 est scandalo. Si autem non men-
 tiatur, sed taceat, duo pecca-
 ta committit; alterum omissionis,
 fidem non profitendo; &
 alterum commissionis, propter
 scandalum, si aliqui sint præsen-
 tes; alias unicum erit. Unde
 merito D. Chrysost. in cap. *No-
 lite timere: Non solum ille pro-
 ditor est veritatis, qui trans-
 grediens veritatem, palam men-
 dacium loquitur; sed etiam, qui
 libere veritatem non pronun-
 ciat, quando oportet.* non nobis

38 1140 Sed controversetur inas-
 ter Theologos, an hoc intelli-
 gatur non modo, quando in-
 terrogatur à persona publica;

sed an etiam quando interrogatur à persona privata? Communiter tamen respondent, hoc intelligi in primo casu, scilicet, cum interrogatur à persona publica, ut est Rex, Princeps, Magistratus, Gubernator, vel quicumque aliis ex illorum commissione. Ratio est; quia in hoc casu censetur interrogari in odium fidei, & tenetur illam profiteri. Si verò persona interrogans sit privata (inquiunt præfati AA.) quod non tenetur, & posset tacere, vel interrogationem eludere, dicendo, v. g. Quid ad te? Quis te constituit Judicem? Cum nemo sit adeò Barbarus, ut ignoret, me non teneri passim, & ordinariè interrogantibus respondere, quis ego sim. Unde tunc silentium, & tergiversatio potius cedit in contemptum interrogantis, quam in erubescentiam fidei; nam privata persona non censetur interrogare in odium fidei.

15. Hoc non obstante, quamplurimi alij cum Suarez sustinent, nullam esse differentiam inter personam publicam, & privatam interrogantem: Ratio est, quia obligatio fatendi fidem non nascitur ex qualitate, seu potestate interrogantis personæ; sed ex circumstantia, & occasione, in qua non potest occultari fides sine gravi dimi-

nutione honoris divini, & sine gravi scandalo proximorum; ac per consequens sine gravi no-
cumento sui ipsius. Quæ sententia est tutior, & mihi plus arridet: nam ratio D. Thomæ, & omnium Theologorum videtur universalis, & sine distinctione publicæ, aut privatæ personæ; inquit enim S. Doctor, 2. 2. q. 3. art. 2. in corpore: *Si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel, quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alij per ejus taciturnitatem averterentur à fide; in hujusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis.* Ecce quomodo, S. Doctor, non distinguit personas; sed solum tempus, & locum, scilicet, quando per omissionem confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & utilitas proximi. Unde, si credo ex taciturnitate mea, & omissione confessionis, aliquos, vel aliquem defecturum à fide, vel vacillaturum, aut putaturum fidem esse falsam; non solum ex charitate, sed ex ipsa præcisa, & formali confessione fidei tencor (à quocumque interrogor) confiteri eam: quia ex ipsa formali omissione confessionis fidei in eo eventu per se sequitur defectus ille, vel illa vacillatio; & sic gravis injuria irrogatur fidei,

dei, & irreverentia ejus Authori: ac propterea silentium est per se damnabile; quia est per se signum timoris confessionis fidei, & erubescentiæ. Videatur nost. Matthæus. cautela Confessarij lib. 2. cap. 12. num. 3. & 4.

16 Quæres insuper: *An liceat suscipere Sacramenta cum hæreticis?* Respond. non licere cum Calvinistis suscipere Sacramentum Eucharistiæ; quia apud illos Eucharistia non est verum Sacramentum: Nec cum Lutheranis; quia etiam errant circa illum, nec habent verum ex defectu Sacerdotum legitimè institutorum. Baptismus autem validus est apud illos; unde in casu necessitatis ab illis peti potest; non verò extra casum necessitatis. Et quanvis Catholicus possit esse Patrinus pueri hæretici; tamen Catholicus non potest filio suo Patrinum hæreticum assumere. Non tamen est illicitum interesse nuptijs, aut exequijs hæreticorum, dummodo non sit scandalum, nec periculum perversionis. Catholici viventes inter hæreticos, si contrahant Matrimonia coram Ministro hæretico, peccant; quia testantur se illum agnoscere verè fidei Ministrum; quod falsum est, & hæreticum. Licitum autem est testari coram Magistratu civi-

li se contraxisse Matrimonium, ut filij pro legitimis habeantur.

17 Quæres insuper: *An Matrimonia inter Catholicos, & hæreticos licita sint?* Respondent aliqui; quod ex gravi causa, accedente saltem dispensatione, secluso scandalo, & perversionis periculo, licita esse. Quæ verò causa sufficiat? non adeò constat. Sufficere, putant aliqui, spem moraliter certam conversionis conjugis, quæ spes facilior est in muliere quàm viro. Immo aliqui Theologi putant, sufficere, quod, Catholici cum hæreticis permixtîm vivant, etiam sine alia dispensatione ob consuetudinem receptam, & toleratam. Unde si una pars non flet promissis, potest peti divortium quoad thorum, & mensam. Pacta autem quæ inter conjuges tales quandoque inveniuntur, ut quidam ex filiis nascituris fidei Catholicæ, alij autem hæresi adhæreant, ab authoribus prorsus ut impia, & irrita proclamantur; quia omni jure filij à suis parentibus in vera fide instruendi sunt. In casu tamen quodam raro, si ob publicum bonum tale matrimonium fieret, nec posset à marito impetrari, ut omnes proles catholicè educantur, non videtur illicitum adjicere cautionem, ut saltem

aliqua pars filiorum non impediēte marito catholicè nutriantur, nihil interin quoad ceteros liberos præjudicando Catholica matri, quæ pro viribus tenetur filios omnes catholicè instruere. Addunt, quod illi qui pactum prædictum de dimidia parte etiam contracto matrimonio observare volunt, non sint absolvendi, nisi forte ex pia instructione tam exiguus fructus speretur, & tam gravia mala immineant à maritis, ut iudicio prudentis definat obligatio de liberis piè educandis.

18. Quæres 3. *An disputare liceat de rebus fidei?* Respondetur, in c. 2. §. *Inhibemus*, de hæret. in 6. Laicis prohibetur nè disputent sub pœna excommunicationis ferendæ. Sed hanc prohibitionem (dicunt aliqui) esse abrogatam, ubi hæretici grassantur. Immo Catholicus, ab hæreticis laesissus, renetur injuriam Ecclesiæ repellere, si potest, & Clerici non adsint, aut non possint. Clericis autem, & Religiosis id non prohibetur per hanc legem, nisi propter inscitiam ex lege naturali prohibeantur. Probabile est non obligare laicos per se sub mortali, cum excommunicationis pœna sit tantum ferenda sententiæ. Immo, laicos doctos omnino non comprehen-

di sub illa prohibitionē, cum tales & scriptis de fide differant. Alij volunt, etiam doctos comprehendi, cum lex sit universalis.

19. Quæres 4. *An loqui, & conversari liceat cum hæreticis?* Respondent aliqui; quod hodie post Concil. Constantiense in Bulla *Ad evitanda*, nulli excommunicati, ac proinde nec hæretici vitandi sint; nisi vel nominatim excommunicati, & à superiore publicè denuntiati, vel notorij Clericorum percussores sint: & hoc tam propter consuetudinem contrariam, præsertim ubi à Principibus permittuntur, quam propter alias rationes, quas afferunt; ad quod non sufficere, dicunt, ut sint notorij juris, sed etiam requiri notorium facti. Item quod denunciatus, si appellet, pendente appellatione, vitandus non sit.

20. Quæres 5. *Quomodo se gerere debeat Confessarius cum pœnitente Catholico accusante se conversatum esse cum Judæis?* Resp. 1. Animadvertat, Catholicis ad vitandum Christianæ religionis contemptum, perversionis periculum, & scandalum proximorum, esse prohibitam communionem cum Judæis in respicientibus Religionem: etiam in politicis est interdicta communicatio, ex qua

qua potest resultare nimia familiaritas, & societas, & propterea idem periculum imminere; ideo non licet Christianis simul habitare cum Judæis in eadem domo, cum eis spurcissimè commisceri, nec uti opera medici hebræi, nec cum eisdem ad ludos, & nuptias, & convivia ire, nec in eodem balneo se lavare; nec azyma comedere, vel continuò eis servire, nec nutricibus Christianis in ipsorum domibus, ipsorum filios nutrire; neque possant Christiani conjugia cum Judæis, alijsque infidelibus celebrare: *cap. sæpè, cap. nullus, cap. omnes, cap. cave, non oportet, cap. si quis* 28. q. 1. Ut distinctio sit patens inter Christianos, & Judæos, & istorum illi valeant vitare confortia, debent in terris Christianorum Judei uti habitu, per quem à Christianis discernantur: *cap. in nonnullis de Jud. & Saracenis.*

21 Resp. 2. Consideret, an Christianus communicando cum hebræo habuerit in intellectu errorem, vel credendo eorum legem esse veram, vel Ecclesiam errare prohibendo tale commercium; nam tunc excommunicatus esset excommunicatione Bullæ Ccenæ (applicata ad conversantem cum hæreticis) quod si talem errorem non habuerit,

interrogandus est, an saltem cum Judæo communicaverit ex contemptu Ecclesiæ, vel Episcopi, vel cum scandalo populi, & periculo amittendi fidem: & tunc communicatio, quæ aliàs posset esse venialis, foret mortalis. Respond. 3. curet inducere poenitentem ad contritionem suorum peccatorum, ostendendo ei gravitatem delicti, periculumque, cum se exposuit. Respond. 4. Eum inducat ad eliciendum actum fidei, & protestandum Judæorum legem, ac ritus, superficiosos, & falsos esse; eique juxta qualitatem delicti, & circumstantijs accommodatam poenitentiam satisfactoriam, & preferativam injungat.

22 Quæres 6. *An possint Christiani cum Judæis contractus emptionis, & venditionis, alijs licitos celebrare, & mercaturam licitè exercere?* Resp. affirmativè, ubi Judæis conceditur mercaturam exercere. Ratio est; quia communio, quæ cum Judæis interdictur, est illa, ex qua nascitur nimia familiaritas, & societas, seu, quæ aliunde affidua, & diuturna est; ideo qui causa, & fortuito cum Judæo in eodem convivio, vel balneo convenit, non tenetur ab eodem statim declinare; propter necessitatem, si alius non foret aptus ad curandum morbum.

bum, posset cum consilio Parochi, medico hæbræo uti: quemadmodum, si ex necessitate famis cum eo manducaret, à peccato excusaretur, cum hic necessitas, quoque excuset: quemadmodum in cæteris transgressionibus Ecclesiasticis, ut in præceptis de jejunio servando, audienda Missa, & similibus, magna necessitas excusat. *Engel. Collect. Jur. Canon. lib. 5. tit. 6. num. 7.* Gabant. in *Manual. Episcoporum.* verb. *Hæbræi*, apud nostr. Matthæum sup. cit. Sed de his omnibus iterum infra redibit sermo.

QUÆST. V.

QUOT, ET QUÆ SINT
peccata contra fidem?

I CONCLUSIO nostra. Peccatum contra fidem est quæcumque fractio cujuscumque præcepti ex quinque fidei supra numeratis. Hæc conclusio debet esse communis omnium Theologorum, & patet ex terminis. Unde, ignorantia Mysteriorum Fidei, interius non assentiri fidei, & exterius fidem non confiteri, sunt peccata omissionis, contra tria præcepta affirmativa: interius dissentire fidei, & exterius negare fidem sunt peccata commissionis, contra duo præcep-

ta negativa. Ex quibus inferatur, quod non omne peccatum contra fidem est hæresis: nam ignorare mysteria, omittere actus credendi aliquando, &c. sunt peccata contra fidem. Et similiter legere libros prohibitos, proferre blasphemias hæreticales, se exponere periculo perdendi fidem sunt peccata etiam contra fidem; & tamen non sunt hæresis; quia, ut jam dicemus, hæresis est error pertinax hominis baptizati circa aliquam fidei veritatem; seu est sciens, & volens tenere aliquid contra ea, quæ proponit Ecclesia, ut fide credenda. Circa ignorantiam negant aliqui, quod sit peccatum distinctum à peccatis contra præcepta ignorata: sed communiter tenetur, quod sit peccatum contra fidem distinctum ab alijs peccatis. Videatur P. Larrag. *tract. 24. §. 1. & 3.* Et præcipue nostr. Doctif. Mastr. in *Theolog. Morali, disp. 15. q. 6. art. 2. num. 103.* ubi ait universaliter, quod ignorantia vincibilis, quæ est causa peccati semper est peccatum, & est speciale peccatum distinctum ab eo, quod fit ex eadem ignorantia; ita Alenf. D. Bonav. & alij antiquiores in 2. d. 22. & nostri RR. ex Scoto in 4. d. 6. q. 8.
ho 2 p Peccata contra præcepta negativa, seu peccata commissio-

fionis contra fidem reducuntur ad infidelitatem, quæ subdividitur in hæresim, Apostasiam, Judaïsmum, Paganismum, Mahometismum, Atheismum, &c. de quibus aliqua breviter proponemus, plus recitative, quàm disputative. Igitur,

3 Infidelitas, est vitium Christiana veritati oppositum, quo illi omnes qui non habent fidem, infideles dicuntur. Duplex est infidelitas, *negativa* una; contraria, seu *positiva* altera. *Negativa* est ea, que reperitur in illis, qui nihil unquam audiverunt de fide? *Positiva infidelitas* ea est, quæ reperitur in illis, qui fidem sibi sufficienter propositam contemnunt, vel ei pertinaciter contradicunt? Infidelitas *negativa* per se non est peccatum: qui enim nihil unquam audivit de Deo, nec audire potuit, ut supponuntur ij, qui terras adhuc nobis ignotas inhabitant, non peccant peccato infidelitatis, nec propter illud damnabuntur; sed propter peccatum originale, & alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt. Ipsi enim de numero eorum censentur de quibus loquitur Apost. *Quomodo credent ei, quem non audierunt?* Rom. 10. Ergo non peccat, eo, quod tali notitia careat, quàm, ut supponitur, habere non potuit?

4 Confirmatur ex verbis Christi Joann. 15. *Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent:* Ergo cum illi, de quibus loquimur, nihil de Evangelio audierint, peccatum non habent, si Evangelio non crediderint. Nec refert, quod Evangelij sonus in omnem terram exierit; hoc est ad principales partes, non in omnes, & singulas mundi partes. Deinde Ecclesia sequentem Baij propositionem damnavit: *Infidelitas negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est:* ergo contradictoria vera est: *Infidelitas negativa peccatum non est:* quia, scilicet, ignorantia est invincibilis.

5 Infidelitas *positiva* est peccatum gravissimum ex genere suo, cum propter eam quis inferno adjudicetur: *Qui non crediderit, condemnabitur,* Marc. ult. Quod intelligendum est de adultis, qui credere potuerunt, & non crediderunt. Est enim per se gravis injuria, non credere Deo dicenti post sufficientem rerum fidei propositionem; quia parvipenditur prima veritas, &c. Alia est infidelitas, quæ *privativa* dicitur, & reperitur in eo, qui nec credit, nec dissentit, aut culpabiliter res fidei ignorat, & voluntariè circa illas errat: *pri-*

vativa vocatur, quia est absentia formæ, seu actus, qui deberet inesse: nam isti non habent actum, vel habitum, quem deberent habere.

6 *Paganismus*, ad quem reducitur Atheismus, & Mahometismus, est quando nullius mysterij revelari fides habetur, & Scripturæ utriusque Testamenti rejiciuntur. Ut faciunt Gentiles, & Etnici, qui Pagani dicuntur. Quare dividitur *infidelitas positiva*, in Paganismum, Judaismum, & Hæresim, ad quam Apostasia reducitur. Et nomen *Paganorum* ortum habuit à tempore Constantini Imperatoris. Cum enim statuisset, ut qui vellent militare cum ipso, deberent baptizari: illi qui noluerunt hoc Sacramentum suscipere, remanserunt in pagis suis, & inde *Pagani* dicti sunt. Sic (inquit D. August. 2. Retract. 43.) *falsorum Deorum vultores, usitato nomine, Paganos vocamus.*

7 *Judaismus* est eorum qui admittunt tantum Vetus Testamentum, rejiciuntque Novum, & sic negant Christum, seu Messiam de facto venisse; *hi Judæi* sunt, qui olim *Populus electus* dicebantur, propter eorum infidelitatem nunc à Deo *Populus reprobus* dicuntur. *Hereticismus* est eorum, qui fidem Christi susceperunt, & ab

ea, quoad aliquas veritates defecerunt, in errores oppositos abeuntes cum pertinacia. Quod si fides suscepta in totum abjiciatur *Apostasia* dicitur. Subdividitur *Hereticismus* in plures species, quæ denominantur vel ab Authoribus earum, ut *Lutherani*, à Luthero; *Calvinistæ*, à Calvino; *Jansenistæ*, à Janzenio, &c. Vel ab erroribus, quos tuentur, ut *Trinitarij*, propter hæresim de Trinitate; *Sacramentarij*, *Anabaptistæ*, propter errores circa Baptismum, & Sacramenta.

8 Hæresis enim est error intellectus liber, & pertinax contra fidem in eo, qui fidem suscepit. Unde negans fidem verbo, vel facto, interius tamen fidem servans, minimè est hæreticus: quia qui fidem solum exterius abnegat, non potest dici habere errorem in intellectu, liberum, & pertinacem, cum nullum interius Judicium ferat contra fidei veritates; non est igitur *hæreticus*, neque poenas contra hæreticos latas incurrit, saltem in foro conscientie: nam in foro externo possent Inquisitores contra ipsum procedere; quia ex signis externis internum hæresis peccatum præsumitur. Aliqui docent, *dubium in fide*, non esse hæreticum: quia, inquiunt, hæresis essentialiter consistit in Judicio con-

contra fidem, dubius verò non habet tale iudicium, sed potius iudicij suspensionem: erg. non est hæreticus. Melius tamen alij affirmant, ipsum esse hæreticum: Et probatur autoritate Stephani Papæ dicentis: *Dubius in fide est hæreticus*, cap. 1. de Hæret. Item ex Hug. Victorino, lib. 1. de Sacram. cap. 2: *Ubi dubitatio est, fides non est*. Ratio hujus aperta est; quia dubius de re fidei sufficienter proposita, iudicat illam rem non esse certam, aut non esse certò revelatam; adeòque forte esse falsam: & sic facit injuriam Deo revelanti, aut proponenti tales regulas, quibus sufficienter colligitur eam articulum esse à Deo revelatum.

9 Quæres: *Potestne Ecclesia cogere infideles non baptizatos ad fidem suscipiendam?* Respond. Certum est, quod qui semel baptizati sunt, sive in infantia, sive invitis parentibus, sive in adulta ætate, possit ipsos cogere Ecclesia ad fidem suscipiendam, & servandas leges Ecclesiasticas, cum per baptismum subditi facti fuerint Ecclesiæ. Ad quæsitum dicendum est, infideles non baptizatos cogi non posse, sive sint subditi Principibus Christianis, sive non. Et patet ex dicto Apostoli: *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt iudicare?* 1. Cor. 5. Et
Tom. III.

confirmatur ex Concilio Trid. sess. 24. cap. 4. ubi dicitur, Ecclesiam in neminem iudicium exercere, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus.

10 Quæres 2. *Habetne Ecclesia jus prædicandi Evangelium in terris infidelium?* Respond. Ecclesiam hebere jus prædicandi Evangelium infidelibus; colligitur ex illo Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra; euntes ergo docete omnes gentes*. Hinc sequitur, licere Principibus Christianis Catholicis, infideles prædicationi Evangelij resistentes, cogere ad non resistendum.

11 Quæres 3. *Potestne Ecclesia, vel Princeps Christianus infideles sibi subiectos cogere ad audiendam prædicationem Evangelij?* Respond. Ita est, cum videamus Romæ Pontifices cogere Judæos sibi subiectos sub quibuldam poenis ad prædicationem semel in hebdomada audiendam. Ratio est; quia prædicatione potest considerari, ut aliquid pertinens ad bonum politicum, cum ordinetur proximè ad tollendam ignorantiam circa virtutes necessarias: erg. non excedit potestatem Pontificiam. Quod autem non possit Princeps Ethnicus similiter suos subditos cogere ad audiendam
G præ-

prædicationem Gentilismi, non oritur ex defectu potestatis, sed ratione materiæ, quæ turpis est. Quod si Princeps Christianus nullam in infideles jurisdictionem habeat, non potest illos cogere: Christus quidem dedit Ecclesiæ potestatem ubique prædicandi, non verò cogendi ad audiendum.

12 Peccatum contra fidem est etiam blasphemia, quæ juxta ethimologiam nominis summi potest pro omni convitio, quo detrahitur de honore alicujus; secundum vero usum communem DD. blasphemia est improprium in Deum, falsè dicendo aliquid inesse, quod illi non inest: vel illi deesse, quod inest re vera. Ratione primi, blasphemant Calvinistæ dùm dicunt, Deum esse Authorem peccati. Ratione secundi, blasphemant Judæi negantes divinitatem in Christo. Vel aliter blasphemia describitur sic: *Est convicium, seu locutio per modum convicij, aut contumelia, & maledictionis in Deum, vel Sanctos*. Cujus species sunt simplex, & hæreticalis. *Hæreticalis* est, quæ errorem sapit in fide: seu est locutio contumeliosa contra Deum, continens errorem contra fidem: quatenus aliquid contra fidem per modum indicativi de Deo affirmat, vel negat. Et ideo

hæreticalis non est, cùm pronuntiatur per verba imperativi, vel optativi modi; ut *Deus sit maledictus*: quia per hos modos, cum indicativi non sint, nil falsum dicitur de Deo, nisi in tali locutione aliquid affirmativum, vel negativum includatur contra Deum, ut si quis dicat, *ô Deum injustum*, quod quidem valet, ac *est injustus*. Simplex non sapit hæresim, nec contra fidem aliquid affirmat, sed solum verba injuriosa, & irrisoria, ac maledictionis in Deum, & Sanctos enuntiat.

13 Quæres 4. *In quo differat blasphemia hæreticalis ab hæresi?* Respond. *In hoc*, quod hæreticus corde credit aliquid contra fidem: blasphemus autem hæreticalis nil contra fidem sentit, licet verba proferrat continentia errorem contra fidem: explico; ore pronuntio, *Deus est injustus*: si corde credo esse injustum, sum hæreticus, etiamsi pro unico instanti cum pertinacia crediderim; quia, sicut cætera peccata, potest hæresis crimen in unico instanti committi. Si autem id non credo, sed justissimum esse, solum blasphemus hæreticalis efficiar. Patet à simili: possum verba injuriosa dicere contra Paulum, vocando spurium, non credendo, quod

fit spurius : & vocando spurium , & simul credere talem esse ; quæ certè est major injuria , dum a parte rei talis non fit.

14 Quæres 5. *An blasphemia possit esse venialis ex sola levitate materiæ ?* Resp. negativè. Ratio est ; quia blasphemia Deus injuriatur ; levis autem injuria certè non est , quæ fit Deo proferendo verba contumeliæ , & improprij , ac maledictionis in ipsum , cujus infinita excellentia offenditur , & ipsius divinæ bonitati derogatur : Venialis , & levis esse potest ex non plena advertentia , & surreptione , ut , si quis convicium in Deum diceret ; vel contra Deum ex subito motu loqueretur non advertens verborum sensum : nam tunc diceretur proferre verba non formaliter , & perfectè significativè.

15 Quæres 6. *An blasphemus debeat intendere Deum injuriari , vel ipsius honori detrabere ?* Resp. negativè : sed ad malitiam contrahendam , sat est , quod voluntas advertenter faciat actum de se inhonorativum Dei , & in contemptum ipsius cedentem , quanvis honoris detractio expressè non intendatur : quemadmodum , ut quis peccet peccato furti , sufficit , quod rem surripiat , quam

alienam cognoscit , quanvis non intendat offendere Deum. Suarez tom. 1. de Relig. cap. 6. n. 8. certè , si blasphemia prolata sit cum formali intentione inhonorandi Deum , est circumstantia intrinsecè aggravans , & augens Dei despectum , & irreverentiam. Immo , cum ea intentio soleat sæpè provenire ex odio , quo quis velit Deo illud malum irreverentiæ , & contemptus , (quod est pactum distinctum à blasphemia) debet Confessarius interrogare pœnitentem de intentione , qua eam protulit , & si ex ea intentione prolatam , & hæreticalem invenerit , cum triplex commisisse peccatum judicat : alterum odij contra charitatem , & Dei dilectionem : alterum blasphemix contra reverentiam , & cultum , ac laudem Deo debitam : & tertium contra externam fidei confessionem.

16 Advertendum verò est , quod blasphemia in Spiritum sanctum , quæ Matth. 12. Marc. 3. & Luc. 12. dicitur irremissibilis , diversimodè sumitur ; sed tribus modis principaliter. Primò ab Origine , & Novatiani pro quocumque peccato commisso post acceptam Spiritus-sancti gratiam in baptismo , juxta ad Hebr. 6. „ Impossibile est , eos qui semel

„ illuminati sunt , iterum re-
 „ novari ad pœnitentiam , sed
 hoc est hæreticum. 2. Sumitur
 ab Aug. serm. 12. de verbis
 Domini pro finali impœnitea-
 tia ; hoc est , pro perseverantia
 in peccato usque ad mortem :
 & sic sumpta , est irremissi-
 bilis in hoc sæculo , & in fu-
 turo , supposito , quod quis
 perseveret in peccato usque ad
 mortem inclusivé , sic Scot. 3.
 Sumitur á Magistro sentent. in
 2. d. 43. pro omni peccato , in
 quo est gradus malitiæ particu-
 laris , quæ malicia opponitur
 Spiritui-sancto , cui appropri-
 tur bonitas , & ista peccata sex
 numerantur communiter , nem-
 pè , desperatio , præsumptio ,
 impugnatio veritatis agnitæ ,
 invidentia fraternæ gratiæ , im-
 pœnitentia ; seu propositum
 non pœnitendi , & obstinatio ,
 seu voluntas adhærendi pecca-
 to. Si sic sumatur blasphemia
 in Spiritum-sanctum , non est
 irremissibilis absolutè , sed dif-
 ficilimè remittitur. Quis au-
 tem absolvere possit blasphemiam
 hæreticalem (dummo-
 do non sit simul hæresis mixta)
 videatur Pat. Larraga tract. 29.
 De hac materia. Videatur etiam
 nost. *Mastr. in Thelog. Moral.*
disp. 11. q. 3. n. 40.

((✕))

DUBIA INCIDENCIA.

17 **Q**uanvis postea de
 cunctis hæreticis ,
 de eorum erroribus
 acturi simus ; interim tament,
 ut paulatim & minus confusè
 juvenes instruantur , quorum
 profectum hic præcipuè inten-
 dimus, placuit aliqua dubia pro-
 ponere , & breviter resolvere ;
 quorum primum sit.

18 Dubitabis 1. *Qualis
 fuerit prima hæresis , quæ post
 adventum Christi reperitur ?*
 Respondetur , fuisse illam Sy-
 monis Cyttæ Samaritæ , qui
 existimavit , donum Spiritus-
 Sancti posset pecunia emi , &
 vendi. Ex Greg. Magno *lib. 7.*
ep. 5. Et ex *Reg. ep. 112. &*
116. Et ex Greg. VII. *lib. 9.*
ep. 34.

19 Dubit. 2. *Qualis fuerit
 causa moralis , sive origo om-
 nis hæresis ?* Resp. Quod su-
 perbia , vel gloria vana , vel
 lucrum aliud temporale. Sua-
 detur ex Aug. *lib. de utilit. cre-
 dendi , & habetur in Cann. Hæ-
 reticus 24. quæst. 3.* ubi ait :
*Hæreticus est qui alicujus tem-
 poralis commodi , & maxime
 gloria , principatusque sui gra-
 tia , falsas , vel novas opinio-
 nes , vel gignit , vel sequitur.*
 Confirmatur ex Eccli. 10. v.
 14. *Initium superbiæ hominis*
apof-

apostatare à Deo ; ubi Glossa de Superbia nascuntur hæreses, Schismata, &c. Præterea Apostolus in 1. ad Timoth. 3: *Si quis non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, superbus est, & nihil sciens : Ergo mater hæresum superbia est.*

20 Dubit. 3. *Circa quam materiam potest contingere hæresis ?* Respondetur, quod hæresis potest dari circa omnem materiam, quæ est de fide, scilicet, circa Sacram Scripturam, circa Dominicas, & Apostolicas Traditiones ab Ecclesia receptas, & sufficienter propositas ; & circa omnia dogmata à Concilijs Orthodoxis, & à Romanis Pontificibus definita ; insuper circa omnia præcepta Decalogi, & Sanctæ Matris Ecclesiæ ; & circa potestatem Legislativam Romani Pontificis, Regum, Principum, & omnium Prælatorum, qui possunt condere leges obligantes in conscientia ad culpam mortalem. Uno verbo circa omne illud potest dari hæresis, circa quod debet esse fides : atqui supra omnia prædicta debet dari fides : ergo, & circa omnia prædicta potest esse hæresis. Minor patet ; nam de fide est Sacra Scriptura, Traditiones Dominicæ, & Apostolicæ, & omnia definita à Romanis Pontificibus

ex Cathedra, sive cum Concilio, sive sine eo, ut postea dicemus, dummodo pertineant ad fidem, & mores gregis Christi ; insuper de fide est, quod in Summo Pontifice est potestas condendi leges Canonicas universam Ecclesiam obligantes ; & quod in Imperatoribus, Regibus, Reginis, quando ad eas jure hæreditario, vel alio pertinet Regnum, est potestas Legislativa Secularis : item in Communitatibus, seu Republicis, secundum modum regiminis, est etiam talis potestas condendi leges obligantes in conscientia. Totum hoc est de fide, contra quam plurimos hæreticos negantes hanc potestatem in hominibus : quia nolunt, quod unus homo sit alteri subjectus. Sic docuerunt Wiclef, Joannes Us, Lutherus, Calvinus, & alij apud Castr. Villalob. & Mastr. in Theolog. Moral. dip. 2. q. 4. art. 1.

21 Sed contra omnes constat hæc fidei veritas Matth. 16: *Tibi dabo claves Regni Cælorum : quodcumque ligaveris, &c.* Et 1. Cor. cap. 11. *Laudo vos, quia præcepta mea tenetis.* Ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit ; non est enim potestas, nisi à Deo. Itaque, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Et paulo post: *Qui resistunt, ip-*

se sibi damnationem acquirunt. Et infra: *Subditi estote non solum propter iram, sed propter conscientiam.* Hoc est, non tantum ob pœnam ab humano iudice infligendam; sed etiam ob culpam, quàm incurretis, si non obediatis. Et Matth. 18. specialiter de Ecclesia dicitur, quod qui illam non audierit, sit vel ut Ethnicus, & Publicanus. Videatur nost. *Subt. Doctor in 4. d. 15. q. 3. art. 2. Mastrius, cit. Villalob. tom. 1. tract. 2. diff. 6. & 18.*

22 Contra hanc fidei veritatem objiciunt hæretici, quod Christus abrogavit leges Mosaicas, tum propter earum multitudinem; tum propter difficultatem: Ergo Christianis imponi non debent leges Civiles, & Ecclesiasticæ, quæ multo plures, ac difficiliiores sunt, quàm Mosaicæ: alioquin durior esset conditio Christianorum, quàm olim Judæorum, quod est contra illud Christi: *Fugum meum suave est, & onus meum leve.* Consequentia patet; quia in lege veteri erant sola præcepta Mosaica parvo libello contempta; in lege nova, præter Sac. Scripturam, sunt leges Pontificum, pœnas censurarum fulminantes contra animas; & leges Imperatorum, & Regum in magnis Codicibus supplicia ordenenda adversus corpora minan-

tes, qualia non erant in lege Moyfi: Ergo lex nova est gravior. Hoc argumento utitur D. August. epist. 119. ad Jannuar. cap. 19. ubi conquæritur, tollerabiliorem fuisse conditionem Judæorum, quàm modò sit Christianorum; quia Judæi tametsi multa haberent præcepta, habebant tamen divina: at Christiani, & plura habent, quàm Judæi, & non habent divina, sed humana.

23 Respondetur neg. consequ. Ad probationem inquit Subtil. nost. Doct. in 3. dist. ult. q. unic. quod lex vetus quantum ad præcepta caeremonialia fuit multo gravior nostra, & quantum ad multitudinem, & quantum ad difficultatem observandi; nam Rabi Moyfes enumeravit plusquam Sexcenta præcepta, ad quæ omnia illi tenebantur, quorum quædam erant valde difficilia, ut quod omne masculinum ter in anno præsentaretur in Hierusalem, quantuncumque distarent, & multa talia. Subdit etiam Doctor, quod adhuc quoad præcepta moralia, & judicialia lex Christi, ut à Christo est, est levior, quàm Mosaica; ut à Prælatiis tamen, & Principibus augentur præcepta, & pœnæ, concedit, legem Christi esse graviolem; quia tunc non licuit Sacerdotibus,

bus, vel Iudicibus condere leges, sicut modò licet Principibus Christianis; addit tamen, quod attendendo gravitatem legis ex defectu remedij ad portandum onus impositum, adhuc multò gravior est lex vetus, quàm nova; plura enim, & efficaciora adjutoria habemus in lege nova, quàm erant in veteri; quia plura Sacramenta habemus, quæ cum efficaciam habeant à passione Christi jam exhibita, plus gratiæ conferunt, quàm Sacramenta veteris legis. Deinde, in lege nova habemus doctrinam veritatis magis explicitam; & insuper multo plura Sanctorum exempla, quàm in veteri. Neque August. nobis obest; nam loco cit. expressè approbat non solum præcepta Dei, sed etiam Ecclesiæ, & Conciliorum; & tantum rejicit quosdam abusos, qui contra communem Ecclesiæ consuetudinem in quibusdam locis irreperant; unde conquæritur ibi August. de Particularib. statutis, & præceptis sine ratione multiplicatis in laqueum, & damnationem animarum; quia licet licitum sit Prælati, & Principibus leges condere, non tamen est licitum, eas sine urgente causa multiplicare.

24 Instant hæretici, Genes. 1. *Declaravit Deus, se facere*

hominem, ut præesset animalibus; non autem, ut unus homo præesset alijs; sed omnes homines essent inter se æquales: Ergo in nullo debet poni potestas legislativa respectu alterius, saltem quæ obliget in conscientia. Respond. neg. conseq. Nam licet homines sint natura æquales, & habeant præstantiam, & præsidendam super animalia; non tamen negavit Deus, posse inter illos institui ordinem moralem, quo unus habeat auctoritatem præsidendi, & imperandi alijs: Immo ipsa hominum natura hoc postulat, quatenus sociabiles sunt, & in Communitate viventes; nam hæc societas diu stare non posset, nisi publica aliqua potestate gubernetur, juxta illud Sapientis Proverb. 11. v. 14. *Ubi non est Gubernator, populus corrumpet;* nam membra non benè conjunguntur in unum corpus, nisi sub uno capite. Unde, Deus condens naturam humanam, & volens, ut homines associarentur in Republica, dedit eis potestatem leges condendi, & transgressores puniendi usque ad necem: & ideò in Sacra Scriptura nominantur Reges, & Iudices, tanquam veram, & legitimam potestatem habentes super populos. Et Proverb. 8. inquit Deus: *Per me Reges regnant, per me Principes im-*

perant, &c. Et 1. Petri 2. *Sub-
jecti estote omni humane crea-
tura propter Deum: sive Regi,
quasi præstanti; sive Ducibus,
tanquam ab eo missis ad vin-
dictam malefactorum, laudem,
vero bonorum; quia sic est vo-
luntas, ut benè facientes obmu-
tescere faciatis imprudentium
hominum ignorantiam.* Et Ro-
man. 13. *Omnis potestas à Deo
est, &c.*

25 Dubit. 4. *Utrum præter
hæresim formalem, sit etiam
admittenda hæresis objectiva?*
Respond. affirmative; & prob.
sic: Præter fidem formalem ad-
mittitur fides objectiva: g. si-
militer est de hæresi. Præterea,
hoc patet ex praxi Ecclesiæ
damnantis doctrinam hæreti-
cam: sed in ea datur hæresis
objectiva, sicut in doctrina re-
velata datur objectiva fides: g.
&c. Ex quo infertur, quod hæc
propositio: *Non dantur tres
personæ divinæ.* Est hæresis ob-
jectiva, absque ullo respectu
ad authorem illius; sicut hæc
propositio: *Dantur tres perso-
næ divinæ,* est fides objectiva,
independenter ab actu formali
credentis. Similiter, hæc pro-
positio: *Romanus Pontifex non
potest obligare sub mortali ad
abstinentiam, ad jejunium, &c.
neque Reges, nec Prelati pos-
sunt præcipere sub mortali,* est
hæresis objectiva, independen-

ter ab hæresi formali, quam hæ-
bet, qui talibus propositionibus
præbet assensum. Christianorum
igitur est servare mandata; sed
Catholicorum est mandata iusta
credere. Infertur etiam, quod
licet dentur plures gradus hære-
sis, non dantur plures species
hæresis essentialiter diversæ:
quia omnes hæreses specificè
conveniunt in eo, quod oppo-
nuntur doctrinæ revelatæ, sicut
omnes actus fidei conveniunt
specificè in assentiendo doctri-
næ revelatæ propter veracita-
tem Dei in revelando.

26 Dubit. 5., Utrum hæ-
,, retici interni simul, & exter-
,, ni, terreri queant ab Ecclesia,
,, puniri, & coerceri? Res-
pond. affirmative; scilicet,
quod terreri, puniri, & coer-
ceri possunt, & debent. Prob.
1. nam in veteri testamento
puniebantur: g. &c. Prob. an-
tec. ex Deuter. 13. v. 14. ubi
Dominus ait: „ Quære sollicitè,
„ ac diligenter; & si inveneris,
„ certum esse quod dicitur, &
„ abominationem hanc opere
„ perpetratam, statim percu-
„ ties habitatores urbis illius
„ in ore gladij. Et cap. 17. v.
„ 12. Qui autem superbierit
„ nolens obedire Sacerdotis im-
„ perio, &c. morietur homo
„ ille, &c. cunctusque populus
„ audiens timebit, ut nullus
„ deinceps intumescat super-
„ bia.

„bia., Confirmatur, ex facto Petri cum Simone Mago, Actor. 20. Et ex Pauli facto circa hæreticos, 1. Timoth.

1. v. 20. *non solum quod in his libris non*

27 Dub. 6. *Quibus poenis*

sunt hæretici puniendi? Resp.

quod poena antiqua hæreticorum erat Excommunicatio, &

separatio in diuinis, ut constat

ex lib. 2. *Const. Apostol. cap.*

61. in *Can. Apost. cap.* 45. &

64. in *Concil. Laodic. cap.* 9.

& 33. Verum olim excommuni-

catio non incurrebatur ipso

facto: nam saltem pro decem

sæculis non legitur sic imposita,

ut notat Lauræa. Nunc verò in-

curritur ipso facto: quoniam

in *Concil. Lateran. IV.* sub

Innoc. III. lata est sententia

excommunicationis ipso facto

incurrènda generaliter contra

omnes hæreticos, & aliæ mul-

tæ inhabilitates & poenæ im-

positæ sunt eis, & eorum filijs,

quas refert Cardinalis *cit. disp.*

15. art. 2. à num. 36.

28 Dubitab. 7. *Ex quo*

tempore, & à quo statuta sit

poena mortis contra hæreticos,

& quod genus mortis? Resp.

quod poena mortis contra hæ-

reticos obstinatos reperitur im-

posita ab Imperatoribus Chris-

tianis, & non improbata, sed

potius approbata, vel permis-

sa ab Ecclesia, etiam in pri-

mis sæculis, ut constat ex lib. I I.

cod. Justin. de Hæret. Ubi di-

citur: Ubicumque Manichæi

inveniantur, capite plecten-

di sunt. Et congruum fuit, ut

hæc mortis poena contra hære-

ticos impœnites, ac relap-

pos statueretur: nam exemplis

Sacræ Script. Moyses Exod. 32.

Viginti millia Judæorum occidi

curavit, eo quod à fide unius

Dei ad idolatriam deflectissent.

At quanvis olim diverso mor-

tis genere necarentur hæretici

impœnites, vel relapsi: ta-

men à sex ferè sæculis ignis

poena vivi necantur: & mos

istâ comburendi hæreticos in-

valuit ex constitutione Frideri-

ci II. Imperatoris, emanata in

initio tertijdecimi sæculi, quæ

constit. inserta est in Constitu-

tione prima Innoc. IV.

29 Tamen Ecclesia non per

se, nec per suos Ministros infl-

git hæreticis poenam mortis;

sed per judices sæculi, eos ipsis

tradens, ut faciant de eis quid-

quid leges sæculi statuerunt.

Judex verò sæcularis, nec po-

test processum examinare, nec

appellationem hæretici audire,

neque executionem differre,

quantumvis Inquisitor, aut

episcopus protexteretur, & ef-

ficaciter oret, ne eum occidat,

juxta dispositionem capituli,

Novimus de Verb. signif. Quia

hæc cæremonialis præcatio signi-

ficat mansuetudinem Ecclesiæ,

quæ

quæ non intendit manus suas humano sanguine inficere. Verum, ad Ecclesiasticum tantum Judicem spectat contra hæreticos procedere, processus formare, judicare, ac sententiarum: nam licet non deceat, quod Clerici per se pœnam sanguinis exequantur, at possunt judicare, qui sint digni ea pœna; & cum ultimo supplicio plectendi sunt, eos consignat Curia Sæculari. Hæc est praxis Ecclesiæ, & procedit de jure, causas hæreticorum non posse, nisi ab Ecclesiasticis judicari, eosque ab eisdem damnari, ut decrevit *Conc. Tolet. 12. cap. 9.* Idem decrevit *Jul. III. Const. 14. Licet à diversis, & Gregor. XIV. Const. 5. cum alias.*

30 Dubitab. 8. *Quibus titulis, & qualitatibus propositiones oppositæ veritatibus fidei solent ab Ecclesia, & à Summis Pontificibus reprobari?* Respondetur: Aliæ dicuntur *hæreticæ*, aliæ *erroneæ*; *sapientes hæresim*; *male sonantes*, *scandalosa*, *piarum aurium offensiva*, *temeraria*, *seditiosa*, *blasphema*, &c. Quædam notantur una, & pluribus ex his, aut similibus notis, quarum explicatio non displicebit, nec erit inutilis. Prima propositio *hæretica*, est illa cujus contradictoria est de fide, seu à Deo revelata, & per Ecclesiam defini-

ta. Sic hæretica formaliter, & directè est hæc propositio Arij: *Christus non est Deus, seu Patri consubstantialis.* 2. *Erronea* non dicitur propriè omnis propositio non vera, sed tantum illa cujus contradictoria non est quidem explicite revelata, sed est conclusio illata ex una revelata, & alia evidenter nota, vel quæ opponitur propositioni communiter receptæ in Ecclesia, quanvis non definitæ. Sic erronea est ista, v. g. *Christus non est risibilis*; quia opponitur alteri revelatæ; nempe, *Christus est homo.* Ex eo enim quod *Christus est homo*, rectè inferitur.

31 3. *Sapiens hæresim*, illa est, quæ ex vi verborum significare potest hæresim. 4. *Suspecta de hæresi*, illa est, quæ dat occasionem credendi probabiliter ex circumstantia personæ, loci, vel temporis, quod in authoris mente latet hæresis: qualis est ista: *Christus est creatura*, quæ prolata à Catholico, Catholica est; quia intellecta de humana Christi natura: prolata verò ab Ariano sapit hæresim; quia gravis est suspicio, nè intelligatur de Christi *supposito*, ita ut Christus non sit *Deus*, cum creatura sit. 5. *Sapiens errorem*, ea est, quæ cum erronea similitudinem habet aliquam, ut v. g. si quis nega-

ret propositionem: qua negata videretur istam negare, *Christus est visibilis*. 6. *Male sonans*, ea est, quæ duplicem paritur sensum, scilicet Catholicum, & hæreticum, vel quæ abutitur vocibus extra communem significationem; ut si quis dicat: *Christus non est in Cælo*, vel *in Eucharistia*; quia vox est, ut propositio sit vera, sumitur pro *manducat*, quod est significatum minus commune hujus vocis: secundum vero communiorum usum significat, quod Christus non existit in Cælo: quod est hæreticum.

32 7. *Piarum aurium offensiva*, ea est, quæ profertur aliquid indecens de Deo, vel de Sanctis, licet non esset falsum, ut si quis diceret, v.g. *Magdalena meretrix*, *Petrus perjure*, *orate pro me*. Illæ enim, aliaque similes propositiones pias offendunt aures, & timoratas lædunt conscientias. 8. *Scandalosa* ea est, quæ dat occasionem ruinæ spiritualis inclinando ad peccata, vel averrendo à virtutum exercitio, ut si quis data opera diceret: *plura sequi incommoda ex jejunijs, ex votis, ex peregrinationibus, ex confessione Sacramentali*, &c. Unde homines redderentur segniores, ad vivendum, peregrinandum, & confitendum. 9. *Temeraria* ea

est, quæ aliquid asseritur sine solido fundamento contra communem Scholasticorum, & Patrum mentem. Est enim magna temeritas, tot & tantis Magistris contradicere. Vel ut explicent alij, propositio *temeraria* ea est, quæ nullo autore fide digno, nulla probabili nixa ratione extra communem Theologorum sensum vagatur: ut si quis assereret, finale mundi judicium post centum, vel ducentos annos immediate futurum. Vel si quis, Beatam Virginem in Cælum jam quoad corpus assumptam negaret.

33 10. *Schismatica* ea est, quæ potest promovere, vel excitare seditionem, divisionem, vel scissionem Corporis Christi mystici, scilicet, Ecclesiæ, seu quæ fideles ab unitate, à pace, vel à subordinatione, & ab obedientia debita, retrahere nata est. 11. *Seditiosa* ea est, quæ in materia virtutum, vel religionis excitare potest seditionem: sed si hoc dicitur in materia politicæ, tales propositiones solent prohiberi, sed non censura notari. 12. *Blasphema*, quæ & impia dicitur, ea est, quæ injuriam contra Deum, Deiparam, aut Sanctos continet, illis debitas detrahendo perfectiones, vel indebitos assignando defectus. Quod si errorem contra fidem contineat,

dicitur *blasphemia hereticalis*: impia verò, si lædat *pietatem*. Sic si quis videns bonos malis opprimi, & malos bonis affluere omnibus, *Deum injustum vocaret*, hic ut impius, & blasphemus puniendus foret. Sic injurius, & blasphemus esset, qui *Paulum* vas fractum, *Petrum* Christi abnegatorem, *Joannem* juvenem stolidum, *Matthæum* fceneratorem, diceret.

34 Porro, una eademque propositio aliquando meretur plures ex illis censuris, si multiplici modo fidei sit nociva. Ut si quis fidelis diceret hodie cum Phariseis: *Christus non ejicit dæmones, nisi in Beelzebub Principe dæmoniorum*; hæc enim propositio nedum esset *falsa*, sed etiam *temeraria*, *scandalosa*, *impia*, *blasphemia*, & *heretica*. *Falsa* esset, quia opponeretur veritati: *Temeraria*, quia sine ullo fundamento contradiceret communi Theologorum doctrinæ: *Scandalosa*, quia retrahens à Christo: *Impia*, quia dæmones ejiciendi potestatem Christo negaret. *Blasphemia*, quia Christum Beelzebub inferiorem ostenderet. *Heretica*, denique esset, quia directè Fidei Catholicæ opposita.

35 13. *Injuriosa* ea est, quæ facit injuriam alicui, vel

personæ, vel statui. Dixi *personæ*, vel *statui*; nam si sit in Deum est *blasphemia*. Sic si quis, v. g. de Religioso Ordine aliquo diceret: *Eo in ordine nullus ordo*, & nulla prorsus *regularis observantia viget*, sed libera cuique *permissa est vivendi ratio*: ille sine dubio injuriose loqui de illo ordine censendus esset; quia sic loquens tali ordini injuriam irrogaret maximam. Vel aliter sic, propositio injuriosa eam dici, quæ infertur injuria Principibus, sive Ecclesiasticis, sive Sæcularibus, alijsvè personis, Collegijs, vel Universitatibus, &c. Probatur ex ipsa nominis etymologia. Nam *injuria* eo sic dicta est, quia *non jure fiat*. Et Ulpian. l. 1. ff. de *Injur.* & *Fam. libell.* dicit, quod injuria fieri potest facto, vel verbo. Dum verbo fit, dicitur *convicium*: & dum coram injuriato fit, dicitur *contumelia*: dum verò facto fit injuria, ad nos non attinet qui solum loquimur de propositionibus, & doctrinis.

36 Dubitab. 9. *Quando aliqua persona est suspecta de Hæresi?* Respond. quod suspecti de hæresi sunt in triplici differentia: quidam leviter suspecti; quidam vehementer; & quidam vehementissimè, sive violenter. Signa autem eorum, qui suspecti judicantur,

latissimè referuntur ab *Emminentissimo Lauræa*, tom. 2. de *Fide*, disp. 16. art. 1. per tot. Signum verò generalius suspicionis, & regula in praxi ea est, suspectum fore de Hæresi, qui ea facit, quæ solent facere hæretici: quapropter suspicio erit major, vel minor conformiter ad ea, quæ in suspecto videntur. Multa quidem signa suspicionis in genere sumi possunt ex *Genes.* 38. v. 15. Et 1. *Reg.* 22. v. 15. Et *Job.* 15. v. 21. Et 2. *Machab.* 3. v. 30. & cap. 4. v. 34. Et *Actor.* 25. v. 18. Praterèa, de suspitione levi loquitur *Alexand. IV.* in cap. *Accusatus de heret. in 6. Si autem levis*, &c. Insuper, in quolibet agibili dicitur suspectus de aliquo facto, qui aliquid facit habens connexionem aliquam cum facto, ut ex praxi criminali clarum est. Sic, si viderimus Titium ritum aliquem Judaicum exercentem; vel juramentis Judæorum utentem, etsi alias diceret, se esse Catholicum, haberemus eum suspectum de Judaismo. Et si quis diceret Spiritum-Sanctum esse Ministrum Patris, licet etiam diceret quod est Deus, esset suspectus de hæresi Macedonij. Praterèa, si quis diceret, inutile esse circumferre per Plateas Sacramentum Eucharistiæ in solemnitate Cor-

poris Christi, (hoc exemplum adducitur à *Lorca*, disp. 60. num. 10.) etiam si diceret, Christum esse verè, & realiter sub speciebus panis, & vini, foret suspectus de hæresi negantem realem præsentiam Christi in Eucharistia. Coeterum, si quis frequenter derideret instituta Regularium, etiam si fateretur non esse mala, foret de hæresi suspectus. Et sic de alijs similibus.

37 Aliæ quamplures malas hujusmodi qualitates propositionum in rebus Theologicis, ut sunt *superstitiosa*, *arrogans*, *vana*, *stulta*, *insana*, *improbabilis*, *judaica*, *pagana*, *Athea*, quæ non sunt propriæ censuræ Theologicæ, vel saltem non multum in usu, & quia ex ipsius vocibus vel terminis facile cognoscuntur, omittuntur.

QUÆST. VI.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliqua dubia circa Martirium.

1 **D**Iximus supra, quod externa fidei confessio obligat in aliquibus casibus cum periculo vitæ. Nunc ergo videndum est, an sint Martyres, quotquot vitam perdunt propter fidem?

2 Dubitabis 1. *Quid sit Martyrium?* Respond. Martyrium rigorose sumptum est confessio fidei cum perpessione mortis à persecutore, illata in odium fidei. Patet ex Apost. ad Hebr. 11. ibi. *Sancti per fidem, &c.* Et S. Cypriano lib. 3. ep. 6. ibi. *cum voluntati nostrę, & confessioni in carcere, & in vinculis accedit terminus moriendi, consummata Martyrij gloria est.* At martyrium late sumptum, & incruentum, juxta mentem SS. PP. est quodlibet grave incommodum perpassum, sive per dæmonem, sive per mundum, sive per concupiscentiam in exercitio alicujus heroicę virtutis. Sic tenent expresse S. Hieronym. in epist. ad Demetriad. *de virginitate servoanda.* S. Ambros. in Psal. 118. Oñon. 21. ibi: *Multis persequentes me.* Et S. Joan. Chrysost. in orat. de S. Barlaam, ibi: *Equidem scio, &c.* Et S. Aug. in serm. de S. Laurent. 32. ibi: *Quotiescumque bonis actibus, &c.* Insuper Martyrium nomen græcum est, quod significat *confessionem*, seu *testimonium* Deo datum per passionem, aut mortem pro ipso toleratam. Dixi *per passionem*, quia antiquitus Martyres etiam vocabantur, qui aliqua supplicia pro fide sublinuerant.

Dixi *pro Deo*: nam non *pœna*, sed *causa* Martyres facit. Pœna est communis Latroni, & Martyri, Hæretico, & Catholico, qui omnes mortem pati possunt; sed dispar est causa; quia Martyr moritur ut testis, hoc est, pro tuenda divinitate, aut fide Catholica.

3 Dubitab. 2. *Qui sunt Martyrij effectus?* Resp. cum Martyrium Baptismo comparetur, gratiam confert tam parvulis, quàm adultis, & hos ultimos penitus purgat ab omni culpa tam mortali, quàm veniali, nisi voluntatem actualiter peccato inhaerentem habuerint. Secundo remittit peccatum originale cum omnibus alijs, si quæ sint, & hoc ex speciali privilegio, aut publica protestatione à Christo facta: *Qui perdidit animam suam, id est vitam suam, propter me, inveniet eam*, Matth. 16. v. 25. Et quidem *ex opere operato* ut docent nonnulli: Et patet in parvulis ab Herode occisis in quibus Martyrium non potuit causare gratiam *ex opere operantis*, defectu usus rationis. Unde de Martyribus dicitur: *Laverunt stolas suas in sanguine agni*, Apoc. 7. Et idcirco Ecclesia Innocentes à temporibus Apostolorum semper coluit ut veros Martyres. Tertio tandem Martyrium

remitit omnem pœnam peccato debitam, tam æternam, quàm temporalem. Et quidem infalibiliter, quatenus nempe Christus voluit, ut Martyri imitatori suæ pafsionis remittatur tota culpa, & pœna. Hinc Aug. clarè confitetur injuriam facere Martyri eum, qui orat pro Martyre, cujus debemus orationibus commendari, serm. 17. de verb. Apost.

4 Dubitab. 3. *Quæ acceptatio mortis requiritur in adultis ad Martyrium?* Respond. Ut mors Martyrem faciat, requiritur, quod sit ab eo acceptata; quia adulto non datur gratia nisi volenti, nec Deus in suam amicitiam admittit, nisi in illam aliquomodo consentiat, ut patet in sacramentis, ad quorum valorem requiritur intentio, & consensus suscipientis. Resp. 2. Talis debet esse, ut Martyr non se defendat, aut resistat; quia alioquin non satis Christo se conformaret, qui ut habetur 1. Petri 2. *Cum pateretur, non comminabatur.* Et Isai. 53. *Quasi agnus coram tondente se obmutuit.* Hinc Catholici milites, qui in bello sancto contra Turcas, fidei causa, pugnantes occiduntur, non sunt Martyres. Nunquam enim tales pro Martyribus agnovit Ecclesia, licet plurimum mereantur. Si aliqui SS. Patres quos-

dam Sanctos Confessores vocent Martyres, loquuntur de martyrio per quandam similitudinem.

5 Respond. 3. Mors debet esse etsi sponte electa, attamen violenta & injusta, à Tyranno veritatem, & justiciam, aut aliquam virtutem persequente illata. Unde infertur, qui se exponunt pro servitio pestiferorum, & in eo moriuntur, non sunt proprie Martyres; sed solum per quandam similitudinem: *Qui contempserunt vitam mundi, pervenerunt ad regna cœlestia.* Qui enim sic moritur maximam charitatem erga Deum, & proximum ostendit se habere, declarante Christo apud S. Joan. Majorem charitatem neminem se habere, quam ut animam suam ponat pro amicis suis. Respond. 4. Causa mortis debet esse honesta, ex motivo supernaturali, cum sit actus virtutis: quia si non sit causa honesta erit martyr diaboli, non Christi. Si non sit ex motivo supernaturali, moritur non ut Christianus, sed ut Philosophus. Unde si quis mortem sibi in odium Christi illatam sustineret ob vanam gloriam, ut constans, & fortis appareret, non esset martyr. Igitur ut aliquis sit verus martyr debet mortem pati ob honestam causam; qualis est conservatio fi-
dei.

dei, religionis, castitatis, immunitatis Ecclesie, vel ob aliam qualemcumque christianam virtutem.

6 Dubitabis 4. *Quæ dispositio requiratur ad Martyrium?*

Respond. In homine iusto, & in gratia Dei existente non alia requiritur dispositio, quam ipse status gratiæ. Quod si quis non foret baptizatus, teneretur ante Martyrium suscipere baptismum, si occasionem haberet. Quod si negligeret, non haberet gratiam per martyrium, neque per Penitentiam. Si verò baptizatus sit, & in peccato mortali, tenetur si potest peccata confiteri, etiam si per contritionem deleta, si necdum fuerint clavibus subiecta. Item tenetur conari elicere actum amoris Dei super omnia, & contritionis, saltem si peccata occurrant: subiturus enim Martyrium non liberatur ab obligationibus, quæ sunt omnibus *etiam iustis* communes. In peccatore, præter acceptionem mortis, requiritur penitentia, seu dolor supernaturalis de peccatis, vel formalis, vel saltem virtualis. Colligitur ex Conc. Trident. ubi sess. 14. can. 1. declaratur, penitentiam universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam consequen-

dam necessariam esse; etiam illis qui baptismi Sacramento ablui petivissent. Si ergo semper necessaria fuit penitentia ad effectum baptismi, & Sacramenti penitentiae, a fortiori requiritur ad effectum martyrij, cum dicta Sacramenta sint media per se instituta ad justificationem peccatoris, non Martyrium.

7 Dubitab. 5. *Quid esset de illo qui existens in peccato mortali, & dormiens in odium Christi occideretur?* Respond. Actum esset de salute ipsius, supposito quod ante somnum peccatum non retractaverit, nec actum doloris, seu contritionis, aut saltem attritionis elicerit. Sicut enim baptismus in re, vel in voto est ad salutem necessarius his qui ante peccaverunt; ita & penitentia his qui peccaverunt post baptismum. Nam qui dixit: *Nisi quis renatus fuerit*, etiam dixit: *Nisi penitentiam egeritis, omnes peribitis*. Ita ut si quis mortem pro Christo subiret, & actualiter adhereret peccato mortali, aut cum jam in martyrij agone constitutus esset, peccata in mentem ipsius venirent, & de ijs non doleret, non salvaretur, sed ad infernum descenderet: *Nihil enim coinquinatum intrabit in Regnum Cælorum*, Apoc. 11.

Dormiens autem in peccato lathali est coinquinatus : g. Si tunc occidatur , non admitte-
tur in Regnum Cœlorum. Quamquam eo ipso quo quis mortem obiret ob Dei causam, ipsamet Martyrij susceptio vol-
untaria esset actus amoris, quo præcepto divinæ dilectio-
nis satisfaceret.

8 Unde suadendum est omnibus Catholicis , ut ante quam mortem subeant, actum amoris Dei eliciant , quam po-
terunt perfectissimum : immò ad id tenentur , in quantum in mortis articulo urget præcep-
tum amoris Dei , & morituri ex charitate erga se ipsos te-
nentur quam possunt certissi-
me suæ salutis consulere : *Si cor-
pus meum tradidero* , inquit
Apostolus , *ita ut ardeam*,
charitatem autem non habuero,
nihil mihi prodest , Corinth.

13. Item suadendum est omni-
bus , & singulis , ut frequenter
in vita se Deo offerant , ad su-
beundum pro Christo marty-
rium , quod maximæ charita-
tis indicium est. Etenim nulla
securior via perveniendi ad co-
ronam immortalem , quam pro
Christo mortem subire. Idcirco
Ecclesia in solemnitatibus Mar-
tyrum ita canit : *Gaudet in
cœlis animæ Sanctorum* , *qui
Christi vestigia sunt secuti* ; &
quia pro ejus amore sanguinem

Tom. III.

suum fuderunt, *ideo cum Chris-
to exultant sine fine*. Hoc est,
meruerunt habere coronam
illam perpetuam , quia tradi-
derunt corpora sua propter
Deum ad supplicia.

9 Dabitabis 6. *Quinam
heretici Martyrium improba-
verunt* ? Respond. Plures nu-
merantur : aliqui ut *Cerinthia-
ni* blasphemii martyres afficie-
bant : alij negabant absolute
meritorium esse martyrium. *Bas-
ilidiani* tempore Adriani Im-
peratoris , & Alexandri Papæ
Primi circa annum 224. stul-
tum fore tempore persecutionis
mori pro fide Christi profiten-
da reputabant. Credebant enim
vitam esse ita rebus omnibus
præferendam ut ab unoquoque
posset citra crimen Christus ne-
gari pro vita ipsa conservanda.
Paulo post , anno scilicet 239.
regnante Julio Maximo Impe-
ratore , & Fabiano Pontifice
Ecclesiam regente eandem hæ-
resim amplexi sunt Elchēsaitæ,
sic dicti à quodam Pseudo Pro-
pheta nomine Elchēsæ. Hi di-
cebant , negare Christum non
esse peccatum, ac proinde Mar-
tyrium nedum esse superfluum,
immò perniciosum , & de ge-
nere homicidij ; quia putabant
velle mori pro Christo idem
esse , ac velle se occidere inor-
dinatè , & indebitè. Et idem as-
serebant, nullum hominem posse

assequi vitam æternam moriendo, etiam ex motivo dilectionis Dei, & charitatis; quia, ut dicebant, hæc dilectio non dispensat in præcepto *Non occides*. Eorum ratio erat; quia, *qui in corde suo fixus est se in fide permanfurum, potest Christum lingua negare tempore persecutionis, &c.* At hæc ratio est impia, ut colligi potest ex supradictis gratiæ, & benedictionis affectibus martyrio annexis, qui certe non nisi à causa bona, & Deo grata provenire possunt.

10 Dubit. 7 *Si conservatio vitæ sit homini naturalis, qua ratione potest inculpabiliter se voluntariè martyrio exponere?* Respond. Quia martyrium, quod est actus virtutis quadruplicis, scilicet, Fortitudinis, Patientiæ, Charitatis, & Fidei, quo ad vitam æternam pervenitur, prævalet conservationi vitæ corruptibilis, absque eo, quod violetur præceptum, *Non occides*. Nonne licet civibus pro defensione Reipublicæ mori, & militibus pro defensione Regis, etiam cum vitæ periculo, militare? A fortiori licebit nobis exponere vitam, dum urget necessitas tuendi existentiam, & veritatem authoris vitæ, quippè cum ab ipso, & in ipso vivamus, moveamur, & simus, certumque habeamus testimonium

de gloria cœlesti statim in æternum consequenda.

11 Dubit. 8. *Si quis pro suis peccatis, & Cælo securius acquirendo se ipsum interimere, esset ne Martyr?* Respondetur negativè: sed verus homicida foret. Refert August. lib. de Hæres. cap. 69. quod anno D. 349. tempore Constantij Imperatoris, & Julij Papæ, quidam hæretici, *Circumcelliones* dicti, terram circumirent, ut ille qui eos inveniret, occideret eos. Immò si quibus occurrerent, ipsos cogebant ad tantum nefas perpetrandum, quod tamen rem memorabilem, & honorabilem falso existimabant; credentes ad martyrium nihil aliud requiri præter occisionem, illumque esse Martyrem, qui ab alio occisus esset, quacumque ex causa. Dum verò non inveniebatur, qui vellent occidere eos, per mortes varias, maxime præcipitiorum, aquarum, & ignium se ipsos necare consueverant. Et in hunc furorem alios seducebant, ut se ipsos occiderent si vellent pervenire ad palmam martyrij. Petilianus scéta Donatista pariter sustinebat eos, qui se pro peccatis interimunt, debere Martyres nuncupari, eo, quod in se puniant delicta, quæ commisserunt, & moriantur pro eo, pro quo mortuus est

Chris-

Christus, scilicet; pro peccato. Sed

12 Contra est 1. Nam quod Deus ob peccatum commissum non exigit à delinquente mortem sui corporis, sed pœnitentiam, patet ex illo. *Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat.* Contra 2. Occidens se ipsum, aut petens ab alio occidi non potest esse Martyr; quia martyrium pro objecto Deum habet. Unde, mori pro se, aut pro alio motivo distincto à Deo, non potest habere vim, nec naturam martyrij, cum non interficiatur pro ejus gloria, adeoque potiùs homicida est, quam Martyr. Deinde, Deus hoc præcepto, *non occides*, quamlibet hominis occisionem prohibet, si excipiat illa, quæ fit ex mandato Judicis in vin licitam malefactorum, juxta illud: *Maleficos ne patiaris vivere*, Exod. 22. v. 18. Unde, si non licet occidere alium, multo minus licebit se ipsum occidere, aut velle occidi ab alio, præciso motivo charitatis, aut sublata necessitate profutendi fidem Christi.

13 Confirm. ex Aug. dicente: *Vide ne tibi subrepat, ut te ipsum velis occidere, sic intelligendo, quod debes odisse in hoc mundo animam tuam. Hinc enim quidam maligni at-*

que perverſi homines, & in ſe ipſis crudelioreſ, ac ſclerationeſ homicida, flammis ſe donant, aquis ſe præfocant, præcipitio ſe collidunt, & pereunt. Hoc Chriſtus non docuit; imò etiam diabolo ſibi præcipitium ſuggerenti reſpondit: redi retro Satanas, Scriptum eſt enim, non tentabiſ Dominum Deum tuum. Petro autem dixit: Cum eſſeſ junior :: ibas quo volebaſ, cum autem ſenueris, alter te feret quo tu non viſ: Ubi ſatiſ expreſſit, non à ſe ipſo, ſed ab alio debere occidi, qui veſtigia ſequitur Chriſti, Tract. 51. in Joann.

14 Dubitab. 9. *Qua ratione ergo Eccleſia celebrat martyria quarundam Virginum, & Confefforum, qui ſe ipſos in flumen, aut ignem projecerunt?* Reſpond. Verum eſt, quod plura referantur exempla, tam in Veteri Teſtamento, quàm in Eccleſiaſtica Hiſtoria. Fortiſſimus Samſon ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit. Quod ſi de facto hoc laudetur, hoc eſt, inquiunt S. Auguſt. & S. Thomas; quod latenter Spirituſ ſanctuſ hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat. Idemque de Sanctis quibuſdam Virginibus, & ſceminis, quæ ſibi ipſis mortem procurarunt, ut S. Apollonia, S. Pelagia, ejuſque Sororeſ, & Mater, &

nonnullæ aliæ ; quas , ut infec-
tatores suæ pudicitia devitarent
tempore persecutionis , specia-
li Spiritus-Sancti impulsu mor-
tem sibi ipsis procurasse pie
creditur. Et hæc exempla sus-
cipienda sunt , non imitanda :
„ Nec violemus præcepta , dum
„ passim sectamur exempla.
August. lib. contra Mend. c. 9.

15 Nullus potest se ipsum
morti tradere , nisi ei constet
ex Dei revelatione. Nemo
tamen facile huic revelationi
credere debet , & nisi sit evi-
dens utilitas Ecclesiæ , cultus-
que divini , rejicienda est tam-
quam illusio diaboli. Sic neque
in pœnitentiam alicujus pecca-
ti commisi potest quis sibi mor-
tem injungere. Pœnitentia enim
fieri debet , juxta præscriptum
Ecclesiæ , & non juxta exem-
plum Judæ proditoris , qui pœ-
nitentia ductus *laqueo se suspendit*.
Hanc autem occisionem
fuisse factam propter peccatum
commissum , constat ex propria
ipsius confessione : *Peccavi tra-
dens sanguinem juxtum*. Et ta-
men Judas , non obstante hac
morte , est damnatus. Neque
etiam , ad evitandum pericu-
lum proximum peccati , po-
test quis se ipsum interficere ,
quia debet expectare auxilium
à Deo , qui fidelis non permit-
tet nos tentari supra vires : ta-
liter , quod virgo proxime op-

primenda ab infideli , nequit
se interficere , ut conservet vir-
ginitatem. Non enim est cri-
men mulieris per violentiam
violata , si consensus non ad-
sit : quia non inquinatur cor-
pus , nisi de consensu mentis ,
ut præclare testata est Lucia ad
Paschasium Præfectum , ad lu-
panar eam duci volentem ; cui
B. Virgo corde virili respon-
dit : *Si invitam jusseris viola-
ri castitas mihi duplicabitur
ad coronam*. In tali igitur casu
virgo , voluntate dissentiens , non
peccat , & remanet intrinsece
virgo , licet in corpore corrupta.

16 Dubit. 10. *Utrum li-
ceat carnem macerare jejunijs ,
flagellis , vigilijs , & aliæ pœ-
nitentia modis , & instrumen-
tis , quibus citius mors infer-
tur ?* Respond. Hæc omnia li-
cita sunt , & laudanda , mo-
dò tendant ad bonum spiritua-
le animæ , ut caro spiritui sub-
jiciatur , non autem ad mor-
tem , quæ omnibus prohibetur
hoc præcepto Decalogi , *Non
occides*. Apostolus de se ipso
dicebat 1. Cor. 9. *Castigo corpus
meum , & in servitutem redigo*.
Hæc autem servitus non erat
ad mortem , sed ad fugam pec-
cati , id quod est virtutis opus.
Falsum tamen est , inquit Nost.
Mastr. licere sic se macerare
ex intentione citius moriendi :
quia hoc esset directe se sensim

occidere. Unde , si quis ad-
 verteret vitam suam jejunijs,
 & macerationibus carnis nota-
 biliter minui ; & nihilominus
 continuaret , graviter pecca-
 ret. Quod si moderate ijs afflic-
 tionibus se afficeret ex inten-
 tione placendi Deo , & sub-
 jiciendi carnem spiritui , jam
 diximus esse licitum. Quare , si
 quis contra regulas prudentiæ
 indiscrete supra vires suas sese
 cruciaret , & affligeret , unde
 notabiliter vitam sibi brevio-
 rem redderet , peccati homici-
 dij reus esset , sic cit. Mastr.
 disp. 10. q. 6. art. 2. Nullus
 enim ita dominus est vitæ suæ,
 ut possit se occidere , quin in-
 juriam faciat Deo , qui est vi-
 tæ , & mortis Dominus. Me-
 ritò igitur Concil. Bracarense,
 cap. 34. eos damnat , qui se
 ipsos voluntariè , & sponte oc-
 cidunt , cum pro illis orare
 prohibeat : *Placuit , ut si quis*
sibi ipsis voluntariè , aut per
ferrum , aut per venenum , aut
per præcipitium , aut per suspen-
dium , vel quolibet modo vio-
lentam inferunt mortem , nul-
la prorsus pro ipsis in oblatio-
ne fiat commemoratio.

17 Dubitab. 11. *Utrum*
hereticus occisus pro vero arti-
culo fidei sit verus Martyr?
 Idem interrogatur de schisma-
 tico. Respond. negativè. Sic
 expressè S. Cyprianus , lib. de

unitate Ecclesiæ , contra Nova-
 tianos , ibi : *Tales etiam si oc-*
cisi , &c. Et in Epist. 104. ait:
Martyrem non supplicium , sed
causa facit. Et S. Aug. lib. de
 Fide Catechum , ibi : *Firmiter*
tene , &c. S. Gregor. Magn.
 lib. 18. Moral. c. 14. ibi : *Qui*
de Deo perversa sentit , &c.
 Confirm. ex Apost. 1. cor. 13.
 dicente : „ Si tradidero corpus
 „ meum , ita ut ardeam , cha-
 „ ritatem autem non habuero ,
 „ nihil mihi prodest : sed hæ-
 reticus nec habet veram cha-
 ritatem , nec veram fidem ,
 ex alibi dictis ; ergo , &c. „ An
 „ illi damnentur ? Affirmat S.
 Fulgent de Fide ad Petrum , his
 verbis : „ Firmissimè tene , &
 „ nullatenus dubites omnem
 „ hæreticorum diabolo , æter-
 no ignis incendio , „ partici-
 „ pandum , nisi ante finem vi-
 „ tæ Catholicæ fuerit incorpo-
 „ ratus Ecclesiæ.

18 Dubitab. 12. „ An , si
 „ catholico peccatori occiden-
 „ do á Principe infideli prop-
 „ ter delicta , offeratur libera-
 „ tio , & vita , si neget fidem ;
 „ ipse autem nollit fidem ne-
 „ gare , sed mortem sustinere ,
 „ sit verè martyr ? Respond.
 quod si aliàs de peccatis suis
 verè pœnituit , fuit verè Mar-
 tyr. Ratio instat : Nam ex Aug.
 „ Martyrem non facit pœna ,
 „ sed causa : sed talis Catho-

licus despexit vitam, & sustinuit mortem ob causam fidei, ut supponitur in casu: Ergo probabiliter defendi potest, quod esset verè Martyr.

19 Dubit. 13. *An Martyrium cadat sub præcepto?* Respond. Dari præceptum conditionatum, & in præparatione animi, scilicet, si casus confitendæ fidei ad illud adigeret. Suadetur ex alibi dictis, quod fidelis debet prius vitam exponere, & offerre antequam deficiat in fide. Præterea, de præparatione animi agit S. Ambr. in ep. 2. ad Cor. cap. 5. Et Tertull. in Scorp. cap. 9. Non verò datur præceptum absolutum de Martyrio: quia nusquam in lege Evangelica reperitur tale præceptum, quin potius contrarium, Matth. 10. Cum persequentur vos in Civitate ista, fugite in aliam.

20 Dubitab. 14. *Quot sint gradus Martyrij veri?* Resp. esse quatuor. 1. Infantium occisio, sicut Innocentes abimatu, & infra, de quibus Origines, Hom. 3. in Matth. 2. Martyrum desiderio: De his agit S. Cyprian. tract. de Mortalit. Hi enim pro Christo mori parati sunt, ardentem appetunt, omnem adhibent diligentiam, vel ut mittantur, vel missi, ut Evangelicent, & non martyrio voluntas, sed voluntati Mar-

tyrium defuit; ut de S. Didaco canit Ecclesia. 3. Eorum, qui in tormentis non moriuntur; tamen applicata fuerunt eis tormenta, vel ærumna pro confessione fidei: De his agit Tertull. in Scorpiano, cap. 8. ubi tres pueros Hebræos, Martyres appellat, ibi: *Proinde, & trina fraternitas, &c.* 4. Eorum, qui propter fidem, vel propter aliquam virtutem à fide dictatam, mortem in effectum sustinent, vel in cruciatibus, vel post virtute cruciatum, vel per ærumnas inflictas. De his agitur Apoc. 2. ibi: *Antipas testis meus fidelis, &c.* Et Actor. 7. ubi de S. Stephano. Et S. Cyprian. lib. 3. ep. 6. *Si autem inquires.* Verum, si quaesieris, quando fiat Martyr, qui tormenta sustinet, & miraculosè ejus vita conservatur à Deo? Respondeo cum Subt. Doct. Scoto; quod in illo ipso instanti, in quo naturaliter moreretur vi tormenti: nam aliàs, si non moritur, est quoniam per miraculum à Deo conservatur.

QUÆST. VII.

AN SIT, ET IN QUIBUS obligatio de propaganda fide?

I **D**E propagatione fidei agit Subt. nostr. Doctor. in 4. dist. 3. q. 4. Nos verò

ro brevitate possibili aliqua dubia cum nostro Arbiol resolvemus.

2 Supponendum est 1. quod primus propagator Fidei Catholicæ fuit Christus D. Ipse quidem exitit autoritativus Fons, & Origo, Seminatore, & Propagator legis Gratia. Suadet ex Luc. Actor. 1. ubi ait: „Primum quidem sermonem „feci de omnibus, ò Theophi- „lè, quæ cœpit Jesus facere, & „docere. Ergo primus Doctor autoritate, & exercitio ad propagandam Catholicam legem fuit Dominus, qui cœpit facere, & docere. Confirmari potest ex innumeris Sacrorum Evangeliorum locis, ubi dicitur: „Docebat eos. . . Erat „in Synagoga docens. . . Erat „in Templo docens, &c.

3 Supponendum est 2. quod post Christum D. Propagatores fidei Catholicæ fuerunt Apostoli. Patet ex Sacra Scriptura juxta illud: „In omnem „terram exivit sonus eorum, „& in finis orbis terræ verba „eorum. Et juxta illud Pauli: „In omni Ecclesia doceo. Et in Evang. Marci cap. 16. v. 20. „Ipsi vero profecti prædicaverunt ubique: Domino coo- „perante, & sermonem confir- „mante sequentibus signis. Post Apostolos, & tempore Apostolorum numerandi

sunt inter Principes fidei Propagatores Septuaginta duo Discipuli Domini.

4 Inquires: „Quo anno „Romam pervenerint Petrus, „& Paulus? Respond. Petrum Romam intrasse ann. 44. & statim cœpisse prædicare, ut refert, & probat Eminentiss. Lauræ, tom. 2. à n. 60. Paulus autem Romam advenit anno Christi 59. ex Baron. eod. ann. & exceptus à Christianis, qui erant à Petro conversi, disputabat cum Judæis multoties à mane usque ad vesperam. Videatur Baronius anno citato.

5 Suppon. est 3. quod circa annum Christi 140. per omnes totius Orbis Nationes, ac Regionem erat dilatata Christiana Fides, & in omnibus aderant Ecclesiæ, seu Cœtus fidelium. Suadet ex Scriptoribus Ecclesiasticis à Baronio relatis eodem anno. Adest in super testimonium Justinii Martyris, qui tunc florebat, in *Dialogo cum Triph. & Irenæi*, qui in eodem sæculo vixit, lib. 1. cap. 3. „Etsi in mundo loque- „læ dissimiles sint, &c. Et Tertulliani in Apologet. cap. 37. „Exteri sumus, & vestra „omnia implevimus, &c. Loquitur ad Gentiles. His suppositis, fit

6 Conclusio 1. „Omnes „Episcopi tenentur prædicare „fi-

„ fidem in suis Diœcesibus, tam
 „ infidelibus, gentilibus, & Ju-
 „ dæis, quàm hæreticis, vel
 „ per se, vel per idoneos Mi-
 „ nistros. Probatur Conclusio.
 Apostoli habuerunt hoc præ-
 ceptum, ut constat ex ultimis
 capitibus Matth. & Marci: Sed
 Episcopi succedunt loco Aposto-
 olorum, ex Clement. I. ep. 1.
 & ex Anaclet. I. ep. 2. & habe-
 tur in can. *In novo* dist. 21.
 ibi: „ Apostoli iuvene Domi-
 „ no, &c. g. &c. Confirmatur,
 ex Jerem. 34. „ Quod infir-
 „ mum fuit, &c. & ex Apost.
 ad Tit. cap. 1. „ Oportet Epif-
 „ copum esse Doctorem, &c.
 Præterea, suadet ex Joann.
 10. v. 16. ubi Dominus ait:
 „ Alias oves habeo, quæ non
 „ sunt ex hoc ovili, & illas
 „ oportet me adducere, &c.
 Ex Aug. contra Epist. fundam.
 cap. 14. in fine: „ Oves iste
 „ sunt gentiles: g. exemplo
 Christi idem dicere debet Epif-
 copus: g. si in territorio alicu-
 jus Episcopi sunt Infideles,
 Gentiles, Judæi, vel Hæretici,
 tenetur per se, vel per alios
 illis evangelizare.

7. Confirmatur. 2. Nam
 tanta est obligatio Episcopo-
 rum circa hæresum extirpationem,
 ut pœna privationis etiam
 sit eis imposita, si in hoc ne-
 gligentes reperiantur, ex Conc.
 Later. IV. cap. 3. & nunc ha-

betur in cap. *Excommunicamus*,
 g. *fin. de Heret. g. &c.*
 Videatur Concil. Trid. sess. 5.
de Reformat. cap. 2. & sess. 24.
de Reformat. cap. 4. ubi dicit,
 præcipuum munus Episcopo-
 rum esse prædicare. Confirma-
 tur 3. ex Gregor. Magno in ep.
 ad Januarium Episcopum Cala-
 ritanum, lib. Regist. 20. ubi
 inculcat Episcopis onus prædi-
 candi Evangelium Infidelibus;
 & reprehendit aliquorum in
 hoc obeundo negligentiam.
 Confirm. 4. ex Concil. Tribu-
 nien. I. cap. 32. ubi ait, quod
Episcopis sunt credite animæ
Populorum: g. quæcumque sint
animæ, sive Infidelium, sive
Hæreticorum, dummodo intra
terminos Episcopatus commo-
rentur, tenetur Episcopus per
se, vel per alios eis fidem præ-
dicare.

8 Conclusio 2. *Episcopus*
tenetur persequi Hæreticos om-
nibus medijs à jure prescrip-
tis. Probatur conclusio, ex
 Gregor. I. lib. 4. epist. 1. can.
Quando, 23. q. 4. & ex August.
 tract. 11. in Joan. Ex can. *Qui*
peccat. Et si Episcopus hæreti-
 cos non persequitur, Episco-
 patu privatur, & alius subroga-
 tur, ex cap. *Excommunicamus*,
 g. *fin. de Heret.* Ad hæcque
 perficienda debent invocare
 brachium Principis Sæcularis,
 can. *Nostri adversus*, 23. q. 3.
 Quo-

Quomodo autem procedere debeant Episcopi contra hæreticos? Jam disposuit Jus Canonicum, in *tit. de Hæret. Cod. in 6.* atque Clementinis. In Hispania quidem, & ubicumque sunt Tribunalia fidei Inquisitionis, munus Episcoporum quo ad partem levamen aliquod accepit, instat verò semper prædicandi præceptum, vel per se, vel per alios in omnibus sui territorij Civitatibus, & Populis, omnibusque in eis degentibus, sive fidelibus, sive infidelibus.

9 Conclusio 3. *Episcopi in partibus fidelium existentes non obligantur ex iustitia adeundi partes infidelium, vel ad eas mittendi, ut eis prædicetur Evangelium.* Probatum hoc: Nam nullo Jure, nec Divino, nec Naturali, vel Canonico videtur eis imposita talis obligatio. g. &c. Probatum antec. Quoniam de Jure Divino Solis Apostolis imposuit Christus D. præceptum prædicandi Evangelium in Universo Mundo, ex Matth. & Marc. ult. cap. Ex Jure Naturali satis liquet non esse obligatos: quoniam nec quilibet Episcopus est destinatus Magister totius mundi, nec à toto mundo sustentatur, sed à sua Diocesi. De Jure Canonico est manifestum: Nam cuiuslibet Episcopo est præscriptum

Tom. III.

territorium, eique non est permillum extra eum exercere munus aliquod Episcopale, ex Concil. Constantinop. i. can. 3. Obtentata verò Apostolica Summi Pontificis benedictione, nonnulli Episcopi sive requisiti à Principibus, aut Populis, aut expontè ex Dei inspiratione; vel in persona adierunt ad prædicandum in partibus Infidelium; vel alios Missionarios ad id muneris destinant. Hoc facillimè suadetur: nam passim in Ecclesiasticis Chronocis hujusmodi reperiuntur Sanctor. Episcoporum Historiæ. Videatur. Baron. ann. 183. 396. 400. 565. 698. 700. & alibi. Advertendum vero, quod Gregor. XIII. per litteras in forma Brevis datas ann. 1585. die 28. Januarij, ut refert Constit. Urbani VIII. Ex debito data 22. Februarij 1633. interdixit omnibus Patriarchis, & Episcopis, Clericis, & Ministris Ecclesiæ, tam Sæcularibus, quàm Regularibus cujuscumque Ordinis, nè ad Provincias Japonicas proficisci auderent ad prædicandum, &c. propter quod Missiones ad eas Infidelium partes est Jus solius Romani Pontificis, & non alterius.

10 Conclus. 4. *Romanus Pontifex habet jus prædicandi Fidem omni hominum Nationi per se, vel per alios Missionarios.* Proba-

tur conclusio ex Joann. 21. ubi Christus ait Petro : *Pasce oves meas* : sed omnes homines , sivè credentes , sivè non credentes , sunt oves Christi , g. &c. Prob. min. ex Joann. 10. v. 16. ubi etiam Dominus ait : *Habeo alias oves , quæ non sunt ex hoc ovili , quas oportet adducere , & fiet unum ovile , & unus Pastor* : sed D. Aug. super hoc asserit , & exponit alias oves esse gentiles , tract. 47. in Joann. *Gentes dicam esse illas alias oves , de quibus loquebatur Christus* : Ergo dum Christus ait Petro , *pasces oves meas* , jus ei dedit prædicandi , & pascendi omnem hominum Nationem , quæ sub Cœlo est : g. &c. Confirmatur 1. ex Act. cap. 10. ubi in linteo de Cœlo demisso , pleno animantibus immundis , significatæ sunt gentes : g. &c. Confirmatur 2. ex Joann. III. epist. unic. ubi S. Petro omnes creaturæ , tanquam oves suæ sunt traditæ. Et ex Gregor. I. lib. 7. ep. 97. ubi ait : *Sancto Petro per clavium traditionem omnes creaturæ sunt traditæ*. Et ex Can. *Sacrofancta* , dist. 22. *Petrus dicitur esse Capphas , quia caput omnium hominum* : sed Summi Pontifices succedunt Petro in omni potestate : g. &c.

II Confirmatur 3. Nam vinea Domini est tota hominum

collectio : sed Christus , *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* :: non est *Judaus , & Gentilis , circumcisio , & præputium , Barbarus , & Scythæ , servus , & liber* ; sed omnia in omnibus Christus :: vult omnes homines salvos fieri , & ad cognitionem veritatis venire : g. omnes homines pertinent ad ovile Christi. Atqui legitimus Pastor in terris est Summus Pontifex : g. &c. Præterea , Summ. Pontifex jus habet cogendi hæreticos , ut ad Fidem Catholicam redeant , ex Leone I. in Conc. Rom. I. Et Fabian. epist. 1. & lib. 6. Constit. Apostolic. cap. 18. & 25. Postmodum , Romanus Pontifex tenetur omnem curam adhibere , ut Evangelij prædicatio perveniat in partes infidelium , in quibus , vel forte non est adhuc prædicatum ; vel si olim fuit prædicatum , perditæ est ejus memoria , vel per hæreses fides depravata est. Suadetur hoc est Constit. 26. Gregor. XV. *Inscrutabili* , qua Congregatione de Propaganda Fide instituit , & aperte confitetur hanc Papæ obligationem ex Sac. Scriptura ; quam per extensum transcribit Emin. Lauræa , disp. 17. de Fide , art. 8. n. 440. Idem onus , & obligationem agnovit , & pluries confessus est Urban. VIII. const. 64.

Zelo domus, &c. Ad hoc instituta sunt tot Missionariorum Collegia in Urbe, & extra Romanam, ubi instruuntur, & præparantur habilissimi juvenes, & parati sunt Viri consummati obedientia promissa Venerabili, & Emin. Sacro Collegio de Propaganda Fide, ut mitti possint ubicumque fuerit opus. Præterea, omnes Romani Pontifices agnoverunt obligationem relationem, ut latissimè probat cit. Lauræa: g. &c.

12 Dubitabis 1. *An, & à quibus prohiberi debeant libri hæreticorum?* Respond. quod ab initio Ecclesiæ prohiberi cœperunt, immò & comburi publicè per Ecclesiæ Pastores libri falforum dogmatum hæreticorum, & Gentilium. Constat ex Actor. 19. v. 19. ubi ex Apostolorum mandato legimus hujusmodi libros fuisse combustos: *Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Et computatis pretijs illorum invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium.* Hos libros fuisse Magiæ videtur apud Expositores. Ex factis Conciliorum confirmatur resolutio, à primo Concil. Nicæno, ex Baron. ann. 325. Et licet aliquando Imperatores, ac Reges libros hæreticorum, & Gentilium prohibuerint: ex of-

ficio tamen, ad Ecclesiæ Pastores attinet eorum prohibitio: nam præcipuum Pastorum Ecclesiæ munus est, oves suas à pascuis noxijs arcere, & nihil noxius hæretica doctrina; ex Apost. ad Timoth. 2. cap. 2. v. 17. ubi ait: *Sermo eorum, ut cancer serpit.* Vid. Baron. ann. 325.

13 Dubitab. 2. *Utrum hæreticorum libri unam tantum hæresim continentes, sint prohibiti?* Respond. affirmative. Et probatur: nam litteræ Bullæ Cœnæ Urbani VIII. *Const. 62. Pastoralis*, §. 1. sic habent: *Excommunicamus legentes hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes.* Verum alij hæreticorum libri hæresim non continentes, nec de religione tractantes prohibiti non sunt: nam Regula 2. Indicis, sic ait: *Hæreticorum libri, qui de Religione non tractant, à Theologis Catholicis, jussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati permittuntur:* g. &c.

14 Dub. 3. *An sit differentia inter libros prohibitos?* Respond. affirmative, Duplex statuitur librorum prohibitorum classis. In prima, ponuntur libri hæreticorum tractantes de Religione, vel hæresim continentes. In secunda verò, libri cujusvis auctoris, etiam Ca-

tholici, qui prohibentur propter doctrinam, quam continent, falsam, non sanam, suspectam, offensivam, scandalosam, &c.

15 Dubitabis 4. *Quinam libri dicantur tractare de Religione, vel hæresim continere?* Respond. Hæresim continet, qui aliquid docet contra aliquem articulum fidei, v. g. Septem non esse Sacramenta: Sub speciebus panis, & vini non esse Corpus Christi: Pontificem Romanum non esse verum Christi Vicarium, & Petri successorem, &c. De Religione tractat qui de ijs agit, quæ ad fidei expositionem spectant, in quibus Divina Scriptura, aut aliqua pars illius explicatur; aut, qui tractant de Theologia Scholastica, vel Morali, vel de aliqua illius parte, aut agit de cultu, Deo, & Sanctis debito; de Sacris Ritibus; de Clericis; de Monachis, & Prælati; de visibili, & invisibili Ecclesia. Hæc omnia ad Religionem Catholicam spectant.

16 Dubitab. 5. *An, & qua poena ligetur, qui legit hæreticorum libros, hæresim continentes, vel de Religione tractantes?* Respond. Ligatur excommunicatione in Bulla Cœnæ, reservata Pontifici: nam in ejus primo Canone excommunicantur, *scienter abque Sedis Apostolicæ licentia, le-*

gentes, aut retinentes, imprimantes, seu quomodolibet defendentes, publicè, vel occultè libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Et quia loquitur per disjunctivam, vel sufficit, quod aut hæresim contineat, vel de religione tractet; & necesse non est, quod ex instituto, vel expresso de hæresi tractet; sed sufficit unicam continere; quia unam continens verificatur, hæresim continere: expressè tamen debet de Religione tractare, nec sat est obiter unam, vel alteram propositionem de Religione intermiscere cum materia diversa, quam ex instituto tractat. Discrimen habes ex istis: *Hæresim continentes, vel de Religione tractantes.* Quatuor itaque conditiones requiruntur ad excommunicationem incurrendam. 1. Ut libri sint hæreticorum. 2. Ut hæresim contineant, vel de Religione tractent. 3. Ut scienter legantur, vel imprimantur, hoc est, cum notitia quod sint tales. 4. Ut fiat sine licentia Sedis Apostolicæ.

17 Dubitab. 6. „An re-
„quiratur quod author sit dam-
„natus? Respond. negativè:
Sed sat est ut sit hæreticus, sive
damnatus, sive non: nam de
hæretico non damnato, nec
notorio verè dicitur, quod sit
hæ-

hæreticus, & in Bulla absolute ponitur: *libros hæreticorum*. Advertens in legendo, hæresim in libro contineri, etiam ignorato auctore, tenetur cessare; quia licet ignorantia excuset à censura, tamen tunc non ignoratur auctor, sed solum certus, & damnatus.

18 Dubitab. 7. „ Utrum „ incurrat censuram, qui non „ legit, sed audit legentem librum prohibitum? Resp. quod licet non incurrat censuram, quoniam ipse non legit; tamen incurrit culpam, ob periculum, cui se exponit ruminando dogmata falsa, vel alia objecta prohibita.

19 Dubitab. 8. „ An sciens „ ter legens librum hæretici, „ simul hæresim continentem, „ & de Religione tractantem „ duplici excommunicatione inodetur? Respond. affirmative. Ratio est, quia alterutrum per se ad excommunicationem sufficit: Ergo dum simul concurrunt, duas inducunt; alioquin æque puniendus foret, qui duplicatam habet in transgressione malitiam, quam, qui simplicem; quod non conceditur.

20 Dubitab. 9. „ Utrum „ qui cognoscit, se habere libros prohibitos hæreticorum, „ possit ex semetipso eos com-

„ burere; vel teneatur alicui „ superiori consignare? Respond. quod tenetur Inquisitoribus consignare. Nam sic statuit Pius IV. constit. 76. *Cum promunere. §. 4. cum enim.*

21 Dubitab. 10. „ An ad „ censuram Bullæ incurrendam „ sufficiat legere manuscripta „ ab hæretico, si hæresim contineant, aut de Religione „ tractent? Respond. affirmative. Nam sunt verè libri: Unde excommunicantur, qui præfatorum allegatos libros, vel eorum partes legunt, etiam in ea parte, in qua hæresis non continetur. Item, si legatur index libri, præcæmium, & littera ad lectorem, quia hæc sunt pars libri; quod debet esse inter DD. commune, ut potè sententia tutior. Nam Index totam libri summam amplectitur; præcæmium, & littera ad Lectorem, ea, quæ in libro tractantur, & Authoris mentem aperiunt, in quibus legendis est periculum perdendi fidem.

22 Sed quid „ si legat folia, & fragmenta in librum „ non congesta, seu tractatus „ non integros? Respond. Eadem censura ligatur; quia verè hæc sunt partes libri. Qui librum prohibet, singulas ejus partes prohibere reputatur;

ideo,

ideó , sicut in libro legi nequeant; sic nec extra : maximè , quia in folijs , & fragmentis reperiri potest illa sola hæresis , ob quam liber erat damnatus , & periculum imminet semper infectionis hæresis , & erroribus hæreticorum succumbere , cui legens se exponit ; & quanvis Bulla libros nominet , non ideó excludit folia , & fragmenta , quæ sunt partes libri ; alias in frandem legis , per folia in volumen non redacta , tutò legi possent hæreses , & sic diffeminari. Exprimit itaque Bulla libros , quia eorum frequentior est usus ; at nominatis ijs , etiam censentur , expressa alia , quæ ad hæc reducuntur : Rigori verborum standum non est , quoties præsumitur intentionem legis extendi , & speciem principalem pro genere accepisse Laym. lib. 2. trat. 1. c. 15. maximè , quia difficile sit assignare , quænam foliorum quantitas librum constituat.

23 Dubitab. 11. „ An ex-
„ cuseretur ab excommunica-
„ tione legens librum hæretici
„ hæresim continentem , non
„ malo animo , sed ex sola cu-
„ riositate , aut ad confutandos
„ hæreticorum errores ? Res-
pond. negativè. Nam verificatur , quod sine Apostolicæ Sedis licentia legat. Bulla non

considerat animum , sed factum ; nec excusatur , qui est ita in fide firmus , ut moraliter non sit periculum sequendæ hæresis : nec ille idem , qui librum composuit , etiam si ad detestanda , & retractandos errores legat ; aut , si statim post ipsam scriptionem ipsum percurrat , & pœniteat : immò tunc , & ut hæreticus , & ut lector libri authoris hæretici continentis hæresim , duplici excommunicatione Bullæ innodatur. Generaliter nullus omnino finis excusat ; sed semper est adhibenda licentia : nec curiositas ob imminens periculum , & inobedientiam Ecclesiæ ; quia graviter peccaminosa.

24 Dubitab. 12. „ An ex-
„ communicatione Bullæ inno-
„ detur , qui librum hæretici
„ hæresim continentem , oculis
„ percurret , cum advertentia
„ mentis ad ea , quæ in ea
„ scripta sunt , quanvis ore nil
„ proferat ? Respond. affirmativè. Sousa Aphorismi Inquisit. lib. 1. cap. 21. n. 11. Carena de offic. Inquis. par. 2. tit. 10. num. 54. alijque. Nam secundum communem usum ille talis dicitur legere : nam legere secundum Ugolinum non requirit prolationem verborum , sed solum , ut colligantur verba ad sensum per-
ci-

ciendum, quod etiam mente efficitur. Nec dicatur, quod cum verba exterius non proferat, ejus peccatum non videtur externum; adeoque, nec subjectum dispositioni Ecclesiæ, & censuræ Bullæ, quæ propter actum merè internum non fertur: nam illius peccatum est in his actionibus externum, aperitione libri ad legendum, in defixione oculorum, & revolutione foliorum, &c.

25 Dubitab. 13. „An si „legens librum hæreticum non „intelligat id, quod legit? „legit Rusticus librum lingua „latina scriptum, sed, quod „legit non percipit? Respond. Suarez excusat à Censura: nam illa non est lectura formalis, ad quam exigitur, ut percipiatur, quod legitur: & alias non est infectionis periculum. Sed negamus non innodari: adæquatus finis prohibitionis non est dumtaxat periculum errandi, sed eos Ecclesia prohibet, etiam in odium authoris, & hæresis detestationem. Unde legens, facit contra legem prohibentem. Hinc ad censuram incurrendam, non est necessé, quod legens formaliter legat, sed sat est, ut librum legat: alias, si lectio formalis necessaria foret, censura non incurreret, qui eos retineret, &

non legeret, quod falsum est, ex Canone. Hæc sententia est tutior; licet contraria non improbabilis.

26 Dubitab. 14. „An par- „vitas materiæ in legendo ex- „cuset ab incurso hujus cen- „suræ? Respond. affirmative, etiam si liber hæresim contineat: nam est probabile in peccatis, quæ sunt contra fidem, ratione periculi infectionis, quale imminet legenti, dari parvitatem materiæ. Prohibet Ecclesia librum legere, vel communicationem cum hæreticis ob periculum, ne subvertatur Catholicus: si legas unam, vel alteram lineam; unum, vel alterum verbum proferas, dum desit grave periculum ex parvitate materiæ excusari: verum, etiam minima attenduntur, ubi grave periculum imminet. Furari obulum secundum se non est mortale, sed ob grave alterius damnum lethale ab omnibus dicitur. Legere unam, vel alteram lineam libri prohibiti, non est grave peccatum; sed unicam scienter legere, in qua hæresis continetur, gravissimum: nec censura vitatur, non modò, quia periculum infectionis imminet, verum etiam, quia cum illa linea sit tota causa prohibitionis, inobedientia est gravis; nec

nec à peccato, & censura excusatur, qui scienter in libro prohibito, tractante de Religione, dimidium paginæ legit (& si sit magni voluminis minus sufficiat) nam inobedientia contra legem Ecclesiæ, quæ etiam damnat librum in odium authoris, gravis est.

27 Dubitab. 15. „ Quo-
„ modo Confessarius se gerere
„ debeat cum legentibus, &
„ retinentibus libros hæretico-
„ rum hæresim continentes, vel
„ de Religione tractantes? Res-
pond. Absolvere non potest;
quia Excommunicatione Bullæ
Cœnæ ligantur, à qua, nisi
Summus Pontifex, aut alius de
ipsius autoritate absolvit.
Item, injungat, ut libros In-
quisitoribus deferant, nec num-
quam absolvi debent (etiam
cum possit) nisi realiter, &
cum effectu eis, & in eorum
defectum, Ordinario libros con-
signaverint. Et interroget pœ-
nitentem, an sciat aliquos le-
gere, vel retinere, etiam in
alienis domibus, libros hære-
ticorum hæresim continentes,
vel de Religione tractantes? Et
dum affirmet, ei ante absolu-
tionem præcipiat, ut Inquisi-
toribus eos infra mensem de-
nuntiet. Deinde inquirat, à
quanto tempore apud se libros
habeat? quoties legerit? & an

aliquibus, & quoties, ac qui-
bus commodaverit? Denique
aperiat gravitatem delicti: quod
peccavit lethaliter contra obe-
dientiam Ecclesiæ debitam, &
contra fidem propter pericu-
lum, cui se exposuit ipsam per-
dendi: ipsum exciter ad eli-
ciendos actus fidei divinæ, ac
alia agat, quæ quivis prudens
confessarius in instructione pœ-
nitentium ante absolutionem
non debet omittere, & tunc,
si habeat facultatem, absol-
vat.

28 Dubitab. 16. „ An le-
„ gens libros prohibitos tenea-
„ tur se ipsum denunciare?
Respond. negativè. Edictum
S. Officij præcipit omnibus, ut
denuntient eos, de quibus ha-
bent, habuerint, vel habebunt
notitiam, quod absque debita
licentia retineant, legerint, &c.
scripta continentia hæreses, aut
libros hæreticorum, tractantes
exproffesso de Religione, &c.
Ex quibus patet onus enun-
ciandi esse ad scientes; non ad
habentes; vel legentes, aut
reos. Habens autem, vel le-
gens, est à confessario monen-
dus: quod si spontè non com-
pareat coram Sacro Tribunali,
& sincerè proprium delictum
aperiat, sed ab alio se juridicè
denunciari sinat, non evitavit
pœnas, quas benignè spon-
tè

re comparentibus remittit.

29 Dubitab. 17. „ An reus
„ in legendo, & retinendo præ-
„ fatos libros, teneatur denun-
„ ciare complicem? Respond.
affirmative: Et, ne ipse postea
patiat ex subsecutura con-
fessione alterius compliceis, cum
Confessarius instruat, ut primò
sponte compareat pro suo de-
licto, ipsum non diminuat ape-
riendo, sed cum omnibus ad-
miniculis, & circumstantijs; &
postea complicem denuntiet.

30 Dubitab. 18. „ Quo-
„ modo tempore Jubilæi se ge-
„ rere debeat Confessarius cum
„ legentibus libros præfatos, in
„ quo datur facultas absolveren-
„ di ab omnibus casibus, etiam
„ in Bulla Cœnæ contentis? Resp.
Interrogèt, an quando
legerit librum, hæresim continen-
tem, habuerit etiam erro-
rem in intellectu contra fidem?
Et dùm fateatur, absolvere non
debet; quia est hæreticus for-
malis, etiam externus: Ab hæ-
resi autem formali vigore Ju-
bilæi nullus absolvere potest,
nisi expressè in Bulla conceda-
tur, prout expressè ex sequenti
Cong. S. Officij Decreto: Sanc-
tiss. D. N. Alexand. Papæ VII.
„ Sub die 13. Maij 1656. Cum
„ crimen hæresis, præ ceteris
„ gravissimum, speciali nota
„ dignum sit, decrevit, facul-
„ tatem absolvendi ab hæresi

Tom. III.

„ in Jubilæis, vel alijs simili-
„ bus concessionibus non cen-
„ seri comprehensam, nisi præ-
„ cisis verbis concedatur fa-
„ cultas absolvendi ab hæresi.
Si verò hæresim in intellectu
non habuerit, absolvat ab ex-
communicatione incurta, sed
prius curet, ut realiter, & cum
effectu Inquisitori libros con-
signet.

DISPUT. II.

DE SPE, ET CHAR- tate.

Sicut fides intellectum illu-
minat, ne in varias erro-
rum fossas incidat; ita Spes vo-
luntatem firmam, ac fixam te-
net, ne à recta cœlestis beati-
tudinis via desistat. Spes enim
possessionis futuræ expectatio-
ne animum erigit, tedium le-
vigat, & contra peregrinatio-
nis nostræ tentationes anchora
est securitatis, ut ait Apost. ad
Rom. 5. v. 4. „ Scientes quòd
„ tribulatio patientiam opera-
„ tur, patientia autem proba-
„ tionem, probatio vero spem;
„ spes autem non confundit.

Spes generatim sumpta, est
passio appetitus irascibilis cir-
ca bonum absens, arduum, &
possibile cum formidine qua-
dam animi adversus difficulta-
tes, de qua egimus in Physic.

L

lib.

lib. de Anim. Theologicè autem sumitur quadrupliciter. 1. Objectivè, scilicet, pro bono, quod speratur: Sic dicitur ad Titum, 2. v. 13. „Expectans, tantes beatam spem, & adventum gloriæ Magni Dei. 2. Sumitur pro eo, à quo speratur tale bonum, ut Psalm. 90. v. 9. „Tu es Domine spes mea. 3. Magis propriè pro ipso actu, quo speramus talia bona; sic dicitur Rom. 8. v. 24. „Spe salvi facti sumus. 4. Sumitur formalitèr pro habitu productivo talium actuum; sic dicitur 1. Cor. 13. v. 13. „Nunc autem manent tria, hæc, Fides, Spes, Charitas. Et hoc modo definitur à Magistro 3. d. 26. „Virtus, quæ spiritualia, & æterna bona sperantur, idest cum fiducia expectantur. Item ibidem: „Spes est certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & meritis præcedentibus, &c. Et rationem hujus reddens ait: „Si, ne meritis enim sperare, non spes, sed præsumptio dici potest. Ut tamen natura spei melius explicetur sic describi potest: „Spes est Virtus Theologica, seu habitus divinitus infusus, quo voluntas hominis fertur in Deum, quantum est beatitudo nostra, & summum bonum amabile

„amore concupiscentiæ supernaturalis, in quantum per certa media obtineri potest.

Vel ut ait Subt. nost. Doct. in 3. d. 26. q. unic. §. ad questionem, spes est virtus theologica nobis à Deo infusa, quæ desideramus Deum, ut bonum infinitum secundum ordinem divinæ sapientiæ. Unde præcipuus ejus actus est amor concupiscentiæ erga Deum, quo Deum, & divina præ omnibus alijs nobis concupiscimus, ita ut parati simus potius omnia perdere, quam Deum, & Divinam. Concludit tamen Doctor, hanc esse virtutem distinctam à fide, & charitate: quia actus ille desiderandi bonum infinitum non potest prodire à fide, vel charitate; ergo à virtute distincta. Non quidem à fide, quia omnes actus fidei est credere; nullum autem desiderare est credere. Neque à charitate; quia hæc est suprema virtus affectiva; & per consequens supremus amor habitualis: amor autem amicitiae, quo volumus Deum esse in se bonum, est simpliciter perfectior amore concupiscentiæ, quo desideramus Deum esse bonum nostrum: ergo charitas, quæ inclinat ad amandum Deum amore amicitiae, est alia virtus ab illa, quæ inclinat ad desiderandum nobis bonum infinitum.

utraq̃ue tamen perficit voluntatem; cum hoc tamen discrimine, quod charitas perficit voluntatem quantum ad affectionem iustitiæ; Spēs verò quantum ad affectionem commodi. Et in hoc conveniunt omnes Theologi, contra Ponc. & Boyv. asserentes, spem esse virtutem intellectualem, seu ad intellectum pertinere; sed in hoc non est multum immorandum, quia præcisè nituntur in superficiali grammaticali usu verborum. His suppositis, sit:

QUÆST. I.

QUODNAM, SIT OBJECTUM Spei, tam materiale, quàm formale?

Conclusio I. *Objectum materiale Spei immediatum, & principale est beatitudo objectiva, seu ipse Deus, & minus principale est beatitudo formalis, seu fructio, & visio Dei.* Ita Mastr. in 3. disp. 6. q. 17. art. 1. à num. 442. ubi ait esse Subt. nost. Doctoris, & communis. Probatur 1. ex illo Genes. 15. ubi Deus inquit Abrahamo: *Ego protector tuus sum, & merces tua magnanimis*; quod explicans Aug. lib. 22. de Civit. cap. ult. ait: *Premium virtutis erit ipse, qui seipsum promissit.*

2. Probatur 2. ratione a priori: nam Deus non tantum ratione visionis, sed etiam ratione suæ intrinsicæ bonitatis est summum bonum nostrum: ergo ut sic est summè diligibile amore concupiscentiæ, ut ait Subt. Doct. loco cit. Probatur assumptum; quia ipse Deus nobis datur, & per se ipsum nobis conjungitur, Joann. 14. & ad Rom. 5. & hoc ipsum est maximum bonum nostrum. Confirmatur; quia idem est objectum Spei, & delectationis, quæ Spei succedit, re jam obtenta; sed objectum delectationis est Deus ipse; nam voluntas non delectatur, nisi de objecto cognito, & possessio; Deus autem est objectum cognitum, & possessum.

3. Probatur 3. ratione à posteriori; quia aliàs sequeretur Spem, non esse magis virtutem Theologicam, quàm sit Religio; quod est contra Apost. eam inter virtutes Theologicas commemorantem, manent tria hæc Fides, Spes, Charitas. Probatur sequela; quia ideò Religio non dicitur Theologica virtus, quia non immediate attingit Deum, sed actum nostrum, scilicet, cultum, quem Deo exhibemus, vel quo Deum honoramus; & illo mediante respicit Deum ipsum; at in sententia contraria, quæ est Durandi,

hoc eodem modo Spes Deum attingeret ; non enim Deum attingeret , ut objectum *quod*, sed ut objectum *qui*, scilicet, ut materiam alterius actus nostri, qui esset proxima, & immediata materia Spei, & hoc modo etiam Religio attingit Deum.

4 Conclusio 2. *Objectum formale Spei est Deus, ut summum bonum amabile amore concupiscentia supernaturalis, & quasi in commodum amantis.* Ita Subr. nost. Doct. in 3. d. 26. §. *Ad questionem*, & communiter Scotistæ apud Mast. cit. num. 453. & 458. & passim RR. Probatur, quia Deus, ut summum bonum nostrum supernaturale, est propria ratio cur sperare possimus, licet enim apprehenderetur, ut bonum arduum, vel ut Omnipotens, nisi tamen, ut bonum nostrum apprehendatur, nunquam actum Spei circa illum obtinendum elicere poterimus. Deinde Deus, ut bonum nostrum supernaturale, potest esse objectum immediatum alicujus virtutis: g. erit objectum virtutis Theologicæ, cum illæ solæ circa Deum immediatè versentur; atqui non erit actus charitatis, quia hæc respicit Deum propter ipsum; neque erit actus fidei, cum illius actus sint credere, & non desiderare: g. erit actus

Spei: posita enim sola beatitudine, ut nobis bona, oritur spes illius. Ratio autem ardui, absentis, & possibilis, immo & auxilium Dei, & divina Omnipotentia parata ad conferendum, quod desideramus, quæ ab aliquibus ponuntur pro objecto spei, non sunt tale objectum, sed instar media, vel conditiones requisitæ.

5 Aliqui vero AA. ad objectum materiale, & formale Spei addunt aliud objectum motivum, quod, inquit, est liberalitas, & misericordia Dei; idè enim speramus nos aliquando consecuturos beatitudinem, quia Deus illam nobis per suam bonitatem promissit; & auxilia ad eam acquirendam necessaria nobis pollicitus est. Sed hoc non plus probat, quam esse occasionem, stimulum, & conditionem sine qua non.

6 Inquires. *An sit licitum operari intuitu mercedis æternæ?* Negant hæretici; sed affirmant Catholici, ut diximus tom. 1. ex Conc. Trid. sess. 6. can. 11. ubi ait: *Si quis dixerit, hominem justificatum peccare, dum intuitu mercedis æternæ benè operatur, anathema sit.* Argumenta, quæ contra duas præfatas conclusiones militant, non magis sunt momenti, & possunt videri cum solutionibus apud nostrum Mast.

Mastr. cit. & apud Panger lib. 3.
disp. 4. quæst. 2.

QUÆST. II.

AN SINT, ET QUÆ
præcepta Spei, & quæ sint
vitia opposita?

QUIDAM olim dixerunt,
nullum stare præceptum
Spei affirmativum, sed
solum negativum, scilicet, de
non desperando. Sed contra
illos sit,

I Conclusio 1. *Ultra præceptum negativum de non desperando, quod obligat semper, & pro semper, datur etiam præceptum affirmativum.* Hæc conclusio est omnium Catholicorum, & de Fide, ut luculenter deducitur ex Sacra Scriptura; nam Psal. 4. *Sperate in Domino.* Psalm. 33. *Beatus vir, qui sperat in eo.* Hebr. 11. *Fides est substantia rerum sperandarum.* Ephes. 3. *Spem non habentes sunt sine Deo in hoc mundo.* 1. Timot. 6. *Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo.* Unde August. tract. 33. in Joan. inquit: *Quam multa nobis mandata sunt de spe, quis potest omnia colligere?* Ratio Theologorum est; quod omne medium ad salutem necessarium

cadit sub præcepto; sed actus spei est medium ad salutem necessarium: ergo cadit sub præcepto.

2 Conclusio 2. *Præceptum spei affirmativum obligat aliquando in vita.* Hæc conclusio est etiam omnium Catholicorum, & de Fide. Hoc patet ex Alexand. VII. qui propositionem sequentem proscripsit, & condemnavit: *Homo nullo unquam tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinarum, ad eas virtutes pertinentium.* Doctis. nost. Mastr. citat. disp. 10. q. 2. art. 1. duo tempora assignat, in quibus homo per se tenetur ad actum spei elicendum. Alterum initio vitæ, quando quis sufficienter instructus de rebus Fidei, ad Deum se convertere tenetur, tanquam ad ultimum finem per actus Fidei, Spei, & Charitatis, juxta illud Hebr. 11. *Credere oportet a cedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator est.* Quando ergo homo sufficienter est instructus de æterna beatitudine ad quam conditi sumus, & de medijs ad illam assequendam necessarijs, tenetur elicere actum Spei.

3 Alterum tempus est finis vitæ, quando homo in extremo constitutus maximè in Deum sperare tenetur, ad quem mi-

grandum est. Teneatur insuper aliquoties in vitæ decursu. Quoties autem, aut quo præcise tempore, non est determinatum. Obligat autem per accidens, quando urget præceptum quarundam virtutum, quæ exerceri non possunt sine spe, ut sunt actus orationis, pœnitentiæ, &c. Item, quando quis graviter tentatur desperatione cum periculo consensus, nisi tentationi resistat per actum spei. Tandem bonus Catholicus sæpe in actum spei prorumpere debet: ut diximus sup. de actu fidei, recolantur ibi dicta, & hic applicentur. Unde sequitur, quod præcepta in materia Spei sunt quatuor: duo negativa; quorum uno prohibemur desperare; altero presumere de misericordia divina. Alia duo affirmativa, quorum altero beatitudinem sperare jubemur, & media ad illam consequendam necessaria: altero timere supplicium, & pœnam æternam.

4 Dubitabis 1. *Utrum possimus sperare in homine?* Respond. Cum solus Deus beatitudinis, & donorum supernaturalium author sit, ab illo solo ea sperare possumus; non vero ab homine, scilicet, tanquam à causa principali, juxta illud Jerem. 17. *Maledictus homo, qui confidit in homine.* Possumus tamen sperare ab homine,

tanquam à causa instrumentali, quatenus unus homo potest à Deo impetrare gratiam pro alio homine, & proinde Beatitudinem. Quo sensu S. Aug. serm. 18. de Sanctis, ita cum Virg. Maria loquitur: *Tu spes unica peccatorum, per te speramus delictorum veniam, & in te Beatissima nostrorum est expectatio premiorum.*

5 Dubitabis 2. *Utrum sit certa spes?* Respond. Spes, quæ nititur promissis divinis, certissima est. Rom. 5. *Spes non confundit.* Ad Tit. 1. *In spem vite æternæ quam promisit, qui non mentitur Deus.* Ex parte igitur Dei certitudinem futuri-tionis rei speratæ habemus. Ex parte verò nostra certitudo dependet ex meritis nostris: Nam Dei promissio est quasi conditionata, juxta illud: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et illud: *Hoc fac, & vi- ves;* sed meritorum suorum nemo est certus, *nullus enim scit an amore, vel odio dignus sit.* Idcirco spes ex parte nostra non est adeo certa. Sine revelatione divina nemo potest esse certus de sua prædestinatione ad gloriam, ut diximus in 1. tom. & juxta illud: *Portamus thesaurum in vasis fictilibus. Justus septies enim cadit.* Unde, Sancti merito timebant de sua salute, timore scilicet se

renente ex parte illorum, nescientes utrum perseveraturi essent.

6 Inquires. *Qualis timor sit, qui comitatur spem?* Resp. quod timor est duplex, scilicet, *servilis*, & *filialis*, ut omittam mundanum, quo mala temporalia timentur, ut sunt paupertas, morbus, despectio, &c. *Servilis* timet offensam Dei metu pœnæ. *Filialis*, timet offensam amore Dei, & virtutis. Dicitur *Filialis* hic, quia filij ingenui hoc timere timent offendere Parentes. Dicitur etiam *castus*, quia hoc timore mulier casta timet offendere sponsum. Ille dicitur *servilis*, quia servi metu verberum timent offendere Dominos. Subdividitur *servilis* in *servilem simpliciter*, & in *serviliter servilem*. *Serviliter servilis* est, quo aliquis timet offensam propter solam pœnam, ita quod admittat semper complacentiam in peccato, & vellet perseverare in peccato, si pœna non mulctaretur; & hic est vitiosus, & non provenit à virtute Spei. *Servilis simpliciter* est ille, quo quis ex metu pœnæ timet peccatum, ita ut nullam complacentiam retineat ad illud; & hunc esse bonum, tenent omnes Catholici, sicut & de dolore attritionis supernaturalis propter pœnam in-

ferni decernit Trident. Unde hic timor provenit à virtute Spei, & comitatur illam in viatoribus. De hoc timore dicitur Lucæ 11. *Timete eum, qui postquam occidit corpus, habet potestatem, & corpus, & animam perdere in gehennam*: Et de filiali Deuter. 10. *Quid Dominus Deus petit à te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum?*

7 Conclusio 3. Duo sunt vitia opposita virtuti Spei, scilicet, præsumptio per excessum, & desperatio per defectum. Hæc concl. est communis, & patet ex terminis. Præsumptio est quando inordinate, & modo indebito sperantur beatitudo, & bona supernaturalia: quod fit dupliciter. 1. Si sperentur sine Dei adiutorio, ut faciebant Pelagiani. 2. Si sine bonis operibus, aut pœnitentia sperentur, ut faciunt Lutherani, & Calvinisti. Tales etiam sunt, qui malitiosè dicunt, Cœlum non esse conditum pro Angelis. Hæc præsumptio, sicut & desperatio dicuntur peccata in Spiritum-Sanctum; quia per huiusmodi præsumptionem, & desperationem tollitur, vel contemnitur adiutorium Spiritus-sancti, per quod homo revocatur à peccato. Secundum se tamen minus peccatum est præsumptio, quam desperatio: nam Deo proprium est *miserere*.

vi semper & parcere, & illi
convenit secundum se: punire
autem non est ita proprium, &
illi convenit secundum nostra
peccata. Tam præsumptio, quàm
desperatio possunt dari cum
hæresi, ut in Pelagianis, Luth-
eranis, & Calvinistis; in Juda,
& Cain, *major est iniquitas*
mea, quàm ut veniam merear,
Genes. 4. Et possunt aliquando
dari sine hæresi; & tunc tan-
tum erunt peccata contra spem;
non vero contra fidem; quia
non oriuntur ex errore perti-
naci contra illam; sed vel ex
nimia fiducia in divina boni-
tate; vel ex tristissima consi-
deratione suorum peccatorum,
ex accidia erga spiritualia, &
proclibitate in corporalia.

8 Inquires. „ Quid repræ-
sentandum sit præsumptuo-
sis? Et quid proponendum
est desperabundis? Respond.
ad 1. Id quod dicit Sapiens,
Ecc. cap. 5. „ Ne dixeris pec-
cavi, & quid mihi accidit
triste? Altissimus enim est
patiens redditor. De propi-
tato peccato noli esse sine
metu, neque adjicias pec-
catum super peccatum: &
ne dicas miseratio Domini
magna est, multitudinis pec-
catorum meorum miserebi-
tur. Misericordia enim, &
ira ab illo cito proxima-
nt, & in peccatores respicit ira

„ illius. Non tardes converti
„ ad Dominum, & ne disse-
„ ras de die in diem; subito
„ enim venit ira illius, & in
„ tempore vindictæ disperderet.
„ te. Respond. ad 2. part. qua-
siti. Proponenda est ei immen-
sitas misericordiæ Dei, ejus-
que bonitas, qui non vult mor-
tem peccatoris, sed magis ut
convertatur, & vivat. Decla-
retur eis quod misericordia Dei
plena sit terra. Quod hanc lo-
quantur, & commendent pas-
sim Scripturæ Sacræ, præser-
tim Evangelicæ, omnia Incar-
nationis Dominicæ mysteria,
omnia Sacramenta, & reme-
dia pro peccatis à Christo D.
Redemptore nostro instituta.
Denique, quod nullum pecca-
tum Deo magis exosum sit
quàm desperatio, &c.

9 In vita S. Catharinæ Se-
nensis refertur. Deus loquens
Sacra huic Virgini ait: „ Pec-
„ catores, qui in mortis ex-
„ tremitate desperant de mise-
„ ricordia mea, multo gra-
„ vius me offendunt, & ma-
„ gis mihi displicent hoc uno
„ peccato, quàm omnibus alijs
„ iniquitatibus, quas unquam
„ commiserunt, qui enim des-
„ perat contemnit aperte ip-
„ sam misericordiam meam, &
„ perverse existimat iniquita-
„ tem suam majorem esse, quàm
„ sit eadem misericordia, &

„ bonitas mea. Unde derentus
 „ huiusmodi peccato non do-
 „ let de offensa in me admis-
 „ sa; sed dolet de itremediabi-
 „ li suo malo. Qui si in veri-
 „ tate doleret, quod me offen-
 „ disse, atque contempnisset,
 „ & in misericordia mea fide-
 „ liter speraret, ipse eam cer-
 „ tissimè iuveniret, quoniam
 „ in infinitum maior est ipsa
 „ misericordia mea, quam sint
 „ omnia peccata, quæ unquam
 „ fuerunt commissa, vel quæ
 „ committi possunt ab aliqua
 „ creatura. Hucusque in vita
 „ S. Catharinæ Senens. Unde me-
 „ rito dixit pœnitens Regius Da-
 „ vid, Psalm. 102. „ Quomodo
 „ miseretur Pater filiorum,
 „ misertus est Dominus timen-
 „ tibus se, quoniam ipse cog-
 „ novit figmentum nostrum.
 „ Et Psalm. 85. „ Tu Domine sua-
 „ vis & mitis, & multa miseri-
 „ cordiæ omnibus invocanti-
 „ bus te.

10 Circa subjectum Spei,
 seu circa personas, in quibus
 spes reperiatur, valde fuse trac-
 tant AA. nos vero jam dixi-
 mus tom. 1. tract. de Beati-
 tud. quod omnes virtutes, abla-
 tis imperfectionibus, manent
 in patria, seu in omnibus Bea-
 tis: & nunc dicimus, quod
 spes non datur in Judæis, Tur-
 cis, Hæreticis (uno verbo)
 non datur spes ubi non est fi-

des: quia fides est fundamentum
 spei; *fides est sperandarum subs-
 tantia rerum*, inquit Apost. ad
 Hebr. 11. v. 1. igitur in illis
 spes tantum potest esse natura-
 lis quædam tendentia in beati-
 tudinem; sicut in illis tantum
 potest dari fides naturalis, &
 naturalis Theologia, ut in proce-
 mialibus diximus. Nec requi-
 ritur in ipsis actus desperatio-
 nis, sed sufficit, quod funda-
 mentum spei, ut est fides, in
 illis non reperiatur. Spes, &
 quæcumque alia virtus charita-
 te instructa dicitur formata,
 & perfecta; à charitate vero
 separata, dicitur informis, &
 imperfecta. Si Deus de poten-
 tia absoluta revelaret alicui ejus
 damnationem, non teneretur
 ad actum spei. Ita Mastr. cir-
 cum. 500. & 506. Ratio est;
 quia nemo potest prudenter
 sperare, ubi spes omnis præ-
 cisa est, & absolutè est dam-
 natio revelata. Desperare ta-
 men propriè, & positivè non
 posset, deberetque evitare pec-
 cata, & servare alia præcepta;
 quia sicut præscientia non im-
 ponit necessitatem, ita nec re-
 velatio, & quantò quisque mi-
 nus peccet, tanto minora tor-
 menta habebit. Unde talis mi-
 ser, si daretur, deberet se con-
 formare cum voluntate Dei,
 dicendo cum Heli Sacerdo-
 te. *Dominus est, quod bonum*

est in oculis suis, faciat 1. Reg.

QUÆST. III.

QUID SIT CHARITAS,
& quodnam ejus objectum,
tām formale, quām
materiale?

Domus Dei credendo
fundatur, sperando
erigitur, diligendo perficitur,
inquit S. Aug. serm. 22. de
verbis Apostol. & merito; nam
per fidem, & spem fit initium
spiritualis ædificij, & creaturæ
Dei: per charitatem autem
perficitur, cum per eam homo
in Deo maneat, & Deus in eo,
Deo uniatur, & Deo vivat. De
Charitate valde fusè disputant
nostrates, ut videri potest apud
Mastr. in 3. disp. 26. q. 20. &
sequeñtib. Nos verò quanta
poterimus brevitate, & clari-
tate rem expediemus. Com-
muniter Theologi carpunt Ma-
gistr. Sentent. qui in 2. d. 17.
asserit, charitatem habitualement
non esse donum aliquod crea-
tum, nec virtutem infusam,
sed esse ipsum Spiritum Sanc-
tum, qui sine aliquo habitu
infuso inclinatur, & movetur vo-
luntatem hominis ad diligen-
dum Deum. Sed Charitativus,
ac Pissimus nost. Doctor in 1.
d. 17. q. 1. benigne interpre-
tatur, dicendo quod Magister

solum intendit, quod præter
Fidem, & Spem, non datur
alius habitus charitatis distinc-
tus ab habitu supernaturali,
qui reddit hominem gratum
Deo, & est gratia habitualis,
ut suo loco diximus; & in hoc
sensu interpretata Magistri sen-
tentia, tuta est, ac securus: In
opposito autem sensu esset evi-
denter contra Sacram Scriptu-
ram; nam ad Galat. 5. dici-
tur: „Fructus autem Spiritus
„est Charitas. Et 1. ad Cor.
„Nunc manent tria hæc, fi-
„des, spes, charitas, major
„autem horum est charitas, &
„charitas nunquam excidit.
Et 1. Joann. 4. „Diligamus
„nos invicem, quia charitas
„ex Deo est. Hoc etiam san-
civit Tridentinum sess. 6. cap.
7. & Can. 12. Et Arausican.
Can. 25. & Viennense, ut re-
fertur in Clementina unica de
Summ. Trinit. & Fide Catho-
lica. Alias non posset charitas
crescere, minui, amitti, recu-
perari, ut per se patet. Cum
ergo charitas non sit formaliter
Deus, quarimus quid sit.

2. Conclusio 1. „Charitas
„est virtus Theologica super-
„naturalis in substantia, om-
„nium virtutum excellentissi-
„ma, qua Deus propter se di-
„ligitur, & proximus propter
„Deum. Dicitur 1. Virtus
Theologica, quia respicit Deum,
qui

qui est objectum Theologiæ.
Dicitur 2. „ Supernaturalis in
„ substantia, ut distinguatur á
Virtutibus Theologicis acqui-
sitis, quales vocari solent fides
naturalis, spes naturalis, &
naturalis charitas, quibus na-
turaliter respicitur Deus, ut
patet in infidelibus. Dicitur
3. „ Omnium virtutum excel-
„ lentissima, quia dum Mat-
thæus 22. loquitur de præcepto
charitatis, vocat illud „ pri-
„ mum, & maximum manda-
„ tum. Ad Colos. etiam habe-
tur, „ super omnia hæc mu-
„ tuam charitatem habete, quæ
„ est, vinculus perfectionis.
Quod verum est, nedum de
charitate erga Deum, sed erga
proximum; quia est tantum una
charitas, qua Deum propter
se, & proximum propter Deum
diligimus: licet in charitate
sint duo actus, ob quos sta-
tuuntur duo mandata, de di-
lectione Dei, & proximi. Quod
charitas sit omnium virtutum
maxima, patet; quia Virtutes
Theologiæ sunt alijs præstan-
tiores, & inter Theologicas
Charitas præcellit, quia magis
Deo adhæret. Deinde est om-
nium virtutum forma, saltem
extrinseca, & in ratione meri-
ti. Si Martyrium sit perfectis-
simum, hoc est, quia impera-
tur á charitate, sicut paupertas
voluntaria.

Deinde, 1. Cor. 13. v.
3. „ inquit Apostolus: „ Sicha-
„ ritatem autem non habuero,
„ nihil sum. In quæ verba S.
Bernardus „ serm. 27. in Can-
„ tic. c. 10. ait: „ Ergo quan-
„ titas cujusque animæ æstime-
„ tur de mensura charitatis,
„ quam habet, ut v. g. quæ
„ multum habet charitatis,
„ magna sit; quæ parum, par-
„ va; quæ verò nihil, nihil,
„ &c. Præterea, quod chari-
tas in esse morali sit perfectior
fide, spe, & omnibus alijs vir-
tutibus, est de fide contra Lu-
therum, & ejus sequaces: nam
1. Corinth. 13. v. 13. „ Ma-
„ jor autem horum est charitas.
Mathæi 22. v. 38. „ Hoc est
„ maximum, & primum man-
„ datum. 1. Timoth. 1. v. 5.
„ Finis autem præcepti est cha-
„ ritas, & alibi. Unde pulchre
Idiora in contemplationib. c.
„ 17. Illa est via rectissima abs-
„ que devio, via brevis abs-
„ que tædio, via plana abs-
„ que tumulo, via secura abs-
„ que periculo, via jucunda
„ cum bono socio, scilicet,
„ cum te, Domine, amantissi-
„ mo Duce. S. August. „ tract.
„ 9. in epist. Joan. c. 4. Deus
„ charitas est, ait. „ Nescio,
„ utrum magnificentius nobis
„ charitas commendari possit,
„ quam ut diceretur: Deus
„ charitas est. Brevis laus, mag-

na laus; brevis in sermone,
sed magna intellectu. Quam
citò dicitur: Deus dilectio
est! Si numeres, unum est: si
appendas, quantum est! &c.
Et tandem ut sæpè diximus, Fi-
des, & Spes possunt consistere
cum peccato; at verò puritas,
& perfectio charitatis hoc non
suffert: ergo perfectior omni-
bus est.

4 Dicitur 4. *Qua Deus propter se diligitur*; quia si Deum diligamus propter nos, hic amor complacentiæ potiùs spectat ad Spem, ut diximus, quàm ad charitatem perfectam. Per charitatem debemus amare Deum super omnia appretiativè; quia debemus illum præferre omnibus bonis, quibus infinitè nobilior est: non tamen tenemur ipsum amare super omnia intensivè, quasi amor erga Deum debeat esse intensior, quàm circa omne aliud bonum, cum enim hoc non possit scire homo, semper scrupulis turbaretur, an amaret Deum super omnia. Ut ergo impleatur præceptum de diligendo Deo ex toto corde, sufficit quòd Deus ametur sincere, quod anreponatur omnibus, & quòd quis præferat omnem poenam offensæ, quæ frangeret amicitiam cum Deo.

5 Dicitur 5. *Ex proximo propter Deum*; per quod deus

tatur aliquid quòd est tantum accidentale charitati: non enim est de essentia charitatis, ut ametur revera proximus: si enim esset tantum unus homo in mundo ille per veram charitatem Deum amaret, & ipsius objectum esset simpliciter perfectum: posito tamen, quod sint homines in mundo, debemus per charitatem Deum diligere propter se, & proximum propter Deum. Et tunc charitas habet duo objecta, unum primarium, & absolutum, nempe Deum: aliud secundarium, & relativum, nempe proximum, qui propter Deum diligitur.

6 Inquires. *An charitas habeat rationem vere amicitiae inter Deum, & hominem?* Ante responsionem est advertendum, quod Aristot. lib. 8. Ethicor. cap. 2. sic amicitiam definit: *Est mutua aliquorum benevolentia, quæ non latet ipsos amicos, sed illis invicem est cognita.* Dicitur benevolentia, ut distinguatur ab amore concupiscentiæ, quo quis sibi vult bonum. Additur mutua; quia est veluti vinculum, quo duo invicem ex electione utriusque, & iudicio rationis constringuntur. Cetera vocabula significant exercitium amicitiae, quæ amicos stimulat, non solum ad mutuum affectum, sed etiam ad

ad præstanda sibi invicem mutua obsequia. Hoc supposito, Respondetur affirmativè. Est communis contra Durand. & patet ex toto lib. Cantor. ut v. g. cap. 2. v. 10. *Surge, propera amica mea.* Cap. 5. *Ipsè est amicus meus.* Hoc idem testatur passim Sacra Scriptura, ut Psal. 138. v. 17. *Nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Luca 12. v. 4. *Dico autem vobis amicis meis.* Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joann. 14. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum.* Et Joann. 15. v. 15. *Fam non dicam vos servos, sed amicos, quia omnia quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.*

8 Arg. 1. Amicitia propria, & vera solum datur inter æquales, immò secundum Aristot. ipsa amicitia est quadam æqualitas 8. Eth. cap. 5. & 6. Insuper S. Hieronym. in cap. 7. Michæ, ait: *Ubi inæqualitas est, &c. non est amicitia:* atqui inter Deum, & hominem non potest esse æqualitas: g. nec vera, & propria amicitia. 2. Deus non potest amare hominem amore amicitia, cum eum amet propter se, & non propter bonitatem hominis: Sed hic amor est concupiscentia, & non amicitia: g. &c. Respondetur ad 1. distinguendo min. inter Deum,

& hominem non est æqualitas, stricta, & arithmetica, conc. Non est æqualitas minus stricta, & geometrica, suo modo proportionalis, quæ dicitur æqualitas excellentia, nego. Sufficit ergo æqualitas proportionis, qualis est inter Patrem, & Filium; inter Principem, & subditum: & hanc habet homo per divinam gratiam, quæ fit divina consors natura. 2. Petri 1. v. 4. & juxta Psalm. *Ego dixi: Deus es tu,* ut tract. de Grat. diximus. Unde, licet homo, quatenus est servus Dei, non posset dici ejus amicus, tamen amicus ejus est, quatenus per participationem istam elevatur ad statum filiorum Dei. Et deinde, *servire Deo, regnare est.* Videatur Scor. in 3. d. 27. n. 20.

9 Respondetur ad 2. Deus amat hominem propter se, ita ut non excludat seipsum tanquam finem ultimum, conc. Ita ut non excludat alios fines particulares, nego. Deus ergo nos ita amat, ut verè nobis bona velit, & beneficia præstet sine respectu ad alios fines particulares, quanvis omnia ad se tanquam finem ultimum referat; quod nihil impedit, sed per se honestum est, immò & nobis utile, cum tota utilitas sit nostra. Unde S. Bernard. Serm. 3. Pentecost. *Omnia propter semetipsum fecit Deus, omnia*

nia propter suos. Aliter tamen propter se, alit. r. propter suos, &c. Omnia fecit propter semetipsum, gratuita videlicet bonitate: omnia propter electos suos, pro eorum scilicet utilitate, &c.

10 *Conclusio 2. Objectum materiale principale, & attributionis charitatis est Deus; minus principale est, quidquid amari potest honestè propter Deum.* Hæc conclus. est communis, & probatur, quia sicut ratio primi subjecti cuiuscunque habitus intellectualis est continere in se primò virtualiter omnes veritates illius habitus cuius est subjectum; vel objectum, ut fuscè in logica docet noster Philosophicus Cursus ex Subtil. Doctore; ita ratio primi subjecti cuiuscunque habitus volitivi est continere in se primò virtualiter omnes actus prædicti habitus: atqui solus Deus continet in se primo virtualiter omnes actus charitatis: g. solus Deus est primum subjectum, seu (ut aprius loquamur) primum objectum materiale habitus charitatis. Cætera patent, & minor probatur: nam actus charitatis est amor Dei propter se, & amor proximi, & cuiuscunque alterius rei volibilis propter Deum: sed isti amores primò virtualiter continentur in Deo, seu Deus est

motivum illorum, ut ex terminis patet: g. &c.

11 *Confirmatur; illud est objectum primarium adequatum, & attributionis charitatis, quo posito, potest dari charitas, & quo ablato, charitas aufertur: atqui hoc objectum est solus Deus: g. &c.* Prob. min. nam solus Deus amatur propter se, & nihil aliud amatur ex charitate perfecta propter se, sed solum propter Deum: g. &c. Insuper charitas potest habere actum amoris circa Deum, quin habeat circa creaturas; non verò potest amare creaturas, quin prius amet Deum: g. Deus est primum, adequatum, & attributionis objectum materiale charitatis.

12 *Nunc queritur, quænam sint ista objecta materialia secundaria, & quo ordine sint ex charitate amanda, seu diligenda?* Ad quod breviter responderetur, quod ordine charitatis primo, & super omnia debemus Deum diligere, qui est in se infinite bonus in omni linea entis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum, & primum mandatum,* Matth. 22. v. 37. Secundo, ordine charitatis debet quisque seipsum diligere secundum bona spiritualia, volendo sibi beati-

ritudinem, gratiam, &c. propter Deum. Tertiò, debet diligere proximum secundum eadem, volendo illi beatitudinem, gratiam, &c. propter ipsum Deum. Quartò, debet diligere seipsum secundum bona corporis, volendo sibi sanitatem, vitam, &c. honestè propter Deum. Quintò, debet diligere proximum secundum eadem ipsa bona sanitatis, & vitæ. Sextò, tandem debet diligere seipsum primò, & secundò proximum secundum bona externa, volendo sibi prius famam, honorem, &c. & postea proximo.

13. Quod homo ipse sit objectum suæ charitatis, patet ex Sacra Scriptura; nam Marci 12. v. 31. *Diliges proximum tuum tanquam teipsum*, id est, ad instar tui; ita ut quæ quisque sibi vult venire bona, posterius ipsa eadem velit proximo; & quæ sibi accidere mala non vult, proximo deinde nolit accidere. Ecce quomodo amor sui ipsius ponitur pro regula amoris proximi. Deinde, cum corpus hominis, etiam partialiter, sit capax beatitudinis, ideo etiam corpus ex charitate est amandum. Unde pulchre S. August. lib. 1. de Doctr. Christiana, cap. 23. *quæ tuor sunt diligenda. Unum quod est supra nos*, (scilicet Deus)

alterum quod non sumus, (scilicet propria conscientia.) *Tertium, quod juxta nos est*, (scilicet proximus.) *Quartum, quod infra nos est*, (scilicet proprium corpus.) Nomine proximi intelligitur omnis, qui nobiscum potest esse particeps ejusdem finis, & beatitudinis, qualis est omnis homo in hac vita degens, etiam peccator, infidelis, & inimicus. Hinc Matthæi 5. v. 44. dicitur: *Diligite inimicos vestros, & benè facite ijs qui oderunt vos*, &c. Sancti, & Angeli sunt objectum charitatis; quia sunt amici Dei, & nobiscum communicant, suntque nostri intercessores, & de facto possident gratiam, & gloriam. Creaturæ verò irrationales propriè, & directè non continentur sub objecto charitatis infusæ; quia nec gratiæ, nec gloriæ capaces sunt: possunt tamen diligere ex charitate imperante, quatenus ordinantur ad laudem Dei, & nos excitant ad illum amandum; quia sicut Cæli enarrant gloriam Dei, ita & alia manifestant ejus omnipotentiam, & providentiam. Ergo tanquam media alicientia, possunt amari amore ejusdem virtutis charitatis, quo amatur finis.

14. Inquires, *quid est amare Deum ex toto corde*, &c. Respond. Est illum ita diligere,

ut dilectio ipsius omnes alias
superet dilectiones, plus dili-
gere ipsum, quam cuncta om-
nia alia, id est, plusquam om-
nes parentes, scriptum enim
est: „ Qui amat patrem, aut
„ matrem plusquam me, non
„ est me dignus; plusquam di-
vitiis, uxorem, liberos, & se
ipsum: „ Si quis venit ad me
„ & non odit, quid est minus
„ amat, patrem, & matrem, &
„ uxorem, & filios; adhuc au-
„ tem, & animam suam, non
„ potest meus esse discipulus.
Et ratio est, quod Deus præ
omnibus absolute, & simpli-
citer *sit bonus*, ita & præ omni-
bus est amandus: ita ut parati-
simus omnia prorsus relinque-
re, omnia supplicia perferre,
vitam ipsam effundere, quam
ut ipsum ullomodo offenda-
mus. In hoc consistere chari-
tatem in Deum declarat Aposto-
lus: „ Quis nos separavit a
„ charitate Christi? Certus
„ sum, quia neque mors, ne-
„ que vita, neque Angeli, ne-
„ que Principatus: neque crea-
„ tura alia poterit nos separare
„ a charitate Dei.

15 Confirmatur exempli
Unum ex veteri testamento Ma-
chabæi septem Fratres, neque
ingentibus Regis promissis
corrupti sunt, neque minis ter-
riti. Ad perferenda fortiter sup-
plicia mater hortatrix aderat;

& magis ipsa animo torqueba-
tur, verens, ne tormentis victi
contra Dei legem aliquid agere
inclinarentur. Sed & feliciter
consumpti, plus Deum quam
semetipsos diligendum docu-
mento fuerunt. Et Mater sic aman-
dos filios, ut eos quocumque
mortis genere affici maluerit,
quam peccare. Ac ne in se, quam
in liberos indulgentiorem fuisse
putes, quos ad necem pramis-
serat, continuo sequi voluit.
Et quidem tanto libentius,
quam jam de eorum erga Deum
fide magis fuit secuta. Non sup-
plicia reputabat; sed an Deum
amarent gloriosam experien-
tiam, multaque charitate ar-
dens, probari tam se, quam
alios, poenis acervioribus ges-
tiebat.

16 Confirmatur 2. exempli
in novo Testamento, intentis-
simum in Deum amorem testa-
ti sunt tot centena millia Mir-
tyrum, quorum Dei charitas
non modo divitiarum, digni-
tatumque secularium, atque
honorum, verumetiam vitæ
contemptores fecit. Nullis Ty-
rannorum minis, supplicij sive
absterreri potuerunt, ne nomen
Dei ubique palam pradicarent,
atque extollerent. Dulcia illis
tormenta erant, per quæ ad
Christum ascendere, & cum illo
jungi properabant. Nihil illis
formidini, nihil timori esse po-
te-

terat, quoniam perfecta charitas foris mittit timorem. Vehementiores poenas experient, ut majoris amoris testimonium redderent. Sed nulla tam vehemens à persecutoribus excogitari potuit, ut æquaret patientium affectum: graviora tolerare parati erant, quam noverat inferre rabies inimici in ipsos debacchantis.

17 Conclusio 3. „ Obiectum formale charitatis est „ divina bonitas propter se, „ seu qua in se Deus est infinitè bonus, & perfectus secundum omnem entis rationem. Ita Subt. nostr. Doctor. in 3. d. 27. q. unic. §. *quantum ad istum articulum*, & est communior in Scholis. Et probat Doct. sic; quia cum charitas sit amor amicitiae, per eam volumus Deo bonum, quatenus ipsi bonum est: atqui ipse sibi propriè bonus est, quatenus est sua beatitudo, & in se infinitè perfectus in omni genere entis: g. est obiectum formale charitatis sub hac ratione præcisè. Confirmatur; quia charitas Deum attingit quatenus maxime, & perfectissime bonus est, cum sit inter virtutes Theologicas omnium perfectissima: atqui melior, & perfectior est in se consideratus, quam ut consideratur dicens ordinem ad creaturas, seu ut author

nostræ beatitudinis, & aliorum donorum supernaturalium: ergo charitas sub ea ratione Deum attingit. Minor prob. quia si Deus consideretur in ordine ad creaturas, & ut author bonorum, sive naturalium, sive supernaturalium, semper finito modo se habet; quia prædicti effectus sive sine dona naturæ, sive gratiæ, semper sunt finiti, & limitati: in se verò spectatus est omnimodè immensus in omni perfectione, & bonitate: g. sub tali ratione præcisè obiectum formale charitatis statui debet.

16 Notat tamen nostr. Mastr. & antea notaverat Lychetus ex Subt. Doct. cit. §. *quantum ad istum articulum*, quod si loquamur de ratione formali non prima, nec principali, sed veluti secundaria, & minus principali, quæ etiam vocatur allicitiva, qua voluntas magis allicitur ad amandum; ut est creatio, conservatio, redemptio, glorificatio, &c. Quæ rationes multum alliciunt nos ad Deum amandum: Et ideò Sancti PP. per similia beneficia conantur nos inducere ad amorem Dei: In hoc igitur sensu benè inspicitur in prædictis rationibus ratio amabilitatis Dei; atque ita Deus sub ratione formali qua Creator, Conservator, Beatifica-

tor, &c, est objectum diligibile ex charitate. Hoc explicat Doctor apto exemplo; amatur enim primò à nobis aliquis propter bonum honestum; 2. Quia scitur redamans; ista redamatio in eo est specialis ratio amabilitatis alliciens ad amandum, & distincta ab illa alia prima: Ita pariter in Deo non sola bonitas infinita in se allicit nos ad amandum ipsum; sed quod hæc bonitas nos amaverit, se nobis communicando, hæc inquam, ratio secundariò, & minùs principaliter nos allicit ad amandum; & quanvis hic actus regulariter sit à graditudine imperatus, tamen elicitivè est à charitate, & proxima ratio motiva ad hanc dilectionem est bonitas Dei; non quatenùs nobis proficua, quia sic esset amor concupiscentiæ, & actus spei; sed quatenùs esse creatorem, glorificatorem, &c. est ipsi Deo perfectio, honestas, & pulchritudo. Argumenta, quæ contra præfatas conclusiones conficiuntur, non sunt magni momenti; ob quod illa videnda relinquimus apud

Doctorem cit. & apud RR.
Scotistas.

QUÆST. IV.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliqua quasita circa præsentem materiam.

Inquires 1. *An habitus infusus charitatis, quo diligitur Deus, sit distinctus ab habitu, quo diligitur proximus?*
Respond. negativè. Ita Subr. Doct. in 3. d. 28. q. unic. cum omnibus Scotistis; & communiter Thomistæ, & Neutrales: Videatur Mastr. in 3. disp. 6. q. 22. n. 564. Ratio est, quia ubi est objectum formale principale, ibi est idem habitus: sed dilectionum benè ordinatarum est idem objectum principale, scilicet, Deus, seu bonitas Dei, cum omnia amentur propter Deum, alias ordinatè non amerentur: g. est idem habitus. Sicut ergo unus habitus fidei dicitur, licet plura credibilia attingat; & unus habitus spei, licet se extendat ad plura speranda; quia omnia credibilia sub una ratione veritatis revelatæ creduntur; & omnia speranda sub una ratione bonitatis in nostrum commodum sperentur: ita est idem habitus charitatis, cum Deus, & proximus propter eandem bonitatem divinam amentur. Hinc S. Aug. lib. 8. de Trinit. cap.

cap. 8. *Ex una, eademque charitate Deum, proximumque diligimus; sed Deum propter Deum, nos autem, & proximum propter Deum.* S. Gregorius lib. 7. cap. 11. *Per amorem Dei amor proximi gignitur; & per amorem proximi amor Dei nutritur, &c.* Tunc plenius in dilectione Dei proficimus, si in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate ligamur. Quare S. Aug. cit. ait: *Duo illa præcepta non posse esse sine se invicem.*

2 Dices: Cultus *dulie*, qui Sanctis exhibetur, distinguitur à cultu *latræ*, qui Deo exhibetur: g. etiam Charitas Dei, & proximi distinguuntur. Respond. neg. consequ. loquendo de charitate habituali. Disparitas est, quia propria cujusque excellentia est motivum formale cultus; at vero bonitas Dei est motivum utriusque dilectionis Dei, & proximi. Videatur omnino Mastr. cit. art. 2. n. 582.

3 Inquires 2. „An detur „præceptum de diligendo „Deum, & proximum? Respond. affirmative. Est de fide, ut patet ex dictis quæstione antecedenti, nam Matth. 10 v. 37. „Qui amat Patrem, aut „matrem plusquam me, non „est me dignus. Et cap. 22. v. 37. „Diliges Dominum

„Deum tuum ex toto corde, & „in tota anima, & in tota mente. Luc. cap. 16. v. 26. „Si „quis venit ad me, & non odit „Patrem suum, & matrem, & „uxorem, &c. adhuc autem, „& animam suam, non potest „meus esse discipulus: id est, qui tales plus diligit, quam Deum, & non Deo postponit, ubi sunt in via Dei contrarij. Et quod detur præceptum de diligendo proximum patet etiam ex Matth. 22. v. 38. ubi cum Christus dixisset maximum mandatum esse de diligendo Deo, subjungit: *Secundum autem est simile huic. Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Idem habetur Joan. 13. v. 34. & alibi. Licet autem propter Deum omnia creata diligibilia amentur; hoc tamen non impedit, quin unus proximus magis diligi possit, & debeat, quam alius, v. g. ille qui magis Deo charitate conjungitur, qualis est pius, & devotus, quam remotior, & impius. Sic etiam qui in carne nobis est conjunctior, ut est uterque parens, uxor, filij, consanguinei, benefactor tam in spiritualibus, quam in temporalibus. Ita docent communiter Theologi.

4 Inquires 3. *An teneamur diligere Deum super omnia intensivè?* Resp. negativè: Est jam communior inter AA. cu-

iusque Scholæ, nec oppositum docuit Subtilissim. nost. Doctor, ut benè advertit, & declarat Mastr. disp. 6. q. 21. n. 543. Ratio est; quia si teneremur, Deum super omnia diligere intensivè, seu quantum ad multitudinem partium gradualium, hoc esset, quia est majus bonum: sed hæc ratio non probat; alias deberet summa intensione amari, quod esse non potest, quia (ut inquit Subt. Doct. in 3. d. 27. q. unic. n. 17.) non potest in hac vita esse realis, & tanta recolectio virium, ut amotis impedimentis, possit voluntas tanto conatu ferri, quanto posset, si vires essent unitæ, & non impeditæ à potentijs sensitivis.

5 Præterea, vel Deus debet diligi cum certo determinato gradu intensiōis, vel non? Si non; sufficit quicumque gradus. Si primum dicatur, qui sunt qui scire poterunt se attingisse illum determinatum gradum? Et sic aliquis semper maneret in dubio de præcepti adimplerione, ut diximus in initio quæstionis anteced. Immo etiam si dicatur sufficere, quod intensius ametur, quàm creaturæ; non minus remaneret dubium, an intensiori actu quis amet Deum, quam creaturas. Et sane Parentes peccarent mortaliter plus intensivè amando

filios, amicos, &c. quàm Deum; quod est nimis durum, & contra communem sensu fidelium. Insuper, juxta oppositam sententiam teneremur etiam ex præcepto charitatis dolere intensius de peccato mortali, quàm de quocumque malo temporali, ut de amissione filiorum, quod etiam est contra experientiam: ergo majoritas ista, vel excessus amoris Dei super omnia, qui nobis præcipitur, non debet intelligi quantum ad intensiōem, sed solum quantum ad appretiationem.

6 Confirmatur; per hoc præceptum petit à nobis Deus verum, & absolutum amorem ejus super omnia: sed hic actus salvari potest in quavis intensiōe etiam remissa: g. &c. Probatur min. quia dilectio Dei appretiativa super omnia est, quæ ita fertur in Deum, ut amans sit paratus pro ipso quodcumque aliud bonum contemnere: sed possumus talem estimationem de Deo habere, etiam si dilectio sit remissa quoad intensiōem, ut patet in Patre ferventius filium amante, quàm Deum, sed non estimabilius; g. hac dilectione appretiativa Dei super omnia adimpletur præceptum charitatis erga Deum; ac per consequens sine solido fundamento exigitur summa intensiō, quandoquidem nec in

Sacra

Sacra Scriptura, nec ab Ecclesia, nec à Sanctis PP. exprimitur. Objectiones verò ex Scriptura, & PP. explicantur de summo amore appreciativè.

7 Inquires 4. *An Deus ita sit super omnia diligendus dilectione appreciativa, ut non solum debeat esse super omnia ipsi Deo contraria mortaliter, sed etiam contraria ipsi venialiter?* Aliqui, quos tacito nomine refert nost. Mastrius cit. n. 549. asserunt, sufficere, ut sit super omnia Deo contraria mortaliter; quia hæc tantum amicitiam Dei solvunt: quæ sententia videtur quasi communis sensu fidelium, & ita satis probabilis. Arriaga verò, & alij volunt, hanc dilectionem debere esse super omnia Deo contraria etiam venialiter; seu quod per illam excludantur etiam venialia. Noster autem Mastr. existimat utramque sententiam admitti posse; quanvis certum sit, quod non omnis dilectio appreciativa sit ejusdem perfectionis; perfectior enim est, quæ excludit omnia etiam minima, immò, & quæ etiam observat ea, quæ cadunt sub consilio, quam quæ tantum mortalia vitant.

8 Deinde, cum hæc dilectio Dei appreciativa super omnia sit essentialitèr comparati-

va, quia Deum in amore præfert omnibus alijs amabilibus, ulterius inquiritur, an hæc comparatio debeat esse explicita, & formalis; vel an sufficiat implicita, & virtualis? Faber apud Mastr. cit. n. 550. requirit explicitam comparationem. Sed communis opinio est, quod sufficiat implicita, & virtualis; ut cum quis est paratus omnia potius perdere, quam per peccatum mortale Deum deserere; sicut eadem dilectio dicitur etiam implicitè continere detestationem omnium peccatorum; quia vi talis amoris homo paratus est, detestari omnia peccata, quæ menti occurrerent. Ratio est, quia potest quis amare magis appreciativè Deum, quam ullam creaturam, & non velle ulli creaturæ magis placere quam Deo, sine illa comparatione explicita, & formali; ut patet in Patre, qui magis diligit filium, quam alium sine illa comparatione explicita: g. non requiritur explicita, sed sufficit virtualis, & implicita, quatenus hoc ipso, quod Deum tali modo diligo, paratus sum, potius omnia amittere, & quæcumque alia bona despiciere, quam Deum per peccatum saltem mortale offendere. Nec ulla de tali actuali, & explicita comparatione fit mentio in sacris litteris: g. non est nobis im-

imponenda. Si autem alicui proponeretur talis comparatio, etiam contra minimum veniale, tunc teneretur eam amplecti.

9 Inquires 5. *Quandonam tenetur homo ad actum amoris Dei super omnia appreciativè?* Respond. quod de charitate idem est dicendum, ac de fide, & de spe diximus: Unde tenemur 1. Nunquam Deum odisse, nec mortaliter offendere; quia odium Dei, & quodcumque peccatum mortale est oppositum mortaliter tali amoris. Est ergo ex hac parte præceptum charitatis negativum, quod obligat semper, & pro semper. Tenemus 2. ad actum amoris eliciendum, dum pervenimus ad usum rationis, & nobis proponitur Deus amandus, & præceptum de illo amando. Insuper, cum homo adultus Sanctum Baptismi Sacramentum suscipit; quia cum se totum Deum consecrat, certò certius debet suum propositum firmare per amorem ipsius. Ad exercendum divini amoris actum tenetur, cum ad justificationem se præparare debet extra Sacramentum Pœnitentiæ per contritionem, quæ ex charitate procedit, deficientibus Ministris.

10 Cum singulare aliquod beneficium à Deo accipit; cum enim sit signum specialis amo-

ris Dei erga nos, tunc magis redamare debet. Ingrati animi vitium est immane, si non redamaveris beneficentissimum amantem, nihil ab alio postulantem præter amorem. Obligat hoc præceptum amandi Deum specialius, juxta Subr. Doct. diebus Dominicis, & festivis; quia ut ait, in hoc præcipue consistit sanctificatio festorum, ut homo apud se maneat se recolligendo, & ascendendo ad Deum. Cum Ecclesia his diebus recolere soleat Dei perfectiones, mysteria, & beneficia, & ad similes actus Fidei, Spei, & Charitatis nos hortetur inter solemnia, & instruat ad illos formandos: ergo signum est, quod hos à nobis exigit. Cum ad Sacramentum accedit Eucharistiam sumpturus, quæ est pignus singularissimi amoris, quo Deus dilexit nos; rationabile videtur, ut ipse per actum similiter amoris Deo Jesu Christo uniatur. Quando gravi pulsatur tentatione; cum tunc periculum sit, ne separetur à charitate Dei, debet illico auxilium Dei implorare, protestando, se illum super omnia diligere, & sic potius velle mori, quam tentationi succumbere, & peccatum committere.

11 Quando est necessitas subeundi martyrium. Cum Deus blasphemis impetitur, sacrilegijs

gijs inhonoratur, contemnitur, aut gravi quodam scelere offenditur; & hæc qui videt, vel audit, si zelo Dei incensus sit, pro tantarum injuriarum reparatione, in actum vehementis amoris profiliet. Tenetur tandem quilibet instante morte actum amoris Dei elicere; quia tunc urget receptio Sacramentorum Pœnitentiæ, Viatici, & Extræmæ Unctionis: quæ recipi non possunt sine quodam Dei amore. Certum, & indubitatum est, quod teneamur ipsum diligere: *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* Præceptum hoc, in quantum est affirmativum, obligat aliquando: Ergo maximè imminente morte, quia tunc est periculum, ne occasione ejus nobis eripiat, ut uniamus nos Deo.

12 Alia ratio est, quod debeamus omni conatu æternam nostram salutem, & quantum in nobis est, certam facere; idque fit principaliter cum actu perfecto amoris Dei, idoneo gratia Redemptoris ad hominem justificandum. Posset dari casus, ut homo non foret rite, & veraciter baptizatus, vel quod non esset à peccatis absolutus ob aliquem defectum, sive ex parte pœnitentis, sive confessarii; talis autem justificationis gratiam consequi potest per actum contritionis, seu amoris

Dei: Ergo in articulo mortis pro majori securitate ad talem actum tenemur. Hinc consultißimum est toto mortalis hujus vitæ tempore, divini amoris actus exercere, quam frequentissimos possumus.

13 Inquires 6. *Quando nam obliget præceptum charitatis erga proximum?* Ante responsionem est supponendum, quod duo sunt præcepta imposita erga proximum, unum affirmativum, negativum alterum: Negativum, de non habendo odio ipsum, seu de non volendo ipsi malum, aut de non concipiendo tristitiam de bonis ipsius, aut lætitiã de malo, obligat semper, & pro semper, sicut cætera præcepta negativa. Affirmativum autem, de volendo ipsi bonum, vel de gaudento, aut complacendo in bono ipsius, vel de benefaciendo ipsi per actus misericordiæ spiritualis, vel corporalis, obligat non pro semper, sed in particularibus casibus. Insuper est supponendum, quod ab Innocent. XI. fuerunt damnata duæ propositiones sequentes: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* Est propositio X. damnata. *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus, per solos actus externos:* Est proposit. XI. damnata.

14 Rursus est supponendum, quod quando dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*; non præcipitur æqualitas amoris: debet enim se quisque magis diligere, quam alium: sed præcipitur similitudo, ut videlicet fidelis amet proximum similiter, ac seipsum: Primò, ex parte finis, diligendo proximum in ordine ad Deum, & bona spiritualia sicut seipsum; & in hoc sancta est dilectio proximi. Secundò, ex parte objecti, nihil desiderando proximo, quod sit illi malum, sed tantum quod est illi bonum: & sic dilectio est iusta. Tertiò, ex parte modi diligendi, ut scilicet proximus diligatur, non in perniciem sui, sed tantum in utilitatem; & in hoc dilectio est vera. Et illa amicitia non est vera, quæ cedit solum in utilitatem, & delectationem diligentis.

15 Nunc respondetur directe ad quaesitam, quod loquendo de actu interno discurrendum est, ut supra dicebamus de amore Dei, servata proportionem; quod nimirum, quando imminet periculum odij in proximum, tunc per se obligat hoc præceptum de illum diligendo, & teneri nos diligere formaliter, & expressè: Insuper tenemur etiam diligere proximum, quando transacto odio

in illo, debemus illi reconciliari: Insuper dum tentatione aliqua pulsamur ad ei invidendum, quam superare non possumus, nisi per actum amoris erga ipsum: & denique, quoties peccatur contra charitatem proximi, dicunt viri timoratae conscientia, quod tenemur diligere proximum expressè, & formaliter, & de defectu ipsi se aculant. Loquendo verò de actu externo, hoc præceptum per se non obligat ad opus externum beneficentia, nisi quoties proximus est in aliqua gravi necessitate temporali, vel spirituali, in qua nostra opera juvari possit, ut docet S. Thom. apud Mastrium, in Theolog. Morali, disp. 9. quaest. 3. art. 1. num. 51.

16 Diximus, quod nomine proximi intelligitur etiam infidelis, & inimicus, non re-duplicativè; quia infidelitas, & inimicitia nequeunt esse motivum amoris, seu nequeunt amarilicite; unde intelliguntur specificativè, id est, de illo homine, qui nobis inimicus est, & malum nobis irrogat. Circa istos igitur etiam se extendit charitas, & obligatio amoris, non solum per præceptum de diligendo proximum, sed etiam per aliud speciale præceptum charitatis, quod expressit, & intimavit Christus Dominus, Matth.

Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.* Idem bis repetitur Luc. 6. & Matth. 18. v. 35. dicit Christus: *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Item Matth. 6. v. 12. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c.* Quæ verba clarè præceptam, & non tantum consilium exprimunt, ut est concors Theologorum Sententia cum D. Thoma 2. 2. q. 25. art. 8. & 9. & Scot. in 3. d. 30. q. unic. Et idem præceptum non modo de non odio habendo, sed etiam de benefaciendo inimico expressè quoque habetur in veteri lege Levit. 19. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, non queras ultionem, nec memoreris injuriæ.* Proverb. 25. *Si effurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei bibere.* Quo testimonio utitur etiam Paulus ad Rom. 12. Immo est præceptum nedum juris positivi divini, sed etiam juris naturalis; quia jus naturale dicit alijs faciendum esse, quod nobis volumus fieri; & unusquisque vult sibi bonum fieri ab alio, etiam offenso. Nec obstat illud Matth. 5. v. 43. *Odio habebis inimicum tuum:* quia, ut inquit Cornel. & alij, id non fuit dictum à lege, sed à Scri-

Tom. III.

bis legem male interpretantibus.

17 Igitur tenemur communiter exhibere inimicis illa signa, & colloquia communia, quæ generaliter, seu communiter omnibus exhibentur, seu quæ ipsis exhiberentur, si nostri inimici non essent. Imò tenemur præstare inimico ea, quæ tenemur præstare his omnibus, qui sunt intra gradum, & conditionem, in quibus est inimicus, v. g. si est civis, prælatus, cognatus, &c. teneor præstare ea omnia, quæ generaliter præstantur Civibus, Prælati, Cognatis, &c. quia inimicitia non est sufficiens causa illos privandi talibus rebus, &c. Sic communiter AA. Verumtamen, etiam est communiter receptum, quod non tenemur exhibere inimico illa beneficia, & illa specialia amoris signa, quæ certis tantum personis liberaliter, & amicaliter conferuntur; nec tenemur cum ipsis particulari, & familiari discursu conversari, & similia; dummodo omisio talium non sit scandalosa; aut per aliquod horum, sine tuo incommodo, possis inimicum tibi, & Deo reconciliare; nam id omittere esset grave; cuilibet enim mandatum est de proximo suo, & cuilibet tenetur scandalum, & proximi sui ruinam evitare,

Q

quo-

quoties potest absque gravi suo detrimento. Denique, si inimicus ostendit se verè, & ex animo dolere de offensa facta, & veniam petit, tenetur offensus illi offensam remittere. Videatur Mastr. cit. n. 53.

18 Hoc autem non impedit, quod satisfactionem exigat, etiam apud Judicem, non ex odio, sed ex alijs iustis motivis, v. g. ut fiat reparatio injuriæ, & satisfactio secundum iustitiam; vel ut qui male egit, habeat poenam condignam, vel ob alium iustum finem. Vindictam verò inferre est solius Judicis, aut Dei juxta illud; *Mihi vindicta, & ego retribuam*: nam ut benè advertit Mastr. cit. n. 55. & Subt. nost. Doct. in 3. cit. in corpore quæst. 9. *Respondeo*, licitum est, & honestum in peccatoribus, & inimicis detestari peccatum, illudque per emendationem tollere, vel optare ut à Deo, aut à Superioribus puniatur; sic enim Propheta oderat inimicos Psal. 108. dicens, *deficiant peccatores à terra, ita ut non sint*, id est, ut non sint amplius inimici, & iniqui: Et in eodem sensu dicebat Apost. ad Galat. 5. *Utinam absceindantur, qui vos conturbant*, non ut illi peccatores, extirparentur à terra, sed ut efficeretur, ne amplius peccatores essent, seu ut desinerent

esse peccatores. Quin etiam de hujusmodi punitione latari possumus, quatenus per illam tollitur malum peccati, & contra tritari, si peccatores prosperari videamus, quod optime etiam explicat D. Gregor. lib. 22. Moral. cap. 11. dicens: *Evenire plerumque solet, ut non amissa charitate, & inimici nos ruina latificet, & gloria sine invidia culpa contristet, cum & ruente eo quosdam benè erigi credimus, & eo proficiente quosdam injustè opprimi formidamus*: Et ideò inquit Doct. inimicum posse considerari dupliciter; vel per se, & reduplicativè, quatenus talis; & sic potest, & debet esse objectum odij juxta illud: *Iniquos odio habui*. Vel per accidens, & specificativè, in quantum homo capax gratiæ, & gloriæ; & sic potest, ac debet esse objectum dilectionis, & amoris; quia sic consideratus est proximus noster

19 Sapè in superioribus diximus, valde exhortandos esse fideles, ut sapius, & frequentissimè eliciant actus Fidei, Sp̃ ei, & Charitatis; & ut hic aliqua regula habeatur, sequentem ex nostro Lipsin transferibimus.

*Actus Fidei, Spei, Charitatis,
& Resignationis.*

„ O sapientia infinita, quæ falli
„ non potest! Bonitas immen-

„sa, quæ fallere non potest!
 „Prima & æterna veritas Deus
 „meus! Credo in te, & Credo
 „tibi in omnibus, quæ tu re-
 „velasti, & per Ecclesiam Spon-
 „sam tuam mihi credenda
 „proponis: & pro hac Sancta
 „Fide per tuam gratiam mori
 „sum paratus. Spero in te, ó
 „æterna Beatitudo nostra! Te-
 „que per infinitam misericor-
 „diam tuam, & præciosissimam
 „merita tua, veniam, gratiam,
 „& gloriam cum omnibus ne-
 „cessarijs medijs mihi promif-
 „sam daturum confido: & me
 „totum à te pendere, & nihil
 „sine te, omnia vero per te
 „posse agnosco, & profiteor.

20 „Amo, & amabo te, &
 „omnia quæ tu amas propter
 „te, ò fons omnis boni! quia
 „bonus es in te, & infinite
 „amabilis. Gaudeo de infinita
 „perfectiõne, beatitudine, &
 „amabilitate tua, & de omni
 „obsequio, laude, honore, &
 „gloria tibi ab electis tuis, &
 „creaturis omnibus unquam
 „reddita, reddenda, possibili
 „que ut reddatur. Hæc omnia
 „tibi intime voveo, præbeo,
 „& offero cum omni affectu,
 „obsequio, & vita mea. Te,
 „tuumque omnibus beneplaci-
 „tùm brachijs dilectionis, &
 „resignationis arctissimè com-
 „plector, omnique possibili
 „reverentiæ, fiducia, amoris,

„& pietatis affectu veneror,
 „& exosculor, ac amplecti,
 „venerari, & osculari cupio
 „in æternum; licet me velles
 „beata visione carere, modo
 „gratia, & amore tuo nun-
 „quam destituar. Quidquid in
 „me est affectus erga creatu-
 „ras, in te solum transfera-
 „tur. Quidquid egero in om-
 „nem æternitatem, aut passus
 „fuero, cedat ad tuam glo-
 „riam. Tuus sum ego, fac de
 „me quidquid vis nunc, & in
 „æternum. Amen.

QUÆST. V.

*QUOT, ET QUÆ SINT
 vitia charitati opposita?*

I **N** hac quæstione non in-
 quirimus de omnibus
 vitijs quomodocumque chari-
 tati oppositis; sic enim omnia
 vitia sunt ei opposita, & con-
 traria; siquidem, ut sæpè di-
 ximus, per quodcumque pec-
 catum mortale amittitur chari-
 tas. Sermo igitur est de ijs,
 quæ ex sua speciali ratione par-
 ticularem oppositionem habent
 cum charitate. Plura à Theolo-
 gis enumerantur, quæ possunt
 reduci ad tria genera: Primum
 est eorum, quæ repugnant ac-
 tui interno amoris, & gaudio
 charitatis; ut odium, accedia,
 invidia. Secundi generis oppo-

nuntur paci charitatis; ut sunt discordia, contentio, schisma, rixæ, bellum, & duelum. Tertii generis opponuntur misericordiæ, & fraternæ charitati; ut est scandalum. De quibus omnibus fusè S. Thomàs 2.2. à quæst 34. usque ad 43. & cum eo Summistæ, & aliqui Scholastici; nobis autem non licet in omnibus immorari; & quantum ad nostrum intentum attinet, per quædam quæsitæ de odio, de schismate, & bello tractabimus.

2 Quæres 1. „ Quid, & „ quotplex sit odium? Respond. 1. quod odium „ est ac- „ tus, quo volumus alicui „ malum, quæ malum ipsius „ est, quod ex charitate tene- „ remur non velle ipsi. Solet hoc evenire, vel per tristitiam de bono, quod actu obtinet, vel per gaudium, & delectationem de malo, quod habet: vel per desiderium, quod illi adveniat malum, quod non habet; & privetur bono, quod habet. Tristor, v. g. quod Petrus sit dives (non quia divitiis abutitur, quia tunc tristitia esset de malo usu) gaudeo de ipsius occisione: desidero jacturam illius famæ, vel facultatum, aut non esse, vel esse sub arumnis; aut ut hæc ipsi adveniant, cooperor; odio habeo Petrum. Sicut per oppositum,

ipsum amo, cum volo ei bonum, sive, quod habet, gaudento, quod illud habeat, & cooperando, si opus est, ut conservetur semper; sive, quod non habet, optando illud ipsi.

3 Respondetur 2. Odium est duplex, scilicet, *inimicitia*, & *abominationis*. Odium inimicitia est, quia est odium personæ, quæ nobis displicet, & cui propterea volumus malum, ut malum illius est. Illud verò abominationis, est aversio quædam à persona propter qualitatem, vel defectum in ipsa existentem, ex qua aversione sequitur, ut nec placeat ejus conversatio, nec præsentia. Quia discipulo, v. g. displicet, & nollet disciplinam, ac correctionem Magistri, à Magistro fugit, ejusdemque præsentia sibi grata non est. Hic videas, quod odio habetur potius correctio, quam persona. Et ideo odium abominationis solet dici, etiam odium qualitatis. Sed cavendum est ne crescat in odium personæ. In super, odium abominationis erga homines non semper est peccatum, & potest compati cum charitatis amore: nam ipsos peccatores, quos, ut tales, detestamur, & quorum præsentia nobis displicet, possumus amore charitatis amare, de-

desiderando ipsis bona gratiæ,
& gloriæ. De isto odio dicitur,
Psalm. 138. „ Nonne, qui te
„ oderunt, Domine, oderam;
& infra: „ Perfecto odio ode-
„ ram illos: ubi August. „ Quid
„ est perfecto odio? Oderam
„ in eis iniquitates eorum. Hoc
„ est perfecto odio odisse, ut,
„ nec propter vitia homines
„ oderis, nec vitia propter ho-
„ mines, diligas. Et infra:
„ Quomodo ergo in eis imple-
„ bit, & quod ipse dixit, non-
„ ne eos, qui oderunt te, odio
„ habui? Et quod Dominus
„ præcepit, diligite inimicos
„ vestros? Quomodo implebit
„ hoc, nisi illo perfecto odio:
„ ut hoc in eis oderit, quod
„ iniqui sunt, hoc diligat, quod
„ homines sunt.

4 Dixi *erga homines*; quia
erga Deum est per se, & in-
trinsecè malum, ac mortale,
eum in Deum nulla possit ca-
dere imperfectio, ob quam abo-
minatione, vel odio dignus
sit. Illud verò inimicitia, seu
personæ sive in Deum, sive in
proximum est per se, & intrin-
secè malum, & ex genere suo
mortale, & est omnium maxi-
mum; quia opponitur virtuti
charitatis, de qua maximum
mandatum habemus, juxta
illud Matth. 22. „ Diliges Do-
„ minum Deum tuum, &c.
„ hoc est maximum, & pri-
„ mum mandatum.

5 Inquires 1. *An Deus pos-
sit odio haberi?* Resp. affirma-
tivè, à creatura depravatæ vo-
luntatis. Paret ex Scriptura
pluribus in locis. Joann. 15.
Oderunt me, & Patrem. Psalm.
138. v. 21. *Nonne omnes qui
te oderunt Domine, oderam?*
quæ sint satis. Peccatoribus
displicet, quod Deus pœnas
peccatis infligat, & ea prohi-
beat; sub qua ratione cum ap-
prehendant sibi disconvenien-
tem, & sub ea odio habent, ac
optant eum non esse, licet re-
vera non sit malum, quod cas-
tiger, nec quod possit castiga-
re, tamen secundum affectio-
nem commodi est malum casti-
gare. Cæterum propter se præ-
cisè odio non potest haberi,
quia in ejus natura nihil, nisi
infinite amabile reperitur.
Odium in Deum, nisi excuset
inadvertentia, semper est mor-
tale, nec parvitas materiæ ex-
cusat: Ratio est, quia quodli-
bet odium Dei repugnat sum-
mæ bonitati Dei maximi, qui
summè bonus est, nec in ip-
sum ulla ratio mali cadere po-
test; tum quia sicut mortaliter
peccat, qui Deo fidem non
præstat in quolibet fidei arti-
culo, etiam minimò; ita etiam
qui vult aliquod malum Deo,
etiam minimum, mortaliter pec-
care videtur.

6 Odium vero in proxi-
mum

num semper est mortale ex genere suo : nam directè charitati adversatur , eamque tollere potest per se ; peccatum autem , quod per se charitatem destruit , ex genere suo est mortale : Unde si quis proximum suum aversetur , & abominetur , quatenus homo , vel quatenus Christianus est ; item si aliquod gravè malum illi optet , quatenus illi malum est , mortaliter peccat , juxta illud 1. Joann. 3. „ Omnis , qui odit „ fratrem suum , homicida est. Et alibi : „ Qui odit fratrem „ suum , in tenebris est ; scilicet , spiritualibus , quæ sunt peccata. Quavis autem ita sit ex genere suo ; potest tamen esse veniale ob imperfectum animi consensum , seu ex defectu deliberationis , ob inadvertentiam , & ob materiæ levitatem. Videatur *Mastr. in Theolog. morali disp. 10. q. 4. art. 1. n. 96. & 97.* ubi pro tota hac doctrina , quæ communis est inter RR. cic. nostr. *Subt. Doct. in 2. d. 6. q. 2. in calce* ; & pluribus in locis citatur à *Vulp. disp. 67. art. 3. & 4.*

7 Quæres 2. *Quid sit schisma* ? Respondetur ; *Est voluntaria , & pertinax separatio ab unitate , & obedientia Ecclesie Universalis , ejusque Capitulis , Romani Pontificis , ut Pon-*

tifex est , & caput visibile Corporis Mystici , & constantis ex universis fidelibus. Dicitur , *ut Pontifex est* ; per quod Schismaticus non reputatur , qui renuit Papæ obedire , eique non vult subjici , ut Domino temporali ; v. g. Civitatis Bononiæ , Perusiæ , &c. Schismatici sunt in duplici differenciâ , alij divisi sunt ab Ecclesia , quoad obedientiam solum , & nullum errorem habent in fide : hujus generis sunt , qui , licet credant Summum Pontificem esse caput visibile Ecclesiæ , & cæteros fidei articulos , ex propria tamen voluntatis malitia nolunt Pontifici , qua tali , obedire , & ligantur excommunicatione Bullæ , ut clarè textus. Alij vero sunt divisi ab Ecclesia , & quoad obedientiam , & quoad fidem , & hi sunt formaliter hæretici. Hujus generis sunt Græci schismatici nostri temporis , qui non solum nolunt credere Summum Pontificem Romanum esse Christi Vicarium , & caput visibile Ecclesiæ Catholicæ ; sed etiam credunt , Ecclesiam Orientalem , & Constantinopolitanam non esse sub Ecclesia Romana ; Patriarcham Constantinopolitanum non esse inferiorem Romano Pontifici , ut patet ex Actis Conc. Florentini sub Eugen. IV. & habent errorem in fide cum

cum pertinacia contra articulum : *Et unam Sanctam Ecclesiam*. Hi excommunicatione Bullæ ligantur , sicut alij hæretici.

8 Inquires 2. „ An ligetur „ excommunicatione Bullæ Catholici , qui in Anglia obedientiæ signa exhibet erga „ Regem , uti Caput Ecclesiæ , „ quanvis firmiter credat , non „ ipsum , sed Romanum Pontificem esse Christi Vicarium , „ & Ecclesiæ caput ? Respondetur affirmat. Ratio est ; quia ut schismatis crimen committatur , & censura incurratur , sufficit se subtrahere ab obedientia Papæ , ipso effectu , seu opere externo , etiam sine animo se subtrahendi ab obedientia ipsius , ut est Ecclesiæ caput. Ideò nota differentiam inter excommunicationem latam ob hæresim , & ob schisma. Prima copulativè requirit errorem in intellectu cum manifestatione illius externa. Secunda , solum opus externum. Ita communiter DD. Differentiam inter hæresim , & schisma habes : nam hæresis consistit in errorem contra fidem , & sic opponitur fidei. Schisma verò in separatione ab unitate corporis Ecclesiæ ; & sic principaliter opponitur charitati ; nam per charitatem debemus velle proximo bonum : sed unio inter omnia membra

Ecclesiæ est quodam bonum commune omnibus fidelibus : ergo schisma , quod tollit talem unionem , destruit illud bonum , sicque schisma opponitur Charitati. Deinde , hæresis latius patet ; omnis namque hæreticus est schismaticus ; non vero è contra , ut patet ex dictis.

9 Licet schisma differat ab hæresi , & sit peccatum minus grave ; attamen ex suo genere est mortale , & potest fieri veniale solum ex defectu plenæ deliberationis , non vero ex parvitate materiæ ; quoniam separatio , & divisio ab unitate Ecclesiæ , & ejus capite Romano Pontifice (in qua formaliter schisma consistit) non potest esse materia levis. Nam materia levis esse nequit , sed est mortale ab eo recedere , quod est omninò necessarium ad salutem : sed per schisma ab eo receditur. Nullus enim potest salutem consequi extra Ecclesiæ communionem , & unitatem. Utrunque enim est articulum fidei ; & patet ex illo Symboli Constantinopolitani : *Et unam Sanctam Ecclesiam*. Et ex alio Apostolorum : *Sanctorum communionem*. De hac unione loquitur David. Ps. 132. *Ecce quam bonum , & quam jucundum habitare fratres in unum*. Unde Chrysost. hom. 11. in Epist. ad Ephes. ait : *Nil ita Deum irritat , sicut Eccle-*

Ecclesie divisio, & si innumera bona operati fuerimus, non minores tamen penas dabimus, quam qui corpus ejus præscederunt.

10 Schisma si latius sumatur, extenditur ad quamlibet dissensionem; & in hoc sensu comprehendit discordiam, contentionem, bellum, (de quo postea) rixam, & seditionem: quæ omnia præter bellum, sunt ex suo genere mortalia, propter contrarietatem ad charitatem, ex qua habetur concordia; unde Apost. ad Galat. 5. v. 19. 20. & 21. numerat illas inter opera carnis: *Inimicitia, contentiones, ira, rixæ, dissensiones, sectæ, &c.* Et subdit: *Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.*

11 Inquires 3. *Quæ sint pœna, quibus subja ent schismatici?* Respondetur, quod licet non amittant potestatem spiritualem procedentem à charactere, qui indelebilis est, & confertur in Baptismo, Confirmat. & Ord. amittunt tamen potestatem jurisdictionis, quæ datur, & tollitur ab Ecclesia, & sic non possunt absolvere, excommunicare, indulgentias concedere, nec conferre beneficia; quia cum se separaverint ab Ecclesia, non est justum, quòd potestate ipsius gaudeant. 2. Schismatici ipso fac-

to incurrunt excommunicacionem Cœnæ Domini, non tamen fautores, aut defensores Schismaticorum; quia de illis mentionem non facit Bulla, sicut de fautoribus hæreticorum; & odia sunt restringenda.

3. Schismatici contrahunt inhabilitatem ad beneficia impetranda, etiam si resipuerint, modò non advenerit dispensatio Summi Pontificis in Schismate manifesto, aut Episcopi in occulto, ex cap. *Qua diligentia*, de electione. Quantum ad beneficia possessa; illis non privatur, qui cum Schismate non habet hæresim conjunctam. Quòd si simul sit Schismaticus, & hæreticus, propter hæresim privatur à beneficio possesso, modò interveniat sententia Judicis: delinquens enim non teneturolvere pœnam, nisi post sententiam declaratoriam delicti, aut nisi appareat talem esse Legislatoris intentionem, dicendo v. g. *beneficium vacet in conscientia*, & non sufficiunt ista verba, *sit privatus ipso jure, facto, eo ipso, &c.* Hoc probat usus, qui est legum interpretis; Doctorum turma hoc asserentium, etiam si crimén ita notorium sit, ut non possit celari. Bonac. *de Legib. disp. 1. q. 1. p. 7. §. 2. proposit. 1. n. 8.* Qui ordines suscipit à Schismatico-

matico, suspensionem ab usu ordinum incurrit, *cap. 1. de Schism.* ubi dicuntur ordines irritari, id est, quoad usum. Qui beneficium, vel dignitatem à Schismatico recipit, privari debet illis, *cap. de Schism.*

12. Inquires 4. „An, qui „negaret hunc numero Papam, v. g. Benedictum XIV. „esse verum Pontificem, & „Ecclesiæ Catholicæ caput visibile, esset Schismaticus, & „Hæreticus? Respond. affirmative; quia de fide est, Benedictum XIV. esse verum Pontificem: Ratio est; quia sicut est de fide, quod „omnis ritè, „& canonicè electus in Pontificem, sit verus Pontifex, „& Ecclesiæ caput; ita est de fide, „quod hic numero homo, „ritè, & canonicè electus, sit verus Pontifex. In ea enim propositione omnes singulares revelantur; quemadmodum in ista: „Omnes „homines resurgent, revelatur, quod ego, & alij resurgemus. Benedictus autem XIV. est ritè, & canonicè electus in Pontificem: quod moraliter evidentiâ, & certitudine innoscit, ex eo, quod eligentes, & universalis Ecclesiæ consensus, eum in verum Pontificem recipiant, & teneant. Sed de hoc latius infra.

13. Inquires 5. *Quid facit*
Tom. III.

ciendum, quidque consulendum, dum in Ecclesia eodem tempore duo reputantur Summi Pontifices? Respond. Si constet de canonica electione unius, & de non canonica alterius, confessorius consulat, & poenitenti præcipiat, ut pro vero Pontifice eum agnoscat, quem constat canonicè electum, & Ecclesiæ recipit. Si verò res sit dubia, & ignoretur, quis eorum sit legitime electus, est poenitenti injungendum, ut teneat se tanquam Ecclesiæ Catholicæ membrum, sub uno ipsius Capite Christo, & ejus Vicario, qui in conspectu ipsius est legitime electus, quisquis ille sit; & promptum se exhibeat ad illum, pro vero Pontifice agnoscendum, quem pro tali approbabit Concilium Generale, vel Ecclesia susceperit.

14. Quæres 3. *Quid, & quotuplex sit Bellum?* Resp. quod juxta nominis etymologiam, Bellum dicitur à Belluis, quia Bellatores pugnas feroces bestiarum imitantur: vel ita nominatur per antiphrasim, quia bellum omnia accerba, & nihil bellum habet. Communiter ab AA. definitur sic: *Est præparatio, & dispositio militum ad pugnam.* Prælium autem est ipsa actualis pugna, & confictus.

15. Ad secundam partem quæ-

siti responderetur, quod Bellum est multiplex: Unum *justum*, quod à legitima potestate, iusto titulo, & certis conditionibus, infra numerandis, suscipitur. Aliud est *injustum*, quod deficientibus præfatis conditionibus, geritur. Item aliud est *aggressivum*, seu *offensivum*, quo alius impetitur; & aliud *defensivum*, quo quis ab impellente se defendit, vim vi repellendo. Item aliud est *Bellum Sacrum*, quod contra hostes fidei suscipitur pro Religionis tutela: & aliud *non sacrum*, quod pro bonis temporalibus geritur.

16. Ut Bellum offensivum sit licitum, requiruntur tres conditiones: 1. *Est legitima auctoritas*, juxta August. lib. 22. contra Faust. cap. 75. quem sequuntur omnes Catholici DD. Propterea, soli Principes, & Respublice in temporalibus non habentes superiorem, ad quem possint recurrere pro reparatione injuriæ receptæ, possunt Bella movere. 2. *Conditio est, recta intentio*, seu *finis rectus*; aded ut finis suscipiendi bellum sit pax, salus, & securitas Reipublicæ, juxta August. relatum cap. Nolle 23. q. 1. Non enim cupidatum, & divitiarum, aut gloriæ tantum causa, & libidine dominandi bella moveri debent: nam ut S. Doctor inquit, lib. 3. de Civit. Dei, cap. 6.

Inferre bella regni cupiditate, conterere, & subdere, quid aliud quam grande latrocinium nominandum est? Legendus etiam est loco cit. contra Faustum cap. 74. 3. *Conditio est, quod causa sit justa*; ut nimirum, qui per Bellum impugnantur, sint culpabiles; vel quia injuriam irrogarunt, vel jura læserunt, vel bona occuparunt. Causa etiam debet esse gravis, judicio Prudentum, cum proportionem ad damna verisimiliter ex bello secutura; aliàs imprudentissimè moveretur, cum irrationabiliter agat, qui ob defensionem boni minoris, majus bonum exponit periculo; & ut impediat minora mala, majoribus viam aperit, &c. Nec plus intendendum est, quam id, quod jure sibi debetur; alias, etiamsi causa fuerit juxta, bellum erit illicitum, & non sine peccato. Insuper, adhuc causa justa concurrente, priusquam bellum moveatur, tenetur Princeps offensus monere adversarium, ut velit pacifice concordare, & sibi amicabiliter satisfacere. Ratio est; quia ex charitate tenemur vitare innumera mala, quæ ex Bello sequuntur, si sine bello possumus. Si 1. & 3. conditio, vel qualibet illarum deficiunt, Bellum non solum est contrarium charitati, sed etiam justitiæ, cum honore restitutionis;

si sola secunda desit. Bellum non est contrarium iustitiæ, sed charitati. Sic com nuniter DD. Videatur nost. Mastr. in Theolog. Moral. disp. 10. art. 2. per totum.

17. Nunc, prout ad nostrum principale intentum attinet, est advertendum, tres præfertim fuisse hæreses circa belli susceptionem. Manichæi, quorum sectator fuit Wicleffus, in genere damnantes bellum ex sua natura, tanquam impios accusabant Moysen, Josue, Davidem, & alios Reges, & Principes Veteris Testamenti, quia bellum gesserant. 2. Anabaptistæ interdicebant bellum saltem Christianis, fundati in illo textu Scripturæ Matth. 26. *Omnis qui occiderit gladio, gladio peribit*; & in hoc sequebantur Julianum Apostatam, qui ut impediret, ne se defenderent Christiani ab injurijs, quas illis inferebat, solitus erat eis objicere hos contextus: *Si quis te percusserit in una maxilla; præbe illi, & aliam*, Matth. 5. ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes*. 3. Lutherus omne bellum non prohibebat, sed dicebat illicitum esse in particulari contra Turcas; in articulis enim damnatis à Leone X. ait: *Præliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos*: hoc

tamen revocavit, & tale bellum commendavit Principibus Christianis; si enim non liceret eripere à captivitate tyrannica, quomodo in libro Judicum, Judices, & Duces populi sapius pugnassent ad Judæos eripiendos è servitute Gentium?

18. Dicimus ergo, quod Bellum ex natura sua est licitum, & honestum, si concurrant conditiones superius relatæ. Est omnium Catholicorum contra citatos Hæreticos; immò est de fide, inquit noster Matrius, expressum in Sacra Scriptura; sæpè enim jussit Deus bella fieri, ut Numer. 25. loquutusque est Dominus ad Moysen dicens: *Hostes vos sentiant Madianitæ*. Et 1. Reg. 15. *Vade, percutè Amalech, & demolire universa ejus*. Præterea, Deus opem tullit præliantibus, Exod. 17. Deuter. 1. Et 2. Paral. 20. Psal. 17. Insuper Joann. Baptista, Luc. 3. v. 14. bellum approbat, præscribens leges Militibus, ut non perderent salutem animæ. Item, quia Deus interdum stupendis miraculis præliantium adjuvit connatus, quando v.g. Josue 9. ad Glangorem ruvarum corruerant muri Civitatis Hierico. Et 4. Reg. 19. *Angelus Domini percussit una nocte centum octoginta quinque milia Assyriorum in illorum castris*. Et de hoc sunt

plena Historiæ nostræ Hispaniæ in Bellis contra Mauros ; in Hymno ad Vesperas S. Jacobi dicitur : *Tu, bella cum nos cingerent, es visus ipso in pralio, equoque & ense accerrimus Mauros furentes sternere.* Videantur Offic. Triumphi Sanctæ Crucis, & Sacratif. Rosatij.

19 Hoc etiam ipsamet ratio naturalis suadet ; nam bellum, vel est defensivum, vel offensivum ? Si defensivum, constat ex natura sua licitum esse : nam unicuique Jure Naturæ licitum est, vim sibi injuste illatam vi repellere : quod si hoc licet homini privato de Jure Naturæ, tanto magis Principi, vel Reipublicæ id licebit. Si bellum est offensivum, tunc etiam licitum est ob eandem rationem ; si enim privatus homo potest licet indicere adversario suo, seu injuriarum actionem per viam Juris ; hoc idem facere poterit Princeps, vel Respublica per viam belli, quando via Juris non est sufficiens ; alioquin publica injuria Principi, vel Reipublicæ illata nunquam resciri posset, vel vindicari ; & sic nulla Respublica tuta esse posset, nec publica justitia, & indemnitas custodiri, quod est absurdum. Confirmatur ex praxi in universo Orbe usitata, & in quolibet tempore : quod certe non con-

tingeret, si haberetur à natura prohibitio ejus, aut à jure divino, vel humano.

20 Probatur denique, præsertim contra Anabaptistas : si bellum esset Christianis, vel Catholicis illicitum, vel esset propter damna, quæ ex bello oriuntur ; vel propter obligationem, quam habent diligendi proximos, etiam inimicos ; vel quia tenentur condonare offensam ? Non primum : quia majora mala possunt impediri per bellum, quam ex illo sequantur ; posset enim tota Respublica venire in potestatem inimici, qui majora damna afferret, ut per se patet. Non secundum ; quia ex charitate debemus nos præferre inimicis, ut supra diximus. Non 3. quia possumus licite ex justitia exigere satisfactionem injuriæ, ut satis etiam supra : g. de primo ad ultimum, servatis conditionibus relatis, licitum est bellum ex natura sua ; & tam ex veteri, quam ex novo Testamento.

21 Nunc respondetur ad textus Sacræ Script. qui videntur bellum interdicare, quod sic intelligendi sunt : Quando dicitur Matth. 5. *Si quis te percusserit in una maxilla, præbe illi, & aliam* ; hoc non est absolute necessarium, alias fecisset Christus, qui tamen dixit :

Cur

Cum me cedis? sed per hoc privatam vindictam, & inordinatam vult arcere; ita quod accepta una injuria, parati sumus ad aliam, potius quam vindictam proprijs manibus, & inordinate sumere. Sic etiam intelligenda sunt hæc verba: *Qui gladium acceperint, gladio peribunt*; supple, ex motu privata vindicta; quod tamen non prohibet bellum, quia suscipitur autoritate publica. Hoc expresse docuit D. Aug. lib. 2. contra Manichæos, oppositum sentientes; nam explicans illud Matth. 25: *Ab eis obiectum: Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*, inquit, ille accipit gladium, qui nulla superiori, aut legitima potestate juvante, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur; qui vero ex autoritate Principis, vel Judicis, si sit persona privata; vel ex zelo justitiæ Imperialis, quasi ex Autoritate Dei, si sit persona publica, gladio utitur; non ipse gladium accipit, sed ab alio sibi commissio utitur; Unde ei pœna non debetur. Hucusque Augustinus apud Mastr. cit. Quando dicit Isai. cap. 2. *Non levabit gens contra gentem gladium*, per hoc tantum indicat, non fore Bellum in adventum Messiae. Si in Concilio Niceno can. 2. præcipitur,

ut Christiani, qui antea militia reliquerant, & postea ad illam redierant sint decem annis in poenitentia; hoc intelligitur de conversis, qui militiam Licinii, aut Diocletiani Imperatorum Infidelium reliquerant, ut se darent Christo, & postea ad eandem militiam reverti pretendebant, abnegando fidem receptam.

22. Inquires 6. *An licite possit fieri Bellum contra Hæreticos?* Respond. posse fieri si hæretici turbent pacem Ecclesiæ, vel Reipublicæ; habetur enim exemplum Moysis, qui interfecit tria milia hominum, quando pars populi commisit Idolatriam. Quantum ad Infideles, si sint subditi defacto Christianis, ut sunt Judæi in Italia, illis potest fieri bellum, quando obstant bono communi, & crimina committunt: si sint tantum de jure, & non defacto subditi Principibus Christianis, ut sunt Turcæ, potest illis bellum declarari, & ab illis auferri terras, quas habent a Principibus Christianis. Hoc, inquam, potest fieri ab illis Principibus, qui ex successione habent jus ad illas terras; immo & ab alijs, maxime si accedat consensus, saltem interpretativus, Summi Pontificis.

23. Si infideles non sint subditi Principibus Christianis,

nec de jure, nec de facto? Sunt divisi AA. Quidam enim dicunt non posse fieri bellum contra illos, nec privari dominio suarum rerum ob præcisam rationem infidelitatis, & hæresis. Alij vero è contra affirmant, posse fieri bellum contra illos ex eo, quod sint infideles, & hæretici: quia ex hoc præcisè sunt injuriosi Deo, & Ecclesiæ Catholicæ, ac Summo Pontifici, cui tenentur subijci, parere, & obedire. Omnes denique conveniunt, posse fieri Bellum contra illos, si occupent terras ad Catholicos pertinentes; si Catholicos injurijs afficiant; si suis Ricibus damnum inferant innocentibus, si fidem, Ecclesiam Catholicam Romanam, aut caput ejus visibile, ut est Summus Pontifex Vicarius Christi Domini contumelijs, aut blasphemijs tractent; si mortalium generi perniciosi sint, ut qui carnes humanas devorant, vescantur, aut sacrificant Idolis; si fidei susceptionem, aut prædicationem impédiant; nam, ut supra diximus, Ecclesia habet jus prædicandi fidem per universum orbem, Marc. 17. *Prædicate Evangelium omni creatura.* Et potest cogere per vim, & bellum, mediantibus Principibus Catholicis, Hæreticos, & Apostatas, ut redeant ad fi-

dem, quam in baptismo receperunt.

24. Inquires 7. *An licitum sit Principi Christiano, quando bellum est justum, vocare in auxilium suum Infideles ad militandum contra fideles?* Resp. cum communi DD. hoc non esse illicitum ex natura rei; quia cum Infideles possint ex justa causa præliari cum fidelibus; sic etiam possunt vocari, ut juvent contra fideles; David enim 1. Reg. 28. Præbuit Achis Regi Philistinorum auxilium contra populum Israël: ratione tamen scandali, & periculi infestationis fidelium hoc est sæpè illicitum: Unde Deus prohibuit Israelitis, quod inirent fœdus cum infidelibus; ideo punivit Asa Regem Juda, 2. Paralip. 16. Et Josaphat etiam Regem Juda; quia præbuit auxilium Regi Achas, 2. Paralip. 8. ille accepit auxilium à Benadad Rege Syrix.

25. Inquires 8. *Quibus sit licitum militare, seu bellare?* Respondi. cum communi Doctorum, in bello justo omnes posse pugnare, & adjuvare, nisi eis sit specialiter prohibitum, cum in tali casu actionem honestam exerceant. Jure tamen positivo prohibitum est bellum omnibus Clericis in majoribus ordinibus constitutis, ita quod propria manu pugnari non possint,

sint ex cap. *Eos qui* 20. q. 3.
& cap. *Quicumque ex clero* 23.
q. 8. quod habetur 2. Timothi.
2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*; hoc tamen non prohibetur, inquit Mastrius, quia per se sit peccatum bellare contra hostes fidei, sed quia eis tale exercitium non decet; in persona enim propria debent uti armis spiritualibus, ut sunt salubres admonitiones, devota orationes, & similia, juxta illud 2. Cor., „Arma militiæ nostræ, non sunt carnalia, sed spiritualia.

26 Possunt tamen suadere bellum, Principem sæcularem evocare ad bellum suscipiendum pro defensione suæ Ecclesiæ, bellum indicere, & Ducem constituere, qui bello præsit; similiterque bello interesse ad ferenda subsidia spiritualia, & in illo hortari milites, ut fortiter dimicent, sine intentione formali sanguinis effundendi: Unde cum Innocentius III. ait, enormiter peccare Clericum, qui alios ad pugnandum incitat, intelligitur de bello injusto. Possunt Clerici ex licentia Summi Pontificis in extrema necessitate pugnare propria manu, & consequenter hostes occidere, spoliare, & facere omnia alia, quæ licet faciunt alij milites: & hoc v. g.

quando talis pugna necessaria est ad defensionem sui, aut Reipublicæ, aut Exercitus, qui sine ea esset periturus. Immo etiam ad hoc tenentur, non expectata Pontificis licentia; quia hoc est de jure naturæ: nec in his occasionibus incurrunt irregularitatem, quoniam ipsa non contrahitur, nisi in casibus à jure expressis, quando, scilicet, aliquis alium occidit illicitè, vel dat operam rei illicitæ, ex qua mors sequitur, vel denique licet occidit tanquam Minister publicus justitiæ; in his, inquam, contrahitur irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis, non verò in casu proposito; rigores enim non debent extendi, aliàs, qui justè occidit alium in defensione sui esset irregularis contra Clement. *Si furiosum* de homicidio.

27 Adde, quod in his casibus Clericus censetur habere licentiam interpretativam Pontificis, qua cessat irregularitas. Si Bellum sit injustum, omnes, qui in causa sunt, sive consilio, aut auxilio, ut fiat, sunt irregulares, si ex eo homicidium sequatur, etiam si illud non fecerint: quia ad homicidium injustum cooperati sunt. Clerici verò, licet bellum sit justum, sunt irregulares, si pugnent sine licentia Pontificis,

vel

vel extra casus necessitatis præallegatos : hoc enim prohibet illi Ecclesia sub pœna Irregularitatis. Hic quæri solet, an Clericis prohibeatur bellum ex jure natura? negat Becanus; sed melius affirmat Valentia, disp. 3. q. 16. punct. 3. de bello, extra casus necessitatis: pro tunc enim duo præcepta naturæ urgent Clericos; per primum tenentur secundum discrimen rationis vivere conformiter suis statui; & proinde non se implicare negotijs temporalibus. Et per aliud tenentur defendere se, & Republicam, quæ absolute indiget defensione Clericorum, quod ultimum præceptum præponderat primo. Unde concludit Valente. ff. *Nec verò*, extra casus necessitatis in tali casu esse dispensationem Summi Pontificis, qui nihil potest contra jus naturæ; sed tantum valere in illis casibus, ubi non constaret evidenter, si opera Clericorum essent absolute necessaria Republicæ, tunc enim hoc explicaret Pontifex.

28 Inquires 9. *An bona in bello justo accepta, possint licite retineri?* Respondo affirmativè. Jure enim gentium omnia ea, quæ de victis hostibus justo bello capiuntur, sunt victoriarum, ut pluribus congestis apud Gonzalez in 2. tit. 24. cap. 29. n. 9. de Jur. Jurand.

Viri sancti execuerunt hoc jus prædæ. Abraham Genes. 14. jure prædæ substantiam tulit quatuor Regum. Josue 2. Expugnata Civitate Hacharum, Josue prædam Civitatis divisit filijs Israel ex præcepto Domini. Inquires 10. *An in bello justo liceat tui insidijs?* Respondo affirmativè, modò semper absint mendacia, & fraudes, quæ sunt signa per se deceptiva. Fas est occultare hosti sua consilia, & resolutiones, ac totum quod conducit ad finem belli, & victoria. Dux, exposita parte exercitus, reliquos milites occultans in sylva, insidijs utitur contra hostem, sed non mentitur; quia non dicit se alios non habere, nec omnes tentari exponere. Impudens est hostis, si putet eum alios non habere, vel sibi insidias non parare. Videatur Aug. in cap. *Dominus noster* 23. q. 2. Unde Dominus jussit Josue insidias ponere habitatoribus Hai, ut habetur Josue 8. Et hujusmodi insidias non dicuntur propriè fraudes, nec repugnant justitiæ, nec voluntati ordinatæ; esset enim inordinata voluntas, si quis vellet sibi nihil ab alijs occultari. Videatur Mastr. in Theol. Mor. disp. 10. q. 4. ar. 2. n. 110. ubi citat Subril. Doct. in 3. d. 38. quest. unic.

unic. in solatione principalem, & ait, esse communem RR. opinionem.

30 Inquires 11. *An bellum possit indici cum sola opinione probabili, relicta opinione magis, vel æquè probabili de causa justa?* Respond. negative. Est communis contra paucos. Probatur, quia causa belli debet esse certa, & valde explorata; quia bellum est gravissima poena, quam unum Regnum, vel Respublica alteri infert: g. in dubio nequit indici bellum juxta regulam juris in 6. *Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori.* Et juxta illam aliam, *in dubijs semitam debemus eligere tutiorem; seu in dubijs tutior pars est eligenda:* Ergo opinio de justitia belli debet esse absque dubio probabilior, & moraliter certa: Et patet in Judice sedente inter duos litigantes ob agrum, qui non potest in unum præ alio sententiam dicere, si æqualis ponderis rationes afferant. Æquè remanent in æquilibrio lances in libra, si æquale utrimque pondus imponatur, ac si nullus imponeretur. Ita Mastr. cit. Poncius, Curs. Theolog. disp. 33. q. 4. Laur. de vitijs charitati oppositis, disp. 14. art. 10. §. 5. num. 254. & 258. Ratio est; quia cum agatur de re

gravissimi momenti, ut de periculo tot homicidiorum, & calamitatum, quas bella afferunt, necesse est, ut præcedat opinio, quæ dubium excludat, & esse possit regula moralis operationis, ut quis prudenter agat, & periculo peccandi non se exponat.

31 Inquires 12. *An milles dubitans de injustitia belli (quod Principi notum fuit esse injustum) juxta militia regulas, & non alias militavit, peccaverit?* Respond. Vel milles est voluntarius, vel subditus, aut conductivus? Si erat voluntarius, affirmatur peccasse; quia hujusmodi milles obedire non tenetur, cum nec subditus sit, nec suspendiatus, & aliàs exponit se periculo inferendi proximo gravissimam injuriam. Exigitur itaque præsumptio, quod jus ille habebat justè bellandi: propterea debet inquirere de justitia belli, & dum dubium deponere non potest, à bello abstinere. Negatur verò, si erat Principis bellantis subditus, aut ab eo conductus, ex Aug. lib. 22. contra Faustum, cap. 75. *Cum ergo, ait, vir justus si fortè sub Rege homine, etiam sacrilego militet, rectè possit, illo jubente, bellare civica pacis ordinem servans; cui, quod jubetur, vel non esse contra Dei preceptum, certum est: vel utrum*

sit, certum non est, ita ut fortasse reum Regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo servandi. Ratio est ex cit. Laur. §. 3. num. 156. quia stipendiatum, & subditus pro Principe debet presumere, quod examinata prius diligenter causa, ad bellum iuste procedat; maxime, quia milites rationum pondera discernere nesciant, & merita Civium distinguere nequeunt: neque hoc ipsorum est, ex Gloss. ad cap. Quid culpatur 23. q. 1. verb. Iniquitas. Nimis grave foret Reipublicæ, & moraliter impossibile, si omnibus militibus esset danda ratio iustitiæ belli.

32 Sed credo esse limitandum. 1. Quod peccet milles conductitius, si priusquam stipendium accipiat, cum eo dubio contractum celebrat. 2. Si ei aliqua probabilis ratio occurrat, quæ ipsum positivè in praxi dubium reddat. Nota 1. Milites paratos famulari cuilibet ad bellum vocanti, siue iustum, siue iniustum sit, modò stipendium præbeat, esse in malo statu; & nisi propositum corrigant, absolvi non possunt. Nota 2. Milites omnes ratione stipendij, quod accipiunt, ex iustitia, adeoque sub culpa mortali obligantur. 1. Ad obediendum Duci, & militiæ Præsidi. 2. Ut

in acie, & pugna consistent, & non facile fugiant, aliisque timorem injiciant. 3. Ut stationem servant. 4. Ut arcem sibi commissam defendant, etiam cum periculo vitæ, quandiu spes defendendi superest; v. g. ut sine Ducis sui consensu à Castris, vel Exercitu non discedant. In hac re debet milles advertere, quantum damnum ex discessione sua sequatur: vel, quia alius milles non nisi magnis expensis adduci possit.

33 Ex quibus omnibus inferunt communiter DD. bellum non posse esse iustum, saltem materialiter, ex utraque parte; nam fieri non potest, quod uterque Princeps, inter quos est bellum, iustam causam faveat à parte rei; quia res, vel competit uni, vel alteri. Unde cum Subt. Doct. in 4. d. 15. q. 2. art. 1. ubi ait, quomodo Rex se gerere debeat ad bellum inferendum pro Regno consequendo; si enim alter occupat tyrannicè Regnum ad se pertinens, nolitque illud restituere; affirmat Doctor posse illi iustum bellum indicere, directe quidem ad acquirendum sibi Regnum iniuste ab alio occupatum, & indirectè ad necandos sibi obstitentes: quando verò clarè non constat Regnum ab uno occupatum de jure ad alterum pertinere, sed pro utraque parte sunt rationes probabiles,

in hoc casu, cum agatur de re valde gravissima, & sequatur nimis grave damnum in præjudicium tertij, tenetur Rex sequi tutiorem, & probabiliorē opinionem ex obligatione charitatis, quam erga proximum habere tenemur. Diximus, *saltem materialiter*; nam quando magis solum formaliter potest esse bellum justum ex utraque parte, videlicet, quando unus Rex certò judicat habere jus certum ad rem, & revera habet: & alter certò judicat idem, sed cum invincibili ignorantia juris certi alterius.

34 In bello justo licet omnia facere, quæ necessaria sunt ad vindicandam injuriam ad boni communis defensionem, & salutis securitatem; ut vastare, obsidere, destruere arces, nocentes interficere (sed cavenda est nimia autoritas, & inhumanitas) aliæque damna inferre, quantum necesse est ad habendam pacem, & securitatem ab hostibus, qui ratione delicti, & injuriæ irrogatæ censentur subesse Principi bellanti tanquam Judici proprio, ut ab eo coerceantur, ne amplius noceant, satisfaciant, & Orbem non perturbent.

35 Inquires 13. *An innocentes licet occidi possint?* Respond. Directè, & ex intentione non licet; quia est intrinsicè ma-

lum, & prohibitum, Exod. 23. Per accidens autem est permissum; cum nimirum obtineri victoria nequit, nisi & ipsi pereant, sed id non debet intendi; sed solum victoria. Et tunc occiduntur sine culpa, sed non sine causa. Quod intelligitur, tum de innocentibus Jure Naturæ, ut sunt pueri, senes, & mulieres, & alij, qui arma gestare nequeunt. Tum ex præsumptione Juris, ut sunt Clerici, qui cum ipsorum status sit à militia alienus, per respectum ad illam præsumuntur innocentes.

36 Inquires 14. *Petrus dissefferus ad bellum contra Turcas instrui petit, an liceat sibi ipsorum pueros occidere?* Respond. Negativè ex speciali intentione ad eos per se directæ, sed per accidens licetè potest, ut dictum est. At nonne possunt in futurum, & adulta ætate hostes esse Reipublicæ Christianæ? Responderetur, utique, sed de præsentī sunt innocentes. Dubium futuræ hostilitatis non dat jus occidendi tunc innocentes. Tum, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, & evitentur alia mala: nec Deus actu hominem punit pro peccato futuro, qui fuit error Semipelagianorum. Tum, quia possunt in infantia decedere. Tum, quia adulti possunt fidem suscipere. Tum, quia non

est iustum medijs illicitis providere bono communi. Tùm, quia potest alio modo occurrere eos in servitutem redigendo, & uti diligentia, ut in fide instruantur, & convertantur. Praxis in Catholicis Castris hæc esse debet.

37. Inquires 15. *An liceat militibus naves proprias comburere, nè ipsi in manus hostium perveniant?* Respond. negativè: Cùm non sit licitum ad hujus vitæ ærumnas vitandas se occidere: nam contra rationem

ad vitandum minus malum, majus eligeretur. Aliqui affirmant in casu, dùm mors propria directè non intenditur, sed sola hostium debilitatio: maxime, dùm accedit Ducis mandatum, & gravissima causa boni publici; nè, scilicet, integræ naves ad hostium manus perveniant; qui per hujusmodi prædam audaciores, & fortiores evadent, ac ardentius ad alias naves cupiendas advolabunt, à quo abstinebunt ex prævio uniùs incendio.

TRACTATUS II.

DE VERA RELIGIONE.

Adversus Hetherodoxos, tùm antiquos, tùm recentes.

P R Æ F A T I O.

QUANTO in pretio sit habenda sollicita contraversiarum tractatio, nullus planè non judicat, (inquit nost. Matthæu.) Quem enim potest tantæ rei utilitas latere, commodumque refugere? Neminem profecto. Nam praxis eam ab initio nascentis Ecclesiæ ad hæc usque tempora prodit, præmonstrat eventus. Ubi enim frequentes exitere Sæctarij, qui Fidei Catholicæ insultaverint, & in obstinationis præsidium, vel Sacros Codices mutilatos dederint, aut legitimos Canones abraferint, ipsaque Concilia falsaverint, semper in gremio Ecclesiæ fuerunt viri zelo veritatis accensi, celebresque doctrinijs, qui in venditantes imperitis mendacia, æquo calamo patrociniùm assumpserunt Catholicæ causæ.

Siquidem nobis erumpentibus hostibus, nova semper paratur occasio tutelæ, juxta illud August. 16. de Civit. cap. 2. *Ab adversario (hæretico) mota questio dicendi existit occasio.* Quoniam divina providentia, ipso teste, lib. 1. de Genes. cont. Manichæos, cap. 1. *Multos diversi erroris hæreticos esse permittit, ut cum insulant nobis, excutiamus pigrum.* Quippè, ut reperit Epist. 194. ad Sixtum ad fin. *hæreticorum inquietudine, tanquam de somni ignavia, nostra excitatur industria.*

Netas propterea est silentio se continere, quoties insolens Novatorum factio, impio foedere colligata, jura Romana Cathedræ invadere nititur; nec calumnijs pareit, ut eam pungat, mordeat, dilaceret. Tunc quidem Catholicis incumbit, aggressores arcere; ipsaque dissolvere animositatis machinamenta, cum ipsa Implanatorum temeritas arma in arcem mover. Partes sunt filij suppetijs præsto esse matri: injurias Patri illatas vindicare. Quid namque fortius natura nostræ indidit menti? Quid expressius potuit nobis dictamine veritatis commemorari?

Ecclesia Catholica (inquit August. de Vera Relig. cap. 6.) *per totum Orbem valide, lateque diffusa omnibus errantibus utitur ad protractos suos, & eorum correctionem, cum evigilare voluerint. Utitur enim Gentilibus ad materiam operationis suæ; Hæreticis ad probationem doctrinæ suæ; Schismaticis ad documentum stabilitatis suæ; Judæis ad comparisonem pulchritudinis suæ.* Quibus significat quatuor esse genera hostium, qui Ecclesiam oppugnant, quos ipse errantes appellat: *Gentiles* nimirum, *Hæreticos*, *Schismaticos*, & *Judæos*, & ex singulis, redundat in Ecclesiam aliquid emolumenti, & utilitatis. Nati *Gentiles*, *præbent materiam operationis suæ.* Quoniam plures in Ecclesia, doctrina, & Sanctitate illustres à Romano Pontifice ad Paganorum loca, Evangelij præcones indices diriguntur, ut ad Catholicæ Fidei lumen eos reducant, apud quos materiam benè operandi comperiunt. Multos enim Christo lucrifaciunt, & Ecclesiæ Fidei instructione, & baptismi collatione parturiunt. *Hæretici* profunt ad probationem doctrinæ Catholicæ, ut S. Doct. cap. 8. exponit: *Cum autem foris sunt, hæretici, plurimum profunt, non verum dicendo, quod nesciant, sed ad verum quærendum, carnales, & ad verum apèriendum spirituales Catholicos excitandos.*

Schismatici profunt ad documentum stabilitatis suæ. Stabilitas Ecclesiæ illa est, de qua Christus dixit, Matth. 16. *Tu es Petrus,*

trus, & super hanc petram, edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam. Schismatici itaque, qui à Romano Pontifice, Petri successore deficiunt, quid aliud sua defectione operantur, quàm docere nos stables, & firmos esse, qui Petro, ejusque successoribus constantissimè paremus, & caput visibile Ecclesiæ credimus, sincerèque recognoscimus? *Judæi*, tandem profunt Ecclesiæ ad *comparationem pulchritudinis sue*; quatenus ipsi sunt filij Ancillæ, nos Liberæ, illi servituti Mosaycæ subiecti; nos verò libertate à Domino nostro Jesu-Christo donati. Illorum Synagoga quid aliud est, quàm Ancilla afflicta, & repudiata? Cum nostra Mater Ecclesia sit Sponsa Christi speciosa, & perfecta? Si illos inter, & nos comparatio ponderetur, sub umbra illi sunt; nos verum fidei lumen profitemur; illi in tenebris ambulant, nos in luce viam mandatorum percurrimus. *Utamur ergo hæreticis*, (inquit August. cit.) *non, ut eorum approbemus errores, sed, ut Catholicam disciplinam adversus eorum insidias asserentes, vigilantiores, & cautiore simus; etiam si eos ad salutem revocare non possumus.* Intelligite, si sunt pertinaces, & indurati; nam si sunt dociles, & simplici, ac sincero pectore optant instrui, ac javari, non difficile convertuntur: Tùm, quia libenter admittunt instructionem; tùm etiam, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iste est finis nostri laboris; nam suscipere instructionem errantium, postulat proximi amor; prospicere securitati Catholicorum, charitas commendat; ac denique, veritatem fidei ab hostibus oppugnatam, pro viribus propugnare, amor in Deum imponit; sed antequam descendamus, placuit mihi ad litteram transcribere duo præludia Doctissimi, atque clarissimi P. Martini Becani in suo Manuali controversiarum.

PRIMUM PRÆLUDIUM.

DE VARIA DISPOSITIONE
adversariorum, & quomodo
cum singulis agen-
dum.

1 **I**gitur adversarij sive illi Lutherani sint, sive Calvinistæ, sive alterius Sectæ, non eodem modo omnes affecti, ac dispositi sunt. Nam primo aliqui in suo errore sunt pertinaces. 2. Alij zelosi. 3. Alij frigidi. 4. Alij dubij, ac fluctuantes. De singulis dicam.

2 Pertinaces sunt, qui quidem agnoscunt se recedere à communi sensu Ecclesiæ, & antiquorum PP. Sed tamen ex superbia, & obduratione mentis, ne videantur à veritate convicti, obstinatè persistant in sua opinione. Hi propriè dicuntur *Hæretici*, teste Aug. ep. 162. & lib. 18. de Civit. Dei, cap. 51. Sunt autem similes Pharisæis, & propter duritiam cordis rarissimè convertuntur, juxta illud Matth. 13. v. 15. „ In „ crassatum est cor populi hu- „ jus, & auribus graviter audie- „ runt, & oculos suos clauserunt, „ ne quando videant oculis, & „ auribus audiant, & corde in- „ telligant, & convertantur, & „ sanem eos. Zelosi sunt, qui

non ex superbia, & obstinatione, sed ex quadam ignorantia falso persuasi sunt, suam Sectam veritati, & Evangelio consentaneam esse, idèoque tanto studio, ac ardore eam defendunt, ut videantur parati vitam potiùs, quàm Sectam deferere. Hi similes sunt Paulo ante conversionem, qui de se ipso scribit ad Galat. c. 1. v. 13. „ Audistis, inquit, conversa- „ tionem meam aliquando in „ Judaismo, quoniam supra- „ modum persequabar Eccle- „ siam Dei, & expugnabam „ illam, & proficiebam in Ju- „ daismo supra multos coa- „ neos meos in genere meo, „ abundantius æmulator exis- „ tens paternarum mearum „ Traditionum. Hujusmodi ze- „ losi, quia non peccant ex ma- „ litia, sed ex ignorantia, sapè à Deo misericordiam consequuntur, ut idem Paulus de se ipso testatur 1. Timot. 1. v. 13. „ Misericordiam Dei consecu- „ tus sum, quia ignorans feci „ in incredulitate.

3 Frigidi sunt, qui neque ex superbia, neque ex ignorantia, sed ex alijs causis, quas frigide prætendunt, manent in suo errore. Et quando monentur de Catholica fide capeSSenda, solent cunctari, tergiversari, & friyolas excusationes afferre. Et alij quidem præten-
dunt,

dunt, se in ea Religione, quam defendunt, natos, & educatos esse. Alij, non audere palam profiteri fidem Catholicam, propter amicos, & consanguineos, qui omnes alterius Sectæ sint. Alij, non posse se id facere, ne offendant suum Principem, qui à Catholica alienus est. Alij denique tamet si nihil horum aperte dicant, revera tamen ex una parte manent in hæresi propter allatas prætensiones: ex altera simulant, se propendere ad nostram Religionem, ut hac ratione vel Imperatoris, vel alterius Principis Catholici favorem aucupentur, aut certe ad officia, & dignitates apud Catholicos promoveantur: Vel, si illa jam antea obtinuerint, ne amittant. Nec desunt, qui ex eventu, & rerum successu statuant de fide sua: nempe, si mansuros se in Lutherana, aut Calviniana, si videbunt Catholicos affligi, aut bello succumbere: sin contra, Catholicam amplexuros. Hi omnes similes sunt illis, de quibus Elias Propheta 3. Reg. 18. v. 21. „Usquequo claudicatis „in duas partes? Si Dominus „est Deus, sequimini eum: Si „autem Baal, sequimini illum. Et optime in eos quadrat, quod scriptum est Eccli. 3. vers. 28. Cor ingrediens duas vias non habebit successus.

4 Dubij sunt, qui simplici, ac recto corde quarunt veritatem. Et quia per se, seu suapte ingenio, ac industria non possunt eam invenire, petunt ab alijs se doctioribus juvari, ac instrui. Hi similes sunt Nicodemo in Evangelio, & Eunuchus in Actib. Apostolorum. Nicodemus petivit instrui à Christo circa regenerationem spiritualem, quæ fit per Baptismum, Joann. 3. v. 4. „Quo „modo, inquit, potest homo „nasci, cum sit senex: Nun „quid potest in ventrem matris sue introire, & renasci? Similiter Eunuchus legens Isaiam Prophetam, cum rogaretur à Philippo: „Putasne intelligis, „quæ legis? Respondit: „Et „quomodo possum, si non alius „quis ostenderit mihi? Quasi dicat: Non intelligo sensum Isaiæ, sed obsecro, ut mihi interpreteris, ut me jubeas, ut me doceas. Hujusmodi homines, si incidant in viros bonos, à quibus instruuntur, facile juvari solent. Quo pacto Nicodemus à Christo, & Eunuchus à Philippo instructus, & aditus est.

5 Igitur cum his omnibus non eodem modo agendum est. Ac primo pertinaces non facile admittendi sunt ad disputationem de fide, ac religione: quia cum sint superbi, ac con-

tumaces non volunt resipiscere, etiam si manifestè convin-
cantur; ut patet exemplo Pha-
risæorum, qui sæpè à Christo
convicti, nihilominus in erro-
re persistebant. Si tamen cum
illis agendum est propter utili-
tatem aliorum, tria servari de-
bent. 1. Coercendi sunt intra
limites certæ materiæ, ne ex
una in aliam dilabuntur. Hoc
enim fit sine fructu. 2. Restri-
gendi ad formam syllogisticam,
ut vis argumenti appareat.
Nec permitendum, ut fiat or-
dine, sine methodo, sine con-
nexionem, quasi concionabundi
multa effutiant, quod ipsis fa-
miliare est. 3. Palam confun-
dendi, & increpandi sunt; sicut
Sadducæi, Scribæ, & Phari-
sæi à Christo fuerunt confusi,
& increpati. Matth. 22. v. 29.
„ Erratis nescientes Scriptu-
ras, neque virtutem Dei. Et
cap. 23. v. 16. „ Væ vobis du-
ces cæci, qui dicitis: Qui-
cumque juraverit per tem-
plum, nihil est: qui autem ju-
raverit in auro templi, de-
bet. Stulti, & cæci: Quid
enim majus est, aurum, aut
templum, quod sanctificat
aurum? Similiter à Step-
hano, Actor. 7. 51. „ Dura cer-
vice, & incircuncisis cordi-
bus, & auribus, vos semper
Spiritui Sancto resistitis. De-
nique à Paulo Apost. Act. 9. 22.

„ Saulus autem multo magis
convalescebat, & confunde-
bat Judæos.

6. Hæc confusio dupliciter
prodest. 1. Quia per eam mi-
nuitur authoritas hæreticorum.
Deinde illorum affectu mino-
ri in pretio eos habent; atque
ita facilius ad nos redeunt. De-
bet tamen esse confusio ratio-
nabilis, quæ non fiat per con-
vicia, & maledicta; sed per
justam reprehensionem, aut
apertam victoriam. Cum Zelo-
sis, qui pertinaces non sunt,
contrario modo, idest, mode-
stè, ac benevolè agendum est.
Nec tam rationibus, & argu-
mentis obruendi, quàm Deo
per orationem commendandi
sunt. Sic Stephanus orabat pro
Saulo, qui ex præpostero zelo
Ecclesiam Christi persequeba-
tur, Actor. 7. v. 59. De quo
Aug. Serm. 1. de SS. *Si Sanctus
Stephanus non orasset, Ec-
clesia Paulum non haberet.* Sic
S. Monica cum lacrymis ora-
bat pro filio suo Augustino,
qui Manichæorum erroribus
erat infectus. De quo ipsi Mo-
nicæ in somno dictum est: *Fie-
ri non potest, ut filius istarum
lacrymarum pereat.* Quanti
porro viri, Paulus, & Augus-
tinus? Hic lumen Theologo-
rum, ille vas electionis appel-
latus.

7. Frigidi propter suas præ-

tensiones, à quibus ægre ab-
 trahuntur, raro ad frugem
 perveniunt. Cum illis serio, ac
 severe agendum est. Quod du-
 pliciter fieri potest. 1. Osten-
 dendo prætensiones, & excusa-
 tiones ipsorum esse frivolæ. 2.
 Idemdem inculcando, ut salu-
 ti suæ consulant; neque prop-
 ter humanos respectus, favores,
 & secularia negotia patiantur
 se ab æterna, & cœlesti gloria
 excludi. Meminerint illius pa-
 rabolæ Evangelicæ, Luc. 14.
 v. 16. „ Homo quidam fecit
 „ cœnam magnam, & vocavit
 „ multos, & misit servum suum
 „ hora cœnæ dicere invitatis,
 „ ut venirent, quia jam para-
 „ ta sunt omnia. Et cœperunt
 „ omnes simul excusare. Pri-
 „ mus dixit ei: villam emi,
 „ & necesse habeo exire, &
 „ videre illam: rogo te, ha-
 „ be me excusatum. Et alter
 „ dixit: Jugu boum emi quin-
 „ que, & eo probare illa: ro-
 „ go te, habe me excusatum.
 „ Et alius dixit: Uxorem du-
 „ xi, & ideo non possum ve-
 „ nire. Ecce vocantur frigidi
 ad fidem, & Ecclesiam Catho-
 licam. Excusant se, & varias
 allegant prætensiones. Quo
 eventu, sequitur: „ Nemo vi-
 „ rorum illorum, qui vocati
 „ sunt, gustabit cœnam meam.
 Dura sententia, sed iusta. Quia
 enim ad vocatorem Dei cunc-

tabundi, & frigidi sunt, me-
 rito ab omni spe vitæ æternæ
 excluduntur.

8. Dubij denique, qui sin-
 cere quærent veritatem, fra-
 terne, & ad cuiusque captum
 accommodatè tractandi sunt;
 & aliter docti, & ingeniosi; ali-
 ter rudes, & idiotæ instruendi.
 Sumamus Exemplum à Chris-
 to: Is simplicem Judæorum
 turbam instruebat per parabolas,
 & similitudines, quas fa-
 cile capiebant. Discipulis in
 Emaus euntibus, Moysen, &
 Prophetas interpretabatur. Ni-
 codemo Baptismi necessitatem
 ex analogia humanæ genera-
 tionis explicabat. Mulieri Sa-
 maritanæ, Messiam esse, ex eo
 persuadebat, quod ostenderet
 se omnia scire, quæ circa illam
 essent. Unde ipsa: *Venite, in-
 quit, & videte hominem, qui
 dixit mihi omnia, quæcumque
 feci. Nunquid ipse est Christus?*

9. Adhuc etiam duo requi-
 runtur in hoc negotio. (prose-
 quitur perdoctus Pater. Alter-
 rum, prædicatio Evangelij, seu
 instructio humana: „ Docete
 „ omnes gentes. Alterum, gra-
 tia Dei, sine qua instructio non
 prodest: „ Sine me nihil po-
 „ testis facere. Unde frustra la-
 borant, qui sua eloquentia, &
 argumentandi subtilitate confi-
 si, putant se posse errantes ad
 fidem reducere. Illi, post lon-

gōs labores, & disputandi acrimoniam, merito usurpent illud Petri in Evang. „Præceptor, „per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Quare? quia humana industria sine Dei adjutorio nihil efficit in hoc opere. Itaque mutato consilio, respiscant cum eodem Petro, & dicant: „In nomine autem „tuo laxabo rete; idest, implorato Dei auxilio, hoc opus inchoabo, ne frustra laboraverim. Quo etiam sensu dixit alter Apost. 1. Cor. cap. 3. v. 6. „Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum „dedit: Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui „rigat, sed qui incrementum „dat, Deus. Et alibi: „Gratia Dei sum id, quod sum. Hæc gratia assidue petenda est; non solum ab ijs, qui alios instruunt in fide, ut efficaciter instruant; sed etiam ab ijs, qui instruuntur, ut efficaciter convertantur. Amen.

SECUNDUM PRÆLUDIUM

DE CAUSIS, QUÆ IMPEDIUNT multos adversarios, ne ad fidem convertantur.

10 **E**X dictis colligi possunt quatuor causæ, quæ multorum conversionem

impediant: quarum duæ ex culpa adversariorum, totidem ex nostra incuria ortum habent. Nam & *Pertinaces* propter suam superbiam, quæ Deo inimica est: & *Frigidi* ob inanes excusationes, quas obtinent, sibi ipsis præcludunt aditum, ut ad veram Christi Ecclesiam venire nequeant. E contrario, *Zelosi*, & *Dubij*, si non veniant, nostræ socordiae quodammodo tribuendum est. Utrique à nobis juvari debent: Zelosi quidem, nostris ad Deum orationibus; Dubij verò, doctrina, & instructione. Sæpe in utroque deficiamus. In priori, quia vel raro, vel languide, & cum tedio oramus pro illorum conversione. Orandum sapius, ferventius, & majori cum spe, ac fiducia. In posteriori, quia ad instruendos dubios in fide (presertim qui simplici, ac sincero corde quærunt veritatem) opus est magnis talentis. 1. Excellenti doctrina, ut rectè instruas. 2. Spiritu mansuetudinis, longanimitatis, & patientiæ, ut ab opere non desistas. 3. Discretionem, & prudentiam, ut ad captum cujusque noris te accommodare. His talentis usus est Christus, ut supra insinavi. Nos aut singula non habemus, aut non semper utimur. Hic defectus corrigendus est.

11 Præter has causas sunt

alia plures, quarum aliquas insinuabimus. Una igitur est, quod sui prædicantes soliti sint odiose, ac mendaciter traducere doctrinam Catholicorum, ut populum ab ea absterreant: solent enim hæc, & similia clamare in Cathedris, compitis, hospitijis. Primo, nos pluris facere Traditiones hominum, quam Verbum Dei. 2. Verbum a nobis corrumpi, & adulterari. 3. Fidem apud nos negligi: sola opera commendari. 4. Nos docere, peccatorem suis operibus mereri gratiam, & remissionem peccatorum. 5. Non minus Sanctos, quam Christum a nobis coli. 6. Immo Sanctos pro Dijs apud nos haberi, & adorari. 7. Et solemne apud nos esse, ut in festis Sanctorum nulla suscipiatur cogitatio de Christo, sed eo tantisper excluso, soli Mariæ, vel Petro, vel Nicolao cultus, ac reverentia deferatur. 8. Cum moriendum est, nos non confidere in meritis, & passione Christi, sed partim in nostris operibus, partim in patrocinio Sanctorum. 9. Nos in consecratione uti magicis incantationibus. (Sic impie vocant verba illa Christi: Hoc est corpus meum) 10. Nos asserere, Pontificem dispensare posse contra vetus, & novum Testamentum. Et alia ejusdem

generis sexcenta mendacia.

12 Quorsum hæc, obsecro? Nimirum ut populo persuadeant, nostram doctrinam esse falsam, absurdam, Christo, & Evangelio repugnantem, quod facile obtinent a simplicioribus. At qui cordati sunt, quique rem totam prudenter discutunt, & examinant, statim advertunt fraudem, & imposturam: Et cognoscunt aperte a suis Prædicantibus deludi.

13 Alia causa, quæ multos impedit a conversione, sumitur ex subtractione calicis. Multi enim Lutherani, & Hussitæ asserunt, non aliam ob causam abhorrere se a nostra fide, & Religione, quam quod Laicos excludamus a communione sub utraque specie. Reliqua, quæ apud nos fiunt, tolerari posse: hoc unum non posse. Extra hoc Catholicos se esse: in hoc a Catholicis dissentire. Unde hæc persuasio? Ex plausibili quidem, sed tamen falso fundamento. Solent enim ratiocinari hoc modo: Christus in ultima cœna, cum sciret se morti proximum esse, condidit solemne Testamentum, quo omnibus fidelibus, tanquam filiis Dei adoptivis, legavit suam carnem, & sanguinem sub specie panis, & vini, per modum hereditatis, Luc. 22. v. 29. Jam verò Catholici

ei privant Laicos altera parte hujus hereditatis, quia suffurantur illis sanguinem, & jubent, sola carne contentos esse. Et sic faciunt magnam injuriam non modo laicis, quos privant, sed etiam Christo, cuius violant Testamentum. Sic illi. Sed ex falso, ut dixi, fundamento, quod infra ostendetur.

14 Alia causa, quam etiam multi prætedunt, est onus confessionis. Putant durum, ac molestum onus esse, quod Catholici debeant sua peccata, etiam occultissima, sigillatim recensere coram Sacerdote. Primo, quia sæpè contingit, ut homini non occurrant omnia antea actæ vitæ peccata, quæ commisit. Quid tunc faciendum? An torquendum caput, & anxie diebus, ac noctibus perscrutandum, quid olim feceris, dixeris, cogitaveris? Carnificina hæc est. Secundo, pudet hominem aperire Sacerdoti ea peccata, quæ carnalia, & pudenda sunt, ut fornicationes, adulteria, sodomias, & similia, quorum quisque sibi conscius est. Tertio, periculum est, ne Confessarius alijs ea manifestet, cum magno confitentis rubore, ac confusione.

15 Sed hæc causa tanti momenti non est, ut propter

eam deferenda, aut culpanda sit Ecclesia Catholica. Quin potius ex hoc capite laudanda, & in pretio habenda est. Nam in negotio Confessionis non debet attendi molestia, & difficultas, quæ peccato subeunda est; sed potius utilitas, & tranquillitas conscientiæ, quæ ex Confessione percipi solet. Fateor, durum, ac molestum esse, confiteri propria peccata, præsertim occulta, enormia, abominanda; sed ni facias, salvari non potest. Neque unquam pacato eris animo, nisi peccata quæ conscientiam onerant, per sinceram confessionem expiaveris. Simile est in morbo corporis. Quando æger es, sumenda est amara potio, quæ nauseam provocat: interdum etiam tolerandæ sectiones, ustiones, & alia remedia, quæ cum ingenti dolore conjuncta sunt. Si hæc respicis, aut misere vivendum, aut moriendum est. Sicut ergo, qui ægro corpore est, medicum adit, ut ab eo juvetur: neque attendit molestias, & cruciatus, qui subeundi sunt, sed sanitatem, & vigorem membrorum, qui non nisi per ingratas, & acerbas medicinas recuperari potest: ita pari proportionem, qui fauciam habet conscientiam, Confessarium adeat necesse est; neque

que attendat, quàm hoc molestum sit, sed potiùs quanta animi pax, & tranquillitas per hoc obtineri possit.

16 Et sane, major molestia, ac difficultas est in sanando corpore, quàm animo. 1. Quia ut corpus sanetur, magni sæpè cruciatus, non uno tantum, aut altero die, sed integris mensibus, aut annis sustinendi sunt. Quod re ipsa experiuntur, qui colica, calculo, podagra, feбри, aut simili affectione oppressi sunt. Ut vero sanetur conscientia, vix momento opus est. Tantùm ingemisce, & confiteri peccata tua: jam salva res est. Deinde, sæpè fit, ut qui corpore æger est, etiam si longo tempore sustineat omnia incommoda, quæ morbum, & curationem ejus comitari solent, nihilominus propter vim morbi sanari non possit: neque in ipsis, aut medici potestate fit, ut sanetur. Secus est in morbo conscientia. Quantus quantus ille est, curari potest, si velis. Hinc infero: si cum corpore male est, paratus es pati omnia, ut sanitatem recuperes, de qua tamen recuperanda incertum est: multo magis, cum animo male est, debes omnia pati, ut tranquillitatem conscientia recuperes, quam recuperare in tua potestate est.

17 Atque hæc generatim sufficiant de difficultatibus, quæ in negotio confessionis solent objci. Nunc de singulis aliquid dicendum. Prima est, quod sæpè non occurrant homini peccata omnia, quæ commisit. Quid tunc agat? Respondeo. Examine diligenter conscientiam de peccatis mortalibus, doleat de omnibus, tam ijs, quæ memoriæ occurrunt, quàm quæ non occurrunt. Et priora quidem confiteatur coram Sacerdote: de posterioribus vero dicat cum Davide: „Ab oculis meis munda me, Domine. Ita suadet Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Neque opus est fatigare caput, aut instar carnificis torquere conscientiam, & equaleo subijcere. Aliquis sane labor adhibendus est in examine: sed non major, quàm qui à mercatoribus adhiberi solet in examine expensarum. Multo certè minor, quàm qui in morbo corporis necessarius est. Sæpè ægroti nesciunt, quid morbi, aut contagionis habeant, quæ, & qualis medicina adhibenda, cui morbo, aut parti corporis adhibenda. Consulunt medicos: & hi ipsi perplexi sunt: explorant pulsum arteriarum, inspicunt urinam, & nescio quas latebras scrutantur. Nihil tale est in morbis conscientia. Si

norunt sunt; tolluntur per confessionem: si occulti, non nocent. Res facilis est; & eo facilius, quo quis sapius confitetur. Tunc enim, & pauciora habet peccata, quæ in confessione aperiat: & minori labore opus est in examine, quia statim memoria occurrit quicquid à paucis diebus actum est. Norunt hoc illi, qui vel octavo, vel decimoquarto die confiteri solent. Non faciunt cum molestia, sed cum gaudio: sentiunt consolationem, non tedium. Utinam omnes capiant hoc.

18. Altera difficultas est, quod pudeat hominem aperire Sacerdoti sua peccata, præsertim fornicationes, adulteria, sodomias, & quæ similia sunt. Respondet; sæpè obtenditur pudor, ubi nullus est. Nullas est in plerisque fornicarijs, adulteris, sodomitis. 1. Quia non pudet illos in conspectu Dei male agere. 2. Nec pudet apud alios palam de suis sceleribus gloriari. 3. Quid facturi sunt in die Judicij, quando omnia ipsorum flagitia toti mundo fient manifesta? 4. Si tantopere refugiunt pudorem, resugiant peccata, quæ sunt causa pudoris. Tertia difficultas est, quod periculum sit, ne Confessarius manifestet peccata, quæ in secreta confessione audivit. Respond. Nihil hoc est. 1. Quia

confessarius arctissime obligatus est ad servandum secretum. 2. Si non servat, suspectus est. Nemo prudens illi credit. 3. Nec obest confitenti, etiam si peccata ipsius à Confessario detegantur: nam testimonium Confessarij in hoc negotio nullum est. 4. Qui metunt, nè à Confessario prodantur, metuant potius, nè prodantur ab ijs, cum quibus peccarunt. Hoc frequentius fit, quam illud. Hactenus secundum præludium, cujus summa est tres causas esse, quæ multos impediunt, nè ad Catholicam Ecclesiam accedant.

1. Est, quia Prædicantes his mendacijs faciunt illam coram populo odiosam. Væ illis. Altera, quia privat Laicos altera parte hereditatis. Falsum est. 3. Quia urget Confessionem, quæ est onus importabile. Non ita est. Non, inquam, est onus, sed medicina, sine qua salvus esse non potest, qui peccavit.

19. Alia causa, & fortassis non minus præcipua, quam superbia pro origine, & conservatione hæresum assignatur à Pat. Arfdekin in Theolog. tripartita, tract. 3. art. 5. pag. mihi 119. ubi inquit: Vox una, & doctrina communis Secretariorum hujus temporis hæc est: Ecclesiam Romanam à vera fide defecisse, & in gravissimos errores prolapsam per mille

le ducentos annos. Et hanc esse causam cur Clerus, & Populus Angliæ, Hollandiæ, & Germaniæ ex parte non modica, Ecclesiam Romanam deseruerit, & oppugnare cœperit. Atqui non hanc, sed longè aliam ab ea deficiendi causam fuisse, ipsa defectionis primordia luce meridiana clariùs demonstrat.

20 Primò, in Clero, & Populo Angliæ, integris illis mille, & ducentis annis viguit, floruit, triumphavit Religio Romana, cum summa Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incensavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit subito Henricum VIII. Angliæ Regem libidó iniqua repudiandi conjugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obstat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pœnas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Ecclesiæ Romanæ hostes advocat, opima illius spolia suis aesculis in prædam exponit. Res mira! per tot sæcula à toto Regno Fides Romana, ut Sancta, & salutifera, & sine ruga colitur, & defenditur: nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accusavit, nullus lapsam, & prostratam advertit. Et ecce subito, ut primùm, ob Bole-

nam, Romanæ Ecclesiæ Rex adversaretur, & ejus prædia in præmium proponit, mox à toto Regno proclamatur illa à fide pridem debia, erroribus deformata, vitijs prostrata, nova Babylon: hæc, scilicet, omnia tot sæculis Clerum, Populumque universum latuerunt, donec Regis offensi exemplum, gratia, ac præmia, Populo universo ad detegendos Ecclesiæ errores subito oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentissimum est non Ecclesiæ Romanæ errores, sed Regis libidinem defectionis causam Angliæ præbuisse.

21 Ad Belgiam si pergamus, simili prorsus modo, & causa hæresis Batavica exordium sumpsit; nisi quod in Anglia, Regis in Pontificem; in Belgio, Principis in Hispanos offensio, defectionis, & hæresis causam ministravit. Notior hæc res est in recenti hominum memoria, & Historijs, quàm ut hic exponi debeat.

22 In Germania, primam hæresis Lutheraniæ causam, & originem fuisse gravem Lutheri iram, & offensionem in Pontificem Romanum, quod in prædicatione solemnibus Indulgentiarum Apostolicarum, æmulis assumptis, ipse neglectus, & exclusus fuërit. Placuerunt ipsi indulgentiæ, quas prædicare am-

ambiebat, placuit fides Ecclesiæ Romanæ, quam semper hæcenus tenuit, & publicè prædicavit: displicuit suæ personæ cōtemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, cum demum omnia in Pontificem, & Ecclesiam probra excogitanda, & evomenda fuerunt.

23 Hæc quisquis singulamaturè expendiret priorum defectuum modernus Sæctator, fieri non potest quin evidenter perspiciat, causam suæ separationis ab Ecclesia Romana, non esse hujus errores, sed priorum, quos ostendi, libidinem, iram, aut ambitionem. Hæc moderne Sæctator, sunt quæ te cum illis ab Ecclesia separarunt; hæc sunt propter quæ illi errores tot sæculis ignotos, pro separationis suæ larva, Ecclesiæ affixerunt. Hujus evidentia ferri consideratio plures salutis suæ studiosos adigit, ut ad Ecclesiæ gremium maturè redirent: quod & tu, nisi perire malis, facias necesse est.

24 Noster Lipsius inquit, quod hæreses ordinariè proveniunt ex mala vita; nunquam enim hæresis est primum peccatum, sed oritur, vel ex ambitione, vel ex avaritia, vel ex libidine, & desinit nonnunquam in Atheismum. Perversi homines, ut libere suis vitijs, & vo-

luptatibus indulgeant, aut negant Deum, aut futura bona, & mala, aliaque dogmata fidei, quæ Dei metum, & peccati horrorem eis injicere solent. His igitur prælibatis, sit.

DISPUTA T. I.

DE QUIDDITATE, ET
qualitatibus vera Religionis.

NOMINE Religionis intelligitur Ecclesia; unde quidquid de vera religione dixerimus, & dictum reputari debet pro vera Ecclesia. Ecclesia est nomen græcum, & idem significat ac *evocatio*, seu *invocatio*; ita quod Ecclesia sit cætus vocatorum; fidelium, scilicet, qui non intrant Ecclesiam proprio motu, nec propriis viribus, sed quatenus Dei vocatione præveniuntur. Sumitur in bonam, & in malam partem: alia est Ecclesia malignantium; unde Psal. 25. v. 5. *Odivi Ecclesia malignantium*. Alia est Ecclesia Sanctorum: *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum*; Psal. 88. Sacra Scriptura communiter illam sumit in bonam partem. Ecclesia sic sumpta dividitur in *triumphantem*, *patientem*, & *militantem*. Ecclesia triumphans est Cætus hominum, & Ange-

lorum in Cælis regnantium. *Patiens*, est congregatio hominum in igne Purgatorio existentium. *Militans* est congregatio hominum certantium in hac vita contra mundum, diabolum, & carnem. In hoc sensu sumpta loquimur in præfenti.

Uterius hæc vera Dei Ecclesia potest comparari, vel ad legem naturæ, vel ad legem scriptam, vel ad legem gratiæ. Per respectum ad legem naturæ, scilicet, à tempore Adami usque ad Moysen, Ecclesia erat congregatio illorum hominum, qui veram Dei fidem, & cultum ipsius profitentes, tendebant ad finem ultimum per convenientia media, & ad illum sperabant pervenire. Ecclesia comparata ad tempus Legis Scriptæ, erat congregatio fidelium illorum qui profitebantur legem, caeremonias, & præcepta, quæ illis per Moysen dedit Deus, ut ea sedulo observarent: cum advertentia, quod Synagoga, seu congregatio: Judæorum, non esset Ecclesia Catholica, seu universalis; sed particularis tantum: cum inter gentes essent plurimi, qui Deum cognoscentes, & mandata legis naturæ observantes, pertinebant ad Ecclesiam Dei. Denique, Ecclesia, novi Testamenti, quæ Christi Ecclesia vocatur, est congrega-

tio Christianorum, qui observantes Evangelium, & credentes in illud, tendunt ad possessionem beatitudinis æternæ.

De hac igitur est nostra dissertatio. Non igitur loquimur de Ecclesia sumpta pro domo materiali, divinis laudibus dicata, in qua fideles adunantur ad orandum, sic 1. ad Corinth. 11. *Convenientibus vobis in Ecclesiam*, & August. lib. 2. quæst. in Levit. quæst. 57. ait: *Ecclesia dicitur locus, quo Ecclesia congregatur; nam Ecclesia homines sunt, de quibus dicitur: ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam. Hoc tamen vocari, etiam ipsam domum orationum, idem Apost. testis est, ubi ait: Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? An Ecclesiam Dei contemnitis? Et hoc quotidianus loquendi usus obtinuit, ut in Ecclesiam prodire, aut ad Ecclesiam confugere non dicatur, nisi qui ad locum ipsum, parietesque prodierit, vel confugerit, quibus Ecclesie congregatio continetur. Nec item sumitur pro solis Prælati, qui præsident in Ecclesia, quo sensu dixit Christus, Matth. 18. *Dico Ecclesie*. Nec tandem sumitur pro solis subditis fidelibus, quomodo dicitur Act. 12. *Oratio fiebat ab Ecclesia pro eo*, nempe Petro. Sumitur,*

igitur pro tota Ecclesia, quatenus ex Pastoribus, & Ovis conflata est: de qua Apost. ad Gal. scribit: *Qui supra modum persequer bar Ecclesiam Dei.*

Ecclesia sic accepta, definitur ab Innocentio III. cap. 1. de summa Trinitate: *Ecclesia universalis est collectio fidelium.* Sed ut ejus partes melius cognoscantur, sic definitur communiter à Theologis: *Ecclesia est congregatio, seu cœtus visibilis baptizatorum, Christi fidem, atque doctrinam profitentium sub uno capite Christo in celis, & ejus Vicario Pontifice Romano in terris.* Sic excluduntur ab Ecclesia illi, qui nunquam habuerunt fidem, ut Pagani, Turcæ, Judæi: & illi, qui à vera fide receperunt, ut hæretici; quia nostra Ecclesia est cœtus fidelium. Unde D. Paulus dicit, *illos naufragasse circa fidem*, Timoth. 1. Non sunt ergo amplius in Navi Ecclesiæ. Et scribens ad Tit. vult, ut *hominem hæreticum devitet*; quem potius curare deberet, si foret adhuc in Ecclesia. Præterea Concil. Nicœnum cap. 8. ordinans, ut *hæretici ad Ecclesiam redeuntes recipiantur*, supponit non esse actum in Ecclesia. Deinde hæretici non habent veram fidem, quæ una est, quia non credunt omnes articulos à Deo revelatos; ac proinde &c.

Excluduntur etiam Cathecumeni.

Insuper excluduntur Schismatici, qui verum Pastorem non agnoscunt. Cum supremo Ecclesiæ visibili capiti in terris Christi Vicario subdi nolint, extra Ecclesiam sunt. Nullum enim membrum divisum est in corpore, sed hæretici, & schismatici sunt membra divisa. Unde Ecclesia in die parasceves orat: *ut Deus dignetur eos ad Ecclesiam revocare.* Quia ex dictis sonat, Ecclesiam esse omnium fidelium, ideo errant Pelagiani dicentes, Ecclesiam esse tantum multitudinem perfectorum, qui nullum habent peccatum, de quibus Aug. lib. de hæres. cap. 88. Errant. 2. Wicleffitæ, dum putant solos prædestinatos facere Ecclesiam, ex Conc. Constantiensi, sess. 15. art. 5. Errant 3. Novatiani, & Donatistæ, qui asserunt, non quidem omnes peccatores excludi ab Ecclesia, sed illos, qui lapsi sunt circa fidem, & ejus professionem, ex Cyprianolib. 4. ep. 2. & August. lib. de hæres. c. 69. Errant denique, Calvinus, & Lutherus, qui Ecclesiam volunt tantum componi ex justis prædestinatis; tenent enim nobiscum Fideles esse in Ecclesia; & asserunt contra nos, quod illi, qui semel fidem acceperunt, ea non possint care-

re; nec ulla peccata mortalia, aut venialia illis imputari: utrumque est hæreticum.

Peccatores, ut Avarij, Malefici, Impudicij, & alij baptizati male viventes, immò, & reprobi, atque Excommunicati, dummodo fidem habeant ad Ecclesiam pertinent: quia fidem Christi profitentur sub uno capite. Non enim sequitur, quod aliquis committens furtum, homicidium, &c. rejiciat propterea christianam fidem, aut Ecclesiæ subjectionem. Unde Christus comparat Ecclesiam *decem Virginibus*, ex quibus quinque *prudentes*, & quinque *fatue*: *Arca Noë*, in qua clauderantur animalia munda, & immunda: *Ovis*, in quo sunt oves, & hædi. *Agro*, in quo est bonum semen, & zizania: per quas figuras significantur, boni, & mali, prædestinati, & reprobi. Non tamen intelliguntur hæretici; quia non sunt partes componentes: non enim componunt eundem ordinem fidei, cum in fide dissentiant. Quod si aliqui Patres videantur, illos comprehendere in præcitis comparationibus, non nisi tanquam partes putridas, & rebellantes habuerunt. Sed de his omnibus infra fusius redibit sermo. Jam autem

QUÆST. I.

AN DETUR IN MUNDO

vera Religio, seu vera Ecclesia?

Conclusio: datur de facto vera Religio in mundo. Hæc conclusio ex communis contra Atheistas, negantes esse in mundo aliquam doctrinam à Deo revelatam, luce cujus homines instruantur in his, quæ pertinent ad cognitionem, & cultum sui ultimi finis. Probatur tamen sic: Deus omnia opera naturæ gubernat, & providet: ergo & hominem. Conseq. negari nequit, nisi imprudentissimè; quia naturæ rationalis eminet inter ceteras creaturas: g. si Deus operum ignobiliorum curam habet, & operis nobilioris curam habebit; aliunde foret imprudentissimus, sicut Paterfamilias qui provideret de mancipijs, & non de filiis, de rebus vilioribus, & non de preciosioribus. Antecedens est evidens evidentia physica fundata in experientia: quoniam si natura non gubernaretur ab aliquo perfectissimo, & sapientissimo gubernatore, non posset facere opera mirabilia, quæ facit. Quomodo ex semine omnino simili fit tanta diversitas ossium, medularum, ner-

vorum, muscolorum, carniū,
& viscerum? Quis illam indidit?
Si à se haberet; & homo etiā
haberet; possetque homo pro-
ducere rosam, sicut terra illam
producit; quoniam opera non
habentis sensum, neque intellec-
tum, nequeunt esse perfectiora,
& mirabilia, quā opera
hominis habentis intellectum,
scientiam, & artem: neque ho-
mines facere possunt fulmem,
lilium, aut herbam: g. evidens
est in operibus, quæ naturæ di-
cimus, aliquem intellectum
summum, & sapientissimum as-
sistere, à quo natura dirigatur
in operando.

2 Confirmatur: nam etiā
experientia constat, quod ele-
menta inter se pugnando non
se consumpserunt, sed amica-
bili discordia conservantur. Cœ-
lum movetur, sicut prius, sin-
gulis annis sunt Ver, Autum-
nus, Hiems, Æstasque; ex qui-
bus omnibus, nec unum defi-
cit per tot sæcula: g. aliqua
causa est illa sapientissimè gu-
bernans: g. Deus: quia nullus
præter Deum machinam uni-
versi moderari posset. Si igitur
Deus cuncta gubernat natura-
lia: g. & hominem, qui per-
fectior est cunctis. Atqui homo
gubernatur per cognitionem sui
finis, & ad suum finem dirigi-
tur per veram doctrinam, qua
illuminatus agnoscit media con-

ducentia ad affectionem sui fi-
nis: g. si evidens est dari in
Deo providentiam de creaturis
rationalibus, evidens similiter
erit dari in mundo veram doc-
trinam, seu Religionem à Deo
revelatam, per quam homines
instruantur in ordine ad suum
ultimum finem. Videantur quæ
diximus tom. 1. in Proemial.
& Disputat. de Div. Provi-
dentia.

3 Hac ratione utitur D.
Paul. ad Rom. 1. v. 20: *Invisi-
bilia enim ipsius, à creatura
mundi, per ea quæ facta sunt
intellecta, conspiciuntur.* Qui
enim sedulo meditatur hæc, quæ
oculis conspiciuntur; mundus
durat, tempora eodem modo
procedunt, mare terram non
absorbet, Cœlum suos motus
continuo perficit; facile ad in-
visibilia confurgit: g. Deus est,
qui hæc gubernat: g. & guber-
nat hominem. Atqui homo gu-
bernatur per veram cognitio-
nem sui finis: Ergo in mundo
est doctrina, seu Religio, in cu-
jus illuminatione hæc vera cog-
nitio Dei reperitur.

4 Sed demus, non esse evi-
dens, dari in mundo aliquam
Religionem; seu doctrinam à
Deo revelatam; hoc dato, &
non concesso, possumus argue-
re in hunc modum contra
Atheistas, & Machiavelistas: Si
non est verum, dari providen-
tiam

tiam erga homines: neque etiam est evidens, hanc providentiam non dari: Quare ergo de Deo in bonitate non sentitis, credendo ipsum non fecisse, quæ magis consonat suæ bonitati? Sed magis consonat, quod hominibus, quorum Dominus est, provideat in his, quæ sunt necessaria ad eorum salutem, & æternam felicitatem: g. ineptè proceditis negantes hoc. Insuper; Deus neque est inexorabilis, neque inops: g. exorari potest, & benè facere. g. & iustas preces audire. Quid igitur iustius est, quàm à Deo expostulare veram cognitionem sui ipsius? Et Deus exoratus à pluribus iustis, & Sanctis viris, hoc denegat? Abhorrent aures: Et solus stultus sic procedit: erg. licet non sit evidens, Deum revelasse veram doctrinam universò; cum nec etiam evidens sit illam non revelasse, potius est, concedendum, quàm denegandum; quia denegare est purum libitum, & concedere valde commendat divinam bonitatem.

5 Dices: quod unaquæque ex sectis est vera doctrina à Deo revelata, qua servata, salvabitur quilibet in illa, in qua natus est, seu quam amplexavit, dum ad rationis usum pervenit. Ita Mahometici, & plures RR. Heretici, quos vocant *Adia-*

phoristas, seu indifferentes: inter quos Thomas Hobbefius in Anglia, & post Serranum, plures in Holandia, & Germania fuerunt insigniores. Sed hoc delirium est: tum, quia Religiones, quæ nunc in mundo famosiores sunt, habent dogmata plura, contradictorie opposita: g. nequeunt esse omnia à Deo revelata. Patet; quia Deus nequit contradictorie revelare, sicut neque mentiri, aut falsum testari, & de duabus contradictorijs propositionibus, necessariò una debet esse falsa. Tum etiam; quia ut agebat Apostol. ad Ephes. cap. 4. v. 5. *Unus Deus, una fides, unum baptisma*: Ergo vera religio debet esse unica: quia implicat, quod ab uno Deo diversæ fides prodeant; sicut & implicat, quod habeat Deus diversa testimonia, inter se repugnantia. Insuper Religio, in qua potest aliquis salvari, est vera, & verum docet: sed juxta illos in nostra Religione possumus nos salvari: g. est vera, & verum docet. Atqui hæc docet, omnes alias esse falsas: ergo ita sunt.

6 Deinde; quod vera religio debeat esse unica, patet varijs in locis Sacra Scripturæ: nam Cantic. 6. vocatur: *Una columba*. Joann. 10. vocatur: *Unum ovile*. Ad Ephes. 4. *Unum corpus*. Unde Cyp. lib. de Unitate

rate Eccles. cap. 4: *Ecclesia Domini unum lumen est, unum caput, & origo una, & una mater.* Insuper, debet esse una, unitate principij, scilicet, Dei vocantis, & Christi fundantis. Est una in unitate capitis, sicut enim unum est ovile, ita est unus Pastor. Est etiam una unitate conjunctionis: *Unum corpus multi sumus* 1. Cor. & Act. 4: *Cor unum, & anima una.* Est una unitate mediorum; tum interiorum, ut sunt Fides, Spes, & Charitas; & tum, externorum, quæ sunt Sacramenta. Est denique una, (omittendo quam plurima) unitate finis, qui est ipse Deus possidendus. Deinde, si quilibet in qualibet potest salvari, frustra Christus miracula fecisset, & tot tormenta passus esset, ut nos doceret, & nobis ostenderet veram fidem, & veram religionem.

8 Hoc argumentum sufficiebat, ut Hæretici Anglicani, seu Calvinistæ se deceptos agnoscere, cum inter se, ita discordent, ut intra angulum unius domus, vix duo conveniant in articulis. Præterea; Anglicana Secta, non est una unitate principij: quia, quamvis illam vocent reformatam Religionem; non fuit Christus, ejus principium; sed omnes diaboli, qui sunt origo divisionum, & Schismatum. Nec est una unitate

capitis; cum tot habeat capita, quot Ministri. Unde, regimen illius vocat Calvinus Aristocraticum, & Democraticum: non verò Monarchicum. Dicunt etiam, Regem Angliæ esse aliquomodo supremum caput Anglicanæ Religionis: Sed cum nobis ostendant in SacraScriptura, Christum dixisse Regi Seculari: *Pasce oves meas, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*; sicut dixit Petro, & ejus successoribus in Romano Episcopatu, ut jam dicemus; tunc eis credemus. Neque est una, unitate conjunctionis: cum inter illos, nihil sit, nisi divisio, contentio, & schisma, ita ut ex solo Lutheranismò plusquam centum sectæ prodierunt. Nec est una unitate fidei: quia cum pro regula fidei sequantur privatim cujuslibet spiritum, vel potius cerebrum; tot sunt ferme in materia fidei opiniones contrariæ, quot capita; imò, iidem homines aliud hodie credunt; & aliud cras. Nec denique est una unitate mediorum: nam aliqua Sacramenta agnoscit Lutheranus, quæ reprobat Calvinista: immò, ex Lutheranis Sacramentum poenitentiae admittunt aliqui, & alij rejiciunt. Ex quibus sequitur evidentissimè, Anglicanam sectam, non posse esse veram religionem. Sed de hoc amplius quæst. sequent.

Con.

8 Contra asserentes verò, quemlibet posse salvari in sua secta; sic possumus arguere: tam illi, quam nos in hoc conspiramus, nempe, quod nostra Romana religio secura via est ad obtinendam salutem, cum juxta illos, unusquisque in sua secta salvetur. E contra verò nos Catholici Romani dicimus, solum esse veram salutem in nostra Romana Religione; & in quacunque alia damnationem certam. Nunc sic: ergo imprudentissimi sunt non adherentes nostræ Religioni, & suam non damnantes. Paret consequi: quia imprudentissimus esset, medium dubium eligere, neglecto certissimo, ad finem exoptatum consequendum. Rursus ad obtinendam salutem corporalem nullus eligeret medicinam, quam plures medici inutilem, & nocivam testarentur, si haberet aliud medicamentum, quod omnes assererent utilem, & securum ad recuperationem salutis: g. etiam ad obtinendam salutem animæ nullus eligere debet medium dubium, relicto certo, & securo ad finem optatum consequendum. Insuper, si quilibet in qualibet potest salvari, quid opus tot dissidijs, disputationibus, & libris pro defensione cujuslibet sectæ? *Doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci.* Hebr. 13. v. 9.

9 Plurima argumenta congerunt Calvinistæ contra hanc nostram conclusionem. Sed, ut bene advertit nost. Macedo Schola 9. Theologiæ positivæ; omnia fundantur in odio nostri Summi Pontificis: quia tendunt ad probandum, veram Religionem non esse Monarchiam, sed solum Aristocratiam, seu Democratiam: timent, quippè, ne si Ecclesia Monarchia sit, ejus Monarcha sit noster Papa, quem malunt non modo Monarcham non esse; sed nec hominem quidem esse; & ideo Bestiam Apocalypticam vocant. Rationem etiam asserunt: quia Monarchia est regimen minus perfectum Aristocratia: sed Ecclesia regenda est modo perfectiori: g. non monarchico. Probant maj; quia Monarchia degenerat saepe in tyrannidem, qua nihil est in regimine pejus, nec locum relinquit alijs ascendendi ad regimen: ex quo desperatio, & discordia oritur, & perniciēs totius republicæ. Deinde, quando unus gubernat, sibi attendit, & consulit, nec ceteros admodum curat; & ita facile eos opprimere oneribus, legibus, & tributis; quemadmodum apparet ex lib. 1. Reg. cap. 8. ubi injuriæ Regum jura appellantur; quia Reges ex jure injuriam faciunt: at vero quando, vel optimates, vel populares Aristocra-

craticè, & Democraticè gubernant magis consulunt alijs, ex quorum numero sunt, & à quibus in electione, & administratione dependent.

10 Confirmant aliquibus exemplis: in favorem Aristocratiæ afferunt Rempublicam Atheniensem, Lacedæmoniorum, & Romanorum; quæ dum steterunt in Aristocratico regimine magna laude floruerunt, & felicissimæ fuerunt: cum autem esse desijt, Romana virtus, & fortuna periijt, ingruente cum Imperatoribus vitiorum, & sordium labe. Adjiciunt Venetorum egregiam Rempublicam, & Genuensium laudant, & Hollandorum extollunt. Confirm. insuper studijs Priscorum Heroum Romanorum, Cathonius, scilicet, Bruti, Cassij, Ciceronis, & cæterorum Patriæ amantium, qui ita Reipublicæ studuerunt, ut Reges maxime oderint, & aut eos interfecerint, aut occisores laudaverint.

11 Veniunt etiam ad exempla sacra: nam inter Angelos, inquit, multi sunt Principes, id est, septem qui adstant ante Deum. Patriarchæ duodecim fuerunt. Moyses, & Aaron præfuerunt populo Israelitico. Summum Sacerdotium duas familias habuit Eleazari, & Hytamari. Machabæi fratres mul-

ti. Quod in eodem mundi exordio Deus non unum, sed duo luminaria magna condidit, ut præsent. Multos Orbes Cælestes fecit, & pro numero eorum intelligentias: g. Deus declaravit regimen Aristocraticum, & Democraticum suavius, & mitius esse quàm Monarchicum. Præterea, dominium Regium, seu Monarchicum improbavit Deus per Samuelem, quando iratus est populo Judaico petenti Reges. Item, Christus in sua Ecclesia possuit Apostolos suos tanquam fundamenta, & Pastores pari dignitate, & æquali potestate: *Possuit Spiritus-Sanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, Act. 20.* Item, in CC. est, & repræsentatur Ecclesia: atqui ibi non unus, sed multi ex universis Provincijs congregantur: g. &c. Denique id patet (inquiunt) ex ambitione Summi Pontificis Romani; ex qua sæpè magna damna Ecclesiæ sunt illata, hinc bella Schismaticorum Imperatorum, & Regum discordiæ; hinc Anti-Papæ; hinc Hæresiarachæ, quos omnes Papa importune excitavit: Ergo vel non est unica Ecclesia, seu vera Religio, vel non debet habere unicum caput visibile, nec debet regi regimine Monarchico; sed Aristocratico, aut Democratico.

12 Nusquam (inquit nost. Macedo) putridiora , & absurdiora argumenta Hæretici posuerunt. Ad solutionem veniamus; admittimus enim Monarchiam degenerare in tyrannidem : sed ex hoc Calvinum refutamus ; nam quanto majus est vitium , quod virtuti opponitur ; tanto major est virtus opposita : hinc maximum peccatum est odium Dei , quia opponitur charitati , quæ est summa virtus. Respondet. Calvinus odium non nasci ex charitate , sed ex voluntate mala peccatoris. Benè quidem ! Etiam nos respondemus , quod Monarchia non degenerat ex natura sua in tyrannidem , sed ex prava voluntate Regentis : sicut Calvinus quando ex Catholico factus fuit hæreticus , vitium illud non fuit ortum ex Romana fide ; sed ex sua pravissima voluntate. An non videt Calvinus delicatiora poma , cum putrescunt amariora fieri ? Nemo tamen ob id improbat poma , cum sana sunt. Nec ergo existimo , Calvinum ea sana esse rejecturum. Uno verbo ; quod accidit vitio hominum , non est rebus ipsis imputandum. Deinde , quidquid sit de Monarcha temporali , minimè est concedendum de nostro Monarcha spirituali , qui per assistentiam Spiritus-Sancti diri-

git absque tyrannide suas oves in finem spiritualem.

13 Ad aliud ; quod uno imperante , alijs non datur imperandi locus ; dico , quod hæc ratio est congrua Calvino superbo , qui voluit imperare , non obedire , atque id circò hæreticus evasit : nos Christiani , qui demissionem animi , humilitatem , & obedientiam profitemur , malumus cum Christo obedire , quam imperare , Itaque , illa desperatio , illa ira , illaque discordia , quàm fingit Calvinus , est accomodata ejus ingenio. Præterea ; non minus malum sequitur ex gubernio Democratico , & Aristocratico : nam dum quisque vult gubernare , in alios insurgit , eosque dejicere molitur , ut se intrudat : & cum quilibet homo sua se estimatione metitur , dignum se quovis honore putat ; & si repulsam patitur , indignatur , & furit : unde dissensiones , invidia , odiumque , & conjuratio , in quolibet gubernio possunt esse ; immò , abundantius in Aristocratico : nam in Monarchia uni tantum datur locus imperandi , & si illi convenit jure hereditario , nulla debet esse dissensio : si autem electione fit , ut in nostro S. Pontifice , minor est etiam ratio indignationis ; quia facilius patiuntur homines , præ-

ferri

ferri sibi unum, quàm plures. Hinc patet Calvinì ratiunculas esse, non verò rationes. „ Da „ unum, & populus est; tolle „ unum, & turba est; quid enim „ est turba, nisi multitudo tur- „ bata? Aug. serm. 25. de Verb. Domini.

14 Ex quo etiam patet ad secundum: non enim suavius est multorum imperium, quàm unius; quoniam difficilius, & durius jugum multiplex, quàm simplex; & plurium naturas, & ingenia ferre, quàm unius. Quod autem attinet ad onera, & tributa planè majora sunt in regimine plurium; nam ea, quæ imponuntur causa reipublicæ, eadem, & paria sunt, siue unum, siue plures regnent; & quæ ad privatas rationes spectant, majora, & plura sunt, quando plures sustentantur. Illud item fallit, magis consuli alijs, cum multi gubernant; nam multo minus consulitur Reipublicæ, dum quisque suis applicat magnam partem bonorum communium. Nec spes ascendendi ad culmen alit alios, sed potiùs ambitione inflamat.

15 Ad omnia exempla respond. illa ratione, nempe, quod delicta Principum non sunt vitia Principatus: alioquin cum homines simus, quorum est peccare, omnia hu-

manorum rerum fastigia inquinabuntur. Deinde; Catones, Bruti, Cæsij, & Cicerones oderunt Tyrannos, non Principes; nam iidem laudarunt Cincinatos, Camillos, Fabios, Papirios, Mamercos, & alios Dictatores, qui instar Regum erant, immò, Regibus superiores, dum illud munus exercebant, quorum Imperij nunquam Romanos pœnituit. Ad laudes Rempublicarum, dicimus; quod illas non contemnimus; verum iniquissimum est, ob hoc, Monarchiam vituperare: quia si cum Regnis Europæ comparentur, his sanè concedent omnes majorem splendorem, & magnitudinem rerum gestarum. Præterea, illæ ipsæ Respublicæ suum Ducem habent, cui alij Senatores assurgunt, & cedunt: atque adeo Monarchicum regimen observant.

16 Ad exempla Sacra, respond. quod in primo assumit omnino falsum; nam S. Michaél est Princeps omnium Angelorum, & illorum septem Principum Primus. Patriarcharum numerus nihil ad rem; nam toti Israëlì imperavit Moyses; post Moysen Josué; post Josué Othoniel; cui secuti sunt alij usque ad Samuelem. Postea fuerunt Reges usque ad Esdram; post Esdram, & Nehemiam ve-

nerunt Duces, quibus successerunt Machabæi. Verum falsum est illud, nempe, quod Moyses, & Aaron æquali potestate præfuerunt, cum constet, solum Moysen præstitisse, & præfuisse. Iam verò duas esse familias Sacerdotaies nihil obest: nam non duo ex duabus familijs habuerunt Pontificatum, sed unus tantum ex alterutra.

17 Machabæorum exemplum retorquetur: quia cum multi fratres essent, non omnes, sed unus post alium singuli imperarunt, & quidem Jonathas, & Simon more regio, ac regijs insignibus. Sol, & Luna duo luminaria sunt, sed non simul lucent; quia uni diem, alteri noctem assignavit Deus, nec unâ videntur dominari. Quin Sol vere unus, & Princeps est Lunæ, & Syderum; & tribus suis litteris denotatur, quod *solus omnibus lucet*; sicut Luna est quasi *lux aliena*; quia ab ipso sole illam accipit. Concesso etiam, multos esse cœlestes orbes, & multas pro eorum intelligentias numero; unus tamen cæteros continet, ac coercet: & hujus intelligentia suprema est, & reliquijs præest, & ad impulsu primi mobilis rapit universos. Unde nullum exemplum faveat Aristocratia; &

omnia Monarchiam persuadent.

18 Ad aliud resp. Deum reprehendisse populum petentem Reges: non quia petebant Monarchiam; sed quia spernebant regimen judaicum, quod etiam erat Monarchicum: nam Judicibus adherat, & assiscebatur, præsertim Samueli: ac proinde negligendo Judices, & optando Reges, injuriam Deo inferebant. Hinc illa vox: *Non te abjecerunt, sed me*: quibus significatur Monarchia: nam *te*, & *me*, singularia sunt. Et si Saul fuit malus Rex; David fuit optimus, & vir juxta divinum cor. Ad aliud de Apostolis satisfit dicendo; habuisse quidem æqualem à Christo delegatam potestatem; sed non æqualem subordinationem: nam Petrus erat Caput, & Pastor, cui omnes hac ratione subordinati erant; quippè erant illius oves. Quod autem afferatur ex Paulo: *Posuit nos Episcopos regere Eccl. sicut Dei*: nihil officit Monarchia, sed tantum denotatur esse etiam regimen Hierarchicum, nempe, constans pluribus prælatis infimis, & intermedijs; sed omnes subordinantur, & subduntur Romano Episcopo, Pastori, & Capiti Ecclesiæ universalis. Unde omnes Episcopi regunt Ecclesiam Dei, sed reguntur

tur à Principe ejusdem Ecclesiæ. Concedimus etiam in CC. œcumenicis esse in Episcopis conjunctis, nomine Ecclesiæ, ipsammet Ecclesiam; sed negamus eam esse Aristocraticam; quia in CC. ipse Summus Pontifex, vel per se, vel per alium est Caput; ut postea dicemus, Deo dante.

19. Ad ultimum de ambitione, & vitijs Pontificum, respond. sic: Demus ea vitia esse vera. Quid inde? Peccarunt homines contra regimen: at regimen, ex se optimum, non peccavit. Calvinus, Brenz. Illicus, & Lutherus, negant cathedras suas errasse; & non audent negare se peccatores esse. Quod ergo ipsi falso de suis cathedris jactant, discernendo eas à personis, signat nos verè de nostra Romana Monarchia prædicare. Illud eos monemus, multo minus illis Pontifices nostros fuisse ambiciosos: nam nostri Pontifices expectarunt, ut à Cardinalibus nomine totius Ecclesiæ eligerentur, & eorum consilio gubernant Ecclesiam: at verò illi spontè, & arbitrio suo à Matre Ecclesia defecerunt, & cathedras posuerunt, & Sectas condiderunt. Quod attinet ad Antipapas; non illis causam Pontifices dederunt, sed propria uniuscujusque ambitio, & su-

perbia, & quorundam Principum insolentia, qui eos in odium Pontificum in cathedram intruxerunt. Sed multo peiores sunt Hæretici; qui non solum schismata, sed etiam Hæreses inventarunt, & cum Matre Ecclesia bellum gesserunt, & gerunt. Multi Antipapæ ad gremium reddiderunt. Hæresiarchæ verò indomita cervice Pontificibus resistunt, & in Apostasia perseverant, Ecclesiæ judicia contemnentes, & contra illam conspirantes; sed nihil hucusque profecerunt; quia portæ inferi non pravaluerunt adversus eam.

20. Dices. Apostoli Lucæ 22. de primatu contententes arguuntur istis verbis: *Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, beneficij vocantur, vos autem non sic*: Et inde pater Christum inter eos nullum Principem, & caput constituisse, nec voluisse regimen Ecclesiæ esse Monarchicum, & Regale. Respond. Ibi non primatus ab Apostolico Collegio tollitur; sed ambitus, & præpotentia, quæ est propria Regum, interdicatur: ut dicit Beda: *Nec Gentium instar dominari subjectis, seque ab eis gaudeant laudibus attolli, sed ad exemplum Regis Christi præsent, ac efficiantur ministri*. Unde Chris-

Christus vult quidem suum Vicarium præesse Ecclesiæ, at sine dominandi libidine; & non intendit, quod bonum privatum, & honorem quærat, sed singula in commodum ovium referat, ad ipsius Christi exemplum, qui non venit ministrari, sed *ministrare*. Siquidem Prælatio Ecclesiastica à fastosa Regum dominatione distat, & tota in bono ovium procurando occupatur. Hinc textus sequitur, *qui major est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator*. Observetur, eos ibi non fuisse reputatos æquales, dum major, & præcessor nominatur. Quare humilitas in Prælato commendatur, non excluditur superioritas.

QUÆST. II.

Utr. *VERA RELIGIO SIT nobis visibilis, & quomodo?*

SUPPOSITO jam aliquam doctrinam, seu veram religionem esse revelatam; certum etiam debet esse, Deum ipsam condecorasse aliquibus signis, seu notis, quibus à falsa religione, seu à falsa doctrina secerneretur; alioquin vana esset Dei providentia, si quidem nullius bonum consu-

litur, si vera doctrina, vera religio, seu quod idem est, vera Ecclesia ignoscibilis foret. Cum ergo, ipsis Hæreticis fatentibus, certum sit dari in mundo veram religionem; certum similiter erit obsignatam esse aliquibus notis, medijs, quibus, & invenibilis sit, & discernibilis.

2 Multi igitur ex Hæreticis cum propter aperta testimonia scripturarum, negare non audeant, veram Ecclesiam, seu veram religionem perpetuo durare, & in fide vera permanere; ut aliquomodo vim rationis, & lucem veritatis effugiant, duplicem distinguunt Ecclesiam, seu religionem: unam veram, & solidam; alteram tantum apparentem: & priorem, dicunt, esse invisibilem oculis corporeis; posteriorem autem visibilem esse. Quæ supposita distinctione, dicunt, Ecclesiam invisibilem, esse veram Christi Ecclesiam, & Catholicam, cui promissum est, ut nunquam deficiat, nec portæ inferi contra eam prævaleant. Alteram vero Ecclesiam apparentem, & visibilem, licet in hac externa specie perseveret, dicunt, quod in veritate fidei, ac in substantia veræ religionis potest deficere; & jam de facto defecisse in religione Romana, seu nostra Romana Ecclesia.

3 Lutherus lib. de servo arbitrio, ait : veram religionem, seu veram Ecclesiam non esse istam, quam videmus, & audimus Romanam, & Catholicam, Papa, & Cardinalibus, & Episcopis, Clericis, Monachisque, & Laycis constantem; sed pium quemdam justorum cœtum uni Deo cognitum. Eadem fermè sententia est Madeburgensium: nam ad solos pios reddigunt veram religionem, seu veram Ecclesiam. Philipus Melancthon in examine ordinandorum, concedit eam esse visibilem. Et alibi, cum Luthero, negat esse visibilem; & ad paucos illuminatos, & electos à Deo illam reducit. Idem sentit Brenzianus. Calvinus autem sententia in hac parte incerta est, & anceps: nam lib. 4. insitit visibilem ponit; sed §. 6. eam oculis subtrahit; & ait, esse nobis invisibilem; Deo conspicuam. Contra quos omnes sit nostra vera, & Catholica

4 Conclusio: Religio vera, seu vera Ecclesia, quam Christus supra petram fundavit, & cui promissit, portas inferi non prævalituras adversus illam, visibilis est. Hæc conclusio est de fide apud Catholicos Romanos: & illa probata, penitus corrumpit Anglicana secta, & omnes aliæ; quæ visi-

biliter omnes defecerunt, & excissæ sunt tanquam putridi rami à visibili arbore Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Noster Doctissimus Macedo Schola 8. cap. 3. inquit, quod nihil est tam peripicuum, tamque manifestum, sicut est hæc nostra conclusio: Sed Hæreticis omnia subsæque sunt; ex obscuris clara, ex claris obscura fiunt: pro arbitrato fingunt sibi quodcumque; traditiones tollunt; veritates patentes negant; & fumo involvunt. Esse visibilem Ecclesiam, cæci vident. Quid enim est illa; nisi corpus fidelium congregatum, hominum, videlicet, cum suo capite, inter se, & cum Deo copulatorum? At illi nollunt eam esse Ecclesiam, sed chimeram faciunt. Quidam cum Luthero negant CC. alij verò concedunt dummodo ad illa admittantur omnes, etiam Layci, & fœminæ, quasi ad connubia, & non ad CC. veniant: omnes Papam præsidem negant. Quid igitur his hominibus faciemus? Sed quoniam testimonijs Scripturæ moveri se dicunt; afferamus aliqua, quibus apertè probatur nostra conclusio.

5 Igitur Numer. 20. v. 4. dicitur: *Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem?* Quam Ecclesiam, nisi cæcum Judæorum? Et 3. Reg. cap. 8.

v. 14. *Benedixit omni Ecclesia Israel: omnis enim Ecclesia Israel stabat.* Ubi observare oportet, non poni synagogam, sed Ecclesiam, cum dicitur de populo visibili: nam synagoga interdum acomodatur rebus invisibilibus, uti cum dicitur: *Deus stetit in Synagoga Deorum.* Qua voce intelliguntur Angeli, & creaturæ, quæ non videntur. Veniamus ad locos novi testamenti, quorum tanta vis est, ut numerus iniri ægrè possit. Demus perspicuos Matth. 17. assignando gradus correctionis, ponitur tertio loco: *Dic Ecclesia:* ergo audit Ecclesia, & sentit. Deinde additur: *si Ecclesiam non audierit:* ergo loquitur Ecclesia; si autem loquitur; os, & caput habet: g. non est invisibilis; nec insensibilis. Et Act. 15. v. 3. & 4. *Illi ergo deducti ab Ecclesia, pertransibant Phœniciem:* cum autem venissent in Ierosolimam, suscepti sunt ab Ecclesia. Homines erant, qui deducebantur, & deducebant, & ab Ecclesia suscepti sunt. Et c. 18. *Ascendit Paulus, & salutavit Ecclesiam.* Salutabat, quam videbat, & illa salutantem videbat, & audiebat. Et cap. 20. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Grex

cernitur, & cernit. Episcopi homines sunt, & homines regunt, & cum illis loquitur Paulus: *obedite Præpositis vestris:* g. &c.

6 Hæc testimonia præcipua sunt, & Ecclesiam nominatim ponunt. Sunt alia figurata, quæ rem continent; nam Psal. 18. v. 5. dicit David: *In sole posuit tabernaculum suum:* quod August. exponit; *in manifestatione posuit Ecclesiam suam.* Et epist. 166. ad Donatist: *Ipsa est Ecclesia in sole posita, id est, in manifestatione omnibus nota, usque ad terminos terræ.* Et ipsemet Christus: *Non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendant lucernam, & ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum.* Quod SS. PP. de Ecclesia intelligunt. Unde August. lib. de Unitat. Eccles. cap. 16. *Non est operta Ecclesia, quia non est sub modio, sed super candelabrum.* Et vertit se ad Donatistas; & nos cum eo, ad Lutheranos, & Calvinistas: *Sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tam lucida, & manifesta, qua illam toto orbe demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere.*

7 Hæretici autem omnia putant invisibilia; quia nihil videre possunt. Christus mille mo-

modis voluit significare, Ecclesiam suam esse visibilem: & Hæretici eam omnibus modis abscondunt, ne videatur. Christus super petram ædificatam dixit; ut staret, & fundamentum, & ædificium visibile: Hæretici vero petram conantur dejicere. Christus Ecclesiam saginæ comparavit, quæ videtur, & ab hominibus oculatis jacitur: Hæretici eam demergunt, ne appareat. Christus ovili assimilavit, ubi sunt oves, & pastor, qui illis præest; easque vocat, & ab illis auditur: Hæretici lupos agunt, & oves abigunt, & lacerant, ne sint. Sanè Ecclesiæ Sacramenta, Sacramentalia, & ceremoniæ visibiles sunt. Ipsemet additus, quo in Ecclesiam intramus visibilis est, videlicet, Baptismus, quo tingimur, & labamur. Christus sponsus Ecclesiæ, Deus est, & homo, qui in terris visus est, & cum hominibus conversatus, ut ex hominibus Ecclesiam componeret. Nam si invisibilem vellet, non incarnaret, & cum Angelis suis maneret. Denique (alia innumera relinquendo) audiant August. ep. 166. *In Scripturis didicimus Christum: in Scripturis didicimus Ecclesiam: ibi novimus Christum: ibi novimus Ecclesiam. Si Christum ipsum tenetis: ipsam Ecclesiam quare non tenetis? Si in ipsum Chris-*

Tom. III.

tum, quem legitis, & non videtis (post ascensionem) tamen propter scripturarum veritatem creditis: quare Ecclesiam negatis, quam & legitis, & videtis? Hucusque Augustinus. Quid Hæretici? Non audiunt ista, quia non vident Ecclesiam, nec sunt in Ecclesia, in qua ista dixit, & scripsit Augustinus.

8 Arg. I. Hæretici: Ecclesiam esse, est de fide: sed fides est invisibilis: g. & Ecclesia est invisibilis. Magna argumentatio! Uti si diceremus: fama est, fuisse Calvinum: sed fama est vox, auditu perceptibilis: g. & Calvinus est vox, quæ auditu percipitur. Rursus; libri nos docent, fuisse Lutherum: sed libri sunt chartacei: g. Lutherus est chartaceus. Vel aliter in re sacra, seu in Sacra Scriptura: Habuisse canem Tobiam, est de fide: sed fides est invisibilis: g. & canis Tobiae. Idem esto argumentum de asinis Saulis, & de mulo Abfalonis. Videatur quam ridiculè argumentantur Hæretici. Respondetur tamen directe; quod aliud est fides, quam rem esse credo; & aliud rem, quam credo esse: quemadmodum aliud est oculis rem videre, & aliud res, quæ oculis videtur. Fide credimus multa invisibilia; uti sunt Deus, Angeli, Animæ, Gratia, virtutes, & dona Spiritus Sancti. Verum

V

etiam

etiam credimus eadem fide multa visibilia; uti sunt Prophetæ, Apostoli, & quæ in libris historicarum Sacræ Scripturæ continentur. Alioquin; si quæ credimus fide invisibilia sunt, nihil corporeum credemus: atque adeo neque in Christo, credimus, qui in terris visus est, quod ipsi Hæretici non concedunt.

9 Arg. 2. Ecclesia est formata per fidem, sicut nos Romani affirmamus: sed fides est invisibilis: g. & Ecclesia est invisibilis. Retorqueo argumentum: Lutherus, Calvinus, Brenzius, Melancton, Zuinglius, & Breza fuerunt formati per animam rationalem: sed anima rationalis est spiritalis, & invisibilis: g. omnes isti erant spirituales, & invisibiles. Argumentum tenet, nisi dubitetur de majori; nam certè posset quispiam dubitare: an, hi animam rationalem habuerint? Vel iusta ipsorum opinionem: an suæ animæ essent immortales, & spirituales? Et tunc minorem negabunt cum Atheis, Calvinianis nonnullis, & plurimis Lutheranis. Alioquin argumentum tenet. Concedimus ergo, quod fides est forma Ecclesiæ: sed negamus, Ecclesiam totam esse fidem. Etenim componitur ex hominibus, Summo Pontifice, Cardinalibus, Episcopis, Cle-

ricis, Monachis, & Laycis utriusque sexus: qui omnes corpore constant, & corpus Ecclesiæ componunt, & vident, & videntur, & loquuntur, & audiunt, & sentiunt, prædicant, & instituuntur; concilia celebrant, Sacramenta conficiunt, & ministrant, & recipiunt. Immò, & ipsa Sacramenta constant materia sensibili, & sensibili forma, ut unumquodque sit invisibilis gratiæ, visibilis forma.

10 Arg. 3. aliquanto melius: quod fide creditur non est visibile: sed Ecclesia creditur: g. non est visibilis. Major, & min. sunt ex Sacra Scriptura. Pro majori: *Fides est argumentum non apparentium*. Ex Paulo. Pro min; ex Symbolo Nizeno: *Credo in unam Sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*. Respondetur: In hoc argumento esse sophisma, quod distinctione tollitur. In re credita intervenit id, quod est materiale; & id, quod est formale, nempe, res objecta quæ videri potest, & veritas de ea affirmata autoritate divina. Hoc secundum est obscurum, & invisibile; non autem illud primum, quod terminat ultimo istum assensum fidei. Applicetur alijs exemplis distinctio. In Christo D. apparebat humanitas, & videbatur oculis, & tan-

gebatur manibus; hoc non erat objectum de fide (saltem obscura, quidquid sit de fide clara) sed aliud in ipsomet objecto inclusum, idest divinitas, & unio hypostatica ad verbum, quod erat objectum fidei, & invisibile. In Sacramento Eucharistiae sunt species visibiles, & est substantia Corporis Christi; non creduntur illæ, ista creditur, quæ in Sacramento non est sensibilis. In Sacris Biblijs cernimus chartam, & characteres, non vero cernimus veritates contentas: g. hæc bene possunt esse objecta fidei, licet non characteres, & charta. Ita similiter in vera Religione, seu in Ecclesia vera, & est corpus humanum, & mysticum visibile constitutum ex sacris hominibus, & Laycis fidelibus; & est ratio Religionis veræ, seu veræ Ecclesiæ, quæ homines inter se, & cum Christo religantur, & vocantur ad Deum: ille cœtus non creditur, quia videtur: hæc unio, & religatio creditur, quia non videtur, & nititur auctoritate divina. Unde credimus illud corpus mysticum, compositum ex membris materialibus, & visibilibus, esse fidei conjunctum, & perfectum.

II Arg. 4. aliquibus locis Scripturæ Sacræ; nam Psal. 44. v. 14. Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus. Et c. 3. Ierem. Da-

ba legem meam in cordibus eorum. Joann. 4: Spiritus est Deus, & qui adorant eum in spiritu, & veritate oportet adorare. Et Luc. 17: Regnum Dei non venit cum observatione, neque dicent, ecce hic, aut ecce illic, ecce enim Regnum Dei intra vos est. Addunt denique locum August. 20. de Civ. cap. 8. ubi Ecclesiam dividit in prædestinatam, & non prædestinatam: ergo &c. Ad omnia ista facile respondetur. Ad primum enim dicimus; quod ibi laudat virtutem intrinsecam, quæ gratia, & donis animæ continetur: non tamen excludit corpus externum, seu visibile; immo, ex eo, quod dicit, *ab intus*, significatur aliquid esse exterius. Ad secundum dicimus; quod lex non est Ecclesia; sed fertur, & promulgatur in Ecclesia. Deinde, qui corda habent, vivunt, & habent pectora sedes cordium, & reliqua membra: atque adeo sunt homines visibiles. Ad tertium dico, quod illud non capio: nam si aliqua vis est in eo, quod spiritus sit Deus, tollantur omnia corpora, & sint soli Angeli, & anime: quo quid ineptius, ad constituendam veram Religionem pro hoc statu viatorum? Si autem ex adoratione in spiritu, & veritate, deducunt, non esse Ecclesiam visibilem, malè de-

ducunt; quia ex eo potius sequitur, eos qui adorant, habere corpora; si enim essent puri spiritus, non erat opus, ut in adoratione monerentur, attendere ad rationem spiritus, & veritatis.

12 Ad quartum, in quo maximè nituntur respondere: quod per Regnum Dei ibi non significatur Ecclesia; sed ipsum Christum, vel adventum ejus: Interrogaverunt enim Pharisei: *Quando venit Regnum Dei?* Et non interrogabant de Ecclesia, sed de Regno aliquo temporali, quod per Messiam obtenturos sperabant, & adhuc fatuè sperant; & ideo respondit Christus: *Non venit Regnum Dei cum observatione, &c.* ut excluderet judaicam expectationem de adventu Messiae cum magna pompâ, & strepitu admodum temporalis Regis. Et ut omnino tolleretur falsam judaicam cogitationem de futuro adventu Regni Dei, quasi nondum venisset, addit Christus: *Ecce enim Regnum Dei intra vos est:* quia Messiam, quem sperabant, jam inter illos versatum habebant, licet sine illo apparatu Regio, quem cogitabant. Dato autem, significare Ecclesiam, nihil evincitur: nam quæ est illa Ecclesia, quæ intra nos est, ita ut singuli eam capiamus, ut denotat ly *ecce intra vos est?*

Erit sanè fides, sanctitas, & alia spiritualia dona, quæ non sunt alligata alicui parti terræ, nec alicui loco, aut tempori, sed per totum Orbem terrarum diffunditur perpetuè, & universaliter, ita ut in potestate cujuslibet hominis sit tale Regnum intra se habere, ut Augustinus observavit: Sed quavis hoc Regnum Dei sit spirituale, & per se invisibile, quoad sanctitatem, & spiritualia dona; nihilominus est visibile quoad personas, ut sæpè diximus; immò, & quoad ipsa spiritualia dona, ut jam dicemus.

13 Ad locum Aug. & ad alias auctoritates, si quæ sunt SS. PP. respondeo; illos nunquam distinxisse Ecclesiam prædestinatorum, & reprobatorum, tanquam duas Ecclesias: Nam omnes fideles, siue sint reprobi, siue electi, siue sancti sint, siue peccatores unicam Ecclesiam componunt. Unde solum Hæretici, (ut quæst. antec. diximus) Pagani, & Judæi, & Mahometani, ab Ecclesia Christi excluduntur. Circa alios graves, & curiosæ quæstiones sunt inter nost. Doctores. Solum enim August. in principio illius capituli loquens de Antichristo ait: *Nunquam ab illo Ecclesia seducetur prædestinata, & electa ante mundi constitutionem:* ubi

tibi non distinguit Ecclesiam, sed à potiori parte illam denominat; quia illa præcipua pars electorum, & prædestinatorum in adventu Antichristi existentium non seducetur, nec decipietur ab illo, immò nec poterit decipi, ut significavit Christus illis verbis: *Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest etiam electi; sed portæ inferi non prævalebunt adversus eam.*

14 Ex hucusque dictis jam satis patet secunda pars tituli quæstionis, nempe, quomodo sit visibilis vera Religio, seu vera Ecclesia. Sed ulterius SS. PP. & DD. Catholici hanc visibilitatem demonstrant; non solum, quoad materiale congregationem hominum; sed etiam, quoad internam formam, seu rationem formalem Ecclesiæ. Ad cujus intelligentiam est notandum; quod aliqua res dupliciter potest esse visibilis; vel in se, vel per aliqua signa, aut effectus visibiles. Sicut anima equi, vel etiam hominis, potest dici visibilis, aliter verò quam corpus: nam corpus videtur in se; anima vero non in se, sed in suis actibus, seu operationibus. Corpus dici potes visibile animali modo, id est, modo sensitivo; anima vero modo rationali, id est, adminiculo rationis, adiungendo discursum sensui. Sic

Paul. ad Roman. 1. dixit: *Invisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* A visibilibus enim ad invisibilia rapimur. Unde invisibilia in se, sunt aliquomodo visibilia in alio. Sic etiam Christus D. interrogatus à Joann. Bapt. per Discipulos suos: *Tu es qui venturus est, an alium expectamus?* Christus respondit: *Renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, &c.* Matth. 11. quasi diceret Salvator mundi: in signis, quæ ego facio, videre potestis, me esse Messiam, quia illa opera, & miracula exhibeo, quæ Messias facturus erat prædixit Isai. 35. & 61. Unde idem Dominus dixit Joann. 15: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, scilicet, in non credendo illi: sed quia per ipsa opera ita clarè manifestabatur ipsis, nullam excusationem potuerunt habere.

15 Ita similiter dicimus, Ecclesiam veram, seu veram Religionem esse visibilem, adhuc, quoad internam formam veræ religionis, veræque Ecclesiæ: quia talia semper exhibuit signa, & quasi radios visibiles suæ veritatis, ut in eis, & per ea videri possit, ac debeat: „ Sicut Sol, (inquit Ira-

neus lib. 1. contra Hæres. cap. 2.) „ creatura Dei in universo mundo, unus, & idem „ est, sic & lumen, prædicatio „ veritatis ubique lucet, & illa „ minuat omnes, qui volunt ad „ cognitionem veritatis venire. Et Cyprian. lib. de unit. Eccles. „ Ecclesia una est, quæ in multitudine latius incremento „ fecunditatis extenditur; quo „ modo Solis multi radij, sed „ lumen unum, divellit radium „ Solis à corpore, divisionem „ lucis unitas non capit. Et Origin. tract. 3. in Matth. „ Ecclesia plena est fulgore ab „ oriente, usque ad occidentem, & plena est lumine vero, quæ est columna, & firmamentum veritatis. Propter quod dixit Chrysostomus hom. 4. in cap. 6. Isai. „ Facilius esse, Solem extinguere, quam „ Ecclesiam obscurari. Et Aug. ad Hæretic. donatist. epist. 28. dixit: „ Incerti estis ubi sit Ecclesia: nos autem ideo certi sumus, neminem se à communionem omnium gentium „ iuste separari potuisset; quia „ non quisque nostram in iustitia sua, sed in Scripturis „ divinis, querit Ecclesiam, „ & ut promissa est, redi conspiciat. Promissa est enim Ecclesia vera, & vera Religio habens tales proprietates, quibus impletis conspici, & vi-

deri potest. Quæ autem sint hæ proprietates, & ista signa? diffusè tractatur à nostris DD. præsertim videri possunt Nost. Macedo. in Theologia positiva, & in tomo de Clavibus Petri. Et Suarez in Regem Angliæ.

16 Unum signum, & maxime commendatum à PP. est antiquitas, quam nomine successionis nunquam interruptæ Pontificum à Christo, & D. Petro infra tractabo. Aliud signum est, quod vera religio, veraque Ecclesia maneat fundata in eadem petra, in qua Christus illam fundavit. Aliud signum est localis amplitudo, vel ubiquitas veræ religionis per totum orbem diffusæ. Sed omittendo alia plura signa, quorum præcipua ex Nost. Subtilis. Doct. infra adducemus, convenient nostri DD. quod omnia possunt reduci ad illa quatuor, quæ in Symb. fidei inveniuntur, nempe, „ credo „ unam, Sanctam, Catholicam, „ & Apostolicam Ecclesiam. Exponamus breviter quid per istas voces significetur. Quod vera religio, seu vera Ecclesia Christi debeat esse una, & non plures; jam quæstione antecedenti satis probavimus: nam vera religio vocatur in Sacris Scripturis, una familia, una vinca, unum Regnum, ut in Evan-

Evangelio dicit Christus Judæis:
Auferetur à vobis regnum Dei,
 (idest vera religio, seu vera
 Ecclesia) & *dabitur genti fa-*
cienti fructus ejus. Vocatur
 etiam unum ovile, unum cor-
 pus, una sponsa, una colum-
 ba. Et Luc. 11. dicitur: *Om-*
ne regnum in se ipsum divisum
desolabitur: ergo vera Religio
 est in se ipsa indivisa, & divi-
 sa à qualibet alia: ergo est uni-
 ca, & singularis. *Non est dis-*
sensionis Deus, sed pacis: in-
 quit Paul. 1. ad Corinth. 14.
 v. 33.

17 Insuper; vera religio
 debet esse *Sancta.* Hoc constat
 ex Epist. ad Ephes. 5. „ Chris-
 „ tus se ipsum tradidit pro Ec-
 „ clesia, ut illam exhiberet
 „ gloriosam, non habentem
 „ maculam, aut rugam, sed
 „ ut sit sancta, & immaculata.
 Unde cant. 6. vocatur; „ de-
 „ cora, columba, pulchra ut
 Luna, electa ut Sol. Item 1.
 Petr. cap. 2. dicitur: „ Gens
 „ sancta: & paulo ante: „ Ge-
 „ nus electum. Et ad Rom. 1.
 „ Omnibus qui sunt Romæ vo-
 „ cati Sanctis. Hac autem sanc-
 titas convenit illi, primò; prop-
 ter sponsum Christum, qui est
 Sanctus Sanctorum. Secundo
 propter Baptismum, & alia Sa-
 cramenta: & ideo 1. Corint. 6.
 „ Sed abluti estis, sed sancti-
 „ ficati estis. Tertio, propter

Christi mortem: „ Christus di-
 „ lexit Ecclesiam, & se ipsum
 „ tradidit pro ea, ut illam
 „ sanctificaret. cap. 5. ad Ephes.
 Quarto, propter leges, & præ-
 cepta, juxta illud Psal. 18.
 „ Lex Domini immaculata,
 „ convertens animas, testimo-
 „ nium Domini fidele, justitiæ
 „ Domini recta. Et ad Ephes.
 4. „ Vocati estis, ut cum om-
 „ ni humilate, & mansuetudi-
 „ ne, &c. Unde vera Religio
 nihil debet tradere recta ratio-
 ni contrarium, nihil falsum,
 nihil injustum: nam finis ejus
 doctrinæ debet esse, & est, ut
 in sanctitate vivamus, crescamus,
 & perseveremus.

18 Insuper, vera religio
 debet esse *Catholica*, idest, uni-
 versalis. Primo ratione loci;
 quia per totum orbem diffusa;
 juxta illud Psalm. 18. „ In om-
 „ nem terram exivit sonus co-
 „ rum. Et ipsemet Christus in
 Matth. c. 24. prædixit: „ Præ-
 „ dicabitur hoc Evangelium
 „ Regni in universo orbe, in
 „ testimonium omnibus genti-
 „ bus. Et Marc. 16. „ Euntes
 „ in mundum universum præ-
 „ dicate Evangelium omni crea-
 „ turæ. Et Actor. 1. „ Eritis
 „ mihi testes in Jerusalem; &
 „ in omni Judæa, & Samaria,
 „ & usque ad ultimum terræ. Et
 Psalm. 2. promissit Pater æter-
 nus suo filio: „ Dabo tibi gen-
 „ tes

„ res hereditatem tuam , & possessionem terminos terræ. Et Psalm. 71. „ Dominabitur „ amari usque ad mare. Deinde dicitur Catholica, seu universalis etiam ratione personarum; quia vocat, & complectitur omnes omnino nationes, si velint Evangelio obedire, & salvari. „ Non enim est distinctio Judæi, & Græci, nam idem Dominus omnium. Etiam ratione doctrinæ; quia proponit omnia credenda, docet omnia praticanda, & prohibet omnia vitanda. Denique, debet esse *Catholica*, seu universalis ratione temporis; quia semper durabit, & nunquam deficit, nec deficiet postquam semel incipit. Hoc constat ex Christo Domino, qui Matth. 16. dixit: „ Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et cap. 28. v. 20. „ Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Si erg. interrupta fuisset aliquando (ut volunt Hæretici) jam certè aliquando defecisset, & portæ inferi adversus eam prævaluissent, & non omnibus diebus nobiscum Christus fuisset.

19 Quartum symbolum, seu signum veræ Religionis est,

quod sit *Apostolica*. Hoc patet ex Epistol. ad Ephes. 2. „ Superædificata super fundamentum Apostolorum. Unde vera religio debet proponere eandem omnino doctrinam, quam Apostoli tradiderunt. Ad Galat. 1. „ Licet nos, aut Angelus de cælo evangelicet vobis præterquam quod (idest contra id quod Evangelium) evangelizavimus vobis, anathema sit. Debet esse etiam Apostolica per continuam successione Episcoporum ab Apostolis, ad hæc usque tempora nunquam interruptam: nam ad Ephes. 4. *Deus dedit Ecclesie sue Pastores, ac Doctores ad consummationem sæculi, donec occurramus omnes, &c.* idest, usque ad diem judicii universalis. Et v. 14. redditur ratio: „ Ut (scilicet religionis) non sint sicut parvuli fluctuantes, & circumferantur omni vento doctrinæ. Unde Aug. contra Epist. Manichæi, inquit: „ In Catholica Ecclesia tenet me ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post Resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum. Et concludit: „ Petro enim successit Linus; „ Lino Clemens (numerando omnes Romanos Pontifices usque

quæ ad suum tempus) „ in hoc „ ordine successionis nullus „ Donatista Episcopus inveni- „ tur: inquit ipse Aug. & nos, quod nullus Calvinista; nullus Lutheranus; nec alterius Sectæ sedit hucusque in Cathedra Petri.

20 Inquires: „ An ista ve- „ ra religio, seu Ecclesia vera „ possit deficere, vel errare in „ fide? Pro responsione est ob- „ servandum, quod Ecclesia po- „ test sumi pro parte, & pro to- „ to conflato ex Pastoribus, & „ ovibus; primo modo respond. „ posse deficere, & errare in fi- „ de, ut erravit Arius, Macedo- „ nius, Nestorius, Euthyches, „ Dioscorus, Pelagiani, Dona- „ tistæ, Lutherani, Calvinistæ, „ &c. Secundo modo sumpta, res- „ pondetur, non posse deficere, „ neque errare in fide; idest, „ Christus D. Ecclesiæ visibilis „ Catholicæ, & Apostolicæ Spon- „ sus non est permissurus, ut ip- „ sa Sponsa tota conflata ex ovi- „ bus, & Pastoribus, publicè, „ aut universaliter profiteatur „ aliquod dogma, quod sit con- „ tra fidem, vel Evangelium. Hæc „ resolutio est de fide, ut videri „ potest apud Controversistas, „ præcipuè Beccan. Probatur illis „ Sacræ Scripturæ oraculis, qui- „ bus probata est perpetua veræ „ Ecclesiæ, seu veræ Religionis „ visibilitas, ut per se patet. In-

super, Psalm. 47. de Ecclesia „ dicitur: „ Deus fundavit eam „ in æternum. Danielis 2. „ Sus- „ citavit Deus regnum, quod „ in æternum non dissipabi- „ tur. Matth. 16. „ Portæ in- „ feri non prævalebunt adver- „ sus eam. Deinde, Christus „ Apostolos, & Discipulos, ac „ fideles Ecclesiam componentes, „ alloquens, ait: „ Ecce ego vo- „ biscum sum usque ad con- „ summationem sæculi. Quo- „ modo ergo deficere poterit, cui „ nè deficiat semper Christus as- „ sistit. Insuper, Joann. 16. „ Spi- „ ritus veritatis docebit vos „ omnem veritatem. Sciens om- „ nem veritatem non potest do- „ cere errores, nisi ex pura ma- „ litia, quod de Sancta Ecclesia „ nequit dici. Insuper, Matth. „ 18. „ Qui Ecclesiam non au- „ dierit, sit sicut Ethnicus. Cùm „ verò esset habendus sicut Eth- „ nicus, si Ecclesia foret fallibi- „ lis, & posset errores propone- „ re? Et quomodo esset Colum- „ na, & firmamentum veritatis? „ Denique, Luc. 10. „ Qui vos „ audit, me audit: Si omnes „ simul errare possent, qui eos „ audiret errantes, non audiret „ Christum, qui est incapax pro- „ ponendi errores. Concludat „ Aug. lib. 1. de Symb. ad Ca- „ thecum. cap. 6. „ Ipsa est, in- „ quit, Ecclesia Sancta, Eccle- „ sia una, Ecclesia vera, Eccle-

„*sia Catholica*, contra omnes
 „*hæreses pugnans*. Pugnari
 „*potest*, expugnari tamen non
 „*potest*. Hæreses omnes de illa
 „*exierunt*, tanquam sarmenta
 „*inutilia de vita præcisa*. Ipsa
 „*autem manet in radice sua*,
 „*in vite sua*, in charitate sua.
 „*Portæ inferorum non vin-*
 „*cent eam*. Argumenta Hære-
 „*ticorum infra proponentur*, &
 „*dissolventur*.

QUÆST. III.

QUÆ NAM SIT HÆC
vera Religio, seu vera
Ecclesia?

I **C**onclusio nostra, pro
 viribus, & usque ad
 totius sanguinis effusionem te-
 nenda, sit; Vera religio, &
 vera Ecclesia, intra quam Salva-
 tur, quisquis salvatur, & ex-
 tra quam nemo salvus fit, est
 sola Ecclesia, & religio, quæ
 vocatur Romana. Contra hanc
 conclusionem habemus innume-
 ros Hæreticos, inquit Nost.
Subtil. Doct. Scot. quæst. 2.
Prolog. habemus etiam contra
 illam Judæos, & Sarracenos;
 uno verbo, omnes infideles.
Sed contra omnes istos in com-
muni(prosequitur noster Doct.)
octo sunt viæ eos rationabili-
ter convincendi; quæ sunt, præ-
nuntiatio prophetica: Scriptu-

rarum concordia; *authoritas*
scribentium; *diligentia reci-*
pientium; *rationabilitas con-*
tentorum; *irrationabilitas sin-*
gulorum errorum: *Ecclesia sta-*
bilitas; *miraculorum claritas*.
 His medijs, quibus rationabi-
 liter possumus convincere om-
 nes sectarios, adjungitur etiam
 constantia Martyrum, & vita
 Sanctissima Fundatorum hujus
 Romanæ Religionis; adjungi-
 tur etiam mors felicissima
 Sanctorum Ecclesiæ Romanæ,
 & finis infelix, infaustaque
 mors Hæresiarcharum. Descen-
 damus igitur ad singula.

2 *Primum medium*, seu
 prima via, qua possumus pro-
 bare nostram conclusionem, &
 adversarios convincere, est præ-
nuntiatio Prophetica: In Reli-
 gione Catholica Romana adim-
 pleri conspiciuntur, quæ scrip-
 ta sunt, & loquutus est Deus
 in testimonium veræ religionis:
 ergo religio Catholica Romana
 est vera Religio. Pater ante-
 ced. consideranti libros Pro-
 phetales, ex quibus non est du-
 bium, quin sequantur pauca,
 quæ restant secundum Gregor.
 in homil. de adventu. Istam
 viam tangit Aug. lib. 10. de
 Civ. cap. 10. ubi ait: *Vera se*
narrasse præterita ex his, quæ
futura prænuntiavit cum tan-
ta veritate implentur. Hucus-
 que Doct. Deinde; quod per

talem viam bene probetur, Religionem Romanam esse veram religionem, insinuavit Christus Luc. 24: *O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetae.* Et merito, quia solus Deus, inquit Doct. potest naturaliter non ab alio futura contingentia certitudinaliter prævidere: ergo solus ille, vel ab illo instructus pro vera Religione, potest ea certitudinaliter prædicere. Conferatur igitur tota vita Christi, & invenietur conformis Prophetarum vaticinijs: & similiter conferantur omnia, quæ de Populo Christiano prædixerunt, uti conversio gentium, despectus temporalium, &c. & reperientur omninò consona cum dictis Prophetarum: g. si illa religio, in qua omnia ista verificantur, est sola vera religio: cum solum in Romana Religione verificetur; apertè sequitur, illam solam esse veram Religionem.

3 *Secunda via*, seu secundum medium ad probandam nostram conclusionem, & improbandos adversarios, est: *Scripturarum concordia.* Et formatur sic: In non evidentibus ex terminis, nec ex principijs evidentiam habentibus, non consonant firmiter, & infallibiliter multi diversimodè dispositi, nisi à causa superiori

intellectus inclinetur ipsorum ad assensum: sed Scriptores Sacri Canonis, scribentes hanc nostram Religionem, variè dispositi, & diversis temporibus existentes in talibus non evidentibus omninò consonabant: g. ab ipso Deo fuerunt moti. Atqui Deus non mover ad scribendam falsam religionem: g. religio quam scripserunt, est vera Dei religio: sed quam scripserunt est, quæ vocatur Romana: g. vel non est in mundo vera Religio, vel est, quæ vocatur Romana. Minor principalis prob. præcludendo aliquas evasiones: nam Ezechiel prophetabat in Babylonia, eodem tempore quo Jeremias in Judæa prophetabat: sed aliter de altero naturaliter in omnibus vaticinijs, & sententijs scire non poterat: g. eorum mirà consonantia ex uno, eodemque Magistro sumenda comprobatur. Atqui ex magna sanctitate utriusque doctrinæ convincitur, non potuisse provenire à malo spiritu: g. dirigebantur à Spiritu-Sancto.

4 *Tertia via*, seu tertium medium est, *authoritas scripturæ.* Et formatur sic: Aut libri Scripturæ sunt istorum auctorum, quorum esse dicuntur, aut non? Si sic: cum damnant mendacium, præcipuè in fide, & moribus, quomodo est ve-

risimile eos fuisse mentitos, dicendo: *Hac dicit Dominus*, si Dominus non fuisset eis loquutus? Aut si dicas, eos fuisse deceptos, non mentitos, vel propter lucrum mentire voluisse: primum improbatur ex dicto Pauli 2. Corinth. 12: *Scio hominem in Christo*, &c. & subdit ibi: *Verba arcana audisse, quæ non licet homini loqui*. Quæ assertiones non videntur fuisse sine mendacio, si asserens non fuit certus: quia asserere dubium, vel est mendacium, vel non longe est à mendacio. Ex ista revelatione Pauli, & multis alijs revelationibus factis diversis SS. concluditur, quod intellectus eorum non potuerunt induci ad assentiendum ita firmiter illis, quorum notitiam non potuerunt habere ex naturalibus, sicut assenserunt, nisi ab agente supernaturali: g. ab ipso Deo fuerunt instructi, ut nobis docerent scripto, verbo, & opere, quæ in Religione Romana continentur. Atqui Deus non instruit, nec potest instruere homines ad amplectendam falsam sectam: g. Religio Romana est vera Religio. Deus enim, qui est infinite bonus, & infinite sapiens, quomodo revelaret doctrinam sibi displicentem, relictæ doctrinæ, quæ sibi magis placet? Deinde, ex una parte

bonum sibi placet; ex alia displicet, homines non sequi ductum doctrinæ à se revelatæ: g. doctrina à Deo revelata, est vera religio, quæ homines facit Sanctos, non vero doctrina, quæ ab ipso Deo non est revelata. Secundum etiam improbat, scilicet, quod fuerunt propter lucrum mentiti; quia immò potius pro illis adtruendis, & pro instruendis in illis hominibus maximas tribulationes sustinuerunt, & omnes divitias contempserunt.

5 Si autem libri non sunt illorum, sed aliorum, hoc dicere est magnum inconueniens: quia ita negabitur, quencumque librum esse illius authoris, cujus dicitur esse. Quare ergo isti soli falso adscripti sunt authoribus, quorum non erant? Praterèa; aut illi, qui eis adscripserunt libros istos, fuerunt Christiani, aut non? Si non: g. non videtur, quod voluerint tales libros conscribere, & illis adscribere, & ex hoc magnificare sectam, cujus contrarium tenebant. Si fuerunt Christiani: aut erant superbi, & elati; aut sancti, & humiles? Si primum: cur voluerunt se privare illo magno honore, & nomine, quod per tales libros sibi acquirerent? Si fuerunt humiles, & sancti; quomodo mendaciter tales eis adscripserunt, cum lex

lex eorum damnet mendacium? Quomodo assererent, Deum loquutum fuisse multa, quæ ibi narrantur, & hoc personis, quibus libri intitulantur, si talia non acciderunt illis personis? Quomodo etiam isti libri fuissent ita authentici, & divulgati esse talium authorum, nisi fuissent eorum, & ipsi authores eorum authentici fuissent? De quo Ricard. 1. de Trin. cap. 2. *Certe à summa sanctitatis viris sunt nobis tradita.* De hoc etiam August. 2. de Civit. Dei, cap. 2. loquens de Christo D. dicit sic: *Hic prius per Prophetas, deinde per seipsum, postea per Apostolos quantum satis esse iudicavit locus, scripturam condidit, quæ canonica nominatur eminentissima auctoritatis.* Atqui nefas est suspicari, nobis mentitos fuisse tales viros, tam insigni sanctitate pollentes: g. quæcumque scripserunt nobis ad nostram doctrinam, bona, recta, & vera fuerunt; ac per consequens nostra Romana Religio, est sola vera Religio.

6 *Quantum medium*, seu signum est, *diligentia recipientium*; quod sic formatur: aut nulli credis de contingenti, quod non vidisti; & ita non credes mundum fuisse ante, nec locum esse in mundo ubi non fueris; nec illum esse Patrem

tuum, & illam esse Matrem tuam; & talis incredulitas destrueret omnem vitam politicam. Si igitur vis alicui credere de contingenti, quod tibi non est, nec fuit evidens, maxime credere debes communitati, seu illis, quæ tota aliqua communitas approbat; maxime, si talis communitas est famosa, & honesta, & cum maxima diligentia probat, quæ recipit. Quis hoc neget? Talia sunt quæcumque continentur in Romana Religione. Tanta igitur fuit sollicitudo apud Judæos; tanta apud Christianos pro recipiendis libris continentibus hanc nostram Religionem, quod de nulla alia Scriptura, ut inter authenticas reciperetur, tanta sollicitudo fuerit hucusque inventa. Memorare, quantum laboraverint S. Hieronym. S. August. alijque veteres IP. pro veritate querenda! Quantum insudaverint Concil. PP. implorantes assistentiam Spiritus Sancti! Ergo vel nullis Scripturis est credendum, vel solis Scripturis nostræ Religionis est fides præstanda.

7 Consideremus insuper nostræ Religionis Magistros: primum Patriarchas, & Prophetas; deinde Apostolos, tum DD. qui contra singulas Hæreses strenuè micarunt. Deinde institutores ordinum Religiosorum;

rum; & inveniēmus omnes tam sanctos, castos, pios, & sobrios, ut etiam, qui ex adverso sunt vereantur, nihil habentes malum dicere de eis, nisi forsitan quod excesserint in nimia sanctitate. Dicat Lutherus, quid senserit de SS. Parentibus, & Patriarchis, Bernardo, Dominico, & Francisco? Sanctos fuisse fatetur, ut refert Bellarminus de notis Ecclesiæ, not. 10. nec solus Lutherus, sed & alij quam plurimi id ipsum dixerunt ex Hæreticis. Et nos hilares in Christiana Fide, tuti de veritate illius dicamus: vivat anima nostra cum Patribus nostris: ubi illi sunt, utinam, & nos sumus, securi, & gaudentes eadem via gradimur, qua illi grasse sunt.

8 Videamus Exercitus Hæreticorum ex altera parte. Qui sunt hæresum DD? Ipsimet Hæretici sciunt, quod in plurimum fuerunt Poetæ leves, vel Philosophi superbi, homines elati, ambitiosi, turpes, impurissimi, incontinentes, immortificati, invidi, nugaces, avari, quorum Deus venter erat. Quid incontinentius Mahometo fingi potest? Ipse quidem in Alcorano cap. 45. dicit; se à Deo privilegium accepisse conjungendi sibi omnes fœminas, etiam consanguineas, quas voluptas appeteret. Præ-

tereâ; turpitudines Lutheri, Sodomitici Calvini, aliorumque Hæreticorum nostri temporis, notæ sunt, & videri possunt relatæ ad longum apud nostros Dogmaticos Doctores.

9 Aliud etiam vitium capitale tenuit Hæresiarchas, & hoc est superbia, & ambitio. Div. August. lib. de Pastorib. cap. 8. inquit: „Nulla hæresis invenitur exorta directe, per se, & ex intentione; sed, per accidens ex aliqua mala occasione, sicut solent monstra, trua generari. De Teobute, qui juxta aliquos fuit primus hæreticorum Ecclesiæ Catholicæ post passionem Christi, ait Egesypus: „quoniam desideravit Episcopatum, & repulsa, sam meruit, cœpit omnia perturbare, & corrumpere. Post hanc surrexit Simon magus, de quo constat in Act. Apost. cap. 8. Episcopalem auctoritatem desiderasse, & data pecunia emere voluisse; & cum se vidisset exclusum, hæresim novam excogitavit. Post Simonem exivit Valentinus: deinde Marchion. Et ut prolixitatem vitemus pro nunc, quia postea dabimus seriem illorum, ferè omnes, tam veteres, quam moderni facti fuerunt Hæretici ex ambitione, superbia, invidia, & turpitudine; quod certè ipsorum sectatores negare

se non possunt. Primum initium Lutheri fuit invidia, & ambitio: desideravit enim, quod munus promulgandi indulgentias Cruciatæ sibi, cæterisque Monachis donaretur; & quoniam alijs oblatum aspexit, sic impatienter tulit, ut invidia, & furore repletus, cæperit in errores prolabere diversos, ut jam diximus. Quadam itaque die disputando cum Eckio, exclamavit Lutherus; hæc causa, nec propter Deum capta est, nec propter Deum finietur: infelix homo! melius illi esset, si natus non fuisset. Descripti igitur sunt Hæretici, & veri fideles.

10 Nunc sic: Deus non deest quærentibus toto corde salutem: atqui veri fideles, non vero Hæretici, quærent cum omni humilitate, & vero corde salutem: g. Deus fidelibus non deest. Deinde, Deus est bonus: ergo rectos diligit. Si illos diligit, illos opitulatur in majori necessitate: atqui nulla major, quàm cognitio veræ religionis, sine qua salus æterna obtineri nequit: Ergo vel Deus non exaudit petitiones iustorum, & quærentium toto corde æternam salutem; vel dicendum est, quod vera religio, media qua æterna salus consequitur, invenitur apud fideles Romanos.

11 *Quintum signum*, seu

medium est *rationabilitas contentorum*; quod sic proponitur: nulla religio prudentius potest reputari vera Dei religio, quàm illa, quæ hominem dirigit ad eximiam perfectionem per exercitia omnium virtutum, & cujus observantia præceptorum hominem reddit prorsus irreprehensibilem: atqui talis est sola religio Romana: ergo sola Romana religio est vera Dei religio. Major est evidens: quia ratio naturalis demonstrat, Deum esse infinitè bonum, bonum sibi placere, sicut & abominare malum: g. doctrina illa, seu illa religio, quæ magis hominem avertit à malo, & efficacius dirigit ad bonum, est religio Deo magis placens; ac per consequens vera Dei religio.

12 Pone hominem acutum in Sylvis nutritum, & nulli, religioni affectum, volentem eligere religionem; quia per rationem naturalem apprehendit, aliquam esse religionem veram à Deo revelatam, qua salvetur quicumque voluerit. Hic homo, si prudenter eligeret, qualem existimaret Dei religionem, nisi illam, quæ illum perfectum redderet in ordine ad Deum, in ordine ad proximum, & in ordine ad se? certè hoc ipsa ratio naturalis dicat. Atqui talis est nostra Christiana Ro-

Romana religio: g.&c. Hæc minor subsumpta, sicut & min. princip. est evidens, etiam cuicumque attendenti legem nostram: nam in ordine ad Deum, perfectissimum consulit amorem: „Diliges Dominum Deum „tuum est toto corde tuo, & „ex tota anima tua, & ex totis „viribus tuis. Quid rationalibilis, quam Deum, tanquam finem ultimum super omnia diligere, & proximum sicut se ipsam? „Idest (inquit Subtil. Doct.) „ad idem, ad quod se „ipsum. Omnia ergo quæcumque „vultis, ut faciant vobis „homines, & vos facite illis. In his duobus præceptis universa lex nostra pendet, & Prophetæ.

13 Confirm. hæc eadem min. quia in nostra religione Christiana nulla est levis offensa contra Deum, vel proximum, vel honestatem, quam non condemnet: nullum pietatis, aut virtutis officium, quod non commendet: nullus modus amandi Deum excellentior, nullus finis præstantior eo, ad quem dirigit: nullum est medium necessarium ad illum consequendum, cujus notitiam, & usum non doceat: nullum motivum efficacius ad vitam piæ, ac sanctæ institutendam; nam cum caro hominis semper concupiscat adversus

spiritum; omnibus modis possibilebus refrenat carnis concupiscentias (hoc benè sciunt Hæretici, & quia ita refrenabat illos, ut cum libertate carnis viverent, facti sunt Hæretici) vel ex Dei præsentia cuncta cernentis; vel ex memoria mortis; vel ex iudicio futuro; vel ex promissione præmij; vel ex magnitudine pœnæ; & ex alijs pluribus capitibus. Deinde; nihil turpe, ac flagitiosum expectandum, imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur. De credibilibus etiam patet: quia nihil credimus de Deo, quod aliquam imperfectionem importet; immò, quidquid credimus verum esse, magis attestatur perfectioni divine, quàm ejus oppositum. Patet, de Trinitate personarum; & incarnatione Verbi; & hujusmodi; nihil enim credimus incredibile: quia tunc incredibile esset (inquit Aug.) mundum ea credere; & mundum ea credere non est incredibile; quia hoc videmus.

14 Insuper, in ordine ad proximum docet nostra religio, non solum reddere bonum pro bono; sed vincere in bono malum: non solum diligere amicos; sed etiam inimicos. Quid

aptius ad refrenandas carnis
passiones? Et quid utilius pro
bono proximi? Non solum non
occidere; sed neque irasci:
exorare pro persecutoribus, &
eis benè facere; contumelias, &
injurias non reppendere; sed
beneficijs commutare. In ordi-
ne ad nos ipsos nullum est exer-
citiū virtutis, quod non con-
sulat, ut sobrie, iustè, & piè,
vivamus in hoc sæculo: in ea
juvenes, & virgines relictis
parentibus, contemptis hono-
ribus, & divitijs, spretis car-
nis, & mundi illecebris, ac vo-
luptatibus, uni Deo tanquam
Angeli famulaturi, vitam pau-
perem, despectam, solitariam,
& monasticam amplectantur.
Deinde; propter hanc Roma-
nam Religionem, quam plurimi
viri potentissimi se abdicarunt
sæculari potentia, & tempora-
libus divitijs. Illustrissimi sec-
tatores hujus Romanæ Religio-
nis egregia martyria pro ejus
defensione passi fuerunt.

15. Respice Sanctos Docto-
res omni eruditione eximios:
Purissimos Confessores, Bene-
dictum, Bernardum, Domi-
nicum, Franciscum, Petrum de
Alcantara: respicite tenellas
Virgines, & debiles puellas, quæ
omnes tyrannos superarunt,
ut videre est in Catharina, Ag-
nete, Lucia, Agatha, Barbara,
& alijs, quæ ad atrocissima

martyria ibant gaudentes, qua-
si ad æpulas invitatae. Quibus
omnibus incredibile est, Deum
denegasse cognitionem veræ re-
ligionis; & permisisse omnes
istos, & istas damnari, & in er-
rores vivere, ac mori, dum
veram religionem expetebant ad
Dominum continuis precibus,
& orationibus. Quis hoc neget?
Aut enim dicendum est, Deum
inexorabilem esse; aut dicen-
dum est, audisse tot sanctissi-
mas, & iustissimas petitiones.
Dicamus ergo ex toto corde:
Vivat anima mea cum Patri-
bus meis; volo esse ubi Augus-
tinus, Franciscus, Petrus de Al-
cantara, &c. Eidem, quam hi
tenuerunt, & non aliam cupio.
Imprudens ero, tales sequendo
Duces? Quid facere potui, &
non feci? Religionem illam se-
legi, quæ me ordinat exactis-
simè in ordine ad Deum, ad
proximum, & ad me: quæ me
in amorem Dei efficacissimè in-
ducit: quæ omne genus virtu-
tum consulit; cui dum magis
accedo; magis, ac magis inca-
lesco amore Dei, proximi, &
perfectiōis; testis est mihi
conscientia mea, magis deter-
reor in vitijs, magisque ea de-
testor. Religionem igitur illam,
quæ suā directione viros adeo
perfectos eformavit, hanc se-
quor; & quia hanc sequor fi-
dem, & religionem, damnabit

me Deus, dum tot impellunt
motiva insistendi ei? Non cre-
dam: faciliusque dubitarem me
vivere (loquor cum Aug. 7.
Confess.) quàm non credam,
vera esse, quæ credo. Dicamus
ergo concludendo cum Ricard.
à S. Victor. lib. de Trinit. 1.
cap. 2. loquendo cum Deo:
Domine, si error est (in rebus
nostræ religionis, quod absit)
à te decepti sumus; nam ista in
nobis tantis signis, & prodigijs
confirmata sunt, & talibus, quæ
non nisi per te fieri possunt,

16 *Sextum signum*, seu
medium pro cognoscenda vera
religione est: *Irrationabilitas*
singulorum errorum. Dum men-
te habetis rationabilitatem, &
sanctitatem nostræ R. C. & Ap.
Religionis: manifestos errores
omnium aliarum sectarum at-
tendite: quia *opposita iusta se*
posita magis elucescunt. Nulla
est secta, vel Paganorum, vel
Philosophorum, vel Judæorum,
vel Hæreticorum, vel Turca-
rum, quæ demonstrabilibus er-
roribus non sit admixta; ut vi-
deri potest apud Bellarmin. lib.
4. de Not. Eccless. cap. 11.
Not. 8. Pagani multiplicant
Deos; & tanquam Deos colunt
animalia sordida: immò, &
dæmones. Antiqui Philosophi
adulteria licita docebant. Quid
Sarraceni vilissimi porci, Ma-
hometi discipuli pro sua reli-

gione allegabant? Expectant
pro beatitudine, quod porcis
convenit, scilicet, gulam, &
cohitum. In suo Alcorano nun-
quam fit mentio operationum
spiritualium, vel amoris Dei.
Affirmant, divinam potentiam,
& providentiam intra Cælos
contineri; nec infra lunam
posse descendere. Tenent; Deum
esse corporeum: orationes ni-
hil prædestinatis, nec reprobis
proficere: dæmonem ex igne
pestifero fuisse creatum. Quid
Judæi, qui novum testamentum
damnant, quod in suo veteri
promittitur: ut ostendit Apost.
ad Hebræ. Negant etiam Chris-
tum advenisse; cum prophetiæ
ipsorum jam advenisse apertè
ostendant: *Non auferetur* (ait
Jacob. Genes. 49. v. 10.)
sceptrum de Juda, & dux de
femore ejus, donec veniat qui
mittendus est. Ubi ergo est jam
suum sceptrum? Ubi est jam
suum Regnum? Ubi Dux eo-
rum? Ubi sunt illuminati viri,
cum quibus Deus familiariter
loquebatur, & quorum preci-
bus exoratus, ingentia opera-
batur miracula? Ubi sunt illi
Prophetæ, qui futura prædican-
tes, mysteria, & verba Dei
populo revelabant? Certè hoc
ipsis defecit: quia translata est
ad nos vera religio Dei; non
quoad cæremonialia; & legalia,
quæ cessare debuerunt, nam om-
nia

nia in figura contingebant illis, & finem habuit figura, veniente Christo D. & lege gratiæ; sed translata est, saltem quoad moralia. Unde, sine lege, & sine Rege, profugi, vagi, sine terra, & sine patria meritas poenas luunt. Et jam neque legem Moyf. servant; sed thalmudicas fabellas, & ex eis vix unus, præcepta in Levitico contenta scit. Et hoc, quare? Quia ut dicitur Daniel. 9. v. 26. *Oc- ciditur Christus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est.*

17 Deinde; discrimen inter nos, & Judæos, in hoc stat præcipue: An Christus sit, vel non sit Mefsias? Atqui imprudentissimum est, non credere; & prudentissimum, credere Christum esse Mefsiam: g. &c. Minor, in qua est difficultas, innameris authorit. veteris testamenti, quod ipsi Judæi admittunt, probatur à nostris AA. sed suadetur hac ratione: Christus dixit, se esse Mefsiam: sed imprudentissimum est, Christo hoc dicenti non credere: g. &c. Prob. min: Christus fuit mirabilium operum effector, & Doctor omnium illorum, qui libenter audiunt, quæ vera sunt: ergo imprudentissimum est, ipsi non credere. Anteced. constat ex plurimis Judæis; præcipue ex Josepho Judæo, qui

lib. 18. antiq. cap. 4. inquit: *Doctrina edocta à Christo, est doctrina continens omnem perfectionem, ducentem ad exactissimum apicem omnium virtutum.* Hoc etiam patet intuenti ipsam doctrinam, ut in signo antecedenti diximus. Deinde; de miraculis ipsi dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit.* Nunc sic: incredibile proptus est, quod homo Deo inimicus, ut sibi Deitatem abrogans, & inducens in mundo idolatriam, dictaret doctrinam moventem ad omne exercitium excellentissimarum virtutum, & quod faceret tot signa, & mirabilia in confirmationem talis doctrinæ, quod ipsimet Judæi viderunt. Quis audebit dicere, quod Deus benignissimus provisor, & gubernator mundi id permetteret, & faceret in seductionem hominum? Ergo Christus non fuit Dei inimicus, nec sacrilegus: ergo non falso sibi abrogavit Divinitatem; nec falso dixit se esse Mefsiam: ergo imprudentissimum est, illi non credere: ac per consequens imprudentissimè Judæi id negant.

18 Quid igitur Hæretici? Quid Aſini Manichæi fabulantur, primum malum provenire à Deo; cum ipsi, & si non primi, tamen mali valde essent?

Nonne vident omne ens, in quantum ens, bonum esse? Nonne etiam in novo Testamento potuerunt videre esse vetus authenticum, & approbatum? Quid singuli alij Hæretici, qui unum verbum Scripturæ male intellexerunt: *Non potest* (inquit Aug. lib. 83. qq. q. 69.) *error oriri palliatus nomine Christiano, nisi de Scripturis non intellectis; & hoc ideo, quia præcedentia, & sequentia non contulerunt: Unde, Hæreses ortæ sunt per se legendæ, quæ conferendo repulsæ sunt; quia conferentes, diversas sententias adduxerunt, quæ ex se invicem mutuo videri poterant, quomodo & qualiter essent intelligendæ.* Sed illorum irrationalitatem videamus. Hæretici Persarum permittunt nuptias cum matribus, filiabus, & fororibus. Tyberiani, deiciunt senes ex altis turribus: cum potius prudentia, & pietate honorari deberent, juxta illud: *Honora senes; etenim ex nobis senescunt.* Hircanni, projiciunt Canibus cadavera hominum. Scythi, cum mortuis sepeliunt vivos, qui magis à mortuis fuerunt dilecti.

19 Sed quid Hæretici moderni? Lutherus, inter alia valdè irrationalia, sequentia docuit: Scientias speculativas errores fore dicendas; in ho-

mine non dari liberum arbitrium: Orationem esse inutilem: nullum Prælatum habere potestatem condendi leges: quemlibet licitè posse vivere, prout ei placuerit: Pontificem non esse superiorem Episcopis: Excommunicationem non esse timendam, sed procurandam, & cum gaudio suscipiendam. In tota Lege Evangelica nullum esse præceptum: amorem Dei super omnia esse impossibilem. Infantibus in ipso Baptismo infundi lumen rationis, ac pro tunc credere, sperare, & amare. Non vident infantes Anglicanos in ipso Baptismo ejulare, clamare; immò, quantum possunt ablutioni Sacramentali se opponere? Alia quam plura irrationalia doceant.

20 Infelix, & impudicus Calvinus ferè hæc omnia etiam asserit: & ultra docet: quemlibet fidelem, sive doctum, sive indoctum esse judicem controversiarum Sacræ Scripturæ. Fidem esse inamissibilem. Omnes damnatos tam homines, quam dæmones esse damnatos sine ullo demerito. Deum aliquos creasse, ut præcisse damnarentur. Deum esse authorem peccati cujuscunque. Deum absolutè non esse omnipotentem. Usuram non esse malam. Vitam Religiosam esse dam-

quandam. Nullum esse meritum in bonis operibus. Hæc ferè omnia, & alia quam plurima irrationabilia inserta, & coadunata sunt ex plurimis Ethernodoxis in Secta quæ vocatur Anglicana, & quam vocant reformatam; cum aperte sit prorsus deformata; ubi non profectus ad sanctitatem; sed omnibus vitijs, luxurijs, ebrietatibus, & crapulis anxia præbatur, laxatis habenis pessimo illo dogmate: *Quod solum per infidelitatem gratia amittitur; & quod solum per fiduciam, qua quis credit, sibi imputari Christi merita, omne remittitur peccatum, stante adhuc animo peccandi.* Contra istos est, illud verbum Aug. contra Epistol. fundamenti: *Non credendum Evangelio, nisi quia Ecclesia Catholica Credo*: Igitur irrationabile est, aliquid canonis recipere, & aliquid non; cum Ecclesia Catholica cui credendo, Canonem recipio, recipiat totum æqualem. *Septimum signum*, quod probat nostram Romanam Religionem esse veram Dei religionem, est *stabilitas illius*; quod sic formiatur: permanentia rerum confirmat esse opus Dei: sed nostra Romana Religio permanet ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, & permanebit ad usque

consummationem generis humani: g. &c. Maj. constat ex illo Magno Doct. antiquæ legis Gamaliel, scilicet, qui cum Judæi totis viribus persequerentur Christianam Religionem, ut refertur Actor. 5. dixit: *Si ex hominibus consilium hoc, dissolvetur: si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere, ne forte, & Deo videamini repugnare*: erg. &c. Atqui nostra Romana Religio post decem, & septem sæcula, seu centurias, in numeris inimicis circumlagentibus firma permanet: g. Dei opus est, & nobiscum Dominus. Certè nec Barbarorum rabies, nec tormentorum vis, nec persecutionum tempestas, nec munerum, aut dignitatum tentatio, nec portæ inferi; immò, nec tota diabolorum machina potuit huicque illam evertere: immò, tanto fuit gloriosior Catholicorum triumphus, quanto fuit crudeliôr oppugnantium excessus; & quo magis satagebant Tyranni Martyrum sanguine fidem nostram extinguere, eo magis accendebatur, crescebat, & multiplicabatur cum eorum confusione; ut eleganti calamo dixit Sanct. Leo, serm. 11. de SS. Petro, & Paulo, his verbis: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur; & semper Dominicus ager segete*

te ditatori vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur. Unde Tertullianus tyrannos provocat, & improperat, in Apologia contra Gentes, his verbis: *Hoc agite boni Præsides cruciate, torquete, atterite nos, plures efficiemur quoties metimur à vobis: semen est sanguis christianorum: Exquisitior quæque crudelitas illecebra est magis Sectæ.*

Confirmatur: doctrina illa, seu religio, quæ non fuit introducta virtute humana, sed potestate, & potentia divina, Dei doctrina, & religio est: sed doctrina, & religio nostra sic est introducta: ergo, &c. Major est evidens: & probat. minor doctrina nostra, seu Religio Christiana, valde celeriter in toto universo fuit introducta prædicatione Apostolorum, id est, per pauperculos Piscatores, antea rudes, idiotas, imbecilles, contemptibiles, non armorum potentia, non Principum præsidio, non opum, voluptatum, aut honorum illecebris; sed contradicentibus, & repugnantibus Principum, & Magistratum potentijs, Philosophorum sapientia; repugnantibus demum Rethoricorum eloquentia; immò, omnibus humanis sensibus, & affectibus. *Quis enim* (inquit Subt. Doct.)

tantam multitudinem ad peccata pronam, ad legem contrariam, carni, & sanguini servandam induceret, nisi Deus? Ergo nostra Christiana religio non fuit introducta ope humana; sed adjutorio divino: ac per consequens nostra Christiana Religio, est vera Dei Religio.

23 Videamus nunc de Hæreticis; omnium illorum Sectarum, aut religiones semper mutationi, inconstantia, & variationi expositæ sunt. Quid jam Secta Judæorum? Non manet in vigore: inquit Subt. Doct. cum D. Aug. Quid de omnibus alijs? Evanuerunt quasi fumus. Erant hominum impiorum Consilium, & dissolutæ sunt. Ubi jam Arriani, Pelagiani, Manichæi, & Monothelitæ? Ubi gentium Anabatistæ, Tremuli, Calvinisti, & Lutherani? Immo ubi priores Jansenistæ, & Molinistæ? Tanta irrepsit in eorum dogmatibus, Sectis, & opinionibus diversitas, ut non solum Lutheranus à Calvinista; sed Calvinista, Lutherani, Jansenistæ, & Molinistæ ita inter se differunt in materia fidei, ut vix unus cum alio conveniat: ut ad longum potest videri in nostro Arbiol, Disputat. Selectis, disp. 3. art. 1. Si obijciatur dei permanentia Sectæ Mahometi (inquit Subt. Doct.)

respondeo illa incepit plusquam sexcentis annis post legem Christi, & in brevi Deo coöperante finietur, quæ jam multum debilitata est: & prophetia dicitur esse apud eos, quod citò finienda est secta illa. Et certè licèt diutius permanferit (quoniam licentiosam hominum vitam à prime sanctificat Asmodea doctrina) possumus dicere, quod in rei veritate jam finita est; cum sit jam divisa in plusquam octoginta partes, seu Sectas diversas. Unde, de originali Mahometi doctrina vix observantur duo præcepta. Ex tot, tantisque perniciosis Hæresiarchis, & eorum innumeris erroribus, penè omnia quasi fumus evanuerunt deliramenta. Ferè nihil jam, nisi de Jansenistis, Calvinistis, & Protestantibus, vix loquitur, nec auditur, & hi quidem evanescent, sicut prædecessores eorum. Dominus reducat eos, ut omnibus fiat unum ovile, & unus Pastor. Amen. Sola ergo nostra Romana Religio, quæ sola Sancta est, incolumis perseverat: ergo sola illa est vera Dei Religio.

24 *Octavum signum* est, miraculorum claritas: quod sic patet: Non potest esse testis falsus Deus: sed Deus invocatus à prædicante nostram Chris-

tianam religionem, ut ostenderet veram Dei religionem esse, fecit aliquod opus sibi proprium, ut pote miracula, ac per hoc testificatus est, esse verum, quod iste prædicavit: g. &c. Confirmatur pro vera est credenda illa religio, quæ ab exordio fuit veris miraculis propagata, & miraculis patentibus obtinuit, ut innumerae gentes, quæ colebant Idola, & sectas profitebantur nefarias, ad verum Deum converterentur: sed talis est nostra Christiana religio: g. &c. Major est evidens; nam miracula sunt quædam voces grandiores Dei, ut aiebat Aug. tract. 8. in Joann. Deinde; si quis invocatus in testem; signum consuetum testificationis permittat adduci, & præsens non contradicat, talis taciturnitas non stat cum veritate perfecta: Atqui miraculum est tale signum Dei, ut testis: igitur si permittat, miracula fieri à demonibus non contradicens, seu non enuntians, illa non esse testimonia sua, non videtur esse perfectè verax: atqui hoc est impossibile: g. illa religio, quæ ab exordio fuit propagata veris, & patentibus miraculis, est evidenter tenenda pro vera.

25 Probatur min. ex innumeris Ecclesiæ Catholicæ
Sc rip-

Scriptoribus, quibus recta ratione irrationabile prorsus videtur negare fidem; tum, quia eodem sæculo floruerunt, quo miracula facta sunt: tum, quoniam ex eorum vita sanctitate canonizata, digni comprobantur indubitabili fide. Deinde à Christo, ab Apostolis, ab alijsque innumeris SS. quot muti, surdi, & cæci sensum receperunt? Quot claudi gressum? Quot infirmi sanitatem? Quot mortui vitam? Hinc sedata maris tempestas, illinc fugati demones, istinc ardor ignis compressus: modò redditur aqua calcabilis: modò vaculus aridus crescit in virentem, & fructiferam ficulneam; ut de admirabili N. Parente D. Petro de Alcantara authenticè constet. Adde plura SS. corpora post ducentos, aut trecentos annos adhuc integra, mollia, & flexibilia, ut oculis nostris conspiciamus, & manibus contrectamus. Si enim hæc miracula negantur, ostendant nobis sectatores aliarum religionum quedam his similia facta in corporibus eorum, quos prædicant suarum sectarum eximios cultores.

26 Iam Hæretici aliqua narrant miracula à Luthero, & Calvino facta: nam Lutherus voluit ex quadam sua discipula diabolum ejicere; sed satis

fuit ei, ne ipse à demone occideretur: ut refert Staphylus, qui fuit præsens. Præterea, alia vice tentavit resuscitare Niffenum in flumine submersum; sed frustra; quoniam semper mortuus remansit. Item, in finibus Poloniæ, & Hungariæ anno 1568. suscitare voluit hominem, nomine Mattheum, quem ipse persuaserat, ut se mortuum fingeret, & quod dum esset in foro inter Mag-nates, foret uxor Matthei magnis clamoribus petendo illi, ut dignaretur resuscitare maritum suum: fuit ergo cum magna majestàte: verum qui mortem fixerat, mortem invenit in re, & re vera mortuus inventus est: Tentavit Lutherus mortuum illum resuscitare; sed non potuit. Tunc mulier majoribus, & veris clamoribus petebat suum maritum ab ipso Luthero, & illum maledicendo declaravit fictionem Lutheri. Sic narrat noster Macedo ex alijs AA. qui interfuerunt occasione. Hæc sunt miracula Lutheri; & similia referunt de Calvino; ut videri possunt apud nostrum Macedo.

27 Deinde (inquit nostr. Subtiliss. Doct.) si ista miracula facta esse non credunt; hoc nobis unum grande miraculum sufficit, scilicet, quod jam terrarum orbis sine ullis mira-

culis credidit. Quid enim mirabilius, quam quod mundus totus exiguo numero ignobilium, infimorum, imperitorumque hominum sine ullis miraculis crediderit? Quid mirabilius, quam ut ad legem contrariam carni, & sanguini, Doctores pauci, & rudes, & pauperes potuissent plurimos potentes, ac sapientes convertere? Quod specialiter patet, de multis sapientibus, primo fidei rebellibus, postea conversis: ut de Paulo prius persecutore; postea gentium Doctore: & de Augustino prius per Manichæos seducto; postea Doctore Catholico: de Dionysio prius Philosopho gentili; postea Pauli discipulo: & de Cypriano, prius Mago; postea Christianissimo Episcopo: Et de innumeris alijs conversis. Hucusque Doctores. Fateantur igitur Hæretici, mundum ad hanc Christianam religionem tractum fuisse vi miraculorum, quibus contradicere nequaquam potuit: fateanturque, Deum, authorem istorum miraculorum, & qui facit mirabilia magna solus, hanc nostram Christianam religionem mundo contulisse, ut in illa sola, & per solam illam homines salventur.

28 *Nonnum signum est, constantia Martyrum; & Vi-*
Tom. III.

ta Sanctissima fundatorum Catholica Religionis, omniumque Orthodoxorum. Hoc signum, quoad primam partem de constantia Martyrum, omittunt nonnulli: quia ex Hæreticis multi visi sunt, qui se libenter flammis obtulerunt pro eorum falsa religione: & præsertim Montanistæ valdè gloriabantur de Martyribus suis; ut constat ex Tertul. lib. de fuga in persecutione, quem scripsit contra Catholicos, dum erat Montanista. Bessaliani dicti sunt etiam Martyriani: quia gloriabantur valdè de numero Martyrum suorum. Idem de Donatistis constat; de quibus S. August. epist. 68. inquit: *Vivevanti, ut Latrones; honorabantur, ut Martyres.* De Anabaptistis (sic dicti; quia baptismum repetebant pro pœnitentiâ) scribit Sanct. Bernardus Serm. 66. in Cantic. *Mirabantur aliqui, quod non modo patienter, sed etiam leti ducerentur ad mortem.* De Adamitis etiam legitur, nonnullos eorum canentes, & latos ad ignem properasse; ut refert Æneas Sylvius lib. de Historia Bohemiæ, cap. 41.

29 Verum, & si propter ista, perseverare in confessione fidei usque ad mortem, non sit secundum se signum evidens veræ Religionis; quoniam nonnumquam, & aliqui luxuriosi

Z prop-

propter turpem amorem aliqujus mulieris latenter etiam mortem subierunt: Tamen evidens est, magnum intervenire discrimen inter Martyres Hæreticorum, & Martyres nostræ Christianæ Romanæ Religionis. In primis nostra religio innumerabiles possidet gloriosos Martyres: nec tantos, nec tales ulla numerare valet diabolica secta. Caput nostrum, & caput Martyrum Christus Jesus passus est in Cruce; nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Apostoli plantaverunt Ecclesiam sanguine suo, & Calicem Domini biberunt. Quis post modum numerare poterit indyotos Catholicæ Fidei Martyres? Singulis diebus assignari possunt plusquam tria millia. Præterea, quanta mirabilia, stupendaque miracula visa sunt in passione nostrorum Martyrum? Hoc non possunt assignare Hæretici de suis Martyribus. Obliviscebatur bestia feritatem suam; corruiebant Idola: ignis vertebatur in auram: omniaque elementa Martyres Domini revereri didicerunt, obstupefcente mundo. Quot miracula ad sepulchra Martyrum Catholicæ Religionis experta sunt? Conventus Angelorum; luminaria mirabilia; incorruptionem sacrarum reliquiarum; sanatio-

nes instantaneæ morborum innumerabilium; resurrectiones mortuorum; & alia, quæ passim in lectionibus eorum leguntur.

30 Dicant Hæretici; quot miracula visa sunt in infausta passione eorum, quos Martyres suos appellant? Nunquid aliquis eorum per verum miraculum liberatus est ab igne, à bestiis, à Leonibus, &c? Mortui sunt, & nihil aliud visum est; nisi, quod mortui sunt. Obtulerunt vitam, & nihil invenerunt, nisi mortem. Habet etiam diabolus Martyres suos, qui patiuntur sine fructu. Ubi sunt corpora eorum incorrupta? Ubi miracula ad eorum sepulchra? Ubi luminaria Cæli? Ubi cantus Angelorum? Ubi conversiones Populorum; immò, & plurium Tyrannorum ex miraculis factis in passionibus eorum? Voluerunt mori, & mortui sunt. Contempserunt vitam, & remanserunt absque vita. Corrupti sunt intus, & foris. Perierunt, in hoc finitum est totum.

31 Augetur hæc instantia ex licentia eorum vita: Montanus, à quo Montanista, seduxit nobiles scæminas Priscam, & Maximillam, docendo eas prophetare secundum voluntatem suam. Dicebat, se esse Paraclytum Spiritum, quem Pa-

ter promisserat dare Discipulis suis. Dissolvebat nuptias, & alias ducebat uxores. Discipuli ejus addiderunt, fœminas posse ad Sacerdotium promoveri. Perjurium licitum esse, prædicabant. Unde, dicebant: *jura, perjura secretum prodere nollit*. Sic vivebant Martyres Montanistæ. Messaliani plures Deos collebant. Sathanz cultum exhibebant, nè à Deo laderentur. Jejunia Ecclesiastica despiciebant. Matrimonia, tanquam inutilia dissolvebant. Mulieribusque sine ullo Matrimonio utebantur ad libitum. Sic vixerunt Martyres Messalianenses.

32 Donatistæ sic diabolicè vixerunt, ut Sacram Eucharistiam Canibus projicerent. Personas divinas, inæquales prædicabant. Baptismum Christianorum irritum faciebant. Sanctum Chrisma contemnebant, & conculcabant. Se ipsos præcipientes dabant, & dicebant, eos fore veros Martyres. Isti sunt Martyres Donatistæ. Adamitæ (sic dicti, quasi Adamum imitantes, vel à quodam Adamo eos regente) multos, & magnos errores profitebantur. Nuptias rejiciebant, dicentes esse malas; quia si Adam non peccasset, non essent. Pluralitatem Deorum tenebant, inter quos, quatuor elementa. Solem, & Lunam adorabant. Ingressi ad

Ecclesias suas, se denudabant, relictis vestibus ad fores Ecclesiæ; nudi Lectiones audiebant, edebant, & Sacramenta celebrabant: & dum ad certam sententiam, vel ceremoniam devenissent, promiscuè quasi bristæ mulieribus jam nodis jungebantur. Hac turpidissima brutalitate vixerunt Martyres Adamitæ. Sic turpiter vixerunt, qui ex hujusmodi sectis vocantur Martyres. Et similis absurdus vivunt Lutherani, Calviniani, & Anglicani. Narrent igitur nobis, quot in omnium eorum Martyrio visa sint miracula?

33 Videant è contra Martyres Christi D. in vita Sanctissimos, in morte clarissimos, & in aterna vita, seu in die Judicii, videbunt potentissimos. Sap. 5. v. 3. & *pœnitentiam agentes*, (infructuosam, sicut pœnitentia Judæ) & *præ angustia spiritus gementes*) dicent: *Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improprij. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem eorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est*. Sic igitur tunc clamabunt Hæretici, absque libertate, & absque meritò: nam præ angustia spiritus confitebuntur om-

nes istas veritates cum magno cordis sui dolore: & similibus verbis nunc jam nobis impropere. Conferatur igitur vita omnium Orthodoxorum, vita omnium Etherodoxorum, vita omnium cultorum nostræ Religionis, & vita cultorum Anglicanæ sectæ, & aliarum. Quid inveniemus in vita Orthodoxorum, nisi redolentem Sanctitatem, stupenda miracula, virtutes eximias, despectus temporalium, insaturabilia bonorum æternorum desideria, affectus patiendi pro Christo, conatus ad maiorem Dei gloriam, ad animarum lucra, ad vitandaque peccata? Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Misiit eos Dominus sicut agnos inter lupos. Aspiciant denique, omnes SS. & Sanctas nostræ Christianæ Romanæ Religionis, esurientes, & sitientes iustitiam, mortificatos, abstinentes, humiles, vera charitate repletos, &c. Hi sunt, quos jam Anglicani habent in derisum, & in similitudinem improprij, & quorum vitam affligunt insaniam. Sed cum tempus advenerit, jam fatebuntur se esse insensatos. Nunc videmus illos superbos, elatos, iracundos, temporalia, & delectabilia quærentes, & vanitates

ambientes. Sed vae illis in morte, & post usque in æternum!

34 *Decimum, & ultimum signum est*, Mors scelicissima SS. nostræ Religionis: & finis infelix, infaustaque mors Hæresiarcharum. *Præiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*; nec solum in conspectu Domini, quin etiam regulariter, & in conspectu hominum, loquente cælo lingua miraculorum: *quoniam nimis honorati sunt amici tui Deus*. Omnes Patriarchæ Religionum gloriosissimo fine quieverunt; adhortantes fratres suos ad humilitatem, patientiam, charitatem, &c. Alius spiravit in versiculo: *Me expectant iusti, &c.* Alius dum caneretur à fratribus: *Subvenite Sancti Dei, &c.* Alius in illis verbis: *Redemptionem misit Dominus populo suo, &c.* Alius in illis: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum, &c.* Alius dicendo: *Latatus sum in his, &c.* Unde, Sanctissim. Pater noster Petrus de Alcantara, cum se apparuerit Sanctæ Theresiæ, lætus exclamavit: *Ô felix penitentia, quæ tantum consecuta est præmium!* Sed quid immoramur? Legantur attentè Lectiones Sanctorum, & invenietur abundantissimè confirmata veritas proposita.

35 Transeamus nunc ad Infelices, infatuasque mortes eorum, qui vexarunt Populum Dei, & Christianam Romanam Religionem imperierunt. Nunquid Judas laqueo se suspendit, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus? Nunquid Pilatus se ipsum interfecit? Nunquid etiam nunc Judæi vagantur in toto Orbe sine Duce, sine Ecclesia, sine Judice, sine Sacerdote, sine sacrificio, & sine terra? Nunquid Nero, Christiani sanguinis crudeliter prodigus, se ipsum interemit, exclamans: *Turpiter vixi, turpius moriar?* Nunquid Decium absorpsit terra, Maximianum laqueus, & Julianum Apostatam vermium corrosio? Sed quid Hæresiarcha? Artius cum in Ecclesiam intrare vellet, subito ventris motu ad latrinas publicas accessit, ubi simul cum excrementis viscera omnia, & animam misere effudit. Lutherus ad latus Monialis à se corruptæ repentina morte corripitur. Calvinus sodomita diabolicus, consumptus vernibus, blasphemans, & demonem invocans intolerabili fæore spiravit. Alij alijs modis miserabiliter perierunt. Sic ergo punit Deus, adhuc in hac vita mortali, persecutores nostræ veræ Religionis. Nec oblivioni tra-

dendum, quod de misero Henrico VIII. Angliæ Rege, & à quo sumpsit exordium Anglicana secta (ut jam videbimus) concordî calamo referunt Historici. Hic enim morti propinquus Sacerdotem Catholicum postulavit; verum Hæretici, letho circumstantes, dixerunt; nullum Sacerdotem Papistam illic esse; quo audito, Rex infelix exclamavit, & dixit: *Omnia perdidimus!* Et sic miserrimè spiravit. Concludamus ergo cum Pico Mirandulano: *Magna insania est, Evangelio non credere, cujus veritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolicæ resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, & demones confitentur.* Nota, (inquit Subt. nost. Doct. cit.) *quomodo singuli hæretici de Catholicis inquisiti, non ad suos mittunt, sed ad veros Catholicos, quasi etiam illi soli ab omnibus etiam hæreticis Catholicis nominentur.*

36 Igitur vera Religio; & vera Ecclesia, in qua salvatur quisquis salvatur, & extra quam nemo salvus fit, & in qua semper, & quotidie aliqui salvantur, est solâ Ecclesia, seu religio, quæ vocatur Romana; quia hæc, & non alia, retinet nunc eandem fidei doctrinam, quam habuit à tempore Aposto-

tolorum ; tunc enim tenebat, Deum non esse authorem peccati : Baptismum esse infantibus necessarium ad salutem : septem esse sacramenta : confessionem peccatorum mortaliū coram Sacerdote Confessario esse jure divino præceptam : Christum realiter esse præsentem in Eucharistia : Missam esse verum legis novæ sacrificium : Sanctos pie, & utiliter à fidelibus invocari. Venerandas esse Christi, B. Mariæ Virginis, & SS. Imagines ; dari Purgatorium : Legem Dei non esse impossibilem : Neminem Deum damnare nisi propter peccata. Ista, & alia, quæ primitiva Ecclesia à Christo instituta tenuit, & docuit, modo adhuc docet, & tenet nostra Ecclesia Romana : g. ipsa est, quæ non potest deficere, nec errare, & in qua sola salvantur, qui salvantur.

QUÆST. IV.

*IN QUA AMPLIUS
ostenditur, Anglicanam sectam
non esse veram Dei Religionem;
magisque roboratur veritas
præcedentis quæ-
stionis.*

I Gildas ille, cognomen-
to sapiens (quem
communiter, teste Suarez, alij

Historici sequuntur) lib. de Scidio Britannia, testatur, Britanniam accepisse Christianam Religionem ab initio orti Evangelij. Quam rem describit Polydorus sic accidisse : cum Joseph ille, qui teste Mathæo Evangelista, ab Arimathæa civitate oriundus, Christi corpus sepeliverat, sive casu, sive consilio, ita volente Deo, cum non parvo comitatu in Britanniam venit ; ubi tam ipse, quam ejus socij, cum de Evangelio prædicarent, atque dogma Christi sedulo docerent, multi per hæc ad veram pietatem traducti salutiferaque fruge Baptizati sunt. Eandem postea Insulam confirmavit, vel iterum prius ad fidem reduxit Eleutherius Pontifex Romanus, à D. Petro duodecimas, teste Beda lib. 1. cap. 4. quam usque ad tempora Diocletiani Principis inviolatam, integramque servarunt. Sed tunc (inquit Gildas) ob immanitatem persecutionis, religio ita reflexerat, ut sit penè extincta.

2 Tandem verò, divina afflante gratia, anno Christi D. 590. anno 11. Imperij Mauritiij, Gregorius Papa I. missit in Britanniam D. Augustinum, & Melithonem ; quorum prædicatione tota illa Insula, jam in plurimum idolis ferviens, restituta fuit Christo. A præ-

prædicto vero tempore usque ad annum Domini 1534. & usque ad 25. annum Henrici Regis hujus nominis octavi per annos circiter mille, prout ex Anglorum liquet annalibus, non alia viguit apud illos Religio, præter illam, quam nunc vocitant: *antiquam*, *Catholicam Romanam*. Immo ipsemet Henricus octavus hoc tempore adeo fuit devotus Sedi Apostolicæ, ut in ejus defensionem adversus Lutherum composuerit justum librum de septem Sacramentis, quem missit examinandum, & autoritate Apostolica approbandum, Leon. X. tunc in terris Christi Vicario. Postea vero, nimio Annæ Bolenæ flagrans amore, à Sede Apostolica facultate non obtenta, quam sæpe petierat, ad repudiandam suam legitimam uxorem; vel ad simul habendam Annam Bolenam; sua propria facultate repudiavit legitimam uxorem; quæ erat Catharina, Catholicorum Hispaniæ Regum filia, omni reclamante jure; & prædictam Annam duxit uxorem. Qui ut impunius, & securius (ut sibi videbatur) faceret, se ipsum constituit caput Ecclesiæ Anglicanæ in temporalibus, & spiritualibus, & decrevit, ut omnes Anglicani ipsum pro tali nominarent, & haberent: & negavit auctoritatem vero Christi

in terris Vicario. Hac vasis, hoc fundamentum, hoc est initium, & origo novi Evangelij, seu novæ Religionis reformatæ in Anglia: Neque ipsi Protestantes dissidentur, aut erubescunt, ut vulgatum est in illius temporis Historijs.

3 Post hujusmodi vero illius Ecclesiæ caput, ex turpissimis principijs obortum, anno Dominicæ Incarnationis 1546. aliud caput non minus firmum, & regimini Ecclesiastico aptum, licet alterius indigens regimine, successit. Hic fuit filius Eduardus sextus puer IX. annorum, quem, & si Pater in fine vitæ suæ juxerat educari fide Catholica (dempto titulo primatus Ecclesiæ) hoc tamen Henrici Regis mandato spreto, Zuinglianam sectam amplexus est, Pontificiamque exercuit auctoritatem. Cum plurimæ verò innovationes per spatium septem annorum fierent, Rex tandem juvenis anno 16. ætatis suæ, è vivis abscessit; eoque mortuo, & ipsa Zuingliana secta penè extincta est.

4 Subsecutum est nunc felicissimum illud Regnum Mariæ filiæ nostræ Catharinæ, fœminæ in omnibus lætissimæ, pariter ac Religiosissimæ, quæ post obtentam cœlesti auxilio inexpectatam victoriam ab inimicis, sua sola pietate, & Religione commota, titulum pri-

matus Ecclesiæ à Patre, & fratre usurpatum, respuit, & stilo regio deleuit: pristinamque Catholicam Religionem, quam semper professæ fuerat mirificè, divina operante potentia, & Pontificis interposita auctoritate, per omne suum Regnum gloriose restituit. Sed ob inscrutabilia iudicia Dei, vel ob Patris sui, suorumque subditorum peccata, hoc tanto bono publicæ professionis Romanæ fidei Anglia privata est, post quinquenium, & quatuor menses, præoccupata præclarissima Regina Maria felicissima morte; quanvis à toto illo Regno semper lachrymabili.

5. Mariæ successit, non in pietate & religione; sed in Regno Elisabetha tertia Henrici soboles, habita ex Anna Bolena. Ista igitur crudelis femina, pro Catholica religionis, Calvinianæ sectæ formam statim in Regnum iuduxit. Et quanvis in primo Parlamento visum fuerit, ipsam non fore appellandam caput Ecclesiæ; quia nomen illud adhuc in Patre, & fratre displicuerat Calviniano: nihilominus Supremæ Gubernatricis Anglicanæ Ecclesiæ (quod in idem reddit) sibi nomen assumpsit; subditosque ad illud confirmandum solemnî juramento compulsi, protestantes, nunquam se recognituros Summum Pontificem Mul-

tisque legibus in varijs Comitibus editis voluit, decrevit, ac declaravit, omnimodam potestatem in spiritualibus annexam esse Regio Sceptro. In hoc statu, ac professione Religionis perseveravit Anglia quandiu Elisabetha vixit. Illa verò demortua, Serenissimus Jacobus, Reginæ Scotiæ Mariæ filius, & in Regno Scotiæ hæres (à quo descendit Stuardus, quem Dominus custodiat pro bono Religionis) sceptrum etiam Anglicani Regni consecutus est. Sed non contentus hoc suo jure temporali, simul cum illo primatum cum suprema spirituali potestate in universam Britanniam usurpavit. Sectam autem vel calvinianam, vel parum ab ea diversam professus fuit, & à suis subditis totis conatibus recipi, & observari studuit cum simili, vel strictiori juramento, ac protestatione, quo tempore Elisabethæ. Nunc autem perseverat Anglia in hac eadem secta adhibitis alijs erroribus ex alijs Hæreticis, ut potest videri apud P. Arfdekin in Theolog. tripartita, tom. 1. tract. 3. art. 5.

6. Sed potest dubitari; cùm hæc secta Anglicana ita nominetur; & non nominetur Henriciana, cum illud, quod illi est proprium, & quasi differentia distinguens illam, non solum ab Ecclesiâ Catholica, sed etiam

ab omni Ecclesia malignantium, videlicet, quoad recognitionem temporalis Regis in ratione supremi capitis in Ecclesiasticis, & spiritualibus ab Henrico Octavo introductum fuerit? Vel cur non nominetur Calviniana, cum in re non sit alia ab illa, teste Stapletonio apud Suarez? Sed fortasse, inquit Suarez, non ita vocitatur, quia suum primarium fundamentum Calvinus non probavit, sed potius impugnavit. Nec vocatur Henriciana; quia licet illud præcipuum dogma Henricus introduxerit: in reliquis vero voluit Catholicam Romanam Religionem in suo Regno servari, quod successores ejus nolluerunt. Vel certè non vocatur Henriciana; quia non sua tantum autoritate, sed celebri actu Parlamenti totius Angliæ institutum est, ut Rex in supremum caput suæ Ecclesiæ susciperetur. Et non solum iste articulus ita definitus est, sed etiam speciali arbitrio illius Regni, seu Parlamenti modus religionis, ex varijs novis erroribus mixtus, sancitus fuit.

7 His ergo suppositis, probemus jam, Anglicanam sectam non esse veram Dei religionem. Prob. 1. interrogando; an ante Henricum Octavum perierit in Anglia vera Dei religio, plantata à Joseph

Tom. III.

ab Arimathea, & à D. Augustino; vel non perierit? Elige, quod putaveris: Sic arguebat D. Aug. contra quemdam Donatistam. Si ante Henricum Octavum perierat; quæ vera religio peperit Henricum Octavum? Vel quæ vera religio peperit Anglicanam Religionem anteriorem ad Henricum? Nunquam assignabunt; ut videri potest apud Suarez, & nostrum Macedo. Si non perierat vera Dei religio ante Henricum: quæ dementia persuasit, ut ab ea se Anglia separaret, nisi inordinata libido Henrici cum Anna Bolena? Et quomodo nunc potest esse vera Dei religio, cum ab illa antiqua, quæ vera fuit, separata perseverat, & penitus contraria? Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cum infidei? Ergo Anglicana secta, quæ introducta est per separationem à vera Dei religione, non est vera Dei religio, sed humana adinventio, vanaque opinio. Hanc probationem latè prosequuntur noster Macedo, & Suarez citati. Qui voluerit videat apud ipsos.

8 Probatur 2. illa secta, cui conveniunt signa Hæresis, non est vera Dei religio: atqui

Aa

An.

Anglorum sectæ, & omnium protestantium conveniunt signa hæresis: g. &c. Prob. min. duodecim sunt signa, quæ SS. PP. tradunt ad cognoscendam hæreticam doctrinam. *Primum est origo infecta, vel per superbiam; vel per lasciviam: nam una mater superbia, (inquit Aug.) omnes hæreses genuit.* Et D. Paul. 2. ad Thimoth. 3. *Erunt homines se ipsos amantes; cupidi: homines corrupti mente, & reprobi circa fidem.* Et Subt. Nost. Doct. inquit, quod primum peccatum diaboli, qui fuit primus Hæreticus, fuit luxuria spiritualis, seu amor inordinatus sui ipsius: Et adstruit autoritatem D. Augustini dicentis: *Duo amores constituerunt duas Civitates, nempe, Civitatem Dei amor Dei usque ad contemptum sui, & civitatem diaboli amor sui usque ad contemptum Dei.* Talem fuisse Lutherum, & per ambitionem, superbiam, & luxuriam defecisse à fide, & Romana Religione, notum est in Historijs illius temporis. Calvinum autem simili electione, & sodomitica, seu preposterâ libidine apostatasse, etiam certissimum est: quia notissimum est (inquit nostr. Macedo) eum præposteræ libidinis pœnas publice dedisse; & post latam sententiam Lilliatâ terga candem-

tis ferri opera gestasse, aut ne conbureretur aufugisse. De Henrico Octavo jam vidimus, quod propter turpem amorem dereliquit veram religionem, in qua natus fuit, & educatus, & quam strenue contra Lutherum defensus. Sed non est opus longius in his sordibus immorari, ne calami conspurcentur.

9 *Secundum signum est discordia, & separatio ab obedientia Romane Sedis.* Hoc signum tradunt, D. Cyprian. & D. Aug. contra Donatistas, qui valde in Cathedram Romanam, & Apostolicam blasfemarunt: in quo maximè novi Sectarij Angli, & Protestantes eos imitantur, & excellunt. *Tertium signum est, inconstantia, & divisio doctrinae:* Nihil est enim magis contrarium veritati, & certitudini fidei, de quo jam satis diximus: quia magis inter se pugnant ipsi Hæretici, quàm cum nostra Catholica fide: & prius consentiunt nobiscum Lutherani, quàm cum Calvinistis; & e contra, ut testatur nostr. Macedo ab ipsis audivisse: & ego his temporibus in quodam manifesto Anglorum pro Rege Stuardo legi; quod omnes Angli, prius conveniunt cum Catholicis, quàm cum Lutheranis; seu prius amplexabunt Catholicam sectam, quàm Lutheranam. Propter hanc dissensio-

nem inquit D. Athanas. dum
perpetuo scribunt suamet ipsi
immutantes , incertam suam
fidem , vel potius certam suam
infidelitatem , dementiamque
ostendunt. Et D. Hilar. 3. de
Trio. Hæretici contra Ecclesiam
veniunt, sed dum Hæretici om-
nes se invicem vincunt, nihil
tamen sibi vincunt. Unde Sal-
meron refert, Saxonix Ducem
dicere solitum esse: se quidem
nosse, quid præsentis anni sui
crederent: quid autem sequen-
ti anno credituri essent igno-
rare. Hanc mutationem habent
omnes protestantes.

10 *Quartum* signum, & in Protestantib. fortassé maximum, est; *jacere Verbum Dei, corrumpendo, & mutilando illud*: de quo, Deo dante, infra dicemus. *Quintum* signum est; *contemnere Ecclesiam Catholicam, eique errorem tribuere, negando esse Catholicam; sibi que hanc vocem attribuendo*: De quo jam supra, & infra. *Sextum* signum est, *Concilijs non acquiescere*: inquit Athanas. contra Arrianos. Quod, & faciunt Sectarij Anglicani. Nam quædam CC. sponté sua admittunt; alia vero respuunt: quia non ipsi acquiescunt Concilijs; sed potius inter illa judicant; eaque suo arbitrio approbant, vel reprobant. Inter se ipsos

autem nullum lucusque Con-
cilium generale habuerunt:
quia nunquam possunt in unum
convenire. *Septimum* signum
& huic affine est; *Patrum au-*
thoritatem contemnere: in quo
liberrimus fuit Calvinus: qui
etiam ausus est, Patres com-
parare Phariseis; sicut olim
fecerunt Donatistæ, apud Au-
gust. *Octavum* signum, supe-
rioribus consentaneum, est;
proprio spiritu duci, sive hu-
mano, sive Satânico Angeli te-
nebrarum transfigurantis se in
Angelum lucis. Unde Hilar. in-
quit: *Hereticos esse sibi arbi-*
tros Religionis: cum Religio-
nis opus, in solo obedientia sit
officio. Pro voluntatis suæ sen-
su verba Dei interpretantur.

II *Nonum signum est; fucata eloquentia, seu vaniloquentia cum præcipatione, & nimia loquendi libertate.* „ De „ quo Nazianc. orat. 33. in „ princip. sic inquit: Hi vero „ utinam sicut linguam volu- „ bilem habent, atque ignobi- „ lioribus, ac probationibus „ verbis in sectandis acrem, & „ vehementem, sic etiam in „ agendo non nihil saltem, aut „ etiam æquè, operam collo- „ carent. Id, quod sic face- „ rent, minus utique cavilla- „ tores essent, nec tam absur- „ dè, atque insolenter in ver- „ bis, perinde atque in aleæ

„ ludo versarentur. *Decimum* signum potest esse, *novitas doctrinae*, contra *aliam doctrinam antiquam*, seu per *defectionem ab antiqua fide*: De quo jam satis supra. *Undecimum* sit, *nominis Catholici amissio*, & *nova ab authore denominatio*. De quo etiam supra, & iterum infra.

12 *Duodecimum* additur à Tertulliano, & est *Conversatio ipsorum haereticorum*; „ quam ipse latè describit, & „ futilem, ac terrenam esse dicit. Ordinationes eorum, in „ quit, temerariae, leves, in „ constantes: nunc Neophytos „ collocant; nunc saeculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, „ quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, „ quam in castris rebellium, „ ubi ipsum esse illic promereri est. Itaque alius hodie „ Episcopus, cras alius; hodie „ Diaconus, qui cras Lector; „ hodie Presbyter, qui cras „ Laicus: nam & Laicis Sacerdotalia munera injungunt. Hucusque Tertullianus. Hac igitur signa breviter recensui, ut cum protestantium moribus, & cum Secta Anglicana conferri possint: nam si id prudenti consideratione fiat, nemo dubitari poterit, quin Secta illa sit aperta Haeresis, & via damnationis.

13 Probatur 3. Anglicanae Sectae non conveniunt illae quatuor notae desumptae ex symbolo Apostolorum, & Nicano, & Constantinopolitano: erg. non est vera Dei religio. Probatur antec. nam quod illi non conveniat esse *unam*, jam in superioribus satis evincimus; & ultra evincitur observando cum nostro Macedo: Haereticos cum tot sint, & per tot annos varia doceant, nullum haecenus Concilium generale habuerunt: quo argumento constat eos non posse in unum convenire; cum nos Catholici decem ferme Concilia generalia numeremus: idque providentiae Dei est assignandum. Nulla quippe re magis Ecclesiae Catholicae nocere possent Haeretici, quam si omnes adverterent in generalem Synodum convenirent: nec aliquid magis haeretici horrent, quam ista Concilia oecumenica. Deinde, in Ecclesia Catholica ab initio semper fuerunt litterae communionis, quae formatae appellabantur, quibus inter se Catholici Praefules communicabant, seque mutuo agnoscebant, & à cæteris distinguebant. Inter Haereticos autem numquam legimus similes fuisse. Hoc argumentum est, apud eos nihil esse Catholicum, nihil consentiens; & proprium eorum esse

Sectis, & sensibus discrepare, magisque inter se pugnare, quam cum ipsa fide Catholica.

14 Prob. etiam, quod illi non conveniat esse *Sanctam*. Nam *primo*: Quæ sanctitas in ejus fundatoribus? Quæ sanctitas in Lutero? Quæ sanctitas in Calvino? Uterque erat voti-fragus, impudicus, seductor. Primus per decem annos laboravit, ut conscientiam extingueret. Secundus propter præposteram libidinem fuit publicè flagellatus, &c. Quæ sanctitas in Henrico Octavo? Isti fuerunt fundatores, Apostoli, Prædicatores, & homines à Deo missi ad fundandam illam Ecclesiam, quam vocant reformatam. *Secundo*; quæ sanctitas in eorum legibus? Claustra destruunt; Monachorum bona deborant: jejunia tollunt; Religionis vota despiciunt; Moniales ad nuptias sacrilegas trahunt; auferunt à Sacerdotibus celibatum; abstinentiam à carnibus respuunt: & denique, omne quod carnis mortificationem sapit, omnesque vias comparandæ sanctitatis penitus substulerunt; nihil relinquerunt intactum, nihil integrum, nihil sanctum, cum ipsa quoque pietatis vestigia aboleverint. *Tertio*: quæ sanctitas in eorum doctrina? Deum impossibilia juvere con-

tendent: nulla volunt imputari peccata habentibus fidem; adeoque nec fornicationem, nec sodomiam, nec his horribiliora. Deum autorem esse peccati: immò, & ad peccandum cogere, docet Calvinus. En Ecclesiæ Reformatae Anglicanæ Sanctitas.

15 Præterea; Anglicanæ Sectæ non convenit tertia nota, scilicet, quod sit *Catholica, seu universalis*. Invenitur nè in INDIA, in Japonia, in Brasilia, in Chinæ Regno? aut invenitur in Assia, in Africa, in America, in Græcia, in Egypto? aut invenitur in multis Galliæ, Hispaniæ, Italiæque partibus? Latitat solum in parvulo Europæ angulo. En quoad locum. An, vocat omnes, qui volunt salvari? Econtra expressè docet, posse quemlibet salvari in sua religione. En quoad personas. An, numquam deficiet? Ostendant, vel levissimum, aut ex scriptura, aut ex PP. aut ex ratione hujus rei fundamentum, & dabimus manus. Immo, jam magna ex parte defecisse; testis est experientia: tum in multis Belgij partibus: tum in amplissimo Galliæ Regno: En quoad durationem. Adjicio, nostram Romanam Ecclesiam pro omnibus etiam inimicis, & hostibus suis orare, & in sacris

totius anni solemnioribus publicas pro his orationes fundare, ac pro Hæreticis, Judeis, Paganis nominatim Deum rogare, ut eos illuminet, & ad salutis viam perducatur. Quod est argumentum, eam veram esse Matrem, & Catholicam, nec injuriæ ab his acceptæ, sed pietatis, & officij sui rationem habere.

16 Tandem nec Anglicanæ factæ convenit quarta nota, nempe, quod sit *Apostolica*. Primo, non ex parte fundamenti, cum Ecclesiæ reformatæ non sit author Christus. Secundo; non ex parte Apostolorum cum alia fuerit Apostolorum doctrina, alia Hæreticorum. Numquam enim docuerunt Apostoli, Deum impossibilia jubere, esse authorem peccati, cogere ad peccatum. Deinde, Anglo-Calvinista interroga Patres tuos, & dicent tibi, se realitatem corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia credidisse, quod tu negas: interroga majores tuos Anglo-Lutherane, & annuntiabunt tibi, se non fuisse impanatores, seu credentes realitatem Christi cum substantia panis; sed credidisse, sicut credimus nos, & crediderunt Apostoli, omnesque veri Christiani. Reformatam vocas Anglicanam Ecclesiam: sed quæso in quo deficiamus? Quando deficiamus? An aliud tenuerunt

Apostoli circa Eucharistiæ mysterium, quam nos Catholici tenemus? Si id affirmas, adeoque Apostolos, vel negasse Christi realitatem in Eucharistia secundum Calvinum; vel fuisse Impanatores, secundum Lutherum; Tempus assigna, in quo ab illa fide Patrum nostrorum recessimus, quod nunquam facies. Terzio, Anglicana secta non est Apostolica ex parte successionis; quia nec Calvinus, nec Lutherus assignare potuissent, vel unicum prædecessorem sibi omnino in fide conformem. Quod signum est, non ab Apostolis, sed à diabolo descendere. Unde Tertullianus lib. de præscription. cap. 32. *Edant origines, inquit, Ecclesiarum suarum: evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui cum Apostolis perseveraverint, habuerit authorem, & antecessorem; hoc enim modo Ecclesia Apostolica census suos deferunt.* Id unum observandum, cum in Urbe Romana tot persecutiones adversus nostram Religionem motæ sint, & tot Pontifices martyrium subierint, tot Barbari eam Urbem deformarint, barbari, incendarint, nunquam successionem nostrorum Ponti-

ficum defuisse, quod sanè absque miraculo, & sola humana ope non ita esset. Unde manifestum signum est, Romanam sedem veram esse sedem Apostolicam in Christo, & Petro fundatam; nec portæ inferi prævallebunt adversus eam. Magnis artibus, & machinis eam Hæretici oppugnaverunt, & oppugnant: sed stetit, stabitque arx Romana, donec erit orbis, & hominum genus durabit: immò, & mundo jam finito, æternum triumphabit in superis.

17 Methodus brevissima (inquit Reifensuel) atque efficacissima reducendi ad Fidem Catholicam errantes animas, & hæretica pravitate seductas, est clare proponere, atque explicare istas quatuor notas. Videantur quæ ex Pat. Becano diximus in 1. præludio de modo disputandi cum hæreticis. Nunc ergo:

PROponuuntur, ET
diluuntur aliqua illorum
argumenta.

18 **P**ER easdem notas arguunt Hæretici contra nostram Romanam Ecclesiam. Primo sic: inter DD. Romanos, seu Ecclesiæ Romanæ maximæ sunt controversiæ in ipsa doctrina Theologica, in qua tradunt, quæ ad fidei dog-

ma spectant: sunt diversæ Scholæ, dum alij D. Thom. alij Scotum profitentur, alij se Neutrales, & Recentiores appellant, & se invicem vehementissimè impugnant: ergo non est unitas in ipsorum Ecclesiæ. Confirmatur; quia sunt plures, & diversæ Religiones in quibus proficitur valde diversus modus vivendi; & unus dicit, Ego sum Benedicti; alter ego sum Francisci; alius, ego sum Dominici; ergo sunt schismata inter illos, & non unitatis nota: nam D. Paul. hoc summè reprehendit apud Corinth. quod unus dicebat, ego sum Pauli; alter Apollo, alter Cepha, quasi divisus esset Christus.

19 Respond. ad 1. disting. anteced: sunt controversiæ in doctrina substantiali, & essentiali fidei, & ad salutem necessaria, nego; in hac enim omnes DD. Catholici, omnesque Catholici Scholæ conveniunt, & sunt summè unanimes: si autem ab hac aliquis Doctor deviat, facile corrigitur, & à Pastore Ecclesiæ damnatur. Controversiæ igitur sunt solum circa opiniones quasdam Scholasticas, quæ nullo modo Fidem labefaciunt, immò, cum ipsis magis rutilat, & clarescit fides. Eodem modo respond. ad confirmat: quia omnes Religiones sunt ejusdem prorsus Fidei cum alijs

alijs fidelibus, & cum eisdem pacem, & charitatem servant, ac omnimodo promovere student, & dirigunt ad servanda mandata Dei, & præcepta Ecclesiæ. Omnes etiam eandem substantialem doctrinam, ab eadem Sancta Ecclesia habent; eandemque obedientiam illi præstant; eadem Sacramenta usurpant. Denominatio autem illa, tantum est à suis Fundatoribus, à quibus particulares Regulas, non in essentiali fide, & necessaria doctrina ad salutem diversas; sed ultra communia Dei, & Ecclesiæ præcepta, strictiorem vivendi modum acceperunt, juxta consilia Evangelica: *Si vis perfectus esse* (dixit Christus Matth. 19. cuidam juveni) *vade, & vende omnia, & veni, sequere me.* Alteri tantum dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Aliiter moleste arguunt contra hanc unitatem ex parte Summi Pontificis, intendentes, Ecclesiam Romanam aliquando habuisse plura capita simul, & multoties caput Hæreticum; immo, aliquando fœminam habuisse Pontificatum, cui nomen Joanna; sed hoc ultimum est merum figmentum, & fabula. De alijs jam Deo dante cum de Summo Pontifice tractemus.

20 Arg. 2: magna graſantur vitia in Ecclesia Romana,

permittuntur lupanaria: magnus est in Clero faustus, abundat vitijs, amat multitudinem famulorum, & famularum, & equorum, cujus contrarium fuit in Christo, & Apostolis. Præterea; Clerus se plurimum intrinsecat negotijs Sæcularibus, contra illud Pauli 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus.* Denique; Pontifex se Deum vocari permittit: Pedes Imperatori osculandos porrigit. Frederici Barbaroræ collum pedibus calcatur: De pedibus Diademata ab Henrico V. Imperatore jubet accipi; quæ omnia sunt signa magnæ arrogantiae, & multum remota ab humilitate Christi, & Apostolorum. Ubi ergo nota Sanctitatis? Respond. nihil Sanctitati Ecclesiæ obesse unius, vel alterius, aut plurium vitia; sicut Sanctitatis Cæli nihil derogat multitudo Luciferi: Paradiso suam non abstulit Sanctitatem lapsus primi hominis; nec Collegio Apostolorum eam dempsit interitus Judæ. Inter frumenta quoque inveniuntur paleæ, & inter segetes zizania. Manet igitur Ecclesia Sancta, esto sint in ipsa mali; quia zelat zelum legis divinæ, optima suis sudicis præscribit præcepta, & media exhibet ad eam servandam; eoque ad omnium bonorum exerci-

citium hortatur ; mala nritur avertere , & scelera punit. Unde , si qui sunt mali , suo vitio sunt , non vitio Religionis. Itaque , ut jam alibi diximus , ineptè argumentantur Hæretici ex culpis humanis ad Ecclesiasticas dignitates. Nec lupanarium permissio (juxta probabilem opinionem) profanat Sanctitatem Ecclesiæ ; quia permittuntur tanquam minus malum , ut evitentur mala majora.

21 Dum dicitur fastuosum esse Clerum , &c. respond. aliam esse rationem modernis temporibus , & aliam temporibus Christi , & Apostolorum. Nunc enim regnat Christi Ecclesia , illique se Imperatores , Reges , & Principes submisserunt , & Christianismo nomen dederunt , non ita tunc. Nunc Patribus nati sunt filij , qui constituti sunt Principes super omnem terram , Psalm. 44. *Quos Reges vultu in terram demisso adorabunt , & pulverem pedum ipsorum lingent.* Isai. 49. Honores qui defuncto Episcopis deferuntur , illorum dignitates , principatus , & potestates faciunt Ecclesiam potentem , ornant , & adjuvant , & contra iniquorum insultus defendunt. Christus quoque satis numerosam familiam Apostolorum , & Discipulorum pro ratione temporis , & causæ , ob quam ve-

nerat , assumpsit : majorem autem majestatem tunc ostendere noluit , nè Regni affectati incurreret suspicionem , aut impediret Redemptionis opus : de reliquo honorem nardi à Magdalena effusi gratum habuit , & munera à Magis oblata , suscepit. Dum dicitur ; Clerum se implicare negotijs Sæcularibus ; dico , Apostolum tantum velle , abstinendum esse ab his , quæ militiam Christi ita remorantur , & impediunt , ut eam deferere cogantur. De cætero sicut S. Paulus vitæ negotio implicatus fuit , cum labore manuum suarum victum apud Corinth. quæsit , tempusque quod orationi , aut meditationi impendere poterat , externo operi dedit , ita pro communi bono Reipublicæ , si communis utilitas postulasset id ipsum facere poterat. Vel respond. sicut ad primum ; quod si excedunt , non est ex vitio Religionis , & dignitatis ; sed ex vitio humanæ fragilitatis , & malitiæ.

22 Ad ultimum respondi quod Pontifex nunquam Dei titulum admittit , qualem ipse cum omnibus ovibus suis constitetur tantum esse unum Creatorem Cæli , & Terræ : sed in eo sensu in quo etiam homines dicuntur dij : *Ego dixi dijesis.* Et Moyse dixit Deus : *Constitui*

De Deum Pharaonis. In eo, quod admittit osculum pedum suorum, nihil est vitij. Si enim servus hoc facit laudabiliter Domino suo? Cùm hoc non possit facere ovis Pastori suo? Deinde, dum in calceis Crucem osculatur, hanc subjectionem, & reverentiam in Pastore, seu Vicario, ostendit fieri Christo, qui pro nobis in Cruce suam posuit vitam. Si aliud quid aliquando Pontifex fecit, id fecit in debitam humiliationem, & subjectionem propter præcedentem exorbitantiam contra Ecclesiam, & Supremam Vicariam Christi potestatem in terris, quam semper oportet submisisse venerari. Quod tandem Celestinus III. de pedibus suis Henrico Imperatori coronam porrexerit, nihil aliud hoc facti judicare voluit, quàm ut Deo, & Ecclesiæ eam Majestatem acceptam referret, quæ cum diademate ipsi conferebatur.

23. Arg. contra 3. notam, primo sic: esse Ecclesiam Catholicam non est perfectio; immo, est imperfectio: g. non est nota veræ Ecclesiæ. Probatur assumptum; quia Christus paucitatem laudavit, quando dixit: *pauci vero electi*: Unde apparet, non ex multitudine; sed ex paucitate notam Ecclesiæ esse sumendam. Secundo,

arg. sic: Gentilismus, & Mahometismus latius patet, quàm Romana Ecclesia: ergo si hæc est vera nota, uterque erit Catholicus. Confirmi; Judæi sunt etiam diffusi per totum Orbem: g. eorum. Synagoga erit Catholica. Præterea, locus, & tempus sunt quid extrinsecum Ecclesiæ: g. ridiculum est ab illis sumere materiam laudis. Denique; Ecclesia Papista dicitur Romana, & ad Romanos tantum restricta est: g. non est catholica. Hæc sunt præcipua argumenta Hæreticorum; & præsertim Calvinistarum.

24. Respond. ad primum, primo: esse ineptum; quia in Ecclesia non tantum sunt electi, idest, salvandi, sed etiam vocati, fide informati, qui multi sunt, uti ait Christus: *multi sunt vocati*. Secundo respond; quod confundit Ecclesiam triumphantem cum militante, de qua tantum loquimur. Triumfans constat solum ex electis, & paucis: militans verò ex vocatis, & multis. Tertio respond. retorquendo argumentum: quia si pauciores admittendi sunt ad Ecclesiam, & paucitas in laude ponitur: sequitur, Ecclesiam constare ex peioribus: nam sacrilegi sunt pauciores, quam fures; Patricidæ pauciores sunt, quam homicidæ; adulteri pauciores sunt

sunt, quàm fornicarij : ergo ex sacrilegis, Parricidijs, & adulteris constabit Ecclesia. Hac ratione concedimus Calvinistis, eos esse pauciores catholicis; & eodem modo esse salvandos, quo salvantur sacrilegi, Parricidæ, & adulteri.

25 Ad 2. respond. 1. quod hæc nota non est unica; nec debet sumi seorsim ab alijs; sed committatur illas, & omnes simul veram Ecclesiam significant, seu denotant. Respond. 2. Gentilismum, & Mahometismum in suis locis latius patere: at non diffunduntur per totum orbem, uti Christianismus diffunditur, qui in omnes partes mundi extenditur, & ad omnes nationes pervenit: *In omnem terram exiit sonus eorum.* Aliud est enim servare fidem, aliud pervenire ad notitiam fidei: servare fidem opus est hominum voluntarium, cum gratia Dei; at vèro habere notitiam fidei, non est in hominum potestate, sed ad gratiam, & providentiam Dei pertinet. D. Aug. Epist. 80. ad Eusebium, inquit: *Ut Ecclesia sit Catholica, non requiritur, ut sit in omnibus hominibus totius mundi, sed satis est, ut innotescat omnibus Provincijs, & in omnibus fructificet, ita ut aliqui in qualibet fideles sint;*

idque processu temporis usque ad finem mundi. En quomodo nostra Ecclesia sit Catholica; quod benè notate. Gentiles igitur non sunt in Italia, nec in Gallia, nec in Hispania, nec in reliqua Europa: & vix inter Mahometanos inveniuntur. Idem est de Mahometanis, excepta ea regione, quam armis occuparunt post Florentinum Concil. & in America minimè inveniuntur. Circa Judæos, respond. non esse diffusos per totum Orbem, sed dispersos in supplicium, & pœnam: sunt ubique, sicut ubique sunt latrones; & sicut latronum congregatio non est Ecclesia; quia sunt sine Rege, sine lege, sine Deo, sine Templo, & sacrificio: ita & Judæorum congregatio, nec crescunt, uti fideles, nec alias gentes convertunt ad suam sectam, uti faciunt Catholici.

26 Ad 3. respond. Ecclesiam non eo sensu dici Romanam, quòd extra Romam non sit; sed propter cathedram, & sedem, quam Pontifex habet Romæ. Unde alia nota est esse Romanam; alia catholicam esse; hæc pertinet ad omnes gentes; illa verò ad notam, qua dicitur Apostolica. Vel respond. Romanam Ecclesiam, perinde esse ac catholicam: nam Romana fides est ea, quæ ubi-

que est, & ubique prædicatur. Præterea, sicut Romanum Imperium cum erat omnino temporale, & gentile per totum orbem fundebatur, ita ut generale haberetur; sic Romana Ecclesia jurisdictione, & Religione spirituali per totum orbem funditur, & universalis appellatur: *Providentia igitur Dei fuit, quod ibi Sedes Ecclesiæ poneretur* (inquit D. Leo) *ut Roma latius præsideret Religione divina, quam dominatione terrena.* Idem dixit D. Prosper carmine de ingratis: *Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris, facta caput mundo, quicquid non possidet armis, Religione tenet.* Ad ultimum respond; verum esse locum, & tempus non esse per se laudes, & perfectiones: at vero illas supponunt in subiecto, cui applicantur; ut patet exemplo Dei, qui ab immensitate, & æternitate laudatur, & arguunt infinitam in Deo perfectionem. Ita similiter, proportionem servata, in extensione, & duratione Ecclesiæ.

27 Contra quartam notam, afferunt Hæretici innumera argumenta; jam ut probent, successionem ab Apostolis interruptam esse: jam intendendo in falsis religionibus esse prædictam successionem: jam vero dicendo ad Ecclesiæ veri-

tatem, & ad notam Apostolicæ, non tam requiri personarum successionem, quam doctrinæ veritatem. Sed jam satis diximus, & requiri successionem personarum, & doctrinæ veritatem: Immo, falsum supponunt, posse dari veram doctrinam sine successione personarum ab Apostolorum tempore: siquidem doctrinam in ære pendere nequit. *Deus dedit quosdam Apostolos* (inquit Paul.) *quosdam autem Prophetas, alios Evangelistas, alios verò Pastores, & Doctores.* Sed in quem finem? *In opus ministerij, in edificationem Corporis Christi* (idest Ecclesiæ) *donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionem filij Dei.* (idest usque in diem Judicij Universalis,) Per reliqua argumenta, inquirunt, quod est magna differentia inter modernam Papisticam, & antiquam Romanam Ecclesiæ: quia in antiqua Romana Ecclesiæ non fuerunt septem Sacramenta, nec calibatus Monachorum, & Clericorum, nec Sacramentalia, nec tot ceremoniæ, quæ sunt superstitiones; inquirunt Lutherus, Calvinus, & Quimænius. Sed, ut plenius, & radicitus appareat

istarum objectionum

falsitas, sit.

QUÆST. V.

QUANAM SINT RATIONES alie, quibus ostenditur veritas Ecclesie Romanæ, & falsitas sectarum?

1. **N**Otandum est, Ecclesiam Romanam dupliciter sumi posse, primo, pro illa Ecclesia particulari, quæ olim Romæ fuit, & nunc est. 2. Pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe dispersi adhærebant olim Romano Pontifici, & nunc etiam adherent: & hoc posteriori sensu habet varia nomina: 1. Dicitur Catholica, seu Universalis, quia toto orbe diffusa. 2. Pontificia, quia Pontifici subiecta. 3. Romana, à Nobiliori sui parte. De Romana Ecclesia posteriori modo sumpta loquimur in præsentī: & jam ex dictis constat esse veram Christi Ecclesiam; quia habet quatuor notas essentielles, quæ unicè spectant ad veram Christi Ecclesiam, cum sit *una*, Sancta, Catholica, & Apostolica, quod minimè habent Hæreticorum sectæ. Nunc igitur denuo probatur hæc veritas, & ostenditur illarum falsitas.

2. Primo sic: Visibilis Christi Ecclesia non potest deficere, aut errare in fide, ut

probatum est: ergo à tempore Apostolorum ad nos usque semper mansit visibilis Christi Ecclesia sine ulla interruptione, aut errore. At nulla alia visibilis præter Romanam, seu Pontificiam mansit sine ulla interruptione, aut errore: Ergo sola Romana, seu Pontificia est visibilis Christi Ecclesia. Minorem prob. inductione: quia Judaica abrogata, & repudiata est per mortem Christi, Turcica, seu Mahometanica non semper fuit. Calviniana, & Lutherana, quam reformatam vocant, nova est. Cæpit enim cum ipsa reformatione, (à qua nomen habet) quia à Luthero, & Calvino, ut ipsorum assæclæ dicunt, facta est. Sola Pontificia hucusque perseveravit. Quid hic respondebunt adversarij? An putant aliam præter Pontificiam, visibiliter, & sine errore semper extitisse? Si putant, dicant, obsecro, quæ illa sit? Quo nomine appelletur? Quas mundi partes occupaverit, & adhuc occupet? Quos Pastores, & Episcopos habuerit, & adhuc habeat? Qui Reges, & Imperatores illi adhæserint, & adhuc adhæreant? Qui hæretici ab illa damnati? Quæ Academia confirmata? Quæ templa: & Monasteria erecta? Hic non evadent, sat scio.

Non

3 Non desunt tamen, qui oppressi hoc argumento, fingant Ecclesiam quandam in cunis jacentem, ac vagientem, quæ nec fari possit, nec fidem profiteri. Ajunt enim, Ecclesiam Christi aliquot sæculis tam fuisse corruptam, ac viciatam, ut nulli in ea fuerint veri fideles, nisi infantes Baptizati. Et sine dubio intelligunt Ecclesiam Romanam, seu Pontificiam, quam putant superioribus sæculis penitus defecisse, nisi quod soli infantes legitime in ea baptizati, tanquam veri ipsius membra, permanserint. Miserum perfugium, & ipsis adversarijs perniciosum: nam ipsi passim docent, duas esse notas Ecclesiæ, nempe, sinceram prædicationem Evangelij, & legitimam Sacramentorum administrationem, ex quibus vera Christi Ecclesia dignosci debeat, & sine quibus consistere non possit: ut videre est in confessione Augustana art. 7. & in Apolog. ejusdem, & in Calvino lib. 4. inst. cap. 1. §. 9. 10. & 11. At hæc duæ notæ non conveniunt Ecclesiæ, in qua soli infantes baptizati sunt; quia soli infantes nec possunt sincere prædicare Evangelium, nec legitime administrare Sacramenta: Ergo Ecclesia in qua soli infantes sunt, non est vera Christi Ecclesia.

4 Alij habent aliud effugium. Ajunt; semper in Ecclesia fuisse unum, aut alterum cordatum virum, qui Papæ contradixerit, cujusmodi diversis temporibus fuerunt Joannes Wicleph, Joannes Huss, Lutherus, Calvinus. Equè inepte: nam primo, dicant mihi, quis fuerit ille unus, vel qui duo cordati viri, qui ante Wiclephum, per singula superiora sæcula Papæ contradixerint? Si nesciunt, quare tementè affirmant? Si sciunt, edicant eorum nomina, locum habitationis, & cæteras circumstantias? Non poterunt. Secundo, Ecclesia Christi non est deterioris conditionis, quam fuerit Synagoga Judæorum, cum Ecclesia sit Domina, Synagoga ancilla, Ad Galat. 4. v. 22. At Synagoga nunquam fuit tam deserta, ut duo tantum viri in ea reperirentur: immò tempore Eliæ, cum putabatur desertissima, septem millia virorum in ea reperta sunt, Rom. 9. v. 4. Cur ergo adversarij fingunt, Ecclesiam Christi fuisse aliquando tam deserta, ut duo tantum viri in ea reperti fuerint? Quod manifestè repugnat Scripturæ, quæ apud Isaiam testatur, Ecclesiam Christi multo fecundiorum, & ampliorem fore, quam fuerit Synagoga, Isai. 54. v. 1.

Tertio, Donatistæ plus tribuebant Ecclesiæ, quam hi faciunt. Nam illi tametsi dicerent Ecclesiam toto orbe perijisse, & in sola Africa remansisse; non tamen ausi sunt asserere quod hi asserunt, remansisse aliquando in duobus tantum viris, qui Papæ contradixerint. Si ergo illi, qui melius sentiebant de Ecclesia, quam hi nostri adversarij sentiunt, nihilominus ab Augustino, & alijs Patribus damnati sunt, tanquam hæretici: quid de his nostris fieri oportere existimandum est?

5. Probatur 2. Sic ex dictis; quia una tantum est Christi Ecclesia: Si ergo Romana, & Pontificia, in qua nos sumus, est vera Christi Ecclesia; certe Reformata, in qua adversarij sunt, vera Christi Ecclesia esse non potest. Alioqui, cum hæc ab illa dissideat, essent duæ Christi Ecclesiæ inter se diversæ, ac discrepantes, quod est absurdum. Insuper, vera Ecclesia est Sponsa Christi: at Reformata Ecclesia non est Sponsa Christi: Ergo non est vera Ecclesia. Major superius probata est. Minorem prob. ex principijs adversariorum, quæ sunt hæc tria. 1. Romanam Ecclesiam primis quingentis annis, aut circiter fuisse veram, & legitimam Christi Sponsam. 2. Tandem post illud tem-

pus cœpisse paulatim prostui, & corrumpi; ac eo tandem devenisse, ut tempore Lutheri publica meretrix, & adultera deprehensa sit, ideoque à Christo repudiata. 3. In ejus locum successisse Ecclesiam Reformatam, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt. At hinc sequuntur multa absurda. Primo, omnia falsa esse, quæ de perpetua, & indissolubili conjunctione Christi cum Ecclesia à Prophetis, & Apostolis prædicta sunt. 2. Nullum ex hac parte discrimen esse inter Ecclesiam Christi, & Synagogam Judæorum. Utramque enim propter adulterium fuisse repudiatam. 3. Christum aliquot sæculis non habuisse Sponsam, sed adulteram. 4. Ex hac adultera natos esse Lutherum, & Calvinum: itaque spurios esse, non legitimos Ecclesiæ filios. 5. Ecclesiam Reformatam esse illorum novercam, non matrem. Videant ipsi, an hæc vera sint.

6. Nos certè aliter sentimus de nostra Matre. Non duas, sed unam agnoscimus: non adulteram, sed castam: non repudiatam, sed sponso suo unice charam, & perpetuo illi adhaerentem. Nobiscum sentiunt, quotquot veri, & genuini Ecclesiæ filij sunt. Ac in primis D. Aug. serm. 12. de tem-

tempore (qui est serm. 8. de Natali Domini) ubi de Christo, & ejus Sponsa sic habet : *Hic est speciosus forma præ filiis hominum sanctæ filius Mariæ, sanctæ sponsus Ecclesiæ, quam suæ genitrici similem reddidit. Nam & nobis eam Matrem fecit, & Virginem sibi custodivit. Ad hanc quippè dicit Apostolus : Aptavi vos uni viro Virginem castam exhibere Christo. De qua rursus dicit : Matrem nostram non ancillam, sed liberam, cujus multi filij, sicut Mariæ, perpetua virginitas, & incorrupta fecunditas. Et serm. 50. de Verbis Domini : Christus Ecclesiæ concessit in spiritu, quod Mater ejus habet in corpore, ut & Mater, & Virgo sit. Et rursus serm. 119. de tempore : Virgo est Ecclesiæ. Dicturus es mihi forte : Si Virgo est, quomodo parit filios ? Respondeo : Et Virgo est, & parit. Mariam imitatur, quæ Dominum peperit. Nunquid non Virgo Sancta Mariæ, & peperit, & Virgo permansit ? Sic & Ecclesiæ, & parit, & Virgo est.*

7 Ex quibus Augustini verbis tria colligo. Primo, Ecclesiæ esse nostram Matrem. 2. Esse simul Virginem, castam, incorruptam, non ad brevè tempus, sed perpetuo. 3. In utroque similem esse Mariæ Dei

Genitrici, quæ & ipsa Mater, & nihilominus semper Virgo, & incorrupta fuit. Hinc sumo duplex argumentum contra adversarios. Unum, sicut olim habiti sunt hæretici, qui dicebant Beatam Mariam non semper mansisse Virginem ; ita nunc habendi hæretici, qui dicunt Ecclesiæ non semper mansisse Virginem. Est enim eadem ratio utriusque, secundam Augustinum. Alterum, ideo Ecclesiæ dicitur Mater; quia nos gignit in Spiritu. Ideo Virgo; quia servat incorruptam fidem. At semper manet Virgo, secundum Augustinum: Ergo semper servat incorruptam fidem. Facebant igitur, qui illam meretricem, adulteram, idolatricam contumeliosè appellant, &c.

8 Insuper; in vera Christi Ecclesiæ viget donum miraculorum : At in Ecclesiæ Reformata, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt, non viget donum miraculorum : Ergo non est vera Christi Ecclesiæ. Major patet ex Apostolo 1. Corint. 12. vi confert Ecclesiæ Christi cum humano corpore. Nam sicut in humano corpore sunt multa membra, quæ habent diversa officia, & actiones : ita in Ecclesiæ sunt multi fideles, qui habent diversa dona à Deo concessa. Nam alius habet do-

num miraculorum ; alius interpretationis Scripturæ ; alius aliud. Rursum , sicut membra abscissa ab humano corpore non possunt exercere ullam functionem humani corporis : (nam oculus erutus non potest videre , nec auris abscissa potest audire : & sic deinceps) ita homines abscissi ab Ecclesia non possunt habere donum miraculorum , quod soli Ecclesiæ datum est. Minor probatur ; quia nullum unquam miraculum à Lutheranis , aut Calvinistis patratum est : Ut verissimè de illis scripserit Erasmus in Diatribe de lib. arb. *Nullum eorum adhuc extitisse , qui vel equum claudum sanare potuerit.* Et tamen si verum esset , quod ipsi clamant , nostram Ecclesiam hætenus errasse , ac se à Deo specialiter vocatos esse ad eam reformatandam ; maxime fuisset necessarium , hanc ipsorum vocationem vel uno saltem miraculo confirmari. Quod nunquam factum est.

9 Probat 3. sic : Vera Christi Ecclesia non potest errare in fide , cum sit columna , & firmamentum veritatis : Ecclesia Reformata potest errare in fide : Ergo non est vera Christi Ecclesia. Major ex superius dicta constat. Minorem coguntur adversarij concedere. Ajunt

Tom. III.

enim , ut dictum est ; totam Christi Ecclesiam errare posse : Et Pontificiam , quæ olim fuit vera Christi Ecclesia , de facto errasse. Ex quo sequitur , totam quoque ipsorum Ecclesiam errare posse , idèoque neminem apud eos securum , aut tutum esse de sua fide. Vel enim sequuntur Ecclesiam suam ; vel ab ea dissentiunt ? Si illam sequuntur , nihil certi habent , si ipsa errare potest. Si ab ea dissentiunt , magis perplexi sunt ; quia si tota ipsorum Ecclesia errare potest , multo magis singuli ipsorum possunt. Quod magis confirmo ex duobus principijs , quod ipsi statuunt. Unum est , Pontificiam Ecclesiam non subito , sed sensim defecisse à fide , ac tandem omni fide abjecta , adulteram factam esse. Alterum , defectiorem illam initio fuisse latentem , & occultam , adeo ut nec locus , nec tempus , nec alia circumstantiæ illius certo designari potuerint. Tandem tamen post aliquot sæcula à Luthero , & Calvino publicè fuisse notatam , & deprehensam. Ex utroque sic concludo : Quod contigit Ecclesiæ Pontificiæ , potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ : At Pontificia , ut adversarij dicunt , sensim , latenter , & occultè defecit à fide , nobis non advertentibus ; g. etiam Reformatata potest sensim , latenter , &

Cc

oc-

occultè deficere, ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam defecerit, & ipsi non advertent? Immò, quomodo possunt advertere, si defectio latens, & occulta est. Manent ergo incerti de sua Fide, & Ecclesia.

10 Hic plane constricti sunt, nec video, quid possint respondere. Nam, quod aliqui dicunt, Ecclesiam non posse errare, vel deficere à fide, quando sequitur Verbum Dei, frustra est. Primo, quia argumentum quod jam possui, repetam hoc modo: Quidquid contigit Ecclesiæ Pontificiæ, potest etiam contingere Ecclesiæ Reformatæ: at Pontificia, ut ipsi volunt, sensim, latenter, & occultè deseruit Verbum Dei, nobis non advertentibus: ergo etiam Reformatæ potest sensim, latenter, & occultè deserere Verbum Dei ipsis non advertentibus. Quid si ergo jam deseruerit, & ipsi non advertent? Nunquam elabentur ex hoc labyrintho, semper manebunt dubij, & incerti de sua fide, nisi nobiscum asserant, totam Ecclesiam errare, aut deficere non posse.

11 Insuper, unde constabit adversarijs, an nostra, vel ipsorum Ecclesia sequatur Verbum Dei, nec nò? Nos nostram defendimus, illi suam. Quis dirimet hanc litem. Designent

ipsi infallibilem Judicem, qui sententiam ferat. Non possunt. Vel enim designabunt ipsum Verbum Dei, vel Ecclesiam, vel singulos, qui sunt in Ecclesia, vel aliquos ex illis? Ac primo, si designent Verbum Dei, nos vincimus. Nam verbum Dei expressè asserit, Ecclesiam esse columnam veritatis, quam nullæ inferorum vires eversturæ sint. Idem nos asserimus. Si ergo, hoc Judice, causa definienda est, victoria nostra est. Si autem designent Ecclesiam, contra se faciunt. Vel enim sententia Ecclesiæ infallibilis est, vel falli potest? Si infallibilis est, errant ipsi, qui dicunt, errare posse. Si falli potest, iterum errant; quia cum debeant assignare Judicem infallibilem, designant Ecclesiam, quam ajunt falli, & errare posse. Denique, si designent, vel singulos, vel aliquos eorum, qui in Ecclesia sunt, magis desipiunt. Si enim tota Ecclesia errare potest, quanto magis singuli, qui in Ecclesia sunt, errare possunt?

12 Forte dicturi sunt, duplicem esse Ecclesiam; unam visibilem, in qua boni, & mali permixti; alteram invisibilem, in qua soli prædestinati sunt. Totam visibilem errare posse; non item invisibilem. Sed hoc etiam frustra: Immò qui hoc di-

dicunt, secum ipsi pugnant. Nam omnes prædestinati, quos ajunt esse in Ecclesia invisibili, sunt etiam in Ecclesia visibili: Ergo si tota visibilis errare potest, omnes etiam prædestinati errare possunt; aut, si hoc non possunt, nec tota Ecclesia visibilis potest. Quod autem prædestinati omnes sint in Ecclesia visibili, nec adversarij quidem negare possunt. Et ratio manifesta est; quia nullus salvatur extra Ecclesiam visibilem, ut per se patet: at omnes prædestinati salvantur: g. nullus prædestinatus est extra Ecclesiam visibilem.

13 Ex dictis colligo duplex dilemma in adversarios. Unum est; vel tota Ecclesia visibilis erravit in fide ante ortum Lutheri, vel non erravit? Si tota erravit; omnes, & singulos Christianos errasse necesse est, etiam prædestinatos: Nulla igitur tunc erat fides in terris: Unde igitur Lutherus eam accepit? Si non erravit; cur adversarij fingunt errasse? Cur eam, ut errantem, deferunt? Alterum est: Vel tota Ecclesia reformata, in qua Lutherani, & Calvinistæ sunt, potest errare in fide, ipsis non advertentibus, vel non potest? Si non potest, quomodo Pontificia potuit? Si potest, quid si jam erret, & ipsi non adver-

tant? Repeto, quod supra dixi, semper dubios, ac incertos fore quandiu sentiunt Ecclesiam errare posse. Deponant nunc errorem, & id sentiant de Matre Ecclesia, quod majores nostri senserunt. Sic futurum est, ut amplius non errent.

14 Ex ijs, quæ hæcenus dicta sunt magnam consolationem, & securitatem percipiunt Catholici in negotio fidei, ac Religionis. Adversarij è contrario confusionem, & diffidentiam. Nam Catholici cum Augustino, ut supra dixi, sequuntur hanc certam, ac fixam regulam: *Tota Ecclesia visibilis non potest errare in fide.* Ex qua tria inferunt. 1. Romanam Ecclesiam, quam adversarij concedunt primis trecentis, aut quadringentis annis fuisse veram Christi Ecclesiam, hæcenus non errasse in fide. 2. Tutos, ac securos se esse in fide, quandiu publicè profitentur id, quod Romana Ecclesia toto Orbe diffusa publicè profitetur. 3. Se in defensione Romanæ Ecclesiæ similes esse probis filijs, qui Matri suæ honorem deferunt, & subsidium præstant. Adversarij tenent contrariam hanc regulam: *Tota Ecclesia potest errare in fide, & de facto erravit.* Ex qua similiter tria infero. 1. Totam ipsorum Ecclesiam errare posse. 2. Ne-

minem apud eos securum esse de fide. 3. Omnem eorum conatum, quo contendunt Romanam Ecclesiam errasse, & adulteram factam esse, eo spectare, ut fateantur se esse spurios, & adulterinos. Nam illi spurij, & adulterini sunt, qui nascuntur ex Matre adultera: At Lutherus, Calvinus, & similes Ministri nati sunt ex Ecclesia Romana, seu Pontificia: g. si illa Ecclesia tunc fuit adultera, necesse est ipsos ex adultera natos esse. Quis ergo illorum Parens est? Hoc viderint eorum nepotes, qui nunc sunt Protestantes, &c.

15. Alia quamplurima rationes sunt ad probandam veritatem nostræ Romanæ Ecclesiæ, & ad ostendendam falsitatem Ecclesiæ malignantium, quam vocant Reformatam, ut v. g. quod Lutherus, & Calvinus se ipsos sine legitima vocatione, aut missione intruxerunt ad talem Reformationem. Sicut autem in Regno civili nemo potest sibi arrogare pro libito potestatem gubernandi populum, abrogandi veteres leges, & consuetudines, ac totum politicum statum mutandi, & reformandi, alias habebitur ut tyrannus; sic etiam non potest quis, absque legitimo titulo, usurpare potestatem docendi, & dirigendi populum in fide,

ac Religione, nisi fur, & latro vocetur; Joann. 20. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.* Cùm ergo Lutherus, & Calvinus sine ullo jure arrogarunt sibi potestatem docendi populum in fide, totumque Ecclesiæ statum immutandi, & reformandi? Vel ut melius loquamur deformandi, destruendi, & prostituendi: g. Ecclesia ab ipsis reformata, est malignantium Ecclesia, & non vera, nec legitima, defectu legitimæ vocationis, seu missionis.

16. Dicant igitur nobis; qui, & quales fuerunt Prælati veræ Ecclesiæ, qui illos mitterunt, elegerunt, & potestatem dederunt ad reformandam Ecclesiam, Sacram Scripturam, Doctrinam Sanctorum Patrum, Sacramenta, Catholicorum Tempia, Festa, & jejunia? Quilibet Sacerdos nostræ Romanæ Religionis (eadem est ratio de Concionatoribus) potest nominare Episcopum, à quo est consecratus, & ordinatus; item Episcopus, à quo Summo Pontifice potestatem, & jurisdictionem accepit; & quilibet Summus Pontifex à quibus Cardinalibus, seu Electoribus fuerit designatus, ascendendo usque ad D. Petrum, & ipsum Christum: ipsi vero miseri hæresiar-

chæ,

chæ, Lûtherus, & Calvinus nequeunt assignare à quo vero Episcopo, veroque Summo Pontifice fuerunt missi, vocati, & consecrati ad reformandam Ecclesiam, decernentes, ipsius regimen, & consistorium; ad Reges, & ad Principes sæculares pertinere. Ad reformandam Sacram Scripturam, illam spoliantes Sacris Traditionibus, quæ illi germanæ sorores sunt; illamque privantes aliquibus partibus, seu membris; atque ipsam tot versionibus transmutantes, ut jam non sit sibi ipsi similis. Reformatunt insuper Symbolum fidei, negando, Christum ad limbum descendisse; quia per, *descendit ad inferos*, intelligunt, Corpus ipsius in sepulcro fuisse depositum. Reformatunt insuper Doctrinam Sanctorum Patrum, ipsam sapè negando, & contra ipsam semper docendo. Reformatunt Sacramenta, contendentes solum esse duo, scilicet Baptismum, & Eucharistiam. Reformatunt Ministros Ecclesiæ, tollendo ordinem, & Hierarchiam Ecclesiasticam, liberando eos à cœlibatu, & novas leges Ecclesiasticas præscribendo illis. Reformatunt Tempia, & Monasteria, aliqua destruendo, alia prophanando; ab illis imagines eliminando, & incestas nuptias Mona-

chorum, & Monialium faciend. Reformatunt Catholicorum festa, ipsa reducendo ad diem Dominicam, ut impleretur, quod dictum est per Prophetam Ps. 73. v. 8. „Quiescere „faciamus omnes dies festos „Dei à terra. Incenderunt igitur, ni Sanctuarium tuum: in „terra polluerunt tabernaculum „nomini tui. Reformatunt denique, jejunia, hoc fundamentum moti, quod debeant esse libera, non coacta; unde sustulerunt jejunium Quadragesimæ, quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam à carnibus.

17 Nec valet quod dicunt, se esse missos à solo Deo; quia qui ita missi sunt ad instruendum populum in fide, & moribus, nullum errorem, aut falsitatem credendam proposuerunt populo, ut patet de Moyse, Christo, Prophetis, & Apostolis. Deinde, ut scribit Tyrin. in Script. tom. 2. controv. 8. num. 3. „Sed quodcumque „Deus, ait, ita extra ordinem „aliquos eligit, aut mittit, „semper id Ecclesiæ manifestat „certis signis, ac miraculis, „quibus ipsorum missio populo innotescat, & comprobetur. Sed de hoc, & alijs fusiùs infra, ex quibus facile confici poterunt aliæ rationes pro veritate nostræ Romanæ Ecclesiæ.

DISPUT. II.

DE MEMBRIS

Ecclesie.

Ecclēsia ab Apostolo sapius dicitur corpus; nec corpus, nisi membris, externisque partibus, inter se sub eodem capite unitis, integrari, & coagmentari conspiciamus, ut in humano est certum. Idemque, & de mystico accommodata proportione est dicendum. Ideo hic examen de membris Ecclesie instituitur, ut de veris, & legitimis ad tanti corporis compagem concurrentibus, ejusdemque cum capite communicantibus, contra A catholicos plenissime constet. Est autem, inter ceteras, hæc differentia inter corpus naturale hominis, & corpus mysticum Ecclesie; quod membra corporis naturalis sunt omnia simul; membra vero corporis mystici non sunt omnia simul, nec quantum ad esse naturæ, nec quantum ad esse fidei, spei, & Charitatis. Ita, ex Torrecremata Guarnieri *de Eccles. Milit. lib.*

1. cap. 2. §. 3. num. 32.

Hoc etiam ponderandum, quod cum Ecclesia dicitur una unitate fidei, spei, & charitatis, non est intelligendum, quod unus numero habitus fidei, spei, &c. sit in toto corpore Ecclesie, cum sint tot numero habitus

distincti fidei, spei, & charitatis, quot numero sunt fideles, qui corpus Ecclesie constituunt: ideo cum dicitur una fides Ecclesie, una spes, una charitas non accipitur unitas ex parte unius numero subjecti earum, sed ex parte objectorum, quatenus omnes fideles, qui numero, & merito sunt in corpore Ecclesie, idem credunt, idem sperant, & idem amant: propterea uniuntur in uno credito, credendo, quidquid Deus revelavit, & Ecclesia credendum proponit: & in uno sperato, & amato, quia idipsum sperant, & amant, quot fides sperandum, & amandum ostendit.

Præterea, nostra vera Mater Ecclesia etiam apud Scripturam exhibetur, veluti terribilis Castrorum acies ordinata, tribus præsertim militum generibus compaginata, nempe, Clericis, Laicis, & Monachis. Inter Clericos Episcopi, tanquam Duces, & militares tribuni, non quidem toti Ecclesie, sed agmini quique suo imperant, ut egregie tradit Bellarminus; quia in partem solitudinis vocati sunt, non vero in potestatis plenitudinem. Sub ijs Presbyterij, qui & Parrochi vocantur, tanquam Centuriones, singulis cohortibus præfunt. Istisque Diaconi, Subdiaconi, & Clerici inferiores, quasi

quasi vexilla gerentes, aut tympanis, & tubis excitantes ad prælium, vel huc atque illuc celeriter mandata Prælatorum deferentes, inserviunt, & subministrant. Laici, seu populus fidelis, exercitum in toto orbe Christiano diffusum, & sub Christi stemmate in acie institutum componunt. Regularium vero, & Monachorum alij in montibus, quasi vigiles quidam perpetuo excubant, & clamore ferè assiduo exterrent inimicos: alij, tanquam devoti Milites, ante aciem progrediuntur, & ostilia castra audacter infestant; alij vero, quos Anacoretas vocamus, divina virtute præditi, & armis cœlestibus instructi in aperto campo, locisque desertis, separati à plebe, ad singulare certamen Christiani nominis provocant hostem. Isti igitur sunt tres ordines militares exercitus Ecclesiastici, seu tria membra Ecclesiæ militantis.

Jam supra satis insinuavimus, quod neque infideles, Pagani, Judæi, neque hæretici, immò & juxta aliquos, neque excommunicati, neque Schismatici pertinent ad Ecclesiam Dei, ut docet Catechismus Romanus in expositione Symboli; & Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* Deinde, in

die Parasceves Ecclesia orat pro illis, ut Deus dignetur illos reducere ad Ecclesiam. Ratio est; quia, ut aliquis sit propriè in Ecclesia, & membrum illius, requiritur, ut communicet cum illis membris, & cum capite in vero culto Divino, quod non habent Excommunicati. Unde Aug. lib. *De unitate Ecclesiæ, cap. ult.* inquit: *excommunicari, est visibiliter præscindi ab Ecclesia.* Nec obstat, quod si excommunicatus moriatur verè contritus ante absolutionem, salvetur, & extra veram Ecclesiam nemo potest salvari, ut supra diximus; non obstat, inquam, quia pro tunc jam esset intra Ecclesiam affectu, desiderio, & voto, unde salvari potest; non esset tamen in Ecclesia externa communicatione, quod requiritur, ut quis sit membrum visibile visibilis Ecclesiæ. His non obstantibus, aliqui tenent, excommunicatos, retinentes fidem, esse vera membra Ecclesiæ.

Quomodo autem possit Ecclesia cognoscere de hæreticis, & schismaticis, cum non sint membra illius? jam supra diximus, quod propter Characterem Baptismalem pertinent ad Ecclesiam, non ut membra, & filios, sed ut servos, & subditos; propter quod de jure tenent.

nentur legibus Ecclesiasticis, licet facti rebelles sint; eosque potest Ecclesia punire; quia ex rebellionis scelere commodum reportare non debent. His igitur prælibatis, sit

QUÆST. I.

QUID CLERICI, ET LAICI important nomina?

Quanvis Lutherani, & Calvinistæ fateantur, ministerium verbi Dei, & Sacramentorum administrationem non pertinere indifferenter ad omnes, sed aliquibus tantum competere, quos ad hoc designant; & qui propterea ab illis vocantur ministri Ecclesiæ, aut Pastores, vel Superintendentes; sed nollunt, tales præesse Populis cum potestate, nec legibus continentia abstringi, neque liberi esse à jurisdictione temporali Principum: bene autem laicorum more posse talesungi connubio, procreare liberos, sæculi exercere negotia, & ad judicia sæcularia protrahi, invitis etiam Summis Pontificibus: uno verbo, negat pertinaciter, tales obtinere aliquam excellentiam, ex qua inter Christianos aliqui Clerici, & alij laici nominantur. Contra quos, sit.

2. Conclusio nostra. No-

mina Clerici, & Laici important notabilem distinctionem.

Est omnium catholicorum, & de fide. Probatur 1. ex ipsis terminis *Clerici, & Laici*, nam Cleros, à quo denominantur Clerici, sortem, sive hæreditatem significat; nomen autem laici interpretatur Populus, seu populum importat: unde laici, quasi viri populares, & plebei dicuntur, quibus nulla pars functionis Ecclesiasticæ est demandata; Clerici autem sunt quasi fors Domini, seu ipsi potius habent Deum pro sorte, & hæreditate sua. Quod autem super statum laicalem clericalis importet differentiationem notabilem, in auctoritate, & excellentia spirituali fundatam, quæ sufficienter distinguat clericos à laicis, hoc est ita commune Conciliorum decretis, & SS. Patrum voluminibus, ut referente Bellarmino, non tam querendum sit cum hæreticis ubi Clericorum, & laicorum nomen, & distinctio habeatur; quam ubi non habeatur.

3 Pro Concilijs unicum adducatur, Nicænum I. cujus tanta fuit Auctoritas apud veteres, ut cum ipso Evangelio conferatur. Istud, inquam, Concilium Canonib. 1. 2. 3. 8. 17. & 19. nihil fere tractat aliud, quam de Ordinatione Clericorum.

rum. Hoc etiam clare habetur can. 15. Canonum Apostolorum: *Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad aliam; hunc ulterius ministrare non patimur, præsertim si vocatus ab Episcopo redire contempserit: verumtamen tantquam laicus ibi communicet.* Ex quo patet distinctio apposita inter Clericos & laicos: unde ineptissimè dicunt Lutherus, & Calvinus; Pontificios ambizioso, & indocto artificio fabricasse Clericorum, & Laicorum vocabula. Quod habetur apud Lutherum lib. de abroganda Missa privata, ubi habet: *Hoc dixisse contentissimus, Christianum populum esse simplicem; in quo prorsus nulla secta, nulla differentia personarum, nullus Clericus, nullus Laicus, nullus unctus, nullus Ritus, nullus Monachus esse debeat.* Hoc idem recenset Calvinus, lib. 4. institut. cap. 4. ff. 9. *Hæc appellatio, aut errore, aut centè ex prava affectione, nata est; cum tota Ecclesia Clerus, idest hæreditas Domini à Petro dicatur.*

4 Quantum ad Sacram Scripturam, ex ipsius verbis potest erui Lutheri, & Calvini condemnatio. Sicut enim iustissimè olim damnati fuerunt

Dathan, & Abyron, quòd insolenter dicerent Num. 16. *Sufficiat vobis, quòd omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur elevamini super populum Domini?* pari sententia feriuntur nostri hæretici, ex eo quòd dicant ad Clerum: *sufficiat vobis, quòd omnis Ecclesia Sancta est, & hæreditas Domini, absque eo quòd vos præsumatis extollere super populos.* Quod si insistent, dicentes, nomen Cleri nusquam reperiri in Sacra Scriptura; tales remittendi sunt ad caput 12. Jeremiæ ubi Spiritus Sanctus ait, *Cleri eorum non proderunt eis.* Nec litigare debent adversarij de tali verborum explicatione, quotquot enim fuerunt Hæbraicæ linguæ interpretes eo modò intelligunt vocabulum Cleri, quo nos ipsi usurpamus; ut videre est apud Hieronymum, Epiphani. & Origenem, hæc verba Prophetæ explicant. Ille enim hom. 7. in Jerem. dicit: *Hæc, inquit, verba ante me alij exposuerunt, & quia non improbo interpretationem eorum, consentiens eamdem præfero.* Nos qui putamus aliquid esse, id est, qui in Clericatus ordine vobis præsidemus, in tantum, ut quidam de minori gradu ad hunc locum cupiant pervenire, nosse debetis; non statim in eo esse

salvandos, quia Clerici sumus: multi enim, & Presbyteri pereunt, & Laici salvantur. Quod Patres veteres fuerint in nostra mente, nequidem audent negare hæretici; cum Calvinus ipse in cap. 5. 1. Petri dicat: Utinam nunquam Patribus venisset in mentem, ut hac voce uterentur.

5 Objicit Lutherus, Christianum Populum esse simplicem; & sic in eo non esse distinctionem Clerici à Laico juxta Apost. ad Galat. 3. *Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina: omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Respond. distinctionem Clericorum à Laicis non magis officere simplicitati Ecclesiæ, quam distinctionem membrorum unitati corporis; eam tamen admittit Apostolus 1. Cor. 12. *Multa sunt membra, unum autem corpus.* Dum ergo dicit: *Non est Judæus, nec Græcus, &c. sed omnes estis unum in Christo Jesu;* par ratione dicere potuisset, non est Laicus, neque Clericus: sed per ista verba non vult tollere distinctionem statuum, nec impedire, quin in Ecclesia alij sint Laici, alij Clerici: & Laicorum alij Principes, & alij privati: sicut & Clericorum, alij Episcopi, alij Sacerdotes,

alij Monachi: benè autem docere intendit, quòd diversitas nationum, sexuum, & statuum, non faciat Filios Dei; sed Fides, quæ per dilectionem operatur: ibi enim habet, *omnes vos Filij Dei estis, quæ per dilectionem operatur*: non est Judæus, neque Græcus, &c. Quod si D. Petrus c. 5. 1. epist. dicat ad Episcopos: *Pascite gregem, providentes non coacte, sed spontaneè*: neque ut dominantes in Cleris: per hoc non intendit condemnare Clericos de pravo affectu honoris, quem habeant super Populum; sed vult tantum, ut Episcopi in pascendis Laicis caveant turpe lucrum, & in Clericis regendis dominandi cupiditatem fugiant.

QUÆST. II.

QUID, ET QUOTUPLEX sit electio, vocatio, & Missio Ministrorum Ecclesiæ?

1 **P**Opulus Dei tam in veteri, quam in novo Testamento, duobus modis regi, ac gubernari solet. Primo in rebus politicis, quæ spectant ad externam Reipublicæ justitiam, & tranquillitatem. Hoc fit per Reges, Principes, & alios Magistratus Sa-

culares. Secundo, in rebus fidei, ac religionis, quæ salutem animæ concernunt. Hoc fit per Ministros Ecclesiæ, de quibus nunc agimus. In utroque gubernandi genere necessaria est legitima vocatio. Nam neque Reges, & Principes Sæculares possunt usurpare regimen temporale: neque Ministri Ecclesiæ Ecclesiasticum, nisi legitimo titulo ad hoc officium deputati, & admissi sint. Et si aliter faciant, priores quidem appellantur Tyranni: posteriores autem, fures, & latrones, juxta illud Christi Jonn. 10. 1. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.*

2 Hoc loco, relicta Regum, ac Principum Sæcularium vocatione, solum agemus cum P. Becan. in suo Manuali, lib. 1. cap. 12. per sequentes paragraphos de vocatione Ministrorum Ecclesiæ, de qua Scriptura sic loquitur, Rom. 10. 11. *Quomodo vero predicabunt nisi mittantur?* Et Hæbr. 5. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron:* Id est, nemo debet se ingerere, & intrudere in officium sacerdotale, sed debet assumi, & eligi à Deo, sicut Aaron, & ejus posterii electi sunt. Et Jerem.

23. 21. *Non mittabant Prophetas (inquit Deus de falsis Prophetis) & ipsi currebant. Non loquebar ad eos, & ipsi prophetizabant.*

3 Duplex solet distingui vocatio. Altera ordinaria, quæ fit à Deo, seu Dei institutione mediante consensu, & cooperatione eorum hominum quorum interest. Quo pacto Parochus vocatur ex consensu Episcopi, Episcopus ex consensu Pontificis, Pontifex ex consensu Cardinalium. Altera extraordinaria, quæ immediate fit à solo Deo. Quo pacto vocati sunt Moyſes, Prophetæ, Apostoli. Igitur Ministri Ecclesiæ, qui in veteri Testamento ordinariè vocabantur, erant triplices. 1. Pontifex, seu Summus Sacerdos. 2. Alij Sacerdotes inferiores. 3. Levitæ. Omnes de Tribu Levi, qui speciatim deputati erant divino cultui, ut habetur Num. 3. 12. & Num. 8. 13. In illorum vocatione multa spectari possunt. Primò, electio, seu designatio certæ personæ. Secundò, purificatio præcedens consecrationem. Tertiò, ipsa consecratio. Quarto, applicatio ad usum, seu exercitium ministerij. Quinto, potestas, & officium. Quod ad longum potest videri apud Becan. cit. Nos autem solum de Ministris

novi testamenti, ob brevitatē causam, tractamus per sequentes paragraphos.

§. I.

DE ORDINARIA VOCATIONE Ministrorum novi Testamenti.

4 **M**inistri novi Testamenti generali nomine vocantur Clerici. Eorum varia sunt genera. Primò Episcopi, inter quos eminet Pontifex. Secundò Presbyteri, seu Sacerdotes non Episcopi. Tertiò Diaconi, & Subdiaconi. Quarto Reliqui inferiores, ut Acolythi, Exorcistæ, Lectores, Ostiarii. De quibus omnibus videri potest Concilium Carthaginense IV. cap. 2. & seq. Gratianus in Decret. dist. 23. & alij passim.

5 Nos hic potissimum agimus de Sacerdotibus, & Episcopis, quorum nomine etiam Parrochi, seu Pastores intelliguntur. Igitur quoad ordinariam eorum vocationem attinet, eadem ferè in ea spectari debent, quæ in vocatione Ministrorum legis Mosaicæ. 1. Electio, seu designatio certæ personæ. 2. Purificatio. 3. Consecratio, seu ordinatio. 4. Applicatio ad usum ministerij, quam nos in nova lege voca-

mus Missionem. 5. Potestas, & officium. Primò enim debet aliquis eligi, vel in Parrochum, vel in Episcopum, vel in Pontificem. Deindè, qui eligitur debet se disponere per puritatem animi, ut sit dignus tali statu, ac ministerio. Tertiò debet consecrari, seu ordinari juxta ritum Ecclesiæ. Quarto, debet mitti ad executionem sui officij. Quintò, debet scire, quæ, & quanta sit potestas sui officij, seu ministerij. Et sic perficitur ipsius vocatio.

6 Electio non fit per naturalem propagationem, sicut fiebat in lege Mosaica, sed per suffragium, & consensum Cleri, cujus est idoneas personas eligere ad ministerium Ecclesiasticum. Quo pacto Cardinales eligunt Pontificem: Capitulares Episcopum: Episcopus, vel Vicarius illius, Sacerdotes, & Parrochos pro sua diocesi. Id jam multis sæculis servatum est, quanquam initio nascentis Ecclesiæ paulo aliter. Tunc enim Christus, qui erat author Cleri, elegit Petrum in Pontificem; reliquos Apostolos elegerunt Matthiam: Paulus Silam, & Timotheum: Barnabas Joannem, cognomento Marcum: & sic deinceps. At progressu temporis aliquando populus elegit sibi

sibi Patrochum, aut Episcopum, ex conniventia, & concessione Cleri. Quod tamen postea, propter abusum, in Concilio Laodicensi Can. 13. & in septima Synodo Generali Can. 3. fuit revocatum, ac statutum, ut Ministri Ecclesiæ à Clero eligerentur, sicut antea factum est. Vide Bellarminum lib. 1. de Clericis, cap. 7.

7 Purificatio, si præcisè spectemus Jus Divinum novi Testamenti, non necessariò est externa, & ceremonialis, sicut erat in lege Mosaica; sed interna, & spiritualis, quæ potissimum consistit in puritate animi, in probitate vitæ, in doctrina fidei, & in alijs virtutibus, quæ in Ministris Ecclesiæ requiruntur; de quibus Apost. ad Tit. 1. 7: *Oportet Episcopum sine verimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percusorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.* Dixi si præcisè spectemus Jus Divinum novi Testamenti. Nam si spectemus Jus Ecclesiasticum requiruntur etiam externa quæ-

dam purificationes propter honestatem, & decentiam illius status: cujusmodi sunt, 1. Tonsura, seu rasio pilorum in capite. 2. Habitus Clericalis. 3. Abdicatio operum servilium; & si quæ aliæ sunt similes.

8 Consecratio, seu ordinatio debet fieri ab Episcopo per manuum impositionem, & nullo modo ab homine Laico, vel Saculari. Quod facile demonstrari potest. Primo, quia Ministri novæ legis sunt altioris gradus, ac dignitatis, quam erant Ministri Mosaici: sicut nova lex est præstantior, quam vetus, & Christus excellentior, quam Moyses. At Ministri Mosaici non poterant ordinari, seu consecrari à Laicis: g. multo minores Ministri novæ legis. Secundo idem patet ex praxi primitivæ Ecclesiæ. Nam quotquot tempore Apostolorum consecrati sunt Sacerdotes, aut Episcopi, semper ab Episcopis, nunquam à Laicis consecratos esse constat ex Scriptura. Sic Presbyteri Lystræ, Iconij, & Antiochiæ consecrati sunt à Paulo, & Barnabæ, Act. 14. 22. Sic Timotheus à cœtu Episcoporum consecratus est Episcopus juxta illud 1. Timoth. 4. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.* Ubi per Pres-

Presbyterium intelligitur cœtus majorum Presbyterorum, id est, Episcoporum, ut Chrysostomus, Theophylactus, Acumenius, Theodoretus, & multi alij interpretantur. Nam Episcopus non potest ordinari, nisi à duobus, vel tribus Episcopis, ut Can. 1. Apost. definitum est. Et hoc servatum fuit in ordinatione Timothæi. Plures enim Episcopi ordinarunt illum, inter quos etiam fuit Apostolus Paulus, ut ipsemet facetur 2. Timoth. 1. 6. *Admoneo te, inquit, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum.* Idem post tempora Apostolorum servatum est. Nullus enim unquam, vel Sacerdos, vel Episcopus repertus est, qui ab alio, quam ab Episcopo consecratus sit: Sacerdos quidem ab uno: Episcopus vero à duobus, vel tribus. Videatur Concilium Antiochanum Can. 10. Epiphanius hæc. 75. Damasus epist. 4. Hieron. epist. 85. ad Evagrium, Chrysostomus, & alij in 3. & 4. cap. prioris ad Timoth.

9. Quod autem impositio manuum adhibenda sit, æquæ certum est, neque ullus id negat. Est autem notandum, manuum impositionem, in novo Testamento ad varios effectus solitam esse adhiberi. Primo,

ad sanandos ægrotos, Marc. 16. 18. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Secundo, ad impertiendam benedictionem, Matth. 19. 13: *Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, nempe ad benedicendum*, ut explicat Marc. 10. 16. *Et complexans eos, & imponens manus super eos, benedicebant eos.* Tertio ad scelericem comprecationem. Sic aliqui intelligunt illud Act. 13. 3. *Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos*; nempe Paulum, & Barnab. Quarto, ad Spiritum-Sanctum conferendum, Act. 8. 17: *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum-Sanctum.* Et Act. 19. 6. *Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus-Sanctus super eos.* Quinto, ad conferendam gratiam in ordinatione Ministrorum Ecclesiæ, ut patet locis supra cit. 1. Timoth. 4. 14. Et 2. Tim. 1. 6.

10. Missio fit etiam à Prælati Ecclesiæ, & differt ab ordinatione, & consecratione. Nam in ordinatione confertur Sacerdoti, vel Episcopo potestas ordinis cujusmodi est potestas Sacramenta administrandi. At in missione confertur illi jurisdictio, id est, assignantur illi subditi, quos ex officio, & cum

cum autoritate doceat, gubernet, Sacramenta administret. Sic Parrochus dicitur mitti in Parrochiam, quando assignantur illi Parrochiani: Episcopus in Episcopatum, quando assignantur Diocesani. Sic olim Apostoli missi sunt in omnem terram, quando Christus commendavit illis omnes populos, ac gentes. De qua missione loquitur ipse Matth. 10. 16. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Et cap. 28. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Et Marc. 16. 15. *Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creatura.*

11 Sequitur officium, & potestas Ministrorum. Et quidem Episcopi habent quædam officia communia cum Sacerdotibus; quædam propria, ac peculiaria. Communia sunt hæc: 1. Baptizare. 2. Eucharistiam conficere. 3. Absolvere confitentes à peccatis. 4. Extremam unctionem conferre. 5. Evangelium predicare. 6. Catechismum docere. Propria sunt ista: 1. dare Sacramentum Confirmationis. 2. ordinare, seu consecrare Ministros Ecclesiæ. 3. Regere Ecclesiam Dei, non solum quoad laicos, sed etiam quoad Presbyteros, seu Sacerdotes. 4. Agere Judicem. Pres-

byterorum in externo foro Ecclesiastico. (1. Timot. 5. 19.) Hinc sequitur, Episcopos ratione officij digniores esse Sacerdotibus. Primo, ex dictis. Secundo, quia succedunt in locum Apostolorum: Sacerdotes autem in locum 70. Discipulorum. Tertio, quia sunt quasi Patres Sacerdotum. Hi enim ab illis ordinantur, & quodam modo generantur. Vide Anacletum Papam, qui vixit tempore Apostolorum, & à Petro Apostolo ordinatus est Presbyter, (epist. 3. §. 1.) Damasum ep. 3. Leonem ep. 86. ad Episcop. Germ. Augustin. in Plal. 44. super illud, *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij.*

§. II.

D E EXTRAORDINARIA
vocatione Ministrorum novi
Testamenti.

12 **C**ONSTAT Apostolos extraordinarie vocatos, & missos esse à Christo ad prædicandum Evangelium, & Sacramenta administranda. Quia tamen, ut supra de Moyse, & Prophetis dictum est, suam vocationem ac missionem multis signis, & miraculis coram universo mundo debuerunt contestari. Res omnibus nota est. Locuti enim sunt varijs linguis in die Pentecostes: Do-

monia sapè expulerunt : mortuos ad vitam revocarunt : omnia morborum genera, vel verbo, vel tactu, vel umbra, vel semicinectio curarunt. Et, ut semel dicam omnia, *Predicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* (Marci 16. 20.) Quod etiam speciatim de se testatur Paulus Rom. 15. 19. cum ait, se gentibus Evangelium persuasisse *in virtute signorum, & prodigiorum,* Et 2. Cor. 12. *Signa, inquit, Apostolatus mei facti sunt super vos in signis, & prodigijs, & virtutibus.*

13 Et quid dico de Apostolis? Ipsemet Christus non aliter perfudere potuit à Deo Patre se missum esse nisi per miracula. Habebat quidem ipse pro se varicinia Prophetarum. (Luc. 24. 27.) Habebat testimonium Joannis Baptiste: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Habebat testimonium Patris Cœlestis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite:* & tamen inter tot Missionis suæ præsidia adhuc opus erat miraculis. Nec aliò potentiori, quam miraculorum subsidio usus est apud Judæos, ut se filium Dei comprobaret. Sic enim ipse de se loquitur, Joanni 10. 37. *Si non facio opera Patris mei, no-*

lite mihi credere: si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre. Et rursum cap. 14. 11. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.*

14 Obicies: Etiam Joannes Baptista extraordinarie missus est ad baptizandum, & prædicandum; & tamen suam missionem nullo miraculo confirmavit. Nullum enim miraculum ab eo factum legimus. Respondeo; tamen ipse nullum miraculum fecerit, Deus tamen multis miraculis illius sanctitatem, vocationem, & missionem testatus est: Primo; quia natus est ex matre sterili. 2. quia clausus adhuc utero materno præ gaudio exultavit propter presentiam Beatæ Mariæ Virg. 3. quia mater ejus Elisabeth Spiritu Sancto repleta est. 4. quia Pater ejus Zacharias, qui antea mutus erat viva voce prophetavit. Hæc, & similia, quæ circa illius natiuitatem contingerunt, manifeste significabant, quid de eo in posterum esset sentiendum. Unde vicini præ admiratione dicebant: quis putas puer iste erit? Accedebat summa vitæ austeritas, varicinium Isaïæ, & alia ejusdem generis, Matt. 13. 3. Et cap. 11. 7. [1798 A. 1. 23012]

§. III.

AN LUTHERUS ORDINARIÉ vocatus sit?

15 **A**liqui ex Lutheranis affirmant; quia Lutherus in Ecclesia Pontificia, seu Catholica fuit legitime ordinatus in Sacerdotem, & admissus ad prædicationem Evangelij, quæ duo sufficiunt ad ordinariam vocationem. Hæc sententia tamen aliquo modo vera sit, ut postea dicam, quatenus tamen asseritur a Lutheranis, dupliciter refelli potest.

16 Primò ex ipso Luthe-
ro, qui in lib. de instruendis Ministris Ecclesiæ ad Senatum Pragensem disertè ait; Sacerdotium Papisticum non esse verum Sacerdotium, sed larvam, & figmentum. Quod etiam docent aliqui Lutherani. Si ita est, necessario sequitur, si Lutherus per Sacerdotium Papisticum vocatus est, non nisi per larvam, & figmentum vocatum esse: ideoque non nisi larvatum, ac fictum fuisse Ecclesiæ ministrum. Quomodo ergo Lutherani ex tali sacerdotio possunt defendere legitimam Lutheri vocationem contra Lutherum ipsum? Ipsi viderint. Et ne dubites de Lu-

Tom. III.

theri sententia verba ejus sunt hæc: „Si igitur ulli negandi
„sunt esse Sacerdotes, maxi-
„mè negandi sunt illi, quos
„Papistici ordines unxerunt.
Et paulo post: „Planè sequi-
„tur per ordines illos sacros
„neminem fieri coram Deo
„aut Sacerdotem, aut Minis-
„trum, sed meram larvam
„quandam mendacij, & vani-
„tatis. Et iterum: „Atque
„qui hætenus ordinati sunt,
„doleant sese sic fuisse per
„mendacij larvas illusos. Et
„infra: „Si ficti illi Sacerdotes,
„& larvati Episcopi, &c.
Quid clarius dici potest? Si
ergo standum judicio Lutheri,
asserendum est, Lutherum per
ordines Papisticos nihil aliud
obtinuisse, quam ut esset fic-
tus, & larvatus Sacerdos; &
consequentèr non nisi fictæ, &
larvate vocatum esse ad minis-
terium, si per Sacerdotium Pa-
pisticum vocatus est.

17 Secundò refelli potest
ex ipsis Lutheranis, qui de-
fendunt ordinariam Lutheri
vocationem. Nam illi suppo-
nunt, quod verissimum est, Ec-
clesiam Catholicam, seu Pon-
tificiam, in qua Lutherus fac-
tus est Sacerdos, habere legiti-
mam potestatem ordinandi
veros Sacerdotes, & mittendi
illos ad executionem Ministe-
rij. At hinc duo sequuntur

Ee

con-

contra Lutheranos: Unum est Ecclesiam Catholicam, seu Pontificiam esse veram Christi Ecclesiam. Nam illa est vera Christi Ecclesia, quæ à Christo habet legitimam potestatem ordinandi veros Sacerdotes cum hæc potestas non sit data nisi veræ Christi Ecclesiæ: sicut in veteri Testamento potestas ordinandi Sacerdotes Leviticos non fuit data nisi Synagogæ: at verò Ecclesia Pontificia habet à Christo legitimam potestatem ordinandi veros Sacerdotes ex concessione: Ergo est vera Christi Ecclesia. Et cum una sit tantum vera Christi Ecclesia, necesse est Lutheranam non esse veram Christi Ecclesiam. Alterum est, Ministros Lutheranos, qui extra Ecclesiam Pontificiam, & contra ritum illius vocati, & missi sunt, non esse legitimè vocatos, & missos, quod postea fusius probandum est:

18 Hæc contra Lutheranos, Ego sic statuo: Primò Lutherum ordinariè, & legitimè vocatum fuisse ad ministerium Ecclesiasticum, quod in Ecclesia Catholica, seu Pontificia exercuit ante defectionem. Secundò, non tamen ordinariè, & legitimè vocatum fuisse ad ministerium, quod exercuit in Ecclesia Lutherana post defectionem. Priorem partem pro-

bo; quia ad ordinariam vocationem, ut supra dixi, requiruntur, & sufficiunt hæc quinque. Primò electio. 2. Purificatio. 3. Ordinatio, seu consecratio. 4. Missio. 5. Potestas, & officium. At hæc omnia fuerunt in Luthero ante defectionem. Nam cum esset Monachus ordinis D. Augustini post factam professionem votorum, electus, seu signatus fuit à suo Prælato ad suscipiendum Sacerdotium: Et ad hoc digne suscipiendum preparavit se, ut credibile est, per puritatem animi, quantum fieri potuit. Deindè legitimè ab Episcopo Sacerdos ordinatus est. Postea, juxta morem Monasterij, missus est ad prædicandum Evangelium, & Sacramenta ritu Catholico administranda. Et tandem habuit in hoc genere potestatem, quam reliqui Monachi, ac Religiosi habere solent. Nihil ergo defuit illi ad ordinariam vocationem.

19 Posteriorem probos; quia post defectionem, cœpit oppugnare Ecclesiam Catholicam, seu Pontificiam, in qua antea vixerat: cœpit aliter docere, quàm antea docuerat; cœpit abrogare festa, jejunia, vota monastica, invocationem Sanctorum, Sacrificium Missæ, orationem pro defunctis, quæ antea approbaverat; cœpit mu-

mutare numerum Sacramento-
rum, quem antea publicè fue-
rat professus. Hæc non potuit
facere per potestatem, quam
acceperat in Ecclesia Catholi-
ca, seu Pontificia, quia talis
potestas non fuit illi data ab
Episcopo, à quo fuit ordina-
tus; nec à Prælato Monasterij,
à quo primum missus fuit ad
prædicandum Catholicè Evan-
gelium: Ergo vel non habuit
talem potestatem, vel si habuit,
aliundè debuit accipere. At à
quo? Explicent hoc Lutherani,
qui volunt ordinariam ipsius
vocationem defendere.

§. IV.

*AN LUTHERUS EX-
traordinariè vocatus
sit?*

20 **N**Egat ipse in Epif-
tola ad cives
Molhusanos. Multi tamen Lu-
therani videntur affirmare. Pri-
mò illi, qui ajunt, Lutherum
esse unum ex duobus testibus
Apocalyplicis (Apoc. 11. 3.)
Aut Angelum Apocalypiticum
de coelo descendentem (Apoc.
18. 1.) nam certum est, &
hunc Angelum, & duos illos
testes extraordinariè à Deo
mitti. Deindè illi, qui negant
in Ecclesia Pontificia potesta-
tem esse legitimè ordinandi, &

mittendi Ministros; eo, quod
Ecclesia Pontificia, ut ipsi lo-
quuntur, sit Metetrix Babylo-
nica, Sedes Satanæ, & Anti-
christi. Nam si ita est, Luth-
erus non potuit legitimè ordi-
nari, & mitti ab Episcopis, &
Prælati Pontificijs: Et cum ab
alijs hominibus extra Eccle-
siam Pontificiam existentibus,
ordinatus, & missus non sit,
necesse est, vel missum non esse,
vel immediatè à solo Deo mis-
sum esse.

21 Hæc sententia duplici
argumento refellitur. Prius est;
quia quicumque hætenùs vel
in veteri, vel in novo Testa-
mento à Deo immediatè, &
extraordinariè vocati, & missi
sunt, debuerunt suam vocatio-
nem, & missionem aliquo evi-
denti miraculo apud populum
comprobare; & qui non potue-
runt id facere pro falsis Pro-
phetis, & impostoribus habiti
sunt, ut hætenùs explicatum
est. At Lutherus nunquam po-
tuit evidenti miraculo probare,
se immediatè, & extraordina-
riè à Deo vocatum, & mis-
sum esse: Ergo pro falso Pro-
pheta, & impostore habendus
est, si dicatur immediatè, &
extraordinariè missum esse à
Deo.

22 Respondent Lutherani,
non opus esse novis miraculis,
quando non affertur nova doc-

trina: Lutherum non attulisse novam doctrinam, sed antiquam, & Apostolicam: Non ergo fuisse necessarium, ut illam novis miraculis confirmaret, cum jam antea tempore Christi, & Apostolorum sat multis miraculis confirmata sit. Sed frustra: Primo, quia Christus, quando Judæis proponebat doctrinam Moysis, & Prophetarum de Messia, non afferebat novam doctrinam, sed antiquam: & tamen ad eam persuadendam opus erat novis miraculis. Similiter Elias, Jeremias, & alij Prophetæ, qui extraordinariè mittebantur à Deo ad reformandam Synagogam, nihil novi afferebant; sed revocabant populum ab idolatria ad cultum veri Dei, qui erat antiquissimus. & nihilominus debébant miraculis suam missionem attestari. Certè Elias, quando Judæis dixit: *Quousque claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum*: nihil novi dixit; & tamen, nisi præsentis miraculo, nempe, igne de Cælo misso, probasset se missum à Deo contra Prophetas Baal, nihil effecisset. Si ergo Deus, cui extraordinariè mittebat Eliam ad reformationem Synagogæ, misit etiam Lutherum ad reformationem Ecclesiæ: cur non

dedit huic potestatem miraculis confirmandi suam missionem, sicut illi dedit?

23 Deinde falsum est, doctrinam Lutheri non fuisse novam, sed Apostolicam. Certè novum, & non Apostolicum est, affirmare omnes traditiones repudiandas esse, cum Apostolus discrete dicat: *Tenete traditiones, quas didicistis*. Et hæc, quæ sequuntur, non Apostolica, sed nova sunt: Primo, duo tantum sunt Sacramenta. 2. non est orandum pro mortuis. 3. Infantes in baptismo habent proprium actum fidei, quo credunt in Christum. 4. Corpus, & Sanguis Christi est ubique. 5. Matrimonium magis est necessarium, quam cibus, & potus. 6. Si non vult uxor, veniat ancilla. 7. Vota monastica non sunt servanda. 8. Monachus potest ducere Monialem. Hæc, & similia nec in Scriptis Apostolicis, nec in antiquis Ecclesiæ Doctoribus reperiuntur. Nova sunt.

24 Sed, ut hæc omnia dissimulem, quid tam novum erat in Orbe Christiano, quam dicere, quod Lutherus dicebat: Tota Ecclesia jam multis sæculis erravit: ego non erro. Majores nostri non habuerunt veram fidem; ego habeo. Antiqui Patres, & Theologi excutierunt in tenebris: ego in luce

Ince ambulo. Illi Scripturam non intellexerunt: ego intelligo. Item, *Hieronymus nihil scripsit de vera fide. Nullum scio ex Doctoribus, cui æquè infestus sim, ac Hieronymo, quia scribit de jejunio, de delectu ciborum, de virginitate. Originem jam dudum diris devoti: Chrysostomum nullo loco habeo: non est, nisi loquaculus: Basilus nihil valet, totus est Monachus: ne pilò quidem illum redimerem: Nihil curo, si mille Augustini, mille Cypriani contra me starent?* Sic passim Lutherus in colloquijs mensalibus, cap. 57. & 58. Et in libro contra Regem Angliæ: & in lib. de abroganda Missa privata; & alibi.

25 Cerrè qui prudenter rem æstimat, sic tacitus apud se ratiocinabitur: Hic Monachus opponit se universo Orbi, & præ se contemnit Augustinos, Cyprianos, Hieronymos, & totam venerandæ antiquitatis auctoritatem: videt unanimem Christianorum consensum, qui firmissimè hætenus crediderunt, Sanctam Ecclesiam Catholicam non posse deficere à vera fide propter promissionem Christi, & infallibilem Spiritus Sancti assistentiam. Quomodo ob unius Monachi assertionem contrarium nunc credam? Aut quomodo hic Monachus Orbi

Christiano contrarium persuadebit? Si à Deo missus est, aliquo saltem evidenti signo, aut miraculo probet suam missionem. Id hætenus nec fecit, nec facere potuit. Fatuus Ergo sim, relicta Sanctissimorum Patrum, ac majorum nostrorum sententia, uni Monacho, qui voti reus est, temere assentiar. Nec verisimile est, plus illi, quam Prophetis, & Apostolis, privilegij concessum esse. Si illis creditum non est, nisi miraculis probarent, à Deo missos se esse: quomodo Luthero credam, qui id probare non potest? Et hæc sufficiant de priori argumento.

26 Posterius est: quicumque hætenus immediate à Deo missi sunt ad instruendum populum in vera Fide, & Religione, sive Prophetæ, sive Apostoli, nullum unquam errorem, aut falsitatem docuerunt: quia Deus immediate neminem mittit, nisi ad docendam veritatem: At Lutherus multos errores, aut falsitates docuit: ergo non fuit immediate à Deo missus ad instruendum populum in vera Fide, & Religione. Minorem probo; quia Lutherus inter alios errores, aperte docuit; hominem in nulla actione, sive bona, sive mala, habere usum liberi arbitrij: sed à Deo tam ad bonè, quam ad malè

malé operandum fatali quadam necessitate compelli. Sic enim scribit in assertione articuli 36. *Liberum arbitrium est signum in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua quippiam cogitare mali, aut boni, sed omnia sub Deo sunt, contra quem nihil possumus. Quod & Poeta voluit, quando dixit: Certa stant omnia lege.* Hæc doctrina, sine dubio, falsa, & erronea est. Et ex ea sequuntur alij duo gravissimi errores. Alter, Deum esse authorem peccati. Alter, frustra esse omnes consultationes, exhortationes, mandata, prohibitiones, Judices, Tribunalia. Quis credat hanc doctrinam à Deo esse?

27 Respondet Meisnerus Lutheranus loco paulo post citando, Lutherum primis annis suæ reformationis minus rectè sensitse, sequenti autem tempore, & mentem, & linguam habuisse meliorem. Idem accidisse Augustino, & alijs Patribus, qui libros retractationum scripserunt. Hæc responsio nulla est. Primo, quia repugnat ipsi Luthero. Negat enim, se tempore reformationis minus rectè aliquando sensitse. Nam in lib. contra Regem Angliæ sic scribit: *Certus sum, dogmata mea habere me de Cælo.* At dogma ipsius est, hominem in nulla

actione habere usum liberi arbitrij: ergo hoc dogma, suæ quidem opinione, de Cælo habet. At Meisnerus dicit esse falsum.

28 Deinde repugnat ipsi Meisnero. Nam si semel concedatur, quod ipse concedit, Lutherum primis annis reformationis docuisse falsum, planè sequitur, illos annos non fuisse reformationis, sed falsitatis, & deceptionis: neque tunc à Deo, sed ab alio, sub prætextu reformandæ Ecclesiæ fuisse missum. Cui consentaneum est, quod ipsemet ait in assertione Teutonica à 25. *Qui semel mentitur, hic certissimè ex Deo non est, & suspectus in omnibus habetur.* Subsumo: Lutherus, quando asseruit, nullum esse liberum arbitrium in homine, mentitus est, ex concessione Meisneri: ergo non est ex Deo; sed in omnibus habetur suspectus. Vera confessio:

29 Nec est simile de Augustino, & alijs Patribus. Primo; quia illi non fuerunt à Deo extraordinarie missi ad reformandam Ecclesiam, sicut Lutherus fingitur fuisse missus, sed ordinarie ad docendum. Est autem magna differentia inter utramque Missionem: Nam qui extraordinarie mittuntur à solo Deo, sicut Propheta, &

Apostoli missi sunt, nunquam docent errorem, aut falsitatem tempore suæ missionis, alioqui non essent immediate missi à solo Deo, qui non potest esse Author erroris, aut falsitatis. Qui autem ordinarie mittuntur, aliquando errant. Non enim mittuntur immediate à Deo, sed ab hominibus, qui non possunt illos interius ita illuminare, ut in omnibus attingant veritatem. Deinde, Augustinus sigillatim, & distincte suos errores retractavit. Hoc non fecit Lutherus; sed contrarium. Nam anno 1520. scripsit doctrinam suam de libero arbitrio, quam supra recensui. Postea anno 1522. non retractavit, sed confirmavit his ipsis verbis, quæ antea posui: *Certus sum, dogmata mea habere me de cælo.* Maneat ergo, Lutherum non esse à Deo extraordinarie vocatum, ac missum.

§. V.

AN LUTHERUS PARTIM ordinariè, partim extraordinariè vocatus sit?

30 **R**ecentiores Lutherani, qui vident, nec solam ordinariam, nec solam extraordinariam Lutheri vocationem defendi posse, utramque conjugunt, asserentes, il-

lum, & ordinariè, & extraordinariè vocatum esse. Ordinariè quidem ad prædicationem verbi: extraordinariè vero ad reformationem Ecclesiæ. Et quidem ordinariam vocationem consistere in his: Primo in ordinatione Sacerdotij. 2. in admissione ad professionem Theologicam. 3. in gradu Doctorali. 4. in iuramento, quod præstitit, cum illum gradum susceperet. Nam vi illius iuramenti obstrictum fuisse ad veram Evangelij doctrinam publice profitendam. Extraordinariam vero, qua usus est in reformatione Ecclesiæ, in eo consistere; quod peculiariter à Deo excitatus sit, ut Antichristum detegeret, & ab ejus iugo, ac servitute Christianos liberaret. Ita Balthasar Meissnerus in consultatione de fide Lutherana capeffenda, pagin. 260. & 381.

31 Sed facile refellitur hic Author. Primo; quia circa ordinariam Lutheri vocationem duo supponit, quæ multi Lutherani agre admittunt. Unum est, quod in Ecclesia Pontificia, in qua Lutherus ordinatus est Sacerdos, sit legitima potestas ordinandi veros Sacerdotes. Vide quæ supra diximus. Alterum est, quod iuramentum prælitum Ecclesiæ Pontificiæ à Luthero fuerit validum,

dam, & jurantem obligaverit. At juramentum illud non potuit ad aliud obligare, quam ad præstandum id, quod ipse intendebat præstare, cum jurabat. Hoc autem intendebat præstare, (nisi fecte egerit) quod ab ipso petebatur, idest, profiteri, ac defendere eam doctrinam fidei, quæ tunc vigeat in Ecclesia Pontificia. Ad hoc ergo, & ad nihil aliud, vi illius Juramenti potuit obligari. Jam quæro ex Meisnero, an vere fuerit obligatus, nec-ne? Si fuit, perjurus est Lutherus, qui validam obligationem violavit. Si non fuit, quomodo invalida obligatio potuit Lutheri conscientiam obstringere?

32. Quæ addit de extraordinaria Lutheri vocatione non subsistunt. Primo, quia illa extraordinaria destruit ordinariam. Nam in ordinaria juravit se defensurum doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, seu Pontificiæ, in qua erat nutritus. In extraordinaria, ad eandem oppugnandam missus est. Secundo, quia, ut supra argumentatus sum, qui cumque extraordinarie à Deo mittitur, debet evidenti miraculo suam missionem confirmare, sicut fecerunt Apostoli, & Prophete. Hoc Lutherus non fecit. Ad hoc posterius dupliciter respondet Meisnerus. Primo non

opus esse miraculis, quando non affertur nova doctrina, Lutherum non attulisse novam doctrinam. Hoc supra refutavi. Secundo; non deesse tamen clara, & evidenti signa extraordinariæ missionis Lutheri, qualia sunt: Primo, puritas doctrinæ Lutheranae, & cum Scripturis Sacris conformitas. Secundo, excellentia donorum, quibus Deus electum illud organum (Lutherum) clementer ditavit. Tertio, singularis in convertendis hominibus efficacia, & successus. Quarto, prædictiones Apostolicæ de Luthero, quæ extant Apoc. 11. 3. & Apoc. 14. 6.

33. Excutiamus hæc signa. Primum est, puritas doctrinæ, & conspiratio cum Scripturis. Ego contra objicio, doctrinam Lutheri non esse puram, sed falsam: nec conspirare cum Scripturis; sed ipsidem repugnare. Hoc patet ex ijs, quæ supra dixi. Et speciatim ex eo, quod docuit Lutherus de libero arbitrio. Nam hoc ipsius dogma falsum est, & Scripturæ contrarium, ut fateatur Meisnerus supra num. 27.

34. Alterum est, excellentia donorum, quibus à Deo ornatus est Lutherus. Fateor, Lutherum habuisse à Deo quædam dona ante defectionem.

Erat

Erat enim à Deo vocatus ad statum religiosum, & ad vendendam perpetuam castitatem, paupertatem, & obedientiam. Quod sanè donum non omnibus concessum est, juxta illud Christi: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Erat eloquens, ac disertus: erat inbutus varia cognitione, ac scientia, & si quæ sunt similia dona. Hæc tamen non erant majora in illo, quàm in multis alijs Monachis, ac Religiosis. Habuit multos, non solum pares, sed etiam in hoc genere superiores, ut D. Augustinum, D. Bernardum, D. Thomam Aquinatem, D. Bonaventuram, Subt. Doct. & sexcentos alios. Quæ autem donâ acceperit à Deo post defectionem, non video. Priora vel amisit sua culpa, vel abusus est. Amisit donum castitatis, paupertatis, & obedientiæ: & in eorum locum successerunt sacrilega nuptiæ cum Moniali; proprietates bonorum temporalium; rebellio contra Pontificem, Reges, & Principes. Abusus est eloquentia, & cognitione ad suam ipsius, & aliorum perniciem, sicut multi alij abutuntur. Hoc cunctis laudabile est apud Meisnerum? certe apud prudentes non est.

35 Tercium est, singularis in convertendis hominibus efficacitas, & successus. Nam in-

finiti prope homines statim, à principio doctrinam Lutheri amplexi sunt; quod est evidens divinæ missionis testimonium. Inde enim colligi potest, doctrinam fuisse efficacem, & à Deo inspiratam. Resp. Nihil minus. Nam etiam olim infiniti prope homines amplexi sunt doctrinam Arrij, qui negabat Christi divinitatem. Immo multo plures, quàm hoc tempore Lutheri. Et tamen ex eo non sequitur, doctrinam Arrij fuisse à Deo inspiratam, aut evidens divinæ missionis testimonium. Ex triplici enim capite provenire potest, quod aliquis Doctor habeat multos asseclas, & sectatores. Primo; quia doctrina ipsius est divina, & miraculis confirmata. 2. quia est grata carni, & sanguini. 3. quia nova, subtilis, ingeniosa. Ex primo capite, Prophetæ, & Apostoli traxerunt ad se homines, quia docebant verbum Dei, & miraculis suam doctrinam stabiliebant. Ex secundo, falsi Prophetæ in veteri Testamento, & Lutherani in novo alliciunt suos auditores, quia docent, quæ populo placent. Lutherani quidam hæc, & similia proponunt suis discipulis: „ Per solam fidem sal-
vabimini: Bona opera necessaria non sunt: Non opus est jejunijs, & castigatione

„ corporis : servite ventri , &
 „ libidini : Crescite , & multi-
 „ plicamini. Has voces pleri-
 „ que libentius audiunt , quam il-
 „ las ex Evangelio : „ Pœniten-
 „ tiam agite : Sic luceat lux
 „ vestra coram hominibus , ut
 „ videant opera vestra bona:
 „ Fides sine operibus mortua est:
 „ Regnum Cœlorum vim pati-
 „ tur , & violenti rapiunt illud;
 „ Castigo corpus meum , & in
 „ servitutem redigo. Ex 3. ca-
 „ pite , Arriani , & Calvinistæ
 non paucos ad se pelliciunt;
 quia Arriani multa nova , &
 subtilia de Christo ; Calvinistæ
 multa de prædestinatione , de
 gratia , de authore peccati , su-
 pra communem vulgi captum ,
 solent ingeniose disceptare. Quæ
 omnia tendunt ad ipsorum per-
 niciem.

36 Quartum est , prædic-
 tiones Apostolicæ , quæ extant
 Apoc. 11. v. 3. de duobus tes-
 tibus. Et cap. 14. v. 6. de An-
 gelo volante per *medium Cœli*,
 habente *Evangelium æternum*.
 Nam illæ prædictiones , ut Meis-
 nerus sibi persuadet , impletæ
 sunt in *Luthero*. At quis sanæ
 mentis id credat ? Nemo , opi-
 nor , nec ipse quidem *Lutherus*.
 Primo , quia ipse docet , Apo-
 calypsin , in qua habentur illæ
 prædictiones , non esse Aposto-
 licam , sed apocrypham : ergo
 ex mente *Lutheri* nec prædictio-

nes sunt Apostolicæ , sed apo-
 cryphæ. Parum igitur juvat
 causam *Lutheri* , si dicamus ,
 quasdam apocryphas , & nul-
 lius fidei prædictiones in illo
 impletas esse. Sed ad rem. Ne-
 go , in illo impletas esse. Ac
 primo , quod *Lutherus* non
 fuerit unus ex textibus Apoca-
 lypsicis sic ostenditur : illi duo
 testes qui venturi sunt tempo-
 re Antichristi habebunt condi-
 tiones , seu qualitates sequen-
 tes.

37 Primo erunt „ amicii
 „ sacco , seu cilicio. Secundo ,
 „ Prophetabunt diebus mille
 „ ducentis sexaginta. 3. habe-
 „ bunt „ potestatem claudendi
 „ cœlum , ne pluat diebus Pro-
 „ phetia ipsorum , & potesta-
 „ tem convertendi aquas in
 „ sanguinem , & percutiendi
 „ terram omni plaga , quoties-
 „ cumque voluerint. Quarto ,
 quando absolverint testimo-
 nium suum (nempe post dies
 1260.) tunc Antichristus mo-
 vebit contra illos bellum , &
 vincet illos , & occidet. 5. Corpo-
 ra eorum jacebunt Hierosoly-
 mis insepulta per tres dies , &
 dimidium. 6. Post illos dies
 reviviscunt , & spectant , ac
 trememente populo , ascendent in
 cœlum. 7. Tunc erit magnus ter-
 ræ motus , quo decima pars ci-
 vilitatis corruet : & septem mil-
 lia hominum occidentur. Hæc

omnia difertis verbis habentur in Apocalypfi cap. 11. v. 3. & feqq.

38 At hi duo testes (quicumque illi fint) nondum venerunt : ergo nec Antichriftus. Eft autem duplex de illis fententia. Plerique putant fore Henoch , & Eliam : nam de his testatur Scriptura venturos ante diem judicij. Malach. 4. v. 5. *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam , antequam veniat dies Domini magnus , & horribilis. Et convertet cor patrum ad filios , & cor filiorum ad patres eorum.* Et Eccli. 44. v. 16. *Henoch placuit Deo , & translatus est in Paradifum , ut det gentibus pœnitentiam.* Et fic fere sentiunt antiqui Patres. Alij putant Moyfen , & Eliam. Primo , quia illi duo locuti funt cum Chrifto in Monte Tabor , quando transfiguratus eft. Secundo , illi duo repræfentant legem , & Prophetas. At Lex , & Prophetæ erunt graviffimi testes pro Chrifto ad redarguendum Antichriftum. Tertio , illis duobus optime conveniunt , quæ ex Apocalypfi de duobus testibus allata funt. Nam Moyfes habuit potestatem convertendi aquas in fanguinem , & percutiendi terram omni plaga (Exod. 7. & feq.) Et Elias habuit potestatem claudendi cœlum , ne plueret. (3. Reg. 17.

& Jacobi 5. 17.) Hanc fententiam fequitur Maldonatus in cap. 17. Matth. v. 11.

39 Adverfarij noſtri , quia vident utramque ſententiam ſibi repugnare (nam ex utraque ſequitur , Antichriſtum nondum veniſſe , cum nondum venerit Henoch , Elias , aut Moyſes) novam interpretationem commiſcuntur. Et alij quidem generatim ajunt , per illos duos testes intelligi quoscumque Miniſtros fideles , qui ab Antichriſto , ideſt à Romano Pontifice (ex illorum ſententia) vel hætenus paſſi ſunt perſecutionem , vel adhuc patiuntur. Alij vero ſpeciatiim designant vel Huſium , vel Lutherum , vel Calvinum , vel aliquem ſimilem. Sed valde errant. Nant ea , quæ de duobus testibus à Joanne prædicta ſunt , nullo modo conveniunt Luthero , Calvinò , & ſimilibus. Quod ſic oftendo : vel enim , quæ prædicta ſunt intelligi debent ſecundum ſenſum litteralem , ſeu hiſtoricum ; vel ſecundum ſenſum myſticum , ſeu ſpiritualem.

40 Si priori modo ; certum eſt , Lutherum , & Calvinum non poſſe designari per duos testes. Non enim iverunt amicti ſacco , nec prophetaverunt 1260. diebus : non clauſerunt Cœlum , ne plueret , nec converterunt aquam in ſanguinem ;

non percusserunt terram omni
plaga; quotiescumque volue-
runt: non sunt interfecti ab
Antichristo: nec post tres dies,
& medium in cœlum ascende-
runt. Et sic deinceps. Si autem
mystice hæc omnia intelligenda
sunt, nec sic quidem Luthero,
aut Calvino potuerunt accom-
modari. Ac primo dicant ad-
versarij, quid mystice intelli-
gatur, per faccum, vel cili-
cium, quo amicti sunt duo
testes? An pœnitentia, casti-
gatio corporis, austeritas vitæ?
At Lutherus, & Calvinus nec
ipsi corpus suum castigarunt,
nec alios, ut castigarent, do-
cuerunt. Nam Lutherus, vio-
lato castitatis voto, monialem
sibi sociavit: Calvinus propter
sodomiam candenti ferro inus-
tus est. Lutheri vox fuit: *Si
non vult uxor, veniat ancilla;*
Calvini: *Lex Decalogi est im-
possibilis.* O. arduum. 8. quiv

41. Secundo dicant, quid
mystice sit claudere Cœlum ne
pluat? An est idem, quod ef-
ficere, ne gratia Dei per mo-
dum pluvie descendat de Cœlo?
At hoc efficere, non est bono-
rum testium, qui conentur
alios ad fidem Christi conver-
tere: nam ad hunc effectum ma-
xime opus est divina gratia de
Cœlo distillante. An ei contra-
rio est idem, quod efficere ne
vindicta Dei descendat de Cœ-

lo; at si hoc faciunt duo illi
testes, de quibus loquitur Joan-
nes in Apocalypsi: quomodo
ergo dicuntur, aquas in sangui-
nem convertere, & percutere
terram omni plaga? An non
hæc vindicta de Cœlo est? Ter-
tio dicant, quid mystice sit,
Antichristum contra duos testes
bellam facere, eosdem bello
vincere, & occidere? An hoc
intelligendum est de bello, vic-
toria, & occisione Spiritualis,
qua non in corpore, sed in ani-
ma fit? Si ita est, sequitur,
Lutherum, & Calvinum non
in corpore, sed in anima vic-
tos, & occisos esse ab Anti-
christo. Quod nescio, an ad-
versarij concessuri sint?

42. Quarto dicant, quid
mystice sit, corpora duorum
testium, Lutheri, & Calvini
per tres dies, & dimidium ja-
cuisset Hierosolymis insepulta,
ac postea resumpto spiritu revi-
xisse, & in Cœlum ascendisse?
Quid item, magnum terræ mo-
tum factum esse; decimam
partem civitatis corruisse; sep-
tem millia hominum occisa
esse? Hæc prius explicent adver-
sarij, si contendunt impleta
esse. At non possunt.

43. Secundo, quod Luthe-
rus non fuerit Angelus volans
per medium Cœli sic proba-
Joannes eo loco scribit vidisse
se tres Angelos sibi succedentes,
quo-

quorum primus hortatus sit omnes ad pietatem : alterum ruinam Babylonis prædixerit : Tertius Antichristum detexerit. Si ergo Lutherus, ut Meisnero placet, fuit primus Angelus, necesse est, tertium, qui ab Antichristo detexit, fuisse alium à Luthero, eoque posteriorem. Quomodo ergo verum est, quod supra asseruit Meisnerus, Lutherum detexisse Antichristum? Illa inter se non coherent.

44 Ex dictis concludo, Lutherum nec ordinarie, nec extraordinarie vocatum fuisse à Deo ad exercitium Ministerij, quod usurpavit post defectionem; sed unum ex illis de quibus dictum est Jerem. 23. v. 21. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.* Videamus nunc de alijs Ministris, qui Lutherum secuti sunt.

45 Lutherani, & Calviniani Ministri sunt duplices. Nam aliqui ante defectionem fuerunt legitime ordinati Sacerdotes in Ecclesia Catholica, seu Pontificia: Alij non item. De prioribus idem dicendum est, quod de Luthero; nec ordinarie, nec extraordinarie vocatos esse ad ministerium Lutheranicum, aut Calvinisticum. Non quidem extraordinarie; quia nullo evidenti signo, aut miraculo possunt hoc ostendere, sicut Pro-

pheta, & Apostoli ostenderunt. Nec ordinarie, quia qui ordinarie vocantur, & mittuntur à Prælati Ecclesiæ Catholicæ, seu Pontificiæ non vocantur, aut mittuntur ad ministerium, quod Ecclesiæ Catholicæ, aut Pontificiæ contrarium est. At ministerium, quod exercent hujusmodi Ministri post defectionem, contrarium est Ecclesiæ Catholicæ, seu Pontificiæ: ergo &c.

46 De posterioribus, qui in Ecclesia Catholica, seu Pontificia non sunt ordinati Sacerdotes, sic statuo. Primo non esse vocatos extraordinarie, ita immediate à solo Deo propter rationem sæpe allatam, quæ sumitur ex defectu miraculorum. Secundo, nec esse vocatos ordinarie, seu mediante consensu, & cooperatione hominum. Quod tripliciter probabo. Primo, ex concessione Meisneri, & quorundam aliorum Lutheranorum, qui docent, ordinariam Lutheri vocationem consistere in Sacerdotio, quo in Ecclesia Catholica, seu Pontificia initiatus est. Nam si ordinaria vocatio consistit in tali Sacerdotio, necesse est, eos, qui tali Sacerdotio initiati non sunt, ordinarie vocatos non esse. At illi ministri, de quibus agimus, non sunt initiati tali Sacerdotio ex sup-

positione: ergo nec ordinariè vocati.

47 Deindè ex perpetua praxi Ecclesiæ: Nam à tempore Apostolorum usque ad ortum Lutheri, nullus ordinariè vocatus fuit ad ministerium Verbi, & Sacramentorum administrationem, nisi qui ab Episcopo ordinatus esset Sacerdos per manuum impositionem, ut supra ostensum est. Ergo Ministri Lutherani, & Calviniani, qui non sunt ab Episcopo ordinati Sacerdotes per manuum impositionem, non sunt etiam ordinariè vocati ad ministerium Verbi, & Sacramentorum administrationem. Videant ipsi quomodo vocati sunt.

48 Tertio ex eorum, contra quos agimus, consensu. Nam ipsi, velint, nolint, fateri debent se non esse vocatos eo ritu, ac modo, qui in Ecclesia Catholica, seu Pontificia usuratus est; sed alio longè diverso. Non enim ordinati sunt Sacerdotes ab Episcopo, sicut apud nos fieri solet, sed vel à Principe seculari, vel à Magistratu, vel à populo promoti ad ministerium, sine ullius veri Episcopi consensu, & cooperatione. Cum ergo hi duo ritus inter se discrepent, non possunt ambo esse legitimi, à Christo instituti. Si ergo noster legitimus

est, ut fateatur Meisnerus, alterum subreptitium esse necesse est: aut si noster subreptitius est; quomodo Lutherus, qui nostro ritu ordinatus est Sacerdos, potuit legitime vocatus esse? Rursum, si noster subreptitius est, oportet consequenter asserere, multis sæculis ante Lutheri ortum non fuisse verum Sacerdotium in Ecclesia Catholica, sed tantum subreptitium; ac proinde nullos fuisse veros Sacerdotes, ac Ministros; & quod inde sequitur, nullam fuisse veram Ecclesiam. Hæc enim sine Sacerdotibus, & Ministris in hac vita consistere non potest. Ecce quomodo ex uno errore in alium prolantur adversarii.

QUÆST. III.

*IN QUA RESOLVUNTUR
aliqua quesita circa præcipuos
Ecclesiæ Ministros, Eminen-
tissimos, scilicet,
Cardinales.*

I Certum est, Pontificatum commodè, & perfectè absque consilio, & aliquorum subsidio administrari nec posse, nec potuisse: Unus enim solus tantam molem, & pondus sustinere haud poterat, quin in partem ministerij nonnullos idoneos adscisceret, quibus,

bus cum ardua negotia Ecclesiæ, pro temporum occurrentia tractaret, & pensum cuiusque laboris impartiretur. Tales fuerunt apud Petrum Apostolorum Principem, Linus, Cletus, Clemens, Anacletus, & Marcus Evangelista, atque alij permulti, qui Pontificatus ejus munia, & onus subierunt, & coadjutores, & consiliarii in re gerenda, & administranda fuere. Qui licet nomen Cardinalium, tunc insuetum, haud habuerint, munus tamen, & officium genuinum, quod nunc Cardinales exercent, proculdubio præstiterunt.

2 Unde, qui nunc Cardinales dicuntur, antiquitus Presbyteri, aut Diaconi Urbis Romæ nominabantur. Idque constat tum ex alijs, tum ex Nicæna Synodo, quæ habita est sub Silvestro Pontifice, cui, inter ceteros, duo ita subscribunt: *Victor, & Vincentius Presbyteri Urbis Romæ, pro Venerabili viro Papa, & Episcopo nostro Silvestro*. Ex quo apparet eos Pontificis locum in eo Concilio tenuisse, quod munus Cardinalium proprium est. Quin etiam aliquanto post in Synodo à Gregorio Romæ habita, ann. 594. triginta quinque Sacerdotes subscribunt omnes ex nomine Ecclesiarum

suarum. Deinde Augustinus de-certans contra Pelagianos, mentionem facit de Romanis Clericis, qui sub Zosimo Pontifice, Cælestium, & Pelagium damnarunt. At hæreticos damnare, non est privatorum Clericorum: necesse est igitur eos fuisse Cardinales.

3 Inquires. *Quod fuit initium, & progressus Romani Clerici?* Respond. Hoc communi consensu receptum est, Beatum Petrum, cum Romæ sedem posuisset, ex omnibus recentibus Christianis probatissimos elegisse, quos partim Presbyteros, partim Diaconos ordinavit, distributis utrique ordini suis muneribus. Verùm cum adhuc exiguus, & incertus esset Presbyterorum numerus, *Cletus Pontifex*, à Petro, *Tertius*, eos ad quinque & viginti redelegisse scribitur, *Evaristus*, anno Domini 96. ne confusè administrarent, ipsis Parochias divisit, ut suam quisque Dioecesim nosset, & in eam excolendam incumbere. *Hyginus* verò circa ann. 140. aucto jam fidelium numero, plures in unaquaque Parochia Presbyteros, aliosque Clericos instituit; quæ Ecclesiæ, seu Parochiæ, jam tunc ab illo tempore *Tituli* appellari cœpi sunt.

4 Inquires 2. *Qua de causa*

sa

sa be Parrochie Tituli dicta sunt? Respond. Causam assignat Baronius in suis Annalibus ad ann. 112. vel quia quidquid ex profano ad Ecclesiam adjungebatur intitulari, vel in titulum transire dicebatur, quod etiam ex quadam Gregorij Epistola intelligi potest. Vel quia Presbyteri, quibus ex committebantur Ecclesiae, singuli à suis Ecclesijs nomen, titulumque acciperent, ut jam non ex familiae cognomine, sed ex sua quisque Ecclesia nuncuparetur. Hi verò tituli frequentius quidem ab ejus Sancti nomine cui dedicata esset Ecclesia sumebantur, ut Sanctae Caecliae, aut S. Mariae trans-Tiberim. Interdum tamen ab ijs Pontificibus, qui eos titulos instituerant, ut Julij, aut Damasi; interdum etiam ab ijs, qui templa ipsa aedificaverant, ut Lucinae, Eudoxiae, Tigridis, &c. nomen desumebant.

5 Inquires 3. *Horum titulorum quis erat numerus?* Resp. Jam dictum est, Viginti quinque instituerat Evaristus, his Successores Pontifices alios quosdam addiderunt; sic tamen ut Viginti & octo permanerint usque ad annum circiter 1455. idest, usque ad Callixtum III. qui unum addidit: alterum deinde Sixtus IV. Leo

X. undecim: tres Julius III. Unum Paulus IV. unum pariter Pius IV. Tres postremo Pius V. Et sic unus & viginti tituli adjecti sunt, qui illis viginti quinque veteribus titulis uniti, quadraginta sex titulos efficiunt. Hæc de Presbyteris, nunc de Diaconis pauca edicemus.

6 Inquires 4. *Quis Presbyteris istis Diaconos adjunxit?* Respond. Cum Apostoli septem Dianos instituisent Jerosolymis, ut fidei populo inservirent; Romani pariter Pontifices, Apostolorum exemplum imitati, septem Diaconos Romae instituerunt. Verum cum isti nullum certum locum assignatum haberent, sed promiscuè sui Ordinis munera obirent; Fabianus Pontifex omnium primus, anno circiter 249. Urbis Regiones distribuit, suamque unicuique assignavit, de quarum Regionum partitione expressa est mentio in ea oratione, quam Gregorius habuit ad populum, pestilentiae tempore, quæ adhuc extat in ejus vita. Ex his autem septem Diaconis, unus erat præcipuus à Pontifice electus, cum Cleri, populi que consensu, qui Archidiaconus appellabatur, cujusmodi S. Laurentius Sixti Minister. Cum verò tunc quatuordecim essent Urbis Regiones, Dia-

Diaconus quisque duas administrabat. Postea tamen duplicatus est hic numerus, ut singuli singulas haberent. Deum adaucto Romanæ Ecclesiæ splendore, plures in unaquaque Regione adjuncti Diaconi, sic tamen ut unus emineret, aliosque gubernaret.

7 Inquires 5. *Quæ erant illa loca, quæ Diaconia appellabantur?* Respond. Erant Ecclesiæ Sanctorum nomine erectæ, in quibus nulla animarum cura gerebatur, sed alia munera exercebantur, Diaconorum propria, ut inter alia, dispensare elemosynas pauperibus istius Regionis, subvenire necessitatibus viduarum, & pupillorum, &c. quod apparet in forma, quæ S. Gregorius Diaconiam alieni committebat: *Igitur te Joannem religioso intentionis tue studio provocati, mensis pauperum, & exhibende Diaconia eligimus præponendum, lib. 9. in dist. 4. epist. 24.* Hæ Diaconia per multa sæcula ita distinctæ permanferunt à Presbyterorum Titulis, ut neque titulus ullus Diacono, nec Diaconia Presbytero traderetur. Hi quatuordecim Diaconi pro numero Regionum quibus erant assignati *Regionarij* vocabantur. His quatuordecim Diaconis, quatuor additi sunt, qui

Pontifici assisterent, eique Sacrificanti servirent, quam ob causam dicti sunt *Palatini*. Quare decem, jam & octo Diaconi esse cœperunt.

8 Inquires 6. *Quot sunt Episcopi Cardinales, & ad quid assumpti?* Respond. Septem antiquitus erant Cardinales Episcopi; modo verò sex tantum numerantur. Episcopatus enim Sylvæ Candidæ, qui unus erat ex illis septem, desijt circa annum 1120. quo tempore urbs illa à Barbaris expugnata, & funditus eversa est, & ea Ecclesia, quæ ad illud usque tempus proprium Cardinalem Episcopum, habuerat, Portuensis Episcopatu addita est. Unde ab illo tempore sex tantum fuere Cardinales Episcopi Romane Urbis viciniores *Ostiensis, Veliternus, Portuensis, Tusculanus, Sabinenfis, Prænестinensis, & Albanensis*. Sed inter eos non computandus Veliternus Episcopus, ab eo tempore quo Eugenius III. Ostiensi Veliternum univit Episcopatum. Hi assumpti sunt ad majorem dignitatis Pontificiæ splendorem, ut sicuti alijs Ecclesijs Presbyteri Cardinales, ita huic uni Episcopi Cardinales deservirent. Consueverant Episcopi Cardinales singulis diebus per vices in Ara maxima Missas

celebrare, modo præsentē, modo absente Pontifice: quod apparet ex Anastasio Bibliotecario, qui in vita Stephani Papæ, quem creatum constat anno 768. Expressam facit mentionem de Episcopis Cardinalibus *Hebdomadarijs*, his verbis: *ut omni Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus Hebdomadarijs, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnias super Altare B. Petri celebrentur.* Igitur in Ecclesia Varicana celebrabant per vices, seu successive omnibus anni Dominicis diebus: & in Lateranensi omni die vicissim per totam hebdomadam; & idcirco Episcopi *Lateranenses, Collaterales, & Hebdomadarij* dicebantur. Prima mentio Episcoporum Cardinalium habetur in Concilio à Stephano IV. convocato, ubi eorum officium præscribitur.

9 Inquires 7. *Quid hoc nomen Cardinalis significat?* Respond. Cardinalis nomen idem significat ac præcipuus, seu principalis. Et in hoc sensu quatuor principales venti dicuntur venti Cardinales. Et similiter virtutes quædam Morales communi, & usitato more Cardinales appellantur. Quare non Romæ solum sed alibi quoque in Cleri ordine hoc Cardinalium nomen usurpatum est: ex

quo illud est, quod in Concilio Meldensi statuitur, ut Episcopus titulos Cardinales, in urbibus, vel suburbijis constitutos ordinet, atque disponat, can. 54. Extat quoque Gregorij Ep. ad Fortunatum Episcopum Neopolitanum, qua ei Gratianum quemdam concedit, quem in sua Ecclesia Diaconum Cardinalem constituat, *epist. 11. lib. 5.* Idemque in alia Epistola, Episcopum Siracusanum monet, ut Cosmum Subdiaconum Præbyterum faciat Cardinalem, *epist. 34. lib. 11.* Licet autem vel in omnibus, vel in plerisque Ecclesijs, ut Compostellæ, & Salerni sui essent Cardinales; Consuetudo tamen obtinuit, ut in sola Romana Ecclesia, excellentiæ causa, id nomen remaneret.

10 Inquires 8. *Unde hoc nomen Romæ ortum habuit?* Respond. Non satis compertum est. Plerique, si non omnes, ita dictos putant, quia in singulis titulis præerant reliquis Præbyteris, vel in Diaconis præerant alijs Diaconijs; qui etiam alio nomine Archipræbyteri, & Archidiaconi dicebantur. Hoc enim indicare videtur nomen ipsum Cardinalis, quod, ut paulo ante diximus idem est, quod principalis.

11 Inquires 9. *Quis erat veterum Cardinalium numerus?*

rus ? Respond. Viginti octo. Et hoc colligitur ex titularum numero, qui ut supra diximus, octo & viginti fuere, quibus si decem & octo Diaconos, ac denique septem Episcopos, qui antiquitus erant, addamus, jam apparebit fuisse semper olim tres, & quinquaginta. Hic numerus ad Honorium usque secundum, anno Domini 1125. duravit; à quo tempore sensim minui coepit, cum in demortuorum locum nemo substitueretur, sed eorum Tituli, vel ab Archipresbytero, vel ab altero Cardinali Pontificis iussu administrarentur. Itaque incertus, ac varius esse coepit Cardinalium numerus usque ad annum 1476. quo tempore ad Nicolai III. electionem septem tantum Cardinales affuisse legimus. Ab eo vero tempore rursus reflorescere, & augere coepit, ita ut Bonifacio VIII. sedente essent jam Cardinales viginti, neque tamen usque ad Sixtum IV. ex Ordine Fratrum Minorum assumptum, trigessimum attingerunt, cum in Constantiensi Synodo cautum esset ne plures essent quam viginti quatuor.

12 Inquires 10. *Quis presens Cardinalium numerus?*

Respond. Cum Cardinalium creatio ab arbitrio Papæ penderet; Sixtus IV. trigessimum su-

pergressus est. Alexander vero VI. ad quinquagesimum perduxit. At Leo X. cum una vice unum & triginta creasset, usque ad Sexagesimum quintum. Paulus IV. quinque amplius addidit. Et Pius IV. usque ad sextum, & septuagesimum, quo nunquam ante perventum erat, neque postea perventum est. Postremo Sixtus V. Ordinis Conventualium, numerum septuagesimum definiuit instar illorum, ut ipse ait, septuaginta seniorum, quos Dominus Moyse adjutores dedit, in quos tanti oneris partem derivaret: „Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri: Et duces eos ad ostium Tabernaculi foederis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam & loquar tibi: Et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent te, & onus populi, & non tu solus graveris. Numer. 11. v. 16. Et ab eo tempore perseverat hic à Sixto definitus Cardinalium numerus, qui assistent in universalis Ecclesie regimine Summo Pontifici, sicut septuaginta Seniores Israelitici olim Moyse assiscebant in regenda Synagoga.

13 Inquires 11. *Quot pro nunc ex tribus ordinibus, in*

quolibet ordine sunt Cardinales? Respond. Numerus Cardinalium completus ultra septuagesimum cum non ascendat, ut dictum est, sic distributus legitur, ut ex Diaconorum ordine, solum quatuordecim sint: ex Presbyterorum ordine, quinquaginta: ex Episcoporum ordine, sex supra numerati.

14. *Inquires 12. Quot sunt Cardinalium Congregationes?* Respond. Duodecim principaliter assignantur. 1. Sancti Officii, seu Inquisitionis Congregatio dicitur, quæ in rebus fidei curandis tota occupatur. Fuit autem à Paulo III. instituta, & à Paulo IV. confirmata. Et huic interesse solent selecti Cardinales aliqui, cum alijs doctis, & eruditis viris, Consilij, consultationisque gratia. Hæc congregatio haberi solet die Mercurij coram præfatis Cardinalibus, & die Jovis sequenti coram Summo Pontifice, cui referuntur omnia die precedenti digesta negotia. 2. Congregatio signaturæ gratiæ vocatur, à Pio IV. erecta, cui solent interesse cum Summo Pontifice plures Cardinales, Prælati multi, Referendarij, qui causas proponant, & explicent. 3. Dicitur signaturæ justitiæ, & huic intersunt nonnulli Cardinales, & plures Prælati, & Referendarij, qui

materias, quæ controvertuntur, & discutunt proponunt. 4. De propaganda fidei dici solet, à Gregorio XV. instituta, anno 1622. sicque idè dicta, quia fidei per varias virorum Apostolicorum Missiones dilatandæ destinata; haberi solet apud antiquiorem e Cardinalibus. 5. Ea est, quæ Concilij dicitur; quia in explicandis Sacri Concilij Tridentini decretis, eorumque executione promovenda tota versatur: soletque pariter apud antiquiorem Cardinalem haberi.

15. 6. De Episcopis, & Regularibus vulgo dici solet; quia in causis Episcoporum, & Regularium decidendis intenta: haberi solet quolibet die Veneris non impedito, præside pro more Cardinalium antiquiore. 7. Dicitur Sacrorum Rituum, seu consuetudinum, & Cærimoniarum Ecclesiæ; & hæc est ea, in qua præsertim agitur de Sanctorum Canonizatione, soletque semel in mense apud Præsidem Cardinalem haberi. 8. De Indice librorum prohibitorum, vulgo dicitur; quia circa libros, qui imprimi debent, corrigendos, vel censura notandos occupata: Et pro temporum exigentia apud Cardinalem præsidem haberi solet. 9. De Episcoporum examine nuncupatur; quia pro

examinandis ad Episcopatus Italia promovendis destina-
ta: Et huic interesse consuevit
cum Summo Pontifice Cardi-
nales decem, multi Regulares,
aliique viri eruditi. 10. De re-
bus, & causis consistorialibus
appellatur; quia in ea de his
præsertim agitur, quæ Summi
Pontificis nomine remitti so-
lent ad Cardinales, ut nomina-
tiones ad Episcopatus, & Ab-
batias, aliaque similia &c. 11.
De immunitatibus Ecclesiasticis
dicitur, estque instituta ab Ur-
bano VIII. & haberi solet pro
temporariæ exigentiæ apud Car-
dinalem antiquiorem. 12. De
Indulgentiis congregatio dici-
tur, & huic solent interesse
quinque, aut sex Cardinales,
cum uno, vel duobus Prælati-
bus. Sunt, & nonnullæ aliæ minus
præcipuæ ad politicam, & tem-
poralem statum spectantes, præ-
ter Tribunal Apostolicæ cam-
eræ, cui interesse solent camera
Clerici, cum Camerario Car-
dinale præside. Et insuper præ-
ter has omnes, congregatio
omnium præcipua, & celebra-
rima, post Summi Pontificis obi-
tum convocari solita, quæque
vulgo dici solet Conclave.

16. Inquires 13. *Quid est
conclave, quod dicitur Cardi-
nalium?* Respond. Conclave
est celebris ille locus Vaticanus,
in quo, decimo die post Summi

Pontificis obitum, reclusi sunt
Cardinales ad novam novi Pon-
tificis electionem celebrandam,
& accelerandam.

17. Inquires 14. *Quodnam
fuit principium istius Concla-*

vis? Respond. Sic primum
recludi ceperunt Cardinales
post mortem Clementis IV. so-
lebant ante summo mane, sin-
gulis diebus, si Roma erant,
Laterani, vel in Basilica Vati-
cana, aut alibi, ut occasio
erat: si vero extra Urbem in
Cathedrali ejus civitatis Tem-
plo, in qua tunc commoraban-
tur una convenire. Vita sancti
Clementis IV. Apostolica sedes
per biennium, & novem men-
ses vacavit, eo quod non con-
venirent Cardinales de succe-
ssore designando cum maximo
totius Reipublicæ Christianæ
malo. Si Bonaventura Francis-
cana Religionis Generalis Mi-
nister, tunc Viterbi degens, ci-
vibus Viterbiensibus suavit,
(si Dominico Magri credendum
est) ut omnes Cardinales in
Episcopali Palatio includerent,
ut sic coarctati ad finalem ci-
tius devenirent electionem. Et
usque ad præsens cellularum
vestigia in aula cernuntur.

18. Verum cum electio pro-
traheretur, ob disidia Cardina-
lium, qui quamvis numerum
octodecimum non excederent,
in nullum tamen convenire va-
le-

lebant : Rainerius Gattus Civitatis Praefectus , & conclavis custos , ad vincendam illorum obstinationem , jussit ut omninò detegeretur aula in qua , muris oclusi erant , nec ullibi patebat exitus. Unde necessitati cedentes ob ingentia incommoda , & aeris intemperiem , per compromissum elegerunt Theobaldum Placentinum Vice-Comitem , familia Mediolano olim pulsa , suam ducentem genus , Archidiaconum Leodiensem , dictum deinceps Gregorium X. & defertur lepide dictum à Joanne Portuensi Cardinali.

*Papatus Munus tulit Archidia-
canus unus,*

*Quem Patrem Patrum facit
d'scordia Fratrum.*

19 Inquires 15. *Unde constat , quod ita fu rint inclusi Cardinales , & quod tectum Conclavis fu rit apertum , & ablatum ?* Respond. Istius rei veritas clare dignoscitur ex Bulla quadam , quæ in Archivio Civitatis Viterbiensis custoditur , ex qua decem , & septem pendent sigilla in cera rubra , quorundam Sanctorum figuras exhibentia , forsitam illorum , quorum titulis pro tunc Cardinales illi gaudebant , juxta illius sæculi usum : in præmemorata Bulla , Collegium licentiam facit Cardinali Ostiensi , in-

firmitate à Conclavi recedendi sequentibus verbis , quæ nos hic ad longum dare , pro majori lectorum notitia opere prærium duximus.

20 „ Nos , miseratione divina , Episcopi Presbyteri , „ & Diaconi Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in „ firmitati Venerabilis Fratris „ nostri *N. Ostiensis , & Velle-* „ *trensis Episcopi* , Fraterno „ compatiētes affectu , vobis „ *Alberto de Monte Bono* , potestati , & *Rainerio Gatto* , „ qui pro Capitaneo Viterbiensi „ sitis geris , & communi Viterbiensi tenore præsentium „ sub debito fidelitatis , quod „ nobis , & Ecclesiæ Romanæ „ tenemini districtè præcipiendo mandamus , quatenus , „ cum idem Episcopus , juri „ & voto sibi competentibus in „ *Elezione Romani Pontificis* „ renunciaverit coram nobis , „ quantum ad præsentem electionem duntaxat , volens , „ ut non obstante ejus absentia , sine ipso , *hac vice* libere procedamus ad providendum Romanæ Ecclesiæ de Pastore ratam habiturus , & gratam electionem , seu provisionem , quam de Romano Pontifice absque ipso , & ejus requisitione duxerimus faciendam , ac instantè petitione vobis mandari , ut de Pa-

„latio, in quo sumus inclusi,
 „ipsum permetteretis exire,
 „eundemque Episcopum de
 „ipso Palatio statim egredi li-
 „beré permittatis, nec ipsum
 „de cætero aliquatenus deti-
 „neatis invitum. Datum Vi-
 „terbij in Palatio *Discooperto*
 „Episcopatus Viterbienfis VI.
 „Idus Junij MCCLXX. Apof-
 „tolica sede vacante.

21 Inquires 16. *Estne magna Cardinalatus dignitas?*

Respond. Certè talis ac tanta est, ut omnes Ecclesiasticas dignitates, post Summum Pontificem, excedat. Et ratio est; quia Cardinales sunt membra Papæ, & quasi una persona cum illo, & quia non solum Romanæ, sed universæ Ecclesiæ consulunt. Quare de Cardinalibus illud dici potest, quod est in sacris litteris 1. Reg. cap. 2. *Domini sunt Cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Hæc enim terra tam late patens, ita firma, & fixa, & quæ omnes homines, & sustinet, & alit est Ecclesiæ; ejus autem Cardines, ut nomen ipsum admonet, sunt cardines; quare ipsi quoque sunt Principes mundi.

22 Inquires 17. *Episcopi qui sunt Apostolorum successores, numquid majores sunt Cardinalibus?* Respond. Si inter eos comparatio facienda sit, profecto si ordinem, & ordinis

potestatem spectemus, major est Episcopus, quam Cardinalis. Hic enim Sacerdotes consecrat, confirmat baptizatos, & alia ejusmodi facit, quæ non potest Cardinalis. Idemque sentiendum, si attendamus jurisdictionem, ferendi leges, puniendi, dispensandi, indulgendi, quæ item non licent Cardinali, quoniam nullam habet Diocesim. Itaque ex hac parte majus aliquid habent Episcopi, quod non habent Cardinales. Quod etiam in causa est, cur Summus Pontifex veteri more Episcopos quidem *Venerabiles fratres* appellat, Cardinales autem *dilectos filios*, quoties, scilicet, singulis loquitur, vel scribit: nam cum universos alloquitur tum communiter Fratres vocat, propter admixtos Episcopos. At vero si universalis Ecclesiæ gubernationem respiciamus, sine ulla dubitatione major est Cardinalis non modo Presbyter, sed etiam Diaconus, quam quivis Episcopus. Episcopus enim suæ tantum Diocesis utilitati servit, at Cardinales publicæ totius populi Christiani. Ille privatam dumtaxat regit Ecclesiam: hic, una cum Sede Apostolica, universas. Cardinales solitum ad Pontificum consilia, tum etiam ad Pontificis electionem pronunc adhibentur, atque etiam

ex ipsis fere solis Pontifex eligitur. Cardinales à nemine, nisi à Summo Pontifice judicantur: ipsi tamen simul cum Pontifice omnes Ecclesie gradus dijudicant. Multis alijs privilegijs gaudent: ob quæ non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcharum, atque primatum jura transcendunt.

23 Inquires 18. *À quo tempore Summonum Pontificum electio demandata est solis Cardinalibus?* Respond. Ab eo tempore, quo in tertio Lateranensi acumenico Concilio, sub Alexandro III. Romæ habitò, ann. 1179. exclusis omnino clero, Imperatore, & Populo ab electione Summonum Pontificum, totum jus illos eligendi translatus est ad solam Cardinalium Collegium; ibique patenter statutum, ut duæ tertie Cardinalium partes pro electione convenirent: idque ita decretum occasione Octaviani Pseudo-Pontificis, sub nomine Victoris IV. de Papatu contententis, cum ipso Alexandro III. vero, ac legitimo Summo Pontifice, ut potè à majori Cardinalium parte electo, dum Octavianus paucorum dumtaxat niteretur Cardinalium suffragio, & Frederici Imperatoris potentia, & auxilio. Sed tandem, victo Imperatore, & extincto schismate; Concilium

Lateranense III. convocavit Alexander: in quo inter alia hoc præsertim decretum est, can. 1. ut nullus deinceps, ut vetus haberetur, & legitimus Pontifex, nisi esset à duabus tertijs Cardinalium partibus electus.

24 Inquires 19. *Quando nam cœperunt Cardinales vestibus indui purpureis?* Resp. Certum est modernum Cardinalis habitum majestatem quandam exhibere. Si initium queratur, factum accipimus ab Innocentio IV. ann. 1246. cum statuisset, ut Cardinales omnes rubro galero uterentur; hoc, scilicet, motivo, ut recordarentur se debere semper esse promptos ad sanguinem fundendum in defensionem fidei, & obsequium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Insuper etiam indulsit, ut in publicum incederent equo vestiti. Ex quo sanè apparet antea pedibus ire consuevisse: quod unum reliquam quoque tenuitatem, ac simplicitatem illorum temporum indicat. Postea, vel Bonifacius VIII. ut ait Hieronymus Albanus, lib. de Card. q. 8. vel ut plures tradunt, & in primis Platina, & Sabellicus confirmant, Paulus II. ann. 1454. reliquas vestes porpureas, cæterumque ornatum adiecit: atque ex eo quoque tempore

aucta est hujus Magistratus amplitudo, ut internæ ejus dignitati hæc etiam externa species responderet.

25 Inquires 20. *A quo tempore dicuntur Cardinales Eminentissimi?* Respond. A tempore Urbani VIII. Summus ille Pontifex ann. 1630. speciali decreto sancivit, ut deinceps Cardinales Eminentissimi vocarentur, & ut nulli alij Eminentię titulum usurpare præsumerent, exceptis Cardinalibus, tribusque Imperij Electoribus Ecclesiasticis, magnoque Ordinis S. Joannis Hierosolymitani Magistro. Voluitque, ut omnes tenerentur præter Imperatorem, & Reges, hos titulos Eminentissimi, & Eminentię Cardinalibus tribuere. Quod decretum statim executioni mandarunt omnes Italiæ Principes, hosque Eminentissimi, & Eminentię Titulos Cardinalibus tribuere ceperunt, excepta Serenissima Venetorum Republica, contendente se non teneri sicut & Reges, hos novos Cardinalibus tribuere titulos ob Regna suæ ditioni subdita: & ea ratione concessum fuit à Summo Pontifice, Venetorum Republicæ, ut juxta morem antiquum Cardinales salutaret, nec tribuere teneretur eis hos novos Eminentissimi, & Eminentię titu-

Tom. III.

los. Qui plura vult legat Hieronymum Albanum, Platinam, Sabellicum, & Hieronymum Platum Societatis Jesu, lib. de Card. dignitate, & officio, &c.

QUÆSTIO IV.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliqua quesita circa Illusterrimos Episcopos.

1 Inquires 1. *An Episcopatus sit ordo distinctus à Sacerdotio?* Resp. affirmativè: Nam ordo propriè dictus est ceremonia Sacra, per quam confertur potestas in ordine ad Sacramentum Eucharistiæ conficiendum, vel dispensandum; sed talis est Episcopatus, qui distinctus à Sacerdotio ordinatur ad conficiendum, & dispensandum Eucharistiæ Sacramentum, saltem mediatè, & remotè, quatenus ordinat Presbyteros, ut prædicta munera efficiant: g. Episcopatus ut sic est ordo distinctus à Presbyteratu. Deinde, ex Subt. nostro Doct. in 4. d. 24. n. 7. quando consecratur Episcopus, vel illi confertur potestas ordinis simpliciter, vel tantum augetur illi potestas jurisdictionis: atqui non datur, aut augetur tantum

Hh

po-

potestas jurisdictionis ; nam tunc posset auferri per Superiores, qui possunt tollere jurisdictionem à inferioribus; quod tamen est falsum, cum Episcopus suspensus, aut interdictus possit adhuc validè, non licitè, ordinare, confirmare, & alias functiones sui officij exercere: Ergo Episcopatus est ordo distinctus à Presbyteratu.

2 Præterea, Concilium Trident. sess. 23. cap. 4. docet, in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, non requiri consensum populi; ubi Concilium appellans Episcopatum Ordinem, sicut & Sacerdotium, & alia ministeria, vult proinde ipsum esse ordinem distinctum à Presbyteratu. Rursus 1. ad Timoth. 4. Apostolus monet eum, ut *nolit negligere gratiam, quæ data est illi cum impositione manuum Presbyterij*; quibus verbis significat Paulus, ordinatum fuisse Timotheum in Episcopum. Idem docent Concilia, quæ eodem modo loquuntur de Episcopatu, ac de Sacerdotio, illumque vocant simpliciter ordinem ut habetur in Carthag. 4. ubi Can. 2. habetur: *Cum Episcopus ordinatur, duo Episcopi ponant, & teneant Evangeliorum codicem super Caput*

ejus. Similiter Anacletus Papa, epist. 3. cap. 1. dicit Sacerdotium, bipartitum esse ordinem, in Episcopos nempe, qui succedunt Apostolis; & Presbyteros, qui Septuaginta duorum Domini discipulorum locum tenent. Et quod autem Episcopatus distinguatur tantum inadæquatè à Sacerdotio, videbitur in solutione primæ object.

3 Inquires 2. *An jure divino in potestate ordinis, & jurisdictionis sit major Episcopus, quam Presbyter?* Resp. affirmativè. Est omnium Catholicorum contra Arium, Wicleffistas, Lutherum & Calvinum. Probatur ex Conc. Trident. sess. 23. cap. 4. ubi Sancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in locum Apostolorum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem pertinere, & positos esse à Spiritu sancto, ut regerent Ecclesiam Dei, eosque Superiores esse Presbyteris: & sic non homines fecerunt Episcopos, sed Spiritus sanctus. Quod confirmatur cap. 7. *Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris Superiores, anathema sit.*

4 Quod etiam in potestate jurisdictionis sint majores Presbyteris, patet Actor. 10. ubi cura, & gubernatio Ecclesiæ intelligitur pertinere ad Episcopos:

pos: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Eccliam Dei.* Præterea, Episcopi succedunt immediate Apostolis, & Presbyteri Septuaginta discipulis, ut docent omnes PP. apud Bellarminum: sed jure divino Apostoli erant majores discipulis in jurisdictione, quandoquidem solis illis dixit Christus Act. 1. *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos:* g. &c. Ob hoc, post recessum Judæ, ut restitueretur duodenarius numerus, assumptus est Mathias ad Episcopatum, (quem habuisset Judas si non cecidisset) non absque solemnī cæremonia, licet antea esset ex discipulis; quod denotat, Episcopos esse majores.

5 Insuper, Apostolorum tempore Presbyteri suberant Episcopis; nam Paulus dicebat Timotheo, qui erat Episcopus: *Adversus Presbyterum accusationem nolle recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Beatus Ignatius in Epist. ad Philadelphenses inquit: *Boni sunt Sacerdotes, melior autem est Pontifex, cui credita sunt Sancta Sanctorum; cui soli commissæ sunt secreta Dei.* D. Clemens can. 40. *Presbyteri, & Diaconi præter Episcopum nihil agere pertineant; nam Do-*

mini populus illi commissus est, & pro animabus eorum hic rediturus est rationem. Eodem modo loquuntur alij PP. Unde Bellarminus concludit, quod Episcopi non sunt in cœtu Presbyterorum, quasi Consules in Senatu, ut clamant Hæretici, ut auferant regimen Monarchicum; sed sunt ut Principes inter Subditos, quando quidem à solis Episcopis celebrantur Concilia.

6 Noster Boybin tertia parte Theologiæ positivæ de memb. Ecclesiæ cap. 1. q. 3. proponit ex D. Thoma 2. 2. q. 185. Osta articulos, seu difficultates circa Episcopos. Quærit Primo, utrum liceat Episcopatum appetere? Quærit 2. an liceat Episcopatum sibi injectum omnino respuere? Quærit 3. an ad Episcopatum assumptus debeat esse cæteris melior? Quærit 4. an liceat Episcopo curam Episcopalem deferere, ut ad Religionem se transferat? Quærit 5. An liceat Episcopo gregem sibi commissum deferere tempore persecutionis? Quærit sexto, an Episcopi possint habere aliquid proprium? Quærit 7. an peccent Episcopi, non largiendo pauperibus bona Ecclesiastica, quæ post congruam sustentationem supersunt? Quærit denique 8. an Religiosi, promoti ad

Episcopatum, teneantur ad observantiam suarum regularum? Qui solutiones desiderat, videat S. Doctorem, & nostrum Boybin citatos; quia nobis non licet in omnibus immorari.

QUÆST. V.

*AN POTESTAS JURIS-
dictionis Episcoporum derive-
tur immediate à Summo
Pontifice?*

I **N**ON est controversia de potestate ordinis, sive Sacerdotalis, sive Episcopalis à quarum prima habet posse consecrare, & sacrificare, in qua convenit cum simplici Sacerdote; nam tanta est in quovis simplici Sacerdote potestas consecrandi Corpus Domini, quanta in Episcopo, ipsoque Summo Pontifice: à secunda habet, posse exire in actus proprios Episcoporum, ut conferre Sacros Ordines, consecrare Chrisma, & Baptizatis Sacramentum Confirmationis ministrare, &c. Utraque immediate à Christo D. recipitur; requirit enim characterem qui in Sacramento Ordinis Sacerdotalis, & Episcopalis recipitur; & Sacramentum fuit à Christo Domino immediate institutum. Quæstio igitur tantum est de authoritate, seu po-

testate jurisdictionis, à quo communicetur immediate in Episcopos, utrum scilicet à Summo Pontifice sit, qui illam communicet immediate Episcopis; an vero à Christo illis immediate conferatur; ita quod Christus instituens statum Episcopalem, qui est de jure divino, jussit Petro, & successoribus consecrare tot Episcopos, quod necessarij videntur ad gubernandos fideles, & pro tunc ipsis consecratis, transiret ad illos Episcopalis jurisdictio ex Christi institutione?

2 Circa quam difficultatem quidam Apostata, Marcus Antonius de Dominis vocatus, dixit ordinem Episcopalem secum trahere totam, & plenam potestatem jurisdictionis, ita quod Episcopi non habeant jure divino coarctatam jurisdictionem ad proprias Dioceses, neque Romanus Pontifex aliquid supra Episcopos obtineat; sed sicut ipse succedit D. Petro, ac jurisdictionem immediate à Deo recipit, sic pariformiter de Episcopis concludit.

3 Plures etiam DD. Catholici docent, clavem ordinis, & clavem jurisdictionis esse immediate à Christo in Episcopis; verum differunt ab Apostata, quia ipsi recognoscunt, Romanum Pontificem esse Prin-

cipem, & Caput in universa Ecclesia, eique jurisdictionem Episcopalem esse subordinatam, adeo ut non possit in actu secundo exerceri, nisi dependenter à Papa. Communior tamen inter Catholicos est, Papam esse fontem totius jurisdictionis Ecclesiasticæ, cæteris Prælati communicatæ, adeo ut in illis sit à Papa immediate, immediatione suppositi, & à Christo D. immediate, immediatione virtutis, sed mediante supposito sui Vicarij. Sed ut hoc plenius intelligatur.

4 Est advertendum, quod omnis potestas Ecclesiastica, si-ve ordinis, si-ve jurisdictionis est immediate à Deo, si consideretur in se, & ut abstract à subjecto; nam utraque potestas est supernaturalis, & nihil supernaturale potest esse ab homine ex se. Etiam est advertendum, statum Episcopalem fuisse à Christo D. institutum, ut patet ex 1. ad Ephes. & 1. ad Cor. 12. ubi dicitur, Deum Pastores, & Doctores Ecclesiæ suæ providisse usque ad consummationem sæculorum; quod intelligitur maxime de Episcopis: unde etiam Act. 20. habetur: „ Spiritus-sanctus posuit „ Episcopos regere Ecclesiam. Advertendum est etiam, Christum non solum Petrum elegisse, sed, & alios Apostolos, qui-

bus potestatem dedit prædicandi, baptizandi, ligandique, & solvendi, tum ante passionem suam, tum post illam. Insuper est advertendum, nullos limites esse à Christo præscriptos istius Apostolicæ potestatis, sed in universum orbem fuisse extensam, Matth. ult. „ Docete „ omnes gentes; & Marci ult. „ Prædicate Evangelium omni „ creaturæ. Unde in qualibet orbis parte Ecclesias erigere poterant, & illis præficere Pastores. Hoc utique necessarium erat; quia ad unum non facilliter recurritur, & Evangelij prædicatio retardata fuisset, si ex omnibus Provinciis, ubi erant Ecclesiæ erigendæ, & Pastores instituendi, recurri debuissent ad Petrum. Supponendum est etiam, hanc potestatem in Petro fuisse ordinariam, postquam institutus fuit in caput Ecclesiæ, paulò ante Ascensionem dicente illi Domino, „ Pasce oves meas, Joann. 21. & consequenter transijt hæc potestas ad Successores; in cæteris verò Apostolis fuit extraordinaria; unde successores non habuerunt, aliàs isti haberent jurisdictionem in universam Ecclesiam, ut Apostoli, quod falsum est, & mittere valerent Prædicatores ad conversionem infidelium propria auctoritate, &c. quod est solius Summi Pontificis;

No-

5 Notandum est insuper, quod constituta Ecclesiæ forma, Apostoli non passim usi fuerunt sua autoritate extraordinaria; immò remansit solum ordinaria in Petro, maxime post Ascensionem Christi, & cæteri Apostoli cæperunt habere auctoritatem Episcopalem limitatam ad certas Ecclesias, siue fuerint ordinati ante Ascensionem Christi per ipsum Christum, ut aliqui volunt; siue tantum aliqui, & alij per Petrum; siue omnes denique à Petro, & solus Petrus à Christo, ut est verisimilius, ut vult Cardinalis Alexandrinus Joannes Antonius, super caput, in nono dist. 21. „ Petrus factus fuit „ solus Episcopus à Christo ante „ Ascensionem, & Petrus „ solus Episcopus fecit Joannem „ Episcopum; deinde Petrus „ cum Joanne consecrato „ Episcopo Jacobum Zebedei „ Episcopum fecit. Hoc idem Cardinalis à Turrecremata suscinet tanquam opinionem SS. Patrum, quam probat novem rationibus lib. 2. sue summæ Ecclesiasticæ cap. 32. ubi postquam numeravit præfatas ordinationes, inquit: „ Tunc Petrus „ ordinavit, quod deinceps non ordinaretur Episcopus, nisi à tribus Episcopis. Hinc plures, præcipue Recentiores, inquirunt, quod SS.

Patres asserentes, omnes Apostolos fuisse à Christo D. ordinatos Episcopos, sunt explicandi benigne, hoc est, non immediate, sed per Petrum, cui commissit talem ordinationem ob necessitatem Ecclesiæ. Videatur Boybin de Summo Pontif. quest. 7. & Mathæus Theolog. dogmatica, contr. 4. cap. 3. n. 13. His igitur præmissis, sit.

6 Conclusio nostra. *Potestas jurisdictionis in Episcopos derivatur immediate, non à Christo, sed à Summo Pontifice.* Ita Alexander de Ales, Alverus Magn. D. Thomas, S. Bonaventura, relati à Turrecremata, in cap. omnes 22. dist. quod & ipse defendit ibi, & in Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 54. & plures alij apud nostrum Matthæum Opere dogmatico contr. 6. cap. 8. n. 3.

7 Probatur 1. Ex cap. decreto secundo quest. 6. in quo Gregorius IV. omnibus Episcopis scripsit: „ Romana Ecclesia „ vices suas ita alijs impertitur Ecclesijs, ut in parte sint „ vocatæ sollicitudinis, non „ in plenitudinem potestatis. Ubi ponderanda sunt illa verba: *Ita alijs impertitur Ecclesijs*; nam illis ostenditur, jurisdictionem Episcopis collatam esse non immediate à Christo, sed ex concessione Ecclesiæ

Romanæ. Etiam debent considerari hæc alia verba : *vocate impartem* ; nam si Romana Ecclesia vices suas impertitur alijs Ecclesijs , eas vocando in partem sollicitudinis , seu Curæ Pastoralis , commitendo , scilicet , Episcopis regimen particularium Ecclesiarum , optime constat , ipsarum Ecclesiarum Prælatos potestatem regiminis accipere à Romana Ecclesia. Concordat textus in capite *multum* 3. quæst. 6. ubi habetur : *Vices enim nostras ita tue credidimus charitati , ut in partem sis vocatus sollicitudinis , non in plenitudinem potestatis*. Quibus Leo Papa redarguit Anastasium Episcopum Thessalonicensem , quia deposuit suum suffraganeum : quando depositiones Episcoporum sunt de reservatis Romano Pontifici , prout capite *Divinis de pœnis inter eom.* & Tridentinum cap. 5. sess. 25. de reformat. statuit , majores causas Episcoporum esse à solo Romano Pontifice cognoscendas : cujus manu est commissio signanda , quando causa sit extracuriam committenda ; & tunc ei sententia definitiva reservatur. Quo circa Episcopi injuste depositi , & gravati ad Petri sedem , tanquam ad fontem jurisdictionis confugiunt , & ex toto Orbe , in signum superioritatis ad

Summ. Pontificem sunt appellationes , ut postea dicemus.

8 Prædicti verò Canones intelligi non possunt de potestate ordinis ; quia in ista Episcopi cœquantur Summo Pontifici ; de qua potestate loquitur textus in capite in *Novo* 21. dist. *Ceteri verò Apostoli cum eodem* (Petro) *pari consortio honorem , & potestatem acceperunt* : Ergo superest , ut de potestate jurisdictionis sint necessario intelligendi ; in qua Episcopi sunt Pontifice inferiores , ut optime Aug. lib. 2. de Baptismo , contra Donatistas cap. 1. relatus etiam in cap. *Petro* 2. q. 7.

9 Probatur 2. Conclusio , omnes Ecclesias , & dignitates fundavit Sedes Pontificia : quia ab ipsa in omnes Prælatos Ecclesiæ jurisdictio derivavit : Fundamentum enim est principium , & origo totius ædificij , cap. *Paulus* 1. q. 1. Unde Turrecramata in cap. *omnes* dist. 22. n. 3. dixit : *Nullus creditur dubitare debet , quin potestas jurisdictionis omnium Prælatorum , non modo quoad executionem , sive usus amplitudinem , ut quidam fingere voluerunt , sed etiam quantum ad substantiam potestatis dependeat à Romana Ecclesia , à qua etiam omnes principium sumpsisse dicuntur*. Antecedens patet ,

tum

tum ex d. cap. omnes, in quo hæc sunt : *Omnes sive Patriarchij cujuslibet apices, sive Metropolitæ, Primatus, aut Episcopatum Cathedras, instituit Romana Ecclesia.* Tum ex const. Non mediocri 15. in Bullar. tom. 1. ab Eugenio IV. directa Archiepiscopo Cantuariensi, ibi 9. *Omnes Patriarchales, Archiepiscopales, Cathedralæ, aliasque dignitates Romana fundavit Ecclesia, sicutque licuit, uni Ecclesiæ amplam, alij ampliorem, & alij amplissimam, prout expedire judicavit, tradidit potestatem.* Omnes enim, tanquam unius arboris rami, ab una, eademque radice, & ut diversi aquarum rivuli ab eodem fonte prodierunt, licet unus alio copiosior, atque uberior. Tum etiam ex Ep. Innocentij I. ad Patres Concilij Carthaginensis in causa Pelagij inter Augustinianas 181. ibique, ad nostrum referendum approbastis esse *judicium scientes quid Apostolica Sedes debeat, à quo ipse Episcopatus, & tota autoritas nominis hujus emerfit.* Et infra: *Indeque sumerent ceteræ Ecclesiæ (velut de natali suo fonte) aqua cuncta procederent.* Ubi notandum est, quod Episcopi, quibus Papa scripserat, epistolæ non resisterunt.

10 Probat 3. Communis est sententia Patrum, jurisdic-

tionem Episcopis à Papa immediate communicari : g. &c. Probat 2. Antecedens. Dionys. Areopagita de Eccles. hierarch. dixit : *Ab ipso Hierarcha in omnes Hierarchiæ personas descendere irradiationis profusum.* Papa autem est supremus Hierarcha in Ecclesia : g. &c. Tertullianus in scorpiaco contra Gnosticos : *Si adhuc Cælum putas clausum, memento claves Dominum Petro, & per Petrum Ecclesiæ reliquisse.* Optatus Milevitanus lib. 7. contra Parmenian. *Beatus Petrus claves Regni Cælorum communicandas ceteris solus accepit, ubi notetur illud solus.* Augustinus tr. 188. in Joann. n. 4. *Petrus cum, & illud (tu es Christus filius Dei vivi) unus pro omnibus, dixerit, & hoc (tibi dabo claves Regni Cælorum) cum omnibus, tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit.* Serm. 295. de Natali Apostolor. lib. 1. *Solus Petrus totius Ecclesiæ meruit gestare personam; propter ipsam personam, quam totius Ecclesiæ solus gerebat, audire meruit; tibi dabo claves Regni Cælorum. Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ.* Quasi diceret, cum Christus D. sciret unum ad totum gregem pascendum immediate, & per se ipsum imparem esse,

plu-

plures voluit ejusdem sui operis Rectores; sed quia eorum multitudo Anarchiam, & Democratiam inducere poterat, nisi unus præficeretur, qui reliquos in officio contineret, Petrum instituit, ut centrum unitatis Ecclesiæ; eique Claves dedit; ut cæteris Prælati ipse, ejusque subinde Successores communicarent.

Accedunt Testimonia Doctorum. D. Thomas 4. contra Gentes cap. 76. „Soli Petro, ait, promisit: tibi dabo claves Regni Cælorum, ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda, ad conservandam Ecclesiæ unitatem. Doct. Subtilis in 4. d. 19. §. de quinto. „Nullus, inquit, inferior Papa auctoritate propria possit excommunicare, adeoque quilibet inferior excommunicat ex commissione illius, cui tenentur omnes alij obedire. Gersonius de statibus Ecclesiæ tit. de stat. Prælatorum considerat. 3. ait: „In Pontifice esse plenitudinem fontalem auctoritatis. Hæc omnia confirmant verba, quibus utitur Pontifex in creandis Episcopis: „Providemus Ecclesiæ N. de persona N. & præficimus eum in Patrem, & Pastorem, & Episcopum, talis Ecclesiæ, committentes

Tom. III.

„ei administrationem in temporalibus, & spiritualibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, amen. 12. Probatur denique nostra conclusio aliquibus rationibus; sed præcipua, & maxima hæc est: Regimen Ecclesiæ non est Aristocraticum, nec Democraticum, sed Regium, & Monarchicum, ut supra diximus, & ex infra dicendis amplius constabit; nam Christus uni Petro dixit: *Pasce*, hoc est, *Rege oves meas*: sed hoc est peculiare in regimine Monarchico, ut suprema potestas in uno Principe sit, & ab eo, tanquam à fonte jurisdictionis ad inferiores dimanet, adeo ut tantum alij possint, quantum ab illo eis committitur; ita in Regno tantum possunt Principes sub Rege, circa gubernium Regni, quantum à Rege illis conceditur: Ergo tantum in Ecclesia possunt Episcopi sub Romano Pontifice, quoad jurisdictionis usum, quantum illis à Pontifice committitur, ut habet D. Thom. 4. dist. 19. q. 1. art. 4. quæstiuncula 3. ubi ait: „Papa habet plenitudinem Pontificalis potestatis, quasi Rex in Regno: Episcopi verò assumuntur in partem sollicitudinis, quasi Judices singulis Civitatibus præpositi. Unde Cyprian. de

li

Unit.

Unic. Eccles. Sedem Petri comparat arbori, fonti, & Soli: Ergo sicut radij à Sole, Rivi à Fonte, Rami ab arbore, vigorem accipiunt, ita Episcopi ex divina dispositione à Romano Pontifice firmum suæ jurisdictionis vigorem obtinent. Alia ratio desumitur ex Numer. 11. ubi cum solus Moyses non posset totum regere populum, Deus jussit adesse septuaginta Seniores, & *auferens de spiritu Moyses dedit illis, ut una cum Moyse populum regerent*; ubi per istam ablationem spiritus à Moyse, non intelligitur ex Augustino quæst. 18. in lib. Numer. diminutio spiritus Moysis, sed derivatio virtutis seniorum à virtute Moysis.

13. Arg. 1. Paulus Actor. 20. expressis terminis asserit, Episcopos habere jurisdictionem immediatè à Deo. Probat: Affirmat Episcopos esse à spiritu sancto præpositos regimini Ecclesiæ: *Attendite, inquit, vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. At regimen non est sine jurisdictione: Ergo à quo immediatè sunt ad regimen constituti, ab eodem jurisdictionem accipiunt. Confirmatur. Idem Paulus ad Ephes. 4. scribit: „ Et ipse (Christus) „ dedit quosdam quidem Apol-

„ tolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, „ & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus „ Ministerij, in adificationem „ Corporis Christi: Hoc est, eos ministros dedit Ecclesiæ, ut gregem Christi regerent: Ergo cum jurisdictione, quæ ad regendum est opportuna.

14. Respond. neg. antecedens: & probatio intelligenda est mediante jurisdictione illis tribuenda, & determinanda à Romano Pontifice. Quod evidens est: nam, aut nomine *Ecclesiæ* venit Ecclesia Universalis respectu singulorum Episcoporum, adeo ut quilibet Episcopus sit positus à Spiritu Sancto ad regendam Ecclesiam Universalem; & hoc esse non potest, quidquid dixerit Spalatensis. Etenim potestas regendi Ecclesiam Universalem est data soli Petro, & Romanis Pontificibus illius Successoribus; quibus solis dictum est: *Pasce oves meas*; & definitam est in Florentino. Alioquin tot essent Papæ, quot sunt Episcopi, contra veritatem Catholicam, & Unitatem Ecclesiæ. Vel nomine *Ecclesiæ* intelliguntur omnes particulares Ecclesiæ, adeo ut quilibet Episcopus positus sit immediatè à Spiritu Sancto ad regendam suam

suam Ecclesiam particularem, ut ita omnes collectivè concurrant ad regimen Universalis Ecclesiæ; & hoc similiter est falsum, quia Christus populos Apostolis non divisit, sed omnes universaliter missi sunt in universum mundum. *Euntes in mundum universum*, Marc. 16. & multò minus Episcopis eorum Successoribus, sed illis dixit, Matth. ult. *Docete omnes Gentes, baptizantes*, &c. Marc. ult. *Prædicate Evangelium omni creatura*. Joan. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: quorum remiseritis peccata*, &c. Ergo nec nos debemus hanc limitationem fingere, & divisionem jurisdictionis fuisse factam immediate à Christo, cum ex Evangelio haberi non possit: nam nulla limitatio, aut quoad subditos, aut quoad casus ibi legitur. Et proinde Episcopi constituti sunt à Spiritu Sancto ad regimen Ecclesiæ mediante jurisdictione, quæ singulis tribuitur, & præfinitur ab Ecclesia Romana. Collatio enim potestatis debet esse certa quantum ad casus, & quantum ad territorium, aliàs habens talem potestatem nesciret, quid agere deberet, aut in quem, sive super quo, aut quantum sua autoritas se extenderet.

15 Ad confirmationem ref-

pond. Autoritas Pauli probat, quod ordo, & dignitas Episcopalis sit à Christo instituta, ac Episcoporum jurisdictio in genere, & secundum se ab ipso profluxerit, & sit de jure Divino, quod non inficiamur: Christus enim nedom elegit Petrum, sed etiam voluit, alios Pastores esse in Ecclesia. Verum quod hic, vel ille sit hujus gregis Pastor, & jurisdictionis in individuo sit in hac, vel illa persona, voluit dependere à Pontifice, quem Caput, & fontem jurisdictionis constituit. Considerandum est, quod aliud est instituere potestatem, & aliud instituere aliquem in tali potestate. Primum à Christo institutum est, non verò secundum, (exceptis Apostolis) sed voluit potestatem ordinariam huic, vel illi dari à Pontifice: Omnes enim Episcopi erant radicaliter in Petro, tanquam in fonte, & Capite, & Principe Episcopatus, à quo emanare debebat illorum jurisdictionis ordinaria.

16 Dices. Si non esset jurisdictionis Episcopalis immediate à Deo, sed à Papa, esset revocabilis dignitas Episcopalis, cum sua jurisdictione; ab eo enim quis destitui potest, à quo institutionem accepit, *cap. Salonitate 63. dist.* & ita posset Episcopos omnes sua juris-

ditione privare, & prohibere ne actus jurisdictionis exercerent. Hoc autem est absurdum, & contra jurisdictionem, & Ecclesiæ praxim: g. &c.

17 Respond. neg. sequela. Non enim potest à Papa fieri, ne Episcopi sint in Ecclesia, cum à Christo, ut dictum est, ordo Episcopalis institutus sit; nec efficere, ut functiones concernentes potestatem Ordinis sint invalidæ, & nullæ, quanvis possit sub pœna suspensionis prohibere aliquibus ne illas exercent, adeò ut illicita, quanvis valida, sit administratio: potest tamen impedire, limitare, & auferre munera jurisdictionalia, quæ cum ex Papæ commissione dentur, & non ex sua consecratione illa fortiantur, sunt sub Superioris potestate. Caterum omnes simul jure non potest à jurisdictione amovere; hoc enim esset contra regimen Ecclesiæ: nam Christus instituit Episcopalem potestatem, & Petro, & Successoribus ipsius commisit, ut instituerent aliquos homines in tali potestate; eis tamen non dedit jus ad libitum eos amovendi; nec id umquam censuerunt Romani Pontifices: immò semper intenti fuerunt in defendendis Episcopis. Et si aliquando ab aliquo, vel aliquibus abstulerunt potestatem

jurisdictionis, id fecerunt propter crimina eorundem, per quæ merebantur tali potestate privari. Verum, quod omnes simul talia crimina admittant, est moraliter impossibile.

18 Hinc notabis, Papam non posse jure prohibere, ne ullus consecratur Episcopus, nec consecratis simul omnibus, eam potestatem subtrahere, quæ necessario est ad pascendas oves eis commissas; nam potestas Papæ est in adificationem, non in destructionem. Prohibere autem, ne consecrentur Episcopi, vel consecratos simul omnes jurisdictione privare, & à beneficio deponere, est Ecclesiam destruere, quia est facere, ut simul tota Ecclesia omnibus Episcopis, saltem quoad jurisdictionem, careat. Quibus omnibus simul deficientibus, vel quantum ad actus jurisdictionales depositis, nequeunt Sacramenta commodè ministrari, & populus fidelis sufficienter instrui: Proindeque Papa cui data est cura generalis omnium Ecclesiarum, ita à Divina assistentia regitur, ut Episcopos in partem Sollicitudinis assumat, eos particularibus Ecclesijs præficiendo; nec ad libitum deponat, sed eos solum, qui suis criminibus se reddunt administratione indignos.

19 Arg. 2. Si Episcopi ju-

jurisdictionem accipiunt à Papa, duo incommoda sunt inevitabilia. *Primum*, quod Episcopi in suis Dioccesibus non sint Ordinarii, & Ministri Christi; sed Vicarii, & Ministri Papæ, & Papæ coadjutores. *Secundum*, quod in Concilijs generalibus Episcopi non Judices, sed sint commissarii, & delegati Papæ; in eis enim à Papa jurisdictionem acciperent, ut possent suam sententiam dicere. Quæ sententia absurda, & contra sensum Patrum; qui Episcopos appellant oculos Ecclesiæ, Patres populorum, Vicarios, & Ministros Christi, cum ordinaria potestate in suas oves.

20 Respond. neg. sequela.

Nec sequitur primum incommodum, quia potestas Episcopis per se perpetuò conceditur, ideo non est delegata, sed ordinaria. Quod patet in Parrocho, qui habet potestatem immediate ab Episcopo, & tamen non dicitur delegatus, eo quod curam illam accipit, non pro tempore determinato. Dicitur per se, quia per accidens, propter crimina possunt Episcopus, & Parochus privati beneficio. Alia ratio est apud Macedo:
 „ Potestas Episcopalis, ait, in
 „ radice divina est, cum nita-
 „ tur ordine divino à Christo
 „ instituto; sicque spiritualis,
 „ & sacra non humani juris,

„ sed divini: Quare etsi immediate à Pontifice, conferatur,
 „ non confertur ab eo, tan-
 „ quam à persona humana, sed
 „ tanquam à Christi Vicario,
 „ & Dei personam gerente: igitur,
 „ cum datur, nomine divino
 „ datur, non humano;
 „ atque adeò non est delegata,
 „ sed ordinaria, quod etsi ab
 „ homine datur, ea tamen non
 „ est humana, sed sacra, &
 „ & ordinis altioris, cujus Pontifex non est Dominus, sed
 „ administrator. Hæc ille. Et
 „ quia prudens administrator potest ob crimina eam revocare.
 „ Inde patet Episcopos esse Ministros Christi, quippe à Papa habent jurisdictionem, qua
 „ immediate ministrent Christo, regendo fideles Christi sibi creditos; sicut Parochus est minister Christi (vel minister sub ministro) & tamen ab Episcopo habet jurisdictionem. Et
 „ quando à Papa Episcopi admittuntur in adiutorium, & sollicitudinis partem, sic eos renuntiat, ut Ecclesiarum suarum quoque Deanos, & Principes efficiat, & omnibus suis
 „ jus quoque ex imparita auctoritate dicant: sicut Christus instituit.

21 Dicuntur Episcopi oculi; quia ordinati à Christo, ut sub capite portionem Ecclesiæ sibi ab eodem determinatam

gubernent. Quibus in hoc sensu dicitur, demandata cura universalis Ecclesiae, quatenus cuilibet est demandata sua portio, vel particularis Ecclesia à Pontifice commissa, quæ bene gubernata in bonum cedit totius Ecclesiae, male verò, in detrimentum: quælibet enim Ecclesia particularis, est membrum Ecclesiae universalis. Nec quilibet Episcopus est Vicarius Christi absolute, & cum plenitudine potestatis in totam Ecclesiam; sub hac enim ratione est solus Romanus Pontifex; sed Episcopus dicitur Vicarius Christi, quatenus nomine Christi, autoritate ab eo instituta, & à Pontifice recepta Ecclesiam particularem administrat.

22 Neque pariter negotium facessit secundum incommodum; quod Episcopi non à Christo immediate immediatione suppositi, sed à Papa jurisdictionem accipiant condendi in Concilijs Canones, & decidendi (sed non ultimate) controversias fidei, ut Gravena tr. 4. Catholic. præscript. p. 2. disp. 1. q. 2. art. 7. Ubi observat, quod esto interveniendi Concilijs cum jurisdictione facultas sit à Christo in genere concessa, specificandam tamen, & individuandam voluit ex Romani Pontificis dis-

positione. Ita discreti iamen ponit Episcopos, & Abbates, & Generales, quod isti habent solum jurisdictionem delegatam, quia ex pura commissione, & privilegio; non ita Episcopi, quia sunt in gradu constituti, cui in radice debetur jurisdictione regiminis ordinaria; ipsique ex vi consecrationis in genere habent potestatem, quæ postea illis actui, & in specie tribuitur, cum à Pontifice præficiantur, illisque demandatur, & præcipitur, ut Synodis intersint; ut, qui particulares sunt Doctores suarum Ecclesiarum, & iudices, & testes sint Traditionis. Ex illa vero elevatione, sub Romano Pontifice omnium Iudice, & Magistro, ut Iudices, & Magistri subordinati causas judicant ad totam Ecclesiam pertinentes.

23 Dices: Concilium Constantiense definit, Concilium Generale habere immediate à Christo potestatem. Respondent Doctores, hoc esse verum tempore Schismatis, ubi Papa est dubius. Verum ea de re nulla proprie est edita definitio, per dicenda infra.

QUÆST. VII.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliaqua quæsitæ circa Monachos, & alios Religiosos.

1 **N**otandum est 1. quod apud Græcos quique nominibus vocati fuerunt Monachi. Dionysius enim cap. 6. Eccles. Hierarch. vocat eos suo idiomate *Cultores*; quia plus cæteris Deum colunt, & animam, quam à vitijis purgant, & ornant virtutibus. D. Basilius appellat eos *pugiles*, seu Excitatores; quia tota eorum vita consumebatur in exercitatione virtutum. Philo ipsos nominat *supplices*; quia præcipuum munus illorum erat orare, & laudare Deum. Chrysostomus eosdem nuncupat *Philosophos*; quia eundem locum tenent apud Christianos, quem apud ethnicos habebant Philosophi, qui erant severi contemptores temporalium, & toti studio sapientiæ se applicabant. Cummuniter denique eos vocabant *Monachos*, sicut & Latini faciunt. Quid autem intelligatur nomine Monachi, D. Hieronymus dicit, propriissime convenire solis Eremitis; sed melius est, si dicatur, adaptari illis omnibus, qui à con-

jugijs, à parentum consortio, & à conversatione mundana se separant, ut soli Deo inhaereant per contemplationem: & sic soli Cassinenses, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, & similes alij vocantur Monachi; & non Franciscani, Dominicani, Augustiniani, & Carmelita, qui non solum contemplationi, sed & actioni vacant, ut adjuvent Episcopos, & Pastores in Confessionibus, & Conciliis. Isti autem vocantur Regulares, quia certæ vivendi regulæ addicti sunt; & Religiosi, quia se totos obsequio Dei manciparunt, & Religio est virtus, qua Deo debitus cultus redditur.

2 Notandum est 2. quod Religio est status, & congregatio hominum, qui tendunt ad perfectionem per vota *paupertatis, continentia, & obedientia*. Perfectio enim Christiana consistit in hoc, quod creatura intellectualis conjungatur cum suo ultimo fine, qui est Deus; sed vota Religionis nos perfecte conjungunt Deo, quandoquidem tradimus ipsi animum per obedientiam, corpus per continentiam, & res externas per voluntariam paupertatem: & sic Religio potest dici status eorum, qui tendunt ad perfectionem christianam, quæ tota consistit in charitate, juxta illud

illud Pauli ad Colossens. 3. Charitas est vinculum perfectionis. Insuper nota ex D. Thoma, quod charitas, seu perfectio habet quatuor gradus, quorum *primus* est diligere Deum quantum est diligibilis; & sic solus Deus se amat. *Secundus* est diligere Deum quantum potest creatura illum diligere, ita quod semper de Deo cogitet actu, & sine intermissione in eum se ferat per affectum; & in hoc gradu Beati Deum diligunt. *Tertius* est diligere Deum quantum creatura mortalis potest diligere, à se removendo omnia impedimenta amoris divini, & se consecrando totam Dei obsequio: & hic gradus potest dici competere Religiosis. *Quartus* charitatis gradus est Deum diligere, non intensivè, sed appretiativè, ita quod Dei amor præferatur cæteris rebus, & nihil admittatur contrarium dilectioni divinæ, & in hoc gradu, qui est imperfectior præcedentibus, omnes Christiani tenentur Deum diligere. Nota insuper, quod non sufficit ad religionem habere tres virtutes supradictas, nisi accedat votum, & promissio Deo facta, qua quis se obstringat perpetuo ita victurum. Religio enim est status quidam, & status rem immobilem, & perpetuam significat; & sic mul-

ti sunt perfecti, qui non sunt in statu perfectionis; & multi sunt in statu perfectionis, qui non sunt perfecti; qui enim haberet, & custodiret vota Religionis, cum potestate retrocendi, quando libuerit, esset perfectus; sed non esset Religiosus, seu in statu Religionis: quia deficeret immobilitas.

3. Notandum est 3. quod proprie loquendo sunt tria tantum Religiosorum genera; juxta tres modos diligendi Deum, & illi serviendi. Potest enim obsequium præstari Deo, vel per contemplationem, vel per actionem, vel per conjunctionem contemplationis cum actione; & sic sunt tria Religiosorum genera, quorum primum proficitur vitam contemplativam solum, secundum proficitur vitam activam, & tertium proficitur vitam mixtam. Qui primam vitam ducunt dividuntur in plures formas, quoniam alij sequuntur instituta Antonij, Pachomij, Basilij, Benedicti, & Sancti Brunonis. Qui vitam activam ducunt, dividuntur in tot formas, quot sunt gradus Charitatis; ita quod Ecclesiam armis protegendum Deo inserviant, ut patet de Equitibus Hierosolymitanis, sancti Jacobi, sancti Joannis, &c. Qui proficuntur vitam mixtam actione & contemplatione, militant sub

Sanc-

Sancto Francisco, S. Domini-
co, S. Augustino, &c. & sic pa-
tet, quod Religiosorum alij sint
purè contemplativi, alij acti-
vi, & alij mixti. Advertit hic
Bellarminus, quod Religiosi
non semper indiguerint confir-
matione suæ Religionis per
Summum Pontificem; antiqui
enim fundatores veterum Reli-
gionum, quales erant Anto-
nius, Basilus, Benedictus, &
similes, nullam leguntur quæ-
sivisse approbationem à Ponti-
fice. Sed cum pauperes de Lug-
duno circa ann. 1170. ordinem
quemdam religiosum instituif-
sent multis hæresibus admix-
tum, damnati fuerunt à Lucio
III. & Alexandro III. successore:
Ideo institutores ordinum
Recentiorum, ut v. g. Fran-
ciscus, & Dominicus, ne sibi
quid simile accideret, impetra-
runt confirmationem suarum
regularum. Et paulo post In-
nocentius III. in Concilio La-
teranensi prævidens periculum,
quod imminebat Ecclesiæ, si
quilibet posset instituere ordi-
nem inconsulto Pontifice, pro-
hibuit, ne Ordo novus insti-
tueretur, quin accederet con-
firmatio Pontificis: & antiquæ
Religiones fuerunt etiam pos-
tea à Pontificibus approbatæ,
& confirmatæ.

4 Notandum est 4. hæreti-
cos tria mendaciter proferre

Tom. III.

1. quod, scilicet, Monachi, &
Religiosi incœperint post an-
num Christi trecentisimum, ita
ut nulli extiterint ante Anto-
nium, Macharium, & similes.
2. Quod primi Monachi vi-
tam eremiticam duxerint me-
tu persecutionum, vel ut imi-
tarentur pravam Essenorum
consuetudinem. Tertio, quod
Monachi hujus temporis nihil
habeant commune cum illis
antiquioribus, qui solitudinem
amplexati sunt. Contrarium
sufficienter probant Catholici;
quod, scilicet, ante Antonium
& Macharium monachi fuerint:
quod tales vita coluerint reli-
giosam, non ex mala, aut
prava imitatione; sed ob de-
siderium perfectionis: quod de-
nique Religiones hujusce tem-
poris eadem fuerint in essen-
tialibus, ac veteres illæ.

5 Primo, inquam, non
cœperunt religiones cum An-
tonio, quando quidem etiam
in lege naturæ fuit quædam re-
ligionis adumbratio, quæ ma-
gis expressa fuit in lege Mosai-
ca, & longe perfectior tempo-
re Apostolorum. In lege, in-
quam, naturæ Gen. 4. dici-
tur de Enos, *iste cœpit invo-
care nomen Domini*, quod in-
telligi debet de aliquo cultu
extraordinario; quoniam ante
Enos, Adam, Abel, & Seth
Dominum invocabant. In ve-

Kk

teri

teri testam. Numer. 6. Nazaraei se totos consecrabant Domino. Elias, Eliseus, & filij Prophetarum sine uxibus, & divitijs vivebant in hoc mundo. Unde Hieronymus ad Rusticum vocat eos Monachos veteris testamenti. Idem habetur de filijs & nepotibus Rechab, qui Jeremia 35. vivebant sicut Monachi nostri. Tandem Joannes Baptista à Patribus vocatur Monachorum, & Eremitarum princeps, præsertim à Chrysostomo hom. 1. in Marc. „ Sicut *inquit* Sacerdotum principes sunt Apostoli, sic Monachorum Princeps est Joannes Baptista. Quoad tempora quæ successerunt Apostolis, fuerunt Monachi ante Antonium; quoniam Athanasius in vita Antonij scribit, quod essent Monachi, qui in agris vicinis civitatibus Monasteria sua constituebant. Damascus etiam Papa dicit, Dionysium ex Monacho factum fuisse Summum Pontificem: Dionysius autem ille assumptus est ad Pontificatum ann. 266. & sic ante Antonium erant Monachi. Quod confirmat Dionysius Areopagita, qui scribit Epistolam ad Demophilum Monachum.

6. Secundo, ex occasione persecutionum non est exorta vita Monachorum; licet enim Paulus primus Eremita perse-

cutionis occasione solitudinem colere cœperit, tamen Antonius ex solo studio purioris vitæ formam duxit eremiticam. Unde licet Paulus ipsum Antonium præcesserit, non tamen vocatur eremitarum princeps; quia non habuit ipse discipulos, quos in vita eremitica instrueret, bene autem Antonius. Tertio, essentia vitæ Monasticæ religiosorum hujusce temporis est eadem ac antiquorum; quia essentia vitæ religiosæ tunc temporis in tribus virtutibus consistebat, nempe in obedientia, paupertate, & castitate; quæ virtutes frequentantur à nostris. Quod etiam Antiqui Monachi habuerint Cucullas, habitum Monasticum, Psalmodiam, jejunia, ciborum delectum, & similia; probari potest ex Epiphanio in compendiarie doctrina, & ex Cassiano lib. de Institut. Cœnobiorum.

7. Inquires 1. *Quis fuisset primus author status Religiosi?* Respond. Quoad essentialia Religionem constituentia, fuit Dominus noster Jesus Christus; quando discipulos suos ad amplectenda tria Evangelica consilia exhortatus est, Matth. 16. & 19. Luc. 9. Quoad accidentalitatem, fuerunt ipsi ordines fundatores, ut S. Pater Franciscus, S. Dominicus, S. Augusti-

tinus, S. Benedictus, S. Basilus, &c. quorum unusquisque secundam particularem Spiritus Sancti illuminationem, suis sequacibus certas Regulas ordinarunt, tanquam congruentissimos modos ad vota essentialia facilius observanda: ut sunt corporis macerationes, abstinencia, jejunia, orationes, disciplina, mendicitas, &c. & aliæ multæ asperitates; quæ licet non sint de essentia Religionis, multum tamen conferunt ad votorum observantiam, & Ordinis conservantiam.

8 Inquires 2. *Quinam fuerunt primi Religiosi?* Respond. Sanctus Thom. dicit fuisse Discipulos, & Apostolos Domini nostri Jesu Christi. Est enim communis opinio, inter Doctores, quod emiserint tria essentialis Religionis vota, quando relictis omnibus secati sunt ipsum; & ita facere, exemplo suo, alios docuerunt. *Non est ergo status Religiosus purum inventum humanum:* Hoc efficiunt hæretici, sed non sunt audiendi, cum immediate à Christo Domino institutus fuerit, laudatus, & approbatus. Hoc vitæ genus non solum Apostoli, sed & multi Christiani in principio Ecclesiæ amplexi sunt, ut indicat S. Lucas Act. 4. 32. his verbis: *Erat*

eorum cor unum, & anima una: neque quisquam eorum qui possidebat aliquid, suam esse dicebat: sed dividebatur singulis prout cuique opus erat. Ex quo colligitur, fideles in primitiva Ecclesia saltem, more religiosorum vixisse. Hic Religiosorum primarius status, diversimodè per trecentos annos, & amplius propagatus, dilatatus, atque multiplicatus fuit: sed vicissitudine temporum, & refrigescente Charitate paululum à primitiva perfectione defecit: & tanto facilius, quo nullus erat uniformis vivendi modus. Unusquisque perfectiones Evangelicas conabatur adipisci pro suo genio, & capacitate.

9 Inquires 3. *Quot sunt Religiosorum Ordines?* Resp. Quatuor principales Religiones recensentur sub quibus ceteræ militant. 1. Religio illa est, quæ dicitur S. Basilij ab eodem instituta sub Constantino Magno Imperatore circa ann. 350. vivente adhuc S. Antonio Abbate. Quanvis jam fuerint Monasteria ædificata, directioni S. Antonij subjecta; nulla tamen erat constituta, atque determinata in scriptis, seu per scripta tradita Monachis Regula. Sanctus Basilus igitur sub Felice II. Summo Pontifice, primus fertur dedisse Regulam in

scriptis Monachis; & pro eorum instructione, & gubernatione Sanctissimas leges extruxisse, & ordinasse. Hi religiosi primi fuerunt qui votis ad Monasticam vitam perpetuo se adstrinxerunt. Eiusdem Regulæ professores fuerunt viri sanctissimi, & celeberrimi. Inter ceteros insignes fuere, SS. Ephrem, Chrysostomus, Gregorius, Nazianzenus, Joannes Damascenus, Hieronymus, &c.

10 Secunda religio est Sancti Augustini, ab eodem circa ann. 390. fundata, sub Syricio Pontifice. Duo fuerunt instituti Ordines Canonorum, & Eremitarum. Quinam prius? liquido non constat. Disputant accerrimè, inter se, utriusque Regulæ discipuli. Canonici Regulares ortum, & originem se trahere dicunt immediatè ab Apostolis. Verum, cum eorum institutum, ab antiqua, & Apostolica perfectione recessisset, pristinae integritati ab Augustino restitutum fuit.

11 Tertia religio est S. Benedicti, qui sicut Basilii Orientalis Ecclesiæ; ita & ille fuit Occidentalis Ecclesiæ Monachorum Pater, & Patriarcha circa ann. 500. sub Symmacho Pontifice. Hic Sanctus vir à nonnullis creditur institutum S. Basilii aliquamdiu fuisse professum, pro eo quod S. Grego-

rius ait, ipsum vitam Monasticam duxisse in altissima spelunca, quæ *sublatus* dicitur, & in locum demortui Abbatis substitutum fuisse. Quidquid sit de hac re, ab omnibus communiter Monachorum Occidentalium Patriarcha habetur. Fundamentum sui Ordinis jecit in monte Cassino; & multiplicatis discipulis, brevissimo tempore duodecim Monasteria in Italia ædificavit, quæ & sanctissimis legibus communivit, pluribus in rebus Regulam S. Basilii imitatus. Inde per totum Orbem Religiosissimus hic Ordo, mirifice propagatus est, tantaque sunt, quæ de ipso in Chronicis circumferuntur, ut nec lingua, nec tempus sufficeret ad narrandum.

12 Quarta religio, est Seraphici Patris nostri S. Francisci, Fratrum Minorum communiter nuncupata: quæ incepit sub Innocentio III. circa ann. 1208. ab eodem viva voce laudata, & confirmata. Et demum ann. 1223. die 29. Novembris, ab ejus Successore Honorio III. sui Pontificatus octavo, diplomate Apostolico confirmata: cujus originale aservatur in Sacratio Apsidensi. Hæc Sancti Patris nostri Francisci Regula, inter quatuor recensitas approbata, à Christo D. revelata piè creditur.

QUÆST.

QUÆST. VIII.
DE OPERE MONACHO-
rum, & de illorum victu
ex eleemosyna.

1 **A**LIJ dicebant, non licere Religiosis laborare pro victu, sed eos debere confidere omnino in Dei providentia. Sic Mes-
saliani, testibus Epiphanio, & Augustino. Alij ex opposito cum Wiclepho, Guillelmo à Sancto amore, & Calvino volebant, Religiosos ex proprio labore victum comparare; nec ullo modo mendicationem illis licere. Adversus utrosque.

2 Dicitur 1. non magis teneri Monachos ad victum labore comparandum, quam sæculares. Sic D. Thomas 2. 2. q. 187. art. 3. & D. Bonaventura, lib. de paupert. Christi. Nam laborare manibus suis, vel est præceptum, vel est consilium? Si est præceptum; æqualiter obligat sæculares, ac Religiosos: quia præceptorum observatio necessaria est omnibus, & singulis vitam æternam ingredi cupientibus. Si vero est consilium; nullus tenetur ad illius observationem. Consilia enim non obligant, nisi eos, qui ex voto ad illa se astrinxerunt: sed Religiosi plures non voverunt illud consilium: g.

non tenentur illud observare; sicut nec sæculares. Quòd si dicatur præceptum de laborando esse naturale: respondendum erit, non obligare, nisi rempublicam, in qua alij debent esse opifices, alij agricolæ, alij medici, alij judices: non verò singula membra rei publicæ; nec proinde Religiosos, qui in republica habent officium orandi, psallendi, & similia faciendi.

3 Dicitur 2. quòd liceat Monachis ex mendicatione vivere, ut patet ex Innocentio III. Honorio III. Greg. IX. Innoc. IV. Alex. IV. Nicolao IV. & alijs Pontificibus, qui vitam Religiosorum mendicantium, tanquam Sanctam, & perfectam approbarunt. Quòd autem vita mendicantium voluntariè sit approbanda, patet exemplo Domini, qui non habebat possessiones proprias, aut in communi, Luc. 9. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*: nec operabatur manibus suis, sed ex eleemosynis fidelium vivebat, Luc. 6. *Mulieris aliqua ministrabant ei de facultatibus suis*. Deinde, Apostoli omnia dimiserunt, nec habuerunt possessiones in communi, nec operabantur manibus, sed vivebant ex liberali-
tate

tate auditorum, Marth. 10. & 1. Cor. 9. Tandem miracula, quæ Deus edidit per B. Franciscum, & S. Dominicum, Authores vitæ pauperis, confirmant mendicandi rationem.

4 Obijciunt contra primam propositionem adversarij Scripturam, Augustinum, & antiquos Religiosos, qui vivere solebant ex labore proprio manuum suarum. Primò, Actor. 20. v. 34. ait Paulus: *Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Ad Ephes. 4. *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis.* Ad Thessalon. 4. *Operamini vestris manibus.* Respond. Apostolum in illis locis non scribere Monachis, sed sæcularibus; & sic non magis tenentur ex hoc Religiosi ad laborem corporalem, quàm sæculares; ut supra diximus. Deinde, in præcæritis locis non præcipit absolute laborem manuum, sed solummodo ad evitandum furtum, scandalum, vel otium, ut patebit consideranti tenorem verborum Apostoli. Cum ergo Religiosi impleant vitam in spiritualibus, nec in hoc sit scandalum, aut otium, non propterea tenentur desistere à regularibus officiis, ut labori manuum vacent.

5 Secundò, allegant adversarij contra Monachos Augustinum, qui lib. de opere Monach. cap. 37. dicit, Religiosos teneri ad istud Apostoli præceptum, nec excusari per spirituales occupationes. Resp. Augustinum in illo libro solum obligare ad operandum manibus illos, qui antequam fierent Religiosi, vivebant ex opere manuum, quod idem facere debent in Religione, sine impedimento majoris boni, quod tamen nolunt facere ex otio, & pigritia. Cap. enim 21. excipit Religiosos à labore corporeo, qui Ecclesiastica ministeria exerceant, uti faciunt Mendicantes: *Si Evangelistæ sunt, si Ministri altaris, si dispensatores Sacramentorum, bene sibi istam non arrogant, sed planè vendicant potestatem vivendi ex facultatibus populi.*

6 Tertiò, adducunt consuetudinem antiquarum Religionum, quæ teste Hieronymo epist. 4. ad Rusticum, & Aug. lib. 1. de morib. Ecclesie, cap. 31. secundum Apostoli Legem manibus laborabant. Respond. hoc mirum videri non debere: ex proprijs enim regulis tenebantur operari manibus: tum, quia non habebant possessiones sibi relictas, nec elemosynas poterant quarere à populis, quibus non inserviebant.

Tum

Tum, quia cùm essent omnes laici, excepto Abbate, non erant satis occupati; & sic ad fugiendum otium, necessarius erat illis labor. Unde D. Hieronym. ep. 4. ad Rusticum, dicit: *Aegyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutem; ne mens vagetur cogitationibus perniciosis.* Cum ergo Religiosi hujusce temporis ut plurimum occupentur in prædicationibus, & administratione Sacramentorum, possunt cessare à labore manuum, ut majori bono se applicent. Adde, quod qui Canunt in Choro publicè, concionantur, docent, confessiones audient, dici possunt laborare manibus; quandoquidem manibus operari est operari corporaliter, si vè id fiat manibus, si vè pedibus, si vè lingua, si vè alio modo; alias auriga, nauta, cursores, & vigiles, non dicerentur manibus operari. Idèò autem labor corporalis, qualiscumque sit, appellatur opus manuum; quia manus est instrumentum præcipuum, quo operamur.

7 Obiiciunt adversus secundam assertionem Guillelmus à Sa. eto Amore, Desiderius Longobardus, Gicaldus de Abarrivilla, Ricardus Episcopus

Armachanus, cum Wicklffo, Luthero, & alijs, dicentes; eos, qui sponte mendicitatem profitentur, esse extra statum salutis. Obiiciunt, inquam, id quod habetur Deuter. 15. *Omniò indigens, & mendicus non erit inter vos.* Sed illis verbis non prohibetur mendicitas, sed promittitur ubertas tanta, ut nullus sit futurus mendicus inter Judæos. Vel, ut dicit B. Thomas, prohibetur per talia verba mendicitas, non ex parte mendicantium, sed ex parte divitum, qui permittere non debent, ut sint inter eos ulli mendici ratione cleemosynarum, quas debent illis conferre divites. Si Proverb. 30. Scriptura detestetur mendicitatem, ut causam multorum malorum, sicut, & Ecclesiast. 27. *Propter inopiam multi dereliquerunt*: hæc dicta sunt de involuntaria mendicitate, quæ causa est, ut multi furerentur, & pejerent. Si dicatur Actor. 20. *Beatiùs est dare, quàm accipere*; id est, beatiùs est dare omnia simul propter Christum, intelligitur.

8 Dicunt, secundò, quod ille qui se sponte redigit ad mendicitatem, exponat se periculo fame moriendi, tentetque Deum, ipsi afferens media ordinaria ad vitam conservandam, renuntiando facultatibus, quas illi dederat. Respond.

hoc

hoc verum fore, si quis donet omnia sua, probabiliter sciens se nihil postea inventurum: Religiosi autem totaliter confidentes in Deum, experientia noscunt sibi necessaria esse sup-
 peditanda. Si dicatur Religiosos mendicantes injuriam facere veris pauperibus, quibus melius est dare eleemosynam, quam Religiosis, qui vivere possent sine mendicatione. Responderi debet; ex hoc ergo esse colligendum, quod Clerici, & Monachi, qui ex possessionibus vivunt legatis suæ Ecclesiæ, vel suo Monasterio, peccarent illis utendo, sicut & benefactores: qui talia bona dedissent. Quod nemo dixerit. Immò docet D. Hieronymus in fine libri contra Vigilantium, quòd tribus de causis potius facienda sit eleemosyna Religioso minus indigenti, quam non Religioso, qui magis indiget. Primò, si Religiosus relinquens bona propria, ea dederit pauperibus: tunc enim quædam est justitia, ut ex bonis pauperum vivat. 2. Si labores pro populo concionando, & sacris ministerijs sese applicando, potest justè eleemosynas quibus vescatur quærere. 3. Quia eleemosyna danda est meliori: sed Religiosi vitam profitentur perfectam: g. potius Monachis erogari debet eleemosyna, quam alijs,

si istorum extrema necessitas non prævaleat. Quod si insistent, dicendo, aliquando Religiosos Mendicantes esse deterioris vitæ pauperibus Laicis. Respondendum est, quòd nec Ecclesiæ, nec fideles judicent de internis: & sic, quia Religiosi exterius profitentur vitam Monasticam, quæ est status perfectionis, consequenter præferendi sunt alijs pauperibus.

9 Occasione diversitatis Religionum, non erit inutile examinare ea, quæ tradit D. Thomas, quæst. 188. ubi in primo articulo supponens varietatem illam esse convenientem Ecclesiæ, ad cujus ornatum multum confert, quòd sit tanquam Regina circumamicta varietate, quærit in secundo articulo, utrùm debeat institui Religio aliqua ad opera vitæ activæ? Ad quam quæstionem affirmativè respondet. Quia nimirum Religionis status ordinatur ad perfectionem charitatis; charitas autem se extendit ad dilectionem Dei, & proximi; & sic religio ratione primi debet respicere vitam contemplativam, & ratione secundi vitam activam. Sicque optimum est, ut Religio nendum instituat ad vitam contemplativam, sed etiam ad opera vitæ activæ, quæ ad dilectionem proximi spectant.

Quæ-

10 Quærit in tertio articulo, utrum congruè instituat^r Religio aliqua ad militandum; ubi respondet, hoc quidem posse fieri, non propter aliquid mundanum, sed ad divini cultus, vel publicæ salutis, vel pauperum oppressorum defensionem. Unde Augustinus ad Bonifacium ait: *Noli existimare, neminem posse placere Deo, qui armis bellicis ministrat: in his enim erat Sanctus David, cui Dominus magnum perhibuit testimonium.*

11 Quærit in 4. articulo, utrum possit institui Religio ad prædicandum, vel audiendum confessiones: quod certissimum esse probat; cum magis procuretur utilitas proximi per ea, quæ pertinent ad spiritua-lem n^{re} salutem, quam per ea, quæ spectant ad protectionem corporis; cum spiritualia corporalibus potiora sint. Quod si dicatur, Christum misisse tantum duodecim Apostolos ad prædicandum, quorum Episcopi suum locum tenent; & septuaginta duos discipulos, quorum officio funguntur Pastores; Et sic non debere admitti Religiosos, qui prædicent, aut audiant Confessiones. Responderi debet cum Doctore Angelico, quod formam septuaginta duorum discipulorum nedum teneant Presbyteri, sed

& omnes illi qui inserviunt Episcopis; quales sunt Religiosi, qui ad hoc deputantur à Papa.

12 Quærit in art. 5. Num instituenda sit Religio ad studendum? Et respondet, conveniens esse, ut Religiones instituantur, quæ studio bonarum artium, & scientiarum vacent. Inter opera enim vitæ activæ principaliora sunt, quæ ordinantur directè ad salutem animarum: sed prædicare, audire confessiones, & ministrare Sacramenta, multum conferunt ad animarum salutem; quæ non possunt ritè fieri absque scientia, & doctrina; g. conveniens est, ut Religiones instituantur ad studendum. Unde Hieronym. in Epist. ad Paulinum eum invitat ad discendum in statu Monastico, inquit: *Discamus in terris, quorum nobis scientia perseveret in Cælis.*

13 Quærit sexto, an Religio, quæ vacat vitæ contemplativæ, sit nobilior ea, quæ se applicat ad opera vitæ activæ? quod resolvit in favorem contemplationis, dicente Domino Lucæ 10. Mariam, quæ vitam contemplativam denotat, meliorem partem elegerat. Interiora enim communiter habent præferentiam super ea quæ solum exteriora sunt: sed ope-

ra vitæ activæ secundum se con-
siderata sunt exteriora, & sic
sunt minus perfecta actibus
contemplativis.

14. *Quærit art. 7. utrum habere aliquid in communi, diminuat perfectionem Religionis? Et conclusio ejus est, quod facultates propriæ repugnent quidem perfectioni Religionis; non verò eas possidere in communi ad necessarios vitæ usus. Quia perfectio non consistit essentialiter in paupertate; sed est instrumentum perfectionis, quatenus divitiæ sunt obstaculum quoddam impediens, quo minus aliquis Deo perfecte adhareat.*

15. Querit denique, art. 8.
an perfectior sit Religio in so-
cietate, quam in solitudine : &
respondet, quod si Religio soli-
tariorum debite assumatur, sit
perfectior simpliciter religione
eorum, qui vitam in societate
ducunt. Augustinus enim lib.
de Operib. Monachor. cap. 23.
dicit illos esse Sanctiores, qui
a conspectu hominum separati,
nullum ad se præbent accessum,
videntes in magna oratio-
num intentione.

QUÆST. IX.

IN QUA RESOLVUNTUR

alia dubia.

Inquires 1. *Quot sunt ordines Mendicantes, & quare Mendicantes dicuntur?* Respond. Quatuor principales enumerantur, qui sunt: Prædicatorum, seu Dominicanorum; Franciscanorum; Augustinianorum, & Carmelitarum: ad quos nonnulli reducuntur. Mendicantes dicti sunt; quia vi primæ institutionis eorum ex fine particulari, ad vitam mixtam destinati, paupertatem non tantum in particulari, sed etiam in communi observant, viventes de his solis, quæ vel mendicabantur humiliter; vel liberaliter donabantur; vel honesto acquirebantur labore, & industria. Arg. C. *Exiit* in 6. Tales eo jure communi *Mendicantes* appellati sunt. Diximus *vi primæ institutionis*: nam postea privilegijs Summorum Pontificum, sicut & Sacri Concilij Tridentini, *sess. 25. cap. 3.* conceditur omnibus religionibus, *etiam olim vere Mendicantibus*, exceptis Observantibus, & Capuccinis, bona immobilia, dominiumque rerum in communi habere.

2. Inquires 2. *Fuitne expediens ut in Ecclesia Dei instituerentur Religiones quædam?*

Resp. Nullus Catholicus hanc veritatem, fuisse, scilicet, expedientissimum, in dubium revocare potest. Primo, quia Dominus noster Jesus Christus primus est religiosi status author, & institutor, ad quem amplectendum Apostolos, & multos alios efficacissimis verbis exhortatus est: id quod non fecisset, si Religiones Ecclesiæ suæ utilis esse non cognovisset. Secundo, quia teste continua experientia, Religiosi suis meritis, & precibus; exemplo, & doctrina; zelo, & labore, plurimum semper profuere Ecclesiæ, innumera eidem conferendo bona, & gravissima ab eadem avertendo mala: adeo ut Christus ipse Sanctæ Theresiæ dixerit: *Vae mundo, si Religionēs non essent.* Religionum utilitatem comprobant adhuc celeberrima illa visio, quam habuit Innocentius III. qua vidit Lateranensem Ecclesiam ruinæ proximam, Sancti Francisci suppositis humeris sustineri. Ex quo tempore erga ipsum præcipuam devotionem concepit. Et petitioni ejus per omnia se inclinans, Regulam suam approbavit, Cardinalibus adstantibus dicens: *Vere hic est ille, qui opere ac doctrina*

Christi sustentabit Ecclesiam.

3. Inquires 3. „Cum tot „ Sancti Ordines, & approba- „ ta Regulæ fuerint; cur S. „ Franciscus novam Regulam „ facere voluit, quasi non sufficerent priorum instituta „ Sanctorum? Respondet S. Bonaventura, quod Pater S. Franciscus: „ Spiritu Dei plenus, & „ zelo charitatis Dei, & prop- „ ximi totus ignitus, triplici desiderio flagrabat, videlicet, ut totus posset esse imitator Christi in omni perfectione virtutum. Secundo, ut totus posset adherere Deo, per assiduam contemplationis ejus gustum. Tertio, ut multos posset lucrari Deo, & salvare animas, pro quibus Christus voluit crucifigi, & mori. Et quia non suffecit ei, ut ista in propria persona tantum ageret; voluit instituere ordinem, ut multos cooperatores haberet, non solum in præsentī, sed etiam in futuro; qui & sanctitatis ejus imitatores existerent, & alios plurimos Deo lucrarentur. Ordines autem, quos ipse S. Franciscus invenit in Ecclesia, aliqua prædictorum trium ex parte habebant, ut Cœnobitæ, qui in studio virtutum Christi imitantur vestigia. Eremitæ, qui contemplationi divinæ frequentius vacant; & Clerici Lectors plebium, qui animarum

curam habentes ex officio, lucris animarum omni vigilantia intendere debent. Et quia hæc tria simul invenit in nullo ordine; *Spiritu Sancto edoctus* novam condidit Regulam, & novum Ordinem instituit, quo in professione Evangelicorum consiliorum, obedientia, videlicet, & castitatis, & abdicatione proprietatis, Christi vestigia sequeretur, & in officio prædicationis, & confessionis animarum lucra utiliter quæreretur, & in altissima paupertatis mendicitate, libertatem spiritus retinens, contemplationis supernæ apprehenderet paritatem. Noluistamen Franciscus, esse Fratres suos adstrictos ad curam animarum, ex debito necessitatis, sed ex mera charitatis affectu; & ut meritum spectarent de fructu salutis aliorum, & periculum evitarent de perditione eorum. Participes in lucro, indemnes in detrimento; ut alios extrahant de naufragij, seu incendij periculo; ipsi tuti consistentes in solido non periclitentur cum pereantibus in peccato.

4. Inquires 4. *Quæ Religio est melior?* Respond. Hanc questionem movet S. Bonaventura, & responderet esse illam, in qua sequentia quinque inveniuntur: *Primum*, si in su-

dio omnis virtutum communiter personæ illius Ordinis ferventius exercentur, maximè charitatis, humilitatis, & internæ devotionis. *Secundum*, si omnia vitia, & scandala odio habent, & sollicitè cavent; & occasiones peccatorum amputant, & extirpant; & munditiam diligunt, & conservant. *Tertium*, si boni apud illos diliguntur, ac foventur, & despectis alijs, in regimine animarum soli assumuntur, & per eos maxime gubernatur ordo. *Quartum*, si à seculari frequentia se subtrahunt, & honores fugiunt. Si divitias non ambiunt, & conformari huic sæculo, tam in moribus, quam factis, seu qualibet apparentia, erubescunt. *Quintum*, si damnum, & injurias illatas, ac despectiones, tacite, & patienter sufferunt, nec per quarimonias vindicare se cupiunt: sed Deum inspectorem attendunt, qui suos, cum vult, & expedit, potest defendere. Quæ ista signa plenius habent Religiones, meliores sunt: & quæ minus habent, sunt minus bonæ. Religiosus, qui etiam singulariter hæc omnia habet, bonus est, etiam si alij communiter non habeant.

5. Inquires 5. *Quæ est boni, & veri Religiosi vita?* Respond. Viro Religioso, qualis esse

esse debet, nullus est felicior. Vitam ducit quietam, coelestem, Angelicam, ab omni inquinamento mentis, & corporis illibatam. Sanctorum Beatitudinis in hac lachrymarum valle, jam quomodo participes est. Vota sua corde pleno Domino suo reddit; & promissam cum fervore, zelo, & diligentia observat sui Fundatoris Regulam. Præclaros indices in via virtutis, & perfectionis facit progressus, & nova semper acquirit merita in omnibus suis actionibus, studiis, laboribus, poenis, religiosis exercitiis; immo, & in omnibus suis naturalibus moribus. Et hoc virtute Sacrificij sui corporis, & spiritus, in *holocaustum medullatum*, Deo per professionem Religiosam oblati. Raro cadit in defectus graves, & cadendo cito resurgit per quotidianos spirituales actus; peccatorum suorum veniam obtinere meretur frequenti Sacramentorum susceptione. Cautè incedit, pericula in via salutis non raro occurrentia superno lumine detegit, & effugit; latentisque dæmonis insidias, divino fretus adjutorio, superat. Summa gaudet animi quiete, & perpetuo per fidem, spem, & charitatem Deo suo magis, ac magis unitur. Nihil ipsum perturbat, ut pote divinæ volun-

tati totaliter submissus. Coelestibus gratiarum imbribus continuo irrigatur. Et ut uno verbo absolvam, quod cœpi, *felicius vivit nemo.*

6. Isti sunt, quos hæretici blasphemantes vocant inutiles in hoc mundo; contra quos dixit D. Aug. lib. de Morib. Ecclesiæ, cap. 3. *Videntur Eremitæ plusquam oportet deseruisse res humanas non considerantibus, quantum nobis eorum animus in orationibus prosse.* Et meritò; nam Jacobi 5. *Multum valet deprecatio iusti assidua. Verè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum?* inquit Rufinus. Ipsi pro muro sunt Reipublicæ ab hostium incursu, eamque a flagellis divinæ justitiæ præservant. Cum Deus civitati beneficium præstare vult (inquit Plato) bonos viros ei producit: & cum civitati calamitatem immisurus est, aufert ab ea viros bonos. Unde de Sodoma dixit Dominus Abrahamo: *Dimittam omni loco propter quinquaginta justos. Non percutiam propter quadraginta. Si essent viginti non interficiam: & si essent decem tantum, non delebo propter decem.* Discimus in hoc loco (ait D. Ambrosius) *quantus murus Patriæ sit vir justus. Cum Sancti de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus,*

duc, ait D. Chrysoſt in Math. 1. *Vae mihi ! perijt Sanctus de terra*, inquit Mich. 7. Videant nunc hæretici, & qui ſpiritu eorum imbuti ſunt, quomodo viri Religioſi, ſi verè Religioſi ſint, plus deſerviunt ad conſervandas Urbes, Regna, & totum mundum, quam omnia instrumenta bellica, quam omnes milites, omnes Duces, omnes Generales, omnes Reges terræ, ſi ipſi juſti non ſint. „ Si in præceptis meis „ ambulaveritis, & mandata „ mea cuſtodieritis : „ dabopa- „ cem in finibus veſtris : dor- „ mietis, & non erit qui ex- „ terreat. Auferant malas beſ- „ tias : & gladius non tranſibit „ terminos veſtros. Perſequi- „ mini inimicos veſtros, & cor- „ ruent coram vobis. Perſe- „ quentur quinque de veſtris „ centum alienos, & centum „ de vobis decem millia : ca- „ dent inimici veſtri gladio in „ conſpectu veſtro. Sic loquitur Deus in Levitico cap. 26. v. 3. & ſequentibus. Videant hoc, & conſiderent qui plus fidunt in Armis, quàm in virtutibus; plus fidunt in viribus ſuis, quàm in obſervantia mandatorum Dei. Errant certe: Miſerator, & miſericors Deus illos illuminet, Amen.

QUÆST. X.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliqua quaſita circa fideles

Laicos.

Tertium membrum Eccleſiæ conſtituunt Laici, ſeu Sæculares, de quibus Bellarminus, agendo de memb. Eccleſiæ, ſex proponit quaſtiones, non quidem de Laicis particularibus, ſed de poteſtate politica Chriſtiano- rum Magiſtratum, qui præſunt fidelibus populis. Querit 1. an politica poteſtas ſit bona, & Chriſtianis licita? Querit 2. an politica poteſtas amittatur per peccatum? Querit 3. an Magiſtratus, & Chriſtiani Principes poſſint leges condere, exercere judicia, & punire nefarios? Querit 4. an Chriſtianis bellare liceat? Sed de hoc jam nos ſatis ſupra. Querit 5. an Magiſtratus ſit Religionem defendere? Sexto denique inquit, an Magiſtratus debeat hæreticos, ab Eccleſia judicatos, temporalibus mulctari poenis? Hæc omnia nos breviffimè jam reſolvimus.

2 Circa primam difficultatem, an poteſtas politica ſit bona, & licita Chriſtianis, negative reſpondent Anabaptiſta Trinitarij, ſic dicti, quia Tri-
ni-

nitatem, & Incarnationem negabant: tales enim facientes antithesim inter verum, & falsum Christum, dicebant falsum Christum in sua Ecclesia habere Reges, Principes, Magistratus, & gladios: Christum autem verum nihil tale admittere in sua. Catholici verò, quos in hac parte sequuntur Lutherus, Calvinus, & Melancton, probant justam, & legitimam esse Magistratum potestatem, Christianisque licitam. *Primò*, quia ex utraque lege hoc habetur, cum Proverb. 8. habeatur: *Per me Reges regnant.* Et Matth. 22. Christus dicat: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Et Petrus 1. 2. moneat: *Deum timere, & honorificare Regem.* *Secundò*, si potestas politica esset quid malum ex se, Melchisedech nunquam fuisset Rex Salem, nec Joseph præfuisset toti Ægypto, nec David gubernasset Judæos, nec multi Sanctissimi Principes Thronum ascenderent post Christum. *Tertiò*, quia Principatus politicus ita est naturalis homini, ut tolli non possit, quin natura hominis destruat; est enim animal sociabile, quod Rectore indiget; quoniam multitudo non potest diu consistere, nisi sit, qui eam contineat, & curet illi de necessarijs. *Quartò*, quia politica potestas est à Deo, Proverb. 8.

Per me Reges regnant, per me Principes imperant, & potentes decernunt justitiam: ergo & ipsa bona est, cum a Deo non procedant mala. *Quintò*, quia politicus principatus ab origine mundi subsistit, & substitisset, si durasset status innocentiae; quoniam Deus in creatione mundi unum tantum hominem produxit, ex quo nascerentur omnes, ut indicaret præfecturam, quam inter homines volebat esse.

3 Quòd si Matth. 27. *Christiani liberi sunt filij*; hoc intelligitur de libertate à peccato, mediante gratia Christi; non vero ab autoritate politica. Paulus enim ad Rom. 13. jubet, *ut omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Si Luca 2. Christus dicat: *Reges gentium dominantur eorum, non sic erit inter vos*; per talia verba non reprehendit Regnum in se, sed modum regnandi: ita quod regimen Christianorum non futurum sit cum superbia, & fastu, quale erat regimen gentilium. Si dicant adversarij reges ut plurimum depravatos fuisse, abutentes sua potentia. Respondendum erit, nos non loqui de Regibus in particulari, sed de politico principatu in se, quod tenuerunt boni Principes, & mali. Boni, inquam, ut Adam, Noé, Abraham,

ham, & similes: mali verò, ut Pharaon, Saul, Jeroboam, & alij. Si August. lib. 19. de Civ. Dei, cap. 15. & Gregor. lib. 21. Moral. cap. 11. dicant, hominem ad Dei imaginem factum non dominari homini, sed tantum irrationabilibus creaturis: Hoc intelligi debet de regimine tyrannico, & violento, quod revera tantum permisit Deus propter peccata hominum.

4 Circa secundam difficultatem, an potestas politica remaneat in impijs, & peccatoribus: negant Armachanus, & Wicleffus, qui volunt potestatem civilem super charitatem, & gratiam Dei fundari. Catholici verò contrarium probant ex Sap. 6. *A Domino data est potestas vobis, & cum steteritis Ministri regni illius, non rectè judicaveritis.* Quod confirmant Petrus, & Paulus 2. 13. & Rom. 13. ubi dicunt, obediendum esse Regibus, quorum multi erant infideles. Unde Concilium Constantiense, sess. 8. & 15. errorem contrarium damnavit. Ratio assertionis nostræ est, quòd fundamentum domini non sit gratia, sed natura, & imago Dei, quæ consistit in hoc; quòd homo sit mentis, & rationis compos: & sic, cum natura, & imago Dei maneat, etiam in peccatoribus absque gratia; consequenter potestas

politica residet etiam in illis. Quod si Ossee 8. dicat Deus, quòd Principes quidam mali regnant in seipsis, & non ex Deo: non improbat per hoc Deus Reges malos, sed tantum quòd Judæi voluerint habere alium Regem, quam ipsum Deum. Si etiam objiciatur, quòd dominium sit à Deo, qui nullo modo confert dominium improbis: hoc ultimum falsum est; benignitatem enim Dei decet, ut etiam hostibus suis beneficiat, juxta illud Matth. 5. *Solem suum facit oriri super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos.*

5 Circa 3. difficultatem, affirmativa est nostra responsio, qua dicimus Principibus Christianis permitti condere leges, exercere judicia, & punire improbos, quidquid dicant Anabaptistæ asserentes, obligationem legum tollere libertatem christianam: & Calvinus, qui lib. 4. Inst. cap. 10. Vult leges civiles non obligare in conscientia: quòd antea docuerunt Joannes Gerson de Vita Spiritualis, lect. 4. & Almainus de Potestate Ecclesiastica, quæst. 1. cap. 10.

6 Quòd Principes Christiani possint leges condere, patet ex Proverb. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores juxta decernunt.* Ratio hujus est;

est ; quia Christiani non desinunt esse homines , cives , & membra Reipublicæ temporalis , qui debent habere regulam actionum suarum in commercijs , & in modo vivendi : sed ad hoc lex naturalis non sufficit , quoniam ad particularia non descendens , ostendit tantum generalia : nec sufficit tantum lex Evangelica , quæ agit solummodo de rebus divinis , & cælestibus : nec etiam valet lex politica Testamenti veteris , quæ jam cessavit : Ergo necessaria est lex politica , quæ auctoritate Principis constitutus sit modus firmus , & stabilis , quo gubernentur populi , etiam Christiani . Nec talium legum existentiam impedire potest libertas christiana , ut voluerunt Uvaldenses ; quia talis libertas solvit quidem à peccato , non verò dispensat à potestate politica , cui homines ut sociabiles tenentur . Leges autem illæ civiles obligant in conscientia , contra Calvinum , juxta id quod habetur ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit . Non est enim potestas , nisi à Deo . Qui resistit potestati , Dei ordinationi resistit . Qui autem resistunt , ipsi sibi damnationem acquirunt : : Subditi estote , non solum propter iram , sed & propter conscientiam .* Quæ omnia sufficien-

ter probant , leges civiles Principum Christianorum obligare in conscientia .

7 Quod Christiani Principes possint exercere judicia , patet ex hoc , quod proprium Principis sit judicare : Unde Scriptura conjungere solet Reges cum Judicibus , Psalm. 2. *Et nunc Reges intelligite , erudimini qui judicatis terram .* Deuter. 16. *Judices , & Magistros constitues in omnibus portis tuis , ut judicent populum justo judicio .* Ratio hujusce petitur , quod nihil prodesse possent Principes , nec Leges , si nulla adessent judicia . Si Matth. 5. habeatur : *Si quis voluerit tecum judicio contendere , & tunicam tuam tollere , da ei & palliam .* Respondeo , hæc verba non continere præceptum , sed consilium tantummodo , ut sequentia : *Si quis te percusserit in unam maxillam , præbe illi & alteram .* Cujus tamen contrarium fecit Christus percussori dicens , Joann. 18. *Cur me cedis ?* Si Paulus 1. Cor. 6. dicat : *Delictum est in vobis , quod judicia habetis inter vos : cur non magis fraudem patimini ?* per delictum non intelligitur peccatum , sed imperfectio , aut injuria quædam levis , quam potius debemus pati , quam ad judicium referre .

8 Quod denique Christiano Magistratui liceat punire improbos, hoc docent lex naturæ, Gen. 9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius* : Lex Moysis, Exod. 21. *Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur* : & lex Evangelica, Matth. 26. *Qui acceperit gladium, gladio peribit*. Ratio assertionis nostræ est, quod bonus Princeps commune bonum debeat tueri, & impedire per punitiones corporeas, ne mali cives alijs noceant. Unde Aust. lib. 1. de Civ. cap. 21. ait : *Nequaquam contra præceptum, non occides, faciunt, qui personam gerentes publicæ potestatis, sceleratos morte puniunt*. Nec dicant Anabaptistæ Matth. 5. *Dictum est antiquis, oculum pro oculo, dente pro dente* ; ego autem dico vobis, *non resistere malo*. Respondent enim D. Thomas, & D. Bonavent. Christum non reprehendere Magistratum, qui infligit poenam talionis, sed prohibere privatis hominibus, ne exerceant privata autoritate tales punitiones.

9 Circa quartam difficultatem ; an bellum sit Christianis licitum, jam alias respondimus affirmativè contra Manichæos, qui bellum ex natura sua illicitum esse asserentes, Moysen,

Josue, Davidem, & ceteros qui bella gesserunt in veteri Testamento, tanquam impios accusabant, ut refert Aug. lib. 22. contra Faustum. Contrarium, inquam, demonstravimus, sicut & iusti belli conditiones. Undè superest tantum ut respondeamus Luthero, qui volebat non licere Christianis bellum gerere contra Turcas, ut patet ex Bulla Leonis X. art. 34. Non negabat quidem, bellum in se esse licitum ; sed volebat Turcas non esse expugnandos : tum quia non debemus resistere voluntati Dei, qui Turca tanquam flagello suæ justitiæ utebatur ad puniendos Christianos. Tum, quia Ecclesiæ utilior est tribulatio, & persecutio, quam victoria, & tranquillitas ; undè Serm. de Matrim. reprehendit consuetudinem Ecclesiæ, quæ orat propatice, & quiete, cum potius orare deberet pro tribulationibus.

10 Hi sunt, inquam, prætextus ex quibus bellum prohibebat Lutherus contra Mahumetanos ; sed vera causa illius non erat alia, quam odium Pape, quem taliter persequebatur, ut optaret Turcam occupare omnia Regna Christianorum, ad extinguendum nomen Pontificis. Ideo ad Nobilitatem Germaniæ scribens, cap.

25. dixit, nullum esse pulchrius regimen, quam apud Turcas, qui legibus Alcorani gubernantur: nullum autem turpius, quam apud Christianos; qui reguntur jure canonico, & civili. In assertione etiam articuli 34. impudenter dicit, Pontificem, & Pontificios esse multo peiores, & truculentiores Turcis; stultumque esse pugnare pro pejoribus contra meliores. Tam absurda, & impia apparuit Lutheri sententia, ut præscripto Ducis Saxonie coactus fuerit illam revocare. Unde in lib. de Visitatione Saxonica, ait, Prædicatores illos esse temerarios, qui clamant non esse resistendum Turcæ; sed sermo ille sediciosus, nec ferri, nec permitti debet: Immo, potestates tenentur resistere Turcis, qui non solum cupiunt provincias devastare, uxores violare, & interficere liberos; sed etiam cultum Dei, omnemque ordinationem bonam abrogare, & tollere conantur.

11 Ut respondeatur autem ad rationes, seu prætextus, quos Lutherus assumit, ut impediatur ne inferatur bellum Turcis; dicendum est ad 1. rationem, quod licet voluntas Dei sit, ut puniantur peccata Christianorum per Turcas: attamen non sit voluntas ejus, quod

non resistamus Turcis. De illo enim flagello Dei ita discurrendum est, sicut de peste, famæ, hæresi, & similibus, quæ flagella Dei sunt: nemo tamen dixerit, non esse remedium quarendum contra pestem, famem, & alias punitiones. Quantum ad 2. rationem, qua dicit tribulationes esse utiles; responderi debet, quod possint habere revera aliquam utilitatem; quia tamen sunt periculosæ, idè non debent expeti, aliàs dicere non deberemus Deo, id quod habetur Matth. 6. *Et ne nos inducas in tentationem:* nec juberet Paulus 1. ad Timoth. 2. orare pro Regibus, ut quietam, & tranquillam vitam agamus.

12 Circa 5. difficultatem, an Magistratus sit Religionem defendere: alij dicunt, Reges nedum esse Custodes, & defensores Religionis, sed & judices, & magistratos illius; ita ut ad eos, ut ad præcipua Ecclesiæ membra, pertineat judicare controversias fidei, indicare Concilia generalia, & præsidere in illis: Sed contrarium habetur in Cap. de Summo Pontifice. Alij ex opposito volunt, curam Reipublicæ civilem pertinere revera ad Principes, sed eos nullomodo curare debere de Religione, benè autem permittere, ut singuli sentiant, &

vivant prout voluerint. Sic Principes Imperij, Spiræ congregati ann. 1526. cum non possent convenire de credendis, edictum, quod vocant *Interim*, fecerunt, per quod singuli crederent ad libitum. Alij tenent, quod Principes debeant invenire modum componendi Lutheranos, Calvinistas, & Catholicos simul, & interim donec conveniant, permittere quod quisque vivat in sua fide, modò omnes recipiant Scripturam, & Symbolum. Catholici deniquè firmiter asseverant ex una parte, Principes non esse Judices, & Magistros Religionis, quando quidem Christus dedit Ecclesiam suam regendam soli Petro, & Episcopis, non verò Caesaribus, aut Præfectis Imperatorum: Ex alia tamen Principes Christianos esse Custodes, & defensores Religionis, ita ut non debeant permittere suis Subditis libertatem credendi, quod voluerint; sed dare operam, ut servetur ea fides, quam Episcopi Catholici, & præsertim Summus Pontifex, docent esse servandam.

13 Quòd Principes Christiani non debeant permittere diversitatem Religionum sub ditione sua, patet ex Apocal. 2. ubi Angelus Pergami reprehenditur, quòd haberet apud

se aliquos tenentes doctrinam Nicolaitarum. Paulus etiam ad Galat. 5. desiderat, ut abscedantur hæretici. Leo epist. 75. Leonem Augustum alloquens ait: *Debes, Imperator, incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non solum, ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium, esse collatam; ut ausus nefarios comprimendo, & quæ benè statuta sunt defendendo, veram pacem his quæ sunt turbata restituas.* Dum vera Religio vigeat apud Judæos, Reges non permittebant libertatem Religionum; sed Deuter. 17. ex sententia Judicis politici, jubebantur occidi, qui Pontifici non obediebant. Ulterius, libertas credendi perniciofa est temporali bono regnorum; quoniam ubi servatur fides, & obedientia Deo, ibi etiam servatur Principibus; cum & ipsa fides hoc doceat. Tandem cum libertas credendi nil aliud sit, quàm libertas errandi in re periculosissima, quoniam ex Paulo ad Ephes. 4. *Una est fides*, proinde non est permittenda libertas credendi diversa.

14 Quòd etiam non possint pacificari hæretici cum Catholicis, colligitur ex hoc, quòd illi non dissentiant à nobis tantummodò in ritibus, & caeremonijs, sed etiam in essentialibus;

bus; quæ non possunt esse diversa. Dicimus enim, Missam esse divinissimum cultum: ipsi verò asserunt, eam esse horrendam idolatriam. Credimus, ex pietate Sanctos esse invocandos; ipsi verò sentiunt hoc esse impium: & sic de alijs. Unde opinio Cassandri recipi non debet, dum permittit unicuique suam fidem, modò omnes recipiant Scripturam, & Symbolum Apostolorum. Adde, quod Lutherani, & Calvinistæ non conveniunt nobiscum in veritate omnium articulorum Symboli in quo si dicatur de Christo, *descendit ad inferos*; per hoc volumus, quòd descendit ad Lymbum Patrum; ubi hæreticorum alij dicunt, descendisse tantum ad Sepulchrum; & alij, descendisse ad infernum damnatorum, quorum subjicit pœnas.

15. Circa 6. & ultimam difficultatem, hæreticorum plurimi docent, non licere Christianis hæreticum incorrigibilem brachio sæculari puniendum tradere, contra Calvinum; qui cum argueretur ab alijs Sectarijs, quòd Michaellem Servetum, tanquam hæreticum publicè supplicio extremo affecisset; edidit libellum, in quo probavit, licitum esse morte plectere hæreticos incorrigibiles. In hac parte convenit no-

biscum, qui tenemus hæreticos incorrigibiles, & præsertim relapsos, debere ab Ecclesia rejici, & à sæculari potestate puniri, etiam morte. Pro hac veritate habentur edicta Imperatorum, & Principum, sicut & leges Ecclesiæ; ubi hoc comperit habetur. Unde Concilium Constantiense sess. 15. damnavit sententiam Joannis Huss contrarium dicentis, ipsamque Joannem, & Hieronymum de Praga tradidit sæculari potestati; à qua ambo combusti fuerunt. Tandem Leo X. art. 33. Lutheri damnavit, in quo sentiebat cum Hussitis, & Donatistis. Sic habent Patres apud Bellarminum, qui multas hujusce assertionis exponit rationes.

16. Lutherus queritur, quòd ab Ecclesiæ initio hæreticorum nullus morte necatus fuerit: sed argui debet, vel malitiæ, si veritatem cognitam impugnet; vel ignorantia, si nesciat Priscillianum hæresiarcham cum focijs fuisse morti traditum à Maximo Imperatore Christiano; uti refert D. Hieronymus lib. de Viris Illust. si nesciat, Basilium hæreticum publicè fuisse combustum ab Alexio Commeno Imperat. ut scribit Zonaras in vita Alexi: si nesciat tempore Innocentij III.

189. hæreticos Albigeneses fuisse

se simul exustos, &c. Dicit secundo, experientiam testari, quod terrores non proficiant: sed audiat Augustinum Epist. 48. qui testatur, plurimos suo tempore fuisse conversos ob metum pœnæ. Adde, quod Donatistæ, Manichæi, & Albigenses armis extincti fuerint. Si dicat, Ecclesiam tollerare Judæos; hoc est: quia Judæi nunquam susceperunt fidem Christianam, quam acceperunt hæretici. Si B. Martinus apud Sulpitium lib. 2. hist. acriter reprehendat duos Episcopos, qui procurabant mortem Priscillianii hæretici: hoc ideo fecit Martinus, quia tales Episcopi accusabant in causa sanguinis: cum debeant tantum hæreticos excommunicare, & eos relinquere iudicio sæculari.

17 Allegant insuper adversarij id quod habet Paulus, *oportet hæreses esse*, I. ad Cor.

11. Sed per hoc prædicat tantum Apostolus id quod erat futurum, non verò prohibet, quin extirpentur hæretici. Referunt deinde exemplum Christi, qui Lucæ 11. Discipulis cupientibus comburere Samaritanos, dicit: *Nescitis cujus spiritus estis*: sed tales non promiserant se Religionem Christi servaturos, ut hæretici fecerunt. Unde isti merentur com-

PELLI, non illi. Obijciunt postea, talem punitionem derogare mansuetudini Ecclesiæ: sed hoc extremum non affert remedium malo, quin præcesserint antea consilia, monitiones, & punitiones aliæ: quæ cum fuerint inutiles, pro tunc affert extremum, & ultimum remedium, quod est traditio in manum sæcularem. Clamant ultimò, fidem esse liberam, & Apostolos nunquam invocasse contra hæreticos brachium sæculare. Sed respond. ad 1. fidem esse quidem liberam ab obligatione humani juris, quando nondum accepta fuit; sed non quando aliqui eam receperunt, ut fecerunt hæretici, qui cogi possunt ad fidem servandam, quam promiserunt in baptismo. Quoad 2. Apostoli non invocaverunt brachium sæculare, quia pro tunc nullus erat Christianus Princeps.

DISPUTAT. III.

DE CAPITE ECCLESIAE.

PER Caput Ecclesiæ nihil aliud intelligimus, quam Principem, Primatem, Monarcham, Governatorem, Pastorem Ecclesiæ, & Judicem controversiarum circa fidem, & mores. Hæretici nostri temporis, sicut negant, Ecclesiam esse

se visibilem; sic negant, habere caput visibile; & solum fatentur, habere pro capite invisibili Christum. E contra Catholici omnes, sicut fatentur visibilem Ecclesiam, ut dictum est supra, ita etiam caput visibile Ecclesiæ agnoscunt: & de hoc capite sic sentiunt: 1. Christum, cum esset in hac vita, fuisse visibile Caput Ecclesiæ. 2. Post Ascensionem Christi, Petrum fuisse ejus Vicarium in eadem Ecclesia visibiliter gubernanda. 3. Romanum Pontificem esse Successorem Petri in eadem gubernatione. Deinde, certum est, Christum esse caput, & Monarcham Ecclesiæ; hoc enim diserte docet Apostolus ad Ephes. 1. v. 22. *Omnia subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est Corpus ipsius.* Et cap. 4. v. 15. *Crescamus in illo per omnia, qui est Caput Christus.* Et cap. 5. v. 23. *Vir caput est mulieris, sicut Christus Caput Ecclesiæ.* Et ad Colos. 1. v. 18. *Et ipse est caput Corporis Ecclesiæ.*

In hoc igitur puncto sentiunt nobiscum hæretici Protestantes. Aliqui tamen dissentiunt in sequentibus: 1. Quando Christus cœperit esse caput Ecclesiæ? 2. An fuerit caput visibile, an tantum invisibile? 3. An solus Christus sit

caput Ecclesiæ? Apostata Marcus Antonius sic statuit: 1. Christum non fuisse caput Ecclesiæ in hac vita, sed cœpisse esse caput illius post Ascensionem, quia tunc primum Ecclesia ab Apostolis ædificata est. 2. Christum esse caput invisibile tantum, non visibile. 3. Nec aliud esse Caput Ecclesiæ præter Christum, neque visibile, neque invisibile. Quæ omnia falsa sunt, ut infra patebit.

QUÆSTIO PRIMA.

AN CHRISTUS DOMINUS, quomodo, & quando fuerit Caput Ecclesiæ?

I **C**onclusio 1. *Christus in hac vita existens fundavit, seu ædificavit suam Ecclesiam: & Apostoli post Christi Ascensionem illam auxerunt, & propagarunt.* Probatur 1. pars: Christus in hac vita instituit Ministros Ecclesiæ, nempe duodecim Apostolos, & septuaginta duos Discipulos, quorum hi Presbyteri fuerunt, illi Episcopi (dempto Juda, ut postea videbimus.) Insuper in hac vita instituit nova Sacramenta; instituit novum Sacerdotium, & Sacrificium: sancivit novas leges Evangelicas: Condidit novum Testamentum, cujus ipse mediator est: hæc omnia per-

perfectit, & confirmavit post mortem in cruce, cum dixit: *Consummatum est*: denique, post Resurrectionem, cum hinc discessurus esset, dixit Apostolis suis: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et Petro seorsim: *Pasce oves meas*: quid amplius requiritur ad fundandam, & ædificandam Ecclesiam? Nihil sanè: g. Christus in hac vita existens illam fundavit, & ædificavit.

2 Ut aliqua argumenta præcludantur, tria sunt tempora distinguenda. Primum, ante mortem Christi: & tunc simul viguit Synagoga vetus, & Ecclesia nova: simul baptis- mus, & circumcisio; simul lex, & Evangelium. Alterum in morte Christi: tunc spiravit Synagoga cum suis caeremonijs, & sacrificijs: tunc *velum templi scissum est in duas partes*: tunc lex Moisaica abrogata est. Tertium post mortem Christi: tunc Synagoga sepulta est: tunc caeremoniæ, & sacrificia Moisaica, quæ jam erant mortua, ceperunt foetere; vel, ut Theologi locuntur, ceperunt esse mortifera. An autem statim, & immediate post mortem Christi; an vero post solennem Evangelij promulgationem in die Pentecostes? Vetus con-

troversia est: Hieronymus tenet primam partem; Augustinus secundam. Itaque secundum Aug. à tempore mortis Christi erant quidem legalia mortua, evaquata, & inutilia ad salutem; verum nondum erant mortifera, idest, nondum afferebant mortem spirituales; adhuc poterant usurpari sine peccato mortali. At post promulgatam Evangelium ceperunt mortiferum foetorem exalare, & qui ea tunc usurpasset, mortali peccato se obstrinxisset; licet non ita punctualiter à die Pentecostes, aliàs nec Paulus Timotheum circumcidisset, nec ipse se legaliter purificasset, Actor. 21. Sed post aliquod tempus id factum est, & ut notavit Abelly, apud nostrum Matthæum. contravers. 5. cap. 1. num. 15. Viventibus adhuc Apostolorum Principibus. Videatur nost. Sub. Doct. in 4. d. 3. q. 4.

3 Maneat igitur certum, Ecclesiam à Christo ædificatam esse in hac vita. Sed tamen obiter est notandum, successive, & non unico quasi instanti ædificatam esse; nam primò electi sunt Apostoli, & Discipuli, Matth. 4. v. 18. Luc. 6. Vocavit Discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos Apostolos nominavit, Simonem, &c. Deinde, Baptismus præceptus est,

est, Joann. 3. v. 5. *Amen, amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poterit introire in Regnum Dei.* At verò ex tunc mansit sub consilio, usque ad promulgationem Evangelij. Videatur Subt. Doct. cit. In ultima Cœna instituit Sacramentum, & Sacrificium Eucharisticum, & Apostoli fuerunt ordinati Sacerdotes, accepta cum caractere potestate Ordinis ad Corpus Christi in Eucharistia consociendum, *Luc. 22. Hoc facite* (id est, accipite potestatem hoc faciendi, scilicet, consecrandi Corpus, & Sanguinem meum) *in meam commemorationem* (passionis, scilicet, & mortis meæ, & Redemptionis totius generis humani.) Postea cruentum Novi Testamenti Sacrificium in Ara Crucis oblatum est: quo peracto, expirarunt omnia sacrificia Moisaica; quia non erant nisi umbræ cruenti Sacrificij Crucis: umbram autem, præsentem lumine, cessare necesse est. Post Resurrectionem autem Christi fuerunt Apostoli constituti Episcopi, Joann. 20. per ea verba: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et subinde acceperunt potestatem absolvendi à peccatis, cum eis Christus dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, re-*

Tom. III.

mittuntur eis: Et D. Petrus fuit constitutus totius Ecclesiæ Pastor, Judex, & Monarcha loco Christi, Joann. ult. *Pasce agnos meos:* Et iterum: *Pasce oves meas.*

4 Ex quibus sequitur, quod Apostolatus, & Episcopatus non simul inceperunt. Sequitur etiam, quod Judas non fuit formaliter Episcopus, sed solum inchoativè, & in radice, quatenus Episcopatum accepisset, si in Apostolatu perseverasset, cui Episcopatus suo tempore accipiendus debebatur. Unde Mathias subrogatus in locum Judæ, Apostolus, & Episcopus fuit: quia quando fuit Apostolus creatus, ea dignitas perfecta erat, (paulatim enim, & per gradus crevit Apostolorum dignitas, donec ad culmen pervenit, ait nostr. Macedo) & Mathias pro tunc ad utramque accipiendam idoneus erat; atque ideo Episcopatum accepit, quem Judas consecuturus erat, si apostata non fuisset. Sic explicat illud Psalmi: *Episcopatum ejus accipiat alter;* nostr. Matthæuc. contr. 4. cap. 2. n. 14. Et nūm. sequenti observat, ad dignitatem Apostoli tres conditiones requiri: 1. Est, ut munus acceperit propagandi Evangelium ubique terrarum, cum potestate amplissima ligandi, & solvendi, juxta illud Joann. 20.

Nū

Si.

Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, quæ amplissima potestas in Apostolis fuit extraordinaria; in Petro verò ordinaria. 2. Est privilegium scribendi Scripturas Canonicas: nec obstat, quod omnes Apostolicas non scripserint; nam æquè benè poterant, sicut fecerunt Petrus, Paulus, Judas, Jacobus, Joannes, & Matthæus. 3. Est, autoritas fundandi Ecclesias ubique terrarum. Nulla autem ex istis conditionibus convenit Episcopis Apostolorum successoribus; fundare enim Ecclesias, & istas Pastoribus assignare spectat ad Romanum Pontificem, *Cap. ad cuiuslibet de Præbend. inter Com. Trident. sess. 23. can. 8.*

5. Probatum jam 2. pars nostræ conclusionis, nempe, Ecclesiam Christi, quæ ab ipso Christo fundata est, postea ab Apostolis auctam, & propagatam esse. Primò, quia Apostoli post acceptum Spiritum-Sanctum, solemniter promulgarunt Evangelium in Jerusalem, Act. 2. v. 17. Deinde, admitterunt Gentiles ad Fidem, & Ecclesiam Christi, Act. 10. v. 34. Denique, post aliquos annos, facta divisione, dispersi sunt per Orbem terrarum, jussu, & dispositione D. Petri, qui tanquam Monarcha Supremus Ecclesiæ suæ auctoritate, & exemplo cœ-

teros Apostolos ad prædicandum destinavit, & unicuique Provincias assignavit pro regimine ordinario, ut impleretur, quod dictum erat per Prophetam, Psal. 18. v. 5. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terra verba eorum.* Et quod tunc factum est, etiam nunc fit; nam & hoc tempore multi, Apostolorum imitatores, mittuntur in Indiam, Japoniam, & alias Provincias, ut Ecclesia Christi nova semper accessione augeatur, & propagetur.

6. Ex dictis constat, in Ecclesiam Christi primo quidem admissos esse Apostolos, Discipulos, & alios plures ex populo Judæorum, vivente adhuc Christo in terris. Deinde, etiam Gentiles accessisse post Ascensionem Christi, & accessuros usque ad finem mundi. Et hoc constat ex Evangelio, ubi Christus ait, Joann. 10. v. 14. *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ*: Ergo jam tunc habebat oves in suo ovili, id est in Ecclesia, nempe, conversos ex Populo Judæorum, nam de illis dicebat: *Cognoscunt me meæ*. Quod de Gentilibus intelligi non potest; illi enim non cognoscebant Christum eo tempore, id est, non credebant in Christo, non erant

in ovili Christi, non erant in Ecclesia jam fundata à Christo. Erant tamen accessuri, quia mox sequitur: & *alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me aducere.* Quasi diceret: Gentiles non sunt in meo ovili, sed in ovili falsorum Deorum: Ex illo tamen eos aducam in meum ovile per prædicationem Apostolorum: Et tunc erit unum ovile Judæorum, & Gentilium, & unus utrorumque Pastor.

7 Adverunt tamen P. Beccanus, nost. Matthæus, & alij, quod quando Theologi docent, Ecclesiam fluxisse de latere Christi, intelligendi sunt, non propriè, sed symbolicè, & meritorie fluxisse, vel formatam esse ex latere Christi. Symbolicè quidem, quia ex latere Christi fluxerunt aqua, & sanguis, quæ erant signa, vel symbola significantia Baptismum, & Eucharistiam, quæ sunt præcipua Ecclesiæ Sacramenta, Meritorie verò, quia Sacramenta Ecclesiæ completam virtutem habent ex merito passionis, & mortis Christi; in hac enim pretium totum, non arrha tantum est solutum. Ita Cyrillus lib. 12. in Joann. cap. 19. Chrysostom. homil. 84. in Joann. Cornelius à Lapide in Comment. cap. 5. ad Ephes. v. 20. & alij.

8 Conclusio 2. *Christus in hac vita existens fuit visibile Caput Ecclesiæ.* Quod fuerit Caput, patet; nam Christus in hac vita existens fundavit Ecclesiam, ut ostensum est: g. in hac vita cepit esse illius Caput; alioquin Ecclesia fuisset sine Capite, sine Rectore, sine Præsidente, quod est absurdum. Quod autem fuerit Caput visibile, dupliciter probatur. 1. Quia visibiliter Ecclesiam edificavit, instituendo nova Sacramenta, ordinando novos Ministros, & Sacerdotes, sanctiendo novas leges, offerendo novum Sacrificium in Ara Crucis. 2. Quia illam visibiliter gubernavit, docendo, monendo, increpando, corrigendo: g. &c.

9 Conclusio 3. *Christus in Cælo nunc existens adhuc manet Caput Ecclesiæ, non quidem visibile, sed invisibile.* Ratio est, quia per se non amplius gubernat Ecclesiam visibili modo, sicut antea fecerat, sed tantum invisibili, scilicet, per internum influxum donorum gratiæ, ut patet Joann. 1. v. 16. *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & per assistentiam Spiritus Sancti.* Matth. ult. v. 20. *Ecce Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Quatenus Deus est, physicè, & effectivè producit in nobis gratiam: quatenus homo,

per se moraliter, & meritorie illam confert. Primus modus conferendi est illi communis cum Patre, & Spiritu-Sancto. Secundus est illi proprius.

10 Conclusio 4. Præter Christum, qui nunc in Cælo est, decet esse aliquod visibile caput Ecclesiæ in terris, qui loco Christi visibiliter gubernet illam. Non loquimur jam speciatim de Petro, vel Pontifice, de quibus quæstione sequenti; sed generatim dicimus, debere esse aliquod visibile Caput Ecclesiæ in terris, loco Christi absentis: non quidem quoad internum influxum gratiæ; sed quoad externam directionem, & gubernationem: sicut in absentia Regis solet aliquis constitui in Regno, qui vicem illius suppleat in externa policea, præsertim si Rex longo tempore abfuturus est.

11 Probatur 1. conclusio ex analogia veteris, ac novi Testamenti: Synagoga Mosai- ca fuit umbra, seu typus Ecclesiæ Christi: atqui Synagoga semper fuit gubernata ab uno visibili Capite, nempe à Pontifice, cui reliqui omnes erant subiecti, ut patet ex libris Exodi, Levitici, & Deuteronomij: g. etiam Ecclesia semper debet gubernari ab uno visibili Capite. Sequela patet; quia gubernari ab uno capite, per-

fectius est, quam gubernari à multis, ut sæpè diximus, & docuit Aristoteles lib. 5. Politic. cap. 11. „ Quanto pauciorum est potestas omnis, tanto „ majori tempore necesse est, eam „ durare. Si ergo Synagoga, quæ fuit imperfectior, semper gubernata fuit ab uno capite; potiori ratione debet gubernari ab uno capite Ecclesia Catholica.

12 Advertendum tamen est, quod inter Synagogam, & Ecclesiam datur duplex analogia: una, quoad internum influxum gratiæ; altera, quoad externam gubernationem. Prior in eo consistit, quod sicut Christus per sua merita prævisa contulit Synagogæ internam gratiam; ita per sua merita jam exhibita multo abundantiorē gratiam conferat Ecclesiæ. Posterior in eo consistit, quod sicut Moyses mediator veteris Testamenti fuit primum Caput visibile Synagogæ, quoad externum regimen; ita Christus, mediator novi Testamenti, fuit primum caput visibile Ecclesiæ in externo regimine. Rursum sicut post mortem Moysis semper perseveravit visibile regimen Synagogæ; ita post ascensionem Christi semper perseveret visibile regimen Ecclesiæ.

13 Ex utraque analogia col-

colliguntur hæc. 1. Invisibile Caput Synagogæ, & Ecclesiæ, quoad internum influxum gratiæ, esse idem, nempe Christum. 2. Visibile Caput Synagogæ, & Ecclesiæ, quoad externam gubernationem, esse diversum; nam visibile Caput Synagogæ ab initio fuit Moyses, cui postea successerunt Pontifices legales. Visibile autem Caput Ecclesiæ ab initio fuit Christus, cuius locum postea supplevit Petrus, & ejus Successores. 3. Moysen fuisse figuram Christi quoad externam gubernationem; nam sicut Moyses fuit legislator, mediator, & Princeps in veteri Testamento; ita Christus in novo. 4. Pontifices veteri Testamento fuisse typum, seu figuram Pontificum novi Testamenti; nam sicut illi in externo regimine præsidebant toti populo Judæorum; ita hi toti populo Christianorum.

14. Probatur 2. conclusio illis testimonijs Sacræ Scripturæ, ubi Ecclesia comparatur cum exercitu benè ordinato, Cant. 6. v. 3. *Pulebra est amica mea, suavis, & decora, sicut Jerusalem; terribilis, ut castrorum acies ordinata.* Item cum Regno, Dan. 2. v. 44. *Suscitabit Deus Cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur.* Item cum Ovili, Joann.

10. v. 16. *Fiet unum ovile, & unus Pastor.* Item cum Domo, 1. Timoth. 3. v. 15. *Ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi.* Item cum humano corpore, 1. Cor. 12. *Sicut corpus unum est, & multa habet membra: ita & Christus.* Si ita est, necessario sequitur, sicut exercitus benè ordinatus regitur ab uno Imperatore; regnum ab uno Rege; ovile ab uno Pastore; domus ab uno Patre familias; corpus humanum ab uno Capite; ita etiam Ecclesiam gubernari ab uno Rectore. Nec satis est, si dicas hunc unum Rectorem esse Christum. Christus quidem Rector est, quoad internum influxum gratiæ, etiam si absens. Sed non potest esse, quoad externam gubernationem, quando absens est. Igitur alius debet esse illius loco. Quod patet ex metaphoris jam allatis. Nam sicut in exercitu, quando procedit contra hostem, necessario debet adesse unus supremus Dux, aut in ejus absentia aliquis illius Vicarius, qui omnia dirigat, & cui omnes reliqui obediant; sic etiam, servata proportionem, fieri debet in Ecclesia. Alioquin non erit unitas, sed divisio, schisma, & dissensio.

15. Exemplo declaratur res

amplius: Sint in uno exercicio duo, vel tres Imperatores cum pari potestate, quorum unus decernat, pugnandum esse cum hoste; alter, quiescendum; tertius, fugiendum; quid putas, facturos milites? alij cum hoc, alij cum alio conspirabunt: tolleretur unitas; orietur Schisma; exercitus dissipabitur. Sic similiter; sint in Ecclesia Christi, quæ unica est, plures Episcopi cum pari potestate, qui nullum in terra Superiorem agnoscant: unus eorum decernat, Ecclesiasticos non obligari ad cœlibatum; alius contrariam statuatur; tertius in dubio relinquatur; quid Clerici inferiores, qui Episcopis subiecti sunt? Distrahentur in varias sectas, & dissidia. Quis rediget illos ad unitatem, si non est unus aliquis Superior, cui omnes teneantur obtemperare? Certè non esset satis provissum à Christo D. circa pacem, & unitatem suæ dilectissimæ Sponsæ Ecclesiæ: quod nefas, & blasphemum est dicere.

16. Probatnr 3. Conclusio ex institutione regiminis, quod Christus posuit in Ecclesia. Sed prius est supponendum, quod regimen Monarchicum est, quando tota regendi potestas residet apud unum, ut est in Hispania, & in Gallia. Aristocraticum regimen est, quando

pauci, sed optimates regunt. Democraticum regimen, quod est deterius, datur, dum totas populus regimen habet; vel saltem aliqui, tum ex plebeis, tum ex nobilibus, ex populi electione.

17. Nunc probatur sic conclusio: Primum regimen, quod Christus in Ecclesia instituit, fuit visibile, & Monarchicum, quoad externam gubernationem; nam ipsemet Christus, ut supra ostensum est, tanquam supremum Caput, & Monarcha, visibiliter suam Ecclesiam fundavit, & gubernavit. Nunc sic: vel post Ascensionem Christi mansit visibile, & Monarchicum regimen; vel mutatum est? Si mansit: Ergo Ecclesia Christi post ejus Ascensionem semper gubernata est ab uno visibili capite, seu Monarcha, quod nos contendimus. Si mutatum est: Ergo Ecclesia ipsa mutata est, nec eadem nunc est, quæ olim fuit; sicut enim qualibet Respublica censetur mutari, teste Philosopho, quando modus, seu forma gubernandi mutatur; sic etiam de Ecclesia statuendum est: Atqui absurdum est dicere, Ecclesiam Christi mutatam esse: Ergo absurdum & illud, ex quo hoc sequitur.

QUÆST. II.

AN EPISCOPUS ROMA-

*nus sit verus Petri Successor
in jurisdictione, & Autho-
ritate Capitis Ec-
clesiæ?*

UT brevitate possi-
bili, & majori
claritate procedamus, suppo-
nendum est, quod inter omnes
Apostolos, soli D. Petro, Chris-
tus D. concessit supremam spi-
ritualem potestatem, & juris-
dictionem ad gubernandam Ec-
clesiam. Ita omnes Catholici.
Unde Gennadius Patriarcha
Constantinopolitanus in expo-
sitione Concilij Florentini, tit.
5. cap. sect. 2. *Christus in ter-
ris erat Dominus, Pater, &
Pastor Discipulorum: sic cum
decrevisset ad Paternum thro-
nam ascendere, Petrum præ-
fectum ipsis constituit, & Ma-
gistrum, & uno verbo dicam,
suum Vicarium, ac Successo-
rem.* Et D. Gregor. Mag. lib.
4. Regist. ep. 32. *Cunctis enim
Evangelium scientibus liquet,
quod voce Dominica Sancto, &
omnium Apostolorum Principi
Petro, totius Ecclesiæ cura
commissa sit.* Est contra hære-
ticos modernos, & contra
quemdam anonymum Gallum,
volentes, Ecclesiæ regimen non

esse Monarchicum; quod cum
Brentio sustinent Angli. E. hero-
doxi. Volunt quidem Angli,
quod omnes Apostoli fuissent
æquales in jurisdictione, &
potestate: nam de omnibus lo-
quitur in Psal. 26. *Fundamen-
ta ejus in montibus sanctis.* Et
Matth. 18. omnibus Christus
dixit: *Quicumque alligaveri-
tis super terram, erunt ligata &
in Cælo.* Et Marc. ultim. *Do-
cet omnes gentes.* Anonymus
Gallus voluit, saltem Petrum,
& Paulum fuisse ejusdem autho-
ritatis, & unicum Caput, uni-
cumque Pontificem Romanum.
Nam ex cap. 2. ad Galat. conti-
tat, Paulum restitisse in faciem
Petro, eique reprehendisse;
quod est Superioris, vel sal-
tem æqualis. Hoc testimonio
utuntur Calvinus, & Rex An-
gliæ.

His verò non obstanti-
bus, nostra suppositio de fide
permanet. Nam Matth. 16. di-
xit Christus D. Petro: *Tu es
Petrus: seu petra* (nam Chris-
tus dixit Sircacé, Cephás, quod
est petra) *& super hanc pe-
tram ædificabo Ecclesiam meam.*
Sed ipsum est in edificio fun-
damentum, quod est in corpo-
re caput; in communitate Su-
perior; in Urbe Gubernator;
in Regno Rex: Ergo, &c.
Deinde; ibidem dixit soli Pe-
tro: *Tibi dabo claves Regni*
Cæ-

Cælorum : quod denotat supremam Petri dignitatem. Præterea ; Joann. 21. soli Petro dixit Christus : *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Per quæ verbalis curam , & gubernationem totius Ecclesiæ illi commisit ; & Vicarium suum illum constituit ; etiam super omnes Apostolos ; ob quod prius ter illum interrogavit : *Simon Joannis diligis me plus his ? Diligis me seu amas me ?* g. &c.

3. Rationes dubitandi Hæreticorum, & anonymi Galli facile solvantur, dicendo : Apostolos etiam dici Ecclesiæ fundamenta : quia varias per orbem fundarunt Ecclesias ; variasque gentes ad Christi fidem adduxerunt ; sed semper cum subordinatione ad Petrum. Etiam quidem omnibus alijs Apostolis concessit Christus jus ligandi, & solvendi ; sicut & potestatem docendi omnes gentes ; sed solum tanquam legatis : Petro autem tanquam Ordinario Ecclesiæ universalis Pastori , à quo alij dependerent. Unde, communiter docent AA. quod licet omnes Apostoli fuerint instituti Episcopi à Christo, tamen solus Petrus fuit ab ipso Christo consecratus immediate ; à Petro autem Jacobus, & Joannes fratres ; ab his autem, & Petro cæteri consecrati fuerunt : atque hinc legem, & morem

exitisse (inquit DD.) ut Episcopus non minus, quam à tribus Episcopis consecratur. Sic conciliat noster Macædo duas sententias Catholicorum, quorum aliqui asserunt, solum Petrum, alij omnes Apostolos, fuisse institutos Episcopos immediate : Nam hæc sententia vera est de institutione, & jurisdictione ; & illa de consecratione. Ex quo etiam colligitur, quid intersit inter Apostolos, & Episcopos, Apostolorum successores : nam Apostoli immediate sunt à Christo electi, & ab illo immediate potestatem acceperunt, quam nec tollere, nec minuere, nec mutare Petrus poterat. Episcopi autem ; nec sunt immediate electi à Christo ; nec ab ipso Christo accipiunt potestatem immediate ; sed à Summo Pontifice, qui immediate accepit à Christo potestatem jurisdictionis, tanquam Successor Petri Pastor, & Prælatas Ordinarius totius Ecclesiæ. Unde, jurisdictio aliorum Episcoporum stringi, & coerceri potest à Summo Pontifice, ut supra diximus.

4. Ad illud de resistentia Pauli in faciem Petri, respondet, quod male ex hoc inferunt superioritatem, vel aequalitatem Pauli cum Petro ; cum ut docuit ipsemet Paulus in suis Epistolis, liceat inferiori superiore-

riorem errantem, cum modestia, & humilitate corrigere. Erraverat autem Petrus, simulans Judæismum in his circumstantiis, quibus poterant gentes ad Deum conversæ scandalizari: sed falsum est, Paulum se ex hoc æqualasse cum Petro. Quid enim? Si Rex Angliæ minus consideratè, & cum scandalo suorum subditorum aliquid ageret; & aliquis familiaris, vel consiliarius secus eum moneret, id non rectè fieri, vel esse injustum, aut alijs esse offendiculo; idèò se Regi anteferreret, aut illum ut superiorem, & Regem non recognosceret? Minime. Alioquin, nunquam licebit subdito fraterne corripere Prælatum suum, aut illi cum debita reverentia resistere, ut scandalum publicum tollatur; quod dici non potest: ergo, &c.

5 Stemus ergo: *quod de toto mundo* (verba sunt Leon. Pap. serm. 3. assumpt. suæ) *unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocatio- ni, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ PP. preponatur.* Verum est, (inquit nost. Macedo) quod D. Paulus fuit Episcopus, sicut & cæteri Apostoli; sed non fuit Episcopus Romanus, seu determinatus ad Ecclesiam Romanam: nam ut Petrus Damian. ait: Paulus

nullam Cathedrali specialiter tenuit; quia electus fuit à Christo, uti vas ad portandum nomen ejus coram gentibus, atque adeo ferè omnes Afsiæ, Europæque Provincias evangelizando peragravit.

6 Sed pro aliquibus instantiis præ oculis habend. est; quod Innocentius X. anno 1647. damnavit opinionem prædicti anonymi Galli. Et Bonifacius VIII. definivit esse unicum Ecclesiæ caput. Unde, si sunt aliqua authoritates dicentes: Romanam Sedem esse Sedem Petri, & Pauli; & aliqua prerogativa PP. quibus parem faciunt Paulum cum Petro, vocantes eos: Principes; Duces; Coriphæi; Præsides; Fundamenta; Lumina Ecclesiæ Catholicæ; Pastores gregis Dominici; Columna Romanæ Ecclesiæ; Culmina Apostolorum; Soles duo; Romæ Patres, & Patroni; duo lapides ad Romam fundandam electi, &c. Et quod magis est, ipsi Summi Pontifices æqualiter implorant illorum opem; æqualiter eorum authoritate utuntur; Tum concedendo gratias; tum fulminando anathemata; Bullas suas eorum sigillo muniunt; imaginibus ornant, & eorum nomina ijs inferibunt: quod videtur argumentum ambo æquali dignitate, ac potestate præditos esse. Hoc sanè videtur

difficultatem habere, inquit Macedo. Sed respond. quod omnia ista tribuuntur Paulo ratione D. Petri, honoris gratia: quoniam Paulus Roma fuit, ibi predicavit, & docuit; & Martyrium subijt eodem tempore, quo Petrus, ac sanguine suo Romanam Ecclesiam, & rigavit, & auxit. Non tamen fuit ejus ordinarius, & proprius Pastor. Præclare in rem noster Rupertus! Roma, & quod Principis Apostolorum Petri sedes facta sit, & Pauli ejus consortis prædicatione illustrata, & martyrio coronata cunctis Ecclesijs altius extollit caput. Ecce quomodo Sedes est Petri ob dignitatem, & auctoritatem capitis. Admittitur ad consortium Paulus ob doctrinam, & martyrium. Hinc est, ut in sygillis utriusque imago; in Bullis amborum nomina ponantur; & eorumdem auctoritas adhibeatur.

7 Supponendum est 2. etiam tanquam de fide; quod mortuo Petro, non fuit extinctus Ecclesiæ universalis Pastoratus, sed transijt ad ejus successores, qui eadem supremi capitis, & summi Pontificis dignitate præminent, habentque eandem auctoritatem in rebus fidei: nam hujusmodi auctoritas, & dignitas collata fuit Petro, non personaliter,

sed propter bonum commune, & propter unitatem Ecclesiæ, quæ ex defectu unius supremi, & visibilis capitis plura incommoda pateretur: atqui perseverat, & usque ad finem mundi perseverabit eadem Ecclesia visibilis: g. cum Petrus eam modo visibiliter non gubernet in propria persona, opus est assignare aliud supremum visibile caput, quod non est aliud, quam legitimus Petri successor. Hoc constat ex verbis Christi dicentis: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et statim adjungit: *& portæ inferi non prævalent adversus eam.* Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Sed Petrus in propria persona non potest regere visibiliter Ecclesiam, usque ad finem mundi: g. non accepit auctoritatem pro se tantum in propria persona, sed etiam pro legitimo sui successore in dignitate capitis. His suppositis sit nostra

CONCLUSIO.

8 **E** piscopus Romanus rectè, & rectè electus est verus Petri successor in Pastortu universalis Ecclesiæ. Hæc conclusio est de fide. Probatur ex per-

perpetua Ecclesiæ traditione, de qua certò constat. Deinde; auctoritate CC.nam in Nicæno I. can. 39. *ille, cujus Principatus Romæ est, Petro similis, & auctoritate par, Patriarcharum omnium dominatum, & Principatum obtinet.* Et in Nicæno II. acta 2. *Sedes Ecclesiæ Romana per totum terrarum orbem primatum obtinens, lucem omniumque Ecclesiarum Dei caput existit.* Similia habentur in alijs Concil. generalibus, & in Trident. sess. 7. can. 3. de Baptismo. Et sess. 25. can. 1. & 2. de Reformatione.

9 Probatur insuper; quia ille est legitimus Petri successor, qui legitime sedit in ejus Cathedra, & in speciali Episcopatu succedit: sed Petrus suam Cathedram Romæ constituit, ibique suam fidem glorioso martyrio consignavit: g. Romanus Episcopus, qui eam sedem, & Episcopatum legitime tenet, est legitimus Petri successor. Præterea, patet nostra Conclusio ex continua Romanorum Pontificum successione, ab innumeris auctoribus antiquis, & RR. fide dignissimis relata, & confirmata. Et certè: si credimus Historicis narrantibus successione Regnum Hispaniæ, aut Galliæ, quidni crederemus Optato, Ireneo, Epiphanio, Tertulliano,

Augustino, & mille alijs maxime auctoritatis, & sanctitatis, Romanorum Pontificum successionem referentibus? Quam successionem continuam Romanorum Antistitem tantifaciebat August. ut lib. contra Epistol. fundamenti cap. 4. dixerit: *Tenet me (in fide Catholica) ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post Resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum.* Idipsum testantur alij SS. PP. ut possunt videri ad longum apud controversitas, præcipue apud Suarez in Regem Angliæ lib. 3. cap. 14.

10 Probatur rursus ex antiquissimis ipsius Urbis Romanæ Episcopis, quibus saltem, ut viris Sanctissimis, & qui Martyrium pro Christo subierunt, fides adhibenda est. Sanct. Anaclet. epist. 3. declarat, Romanam Ecclesiam ab ipso Salvatore primatum obtinuisse, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias. S. Damasus Epist. 2. ad Episcopos Africa inquit: *Nos qui supra domum Domini, hoc est, universam Ecclesiam Catholicam Episcopale suscepimus ministerium.* Eodem modo loquuntur alij plures, quos prolixum esset referre, & possunt videri plustquam 40. apud Suarez, loc.

cit. cap. 15. Confirmatur ab exercitio hujus supremæ potestatis, quam ab Apostolorum tempore ostenderunt Romani Episcopi, congregando, & confirmando Concilia; approbando electiones aliorum Episcoporum per totum orbem; mittendo Palium Metropolitanis; approbando, vel reprobando Religiones, in Ecclesia Christi ortas; canonizando Sanctos; ferendo leges pro universalis Ecclesiæ regimine; dispensando in Canonibus Ecclesiasticis; compellendo fideles ad obediendum Ecclesiæ legibus; resolvendo fidei controversias; admitendo appellationes ad se ex toto mundo factas, tanquam ad supremum Tribunal; excommunicando Imperatores, & Reges huic sedi rebelles; ac denique alia plura munia obcundo, quæ sunt propria supremi Capituli, & primi, ac generalis Pastoris: Ergo &c.

11. Probatur tandem nostra conclusio, præoccupando evasiones, & invasiones Protestantium; nam licet expressè, & in proprijs terminis in Sacra Scriptura non legatur; in principijs tamen in illa revelatis, virtute continetur; immò, quadam regulâ videntia, & experimento constat. Declaratur sic: Ex Sacra Scriptura habemus, Petro datum esse primatum Ec-

clesiæ, ut perpetuo duraturum cum ipsa Ecclesia: hæc autem duratio, cum non esset futura in una, & eadem persona, necessario futura erat per successionem plurium personarum in eadem dignitate, & hoc etiam sufficienter in Sacra Scriptura continetur per legitimam ejus interpretationem. In qua autem Sede, vel Episcopatu relicta fuerit hæc successio, & personarum series in hac dignitate succedentium monarchico modo, Scriptura Sacra non retulit; quia Historia canonica novi testamenti non pervenit usque ad mortem Petri: ideoque, ut Ecclesiæ certo constet in tali Sede impletam esse, & hæcenus impleri institutionem à Christo factam, & in Scriptura revelatam, satis est, ut applicatio illius institutionis, & dignitatis ad talem Episcopatum per evidentem traditionem, & continuum, ac notissimum usum eidem Ecclesiæ sufficientissimè proponatur.

12. Nunc sic: sicut supra ostendimus, necessarium esse, Ecclesiam Christi, seu veram Dei religionem, esse visibilem, & notam in individuo, & particulari omnibus volentibus ad eam confugere: ita similiter ostenditur, necessarium esse Vicarium Christi, seu caput Ecclesiæ visibilis, esse visibilem,

& notum in individuo, & in particulari, ac determinata Sede. Quid enim prodesset Ecclesiæ, & hominibus confusè credere, esse in terris aliquem Episcopum, seu Episcopatum cum potestate, & munere Vicarij Christi, si in particulari non cognoscerent, ac certo crederent, quisnam talis Episcopus esset? Aut quomodo possent oves suum Pastorem sequi; ad illum recurrere; vocem ejus audire, & recognoscere; nisi in particulari talem Episcopum in tali Sede, vel Episcopatu sedere crederent? Ergo sicut vera Ecclesia, seu vera Dei religio, non tantum fide humana, sed etiam fide divina creditur esse visibilem, & notam hominibus, ut nullam excusationem habeant; quia sensibilia signa proponunt, ut evidenter credibile, illam esse veram Ecclesiam, quam Deus revelavit semper in mundo esse futuram: Ita similiter non solum fide humana; sed etiam divina fide credendum est, Romanum Episcopum esse Summum Pontificem; esse Vicarium Christi, successorem Petri; & Caput visibile hujus visibilis Ecclesiæ. Hoc ergo modo dicimus, nostram assertionem esse de fide, & sufficienter contineri in Sacra Scriptura, adjuncta veræ Ecclesiæ traditione, & alijs

signis, quæ faciunt hoc credibile evidenter.

13 Expenditur hoc amplius, afferendo alia signa, & testimonia hujus evidenter credibilis, ultra illa veræ Ecclesiæ, quæ Disput. antecedit adduximus, & hic applicari possunt. Primum est, quod D. Petrus in Episcopatu Romano Sedit ultimo tempore vitæ suæ, ibique mortuus fuit: ex hoc fit consequens, ut successores ejus in eadem Sede permanerint. Ut antecedens melius intelligatur, tria tempora, seu status distinguere possumus in Petro, post Christi Ascensionem. In primo præsedet universali Ecclesiæ Christi, sine determinatione ad propriam, & specialem curam alicujus particularis Episcopatus, nimirum, per quinque, vel sex annos priusquam Antiochiæ Sedem figeret, ut ex Eusebio in Chronico, ex alijs antiquis Historijs constat. In secundo Sedit Petrus Antiochiæ, ab ultimo Tiberij anno, per septem annos: quibus finitis, secundo, vel tertio Claudij anno, & quadagesimo quarto, vel quinto adventus Christi, Ecclesiam Romanam fundavit, ac Sedem suam in eam transtulit, ibique usque ad mortem sedit, quam in eadem Urbe Roma per martyrium passus est.

Hinc

14 Hinc fit, ſucceſſionem in Cathedra Petri non potuiſſe contingere in Jeruſolimitana, vel Antiochena Eccleſia; quia in priori nunquam Sedit, ſed in ea Jacobum primum omnium ſedere fecit, cui Simeon ſucceſſit, ut in hiſtorijs eſt notum. In poſteriori autem non permanſit, ſed ad tempus tantum in ea Sedit; & adhuc vivens ibi ſucceſſorem habuit, quem ipſe ſua autoritate conſtituit, vel Ebodium, vel Ignatium, ut videri poteſt apud Baron. in Martyrolog. die 1. Februarij. Succeſſit quidem unus ex his duobus in particulari Episcopatu Antiocheno, non vero in Primatu, ſeu Episcopatu univerſali: nam Antiochenam Sedem non à Chriſto immediate, ſeu divino jure, ſed arbitrio ſuo, & jure humano Petrus ſibi aſſumpſerat: & ideo facile potuit illam relinquere, & alteri tradere. Pontificiam autem dignitatem, immediate à Chriſto, & divino jure habuit; ideoque quandiu vixit, illam non reliquit, neque relinquere potuit; quia ex immediata electione, & collatione, ac præcepto ipſiuſmet Chriſti Eccleſiam Univerſalem habuit ſibi commendatam. Relinquitur ergo, ut in Romana Sede Petrus habuerit ſuam Pontificatus ſucceſſorem. Tum, quia

in nulla alia poteſt eſſe veſtigium, vel ratio hujus ſucceſſionis, etiamſi ſit Alexandrina; quia nunquam Petrus in ea Sedit; vel Conſtantinopolitana, quæ vivente Petro fundata non fuit. Tum etiam; quia Petrus in morte habere debuit ſucceſſorem: g. in Episcopatu, in quo mortuus fuit, ſcilicet, Romano.

15 Reſpondent Proteſtantes; Petrum quidem fuiſſe Episcopum Romanum uſque ad mortem: ſed hinc ſolum ſequitur, ſucceſſorem Petri fuiſſe Episcopum Romanum: non tamen inde rectè colligitur, eundem ſucceſſorem fuiſſe etiam totius Eccleſiæ Catholiæ Episcopum, & Paſtorem: quia hæc duæ dignitates, ſeu Episcopatus diſtincti ſunt, & ſeparabiles: nam poteſt eſſe Pontifex Eccleſiæ Univerſalis, licet non ſit Episcopus alicujus particularis Eccleſiæ; ſicut vidimus in Petro pro priori ad Eccleſiam Antiochenam: & poteſt illa univerſalis dignitas prius conjungi cum particulari aliquo Episcopatu, & poſtea ab illo ſeparari; ſicut factum fuit in Sede Antiochiæ: g. idem potuit contingere in morte Petri, & Romano Episcopatu.

16 Reſpondetur, conc. ita potuiſſe fieri: ſed negamus ita factum fuiſſe. Tum, quia Deo inf-

inspirante, Sedem suam Romæ fixit S. Petrus, ut testatur Marcellus Papa in Epist. ad Antiochenos. Immò, D. Gregor. in explicat. 5. Psalm. Pœnitential. v. 2. Egeſypus lib. 3. de Scidio Hierosolymitano, cap. 2. referunt, Petro Roma exeunti occurriffe Christum, ipsique infinuasse, ut Romam rediret, ibique perpetuum Ecclesiæ universalis Pastorum morte sua stabiliret. Deinde, cum tam instabiles sint homines, novitatumque amatores, credibile est, quod si ita non fuisset ex præcepto Christi, seu Jure Divino annexa dignitas Pontificia Romano Episcopatu, aliquando Sedem mutassent, præsertim tempore persecutionum sub Tyrannis Imperatoribus, qui Romæ Christianos omnes miris modis persequerentur, nullaque Religionis nostræ exercitia patiebantur: atqui numquam facta est hæc mutatio; quia & si aliqui Pontifices Galli Avinionæ manserint, semper tamen Episcopatum Romanum retinuerunt, ut eorum Bullæ testantur: g. Jure Divino ita videtur annexum Ecclesiæ Prælatum Romano Episcopatu, ut non possit Papa alteri Episcopatu, v. g. Toletano, aut Parisiensi, Sedem Apostolicam annexere. Leo Papa dicit, Dei ordinatione factum, ut Cathedra

dra Petri Romæ collocaretur. Ex quo fit, quod destructio Romæ non implicat secundum se; implicat tamen implicantiæ consequenti, posita præmissiõne, & providentiâ divinâ de ejus duratione.

17 Insuper una tantum persona semper Petro successit, ut ex historijs constat, & ex hucusque dictis: g. vel illa persona simul cum Episcopatu Romano habuit Primatum Ecclesiæ, quod intendimus; vel Primatus sine successione cognita, & visibili relictus est, & periit. Hoc autem est impossibile; quia contra Jus Divinum, & contra promissionem Christi de duratione suæ Ecclesiæ, fundatæ supra petram, usque ad consumptionem sæculi: g. illud primum est omninò certum. Quo circa ex quo Petrus Sedem suam Romæ collocavit, & Pontificalem dignitatem illi Episcopatui conjunxit (licet daremus, quod ista conjunctio non fuisset ex divina institutione per speciale præceptum Christi; sed tantum ex humana voluntate Petri, licet divinitus inspirata) eo ipso, quod à Petro vivente mutata non est, rata mansit: ideòque successor Petri in Episcopatu Romano ex necessitate simul in Primatu Universalis Ecclesiæ successit.

18 Neque obstat, quod illius

illius successoris electio facta fuerit à Clero Romano, & non ab universa Ecclesia; nam determinare modum successionis non ad corpus Ecclesiæ, sed ad ipsum Petrum pertinebat: quapropter sicut voluit Petrus collocare stabiliter Pontificatum in Sede Romana, ita etiam statuit, electionem successoris à Clero Romano fieri. Vel ipse Petrus designavit Clementem sibi successorem, ut author est ipse Clemens epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini, & lib. 7. Constitut. cap. 45. Noster Matthæus post alios dubitat de hac Epistola Clementis; nam refertur scripta, defuncto Petro, ad Jacobum, qui ante Petrum mortuus fuit. Turrecremata ait: esse de jure naturali, & quasi divino, quod Papa non faciat sibi successorem. Et certè, si Petrus Clementem elegisset, cur Ecclesia, & ipse Clemens non acceptassent? Licet (ut communis sententia fert) ipse Clemens cessit Pontificatum primo in Lino, hoc mortuo in Cleto, & ipse Clemens postea illis successit. Atque ita omnes isti tres seorsim in Pontificatu, simul cum Episcopatu Romano successerunt. Eodemque modo successio ad omnes sequentes Episcopos Romanos, usque ad præsentem derivata est. Ex his, & ex dicendis questione sequenti

convelluntur varia argumenta Protestantium, intendentium, quod hoc dogma nullum, vel debile fundamentum habet in Sacra Scriptura.

19 Unde dicunt, se ignorare, quibus artibus Pontifices Romani facti sint Vicarij Christi, immò vero Dii in terra triplici Corona insigniti Coeli nimirum, terræque, ac inferorum Reges, totius Orbis Judices, & ipsi à nemine judicandi. Et concludunt, post alias excellentias: quibus artibus ad tantum fastigium ascenderint, hæc quidem nescimus. Insuper obijciunt, valde exaggerando, vel etiam fingendo, aliquot defectus, aut vitia, quæ in aliquibus Pontificibus nota fuerunt: & quædam, quæ in electionibus Pontificum committi dicunt. Præterea, quod non est opus illo visibili capite, ubi Christus assistit, ut caput invisibile; quia sit magna injuria Christo, si præter ipsum, aliud constituatur totius Ecclesiæ caput.

20 Denique obijciunt aliqua loca Divi Gregor. in quibus reprehendit Joannem Constantinopolitanum, eo, quod universalem Episcopum, seu Patriarcham, se ipsum appellaret, & ad illum magis confundendum adjungit: nullus unquam decessorum meorum hoc tam prophano vocabulo uti

consensit. Et lib. 6. epist. 30. ad Mauritium, aliàs cap. 194. inquit: „ Ego fidenter dico, quia „ quisquis se universalem Sacer- „ dotem vocat, vel vocari desi- „ derat, in elatione sua Anti- „ Christum præcurrit, quia super- „ biendo, se ceteris præponit. Hanc eandem sententiam tradi- dit, ante Gregorium, Pelagius II. contra eundem Joann. in epist. 1. ad illegitimum Concil. Constantinopolitanum. Et ante hos Pontifices legitur in Concil. Cartaginens. III. cap. 26. Et in Concil. Africano tempore Bonifacij, canon iste: *Primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel Summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ Sedis Episcopus.* Hoc argumento valde se jactant, convictos esse Papistas.

21 Ex dictis, inquam, penè omnia ista soluta manent: cum enim dicunt, se ignorasse, quibus artibus Pontifices Romani, &c. Respondemus; hoc facile intelligere potuissent, si sapere vellent. Etenim hoc non est factum humana arte, sed virtute illius verbi: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porte inferi non prævalebunt adversus eam. Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Vobiscum sum usque ad consummationem sæ-*

culi. Ita intellexerunt Sanctæ, & Catholicæ omnes antiqui PP. qui fuerunt Sanctiores, & doctiores omnibus Protestantibus; & quorum comparatione, quasi nihil sunt Protestantes. Illa igitur arte, qua Sylvester Papa Constantinum Imperatorem, totumque Romanum Imperium, cujus dominium se extendebat ad totum Orbem, ita sibi subjecit, ut Christi Vicarium, Petri successorem, & majori honore, se ipsum confiteri dignum non erubuit; ac eadem arte reliqui SS. Pontifices conservarunt eandem dignitatem, & potestatem, & contra portas inferi defenderunt: Ergo artes illæ non fuerunt aliæ præter Verbum Dei, magna virtute Spiritus liberè prædicarum, & interdum divinis virtutibus, miraculis, & illustrationibus, pro temporum opportunitate confirmatum, juxta divinæ providentiæ dispositionem. Errant igitur Protestantes, & verbo Dei contradicunt, dum ajunt: Primatum Papæ debile in Sacra Scriptura habere fundamentum. Nam talis Primatus perpetuus, & non in sola persona Petri; sed per successionem semper duraturus; sufficienter continetur in Sacra Scriptura, & per traditionem ab ipso ore Christi, usque nunc pervenit, ut experientia constat.

22 Deinde (inquit Macedo) qua fronte ipsi Protestantes dicunt, se esse legitimos DD. & Ministros Evangelij, cum id ex Evangelio probari non possint? Immo, nec Lutherus, nec Calvinus in Evangelio nominantur, aut continentur, nisi fortè cum de Antichristo, falsis Prophetis, aut furibus, & latronibus fit mentio. Sed abigamus has pestes. Quis credat, Christum, cum suam condebat Ecclesiam, nihil de perpetuitate illius cogitasse? In veteri Synagoga, quæ nostram Ecclesiam figurabat, fuit successio Pontificum post Aaronem. An, non constat id ex Scriptura Sacra? Præterea; Rege Saule instituto, continuò facta est constitutio in posterum illius Regni, & Deus significavit perpetuum Regnum fore, nec cum singulis personis extinctum iri, donec veniret Messias: Hoc etiam in Scripturis habetur. Quare igitur, & quomodo petra Ecclesiæ æternum duraturæ fracta concideret, & arenæ instar esueret? Ego verò Credo, ideò in Petro fundatam fuisse Ecclesiam, ut hæc non immobili arena, uti caduca, sed in solida petra fundata, uti æterna confisteret. Præterea; si ex Sac. Script. constat, quod Christus habet ovile, & hoc quidem perpetuò

futurum, opus est Pastore, qui curam ejus semper gerat: ergo si Petro traditum est, qui ei succedunt, veri, & justi Pastores erunt.

23 Ad aliud, dicimus cum D. Aug. epist. 165. in illum Ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastas. (dicamus nos, usque ad Benedictum XIV.) qui nunc eandem Cathedram tenet, etiam si quisquam traditor per illa tempora sobrepisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ, neque innocentibus Christianis, quibus Dominus, prævidens de præpositis malis, ait: *Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite; dicunt enim, & non faciunt*: ut certa sit spes fidelibus, quæ non in homine, sed in Deo collocatur. Sed de hoc amplius infra. Sicut enim Judas pravus Apostolicam Dignitatem non sœdavit, ita quavis aliquis Pontifex in tanta multitudine inventus sit pravus, non maculavit Apostolicam Sedem: quia, ut postea, nullus in eis fuit Hæreticus, saltem, ut Pastor universalis, qui hæresim publicè docuerit; & vita mala Sanctitatem Sedis non diminuit. Et quod de personis Pontificum dicimus, de Cardinalibus, illos eligentibus, dictum intelligatur.

24 Ad aliud respond. neg.

cedere in injuriam Christi, quod in terris habeat unum Vicarium, qui suo modo caput visibile Ecclesiæ militantis, & visibilis sit: quia hoc est caput ministeriale; ipse verò Christus solum semper est caput principale. Non enim dicimus, nec dici potest, quod Summus Pontifex est Successor Christi; sed tantum dicimus, quod est Successor Petri, & Vicarius Christi. Nam esse Successorem, dicit, & esse æqualem cum priori, & priorem jam defuisse: Et utrumque est hæreticum: quia semper Christus solus est principale caput, & nobiscum est usque ad consummationem sæculi. Vicarij autem ejus, sibi invicem succedentes, sunt tantum caput ministeriale Ecclesiæ, inter se æquales, & cum morte ab Ecclesia deficient. Et ideò hoc non solum non derogat dignitati Christi, sed valde commendat charitatem, & patientiam ejus, & singularem providentiam erga suam Ecclesiam. Olim etiam Deus dominator erat populi Israel; nec ideò tamen non Judices admittit, per quos ita gubernabat Hebræos, ut verum esset, dicere, per se gubernasse; ut constat ex illo 1. Reg. 8. ad Samuelem: *Non te abjecerunt, sed me*: Ergo qui, cum gubernaret, alios guber-

natores, admittit; cur non, cum regat, & pascat, alios Rectores, & Pastores admittet? Aut quomodo injuria fit Christo, si Deo facta non fuit? Igitur Christum esse caput principale, nil officit quominus alij item capita sint, dum modo sint ejus Vicarij, capita ministerialia, & mortalia sub capite principali, & immortalis. Advertendum tamen est, quod nonnulli abutuntur hac voce, intendentes dici caput ministeriale, quia ab Ecclesia recipit authoritatem; quod falsum est, ut jam dictum, & postea dicendum.

25 Ad ultimum responde, quod D. Gregorius nomen Universalis Episcopi repudiavit: Tum propter humilitatis exemplum, & excessum. Tum etiam, ut efficacius superbiam Constantinopolitani Episcopi cohiberet. Eodem modo responde, ad Pelagium Papam. Canon ergo ille Concilij Carthag. & Africani, non intelligitur de Romano Pontifice, sed de Primato Africano, ut recte glossa exposuit in cap. 3. dist. 99. neque enim Provincialia, seu Nationalia Concilia, uti illa fuerunt, poterant statuere, quomodo Papa vocandus esset: immò fortasse PP. illorum Concilior. vetuerunt, Primatem suum, appellari Summum Pon-

tificem, ne Romano Episcopo fieret injuria. Vel aliter respond. ad Pelagium, & Gregorium, quod nullus Romanus Episcopus vocatus fuit Pastor universalis; sicut se Patriarcham universalem dicebat Joannes Constantinopolitanus, qui ideo reprehenditur: Sed vocatur Pastor, aut Episcopus universalis Ecclesiæ; quæ multum differunt: nam Pastor, aut Episcopus universalis, denotat, ipsum solum esse Pastorem, aut Episcopum; quod falsum, & hæreticum est. Pastor autem, aut Episcopus Ecclesiæ universalis; tantum denotat curam, & gubernationem generalem totius Ecclesiæ, quæ compatitur gubernationem specialem Ecclesiarum particularium à suis respectivè Episcopis. Hanc respons. ipsemet Gregor. satis ostendit, dum lib. 7. Epist. 70. concludit: *Si unus universalis est, restat ut vos Episcopi non sitis.*

26 Vel aliter potest hoc explicari cum nostro Boyvin, advertendo, quod nomen œcumenici, seu universalis duplicem habet significationem; prima est grammaticalis, & est idem ac *solus*, in quo sensu falsissimum est Sum. Pontificem esse Episcopum Universalem, seu œcumenicum: in isto ergo sensu loquitur D. Gregor.

quando dicit Eulogio Patriarchæ Alexandria: *Si vestra sanctitas me Episcopum universalem nominet, negat se esse Episcopum*, lib. 7. ep. 30. Et lib. 4. ep. 36. inquit: *Si unus sit Episcopus universalis, omnes alij non sunt Episcopi.* In alio igitur sensu vocamus Summum Pontificem Episcopum universalem, nempe, quatenus est Episcopus, super alios Episcopos intendens; quia Pontifex habet authoritatem super illos, & super omnes suas Ecclesias, pro quibus potest leges condere; Episcopos illarum, delinquentes, depocere, ipsos restituere, & similes actus authoritatis exercere. In hoc sensu vocarunt *Episcopum universalem* plures PP. & Concilia, quæ possunt videri apud nostrum Boyvin de Summo Pontifice, q. 6.

QUÆST. III.

Utr. *SIT DE FIDE, Benedictum XIV. nunc regnantem, & in Romano Episcopatu sedentem, esse Ecclesiæ Universalis Pastorem, Vicarium Christi, & Successorem Petri?*

Negant aliqui, volentes esse quidem de fide, legitimum Episcopum Ro-

Romanum, seu Petri successor-
rem esse Papam. Sed nolentes
esse de fide, hunc hominem,
verbi gratia, Benedictum XIV.
esse Summum Pontificem: quia
non est de fide (inquiunt) esse
Canonicè electum in Episcop-
pum Romanum, seu in succes-
sorem Petri, cum hoc non sit
à Deo revelatum. Sit tamen
nostra

CONCLUSIO.

2 **D**E fide est Benedic-
tum XIV. legiti-
mè electum, & ut talem ab
Ecclesia acceptatum, esse ve-
rum Papam, Vicarium Christi,
& successorem Petri. Ita com-
munissimè Theologi. Probatur
1. ex Conc. Constantiens.
sess. ult. ubi decernit Mart. V.
ut ab his, qui de hæresi ad fi-
dem revertuntur, petatur inter
alia. Utr. credant, quod Papa
canonicè electus, qui pro tem-
pore fuerit, ejus nomine pro-
prio expresso, sit successor B.
Petri, habens supremam autho-
ritatem in Ecclesia Dei? Ergo
supponit, esse articulum fidei;
cum hæresim adjurantes, non
nisi de fidei veritatibus inter-
rogentur. Probatur 2. Ecclesia
Catholica nunc existens est de
fide divina, quod est vera Ec-
clesia: Ergo, & Summus Pon-
tifex canonicè electus, & uni-

versaliter admissus, adoratus-
que ab Ecclesia, est de fide,
quod est verus Pontifex. Antec.
nullus Catholicorum negat:
nam Christus revelavit, suam
Ecclesiam esse duraturam usque
ad consummationem sæculi.
Probatur consequ. eadem certi-
tudine constat de existentia ca-
pitis alicujus veri, & perfecti
corporis, ac de existentia per-
fecta ipsius veri corporis: sed
fide divina nobis constat de
existentia perfecta corporis ve-
ræ Ecclesiæ Catholicæ à Jesu-
Christo fundatæ: ergo, &c.

3 Respondent contrarij;
hoc solum probare esse de fide,
quod existit caput Ecclesiæ: non
verò, quod caput Ecclesiæ sit
hic numero Pontifex, qui dici-
tur Benedictus XIV. Sed con-
tra: ergo jam est de fide, quod
in hac vera Ecclesia datur ve-
rum caput. Atqui nequit esse
aliud, nisi hic numero Ponti-
fex, qui vocatur Benedictus
XIV. Ergo, &c. Probatur min.
hic numero Pontifex, & non
alius est receptus, & adoratus
ab Ecclesia universali tanquam
caput ipsius: atqui in hoc erra-
re non potest universalis Eccle-
sia: g. &c. Hæc min. patet:
quia in materia de fide, nequit
Ecclesia errare; quia est colum-
na, & firmamentum verita-
tis; juxta D. Paul. 1. ad Ti-
moth. 3. Præterea; non potest
Ec-

Ecclesia recipere aliquid, tanquam de fide, quod non est tale; aliás erraret in materia fidei: sed definitiones Benedicti XIV. in materia de fide recipit tanquam fidei articulos: Ergo sunt de fide. Subsumo: atqui non essent de fide definitiones Benedicti XIV. si non esset de fide ejus autoritas; quia tunc liceret dubitare de illa: Ergo, &c.

4 Urgetur hoc: illa conclusio est de fide cujus duæ præmissæ sunt de fide: sed hæc conclusio; *Benedictus XIV. est verus Pontifex*; sequitur ex duabus præmissis de fide: g. &c. Major concedunt omnes Catholici. Probatur min. præmissæ ex quibus sequitur dicta conclusio, sunt istæ: *Omnis in Papam legitime electus, & ut talis ab Ecclesia receptus*, est verus Papa: *Sed Benedictus XIV. est talis*: istæ igitur sunt de fide: g. & illa Conclusio, quæ ex illis deducitur. Major quidem ab omnibus conceditur; aliás non esset de fide, legitimus Petri successorem esse verum Papam. Minor sic ostenditur: quia eo ipso, quod Ecclesia recipit Benedictum XIV. ut legitime electum, revelat Deus, ipsius electionem esse legitimam: quia promissit Christus nunquam Ecclesiam suam erraturam in materia fidei: at-

qui erraret in tali materia, & non staret conclusio, quando quidem agnoscens Benedictum XIV. ut Papam, ipsum agnoscat ut fidei regulam infallibilem, qui ex opposito, esset fallibilis regula: g. &c. Confirmatur: eo ipso, quod Deus per invocationem alicujus confessoris, vel Martyris, aut per venerationem suarum reliquiarum facit miraculum evidens, ita ut de illo nullatenus possit dubitari, revelat implicite, ipsum mortuum esse in gratia. Quare? quia repugnat (inquiunt omnes DD. Catholici) sanctitati divinæ, facere miracula ad invocationem damnati: g. eo ipso, quod Ecclesia, (de qua dixit Dominus, esse columnam, & firmamentum veritatis, & non posse errare in materia de fide) acceptavit Benedictum XIV. ut verum Pontificem, adeoque ut fidei regulam infallibilem, revelavit Deus implicite electionem ipsius esse legitimam. Patet conseq.: quia sicut repugnat suæ sanctitati divinæ facere miracula ad invocationem damnati, ita repugnat suæ divinæ fidelitati, & providentiæ circa salutem hominum, ut permittat, Ecclesiam errare in materia fidei, quam promissit non erraturam.

5 Probatur iterum conclusio.

Nō : nisi esset de fide , quod Papa regnans est verus Papa, Petri successor , Caput , & Pastor Ecclesiæ , & Christi Vicarius : non esset de fide , quod Petri successor , Caput , & Pastor Ecclesiæ sit verus Papa , nec quod aliquis sit verus Papa : sed consequens est falsum , & hæreticum : g. &c. Prob. maj. verus Pastor , & caput Ecclesiæ est aliquis homo determinatus , & singularis existens visibiliter in Ecclesia ; non autem vagus , indeterminatus , invisibilis , & ignoratus ab Ecclesia : Sed nullus alius potest esse nisi Benedictus XIV. Ergo si iste non est , nullus erit in Ecclesia. Præterea ; fide divina credimus , quod Concil. Tridentinum , & alia CC. generalia legitimè congregata , fuerunt vera CC. definitiva dogmata fidei : sed non poterant esse vera CC. sine vero Papa : g. dum fide divina credimus , fuisse vera CC. eadem divina fide simul profite-mur , tales numero Pontifices legitimè congregantes talia CC. fuisse veros Papas. Declaratur hoc amplius : de fide est , quod solus verus Pontifex potest congregare CC. canonizare SS. dareque decreta obligantia in fide omnibus Christianis : sed hæc omnia potest facere Benedictus XIV. & fide tenemur omnes Christiani , cre-

dere Sanctum , quem canonizat ; credereque decreta fidei ab illo emanantia ; & credere pro legitimo Concilio , si aliquod congreget , &c. Ergo de fide est , quod est verus Papa.

6 Probatur insuper alia ratione non minus efficaci : hæresis est maledicti Lutheri ; quod Papa canonice electus , & universaliter receptus ab Ecclesia Romana , non est Vicarius Christi , nec verus Petri successor : g. ejus oppositum est de fide. Paret conseq. nam si est hæresis dicere : *Christus non est verus homo* ; erit , & est de fide opposita propositio , *Christus est verus homo* : Ergo similiter si est hæresis Lutheri , & Protestantium , quod Summus Pontifex , qui ab Ecclesia Romana habetur , ut Vicarius Christi , ut est Benedictus XIV. non est talis Christi Vicarius verus : erit , & est de fide opposita propositio , nempe , quod Summus Pontifex , qui ab Ecclesia Romana habetur , ut Vicarius Christi , ut est Benedictus XIV. est talis Christi Vicarius verus.

7 Probatur tandem (omit-tendo alias plures probationes) hæc nostra conclus. propositio particularis contenta in universalis , toti Ecclesiæ revelata , est immediatè de fide , sicut ipsa universalis : Sed hæc propositio,

tio; Benedictus XIV. est Summus Pontifex, Vicariusque Christi, continetur in propositione universalis, toti Ecclesiae revelata: g. hujusmodi propositio est immediatè de fide. Consequenter, & major est certa; nam propositio universalis æquivaleret omnibus particularibus in ea contentis: Unde idem est, quod Deus revelet aliquam universalem, & quod revelet omnes, & singulares, nisi aliunde constet exceptio: decet tamen, quod Deus singulas in particulari non revelet, nec in hoc quasi immoretur, sed quod omnes comprehendat sub aliqua universali, quasi partes actuales illius. Hac de causa est de fide, Salomonem, Petrum, & Joannem, & sic de alijs in Adamo peccasse; quia Deus revelavit, quod omnis homo in Adam peccavit. Similiter de fide est, Concil. Trident. non potuisse errare in Decretis, quæ concernunt materias fidei. Quare? quia Deus revelavit, quod omne Concil. legitime congregatum, in rebus fidei nequit errare; neque enim fieri potest, quod universalis propositio sit vera, & de fide, quin particularis sit etiam vera, & de fide: aliàs possent formari duæ contradictoriæ simul veræ, ut facile consideranti patebit.

8 Ratio à priori est; quia ad fidem duo requiruntur solum: primum, ut existat revelatio de objecto credendo. Secundum, quod hæc revelatio ita proponatur, ut cuilibet prudentissimo nullum se offerat prudens fundamentum ad dubitandum de existentia revelationis. Igitur ex suppositione, quod individuum sit contentum sub universali revelata, & aliunde talis revelatio prudenter applicatur per moralem evidentiam, luce cujus cognoscatur esse moraliter impossibile, hoc individuum non esse contentum sub revelatione illa universali, nihil deest, ut fides absolute exerceatur erga tale individuum. Immo hæretici, ideo sunt Hæretici; non quia negant Deum esse infinitæ veracitatis in suis attestationibus: sed quia negant applicationem revelationis divinæ ad mysteria nostræ fidei omnino imprudentissimè, & cum necessitate morali ad non negandum; quia qui, & si non negat, dubitat imprudenter de existentia revelationis, seu de applicatione illius universalis ad particularia, peccat contra fidem, aut peccato Hæresis, ut plures volunt, aut contra præceptum credendi, quæ prudentissimè proponuntur credenda, ut alij docent.

Nunc

9 Nunc veniamus ad principalem min: Hæc universalis: *Omnis homo ritè electus ab Ecclesia in successorem Petri, est Summus Ecclesiæ Pontifex*; est propositio à Deo toti Ecclesiæ revelata: sed in hac universali continetur ista particularis: *Benedictus XIV. est Summus Ecclesiæ Pontifex*: g. hæc particularis continetur in aliqua universali à Deo toti Ecclesiæ revelata. Conseq. tenet: major constat ex supradictis de transfusione clavium Petri ad ejus successores, usque ad consummationem sæculi, quam soli Protestantes, & manifesti hæretici negare possunt. Minor etiam patet; quia particulares contentæ in illa universali nequeunt aliæ esse, quam istæ: *Hic, & ille ritè electus in successorem Petri est Summus Ecclesiæ Pontifex*: g. cum in præsentī loquatur de Benedicto XIV. non utcumque, sed supposita legitima electione, & acceptatione, tam ex parte ipsius, quam Ecclesiæ, sequitur, hanc propositionem: *Benedictus XIV. est Summus Ecclesiæ Pontifex*; esse propositionem particularem in illa universali contentam. Quæ continentia declaratur in hoc syllogismo: *Omnis homo ritè electus ab Ecclesia in successorem Petri, est Summus Ecclesiæ Pontifex*: sed

Tom. III.

Benedictus XIV. est ritè electus ab Ecclesia in successorem Petri: g. *Benedictus XIV. est Summus Ecclesiæ Pontifex*.

10 Confirmatur non alia ratione hæc particularis: *Salomon peccavit in Adam*; est immediatè de fide, nisi quia continetur in illa universali: *Omnes in Adam peccaverunt*: quæ continentia explicatur sic: *Omnes filij Adæ peccaverunt in eo: Salomon est filius Adæ*: ergo *peccavit in eo*. Similiter: *Omnis verus panis potest transsubstantiari in Corpus Christi*: sed *hic panis est verus panis*: g. *hic panis potest transsubstantiari in Corpus Christi*. Similiter: *Omnis infans ritè baptizatus consequitur gratiam*: sed *hic infans à me baptizatus, est ritè baptizatus*: g. *hic infans est in gratia*. In quibus syllogismis nemo potest negare propositiones particulares, pro consequentijs positas, nisi falsificando illas universales à Deo revelatas. Nec potest istis particularibus negare assensum fidei, nisi illum negando illis universalibus: atqui eadem prorsus ratio militat in nostro casu; siquidem hanc universalem: *Omnis homo ritè electus in successorem Petri, est Summus Ecclesiæ Pontifex*, Deus toti Ecclesiæ revelavit; & aliundè certo constat, Benedictum XIV. fuisse

Qq

se

se ritè electum in successorem Petri; aliàs non esset Ecclesia in pacifica acceptatione, sed reclamaret, ut sæpè tempore alicujus Antipapæ reclamavit; nec ipse Benedictus XIV. esset in pacifica possessione, sicut nullus erat tempore Antipapæ, quoadusque uterque renuntians, unus ex illis, vel alius eligebatur, & declarabatur pacificè ab ipsa Ecclesia: Ergo hæc particularis, *Benedictus XIV. est Summus Pontifex*; est immediatè de fide. Quapropter; qui, supposita illa, saltem evidentià morali minoris propositionis ex pacifica possessione ipsius Benedicti, & acceptatione totius Ecclesiæ, qua constat, illum esse contentum subjecto majoris propositionis, talem particularem pro consequentià positam negaret; non posset non negare illam universalem; ac per consequens ageret contra fidem immediatè, & esset hæreticus: sicut pariformiter in dictis syllogismis.

II Arg. I. Hæc propositio: *Benedictus XIV. est verus Papa*; non est in Sacra Scriptura, neque explicite, neque implicite: g. non est de fide. Respond. neg. anteced: quia continetur in illis Oraculis: *Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis*: Et, *Tu es Petrus, &c.* Et, *Porta inferi non prævale-*

bunt: Nam ex his inferitur, quod non errat, cum agnoscit Benedictum XIV. ut legitimum suum caput, & verum Papam. Si enim in hoc erraret, posset errare in omnibus alijs ad fidem pertinentibus; quod est aperta Hæresis, & non sciret, se habere Caput, & Pastorem verum, nec sufficienter dirigeretur à Spiritu Sancto, in re summi, & maximi momenti; & sic Deus non staret promissis, neque Christus ipse, &c. quæ omnia sunt contra fidem. Deinde; esto nullatenus contineretur in Sacra Scriptura, censeretur tamen revelari, eo ipso, quod Ecclesia indefectibilis electum agnoscit in Summum Pontificem.

12 Instabis: Non est de fide, electionem Benedicti XIV. esse legitimam: g. non est de fide, quod sit Summus Pontifex. Respondetur neg. antec. Cum enim non sit Pontifex legitimus, nisi per legitimam electionem, eo ipso, quod revelatur unum, revelatur & aliud. Instab. hæc electio respectu Cardinalium est naturaliter nota; quia naturaliter, & evidenter sciunt, servata fuisse omnia requisita ex Jure Canonico procedentia: g. naturaliter est eis notum, quod electus est verus Papa. g. illis non est de fide: quia fides est argumen-

tum

tum non apparentium. Præterea; respectu nostri, quidquid scimus de tali electione Canonica, ex testimonio hominum accipimus: sed hoc testimonium non firmat assensum Fidei Divinæ, de qua loquimur: ergo, &c. Respondetur ad 1. concedendo, Cardinalibus eligentibus constare naturaliter, electionem esse Canonica: Verum hoc non obstat, ut simul credant, electum fore verum Papam, Petri successorem, & Vicarium Christi. Ratio est; quia aliud est, quod naturaliter scitur, & videtur, & aliud, quod fide creditur. Quapropter Anacletus Papa epist. 2. & ex Canon. *Electionem*, dist. 79. dixit: *Deus sibi reservavit electionem Romanorum Pontificum, licet electoribus potestatem contulerit eligendi*: Aliud est ergo, quod videtur, & aliud valde diversum, quod fide divina creditur. Ex quo etiam patet solutio ad 2. Fide enim humana scimus ex testimonio electorum, hunc numero Papam esse Canonice electum: fide tamen divina credimus, habere potestatem divinam, uti Vicarium Christi, & Petri successorem. Naturaliter sciebat S. Petrus, quod Christus dixerat illi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; & simul credebatur, sibi esse datam potesta-

tem spirituales capitis Ecclesiæ, quam non videbat, nec naturaliter sciebat.

13 Arg. 2: Veritas Pontificatus in Papa electo pendet à multis contingentibus: g. non est de fide. Prob. antec. Accidere potest, quod electus sit fœmina, quod non sit baptizatus, quod non sit ordinatus, quod sit Hæreticus, &c: sed hæc omnia, & quodlibet ex illis reddit nullam electionem: ergo, &c. Respondetur neg. antec. & ad ejus probat. neg. maj. Quia ad Dei providentiam attinet, quod eligentes non decipiantur, nec deveniatur ad receptionem, & adorationem publicam totius Ecclesiæ: quia jam non esset columna, & firmamentum veritatis. Et portæ inferi prævalerent adversus eam. Ad illud de fœmina dicimus, quod est historia fabulosa ab Hæreticis inventa, & nutrita, dicentibus, Joannem octavam fuisse fœminam, & quod peperit in Amphiteatro, dicto Coliseo Romano. Verum hæc fabula potius est despicienda, quam impugnanda. Videatur Bellarmin. libr. 3. de Rom. Pontif. cap. 24. Baron. anno 853. Nost. Macedo, & alij controversistæ. Qui autem (inquiunt Salmaticens. Tract. de Fide) modo historiam illam transcribunt, vel narrant, acriter puniendi essent;

nisi eos excusaret ignorantia, non advertentes, hoc dedecere majestatem Ecclesiæ; & esse apud nostram conclusionem formalem hæresim; vel saltem, juxta omnes Catholicos, nemine dempto, erroneum, scandalosum, & temerarium.

14 Circa alia, nonnullis RR. durum videtur, asserere, post acceptationem pacificam Ecclesiæ, & pacificam possessionem Summi Pontificis, elevari ad certitudinem fidei, electum esse baptizatum, ordinatum, Ministros habuisse intentionem, &c. qua propter defendunt, quod est de fide; *Benedictum XIV. esse Vicarium Christi*: & ex hoc inferitur, tanquam conclusio Theologica, quod non sit femina, quod sit baptizatus, ordinatus, &c. Sed melius respond. nullum esse inconveniens, asserere; quod prædictæ veritates, sint etiam de fide: quia eo ipso, quod Deus permittit, illum ritè eligit, & ut legitime electum agnosci ab Ecclesiâ, & se ipsum pro tali haberi, exercendo dignitatem Pontificiam, virtualiter revelat, habere omnia ad Papatum requisita.

15 Arg. 3: non esset hæreticus, qui diceret; *Benedictus XIV. non est verus Papa*: erg. non est de fide, esse talem. Respond. dist. antec. non esset hæreticus; qui hoc diceret ante

Ecclesiâ acceptationem, & pacificam possessionem, conc; post acceptationem, & possessionem, neg: quia sic opponeretur Concil. Constantiensi; & Decreto Martini V. Et Concil. Florentinum jam definivit, Romanum Pontificem Canonice electum succedere in tota potestate S. Petri. Ergo aliqui Catholici oppositam conclusionem defendentes, sunt Hæretici, & sunt denunciandi Supremo Inquisitionis Tribunali? Ipsi respondeant: Certum enim est, quod non sunt hæretici si ante pacificam possessionem, & acceptationem, dum Cardinales Electores sunt divisi, si id negant: verum juxta communissimam sententiam Catholicorum, hæretici sunt, & denunciandi: dum modo bona fide, ob rationes visas sibi sufficientes, non credant non esse articulum fidei.

16 Arg. 4: *Benedictum XIV. esse verum Papam* habetur ex discursu: sed fides non est discursiva: g. &c. Respond. disting. maj: habetur ex discursu, necessario inferente, & pure applicativo, seu representativo terminorum, conc; contingenter, seu probabiliter inferente, & ut motivum assentiendi, neg. Consimiliter disting. min. & neg. conseq. Etenim hæc propositio: *Cœlum est creatum*; &

hæc:

hæc: Datur Deus; naturaliter cognoscuntur, & per discursum naturalem; attamen sunt de fide, dum illis assentimus, prout revelatae sunt à Deo. Deinde, in hoc syllogismo: Omnis homo est redemptus à Christo: sed Petrus est homo: g. Petrus est redemptus à Christo: cognoscimus naturaliter Petrum esse hominem; verum conclusioni non prævemus assensum ex vi istius minoris propositionis, tamquam ex motivo assentiendi, nec ex vi illationis; sed ex motivo superno propositionis majoris revelatae: quoniam revelatum est, omnem hominem esse redemptum: minor ergo propositio solum deservit ad cognitionem Petri, seu ad explicandam, & applicandam revelationem universalem particulari materia: g. similiter aliud est, me naturaliter cognoscere, Benedictum XIV. esse canonicè electum in Episcopum Romæ; & aliud est, me credere ex illo motivo illum esse verum Papam.

17 Arg. ultimo: potest esse de fide propositio universalis, quin eo ipso sit de fide propositio particularis: g. potest esse de fide, quod omnis rite; & rectè electus est Vicarius Christi, quin eo ipso sit de fide, quod Benedictus XIV. sit verus Viracarius Christi.

Probatur antec: de fide est, quod omnis ostia rite consecrata continet corpus Christi; atqui non est de fide, quod hæc particularis hostia illud continet: g. &c. Respond. disting. prim. anteced. potest esse de fide, &c. si ignoratur, vel non certò cognoscitur continentia particularis in universali, con; si non ignoratur, sed sufficienti certitudine cognoscitur, particularem contineri in universali revelata, neg. Etenim licet aliqui dicant, esse certum, & de fide, quod Christus sit in hac particulari hostia à Petro consecrata; quia non habeo motivum ad dubitandum de recta consecratione; & consequenter, habeo certitudinem moralem, & prudentissimam continentia hujus particularis in illa universali. Attamen communiter respond. DD. quod non est de fide, Christum esse in hac numero hostia: quia non est certum absolute, & positivè; sed quasi negativè, & respectivè ad actum adorationis, quod hæc hostia fuerit rite consecrata: Et hoc sufficit, ne ejus adoratio sit actus idolatriæ, sed Religionis: ad hanc quippè virtutem sufficit, quod præcedat probabile, & prudentiale judicium de existentia objecti suorum actuum. At vero ad assensum fidei requiritur major

certitudo, qualem habemus circa Benedictum XIV. eo ipso, quod ab Ecclesia, quæ non potest errare circa fidem, & mores, agnoscitur, & recipitur, ut verus Christi Vicarius. Ob quod ipsimet adversarij dicunt, esse ita certum, quod Benedictus XIV. est verus Papa: quod contrarium asserere, est temerarium, scandalosum, & erroneum; quod non contingit in dubitatione rectæ consecrationis hujus particularis hostiæ: g. est magna disparitas. Sed prima responsio magis conformatur cum Protestatione Fidei, quæ in Hispania petitur à moribundis, dum Viaticum accipiunt.

18 Nonnulli opponunt nostræ conclusioni, plures Pontifices intrusos ad Pontificatum. Sed hæc non est nostra quæstio; quia nostra conclusio procedit de ritè, & canonicè electo. Etenim, quidam intrusi, fuerunt omninò abrogati, & non computantur in seriè Pontificum; nonnulli alij in ea recensentur, sed non pro tempore usurpationis, sed pro subsequenti, in quo, accedente consensu Electorum, fuerunt ut legitimi Pontifices solitis ritibus electi. Unde considerandum est, tunc de legitima electione constare, cum Catholica Ecclesia aliquem recipit, ut legitimum,

& indubitatum Pontificem; nam consensus universalis Ecclesiæ fallibilis esse non potest. Hinc, sicut non potest colere Sanctum, qui sanctus non sit; nec aliquid de fide tenere; quod de fide non sit: ita nec potest decipi, recipiendo ut verum Pontificem, & ut certam istarum rerum regulam, qui verus Pontifex, veraque regula viva non sit.

QUÆST. IV.

IN QUA RESOLVUNTUR

aliqua dubia de Romano Pontifice.

1 **D**ubitabis I. *An Summus Pontifex sit supra Concilium generale, vel è contra?* Ante responsionem est advertendum, quod Concilium est congregatio, non quorumcumque hominum, sed de jure cum suffragio decisivo ad illud debeat concurrere soli, & omnes Episcopi, & his majores Prælati Ecclesiæ: quia his solis, & omnibus, utpote capitibus, Principibus, & Pastoribus Ecclesiæ ex officio incumbit pascere, regere, docere Ecclesiam, lites cognoscere, ac dijudicare. Actor. 20. v. 28. *Vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Ex privilegio possunt à Pontifice

sice admitti etiam cum suffragio decisivo aliqui non Episcopi, v. g. Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum Religiosorum. Admittuntur quoque DD. Theologi, & Sacrarum Litterarum periti, & Jurisconsulti ad ferenda suffragia, non decisiva, sed solum consultiva, ut admittuntur advocati in Cûria, & Parlamento, nempe, ad examinandas, & executiendas propositas difficultates. Principes politici, vel illorum Legati admittuntur, ut Decretorum Concilij testes adsint, & defensores, & executores. Notarii, Custodes, & alij Ministri serviunt ad alios necessarios usus. De plebe, si qui adesse velint, debent tacentes adesse, ut dicitur de multitudine Hierosolymitana Actor. 15.

2. Advertendum est 2. quod convocare Concilium generale, & in eo præsidere, non est Imperatoris, ut voluit Protestantæ; nam hujus potestas non est spiritualis, neque in spiritualia, neque se extendit in universum Orbem: sed hoc spectat jure divino ad solum supremum Caput, Principem, & Pastorem totius Ecclesiæ, id est, ad Romanum Pontificem. Unde, hic solus potest facere, ut reliqua Ecclesiæ capita conveniant in nomine Domini, id est, autoritate à Christo em-

manante. Et verò non Tyberio Imperatori, sed Petro piscatori tradidit Christus Claves, & regimen totius Ecclesiæ suæ. Et etiam in veteri Testamento munia spiritualia omnia erant penes Pontifices, non penes Reges, ut patet 2. Paralip. cap. 19. Nisi fortè unus idemque simul esset Princeps, & Pontifex, ut contingit in Moyse, & Machabæis; vel Princeps politicus simul, & Propheta, ut fuerunt David, & Salomon. Aliàs gravissimè, ut plurimum punitos vidimus Principes politicos. Tum in veteri lege, v. g. Oziam: Tum in nova, quando munijs spiritualibus sese immiscere præsumperunt.

3. Advertendum est 3. quod Concilium est quadruplex; *Dioecesanum*, quod & specialiter Synodus dicitur; ad quod, Præsidente Episcopo, convocantur Canonici, & Pastores illius Dioecesis. Aliud est *Provinciale*; ad quod conveniunt Episcopi alicujus Provinciæ cum Archiepiscopo Præsidente. Aliud est *Nationale*; in quo congregantur Episcopi, & Archiepiscopi unius Regni, aut Nationis, v. g. totius Hispaniæ, cui præest Primas, aut Patriarcha. Et aliud *Generale*, seu *œcumenicum*; de quo procedit nostra dubitatio.

4. Nunc respond. quod
Con.

Concil. Generale, si Papam excludat, non est supra Papam. Sed Papa, seu Summus Pontifex tam absolute est supra Concilium, & universam Ecclesiam Christi, ut nullum sit in terris tribunal, aut iudicium, cui se possit (etiam si vellet) iudicere. Hæc resolutio est contra Protestantes, & contra aliquos DD. Sorbonistas; qui volunt, Papam in Ecclesia non aliud esse, quam aliquis Generalis in suo Ordine Religioso, scilicet, Caput singulorum, sed Subditum omnium Congregatorum. Pro parte tamen nostra stant communiter DD. Catholici: quia Summus Pontifex, etiam solus, jure divino est Caput, & Princeps universæ Ecclesiæ, etiam simul congregatæ. Neque enim accepit ipse suam Potestatem à Concil. vel ab Ecclesia (ut Rex à Regno, Generalis à Religione) sed immediate ab ipso Christo; & accepit illam pro se solo, & in sua persona residentem. Soli igitur Petro, ejusque successori (non autem Concilio, vel alicui congregationi) dictum fuit: *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo claves. Pasce agnos, pasce oves meas.* Cum ergo jus divinum non possit, seu à Papa, seu ab alijs hominibus tolli, minui, limitari, vel im-

mutari (quod enim Deus conjunxit homo non separet) non potest etiam Papa, & si vellet, se Concilio iudicere subijcere.

Immo, & Concil. generale definiens aliquid sine consensu Summi Pontificis, non est infallibilis auctoritatis; nec potest dici sententia Concilij generalis: nec unquam decreta Conciliorum habentur rata, & firma ab Ecclesia, donec approbentur, & confirmentur à Summo Pontifice. Amplius dico cum Nostro Aye; quod etiam si vellet Summus Pontifex, ut quæcumque, se absente, & infcio, sed consentientibus suis Legatis, à Concilio statueretur, eo ipso rata, ac fixa sint; non tamen essent infallibilis veritatis, quoad usque ab ipso met postmodum visa approbentur: quia hæc infallibilitas ipsi soli à Christo concessa est; neque potest per ipsum alijs delegari, vel communicari. Verum Concilium semel approbatum à Summo Pontifice, est prorsus infallibilis veritatis, quoad Decreta, quæ fidem, & mores spectant. Oritur autem hæc infallibilitas ex assistentia Spiritus S. promissa Concilio cum Pontifice in unum collecto: *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, Joann. 16. *ubi duo, vel tres congregati*
sue.

fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum, Matth. 18. Multo magis quando tam multi conveniunt, ait Concilium Calcedon.

6 Dubitabis 2. *An Decreta Summi Pontificis loquentis ex Cathedra, sive facta sint in Concil. sive extra, sint infallibilia, seu objecta materialia divinæ fidei?* Respondetur affirmative. Quia Sedes Apostolica quoad potestatem, & auctoritatem eadem est sedente Benedicto XIV. ac sedente D. Petro: sed sedente Petro, potuit facere, & de facto fecit Decreta infallibilia, quæ sunt objecta fidei divinæ, & hoc absque generali Concilio: g. &c. Præterea; error fuit Wicleff. Quod Summus Pontifex non habens mores Sancti Petri, non habebat æqualem potestatem, & auctoritatem cum S. Petro: Sed hoc damnatum est in Concilio Constantiensi: g. &c. Verum tamen est, quod Romanus Pontifex gravia Ecclesiæ negotia circa fidem, vel circa mores frequentissimè proponit discutienda in Concilijs, sive generalibus, sive Provincialibus, vel Cardinalibus, & alijs Theologis, aut Canonistis: & deinde super eis Decreta format: Sed ipse solus licite, & valide, præsertim, si in Theologicis, & in Sacra Scriptura sit versa-

tus, potest resolvere dubia fidei, & credenda sancire, & definire: quia, ut jam sapè diximus, de jure divino Romanus Pontifex succedit S. Petro, in integra auctoritate pastoralis, & jurisdictionali ad Ecclesiam regendam, & pascendam: ipsi ergo soli dictum est: *Tu es petra. Tibi dabo claves. Pasce agnos. Pasce oves meas. Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu confirma fratres tuos.* Si enim errare posset; jam non confirmaret, sed deciperet fratres suos: nec pasceret, sed intoxicaret oves Christi; nec Cælum ipsis, sed infernum aperiret: nec fulciret, sed everteret Ecclesiam Dei.

7 Ex quibus sequitur; quod Summus Pontifex, quando loquitur ex Cathedra, seu quod idem est; reduplicative, ut Pontifex; quod tunc facit cum obligat fideles ad suam sententiam sequendam, & amplexandam, non potest præcipere rem malam, vel salutis nocivam, nec potest prohibere rem bonam, ac salutis necessariam. Hoc intelligitur in Decretis morum: quia in alijs decretis potest errare, v.g. legem superfluum condendo, graviolem poenam imponendo, quanvis nec in istis est præsumendus error, nisi evidenter appareat. Unde, infallibilis est Summus Pontifex

fex in SS. canonizatione, immò & in Beatificatione ; sed non eadem infallibilitate. Advertendum est, hoc esse discrimen inter Canonizationem, & Beatificationem ; quod canonizatio est definitiva Papæ sententia de sanctitate, & gloria canonizati. Beatificatio autem, quæ via est ad canonizationem, est tantum indulgentia, & concessio facta alicui Provinciæ, aut Religioni, ut alicui defuncto possit certos cultus deferre, v. g. Missam, & officium de eo celebrando. Unde, in Bullis canonizationis utuntur Pontifices his verbis : *Definimus; decernimus; mandamus.* In Bullis autem Beatificationis : *Concedimus; indulgemus, &c.* De fide igitur est hæc major : *Omnis defunctus in gratia est sanctus*, & dum Pontifex canonizat aliquem, declarat quod talis continetur in illa majori, v. g. Sanctus Franciscus : & infertur tanquam de fide, quod S. Franciscus est Sanctus. Unde infallibiliter infallibilitate fidei est Sanctus. Circa Beatificatum autem dicunt aliqui ; quod infallibiliter infallibilitate tantum morali, non vero fidei, habetur quod sit Sanctus. Etiam dicunt, quod non possunt omnes fideles de illo recitare ; sed solum illæ personæ, quibus conceditur. Etiam aliqui existimant

quod solum semel in anno, in die à Sede Apostolica concessio potest de illo recitari. Verum aliqui é contra dicunt ; quod etiam est infallibile infallibilitate fidei, quod talis Beatificatus sit Sanctus, quibus libenter subscribo : quia ad providentiam Dei spectat non permittere aliquem coli, & honorari honore SS. quin contineatur in illa generali : ac per consequens, per talem permissionem declaratur, contineri implicite in revelatione generali. Similiter, contradicunt, in cultu, & veneratione Beatificatorum. Deinde, tam Beatificatio, quam Canonizatio spectat ad materiam fidei, & Religionis : Sed in hoc Pontifex est infallibilis : g. &c. Videatur noster Matthæus. cont. 7. cap. 5. n. 42. ubi num. seq. inquit cum Lauræa, esse de fide, Sanctum, & Beatum esse in gloria.

8 Dubitabis 3. *An aliquis aliquando Pontifex erraverit in Fide?* Homo, qui est Summus Pontifex, dupliciter spectari potest. *Primo*, ut persona, & Doctor particularis, quando scilicet, ex propria mente aliquem librum componit, opinionem suam exponit, questionem tractat, &c. nihil decernendo vi autoritatis Papalis. *Secundo*, reduplicativè ut Pon-

tifex, seu ut Christi Vicarius, & Supremus Pastor Ecclesiæ universalis, quando scilicet, loquitur ex Cathedra, seu ex officio, proponendo, vel definiendo credenda ab omnibus fidelibus. Nunc respond. quod nullus Summus Pontifex, loquens ex Cathedra, seu ut Vicarius Christi erravit in fide. Loquens autem, ut Doctor particularis, adhuc sub lite est inter DD. Catholicos. an aliquando aliquis erraverit, vel errare possit in fide, hoc est, fieri hæreticus, seu in hæresim incidere? Et certe (inquit noster Haye, qui negativam partem tenet) ex tot Romanis Pontificibus, subinde moribus, ut cumque discipulis, nemo unquam repertus (etsi de quibusdam id falso confingant Hæretici) qui in Hæresim, vel apostasiam fuerit prolapsus, ut fusè Bellarmin. demonstrat, & noster Meccedo in Theolog. positiva. Privilegium enim illud: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*: videtur accipiendum non de sola publica, & externa fide, quam docet Petrus, & successores ejus; sed etiam de privata, & interna fide: nam ideo id illis impetratum, ut fratres suos in fidem confirmarent. Sed quomodo confirmabunt, si sint ipsimet, vel Hæretici, vel infideles? An, in alijs eam stabi-

lient, quam ipsemet animo execrantur, & impugnant?

9 Hoc vero non obstante, alij oppositum defendunt. Tum quia hæc immunitas Pontificum de hæresi personali nuspiam legitur explicite in Sacra Scriptura. Tum etiam; quia est canon in Decretalibus dist. 40. sic: *Papa à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius*: g. supponit possibilitatem culpæ; alias superflua foret pœna. Hæc ratio est fortis. Tum etiam; quia si possunt crimina publica, etiam horribilia, committere, quidni & minora contra fidem? Hac sola causa (inquit Adrianus 2. in 8. Synodo general.) *Licet inferioribus, de superioribus judicare*. Utrumque est probabile. Primum, pro viribus defendit inter alios noster Mathæus contr. 7. cap. 1. num. 3. & n. 6. ubi inquit, quod sibi est probabile, id esse de fide certum. Et n. 19. ait, quod Canon. *Si Papa fuit editus, ab Archiepiscopo Moguntino, & vim non facit, utpote privati Doctoris*. Et n. 20. esse ex hypothesis impossibili, ait. Secundum, verò est probabilius, inquit Arbiol, & nost. Boyvin de Summo Pontifice quæst. 9. quia infallibilitas personalis fuit quidem communicata D. Petro, sed non transit in Success.

cessores ; non enim omnia privilegia concessa Petro , communicantur illis , ut patet de dono linguarum , miraculorum , de confirmatione in gratia , &c. Deinde , Pontifex , ut Pastor Ecclesiæ , non minus infallibilis est in Decretis circa mores , quam in Decretis circa fidem : sed est compatibilis prima infallibilitas cum deficientia personali bonorum morum , ut omnes concedunt : g. & secunda infallibilitas est compatibilis etiam cum deficientia personali fidei.

10 Dubitabis 4. *Utrum Petrus , dum Christum negavit , fidem amiserit internam ?* Respond. negativè. Probatur ; nam externè tantum fuit actus infidelitatis : g. &c. Probatur antec. ex magna Aug. auctoritate , lib. contra mendac. cap. 6. ubi ait : *Quis ita evanescat , ut existimet , Apostolum Petrum hoc habuisse in corde , quod in ore , quando Christum negavit ? In illa negatione intus veritatem tenebat ; & foris mendacium proferebat :* Ergo externè tantum , & ex timore prorrupit in actum infidelitatis externum : Ergo negatio Petri non fuit interna infidelitas , seu hæresis : Ergo fidem internam non amisit. Hoc non obstanti dicendum est , quod illa Petri negotio fuit grave

peccatum , externè verò tantum infidelitatis. Patet hoc ex ipso August. tract. 66. in Joann. ubi ait : *Non accusemus Christum , cum defendimus Petrum. Peccatum agnovit infirmitas , nam mendacium non habet veritas. Et prorsus Petri infirmitas peccatum agnovit ; & quantum mali Christum negando commiserit , plorando monstravit : ipse suos redarguit defensores , & unde eos convincat , producit lacrimas testes :* g. negatione , Petrus peccavit contra præceptum fidei , non confitendo externè illam tempore , quo tenebatur ; ideò solum perdidit charitatem , & actum exteriorum fidei ; quia ore non fecit confessionem fidei , quam in corde tenebat.

11 Dubitab. 5. *An Summus Pontifex possit errare , in approbatione Religionum ?* Respond. negativè. Est communis sententia Catholicorum contr. Can. lib. 5. de locis Theologicis , ubi negat in hac re infallibilitatem Pontificis ; in quo à cæteris Theologis discedit , & ab ipsis merito reprehenditur , Probatur nostra communis resolutio : Instituta religiosa sunt Sancta , salutaria , honesta , & media conducentia ad acquirendam perfectionem , & conformia observantiæ consiliorum Evangelij : Ergo Pontifex mi-

minimè errare potest in eorum approbatione. De antecedenti nullus dubitare potest, nisi cum Wicleffo blasphemet, damnato à Martino V. in Conc. Constantiensi. Consequentia sequitur; aliàs Pontifex erraret in materia morum; siquidem proponeret toti Ecclesiæ illicitum pro sancto, & malum pro bono; & sic operaretur, ut tota Ecclesia erraret, judicando in malum bonum, & sequendo vitium pro virtute: atque ita non esset perfectè sancta; quod omninò repugnat, sicut & Pontificem errare in decretis circa doctrinam fidei, & morum.

12 Confirmatur: De fide est, non posse Pontificem imponere pro tota Ecclesia præcepta, & leges nocivas: ergo nec consilia perniciofa, tanquàm salutaria proponere, aut approbare. Etenim consilia in Religioso instituto, à Pontifice approbata, commendantur Ecclesiæ, ut via ad perfectionem, & ut salutaria canonizantur: quomodo ergo potestas inferni non pravaleret, si Pontifex in hoc erraret? Quod verò quidam Pontifices extinxerint aliquos ordines à suis prædecessoribus approbatos, ut Clemens V. extinxit Templariorum Ordinem, Fratri cælorum, Ducinistarum, Beguardorum, &

Beguinarum, &c. nihil ad nos; quia non fuerunt extincti, quoniam Pontifices erraverint in approbatione illorum, approbando aliquid contra jus naturale, seu divinum; vel quia institutum in se, & sui natura Sanctum, & optimum non fuerit: sed quia propter pravitatem, & malitiam profitentium nimis relaxati erant, absque probabili spe futuræ emendationis: in quo nullam præjudicium intulerunt prædecessoribus suis, qui eos approbarunt: sicut nec inferunt præjudicium, auferendo aliquas leges pro temporis opportunitate, sanctè, & iustè ab alijs Pontificibus positas.

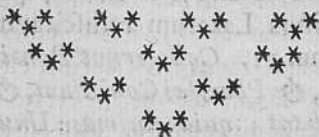
13 Quæres. *An Pontifex possit condere leges obligantes in conscientia?* Respond. Waldenses, Wicleffus, Joannes Hus, & Lutherus, hoc absolute negant, & volunt Prælatos solum exhortari posse ad observanda mandata Dei. Lutherus lib. de Captivitat. Babylonica, cap. de Baptismo, ait: *Quo jure Papa super nos legem constituit? quis ei dedit potestatem captivandæ libertatis per baptismum nobis donatæ? cum neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habeat jus constituendæ syllabæ super Christianum hominem, nisi fiat ejus consensu.* Unde Luthe-

rus; ann. 1520. totum corpus juris canonici publice combussit. Vigorius cum suo Calvino auctoritatem condendi leges, & canones Pontifici quidem tribuit, sed tantum in synodo generali Episcoporum. Contra illos respondeo, quod licet Papa in Concilijs multas leges condiderit, tamen sine illis condere potest, viros pios, & doctos in consilium adhibendo. Non multum immorabimur in hac materia, cum eam soli hæretici contestentur.

14 Ex Deuteron. 7. conclusio patet: *Qui superbierit: nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino, ex decreto Judicis morietur*: hoc à fortiori verum est de Summo Pontif. ex Matth. cap. 16. *Quæcumque ligaveris, &c. ligare autem, est legem imponere.* Matth. 23. *Alligant onera importabilia.* Et ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; qui autem resistent ipsi sibi damnationem acquirunt.* Et postea: *Idròque necessitate subditi esto: non solum propter iram, sed & propter conscientiam.* Paulus 1. Tim. 3. statuit, né bigami ordinentur. Et propterea Conc. Carthag. IV. can. 69.

privat contradicentes jure ordinandi. 1. Cor. 11. *Laudo vos, quod præcepta mea teneatis.* Et ibid. *Qui hæc spernit, non hominem, sed Deum spernit.* Hoc confirmat Gratianus: *Alia, inquit, sunt decreta Pontificum, alia statuta Conciliorum: alia sunt universalis, alia sunt Provincialia, & cæ.* dist. 3. Ratio nostra petitur ex potestate, quam habent Reges condendi leges coactivas pro subditis; licet enim omnes homines sciant se debere actiones suas conformare rectæ rationi, quia tamen ex spiritu componuntur, & carne, caro concupiscit adversus animam, & allicite communiter ad actiones, quæ deviant à ratione; idè, ut tollatur talis perversitas, Principes leges condere solent. Sic licet Christiani habeant legem Evangelij, quia tamen est nimium universalis, non sufficit ad dirigendas actiones nostras, nisi per determinationes Prælatorum: immò contravenirent Evangelio communiter, nisi essent leges, quæ obligant in conscientia; licet enim vulgò clamitent hæretici, Christianum Baptismo liberum esse: hoc verum est de libertate à peccato, non à concupiscentia. Quod si Deuter. 12. dicat Deus: *Quod præcipio tibi, hoc facito tantum: non addas quidquam,*

neque minuas; hoc est, non addas quidquam legibus meis contrarium: Deus enim alio loco dicit: *Qui vos audit, me audit*. Si reprehendat Deus Marc. 7. Traditiones, & mandata hominum: hoc est quia irritum faciebant mandatum Dei propter Traditiones suas. Adde, quod Traditiones Phariseorum erant purè humanæ, licet autem præcepta Papæ, & Prælatorum non sint à Deo immediatè, sunt tamen ab illo mediatè. *Qui vos audit, me audit*: Unde sunt aliquomodo divina. Dum Calvinus objicit Paulum non permittere conscientias fidelium subdi hominibus 1. Cor. 7. *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum*: hoc est, ne serviamus hominibus propter homines, sed propter Deum, ut explicat ad Ephes. 6. *Servi obedite dominis carnalibus, &c. Non ut hominibus placentes, sed ut facientes voluntatem Dei*.

QUÆST. V.

AN STANDUM SIT sententiæ Papæ, vel judicio Patrum, si contingat controversia de definitione Fidei, cultus, & disciplina inter Pontificem, & Patres?

1. **A**ffirmant cum Nornæo Calvinista in suo *mysterio iniquitatis oposuit*. 61. quotquot auctoritatem Concilij elevant supra Papam: quos sequuntur alij, restringentes propriam sententiam ad casum, in quo Papa sit absens: Tunc, inquirunt, præferenda est sententia Papæ judicio Concilij: Sequendam tamen affirmant illam Concilij, si sit Pontifex præfens Concilio, & à Concilio dissentiat: Sit.

2. Conclus. *Judicio Pontificis, non vero sententiæ Concilij standum absolutè est, quando contingeret, quod inter se Patres, & Papa dissentirent in definitione fidei, morum, aut disciplina*. Est omnium Catholicor. adversus elevantes Concilium supra Papam. Probatur 1. In lege veteri, quando oriebatur aliqua controversia circa fidem, & legem, in cujus decissione inferiores Judices, vel dissentiebant, vel

veritatem assequi non poterant, Deus præcepit, ut decisio dubij transmitteretur ad Pontificem in Supremo Concilio præsentem; quod constabat Summo Pontifice, tanquam Capite, & Præsidente, & 70. Senioribus, tanquam assessoribus; & appellabatur *Synhedrion*. Et quanvis consultatio, & discussio in eo ageretur, finalis tamen decisio procedebat à Pontifice: Cui tantus honor deferri præcipiebatur, ut nulla Seniorum mentione facta, inobedientibus Sacerdoti pena mortis imponeretur, Deuter. 17. *Qui autem superbierit, nolens obedire Sac. ridotis imperio, & Decreto Judicis, moriatur homo ille.* Et Paralyp. 19. *Ananias autem Sacerdos, & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit.* Hoc est, in controversijs Religionis judicabit. Quid enim est præsidere in controversijs, nisi Judicem agere, & Concilium dirigere? Ergo potiori jure dicendum est in lege nova. Non enim melioris conditionis fuit lex vetus, quam nova. Nec fallibiles esse possunt promissiones Christi de Ecclesia numquam defectura, & de privilegio concessio Pontifici confirmandi Fratres, dum de fide dubitant.

3 Dicunt. Caiphas, qui tunc erat Judæorum Pontifex

Joann. 17. erravit, morti adjudicans Christum: ergo si attendenda est similitudo, poterit, & Romanus Pontifex errare, in quo casu standum est sententiæ Concilij. Sed contra: Caiphas cum Concilio erravit, Matth. 26. v. 57. Ergo si paritas tenenda sit, tam Pontifex Romanus, quam Patres in Concilio erunt errori obnoxij; quod nec ab adversarijs concedendum est. Idèò notandum. Quod assistentia divina, nato Christo, paulatim Synagoga subtrahenda est. Quod facile ostendi potest ex ijs Concilijs, quæ post Christi Nativitatem à Pontificibus, & Sacerdotibus celebrata sunt. Ex quibus tria commemoravimus. *Primum* convocatum est, Herode postulante à Principibus Sacerdotum, ubi Christus, juxta Prophetarum vaticinia, esset nasciturus, Matth. 2. & responsum est: *In Bethlem Judæ.* Quæ decisio fuit vera, & infallibilis: atque ita ex vera, & infallibili assistentia Dei profecta.

4 *Secundum* celebratum fuit ex occasione miraculi, quo Christus Lazarum resuscitavit, Joann. 11. *Collegerunt Pontifices, & Pharisei Concilium, & dicebant; quid facimus: Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit. Vos nescitis, quia*
ex-

expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius prophetauit, quod Jesus erat moriturus pro gente. Hic Caiphas extendit a parte erravit, ex alia verum non. Et partim ex odio more humano, & partim ex assistentia Spiritus Sancti loquutus est. In eo erravit, quod Christum innocentem morti ad judicatum, & hoc ex invidia, & emulatione, Matth. 27. v. 18. Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum. In eo non errabat, quod prædiceret, Christum moriturum pro salute, non tam populi Judaici, quam totius mundi. Et hoc non ex semetipso, hoc est, ex propria intentione, & affectu humano, sed ex divino instinctu: Spiritus enim Sanctus eo, quavis nequissimo Instrumento, uti voluit in illius prophetiae prolatione, cui propter Pontificiam dignitatem fides ab omnibus habeatur.

5 Tercium congregatum est, instante Christi passione, Matth. 26. v. 57. & adversus Jesum tandem lata est sententia, *Reus est mortis*. Quæ sententia fuit absque dubio iniqua, nec ullo modo à Deo inspirata, sed potius à diabolo, ut jam antea Joann. 8. dictum

erat à Christo: *Vos ex Patre diabolo estis; & desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio.* In eo Caiphas cum Concilio erravit, nec in Concilio illo gestum quidquam est, ex quo constare possit divinam assistentiam illi adfuisse. Quod Caiphas iudicium locum dedit adagijs: *Judicium Caiphas Concilium Caiphas ex aula Caiphas*, in eos pronuntiatis, qui in judicando non iura, non merita causarum, sed privata commoda, & manera respiciunt.

6 Quare ad tempus, fuit assistentia Pontifici veteris Legis promissa, & tunc subtracta est, quando Synagoga ferè expirabat, & locum dabat Ecclesie Christianæ. Eo, vel maxime, quod agnosceretur, Christum esse Messiam in lege promissum, illa non erat necessaria, cum id clarissime demonstrarent miracula, quæ Christus in suæ missionis confirmationem operabatur. Unde Christus increpans incredulitatem Judæorum, eis dixit, Joann. 10. v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis.* Et cap. 5. v. 36. *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater missus me.* Pontifici verò Romano non ad tempus, sed in perpetuum promissa est Spiritus-

Sancti assistentia: sicut de Ecclesia Christiana, & Petri Cathedrala, Matth. 16. pronuntiatum, portas inferorum nihil valituras adversus eam; cap. ult. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. De Synagoga verò, Isaia prædictum est, esse divino afflatu derelinquendam, ipsamque veritatem derelicturam. Idcirco instantia non urget; quidquid hæretici mendaciter insistent.

7 Quæ est aptior responsio, quam dicentium, quæstionem fuisse de Facto, non de Jure, quam Caiphas cum Concilio judicavit; num, scilicet, Jesus negandus esset? In hujusmodi autem judicijs posse Pontificem, & Concilia errare, non dubium est, ita illi. Verum quæstio illa, etiam si de facto esset, tamen involvebat quæstionem de fide gravissimam: num scilicet, Jesus esset verus Messias, & Dei Filius, atque adeo Deus verus? Quo circa Caiphas cum Concilio erravit perniciosissime circa fidem, cum judicavit, Jesum blasphemasse, qui se Dei Filium appellaverat, Marci 14. Summus Sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus Filius Dei benedicti? Jesus dixit illi, ego sum :: Summus Sacerdos scindens vestimenta sua, ait, quid adhuc desideramus testes?

Audistis blasphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.

8 Probatur 2. Sententia Concilij sumit robur a Papa: ipsaque Concilia nunquam legitima extirere nisi consensu Papæ coacti, & ubi quidquam, contradicente Papa, decreverunt, irritum ab eodem declaratum est: ergo sunt Concilia Pontifici subordinata, ipsorumque sententiæ recipiendæ non sunt, ubi Papa contradicit, neque vim obligandi Ecclesiam obtinent, nisi à Papa confirmentur, & sine quo non sunt infallibilia de cetera. Nullum Concilium à tempore Christi, usque ad præsentem diem habitum fuit legitimum, quin à Summo Pontifice sit confirmatum: ergo & Papa est supra Concilium, ut sup. diximus, & in discordia inter ipsum, & PP. Concilij, suo judicio debemus stare.

9 Dicunt; Hæc procedere de Concilijs, cum Papa est absens, non verò cum ipse præsens illis sit: tunc enim majori parti standum est. Sed contra: Est in Romano Pontifice Suprema in Ecclesia potestas, ab omni regula inferiorum coarctativa, & coactiva independens; Verba enim illa Matth. 16. Quodcumque ligaveris, sunt universalissima, & respiciunt

omnem universalitatem temporum, locorum, & personarum, nihil excipiens, qui dixit: *quodcumque*: ut in *Cap. Solite de Maj. & Obsd.* Ergo tam in Concilio, ubi per Legatos, quam ubi per se ipsum Papa præest, præferendum est ejus judicium Concilio, & Patres tam in uno, quam in altero Concilio debent illius sententiæ obtemperare.

10. Contra 2. Ex autoritate D. Thomæ 2. 2. q. 1. art. 10. ubi unius Summi Pastoris necessitas in Ecclesia ex eo potissimum capite demonstratur, ut una sit fides totius Ecclesiæ: *Quod servari non posset, nisi questio de fide exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiæ præest.* Nam ex diversitate sententiarum, ut idem docet in 4. contra Gent. 5, cap. 76. divideretur Ecclesia, nisi in unitate per unius sententiam conservaretur. Nunquam autem posset talis unitas conservari, & talis diversitas impediri, nisi adstringerentur oppositæ sententiæ defensores unius præsentis judicio parere. Hinc concluditur: *Exigitur ad unitatem Ecclesiæ servandam, quod sit unus, qui toti Ecclesiæ præsit.* Ergo in utroque Concilio est ejus sententia præferenda.

11. Contra 3. Petro, & non Patribus Concilij, dictum

est à Christo Joann. ult. *Pasce oves meas*, hoc est, loco mei, non distinguens inter has oves & alias, ut in d. c. *Solite.* Et Lucæ 22. *Confirma Fratres tuos*: Et ut ait Chrysostomus: *Præpositus, & Caput esto Fratrum, ut ipsi te in loco meo assumentes, ubique terrarum te in Throno tuo sedentem prædicent.* Confirmare autem aliquem in aliquo assensu certo, & non opinativo, non aliter fit, quam rationibus evidentibus, vel autoritate evincere, ut non fluctuet ejus intellectus: Ergo confirmandi sunt Patres fluctuantes autoritate Papæ; non Papa autoritate Patrum; alias Papa confirmaretur à Fratribus, non ipse Fratres confirmaret; atque ideo judicio confirmatoris Fratrum standum est, non Fratrum confirmandorum in quocumque sint Concilio.

12. Probat 3. Residet in Romano Pontifice plenitudo potestatis, ubi alij in partem solitudinis ab ipso assumuntur, ut ex Bernardo ad Eugenium habet Pius II. in constit. *In minoribus* 10. Bullar. tom. 1. §. 10. *Tu es, cui claves tradite, vel oves credite sunt. Sunt & alij quidem cœli Janitores, & gregum Pastores. Habent illi assignatos sibi greges, singula singulos, tibi universi*

crediti uni sumus; nec modo ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pastor. Ergo quemadmodum omnes greges pascuntur à Papa Doctrina Catholica, ita & universorum gregum universi Pastores ab eo dirigi, & pasci debent; idè ejus vocem grex totius Ecclesiæ, non Pastor illam ovium audire, & sequi debet.

13 Item. Unum, & idem Tribunal est Christi, & Romani Pontificis ejus Vicarij, qui vicem illius tenet, cap. *Quanto de transl. de Epist.* Sed sententiæ, & decreto Christi Domini absque dubio est parendum, non verò (ubi contradicerent) omnium Episcoporum judicio: Ergo pariter est parendum Christi Vicario, non Prælati Concilij, ubi Papæ ab ijs contradiceretur. Item. Patet es omnem potestatem suffragandi in Concilijs participant à Papa; nam ut ibi inquit Pius II. *Omnis ex capite defluit in membra potestas:* Ergo nullatenus potest eam Pontifex ab eis emendicare; quod necessario deberet, si ipse teneretur stare judicio, & sententiæ Concilij, non è contra.

14 Vel saltem æqualis decidendi potestas tribueretur Concilio, & Pontifici; quod omninò repugnat. Hoc enim spoliaret Pontificem regimine

Monarchico Ecclesiæ. Nec regimen Ecclesiæ esset optimè ordinatum; nam, ut inquit ubi supra cont. Gentes Angelicus: *Optimum regimen multitudinis est, quod regatur per unum, quod patet ex fine regiminis, qui est pax. Pax enim, & unitas subditorum est fides regentis, unitatis autem causa congruentior, est unus, quam multi.* Man festum est igitur regimen Ecclesiæ sic esse dispositum, ut unus toti Ecclesiæ præsit. Ergo nullus in Ecclesiæ est æqualis potestatis cum Romano Pontifice, aliàs dissidiorum nullus esset finis, & lites constituerentur æternæ, semperque esset locus tergiversandi, & resistendi Decretis Romanæ Cathedræ: quod absque hæresi esse minimè potest, ut ex cap. Omnes 22. dist. ibi: *Qui autem Romana Ecclesiæ privilegium (Primatus) ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur.* Quod confirmat D. Thom. lib. cont. impugnant. religionem: *Qui umque dicit non esse obediendum in his, quæ per Papam statuuntur, in hæresim labitur.* Asserentes verò standum esse sententiæ Concilij, non Papæ, quando in illis esset contrarietas, privilegium Primatus à Pontifice excludunt, eique non esse obe-

obediendum (saltem eo in casu) affirmant.

15 Tandem. Redditur resolutio manifesta ex partibus, quæ conveniunt Romano Pontifici circa Concilia generalia. Ipse illa convocat; in eis per se, vel per suos Legatos præsidet: ea dirigit proponendo, quæ tractanda, & definienda sunt: & demum eadem definita (si sit absens) confirmat: quando enim est per se præsens, confirmatione non est opus; nam tunc ipse definit. Hæc quidem ab eo pendere debent, quem Christus Vicarium suum generalem supra universam Ecclesiam constituit: ideo omnes Ecclesiæ Prælati, etiam in Concilijs Romanum Pontificem maxime colere debent, & revereri, ac ipsi uniri; ne, si deprimatur, vel ab eo recedant, inanes, & sine effectu sint eorum definitiones, ejus auctoritate destitutæ, à quo robur mutuant, & illegitima habentur Concilia, prout sapè factum est. Unde dixit Cyrillus Alexand. lib. 2. Thesauror.

„ Et membra maneamus in ca-
„ pite nostro, Apostolico Thro-
„ no Romanorum Pontificum,
„ à quo nostrum est quærere;
„ quid credere, quid tenere
„ debeamus, ipsum veneran-
„ tes, ipsum rogantes pro om-
„ nibus: cui omnes jure di-

„ vino caput inclinant, & pri-
„ mates mundi tanquam ipsi
„ Domino Jesu obediunt. Cui
„ plane non obediunt, qui stan-
„ dum esse sententiæ, non ejus,
„ sed Concilij, clamant.

16 Denique; potest Papa decreta Conciliorum facta contra instructionem Legatorum abrogare, & non confirmare: ergo præstare item potest, ne ubi Patres contradicunt, ab eis juxta eorum vota controversia decidatur. Consequentia sequitur. Cum difficilius sit constituta convellere, quam, ne constituantur, impedire. *L. Patre furioso, ff. De his, qui sunt sui, vel alieni juris.* Ergo semper cedendum est sententiæ Romanæ Cathedræ, sive Patres, Pontifice prohibente, judicent; sive illi contraria decident; aut Papa absens, aut sit in Concilio præsens per se ipsum. Ex historijs enim constat, multa Concilia universalia, etiam præsentibus Legatis Apostolicis, turpissimè errasse; ut Ariminense, Ephesin. II. Constantinopolitanum V. & VI. &c. Quos errores Summi Pontifices correxerunt, & se ipsis subjecit tota Ecclesia; videat. Bellarm. de Conc. lib. 2. c. 11. Ergo standum est judicio Pontificis.

17 Arg. I. Christus ad Ephes. 4. „ Dedit Ecclesiæ suæ
„ quos-

„ quosdam Apostolos , quos-
 „ dan Prophetas , alios verò
 „ Evangelistas , alios autem
 „ Pastores , & Doctores , ne
 „ circumferantur omni vento
 „ doctrinæ. Ergo Episcopi, qui
 sunt Ecclesiarum Pastoris in
 doctrina fidei docenda , errare
 non possunt ; aliàs finis , ad
 quem sunt in Ecclesia constitu-
 ti , non obtineretur , sed popu-
 li adhuc fluctuarent in diver-
 sas opiniones : Ergo , ubi Epis-
 copi in Concilio , vel omnes,
 vel major pars à Pontifice dis-
 sentiret , eorum sententia esset
 præferenda iudicio Papæ. Res-
 pond. Textus Apostoli ad rem
 non est ; aliàs censeretur debet,
 privilegium infallibilitatis esse
 communicatum , non tantum
 omnibus Episcopis collectivè,
 & in Concilij congregatis , sed
 etiam singulis , quemadmodum
 illo non solum omnes Apostoli,
 & Canonici Scriptores collecti-
 vè gaudebant , sed etiam singuli.
 Mens itaque Apostoli fuit affir-
 mare de corpore mystico Eccle-
 siæ, quod 1. ad Cor. 12. de cor-
 pore naturali dixit, necessariam,
 nimirum , esse membrorum , &
 ministrorum diversitatem , ut
 laborarent , & operarentur , &
 commune Ecclesiæ bonum pro-
 moverent. Si omnes enim essent
 Apostoli , ubi discipuli ? Si om-
 nes Pastores , ubi oves ? Si om-
 nes Doctores , ubi auditores ?

Si in corpore omnis pars , pes,
 ubi caput ? ubi manus ?

18 Quo circa , nequeunt
 Episcopi , non tam omnes col-
 lectivè in Concilio , quam eo-
 rum singuli in docenda doctri-
 na fidei , errare , quamdiu ma-
 nent conjuncti cum Capite Ro-
 mano Pontifice : sed si ab eo
 dissentiant , & à capite disce-
 dant (prout possunt) errant.
 Sicut membra , quæ in corpore
 naturali sunt , habent in se spi-
 ritus vitales , & sensitivos ,
 quibus vita conservatur ; sed
 dependenter à capite , à quo hu-
 jusmodi Spiritus in cætera mem-
 bra derivantur : verum si , vel
 à capite separentur , vel occlu-
 dantur illi meatus , sive cana-
 les , per quos fit illa spirituum
 derivatio , necesse est , reliqua
 membra illis destitui , & offi-
 cium suum exercere non posse.

19 Arg. contra : Ergo fac-
 ta hypothesis , quod omnes à ca-
 pite discederent , possent falsam
 doctrinam docere : Et ex hoc
 duplex haberetur absurdum.
Primum , quod posset tota Ec-
 clesia errare , ipsa enim tenetur
 suos Pastores audire , juxta illud
 Matth. 23. „ Omnia , quæcum-
 „ que dixerint vobis , servate , &
 „ facite. Et Luc. 10. Qui vos au-
 „ dit , me audit ; & qui vos sper-
 „ nit , me spernit. *Secundum* ,
 quod tunc ampliùs dici debe-
 rent , à Deo dati , non in adifica-
 tio-

tionem, sed in destructionem corporis Ecclesiæ; quippe ipsi potius essent causa cur populi à fide recta aberrarent. Respond. Neutrum, etiam illa hypothesi admissa, concluditur. Non primum: nam adhuc Romanus Pontifex, in quo est privilegium infallibilitatis, tum passivæ in credendo, tum activæ in docendo & judicando, vera doctrina Ecclesiam pasceret, & adversus iniqua docentes, ultimata definitione decideret. Habet Ecclesia prerogativam passivæ infallibilitatis in credendo, quatenus ipsa tota non potest in fide errare, sed dependenter à Romano Pontifice: *potest enim inferi* (hæresum, & errorum) *adversus eam* (ratione capitis) *non prevalebunt*. Nam, ne Corpus Ecclesiæ erraret, data est infallibilitas capiti, & tota securitas non errandi in corpore Ecclesiæ est ex securitate concessa Magistro.

20. Dicitur est, *etiam illa hypothesi admissa*; nam hanc possibilem moraliter non putamus, divina providentia non permittente, quod omnes Episcopi Ecclesiæ errorem doceant contra fidem. At, exinde non sequitur esse eorum sententiam in Concilijs præferendam iudicio Romani Pontificis. Nam, ut omnes falsum non doceant,

satis est, ut debeant populis proponere doctrinam in Ecclesia receptam, & à Romana Cathedra jam definitam; nec est necesse, ut infallibiles sint in ferenda sententia de doctrina fidei. Hoc enim est de reservatis Romano Pontifici, cui in Petro dictum est Luc. 22. *Confirma Fratres tuos*.

21. Ideo suis Pastoribus debent fideles obtemperare. Verum duo sunt consideranda. Unum, quod tam præcipitur esse parendum omnibus Episcopis collectivè, quàm distributivè cuilibet ipsorum respectivè. Alterum, quod, qui illud præcepit, per Apost. ad Rom. 16. dixit etiam: „Ro-
„go autem vos Fratres, ut ob-
„servetis eos, qui dissensio-
„nes, & offendicula præter
„doctrinam, quam vos didi-
„cistis, faciunt; & declinatè
„ab illis. Ad Heb. 13. „Doc-
„trinæ varijs, & peregrinis
„nolite abduci. Idcirco præceptum illud ad docentes doctrinas fidei contrarias non extenditur. Determinare autem, an doctrina sit prava, nec ne? non est cujuslibet privati, sed cum dubium exoritur, vel contraria hucusque creditis observator, consulendi sunt viri docti, & cordati; potissimumque est, rem ad Sedem Apostolicam referendam.

Ne.

22. Neque sequitur secundum absurdum. Forte quia hic, vel ille Pastor, aut Doctor populum in aliquem errorem inducit, à Deo dici debet datus non in ædificationem, sed in destructionem Ecclesiæ? Absit. Nam non Deo, nec fini à divina providentia intento, sed Pastoris malitiæ est error imputandus. Ita, servata proportionem, discurrendum in casu, ubi omnes Pastores, & Doctores concordēs supponerentur in errore aliquo evulgando. *in sup. ubi sollos aliquos*

23. Arg. 2. In Concilijs ad controversiarum resolutiones non proceditur, nisi facta prius discussione, & inquisitione, quid sit conforme Sacrae Scripturae, & Traditionibus; quid, vè ex Plerumq. concordia confessione, & testificatione habeatur. Atqui huiusmodi discussio, & inquisitio melius fit ab Episcopis, quam a solo Papa; in quorum numero plures docti sunt, & sapientes: quos, & non Papam, verisimilius est legisse scripta antiquitatis, & Patrum: ergo iudicio discretionis magis certò Patres cognoscunt; quid tenendam sit: ergo ipsorum potiùs, quam sententiæ Papæ adhaerendum est: secundum etiam illud Aristot. „In politicis, melius politica, aliqua regitur, ubi plures

„sunt virtute præditi, quàm unus. Respond. Argumentum restringitur ad probandum, posse Episcopos excedere in scientia Pontificem: rat. hinc non habetur excessus potestatis in iudicando. Fortè, quia Rex eget Consiliarijs, qui sunt, ipso Sapientiores, vel eorum potestas est regia maior? vel ipsi regitivæ potestatis Regis non subduntur? Interdum unus Doctor potest majoris cognitione præfieri prædictis, & quàm Papa: quæsi autem dixerit, illum in jurisdictione Papam superare? Unde ab excessu scientiæ ad illum potestatis illatio non tenet. Nec quæ ex majori iudicantiam numero, sed ex auctoritate iudicantis pensanda est sententia. *ad hunc non (aliquos)*

24. Observa, ad Concilium vocari nedum Patres, sed et Episcopos, verum & Theologos non Episcopos, qui separatim dubia discutiant, & examinant: An Scriptura de illis explicite, vel implicite loquatur? Quid de illis antiqui Doctores Ecclesiæ docuerunt? Quid universitates Theologicæ sentiant? Quid Concilia, & Sedes Apostolica definiat? Unde, supposito, quòd Episcopi à Pontifice discederent, aliud quæ iudicaret, non deessent Theologi: non deessent Cardinales, qui, ne diceretur Papa

temeré, & præcipitanter definiisse, (prout non potest) consulerent, quid ex Scriptura, Traditionibus, & aliâs definitis ab Ecclesia statuendum esset. Nunquam tamen infallibilitas definitionis consultationi Peritorum, sed assistentiæ Spiritus Sancti tribuenda, qui impediret, ne Papa definiret, quando illi errassent, vel inspiraret, ut Papa eos corrigeret.

25 Hinc observandum, quòd ubi constat à Papa aliquam in materia fidei, & morum definitionem prodiisse, non est ulterius examinandum: An isti definitioni præmissa fuerint omnia præmittenda? quoniam ipsa definitio secum affert certitudinem, omnia hæc præmissa fuisse, quæ ad infallibilitatem requiruntur. Currit enim in casu discursus de revelatione, qua Deus revelat aliquod mysterium, quæ reflectitur supra se ipsam; nec tantum revelat suum objectum, quam se ipsam; adeo ut cum Deus aliquid revelat, hoc ipso revelet, se hoc revelare: ita definitio Pontificis quasi reflectitur supra se ipsam; & hoc ipso, ut aliquid definit, definit etiam definitionem esse legitimam, hoc est, adhibita omnia ad legitimam definitionem necessaria, ut peroptimè scripsit Mi-

Tom. III.

chael Paludanus Augustinianus in Apologia *Constit.* Urbani VIII. In *eminenti*, cap. 11. quo probandum assumit: „Infallibilitas Pontificis est absoluta, non pendens à conditione, quam ipse, cum deest, finit, possit omittere. Promissio enim infallibilitatis facta Pontifici, involvit promissionem applicandorum medicorum, diligentis examinis, & invocationis auxilij divini. Ideò imprudentissimè nonnulli opponant, non constare, si debita media adhibita fuerint, ac de iis ineptissimè dubitant. Acquiescendum est simpliciter divinæ promissioni, quòd Ecclesia per Spiritum Sanctum in omnem veritatem inducetur; & quòd qui finem promissit, in medijs necessarijs non desit. Ea autoritate Philosophus loquitur de Aristocratia, in qua cum finis regiminis sit pax, & unitas, melius conservatur per unius sententiam, juxta superius dicta.

26 Dices: Melior, & probatior est sententia, quæ à pluribus procedit, quam quæ ab uno est; sicut à pluribus facilius veritas invenitur, quam à paucioribus: Ergo sententia Concilij prævalet judicio Pontificis. Respond. Antecedens verificari non potest, facta comparatione inter multos, &

Et unum

unum electum supra multos, cui commissum sit ceteros instruere, & docere; prout est Papa à Christo constitutus, ut Fratres confirmet in fide; propter quod est ceteris omnibus ejus judicium præferendum. Quin etiam, & in comparatione multorum, & paucorum non semper major pars minori prævalet, ut inde huic magis, quam illi sit deferendum: nam & populus civitatis major est paucis prudentibus, & doctis: istorum tamen judicium, etsi paucorum, magis existimandum est. Ideo antecedens intelligi solum potest, si cetera sint paria inter paucos, vel unum, & multos. Quod in casu non contingit.

27 Urgent: Sententia Episcopi non est major sententia Capituli, etiamsi secum sint aliqui de Capitulo, dummodo non faciant majorem partem, juxta *Cap. Novit de his, quæ fiunt à Prælat. sine consens. Capit.* Ergo nec illa Papæ illa Concilij, sed discordante Concilio, hujus sententia est præferenda: Etenim sic se habet Pontifex respectu Concilij, sicut Episcopus comparatus ad Capitulum. Respond. neg. consequentia. Alia est ratio de Capitulo respectu Episcopi, & de Concilio respectu Papæ.

Capitulum enim habet auctoritatem à jure communi, non ab Episcopo. Concilium verò omne robur obtinet à Papa. Item, ex ipso jure communi potestas Episcopi restricta est, ut eam non exerceat, nisi ad præscriptum dicti juris: præscriptum autem est, ne solus decernat, ut in cit. tit. Papalis verò potestas limitata non est, adeo ut sive in Concilio, sive extra definiat, validè semper exercetur.

28 De veritate antecedentis, item dubitatur; Doctores enim examinant, an Capitulum sine consensu Episcopi possit nova statuta facere? & distinguentes, affirmant, si tractetur de rebus, quæ spectant tantum ad Capitulum, secus si agatur de re utrique communi, ut tradit *Gonzalez in 1. decretal. tit. 4. cap. 9. num. 10. Et Piafetus praxis Episc. p. 2. cap. 3. art. 2. n. 17.* Quinimò cap. *Cum consuetudinis de consuet.* prohibitum est Capitulo sine consensu Episcopi nova statuta edere, vel antiqua abrogare. Considerandum est Episcopum, & Canonicos efficere unum corpus, cujus caput est Episcopus, Canonici verò membra. Hinc, cum gubernatio Ecclesiæ Diocesana spectet ad caput ipsius, hoc est, Episcopum, non possent Canonici sine
ejus

ejus consensu novas Constitutiones inducere ; vel priores obliterare , cum membra non debeant recedere à capite , & sibi assumere officium illius. Atque ita , quæ consequentia esse potest ex antecedenti falso?

29 Arg. 3. In Concilio Apostolorum Actor. 15. facta inquisitione , & pronuntiata sententia super controversia legalium , postea non sub nomine Petri , sed sub nomine Concilij editum est decretum , juxta illud : *Visum est Spiritui Sancto , & nobis* ; hoc est , nobis inspiratis à Spiritu Sancto. Non alio titulo , nisi quia Concilium prævalet. Et præsertim in hoc apparet , quod tota Synodus , relicta sententia Petri , sequuta sit pronunciatam ab Jacobo : Petrus enim decrevit , conversos ex gentibus ad fidem , non debere cogi ad Legalia. Jacobus verò dixit , debere eos abstinere à suffocato , & sanguine. A quibus Judæi extremè abhorrebant , Gen. 9. Ergo si potuit unius sententia prævalere adversus Petrum , potiori ratione dicendum de sententia Concilij adversus illam Pontificis. Item , in corpore naturali si membra infirmantur , vel nulla , vel debillissimæ sunt operationes : g. pariter in corpore mystico nullum sortiuntur offi-

cium functiones capitis , si membra , hoc est , Patres in Concilio contradicant. Addunt , in omni Republica semper servatum est , ut cum sapientum Consilio statuatur : erg. & in Ecclesia servandum est , & tenendum , quod Patres in Concilio decernunt , estó Papæ oppositum sit.

30 Respond. Sententia circa controversiam de Legalibus à Petro lata fuit ultima , & finalis , *ideò tacuit omnis multitudo* , ut ait textus ; decretum autem fuit non solius Petri , sed totius Concilij nomine editum , non ad necessitatem , sed id Petrus permisit ad œconomiam ; sciens iis libentius , & suavius obtemperari , quæ communi consensu stabilita essent. Et hic Petrus controversiam definivit , ut pater ex textu : „ Nunc „ ergo , quid tentatis Deum „ imponere jugum super cervi- „ ces discipulorum ? Et statim „ tacuit omnis multitudo. Cæterum quæstionis decisio facta „ est , discussione præmissa , præfenti Jacobo , Joanne , Paulo , & Barnaba , ac Senioribus , & parte opponente , ut suavior , & plausibilior esset definitio , ac ut pars definitioni non resisteret : Et in hunc sensum decretum fuit editum nomine Apostolorum : *Visum est Spiritui Sancto , & nobis &c.*

31 Ubi vero dicitur Concilium sequutum esse iudicium Jacobi, advertendum est Primo, Belvacensem errasse, qui lib. 8. Speculi Historialis, cap. 11. hæc scripsit: „ Post hæc „ Jacobus autoritate Pontifici- „ cali protulit definitivam sen- „ tentiam, quia questio ista „ mota est in Ecclesia Jerosoly- „ mitana, cujus Episcopus erat, „ nec poterat ad alium trans- „ ferri, nisi per appellationem. „ Petrus enim nondum erat „ constitutus in Cathedra Pon- „ tificali. Verum hæc sententia stare non potest. Etenim Christus post Resurrectionem, Joann. ult. D. Petro Primatum Ecclesiæ contulit. Et illicò D. Petrus, veluti possessione adepta, munus suum executus est: prout liber Actuum Apostolor. non obscure declarat. 1. In electione Mathiæ Actor. cap. 1. congregata enim Ecclesia, cæteris tacentibus, surgens Petrus tanquam Caput, verba fecit de supplendo Proditoris Judæ Apostolatu. 2. Cum Judæi, ibi cap. 2. Apostolos ebrios iudicarent, quod varijs linguis loquerentur, Petrus tanquam Dux adversus irridentes vocem levavit. 3. Cum Apostoli, ibi cap. 4. traherentur ad Tribunal Sacerdotum Judæorum, ut rationem redderent de sanato claudio, Petrus tanquam om-

nium Caput, causam illam impavidus tractavit. 4. Delictum Ananiæ, & Saphiræ, ibi cap. 5. tanquam Ecclesiæ Juxta ipse pœna gravissima punivit. Hæc omnia Jerosolymis à Petro gesta fuerunt: g. sine fundamento ullo negatur, eum in dictæ questionis decisione sui primatus auctoritatem non exercuisse. Neque necesse erat, ut Romæ possessionem Cathedræ adeptus esset. Nam primatus Petri personam ipsius sequebatur, sive esset Jerosolymis, sive Antiochiæ, sive Romæ, vel alibi, & ex ejus persona in ipsius successores transivit.

32 Secundò, error Tostati in cap. 17. Matth. q. 13.) quem sequutus est Calvinus) est, quòd putarit, Jacobum definitivam protulisse sententiam, velut totius Ecclesiæ organum, & majorem quolibet de assistentibus, eamque auctoritatem habuisse, non in quantum erat Apostolus, sed quatenus Episcopus Jerusalem, cui omnes Apostoli in regione illa erant quodammodò subiecti: & Apostoli, ut ait Salmasius, Presbyterium Jerosolymitanæ Ecclesiæ constituebant, ipseque Jacobus Apostolorum Episcopus dictus est à Rufino. Hic pariter Tostatus defecit: nam Romanus Pontifex in quacumque Diœcesi sit, in ea præsidet, & subditum ha-

bet Episcopum loci; cum respectu illius, qui Pastores sunt aliorum, oves sint, quarum pascendarum regimen à Christo accepit. Ideò sententia definitiva de exemptione fidelium ab iugo legis antiquæ fuit à Petro lata, quàm Jacobus, ut Jerosolymitarum Episcopus suis promulgavit, eamque conformem Scripturæ eis comprobavit. Quare præceptum illud, vel à Petro, vel, nonnisi, eo probante, processit. In quem verò finem fuerit constitutum? Quod manducatio suffocati speciem quandam habebat Ethnicæ superstitionis, cum animalia suffocata tanquàm pretiosum sacrificium gentiles falsis dijs dedicarent, ut notavit D. Thomas 1. 2. q. 102. art. 6. Prohibito itaque facta est fidelibus ex gentilibus existentibus Antiochiæ, Syriæ, & Liciæ, ut abstinerent à contaminationibus simulacrorum, hoc est, à cibus Idolis immolatis: nam talibus vesci, symbolum videbatur cultus Idolorum.

33 Fictum est illud Salmasij. Nam D. Petrus superior, cæteri verò Apostoli pares erant cum Jacobo. Ideò mendosa est lectio Rufini, & ex Græco substituendum est, *Jerosolymorum, ex Petavio lib. 1. de Eccles. Hierarch. cap. 8. n. 9.* Ad item; discrimen est, quia in corpore

naturali, virtus sensitiva famulatur intellectivæ, & membra hujus imperium exequentur: Ideò indispositio organorum, membrorumque infirmitas in illius impedimentum reducat. In corpore verò mystico Ecclesiæ aliter evenit: exercitium enim Pontificiæ potestatis à Concilio non dependet; immò quantumcumque sit debilitatio in membris, illasa manet functio Capitis; adeò ut ex illa præjudicium non patiatur sententia Papæ. Quod ad oculum liquet, attenta adducta paritate de corpore humano, in quo non propterea, quod sit claudicatio in membris, vel aliqua è corpore separentur, cessat Capitis influxus in cætera membra unita, sic & in proposito. Unde Calixtus I. omnibus Episcopis in Epistola ad Benedictum Episc. scripsit, ut in Cap. *Non decet*, 12. dist. *Non decet membra à capite discedere, sed juxta Sacræ Scripturæ testimonium omnia membra caput sequuntur.* Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia mater est omnium Ecclesiarum; & sicut Dei Filius venit facere voluntatem Patris, sic & vos voluntatem vestra impleatis Matris, quæ est Ecclesia, cujus Caput, ut prædictum est, Romana extitit Ecclesia. Quod quid ergo sine discretionem justitiæ

contra disciplinam actum fuerit, ratum haberi, ratio nulla permittit.

34 Dices. Ergo cum discretionem licitum est contra illam agere. Respond. Negatur consequentia cum Glossa scribente ibi, quod hic vacat argumentum à contrario sensu: negari enim potest suppositum, quod definitiones Pontificis de iniustitia argui possint, ut ex *g. Qui autem*, 17. quæst. 4. quo statuitur: *De iudicio Romani Pontificis alicui disputare non licet.*

35 Ad additum. In iudicijs terrenis, quia à Communitate, vel Principe Comitibus auctoritate donatur, nulla planè est sententia, nisi fiat ad præscriptum, quod decretum edatur, concordantibus Præside, & alijs Coniudicibus. At propterea quid ad casum? Primatus Pontificis est à Christo institutus, independens ab Episcopis, eorumque iudicio, in quos potestas decernendi à Pontifice descendit. Ideò ubi Papa contradicit, ipsorum sententia prævalere nullatenus potest, sed Pontificis definitio tenenda est, cui plenior in decidendo cognitio divinitus ministratur, quàm quod humano studio, & ratione quis assequi possit. Hinc iudicium illud practicum, quod definitionem præcedit: *Sic, & non aliter esse definiendum: hunc*

v. g. non illum librum pro Canonico esse recipiendum: hanc doctrinam esse hæreticam, &c. Pontifici à divina assistentia, & instinctu inspiratur, & cæterorum iudicia excedit: post quod sequitur definitio Pontificis, illis verbis, *Auctoritate Apostolica decernimus, &c.*

36 Hoc totum Lauræa de Fide, disp. 6. art. 7. num. 317. dixit, esse commune in omnibus deductionibus doctrinalibus, adèò ut quoties Theologi ex commissione Papæ discutiunt: an hæc doctrina sana, vel prava sit? Et ex Scriptura, Traditionibus, ac Patribus discurrunt, & inferunt, quod Catholica sit, Deus ita assistit Papæ, vel Concilio legitimo, non quidem per novam revelationem, sed per instinctum, illuminando intellectum Episcoporum, & Papæ ad cognoscendam, & formandam rectam rationem, quod ita sit. Quemadmodum, constituto per testes legitimos de virtutibus, & miraculis alicujus Servi Dei, auditisque à Pontifice probationibus, ex Dei illuminatione, & instinctu agnoscit, eum unum ex illis esse à Deo in generali revelatione revelatis, & inde eum Sanctum esse definit. Quomodo Deus, teste Lauræa cit. Ecclesiam suam regit in sanis ac falsis doctrinis cognoscendis. Unde huc spectat illud

illud Ambrosij in cap. Non turbatur, 24. quæst. 1. *Et si alijs imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur, duc in altum, hoc est, in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divitiarum videre, scire Dei Filium, & professionem divinae generationis assumere? Quam licet mens nequeat humana plenè rationis investigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur.*

37 Arg. 4. In Concilio generali investigatur, quinam sit sensus universalis Ecclesiæ. At hujusmodi investigatio meliori modo fit ab Episcopis in Concilio, quam à Papa; illi enim testantur de praxi suæ Ecclesiæ, hic verò de praxi solius Romanæ Ecclesiæ: g. in illius sensus investigatione magis standum est attestationi omnium Episcoporum, quam solius Romani Pontificis: g. illorum iudicium fortius est, quam illud Papæ, ideò magis illi standum est. Deinde; unanimis Sanctorum Patrum sententia in materia Fidei est infallibilis; possibile enim non est, quòd omnes simul sumpti errent; sunt enim Ecclesiæ dati, ut eam ab errore præservent, juxta textum Apostoli ad Ephes. 4. *Ipse dedit :: alios autem Pastores, & Doctores in adificationem Corporis*

Christi, ne circumferamur omni vento doctrinae. Unde controversiæ, quæ in materia fidei oriuntur, dirimuntur ex Sacra Scriptura, & Traditionibus, de quibus Patres unanimiter testantur. Ita cum Ecclesiæ in Concilijs congregata, aliquid de Fide credendum proponit, ac definit, proficitur Sanctorum Patrum mentem, & concordem sententiam sequi, ut constat ex Chalcedonenſi Act. 2. in qua lecta Epistola S. Leonis, Patres clamarunt: *Hæc est Fides Patrum.* Tridentinum sess. 4. in Decret. de Edit. Sac. lib. V. tat; *ne quis contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesiæ, aut etiam contra unanimem Sanctorum Patrum consensum interpretari audeat.* Lirinenſis in Commonit. de Synodo Ephesi-na, sic loquitur: „ In Concilio Ephesino divinitus placuit „ nihil aliud posteris credendum decernere, nisi, quod sacra consentiens Sanctorum Patrum tenuisset antiquitas: Sed Episcopi in Concilijs referunt communem Patrum sensum: g. Episcoporum iudicium est præferendum sententiæ Papæ in casu, in quo cum illo non convenirent.

38 Respond. neg. min. Profectò in Concilijs examinatur, & discutitur, num res definienda pro-

probari possit ex Scripturis, vel sensu Ecclesiæ? At circa hujusmodi investigationem possunt Episcopi errare. Multoties enim Patres in Concilijs putarunt, vel testes fuerunt, aliquod dogma communi Ecclesiæ consensu probari, & Papa illos instruxit, rem aliter se habere, ac nolentibus acquiescere, anathema fuit illis indictum. Exemplum aptum est in controversia de anabaptismo, seu repetendo baptismo ab hæreticis ministrato. Censebant Patres Afrorum Conciliorum, anabaptismum probari ex consensu Ecclesiarum, quem judicabant de Apostolica Traditione descendere, prout significat Aug. lib. 2. de Bapt. contr. Donatist. c. 7. & 8. Quibus Stephanus Papa, oppositam consuetudinem, asserbat, ex Apostolica Traditione manare. Stephanus vixit, edito decreto, *nihil innovandum*, nisi quod traditum est. Eos autem autoritate superabat, eratque testis omni exceptione major Traditionis Romanæ Ecclesiæ; quæ cæteris formam, & normam dat, ac eandem semper fidei, & morum doctrinam cum cæteris Ecclesijs tenet, ut dixit Aug. lib. 1. contra Julian. cap. 4. n. 13. „Quid enim potuit ille vir „Sanctus (Innocentius Papa) „Africanis respondere Conci-

„lijs, nisi, quod antiquitatis „Apostolica Sedes, & Roma „na cum cæteris tenet perfecte „veranter Ecclesia? Unde S. Ignatius Epist. ad Philadelphienfes scripsit: „Boni sunt „Sacerdotes, & Sermonis Magistri (hoc est Episcopi) melior est Pontifex, cui soli commissa sunt secreta Dei. Ita controversia etiam de celebratione Paschatis decissa est à Romano Pontifice, Victore, qui adversus Patres Asiaticos, censentes Pascha ex sensu Ecclesiæ esse celebrandum more Judaico, eis opposuit Romanæ, & universalis Ecclesiæ consuetudinem. De hoc infra.

39 Ita quoque posset accidere, ut Patres in Concilijs dicerent, aliquod dogma probari ex sensu Ecclesiæ, exponentes tanquam testes suarum Ecclesiarum consuetudinem, quæ tam opposita esset consuetudini Romanæ Ecclesiæ, quam Papa proponeret; eamque sequendam definiens, ubi eam Patres amplecti nollent, hæresis crimen incurrerent.

40 Dices: Africana, & Asiatice illa Concilia non fuerunt Generalia: g. ad hæc ex illis nulla est illatio. Contra: Quid interest, quod Concilia essent generalia, si à capite recederent? Concilia, etiam generalia, à Papa non confir-

ta,

et, errare posse, & revera erravit Epheſinum II. Latrocinale appellatum, convocatione ſolum generale, quod inter Conciliabula reponitur. Aſſiſtit quidem Spiritus Sanctus Epiſcopis in Concilijs legitimis, ſi zelo, ac juxta inſtructionem Pontificis veritatem inquirent, & cum ſubordinatione ad illius judicium definiant: tunc enim Spiritus Sanctus eorum intellectus illuminat, ut cognoscant, quod res definienda ex Scriptura, vel Traditionibus deducitur, & voluntati inſpirat, ut imperet intellectui, ut rei cognitæ firmiter adhæreat. Qui inſpirandi modus à Trident. ſeſſ. 13. appellatur *ſuggeſtio* Spiritus Sancti, & *inſtinctus* dicitur à Lirano in cap. ult. Matth. Qua illuminatione, & inſtinctu deſtituti eſſent Patres, qui à Pontifice diſcordarent, & abſque ſubordinatione ad illius confirmationem, rem controverſam deciderent.

41 Dices: Ergo à veritate alienum non cenſetur, quod ſcripſit Petrus Suavis de Concilio Tridentino, nimirum, quod Spiritus Sanctus per Carſorem Romæ ferebatur Tridentum. Respond. negatur conſequentia. Omnia, quæ idem temere nimis de dicto Concilio ſcripſit (quæ hic omittimus) ſunt horrore plena, & ridicula, ac

Tom. III.

mendacijs reſerta. Pontifex inſtructiones Legatis mittebat, juxta quas definiendum erat, ad quorum præſcriptum, ſi Patres non definiſſent, Spiritus Sancti directione privati fuiſſent: nec fuiſſent congregati in nomine Chriſti, modo, nimirum, à Chriſto inſtituto, à quo eſt Pontifex Caput Eccleſiæ conſtitutus, ut membris imperet, & hæc capitis influxum recipiant, & vocem audiant.

42 Ad deinde. Teſtes quidem divinarum Traditionum ſunt Sancti Patres; Chriſtus enim, tanquàm ſe accommodans noſtræ infirmitati, factis, dictiſque ſuis teſtes adhibuit Apoſtolos, & Diſcipulos, ut de illis, cum res poſtularer, teſtimonium reddere poſſent, etiam Spiritu Sancto teſtimonium perhibente, juxta illud Act. 1. *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judea, & Samaria, uſque ad ultimum terræ.* Et cap. 10. v. 41. Apoſtoli teſtimonia ſua partim ſcripto, partim non ſcripto traderunt; eaque Paſtoribus, & Doctõribus Eccleſiæ præ cæteris commendarunt, ne populus fidelis circumferretur omni vento doctrinæ. Idemque mandarunt, ut Paſtores, & Doctores Eccleſiæ, acceptam doctrinam traderent fidelibus hominibus, qui idonei eſſent, &

Vv

alios

alios docerent. Ita enim futurum erat, ut testimonia ad aeternam rerum memoriam, præcipiente Christo, publicata, à testibus accepta, coram testibus ad Successores deducta, dirigente Spiritu Sancto, ad finem usque sæculi permanerent. Hoc advertentes Sancti Patres, tanquam in Scriptura fundatum, tanquam à Prædecessoribus observatum, fidem Christi per testes probandam esse censuerunt.

43 Hinc Augustinus lib. 2. contr. Julian. cap. 10. n. 34. productis Sanctorum Patrum sententijs adversus Pelagianos, oppugnantes peccatum originale, scripsit: *Quod invenerunt Patres in Ecclesia, tenuerunt. Quod didicerunt; Quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt.* Quapropter unanimis Sanctorum Patrum consensus in aliqua veritate fidei, certum utique morali certitudine est divinæ revelationis testimonium, & dogma aliquod fuisse Apostolis revelatum, & ab Apostolis alijs traditum; cum non sit moraliter possibile, eos simul sumptos in falsitate convenire. Ideo temerarius planè foret, qui aliud sentiret; sed non inde judicandus ex eo præcisè formaliter hæreticus. Nam Patres non per modum Judicij defini-

tivi, sed solum per modum attestationis declarant, quæ sunt fidei. Esset tamen de fide credenda, si à Romano Pontifice, vel Concilio ab eodem confirmato fuisset definita, ad credendum proposita, adeo ut obliuiscantur credere essent formaliter hæretici.

44 Unde major accipitur de infallibilitate, & impossibilitate morali. Et admissa minori, negatur consequentia, juxta dicta superius. Quinimò ad illam certitudinem moralem pariendam, ut notat Gama-chæus, ille unanimis Sanctorum PP. consensus non est mathematicè sumendus, adeo ut, ne quidem unus ex omnibus omnium temporum Patribus dissentiat, sed moraliter usurpandus est, ita ut sit consensus omnium circiter, vel ferè omnium; eo modo, quo morales sumi debent: moralia enim moraliter sunt intelligenda, ut dixit Cardinalis Perronius in responsione ad Regem majoris Britanniæ: „ Tunc, ait, unanimis Patrum consensus cum „ latè probatus estimari debet, „ cum singularum Nationum „ eminentissimi in alicujus rei „ assertionem consentiant, ita ut „ inter illos nemo, qui se per „ Orthodoxus, semper Ortho- „ doxis adhæsit, dissentiat.

45 Sed quomodo, dicit ali-

aliquis, posterioris temporis Ecclesia potuit esse certa de veritate Traditionis, cum prioris temporis Ecclesia diversas inter domesticos fidei toleravit sententias; à qua tamen priori Ecclesia Traditio illa ad posteriorem debuerat pervenire? Respond. Facile potest contingere, ut circa rem à Christo D. revelatam, & ab Apostolis traditam, ac necdum ab Ecclesia definitam, variae sint domesticorum fidei sententiae; prout temporibus D. Cypriani evenit circa controversiam, an baptismus ab hæreticis collatus valeret, ut apud Augustinum cont. Cresconium, lib. I. cap. 32. & 33. & quid simile observatum fuit in alia de observatione Paschatis ante tempora Victoris Papæ. Quousque itaque sufficienter constet de universitate consuetudinis, vel veritate Traditionis, variae tolerantur inter domesticos fidei, salva unitate, sententiae, ut ibi Aug. cap. 33. Sufficienter verò de Traditionis veritate constat, cum, vel Sedes Apostolica, vel Concilia per eam confirmata quæstionem dirimunt, & pro existentia veræ Traditionis expresse definiunt. Ita Nicephorus lib. 12. cap. 34. de observatione Paschatis dixit: *Nicæna Synodus* eam operam

navavit, ut populus, qui antea à parte majore dissentiebat, ad unanimum concordiam pertraheretur.

46 Diximus, vel per Concilia à Sede Apostolica confirmata, quia prout resolutam est sup. Concilia ab ejus confirmatione robur assequuntur. Siquidem Romanus Pontifex Primatum in tota Ecclesia divinitus habet, jus proinde obtinet docendi eos omnes, quibus à Christo præpositus fuit, seu solvendi dubia, quæ circa Scripturarum sensum oriri possunt: proponendi veras Traditiones per Patres recensitas: Congregandi, confirmandique Concilia: præcipiendi, ut ubique terrarum Canones observentur: immò & per excommunicationis censuram compellendi singulos fideles, ipsosque quoque præcipuarum Sedium Episcopos, ut sanam fidem profiteantur, & ad Evangelij, & Canonum normam mores suos componant. Ideò cum viva regula fidei ipse sit, ad eum spectat definire, quamnam Traditio sit vera; ac ab apocryphis legitimas, & sinceras distinguere, ut ita Doctorum certamina cessent. Quoniam verò aliqua de Patrum autoritate locus dicendi occurrit, hic etiam observatione dignum censemus, ali-

quas regulas, & cautiones adnotare, ut quis cum fructu, & debito cum obsequio Sanctos Ecclesiæ Patres legat, alleget & intelligat. Quare inter cæteras cautiones sunt sequentes servandæ in illis legendis.

47 Prima. Attendendum est quo anno, quo imperante, quo Romano Pontifice, Sanctus Pater scripserit. His enim diligenter inspectis, constabit, non in hæresim lapsum, quem interdum lapsum fabulantur, & calumniantur hæretici. Sic Sanctum Cyprianum hæreticum non dixeris, licet pro rebaptizatione baptizatorum ab hæreticis steterit, si consideres eo tempore nondum, ut de fide oppositum definitum. 2. Observandum est, qua ætate scripsit, hoc est, an esset juvenis, dum scriberet, an maturæ ætate: experientia docemur, etiam nos plura sentire, & probare juvenes, quæ grandiores facti, & maturius affecti revocamus. Testes omni exceptione majores sunt duo Retractionum libri a D. Augustino jam Senæ conscripti, in quibus retractat, quæ Junior protulit. Unde de Aug. dixit Bellarminus: *Quàm aliter sapiat Augustinus senex, quàm Augustinus juvenis.*

48 3. Advertendum est, contra quos, & qua intentio-

ne scripserit, ita enim germanus habebitur sensus. Sapienter enim Sancti Patres in impugnantibus hæreticis, usi sunt terminis, qui videbantur erroribus oppositis favere, sed re ipsa, & secundum sensum ab eis intentum, omnino differebant. Sic, cum S. Hilarius de Trinitate dixit: *Christum Dominum fuisse omnis doloris sensus expertem, ac proinde nullum sensisse dolorem*: videbitur non errasse, quia tunc scribebat adversus Arianos, negantes Christum D. esse Deum ex hoc titulo, quod fuerit multis doloribus, & passionibus subjectus. Propterea intelligitur S. Hilarii sententia fuisse non de Christo D. ratione passibilis, & mortalis humanitatis, sed ratione Divinitatis immortalis, & impassibilis considerato. 4. Ex apertis, & certis SS. Patrum dictis expenenda ea sunt, quæ alibi reperiuntur obscura, & ambigua. Et sic textus cum textibus sunt conferendi, ne contradictoria asseverasse dicantur.

49 5. Cavendum est, ne quis quempiam de Sanctis Patribus temerè erroris insimulet. Unde ubi aliqua SS. Patrum locutiones reperiuntur, quæ ampliùs in usu Ecclesiæ accepta non sunt, benignè, &

reverenter exponendæ, non corrigendæ, aut mutandæ, quia hoc esset Patres docere, non interrogare, ut doceant. Ita cum S. Basilius, alijque cum Tertulliano tradunt in Sacramento Eucharistiæ, *panem esse figuram Corporis Christi*, est hoc benigne exponendum, dicendo, quod quavis corpus Christi verè, & realiter sit in hoc Sacramento sine substantia panis, ut tota Ecclesia de fide credit; tamen quia hic non apparet in propria, & naturali specie, ac figura, sed sub specie, & figura panis, idèo à Basilio, & alijs Patribus dicitur esse ibi in figura, seu sub figura, sive sub specie panis. Et ita, & in hoc solo sensu panis asseritur ab illis figura Corporis Christi. Hodie tamen ab eo loquendi modo temperandum est, nam ipsum Ecclesia non usurpat, sed potius damnat in Calvinistis, asserentibus Christum Dominum solum figuratè, & non verè, & realiter contineri in Sacramento Eucharistiæ, panemque secundum substantiam remanentem, esse figuram corporis Christi, cum exclusione veræ, & realis hujus præsentia.

6. Tenendum est monitum Litinensis doctus, verba à SS. Patribus concionando prolata, non esse in rigore sem-

per intelligendæ; sed interdum tanquàm ex zelo pronuntiata. Ita accipiendus Chrysostomus suum concionando hortans populum ad assiduam Sacræ Scripturæ lectionem; intendebat multitudinem Græcorum intentam fabulis, Theatris, & Scanis, ab his avertere; cate-risque malorum periculis; non tamen voluit (ut perperam censent postri temporis hæretici) quod indistinctè, etiam indocti, rudes, & mulierculæ lectioni divinæ Scripturæ vacarent. Quare omnes ad divinam Scripturam hortatur, sed, ordine servato, legendam scilicet à Sapientibus, & peritis, audiendam verò ab alijs rudibus, & indoctis: & ab omnibus agendum, quod ipsa præscribit.

7. Tandem, ubi in non adhuc definitis invenit quis duos, vel plures SS. Patres interdum contraria sentire, adeò ut unus neget, quod alter affirmat, non eos damnet, sed singulorum Catholica mentis intentionem excuset, & Dei providentiam adoret, quæ sic eos inter se opponi fortè permittit, ut hac forma ex contrariarum opinionum conflictu veritas appareat, sicut ex collisione duorum lapidum ignis elicitur.

Inquires: *An communis sententia de infallibilitate*

Sum-

Summi Pontificis patitur aliquas limitationes? Resp. quod AA. communiter afferunt sequentes: *Prima*, quod licet non possit errare quoad substantiam in rebus morum, ut mala pro bonis; vel è contra imperet; aliàs Ecclesia in præceptis non esset sancta, &c. ut supradictum est: tamen in modo obligationis errare potest; & hoc fieret, si leges nimis multiplicaret; nimis à difficultatibus imperaret, &c. Hinc est, quod Pontificum leges non semper recipiantur, aut etiam aboleantur. *Secunda* limitatio est; quod errare potest in rebus non pertinentibus ad infallibilitatem Ecclesie; hoc si esset questio merè Philosophica, &c. *Tertia* limitatio est, quod licet errare non possit in rebus iuris; potest tamen errare in rebus solius facti, quæ, scilicet, ad fidem, & bonos mores totius Ecclesie non spectant; sed tantum ad particularia quædam facta, v. g. damando, vel excommunicando aliquem ex informatione hominum.

32. Observandum tamen est, quod res facti sunt in duplici differentia; alia enim sunt solius facti; alia autem sunt facti, & per Scripturas; aut Traditiones revelata; vel saltem cum revelatis connexa; &

in hæc non potest cadere error: talia sunt, Sacramenta à Christo esse instituta: panem per consecrationem mutari in eandem humanitatem Christi Domini; Beati Mariam permansisse Virginem post partum; nunquam actualiter peccasse, &c. In rebus autem solius facti, quæ, scilicet, tantum ex informatione, & testimonio hominum pendent, Concilia, & Pontifices errare possunt; quia possunt male informari, v. g. an Petrus hoc, vel illud fecerit, docuerit, &c. & talia decreta vocantur, vel obreptitia, vel subreptitia, quæ revocari possunt: & de illis loquitur S. Bernardus, epist. 180. ad Summ. Pontificem Innocent. II. ubi ait: *Iterum supplicatio, iterum preces. Non desistimus, quia non diffidimus. Bonam causam habemus, & æquum Judicem, qui non constabitur evacuare, quod subreptum est, cum apparebit quod verum est; nec poterit inde ridere, qui voluit irridere.*

33. *Quarta* limitatio est, quod in Decretis Summi Pontificis tantum illa sunt infallibilia, quæ directè definire vult; reliqua verò, quæ tantum obiter, vel incidenter, vel pro aliqua probatione affert, non ita sunt infallibilia. Item errare potest, si loquatur, ut privatus Doctor, vel etiam circa parris-

culares Ecclesias. Has limitationes tradunt communiter DD. sed semper pro Summo Pontifice standum est, donec evidenter constet oppositum.

DISPUT. IV.

DE JUDICE CONTROVERSIARUM.

QUOTIDIANA experientia constat, quod inter Christianos solent oriri controversiæ de Fide, & Religione, seu circa fidem, & mores: Et est certum apud omnes, esse necessarium aliquem Judicem ad decidendas, & finiendas prædictas controversias; alias Christus non bene suæ Ecclesiæ providisset, quod absque blasphemia dici non potest. Protestantes etiam agnoscunt hanc necessitatem; quod & in Regnis, Reipublicisque politicis custoditur, cum habeant ultimum, & supremum Tribunal, cujus judicio partes litigantes acquiescere tenentur. Difficultas ergo stat, quis debeat esse iste Judex? Protestantes docent, solam Sacram Scripturam esse: & ex ea sola (seclusis Traditionibus, & auctoritate Ecclesiæ) controversias omnes finire, ac decidi posse.

Catholici autem distinguunt inter Judicem, & Normam.

Judicem vocant, qui fert sententiam inter partes litigantes. *Normam*, secundum quam fertur sententia à Judice. Posita hæc distinctione, tria docent: 1. Ecclesiam esse Judicem controversiarum. 2. Normam, quam sequitur Ecclesia in ferenda sententia, non esse solam Scripturam; sed Scripturam, & Traditionem Sacram. 3. Ecclesiam, juxta hanc normam, dupliciter sententiam pronuntiare posse; vel per Pontificem, qui est Pastor, Monarcha, & Judex supremus Ecclesiæ; vel per Concilia, quæ repræsentant Ecclesiam, dum modo à Summo Pontifice sint approbata, & confirmata: & utroque modo, sententiam esse infallibilem.

Alij hæretici, pro Judice controversiarum, ponunt spiritum privatum, prædestinatis tantum concessum: de quo spiritu sequentia scribunt: *Singulos Christianorum si devitè invocaverint Spiritum-Sanctum, posse sine errore, ex Sacra Scriptura lecta, vel audita, quorumcumque hominum, etiam Conciliorum generalium doctrinam expendere, & dijudicare, vera, an falsa sit proposita. Item, non esse aliam rationem cognoscendi, & amplectendi veram fidem, quam, debitè invocato Spiritu-Sancto, consulere Scripturam, sive legendo*

in ea Verbum Dei, sive audiendo ex ea Verbum Dei. Cum illis concordant Libertini, seu Quintinistæ; sed in eo dissentiant, quod isti Divinas Scripturas esse ridendas, sequendumque solum esse spiritum vivificantem pronuntiant; unde & spirituales dici volunt.

Hoc planè est quid ridiculum, & apertum delirium, contra quod universi Ecclesiæ Catholicæ Doctores scripserunt. Videatur Becanus tom. 1. Opusculor. opusc. 10. Arsdelin tom. 1. tract. 1. cap. 6; noster Matthæus. contròv. 3. cap. 3. Ex quo breviter impugnatur hic privatus, & confictus spiritus: Hoc spiritu admissio, ad hæreses, & schismata amplius additus patet: g. non est admittendus. Antecedens patet; nam unde hæc nata, nisi, quia quot capita, tot sententiæ? Neque ullus amplius poterit, ut hæreticus damnari. Deinde, discurratur per erronea Calvinistarum, & Lutheranorum principia, & videbuntur fœnestæ, & contradictoriæ consequentiæ. Præterea contra Calvinistas: si omnibus, & solis prædestinatis datur ille spiritus, dicant nobis si erant prædestinati illi, de quibus Christus D. Luc. 22. dixit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos?* Si erant

prædestinati, habebant eundem spiritum, quam Petrus; Cûr ergo Petro juvetur, ut eos confirmet? Si reprobi, quomodo fratres? Hic hærent, sed cedant veritati. Denique, prædictus spiritus reprobatur à Deo Ezech. 13. *Va Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident.* Reprobatur ab Ecclesia, quæ ut hæreticos proscripsit, & damnavit quamplurimos, qui, estò contraria credentes, allegabant se per internam instinctum, Spiritu-Sancto debite invocato, sua deliria ex Sacra Scriptura accepisse. Reprobatur etiã à dictamine naturali; nam si daretur ille spiritus privatus, aut revelaret singulis verum, vel falsum? Si falsum; non esset audiendus, nec à Deo venire censendus, sed ab Antro tartareo prodijisse. Si verum; quomodo Lutheranis, & Calvinistis, tam contraria, repugnantia, & dissona revelat? Ergo est delirium. His præmissis, sit

QUÆST. I.

QUID, ET QUALIS SIT, Sacra Scriptura?

ESSÈ aliquam Scripturam, seu doctrinam à Deo hominibus revelatam, ratio ipsa naturalis aper-

tè convincit; cum enim sciat suomet ipsa testimonio, esse aliquem Deum, qui complectens in se omnes perfectiones, & excellentias imaginabiles, est fons, origo, & causa omnium aliorum entium, & consequenter Dominus, ac Rector totius universi: consequenter scit etiam, talem Deum, ac Dominum merito excellentiæ, dominij, ac beneficentiæ ipsius in creaturas, debere ab omnibus, quæ illum nosse possunt, amari, coli, ac deserviri. Sed cum ratio naturalis, propter tenebras, ex peccato subortas, de Deo pauca admodum cognoscat, ad debitè, & ut oportet illum colendum, illique inserviendum: Verè enim Isaïa 45: *Tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator invisibilis, incomprehensibilis, & lucem inhabitas inaccessibleem*: multoque minus constet, quæ ratione, quibus actibus, quibus ritibus velit coli, sibi que deservire: consequens est, debere Deum hominibus, si ab his ritè coli velit, se suæque placita certo aliquo signo manifestare, ac revelare: quod hic vocamus Sacram Scripturam, seu Verbum Dei scriptum.

2. Hæc Sacra Scriptura ob divinam sui nobilitatem innumeris insignitur nominibus: nam 1. dicitur *Biblia*, à voce

Græca: *Biblion*: quæ libellum significat. 2. *Liber* anthonomastice; eo, quod sit omnium librorum liber; tum, sui origine; tum sanctitate; tum præsertim utilitate. 3. vocatur, *Testimonium, Fœdus, Pactum*; quo de firmissima, & irrevocabili divina voluntatis determinatione nobis constat, nullaque relinquatur filijs adoptatis de obtinenda hæreditate diffidentia. 4. *Lex*; nempe, illuminans oculos, & convertens animas. 5. *Instrumentum*, quasi instruens mentem. 6. *Os Spiritus Sancti*; per quod vocat credentes ad vitam. Denique; juxta Rupertum, & alios, vocatur: *Turris David*; ex qua pendente mille Clypei, ad bellandos diabolum, mundum, & hæreticos. Mens spiritualis: reficiens omnes cœlesti pavulo. Medicina animarum. Paradisus; fons; Fluvius; Pateus Jacob; Curus Eliæ; Mons Sion; Liber vitæ; Liber scriptus intus, & foris; Fidei, & morum Regula; Errorum censura, &c. Quæ omnia supremam ejus dignitatem denotant. Nunc sit:

CONCLUSIO I.

3. **S**acra Scriptura defini niri potest breviter sic: *Verbum Dei scriptum*. Fufius autem, & explicatius sic:

Volumen Sacrum dictante Spiritu S. ad salutem hominis conscriptum, & ut tale ab Ecclesia receptum. Dicitur primo, *Volumen*; quia est aggregatum quoddam, ex Septuaginta duo libris particularibus, nempe, 45. veteris testamenti, & 27. novi, in unum codicem redactum. Dicitur secundo, *Sacrum*, seu Sanctum, quæ appellatio sumitur ex Apostolo 2. ad Timoth. 3. *Sacras litteras nosti.* Et ad Roman. 1. *In scripturis Sanctis.* Triplici autem capite dicitur Sancta Scriptura. Primo ratione causæ: Tum, principalis, qui est Deus Sanctus Sanctorum: Tum instrumentalis, qui sunt Prophætæ, Apostoli, & Evangelistæ. Secundo ratione materiæ; quæ sunt divina mysteria, historiæ Sacræ, Sancta vitæ præcepta, &c. Tercio ratione finis, qui est hominis sanctificatio. *Sacra littera* (ait Clemens Alexandrin.) *quæ sacros faciunt, & deificant.*

4^a Dicitur tertio, *Dictante Spiritu S.* quia scribentibus interiùs inspirabat, loquebatur, & dirigebat Deus. Unde, nihil familiarius apud Scriptores Sacros, quam hæc locutiones: *Hæc dicit Dominus: dicit Dominus exercituum, &c.* Unde 2. Petri, 1. v. 21. *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia: sed*

Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines. Non est tamen improbabile, quod dictata non essent singula verba, ubi scribenda erant naturaliter nota Sacris Scripturis, ut quando ponebant in Epistolis suis ea, vel quæ fecerant, vel quæ viderant, v. g. quod aliquis esset in tali urbe, esset infirmus, fecisset naufragium, salutaret amicos, &c. Sed non permittebat Spiritus S. ut Scriptor, dum uteretur proprijs verbis, aliquid falsum, aut incongruum exponeret. Nihilominus probabilius est contrarium, nempe quod singula verba fuerunt etiam dictata. Dicitur quarto, *ad salutem hominis*: nam ut ait Gregor. *Quid est Scriptura, nisi quedam Epistola Omnipotentis Dei ad creaturam suam? Ut sciat, quid debeat fugere, quid amplecti, quid credere, ut vitam assequatur æternam?* Et ideo dicit Apostolus; *quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Dicitur quinto, *Conscriptum*; ut distinguatur à traditionibus sacris, quæ sunt verbum Dei non scriptum, licet sint ejusdem infallibilitatis, & autoritatis: quia verbum Dei, siue scriptum, siue non scriptum, eandem vim, atque infallibilitatem habet; non solum in scriptis, sed & in verbis

bis suis Deus semper est infallibilis.

5 Dicitur denique, *Et ut tale ab Ecclesia receptum*; licet enim illa particula non sint necessaria ad definitionem Sacrae Scripturae in actu primo, seu quoad se; requiritur tamen ad Scripturam Sacram in actu secundo, seu quoad nos; quando quidem nihil nos, ut Sacram Scripturam necessario recipiamus, nisi quod ut tale recepit, & nobis proponit Ecclesia. Notandum est hic; aliam esse approbationem Ecclesiae permissivam; aliamque approbationem Ecclesiae definitivam: prima quidem non facit Scripturam Sacram, seu Canonicam; quoniam solum se extendit ad posse legi, & ut huiusmodi est approbatio revelationum S. Birgite, S. Theresie, &c.

CONCLUSIO II.

6 **Q**UALIS sit Sacra Scriptura, nec brevius, nec facilius potest sciri, quam transcribendo Venerabilis Decretum Concilii Trident. dicentis sess. 4. „Sacrorum vero librorum in-
„dicem huic Decreto adscri-
„bendum censuit; ne cui du-
„bitatio suboriri possit, qui-
„nam sint, qui ab ipsa Synodo
„suscipiuntur. Sunt vero infra

„scripti: Testamenti veteris,
„quinque Moyse, idest, Ge-
„nesis, Exodus, Leviticus, Nu-
„meri, Deuteronomium, Josue,
„Judicum, Ruth, quatuor Re-
„gum, duo Paralipomenon,
„Esdræ primus, & secundus,
„qui dicitur Nehemias, To-
„bias, Judith, Esther, Job,
„Psalterium Davidicum 150.
„Psalmorum, Parabola, Ec-
„clesiastes, Canticum Cantico-
„rum, Sapientia, Ecclesiasti-
„cus, Isaias, Jeremias cum
„Baruch, Ezechiel, Daniel,
„Duodecim Prophetæ mino-
„res, idest, Osea, Joel, Amos,
„Abdias, Jonas, Michæas, Na-
„hum, Abacuc, Sophonias,
„Aggæus, Zacharias, Mala-
„chias, duo Machabæorum,
„primus, & secundus. Testa-
„menti Novi, quatuor Evan-
„gelia, secundum Matthæum,
„Marcum, Lucam, & Joan-
„nem; Actus Apostolorum à
„Luca Evangelista conscripti;
„quatuordecim Epistolæ Pau-
„li Apostoli, ad Romanos, duæ
„ad Corinthios, ad Galatas,
„ad Ephesios, ad Philippenses,
„ad Colosenses, duæ ad The-
„salonicenses, duæ ad Timo-
„theum, ad Titum, ad Phi-
„lemonem, ad Hebræos. Pe-
„tri Apostoli duæ: Joannis
„Apostoli tres: Jacobi Apof-
„toli una: Judæ Apostoli una.
„Et Apocalipsis Joannis Apof-

„toli. Si quis autem libros
„ipſos integros cum omnibus
„ſuis partibus, prout in Ec-
„cleſia Catholica legi conſue-
„verunt, & in veteri vulgata
„latina editione habentur, pro
„Sacris, & Canonicis non ſuſ-
„ceperit: anathema ſit.

7 Proſequens idem Con-
cil. ſtatuit, & decernit modum
utendi in Concionibus, lectioni-
bus, diſputationibus, & ex-
poſitionibus, hac veteri vulga-
ta editione ſic. „Præterea, ad
„coercenda petulantia ingenia
„decernit, ut nemo, ſuæ pru-
„dentia innixus, in rebus
„fidei, & morum, ad ædificatio-
„nem doctrinæ chriſtianæ per-
„tinentium, Sacram Scriptu-
„ram ad ſuos ſenſus contor-
„quens, contra eum ſenſum,
„quem tenuit, & tenet S. Ma-
„ter Eccleſia, cujus eſt judica-
„re de vero ſenſu, & inter-
„pretatione Scripturarum Sanc-
„tarum, aut etiam contra una-
„nimem conſenſum PP. ipſam
„Scripturam Sacram interpre-
„tari audeat; etiam ſi huius-
„modi interpretationes nullo
„unquam tempore in lucem
„edendæ forent. Qui contra-
„venerint, per ordinarios de-
„clarentur, & pœnis à jure ſta-
„tutis puniantur: poſt hæc
„temeritatem illam reprimere
„volens, quæ ad prophana
„quæque convertuntur, & tor-

„quentur verba, & Sententiæ
„Sacra Scripturæ, ad ſcurri-
„lia, ſcilicet, fabuloſa, vana,
„adulationes, detractiones, ſu-
„perſtitiones impias, & dia-
„bolicas incantationes, divi-
„nationes, ſortes, libellos etiam
„ſamofos: mandat, & præci-
„pit, ad tollendam huiusmo-
„di irreverentiam, & contemp-
„tum, nè de cætero quiſquam
„quomodolibet verba Scriptu-
„ræ Sacra ad hæc, & ſimilia au-
„deat uſurpare; ut omnes hu-
„jus generis homines, teme-
„ratores, & violatores verbi
„Dei, juris, & arbitrij pœnis
„per Episcopos coerceantur.

8 Ex hoc venerabili De-
creto patet; librum tertium,
& quartum Eſdræ, ſimulque li-
brum 3. Machabæorum, non
eſſe ex libris Canonicis, quam-
vis in Biblijs communiter ap-
ponantur, nè penitus pereant.
Ex libris autem jam numera-
tis, alij dicuntur Proto-cano-
nici; & alij Deutero-canonici.
Priores, ſunt illi, de quibus
nunquam dubitatum eſt inter
Catholicos, & ſunt omnes præ-
fati, exceptis jam aſſignandis.
Poſteriores, de quibus aliquan-
do dubitatum fuit inter Catho-
licos ante apertam Eccleſiæ de-
ſinitionem, ſunt ſequentes: To-
bias, Judith, Baruc, Sapientia,
Eccleſiaſticus, Hymnus
trium puerorum, Hiſtoria Su-
ſa-

sanæ, & Draconis; Oratio Azariæ, & Jeremiæ. Primus, & secund. Machabæorum; caput ultim. Sancti Marci ab illis verbis: *Surgens autem Jesus*. Historia de Sudore sanguinis Christi, & confortatione per Angelum: Historia de muliere adultera: Epistola ad Hebræos: Epistola Jacobi, & Judæ: Duæ Petri: Secunda, & tertia Joannis; & Apocalypsis: Sed jam sunt infallibilis auctoritatis.

9. Etiam sequitur ex tali Decreto; quod Lutherani, & Calvinistæ, non habent Canonem authenticum: quia canon, quem admittunt, nunquam ab Ecclesia Dei fuit approbatus; nec eorum versio est authentica: quia sunt ferè, tot versiones diversæ, quot sunt Hæretici principales inter se pugnantes, ut videri potest apud controversistas. Neque est apud ipsos interpretatio authentica Scripturæ: quia cum donum interpretandi Scripturas authenticæ, soli Ecclesiæ Catholicæ competat, in qua non sunt Lutherani, nec Calvinistæ, clarum est eorum interpretationes non esse authenticas, nisi illas à nobis acceperint. Ex quibus concludimus: non esse apud Hæreticos veram Scripturam: & ideo si inter disputandum velint ad Scriptu-

ram recurrere, ad nostram recurrere necesse est; quia nostra legitima, & antiqua est; Hæreticorum autem spuria, & novitia. Nostra unica, & sibi constans; Hæreticorum varia, multiplex, & instabilis.

10. Dubitabis: *Quot fuerint editiones Sacræ Scripturæ, & quæ sit præferenda?* Resp. quod prima editio fuit Hebraicæ facta, quoad ferè totum vetus Testamentum. Quantum ad Novum Testamentum, si Evangelium Matthæi, & forè Marci exceperis, sicut & Epist. ad Hebræos, fuit prima editio græcè facta. Secunda editio fuit Paraphrasis Chaldaica veteris Testamenti. Paraphrasis est idem, ac explicatio rei per sermonem copiosorem, & dilucidiorum: in quo differt à translatione, seu versione, qua transferuntur verba authoris in aliam linguam de verbo ad verbum, sine additione, & sine diminutione. Tertia sollemnis editio fuit 70. interpretum, qui totum vetus Testamentum ex Hebræo, in Græcum transfulerunt, non sine speciali Spiritus-S. assistentia. His versionibus Græcis successerunt Latine Testamentum vetus ex Hebræo, & novum ex Græco transferentes, fueruntque innumera. Inter illas autem reperiebatur una totius Sacræ Scripturæ, quæ

que dicebatur communis, & vulgata latina. Quis verò fuerit ejus author, nescitur. Postea verò S. Hieronymus vertit vetus Testamentum, primo ex Græco: Secundo ex Hebræo in Latinum. Novum tamen Testamentum, & si restituerit Græcæ fidei, in Latinum non transtulit. Accidit autem, quod hæc editio, quæ vocabatur vulgata nova, & illa vetus vulgata, ministrarunt occasionem dissensionum, & contentionum; dum alij veterem, novam alij sequerentur, psallendo, legendo, concionando, &c. Sed divino afflante Spiritu, provisum est, ut ad communem Ecclesiæ usum ex duabus una fieret, quam modò habemus; & omnes aliæ versiones evanuerunt. Unde, hæc vulgata editio, est solum editio authentica, & infallibilis authoritatis; ut patet ex Concil. Trident. Non est unius authoris; sed quædam habet ex S. Hieronymo; quædam ex Luciano; quædam ex Theodocione; quædam ex alio quodam interprete innominato.

II. Dubitabis 2. *An omnia, quæ in Sacra Scriptura continentur sint objecta credibilia Fidei divina?* Respond. affirmative. Et patet ex Concilio Tridentino relato. Est contra

omnes Hæreticos nostri temporis. Hæc resolutio non tantum intelligitur, quoad dogmata, & mores; sed & quoad historiam rerum gestarum. Nolo tamen (inquit noster Joannes Hæye) illam excusare à mendis Typographicis, quæ hinc inde irrepsērunt.

12. Dubit. 3. *An omnia Scriptura Sacra puncta, apices, incisiones, & commata sint à Deo dictata, & revelata?* Respondetur affirmative: Dummodò sint absque errore impressorum, seu ut fuerunt in originalibus Scriptoris, & prout sunt canonizata, & definita à Concilio Tridentino. Est communis inter Catholicos; & patet ex D. Hieronym. in Epist. ad Ephes. ubi ait: *Singuli sermones, syllabæ, apices, & puncta in divinis Scripturis plena sunt sensibus.* Ergo omnes syllabæ, & apices, & puncta integrant Sacram Scripturam: ergo & revelata sunt, sicut, & ipsa Scriptura Sacra. Deinde; ex positione punctorum, & incisionum pender Canonice sensus Spiritus-Sancti: ergo, & ipsa puncta sunt revelata, sine quibus revelata veritas nec percipitur, immò, nec scripta legitur; dum non ipsa legitur. Hoc etiam patet in hac propositione: *Surrexit: non est hic.* Est propositio de fide.

fide. Et hæc: *Surrexit? non. Est hic.* Est manifesta Hæresis. Atqui in illis solum mutatae sunt punctuationes: g. punctuationes faciunt, quod propositiones sint, vel non sint de fide: Ergo sunt de fide punctuationes; ac per consequens revelatae.

13 Dices: in pluribus Vulgatae locis non est appositae punctuatio; & in alijs ignoratur, & est sub opinione, quomodo sit punctuanda juxta mentem Spiritus-S. g. punctuationes de facto posita, nec sunt de fide, nec revelatae, quin potius humana industria collocatae. Respondetur, neg. consequ. Nam ex argumento solum probatur, punctuationem, quae versatur in dubio, non esse de fide, quoad usque declaretur ab Ecclesia. Utergo vim haberet argumentum, probare debuerat, aliquam punctuationem in vulgata repertam, & ab Ecclesia canonizatam, non esse de fide. Punctuatio autem, quae à typographis superadditur, vel mutatur, vel omittitur, certè non est de fide: & vix, raro, aut nunquam exit ab eorum manibus aliquis liber sine mendis.

14 Dubitab. 4. *An omnia, quae debemus credere, contineantur in Sacra Scriptura?* Respond. negativè: Immo, nec

omnia servanda continentur. Est contra Hæreticos: sed patet ad oculum: quia nusquam docet, quo remedio tollebat peccatum originale foeminarum. Nusquam quoque definit, quot, & quinam sint libri Sacri, & authentici; & complura alia circa materiam, & formam Sacramentorum; & alia, quae contra varios Hæreticos semper credidit Ecclesia Dei.

15 Dubit. b. ult. *Quanam sit totius nostrae fidei resolutio?* Hoc dubium difficilimum est, & celeberrimum, valdeque olim omnium Catholicorum DD. ingenia vexavit, & nunc adhuc aliquorum vexat. Supponendum est; quod resolvere fidem, nihil aliud est, quam investigare primam principium, seu motivum, cui totius fidei certitudo innititur: quando enim interroganti redditur ultima ratio, nos movens ad actum fidei, & ad quem nulla alia nos movit, tunc dicitur, quod fides nostra ultimo resolvitur in talem rationem: ac proinde ibi est sistendum, ne processus detur in infinitum. Hoc supposito:

16 Subtilissim. nost. Doct. Scotus, subtilissimo acumine hanc difficultatem tangit in 3. dist. 23. §. *Secundo de fide infusa*, v. *Quero igitur.* Difficultas igitur proponitur sic, jux-

juxta Catechiscum Ripaldæ: Quantum certa sunt omnia, quæ fides nos docet? Respondent Catholici: ita certa sunt, sicut veritates infallibiles dictæ à Deo, qui nec fallere, nec falli potest. Interrogatur iterum: Et unde scitis, quod Deus dixit tales veritates? Respondent Catholici: Id scimus per nostram Matrem Ecclesiam à Spiritu S. edoctam, & directam. Nunc inquirunt Anglicani Hæretici: Et unde scitis, quod talis Ecclesia est vera, & directæ à Spiritu Sancto? Respondent Catholici: Id scimus ex Sacra Scriptura. Inquirunt iterum: Et unde scitis, quod talis Scriptura, est Sacra, & vera? Respondent aliqui Catholici: Id scimus per Ecclesiam. Ecce circulum (inquiunt Hæretici:) ex quo multum vociferant illudentes nos. Quare credis Scripturis Sacris? Quia Ecclesia dicit, tales esse veras, & Canonicas Scripturas. Quare credis Ecclesiæ hæc dicenti? Quia dicit Scriptura, hanc esse veram Ecclesiam. Quare credis Deum esse Trinum? Quia Deus revelavit. Quare credis Deum revelasse? Quia Ecclesia hoc dicit. Quare credis Ecclesiæ id dicenti? Quia Deus revelavit, credendum esse Ecclesiæ. Quare credis Deum revelasse, credendum esse Ecclesiæ? Quia Eccle-

sia hoc dicit. Ecce quomodo terminus est suimet principium, & principium suimet terminus, ex quo fit inevitabilis vitiosus circulus, probando per auctoritatem Ecclesiæ Scripturam; & rursus per Scripturam, auctoritatem Ecclesiæ. Præterea, ex hoc sequitur, quod veritas divina pendet ab auctoritate Ecclesiæ, quæ est humana. Si enim quod credendum est, Ecclesia definit, nec alla res credi possunt, nisi quas proponit ipsa, jam tota ratio credendi in Ecclesiæ testimonium resolvitur. Hæc est tota difficultas, & quidem gravissima.

17 Sed meo videri iniquamque Secta tenet. Interrogemus igitur Lutheranis, & Anglo Calvinistis: Quare dicitis, vestram Scripturarum intelligentiam esse firmam, & infallibilem? Respondetis: quia spiritu, aut interna motione ducti sic eam intelligimus. Et quare dicitis, vestrum spiritum, aut internam motionem esse firmam, & infallibilem? Respondetis: quia sic intelligimus contineri in Sacra Scriptura. Istæ sunt responsiones vestræ: ergo probatis Scripturam per spiritum vestrum, & spiritum vestrum per Scripturam. Vel aliter; ergo creditis Scripturæ propter spiritum vestrum, & spiritui vestro propter Scripturam.

ram. Solvite circulum. Inquit Calvinus, testimonium Romanæ Ecclesiæ esse humanum, ac proinde fluxum, caducum, & ineptum. Ego & illum premo: (inquit noster Macedo lib. 2. de Clavibus Controv. de Scripturis Sacr. cap. 3.) testimonium, quo ille nititur ad suas Scripturas asserendas, cujuscmodi est? Divinum nè, an humanum? Spiritum esse affirmat. Gaudeo. Accipio quod dat, ac peto: cur ipsemet dicat lib. 1. Instit. cap. 9. *Nullam auctoritatem habebis apud nos spiritus, nisi certissima nota discernatur?* Hanc certissimam notam designet. At ille arcanum spiritum, & interiorem persuasionem affert. Hæc occulta sunt, intra Calvinum sunt. Notas proferat; nempe, lilia. Capió. In tergo liliato Calvini notæ ejus spiritus sunt candenti ferro inusta. Præpostera sunt ista lilia, & præpostere libidinis signa. Longe aliæ sunt notæ justæ, quibus libri divini dignosci debent, & sunt notæ, & signa veræ Ecclesiæ.

18 Jam igitur, relictis varijs, & diffusissimis modis respondendi ad hoc dubium, breviter respondeo, quod loquendo de resolutione à priori, & per motivum intrinsecum, fides nostra; seu omnia, quæ credimus fide divina, ultimæ

resolvitur, seu resolvuntur in auctoritatem Dei revelantis, qui ob suam veracitatem, & infinitam sapientiam, nequit fallere, nec falli. Loquendo verò de resolutione à posteriori, seu per motivum extrinsecum, potest dici; quod omnia, quæ credimus, ultimæ resolvuntur in illis signis, seu motivis, & notis, quibus decorata est veræ Ecclesiæ; ut in superioribus diximus. Vel resolvitur in ipsum Deum, qui titulo suæ divinæ auctoritatis, ut supremi Gubernatoris universi, nequit permittere, quod falsa doctrinâ, vel revelatio falsa proponatur evidenter credibilis, ex omnibus signis, & motivis, ex quibus resultat evidens credibilitas. In prima resolutione attingitur auctoritas divina, prout constituta ex infinita sapientia, infinitaque veracitate, quæ est motivum intrinsecum, & formale ad credenda omnia mysteria revelata. In secunda autem attinguntur præfata signa, non tanquam motivum intrinsecum formale, & ultimum credendi; sed tanquam motivum judicij credibilitatis objecti fidei; quo supposito judicio, intellectus fidelis, ac persuasus, talia esse à Deo revelata, totum se convertit in ipsius Dei veracitatem, ac propter istam unice per actum fidei su-

pernaturalis assentitur mysterijs
veræ fidei.

19 Ex quo sequitur; quod talia motiva prudentis credibilitatis, & si explicentur, ut præmissa respectu assensus revelationis, aut respectu talis assensus; si est assensus fidei divinæ, non habent rationem motivi; sed tantum conditionis effectivæ, essentialiter exigat à tali assensu. Verum respectu assensus fidei humanæ, quo etiam creditur existentia revelationis, habent rationem motivi adæquati prædicta motiva prudentis credibilitatis. Itaque hic datur duplex assensus; alter, quo iudicatur, revelationem esse evidenter credibilem, & alter, quo creditur, revelationem existere. Primus, adæquatè movetur à fundamentis, notis, & signis, quibus mysteria nostræ fidei, nostræque Romanæ Ecclesiæ sunt credibilia. Secundus, adæquatè movetur ab autoritate divina, modo, quo hic assensus fidei divinæ, quo creditur, Benedictum XIV. esse verum Pontificem, supponit essentialiter alium assensum, quo creditur, ipsam fuisse ritè electum: Hic ultimus assensus electionis ritè, adæquatè movetur ab autoritate humana Ecclesiæ, condecoratæ præfatis signis, illoni pacificè acceptantis in verum

Papam: sed talis assensus, & prædicta signa se habent præcisè extrinsecè respectu assensus fidei divinæ, quo creditur, præcisè ex motivo autoritatis divinæ, Benedictum XIV. esse verum Papam.

20 Veniamus igitur ad circulum. Quare credimus, Deum v. g. esse Trinum? Quia ita Deus dixit, seu revelavit. Quare credimus, hoc Deum dixisse, seu revelasse? Quia Ecclesia hoc asserit, cujus propositio est infallibilis. Quare credimus, quod Ecclesiæ propositio est infallibilis? Hic recurrendum est ad divinam autoritatem Dei, qui titulo Gubernatoris universi tenetur, non permittere, quod ab Ecclesia Catholica, talibus signis, & notis decorata, proponatur, ut evidenter credibilis, doctrina falsa, vel revelatio falsa, seu fabulosum dogma. Sic vitamus circulum. Vel aliter sic: Cùm credimus mysteria nostræ Romanæ Religionis? Resp. quia Deus illa revelavit. Si rursus quæras: Cùm credam Deo revelanti? R. quia Deus est infinitæ veracitatis, infinitæque sapientię; & propter infinitam veracitatem, non potest fallere; & propter infinitam sapientiam, non potest falli. Et hic datur status in assignanda ratione fidei divinæ supernatu-

ralis à priori. Si autem rursus
quaratur: cūr credam, Deum
hoc revelasse? Jam non qua-
ritur ratio à priori; sed peti-
tur ratio à posteriori, seu
quoad nos, & debemus res-
pondere per prædicta motiva
prudenter credibilitatis, qui-
bus condecorata est nostra Ro-
mana Ecclesia, tam absolutè,
quàm comparative; idest,
quod inter omnes est sola pru-
denter credibilis, ita ut care-
ras obruat, & prorsus incre-
dibiles reddat, quin ullum opi-
nandi, neque ambigendi relin-
quat locum.

21 Aliter nost. Macædo sic
vitat circulationem: Scriptura
(inquit) & Ecclesia, quanvis
sint duæ res, una tamen est in
illis ratio autoritatis; non
tamquam in causis, sed tam-
quam in subjectis: itaque,
non creditur unum propter
aliud; sed utrumque creditur
propter unum, & idem moti-
vum. Rem declaro: quando
credo Scripturæ dicenti; ratio
credendi est autoritas Dei re-
velantis; prout contenta in
Scripturis: & quando credo Ec-
clesiæ dicenti; ratio credendi
est ipsamet autoritas divina
revelans, prout expressa in Ec-
clesia proponente. Itaque, quan-
vis sint duæ personæ loquentes
Scriptura, & Ecclesia; una
tamen vox est utriusque: sicut

fuit una vox omnium Prophe-
tarum, Apostolorum, & Evan-
gelistarum. Unde, si quis mihi
roget: cūr credis, Christum
esse Deum, & hominem? Res-
pond. quia Deus revelavit. Et
cūr credis, Deum id revelasse?
Resp. Ob eandem Dei revela-
tionem. Quare omnis ratio cre-
dendi est autoritas Dei, in
quam omnia fidei mysteria re-
solvuntur. Quod si contingat,
objecta credita esse causas, &
effectus; non idèò tamen in
credendo sunt effectus, & cau-
sæ: quanvis enim Christus ex
eo, quod sit homo, constet
corpore, & anima rationali;
non tamen credo, habuisse
animam, quia homo est; sed
quia Deus revelavit: aliàs non
esset assensus fidei divinæ. Hæc
igitur responsio si benè perpen-
datur, optima est. Et licet
prudenter, & humano modo
attendamus ad signa, quibus
nostra Religio prudenter, &
humano modo creditur à no-
bis, ut vera; tamen quæ dicit
Ecclesia, credimus fide divina
propter autoritatem Dei: si-
cut credimus, quæ dixerunt
Prophætæ, & Evangelistæ: Et
sicut in illis est autoritas di-
vina, ita in hoc sensu autho-
ritas Ecclesiæ est etiam autho-
ritas divina; quia quæ nobis
proponit Ecclesia, credimus
propter autoritatem divinam.

22 Inquires: *An vera Ecclesia probanda sit ex Scriptura, vel è contra?* Respond. Admittentibus Scripturam, non verò Ecclesiam; est Ecclesia probanda per Scripturam, quæ fuit praxis Augustini contra Donatistas, qui Scripturas divinas admittēbant, & veram Christi Ecclesiam negabant, asserēbantque in toto Orbe perijisse, & solum remansisse in Africa in parte Donati; sic lib. de Unit. Eccles. cap. 3. ait: *Sunt certè libri divini, quorum authoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrique servimus, ibi quaeramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.* Illis verò qui Ecclesiam profitentur, per hanc probanda est vera Scriptura, prout idem Augustinus egit adversus Manichæos, qui plerasque Scripturas non recipiebant, & à Deo esse negabant. Ita lib. 1. cont. Epist. fundament. cap. 5. inquit: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia Catholica commoveret authoritas.* Hic loquitur August. de inductione per authoritatem Ecclesiæ ad credendum Evangelio propter authoritatem Dei; aliàs fide divina non crederet.

23 Quod, si neque Ecclesia, neque Scriptura sit alicui credibilis, & credenda: pri-

mum probanda erit Ecclesia per motiva credibilitatis, quæ evidentē suadent, Ecclesiam esse à Deo revelatam, & fundatam, adeo ut imprudentissimè quis eam neget. Ex Apostolorum etiā Symbolo potest Ecclesia, eam non credentibus, & illud fatentibus, probari; nam in eo articulus credendus proponitur: *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.* De Symbolo agit idem Augustinus, lib. de Fide, & Symbolo, cap. 10. & cap. 1. dixit: *Est Catholica fides in Symbolo, nota fidelibus, memorieque mandata, quanta passa est brevitatem Sermonis.* Illud autem ab Apostolis editum esse traditione constat.

24 Hoc idem docet P. Beccan. & ex ipso jam fusiùs Mathæus docuerat contrav. 3. cap. 3. ubi advertit, quod circulus vitiosus tunc committitur, quando unum per aliud, & hoc per illud probatur apud eam, qui neutrum concedit, & de utroque æquè dubius est. Unde, si quis neget, & matrem, & filium esse probos; circulum commito, probando ei, matrem esse probam, quia filius dicit; & filium probum, quia dicit mater; ratio est, quia utrumque est illi ignotum, & incertum; & probatio debet procedere à notis ad ignota, vel à concessis ad non concessa,

ut ex Aristotel. manifestum. Hinc colligitur, circulum fore, si Catholicus apud Ethnicum, qui nec Ecclesiam, nec Scripturam admittit, probaret, Scripturam esse infallibilem, quia Ecclesia dicit; & Ecclesiam infallibilem, quia Scriptura dicit: nam utrumque illi æquè ignotum, atque incertum est. E contrario, non est circulus, si unum per alterum probatur apud illum, qui alterum admittit, alterum negat: v. g. Calvinista admittit Scripturam; negat verò Traditiones, & Ecclesiæ infallibilitatem. Rectè ergo, & sine circulo arguitur illi, dicendo: Scriptura, quam tu admittis, dicit, dari Traditiones, & Ecclesiam esse infallibilem: g. revera, & Ecclesia est infallibilis, & Traditiones dantur. Antecedens probatur ex 2. ad Thessal. 2. 14. *Tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Et 1. Cor. 11. *Fratres, qui non ambulant secundum Traditiones, quas acceperant ab Apostolis.* 1. ad Timoth. 3. *Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis.* Luca 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos:* Et similia: ergo &c.

25 Modus illi probandi est

usitatus in Scripturis, & Patribus. Pharisei admitterbant Moysen, & negabant Christum. Convincit eos Christus his verbis Joann. 5. 36. *Si crederetis Moysi, crederetis & mihi; de me enim ille scripsit.* Contra, Manichæi admitterbant Christum, & Evangelium: negabant Moysen, & Prophetas: convincit eos Augustinus simili argumentandi modo in lib. contra Faustum Manichæum; & lib. 1. de Morib. Ecclesiæ Catholicæ cap. 1. & sequentib. quia non semel Christus, & Evangelium adducunt Moysen, & Prophetas. Idem nos facimus: nam rudes Catholicos, qui dubitant de aliqua Scripturæ parte, convincimus per autoritatem Ecclesiæ, cui se submitunt: hæreticos verò, qui negant infallibilitatem Ecclesiæ, & Traditiones, convincimus ex Scripturis, quia non negant: & sic nullum committimus circulum.

26 Hæretici autem non possunt excusari a circulo vitioso, quando probant Scripturam per suum privatum spiritum; & suum privatum spiritum per Scripturam: probant enim illud Joann. 10. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt, esse Verbum Dei, quia ita illis dicat (inquiunt) suus privatus spiritus; & probant hunc privatum spiritum esse bonum per illud,*

illud: *Oves mea vocem meam audiunt.* Sed formemus hunc syllogismum: *Oves Christi audiunt vocem sui Pastoris: sed heretici sunt oves Christi: g. heretici audiunt vocem sui Pastoris.* Major est vera; sed minorem unde, & quando probabunt? Nos dicimus illos omnes esse hædos, & non oves: quomodo nobis probabunt, esse oves? quia audiunt verbum Christi. Et quomodo probabunt, se audire, & intelligere verbum Christi? quia sunt oves, & non hædi. En circulum vitiosum, in quo semper laborant, & oberrant. Spiritus illorum est spiritus erroris: *Spiritus autem* (non hujus, aut illius privati, sed publicus Ecclesiæ) *manifestè dicit, quia in novissimis temporibus* (in quibus sumus) *discedent quidam à fide* (omnes heretici discesserunt ab unitate fidei, quam habebant cum Romana Ecclesia) *attendentes spiritibus erroris;* inquit Paulus 1. ad Timoth. 4. Et D. Aug. in Psalm. 139. n. 13. ad illa verba: *Caput circuitus eorum:* quid est circuitus eorum? ut circummeant, & non stent, in gyrum eant erroris, ubi iter est sine fine. Qui enim in longum pergit, aliunde incipit, aliunde finit: qui in gyro it, nunquam finit. Ipse est labor impiorum: *In circuitu impij ambulant:* g. privatus

hæreticorum Spiritus, Spiritus erroris est.

DUBIUM LATERALE.

27. **I**nquires: De quo Psalterio loquitur Seraph. Nost. Parens, dum in cap. 3. Reg. ait: *Clerici faciant Divinum Officium secundum ordinem S. Romane Ecclesiæ, excepto Psalterio, ex quo* (idest Divino Officio) *habere poterunt Breviaria?* Respondent communiter Seraphicæ Regulæ Expositores, quod loquitur de Psalterio Gallicano, seu secundum 70. Interpret. quod tunc temporis utebatur Ecclesia Romana.

28. Sed, salva illorum reverentia, credo quod hoc non est verum; tum, quia vel ille liber Psalm. 70. Interpret. erat consonus cum libro Psalmorum antiquæ Latinæ Vulgatæ; vel non? Si sic, cur exemit ab illo Seraphic. Parens fratres suos? Nulla est ratio. Si non erat consonus, sed dissonus libro Psalmorum antiquæ Latinæ vulgatæ: ergo non erat liber Canonicus, nec psalmi authenticici, nec à Deo revelati: g. tunc temporis defecit, & erravit Ecclesia Romana in materia Religionis, & morum, quod est hæreticum, ut supra dixim.

29. Deinde, Sacrosanctum Tri-

Trident. Concilium sess. 4. Decreto de Canonicis Scripturis, postquam recenset omnes libros Canonicos, inter quos ponit *Psalterium Davidicum* 150. *Psalms.* concludit: *Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in Veteri Vulgata latina editione habentur, pro Sacris, & Canonicis non susceperit, &c. Anathema sit.* Insuper, Decreto sequenti de Editione, & usu Sacrorum librorum, inquit: *Statuit, & declarat* (Sacrosancta Synodus) *ut hæc ipsa Vetus, & Vulgata Editio, quæ longo tot Saculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, &c.* Ergo non est verum, quod Ecclesia Romana, quæ semper fuit, est, & erit vera Christi Ecclesia, adversus quam *porta inferi non pravelebunt*, usæ fuerit aliquando alio libro Psalmorum, disono, & non consono cum libro Psalmorum Davidico, qui nunc est in latina antiqua Vulgata.

30. Præterea, Seraphicus noster Pater in cap. 1. Regulæ promittit obedientiam Ecclesiæ Romanæ. Quomodo ergo cum hac promissa obedientia, & reverentia Ecclesiæ Romanæ, poterat stare, se, & suos eximere à Psalterio, quo ipsa Romana Ecclesia utebatur? Non igitur

benè cohæret. Quid ergo dicemus ad principale dubium?

31. Dico sine assertione, & sine præjudicio sententiæ melioris, (si ita sit opposita, quod non capio) quod exceptio Seraph. Parentis non cadit super materiam Divini Officij, sed super *Ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*; per quem ordinem intelligunt Regulæ Expositores Ritus, Cæremonias, Cantum, Organa, Psalteria, & alia Musicalia instrumenta. Unde sensus Seraphici Parentis est: Suis fratribus præcipere substantiam divini Officij, Rubricas, Cæremonias, & Ritus S. Rom. Ecclesiæ, excepto Psalterio, seu Organo, (quod idem significat, juxta D. Hieronym.) & alijs instrumentis Musicis, quia talia instrumenta videntur non multum cohærere cum Domina altissima paupertate, quam etiam in nostris Ecclesijs volebat splendescere Seraphic. Pater; nam in suo Testam. inquit: *Caveant sibi fratres, ut Ecclesiæ :: quæ pro ipsis construuntur, penitus non recipiant, nisi essent, sicut docet Sanctam paupertatem.* Et Clemens V. in cap. Exivi, §. 13. *Sufficere debent eis (fratribus Minoribus) vasa, & paramenta Ecclesiastica decentia, superfluitas autem, aut nimia pretiositas, vel quæcumque curio-*

sitas in his, seu alijs quibuscumque, non potest ipsorum professione, vel statui convenire. Quanto minus Organa, seu Psalteria?

32. Potest hoc confirmari ex repugnantia, quam à principio habuit Religio Seraphica in admisione Organorum; nam in statutis generalibus Barchin. an. Dom. 1621. pag. 17: *Tornamos à renovar lo que està mandado con mucho acuerdo, à cerca del Canto de Organo, por Estatutos antiguos, y modernos, para que no se cante en nuestras Iglesias, y mucho menos fuera de ellas por nuestros Frayles.*

33. Per hoc tamen nolumus intendere, Seraphic. Patriarcham præcepisse, ut Organa non admitterentur; sed solum volumus, quod à præcepto de ordinando Divinum Officium juxta methodum Rom. Ecclesiæ, fecit exceptionem circa Organa, & alia musicalia instrumenta; nam sapiunt Theaurizationem, seu copiam, ut de prætiositate, & curiositate inquit Clemens V. loc. cit. Unde concludimus, quod nec præcepit Seraphicus Parens, ut Organa admittantur; nec præcepit, quod non admittantur. Videatur Arbiol de Script. Sacra disp. 2. & Mattheuc. controuv. 3. cap. 4. n. 17. ubi ait

ex Frassen, & Eminentissim. Lauræa, quod in Romana Ecclesia fuit semper in usu, etiam tempore S. Petri, Editio Vulgata Latina.

QUÆST. II.

AN SACRA SCRIPTURA sit obscura?

I. JAM supra diximus, quod omnes Catholici utimur veteri, ac vulgata versione, quæ jam multis sæculis in Ecclesia viguit, & communi Christianorum consensu recepta est; & quæ per Decretum Concilij Trident. est sola authentica, infallibilis, fide divinæ certa, & certior alijs omnibus versionibus, quæ per ipsam corrigendæ sunt; quia falsæ, & erroneæ in quo ab ipsa deviant. Illam autem repudiant hæretici, & in ejus locum, non unam, aut duas, sed propè infinitas suis auditoribus obtrudunt: quæ omnes inter se dissident, & ab ipsis etiam adversarijs merito reprehenduntur. Lutherus in Comment. de novissimis verbis Davidis in præfatione inquit: *Omnino melius esset retinere illam hætenus receptam; & usitatam versionem Bibliorum, quam tot novas versiones cumulari, quibus nihil proficitur, nisi quod dissimili-*

*tudo, & discrepantia lectio-
rum memoriam legentium tur-
bat, & studium remoratur,
ac in multis locis incertio-
rem, quam fuerat, dimit-
tit. Videatur, quanta sit ve-
ritatis virtus, & vis! Et in
lib. Prophetiarum suarum,
qui à Gregorio Waltero Hal-
lense Prædicante collectus est:
Tàm multa nostro tempo-
re sunt versiones Bibliorum,
ut paulatim tam multa futu-
ra sint Biblia, quam multi-
scioli in hebraica lingua ma-
gistros esse profitebuntur. Et
Rauclinus (alias Capnion)
in hebræas concordantias Rab-
bi Nathan: Multæ translatio-
nes Bibliorum in lucem pro-
deunt, quas melius fuisset non
natas esse, vel statim interris-
se. Omittimus alios, qui simi-
lia habent. Videatur nost. Ar-
biol. tract. 3. disp. 2. per tot.
& præcipue art. 4.*

*Quanto foeliciores su-
mus Catholici, qui unam, cer-
tam, constantem, infallibilem,
ac uniformem sequimur edi-
tionem! Et tamen toto Orbe
diffusi simus, una tamen lo-
quimur lingua Sacra, & ijs-
dem Spiritu S. verbis, ac for-
mulis assueti sumus. Nobis
rectè accommodari potest illud
Genesis 11. Erat autem terra
labij unius, & sermonum eo-
rundem: ecce unus est popu-*

*lus, & unum labium omnibus.
Hæreticis verò convenit illud:
Confundamus linguam eorum,
ut non audiat unusquisque vo-
cem proximi sui. Et rursum:
Vocatum est nomen ejus Babel,
quia ibi confusum est labium
universæ terra. Uno verbo:
Catholici, & hæretici repræ-
sentant duas familias, in qua-
rum altera Pater, & Mater,
Filij, & Filix, servi, & ancil-
læ eodem loquuntur idiomate,
& singuli singulos probe in-
telligunt: In altera tot idio-
mata sunt, quot capita: Ubi
Pater Gallicè, Mater Hispani-
cè, Filij Latine, Filix Velgi-
cè, servi Italicè, ancillæ Ger-
manicè loquuntur: Ubi pos-
centi panem, porrigitur la-
pis: volenti bibere, miscetur
pharmacum, & sic deinceps.*

*De sensibus Sacræ Scrip-
turæ agemus infra tractatu ul-
timo. Nunc autem hæretici
asserunt, Scripturam esse cla-
ram, facilem, ac perspicuam,
& ab omnibus posse intelligi;
contra quos, sit*

*Conclusio nostra: Sacra
Scriptura est multis in locis
difficilis intellectu. Hæc con-
clusio est omnium Catholico-
rum contra hæreticos. Proba-
tur; Christus Dominus ad pri-
marios Sacræ Scripturæ inter-
pretes Phariseos dixit: Erro-
tis non scientes Scripturas;*

Marc. 12. v. 24. Deinde, D. Petrus in sua Epist. 2. cap. 3. v. 16. de Epistolis D. Pauli faceret, quod in illis sunt *quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem*: ergo &c.

5 Confirmat. Primo exemplo discipulorum euntium in Emaus, qui non intelligebant Scripturam, nisi Christus interpretaretur (Luc. 22. 27:) Secundo exemplo Eunuchi Reginz Æthiopum, qui rogatus à Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Act. 8. 31. Tertio exemplo Apostolorum, qui multa eorum, quæ à Christo dicebantur, non intelligebant, Matth. 16. 11. *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis?* Et Matth. 13. 36. *Accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Ediffere nobis parabolam zizaniorum agri.* Et Luc. 18. 34. *Ipsi nihil horum intellexerunt.* Quarto consensu omnium Interpretum. Nam si Scriptura esset facilis, quid opus esset tot Interpretibus, tot Commentariis, & controversiis circa Fidem, ac Religionem? Quinto inductione.

Constat obcurissimam esse Prophetiam Ezechielis de visione quatuor animalium. Constat Prophetiam Danielis de septuag. hebdomadis, & de abominatione desolationis multorum ingenia exercuisse, & adhuc exercere. De qua Christus Matth. 24. v. 15. *Qui legit intelligat.* Constat totam Joannis Apocalypsin plenam esse reconditis mysterijs: &, ut loquitur D. Hieron. in epist. ad Paulin. tot habere sacramenta, quot verba. Constat in reliquo Bibliorum codice multa etiam obscura esse, ac intricata, ut norunt illi, qui legerunt.

6 Ac, ut alios omittam, testes sunt ipsi adversarij, qui in explicando Scripturæ sensu, sæpè, ac graviter inter se dissentiant. Nam aliter Lutherani, aliter Calvinistæ interpretantur illud Christi: *Hoc est corpus meum.* Et Sexcenta alia loca. Unde hæc dissensio? Certè, si Scriptura, ut utrique volunt, clara, perspicua, & obvia, unde ergo lites, & contentiones inter ipsos? Quare claram, perspicuam, & obviā interpretationem communi consensu non arripiunt? Hic necesse est, ut vel utrique fateantur sæpè obscuram esse, vel certè, si facilis est, ut Lutherani accusent Calvinistas,

tas, aut hi illos, quod non velint amplecti facilem, & perspicuam interpretationem.

7 Multa obijciunt. Primo illud Deut. 30. 11. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum.* Ergo, inquit, Scriptura est facilis. Nec opus est, ait Brentius, montes superare, & ire Romam pro interpretatione Scripturarum. Respondeo. Aliud est querere, an mandatum legis Mosaicæ (quatenus complectitur legem Decalogi, & legem ceremonialem, ac judicialem) sit facile intellectu? Aliud, an tota Scriptura sit talis? De priori non est quæstio; sed de posteriori. Nec ex priori potest inferri posterius. Non enim sequitur: Mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, clarum, & perspicuum est: ergo tota Scriptura clara, & perspicua est. Et tamen sic argumentatur adversarij, inep- te sine dubio.

8 Quod verò ad locum citatum attinet, sic habet: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in Cælo situm, ut possis dicere: quis nostrum valet ad Cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus?* Ne-

que *transmare positum, ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere, quod præceptum est? Sed juxta te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Ubi per mandatum, ut dixi, intelligit totam legem Mosaicam, quæ continetur præceptis Decalogi ceremonialibus, & judicialibus, ut patet ex verbis immediate præcedentibus. *Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta ejus, & ceremonias, quæ in hac lege conscriptæ sunt.* Et clarius ex cap. 7. v. 11. *Custodi ergo præcepta, & ceremonias, atque judicia, quæ ego mando tibi hodie, ut facias ea.* Igitur sensus: Lex Mosaicæ, quam volo vos custodire, non est vobis incognita, neque ex remotis regionibus ad vos deferenda (alioqui possetis vos excusare ab ejus observatione dicendo, vos nescire, quam legem velim à vobis custodiri.) *Sed est in ore vestro, & in corde vestro, ut faciatis illam.* In corde, quia audistis illam à me proponi, & explicari: in ore, quia professi estis vos eam servare velle.

9 Hoc constat ex pacto

quod Deus inquit cum Israelitis
Exod. 19. 5. *Si audieritis, in-*
quit, vocem meam, & custo-
dieritis pactum meum, eritis
mibi in peculium de cunctis
populis. Eritis mibi in regnum
Sacerdotale, & gens sancta...
Et respondit omnis populus si-
mul: Cuncta, quae locutus est
Deus, faciemus. Hinc non li-
cet argumentari, sicut adver-
sarij argumentantur: Lex Mo-
saica fuit populo preposita, &
populus promissit se illam ser-
vaturum: ergo tota Scriptura
est clara, & perspicua. Sic ta-
men licebit: Lex Mosaica est
clara: ergo aliqua pars Scrip-
tura est clara; quod non ne-
gamus. Quomodo autem sit
clara, patebit ex sequenti ob-
jectione. Igitur

10. Secundo, obijciunt
illud Psalm. 118. 9. *Præceptum*
Domini lucidum, illuminans
oculos. Et Psalm. 118. 105. *Lu-*
cerna pedibus meis verbum
tuum, & lumen semitis meis.
Et infra vers. 130. *Declaratio*
sermonum tuorum illuminat,
& intellectum dat parvulis.
Ergo Scriptura est clara. Res-
pondeo. Idem David, qui hæc
dixit, dixit etiam sequentia
Psalm. 118. 18. *Revela oculos*
meos, & considerabo mirabi-
lia de lege tua. Et infra vers.
34. *Da mihi intellectum, &*
servitabor legem tuam. Et ibi-

dem v. 135. *Faciem tuam il-*
lumina super servum tuum, &
doce me justificationes tuas:
Ergo Scriptura non est clara.
An igitur David sibi ipsi con-
trarius est? Absit. Ut hoc
constet, hæc tria distinguenda
sunt. 1. Lex Mosaica est cla-
ra, quoad sensum litteralem,
quem verba expressè signifi-
cant. 2. Lex Mosaica non est
clara, quoad sensum littera-
lem, quem verba non expres-
sè, sed tantum implicite sig-
nificant. Nec etiam quoad
sensem mysticum, quem ver-
ba nullo modo significant. 3.
Lex Mosaica, quando bene
intellecta, & perspecta est
quoad omnem sensum, diri-
git hominem in suis actioni-
bus, instar lucernæ, vel lumi-
nis, ut clare videre possit,
quid ex Dei voluntate agen-
dum sit, & quid omittendum.
11. Exemplo rem declara-
bo. Hæc lex Decalogi, *Non*
occides, est quidem clara
quoad sensum litteralem, quem
verba expressè significant. Nam
expressè prohibet externum
homicidium, ut omnes fa-
tentur. Non tamen est clara,
quoad sensum litteralem, quem
verba non expressè, sed tan-
tum implicite significant. Nam
per illam legem non tantum
expressè prohibetur homici-
dium; sed etiam implicite
pro-

prohibetur ira, quod non omnes norunt; & ideo Christus hoc explicat, Matth. 5. 21. *Audistis, inquit, quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis* (nempe expressè, quod ante dictum est implicite) *quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Quando igitur hæc lex semel hoc modo percepta, & intellecta est, tunc instar luminis dirigit hominem in actionibus suis, ut dixi.

12 Eodem modo hæc lex ceremonialis Exod 12. v. 3. „Decima die mensis huius, tollat unusquisque agnum, per familias, & domos suas: erit autem agnus absque macula, &c. Est clara quoad sensum litteralem, quem verba expressè significant. Non tamen est clara quoad sensum mysticum, quem verba non significant. Non enim clarè ex verbis illius legis colligi potest, quod agnus ille fuerit figura Christi, qui tanquam agnus innocens pro nobis oblati, & occisus est. Quando igitur lex illa quoad utrumque sensum cognita, & perspecta est, tunc dirigit hominem in sua devotione, & cultu erga Deum.

13 Ex dictis facile expli-

cantur verba Davidis. Quando enim dicit: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*, loquitur de lege Mosaica, non quidem quoad sensum litteralem, quem verba expressè significant; sed partim quoad sensum litteralem, quem implicite significant; partim quoad mysticum, quem nullomodo significant. Petit igitur revelari sibi oculos mentis, ut consideret mirabilia mysteria passionis, mortis, & resurrectionis Christi, quæ latent in lege Mosaica juxta sensum mysticum. Eodem spectat, cum ait: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Item, *Faciem tuam illumina super servum tuum.* Contra, quando dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis*, loquitur de eadem lege Mosaica, quatenus jam cognita, & perspecta est. Sic enim est quasi lucerna, seu lumen, quod nos dirigit, ut sine offensa ambulemus in semitis mandatorum Dei. Quod clarè insinuat illis verbis: *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Non dicit absolute, sermones tui illuminant; sed declaratio sermonum tuorum. Indigent enim sermones Dei aliqua declaratione, tum quoad sensum litteralem, quem

verba implicitè tantum significant : tùm quoad mysticum, quem nullo modo significant.

14. Igitur adversarij nihil aliud possunt colligere ex verbis Davidis, quàm quod lex Mosaica, quando declarata, & explicata, & bene intellecta est, illuminet nos in nostris actionibus. Ex quo non sequitur, totam Scripturam claram esse, sed potius, partem Scripturæ, tùm quoad sensum litteralem implicitum, tùm quoad mysticum, obscuram esse, & indigere declaratione. Et ideo cum Davide dicendum : *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Scrutabor, inquam, Mysteria Christi Salvatoris, quæ in lege Mosaica, tanquam in figura adumbrata, & prænuntiata sunt.

15. Tertio objicitur illud 2. Petri I. v. 19. „ Habemus „ firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes quasi lucernæ luccenti in caliginoso loco. Ecce, „ inquit, Verbum Dei vocatur Lucerna lucens. Respondeo. Miror adversarios ex hoc loco argumentari. Vis argumenti debet esse hæc : Prophetiæ veteris Testamenti de Christo sunt claræ, & perspicuæ : ergo tota Scriptura est clara, & perspicua. Nec con-

sequentia valet, nec antecedens verum est. Non enim sequitur : Prophetia veteris Testamenti est clara : ergo etiam Prophetia Apocalyptica est clara. Deinde falsum est antecedens, ut ex dictis patet. Nam Isaias prophetavit de Christo cap. 5. v. 7. Et tamen Eunuchus interrogatus à Philippo, an intelligeret Isaiæ prophetiam, respondit : *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi ?* Et similiter duo Discipuli euntes in Emmaüs non intellexerunt prophetias de Christo : ideoque necesse fuit, ut ipsemet Christus eas interpretaretur. Et ratio sumitur ex Apostolo 2. Corinth. 3. v. 14. Quia Prophetæ non loquebantur clare de Christo, sed sub velamine. Non enim proponebant Christum, ut in se est, sed quatenus sub externis signis, seu ceremonijs, tanquam sub umbris occultabatur. Ac proinde Judæi non poterant intelligere Prophetias de Christo ex ipsis prophetarum verbis, sed debebant inquirere, & scrutari sensum mysticum, qui interius latebat. Et hoc sensu dicebat illis Christus Joann. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas.*

16. Nec obstat, quod prophetia, seu propheticus sermo vocetur Lucerna lucens.

Non

Non ideo vocatur Lucerna lucens, quia facile intelligitur; sed quia intellecta illuminat; ut in præcedenti objectione explicatum est. Sicut enim lucerna lucens in caliginoso loco exhibet nobis sufficiens lumen, ut possimus cautè ambulare ne impingamus in lapidem, aut foveam: sic etiam prophetia de Christo, quando lucet in caliginoso nostro corde, id est, quando à nobis intelligitur, exhibet sufficiens lumen, ut possimus credere de Christo, quæ per Prophetas credenda proponuntur. An autem illi, ad quos scribebat Apost. Petrus, intellexerint Prophetias de Christo, disputari potest. Probabile est, aliquos non intellexisse.

1. Quia Apostolus vult illos attendere sermoni Prophetarum, id est, scrutari sensum prophetiæ, non qui immediatè significatur per verba, sed qui intus latet sub velamine occultatus. 2. Vult eos tamdiu scrutari, donec intelligant sensum: *Donec*, inquit, *Lucifer oriatur in cordibus vestris*. 3. Addit, non posse hoc illos assequi per propriam industriam, sed per inspirationem Spiritus Sancti, seu per orientem Luciferum in eorum cordibus: „Hoc primum (inquit) intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione

„non fit. Non enim voluntate, humana allata est aliquando, prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines. Quasi dicat: Prophetiæ non sunt inspiratæ ab homine, sed à Spiritu Sancto: Ergo sensus illarum non debet peti ab homine, vel ab humana industria; sed à Spiritu Sancto, cor nostrum illuminante. „Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Rom. I. v. 34. Neque tamen necesse est, ut singuli immediatè illuminentur à Deo, sed sufficit, Apostolos, & Doctores per illuminationem Spiritus Sancti cognoscere sensum Scripturæ, reliquos ab his discere. „Nunquid omnes Doctores? (inquit Apostolus) Nunquid omnes interpretantur? Non. Sed divisiones gratiarum sunt. Alij datur sermo sapientiæ; alij interpretatio sermonum. 1. Corinth. cap. 12.

17 Quarto objiciunt illud 2. Corinth. 4. v. 3. *Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui perierunt, est opertum: in quibus Deus hujus sæculi excecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Christi*. Si (inquiunt) Scriptura novi Testamenti infidelibus est operta: Ergo fidelibus non est

est operta, sed clara. Respon-
deo: Apostolus nomine Evan-
gelij non intelligit Scripturam
novi Testamenti, ut falso sup-
ponunt adversarij, sed prædi-
cationem Adventus, Passionis,
& Resurrectionis Christi, quæ
ab ipso fiebat. Non igitur sen-
sus est Scripturam novi Testa-
menti claram, & perspicuam
esse fidelibus; obscuram, &
opertam infidelibus: sed po-
tius, fideles, audita Pauli præ-
dicatione, credere Christum ve-
nisse in hunc mundum, & pro
nobis passum, ac mortuum esse:
infideles propter excæcationem
mentis non credere. Igitur;
opertum esse infidelibus Evan-
gelium, nihil aliud est, quam
infideles non velle credere
Evangelio. Hoc sensu opertum
erat illis, de quibus idem Apo-
stolus 1. Corinth. 1. v. 23. *Nos
prædicamus Christum Crucifi-
xum, Judæis quidem scanda-
lum, Gentibus autem stulti-
tiam.* Certè prædicatione Pauli,
qua palam dicebat, Christum
pro nobis crucifixum esse, non
erat obscura, sed clara. Nihi-
lomius nec omnes Judæi vo-
lebant credere, nec omnes gen-
tiles. Hinc patet, non valere
hanc consequentiam: Fideles
credunt Christum crucifixum
esse; infideles non credunt: Er-
go Scriptura fidelibus clara, in-
fidelibus obscura est. Immo fie-

ri potest, ut aliqui fideles, qui
credunt in Christum, non in-
telligent Scripturam, & fatean-
tur sibi difficilem, ac obscuram
esse: & vicissim aliqui infide-
les intelligent quidem Evange-
lium, sed non credant, verà
esse, quæ in eo scribuntur: si-
cut nos intelligimus fabulas
Æsopi, sed non credimus verà
esse, quæ in ijs scripta sunt.

QUÆST. III.
QUÆ SIT CAUSA OBSCU-
ritatis Scripturæ.

Conclusio nostra:
*Due sunt præci-
pue causæ obscuritatis Sacrae
Scripturæ.* Prima est, ex parte
rerum, quæ tractantur in Scrip-
tura. Altera est, ex parte mo-
di, quo tractantur. Res, quæ
tractantur, sunt ferè quadru-
plices. Primo, Historiæ, ut pa-
tet in Genesi, Exodo, Nume-
ris, Deuteronomio, Josue, Lib.
Judicum, Regum, Paralipo-
menon, Esdræ, Judith, To-
biæ, Esther, Job, Machabæo-
rum, itemque in Evangelio,
& Actibus Apostolorum. Se-
cundo, Vaticinia, seu prophe-
tia, quæ in Psalmis, in majo-
ribus, & minoribus Prophetis,
& in Apocalypsi Joannis majori
ex parte consignatæ sunt. Tertio, Mysteria fidei, præter-
tim

tim de Trinitate, Incarnatione, Prædestinatione, fide iustificante, de præsentia Christi in Eucharistia, & de similibus. Quarto, præcepta, & documenta moralia de virtutibus, ac vitijs. Tamen ergo neque in his, neque in Historijs sit fortasse magna obscuritas ex parte rerum; summa tamen est in Prophetijs & Mysterijs fidei. Hæc enim superant humanum caput, & intelligentiam. Neque percipiuntur à nobis, nisi in ænigmate, ut loquitur Apost. I. Cor. 13. v. 12. cum ait: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

2 Jam vero modus tractandi sæpè obscurus est propter has causas. Primò; quia in Scriptura multæ sunt locutiones figuratæ. Sunt enim frequentes tropi, schemata, hyperbolæ, metaphoræ, allegoriæ, parabolæ, quibus, tanquam in volucris, multæ veritates occultantur, quæ lectori non statim innotescunt. Auger hanc obscuritatem, quod aliquando unum, idemque vocabulum nunc propriè, nunc figuratè usurpetur in eadem sententia: v.g. Joann. 4. v. 13. *Qui bibit ex aqua hæc, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Ubi bibere, & sitire, in

priori parte sententiæ sumitur corporaliter; in posteriori spiritualiter. Item in eodem cap. v. 35. *Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: levate oculos vestros, & videte regiones, quia alba jam sunt ad messem.* Hic etiam nomen messis primo propriè, deinde figuratè accipitur. Item cap. 9. 39. *Et dixit Jesus: in iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant.* Prior pars intelligitur de visu corporali; posterior de spirituali. Item 2. Corinth. 5. 21. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ubi peccatum priori loco sumitur propriè pro peccato; posteriori figuratè pro hostia, quæ offertur pro peccato. Nam sensus est, Deum voluisse, ut Christus, qui non peccaverat, esset hostia pro peccato totius humani generis. Vide Augustinum lib. 2. de Consensu Evangelistarum, cap. 10.

3 Secundo, non solum occurrunt figuræ in vocibus, & dictionibus, ut jam ostendi, sed etiam in rebus ipsis. Nam una res sæpè est figurata, vel typus alterius rei per illam significatæ. Quo pacto agnus paschalis fuit figura Christi; mare rubrum Baptismi; Man-

na Eucharistiæ; Mons Sion Ecclesie. Et sic de cæteris. Hinc triplex oritur obscuritas.

4. Prima; quia non statim constat, quæ res, & cujus rei figura sit: v. g. non constaret, Agar ancillam Abraham fuisse figuram Synagogæ, & Saram uxorem Abraham fuisse figuram Ecclesiæ, nisi Apostolus expulsiuè instinetu spiritus Sancti id explicasset. (ad Gal. 4. v. 24.) Similiter non constaret, virgam vigilantem, quam vidit Jeremias, significasse celerem executionem divinæ sententiæ contra Judæos, & Gentiles, Jerem. 1. v. 11. Et ollam succensam fuisse typum adventus Nabuchodonosoris, Jerem. 1. v. 13. Et per Jeremiam prohibitum ducere uxorem præfiguratam fuisse imminuentem Judææ vastitatem. Jerem. 16. 2. Et per calicem furoris Domini, potentiam, & furorem Regis Babylonie, Jerem. 25. v. 15. Et per lumbare computrescens interitum populi in captivitate, Jerem. 13. v. 7. Et per lagunculam implendam vino, habitatores Jerusalem inebriandos vino furoris Domini, Jerem. cap. 13. v. 12. Et per duos calathos ficum optimarum, & pessimarum, duo genera hominum, quorum alij felices erant, qui transmigrabant cum Rege; alij miseri, qui rema-

nebant Jerosolymis, Jerem. 24. v. 2. Et per lutum in manu figuli, populum Judæorum in manu Dei, Jerem. 18. v. 6. Et per catenas, & vincula Jeremie, captivitatem variarum gentium, Jerem. 27. v. 2. Et per contractionem lagunculæ testæ, contractionem populi, & Civitatis Jerusalem, Jerem. 19. v. 10. Et per quatuor bestias, quatuor regna, seu Imperia, Dan. 7. v. 3. Et per Arietem, Regem Medorum, ac Persarum. Per Hircum Regem Græcorum, Dan. 8. v. 20. Hæc, inquam, & similia non constarent, nisi sigillatim à Deo essent explicata. Et postquam explicata sunt, vix adhuc intelliguntur sine interprete.

5. Altera; quia una res aliquando est figura rerum diversarum, etiam repugnantium. Sic Jonas fuit typus Christi, Matth. 12. v. 40. *Sicut Jonas fuit in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Item Jonas fuit typus populi Judæorum, qui Christo erant contrarij. Nam sicut Jonas dolebat de poenitentia Ninivitarum, (Jonæ 41.) ita Judæi postea doluerunt de vocatione gentium, (Aug. Epist. 49. quæst. 6.) Quod dixi de Jona, dicendum quoque

que est de diluvio, de petra, de similibus. Nam diluvium, ex una parte, fuit figura baptismi fidelium: ex altera, supplicij infidelium. (Augustinus Epist. 99. ad Evodiam) Et petra, qui Christus est, fuit pereuntibus lapis offensionis, & scandali: credentibus verò, in caput anguli: 1. Petri 2. v. 8. Et Rom. 9. v. 33.

6 Postrema; qua aliquando fit, ut res aliqua, quæ est figura alterius, representet illam in uno, & omnino dissimilis sit in alio. Quo pacto femina fornicaria, quam Oseas Propheta iussus est accipere in uxorem, fuit typus Synagogæ: quam quidem in eo representabat, quod sicut ipsa commiserat fornicationem carnalem; ita Synagoga spiritualem, quæ in cultu idolorum consistit. At in eo discrepabat, quod ipsa, postquam Oseæ nupserat, non rediit ad carnalem fornicationem; ut multi probabilliter putant. Synagoga vero, postquam Deo fuerat reconciliata, iterum in idolatriam lapsa est.

7 Tertio, sæpe in Scriptura occurrunt apparentes contradictiones, quæ Lectori magnam parient difficultatem. Aliquas ex ijs recensebo. Dicit Moyses, Deum creasse Cælum, & Terram sex diebus, &

septimo die acquievisse, Gen. 1. & 2. At contra, Ecclesiasticus cap. 18. 1. dicit: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* Item Moyses refert filios Israel in Ægypto fuisse annis quadringentis, Gen. 15. v. 13. Quod etiam repetit Stephanus, Actor. 7. v. 6. At contra Apostolus ait fuisse annis quadringentis, & triginta, Galat. 3. 17. Item Genes. 32. 38. dicit Jacob Patriarcha: *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* At contra Joann. 1. cap. 18: *Deum nemo vidit unquam.* Item Exod. 20. v. 5. dicitur: *Ego sum Dominus Deus tuus, visitans iniquitatem Patrum in Filios, in tertiam, & quartam generationem.* At contra Ezech. 18. 20. *Filius non portavit iniquitatem Patris.* Item Exod. 20. 12: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.* At contra, Luc. 14. 26: *Qui non odit Patrem suum, & Matrem, non potest meus esse Discipulus.* Item Deut. 6. 13: „Dominam Deum tuum timebis, ac per nomen illius „jurabis. At contra, Matth. 5. 34: „Ego autem dico vobis, „non jurare omnino. Item, 1. Reg. 15. 11: „Pœnitent me, „quod constituerim Saul Regem. At contra, Rom. 11. 29: „Sine pœnitentia sunt do-

„na, & vocatio Dei. Item, 3.
Reg. 8. 9: „ In arca non erat
„ aliud, nisi duæ tabulæ lapi-
„ deæ, quas possuerat in ea
„ Moyses in Horeb. At con-
tra, Heb. 9. 4: „ In arca erat
„ urna habens manna, & vir-
„ ga Aaron, quæ fronderat,
„ & tabulæ testamenti. Item
Psal. 1. 5: „ Non resurgent
„ impij in iudicio. At contra,
1. Corinth. 15. 51: „ Omnes
„ quidem resurgemus; sed non
„ omnes immutabimur. Item,
„ Psalm. 61. v. 12: „ Semel lo-
„ cutus est Deus. At contra,
Hebr. 11: „ Multifariam, mul-
„ tisque modis olim Deus lo-
„ quens Patribus in Prophe-
„ tis, novissimè diebus istis
„ locutus est nobis in filio.
Item Psalm. 115. 2: „ Omnis
„ homo mendax. At contra,
Apocal. 14. 5: „ In ore eorum
„ non est inventum menda-
„ cium. Item, Prov. 6. 6: „ Va-
„ de ad formicam, ô piger, &
„ discite sapientiam, quæ parat
„ in æstate cibum suum, &
„ congregat in messe, quod
„ comedat. At contra, Matth.
6. 34: „ Nolite solliciti esse in
„ crastinum. Item, Prov. 22.
28: „ Ne transgrediaris termi-
„ nos antiquos, quos possue-
„ rant Patres tui. At contra,
Ezech. cap. 20. v. 18: „ In præ-
„ ceptis Patrum vestrorum no-
„ lite incedere, nec iudicia

„ eorum custodiat. Item,
Prov. 26. 4: „ Ne respondeas
„ stulto juxta stultitiam suam,
„ ne efficiaris ei similis. At
contra, ibidem: „ Responde
„ stulto juxta stultitiam suam,
„ ne sibi sapiens esse videatur.
Item, Sapient. 11. 25: „ Dili-
„ gis omnia, quæ sunt, & ni-
„ hil odisti eorum, quæ fecisti.
At contra, Rom. 9. 13: „ Ja-
„ cob dilexi, Esau autem odio
„ habui. Item Sapient. 1. 13:
„ Deus mortem non fecit. At
contra, Eccles. 11. v. 14: „ Bo-
„ na, & mala, vita, & mors;
„ paupertas, & honestas à Deo
„ sunt. Item Eccles. 10. 15:
„ Initium omnis peccati est
„ superbia. Ad contra, 1. Ti-
moth. 6. 10: „ Radix omnium
„ malorum est cupiditas. Item,
Eccles. 12. 6: „ Benefac humi-
„ li, & non dederis impio:
„ prohibe panes illi dari. At
contra, Luc. 6. 30: „ Omni
„ petenti te tribue. Item, Ec-
cles. 24. 28: „ Qui edunt me,
„ adhuc esurient, & qui bi-
„ bunt me, adhuc sitient. At
contra, Joann. 4. 13: „ Qui
„ biberit ex aqua, quam ego
„ dabo ei, non sitiet in ater-
„ num. Item, Jonæ 3. 4: „ Ad-
„ huc quadraginta dies, &
„ Ninive subvertetur. At con-
tra, Jonæ 4. 11: „ Ego par-
„ cam Ninive Civitati mag-
„ na. Item Matth. 10. v. 8:
„ Gra-

„*Gratis accepistis, gratis da-*
 „*te. Ad contra, Luc. 10. 7:*
 „*Dignus est Operarius mer-*
 „*cede sua. Item Matth. 10.*
 „*10: „Nihil tuleritis in via,*
 „*non peram, neque calcea-*
 „*menta, neque virgam. At*
 „*contra, Marci 6. 8. „Et*
 „*præcepit eis, ne quid tolle-*
 „*rent in via, nisi virgam tan-*
 „*tum. Item Matth. 27. 1:*
 „*Post dies sex assumpsit Je-*
 „*sus Petrum, & Jacobum, &*
 „*Joannem. At contra, Luc. 9.*
 „*28: „Factum est autem post*
 „*hæc verba, fere dies octo,*
 „*& assumpsit Petrum, &c.*
 „*Item, Matth. cap. 18. v. 15:*
 „*Si peccaverit in te frater*
 „*tus, corripe eum inter te,*
 „*& ipsum solum. At contra,*
 „*1. Timoth. 5. 20: „Peccantes*
 „*coram omnibus argue, ut*
 „*cæteri timorem habeant.*
 „*Item, Marci 10. 19: „Nemo*
 „*bonus, nisi unus Deus. At*
 „*contra, Luc. 6. 45: „Bonus*
 „*homo de bono thesauro cor-*
 „*dis sui profert bonum. Item*
 „*Marci 16. 15: „Prædicare*
 „*Evangelium omni creaturæ.*
 „*At contra, Matth. 10. 5: „In*
 „*viam gentium ne abjeritis,*
 „*& in Civitates Samaritano-*
 „*rum ne intraveritis, sed ite*
 „*ad oves, quæ perierunt do-*
 „*mus Israel. Item Luc. cap.*
 „*22. v. 18: „Vos estis, qui*
 „*permanistis mecum in ten-*

„*tationibus meis. At contra,*
 „*Matth. 26. 31: „Omnes vos*
 „*scandalum patiemini in me.*
 „*Item, Joann. 5. 31: „Si ego*
 „*testimonium perhibeo de me*
 „*ipso, testimonium meum*
 „*non est verum. At contra,*
 „*Joann. 8. 14: „Et si ego testi-*
 „*monium perhibeo de me ip-*
 „*so, verum est testimonium*
 „*meum. Item, Joann. 5. 34:*
 „*Ego testimonium ab homi-*
 „*ne non accipio. At contra,*
 „*Joann. 15. 27: „Et vos testi-*
 „*monium perhibetis de me.*
 „*Item, Joann. 6. 55: „Qui*
 „*manducat meam carnem, &*
 „*& bibit meum sanguinem,*
 „*habet vitam æternam. At*
 „*contra, ibidem: „Spiritus est,*
 „*qui vivificat, caro non pro-*
 „*dest quidquam. Item, Joann.*
 „*15. 15: „Omnia quæcumque*
 „*audivi à Patre meo, nota*
 „*feci vobis. At contra, Joann.*
 „*cap. 16. v. 12: „Adhuc mul-*
 „*ta habeo vobis dicere. Item,*
 „*Joann. 20. v. 1: „Maria Mag-*
 „*dalena venit ad monumen-*
 „*tum, cum adhuc tenebræ*
 „*essent. At contra, Marc. 16.*
 „*2: „Venit ad monumentum*
 „*orto jam sole. Item, Rom. 2.*
 „*25: „Circumcisio quidem pro-*
 „*dest, si legem observes. At*
 „*contra, Gal. 5. 2: „Si circum-*
 „*cidamini, Christus vobis*
 „*nihil proderit. Item, Rom. 3,*
 „*28: „Arbitramur justificari*
 „*ho-*

„hominem per fidem sine
 „operibus. At contra, Jacob
 2. 20: „Fides sine operibus
 „mortua est. Et ibidem: „Vi-
 „detis, quoniam ex operibus
 „justificatur homo, & non ex
 „fide tantum. Item, Rom. 9.
 19: „Voluntati ejus quis re-
 „sistit? At contra, Actor. 7.
 51: „Vos semper Spiritui-
 „Sancto resistitis, sicut, &
 „Patres vestri. Item Rom. 11.
 34: „Quis cognovit sensum
 „Domini? At contra, 1. Co-
 rinth. 2. 16: „Nos autem sen-
 „sum Christi habemus. Item,
 1. Corinth. 13. 3: „Si distri-
 „buero in cibos pauperum
 „omnes facultates meas, cha-
 „ritatem autem non habuero,
 „nihil mihi prodest. At con-
 tra, Luc. 11. 41: „Date eleec-
 „tiosynam, & ecce omnia
 „munda sunt vobis. Item,
 Galat. 1. 10: „An quero ho-
 „minibus placere? Si adhuc
 „hominibus placerem, Christi
 „servus non essem. At contra,
 1. Corinth. 10. 33: „Sine
 „offensione estote, sicut & ego
 „per omnia omnibus placeo.
 Item Galat. 6. v. 2: „Alter al-
 „terius onera portate. At
 contra, ibidem v. 5: „Unus-
 „quisque onus suum portabit.
 Item, 1. Timoth. 6. 16: „Deus
 „inhabitat lucem inaccessibili-
 „lem. At contra, Psal. 33. 6.
 „Accedite ad eum, & illumi-

„nabit. Item, 1. Joann. 1. 8:
 „Si dixerimus, quoniam pec-
 „catum non habemus, ipsi
 „nos seducimus. At contra,
 1. Joann. 3. 9: „Omnis, qui
 „natus est ex Deo, peccatum
 „non facit. *supra* 8. Hæ, & similes apparen-
 tes contradictiones, quæ pas-
 sim in Scriptura occurrunt,
 sæpe remorantur lectorem, &
 negotium facessunt etiam viris
 doctissimis. Testantur hoc an-
 tiqui Patres, qui in hujusmo-
 di contradictionibus concili-
 andis multum opera posue-
 runt, ut Augustinus in libris
 de Consensu Evangelistarum,
 & alij præterea, qui Scrip-
 turam interpretati sunt. Quo-
 rum labores, si ad nos non
 pervenissent, in magnis adhuc
 tenebris versaremur.

9. Quarto. Verba Scrip-
 turæ sæpe efficiunt ambiguum
 sensum ex defectu distinctio-
 nis. Nam aliquando, ubi dis-
 tinctione opus est, nulla ad-
 hibetur distinctio. Quod fit in
 his fere casibus. 1. Quando
 agitur de Deo. 2. Quando de
 Christo. 3. Quando de adven-
 tu Christi. 4. Quando de Ec-
 clesia. Nam in Deo spectari
 potest, vel unitas essentiae, vel
 Trinitas personarum. In Chris-
 to, vel humana natura, vel
 divina. Adventus Christi du-
 plex est: prior in nativitate;
 pos-

posterior in die iudicii. Ecclesia similiter, vel militans est in terra, vel triumphans in Cælo. Cum ergo Scriptura loquitur, vel de Deo, vel de Christo, vel de adventu Christi, vel de Ecclesia sapè dubium, & obscurum est, quo sensu de illis loquatur: An scilicet de Deo, quatenus est unus in essentia; an quatenus est trinus in personis? An de Christo, qua Deus; an qua homo est? An de primo ipsius adventu; an de secundo? An de Ecclesia Militante; an de Triumphante? De singulis dabo exemplum.

10 De Deo loquitur Scriptura, Matth. 6. 9. *Pater noster, qui es in Cælis.* Dubium est; an loquatur de Deo quoad unitatem essentia; an quoad distinctionem personarum? Vel ut proponunt Scholastici: An nomen Patris sumatur ibi essentialiter, quatenus est commune tribus personis? An personaliter, quatenus convenit soli personæ primæ? In utramque partem Authores sunt. Verisimilius tamen est, sumi essentialiter. Quod ex verbis illis Christi colligi potest Joann. 20. v. 17. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.* Ubi utroque modo sumitur. Nam Pater Christi, quoad æternam gene-

rationem, est prima persona divina, quatenus distinguitur à Filio, & Spiritu-Sancto. Noster autem Pater, quoad creationem, gubernationem, & adoptionem, est tota Trinitas, quatenus est unus Deus. Itaque cum ait; *Ascendo ad Patrem meum*, loquitur de sola persona prima. Cum addit; *Et Patrem vestrum*, loquitur de tribus personis, quatenus sunt unum in essentia.

11 De Christo fit mentio Coloss. 1. 15. „ Qui est imago Dei invisibilis primogenitus omnis creaturæ: omnia per ipsum, & in ipso, creata sunt: Er ipse est caput corporis Ecclesie, primogenitus ex mortuis, &c. Hic etiam dubium est. An hæc intelligi debeant de Christo secundum divinitatem, an secundum humanitatem? Multi volunt, aliqua priori, alia posteriori modo intelligi oportere. Quibus assentior. Nam Christus secundum divinitatem est imago Dei Patris. Et per ipsum, ac in ipso creata sunt omnia. At secundum humanitatem est caput Ecclesie, & primogenitus ex mortuis. Utroque sensu potest dici: *Primogenitus omnis creaturæ*; juxta varias Interpretum explanationes, ut videre est in commentario illius loci.

12 De Adventu Christi sermo est , Hebr. 1. 6. ,, Et ,, cum iterum introducit pri- ,, mogenitum in orbem terræ , ,, dicit : Adorent eum omnes ,, Angeli Dei. Et hic quæstio est ; an sermo sit de primo adventu , qui factus est in Nativitate ? An de secundo , qui fiet in die judicij ? Si spectemus particulam , *iterum* , videtur esse sermo de secundo. Si alias circumstantias , de primo. Videantur Interpretes.

13 De Ecclesia scribit Apostolus ad Galat. 4. 26. ,, Illa autem , quæ sursum est ,, Jerusalem , libera est , quæ ,, est mater nostra. Scriptum ,, est enim : Latere sterilis , ,, quæ non parit : erumpe , & ,, clama , quæ non parturit , ,, quia multi filij desertæ , magis quam ejus , quæ habet virum. At difficultas est ; an loquatur de Ecclesia Militante , an Triumphante ? Quæ difficultas habet etiam alibi locum , ut Hebr. 12. 22. ,, Accessistis ad montem , & civitatem Dei viventis , Jerusalem cælestem , & Ecclesiam primitivorum. Et Ephes. 5. 25. ,, Christus ,, dilexit Ecclesiam , & seipsum tradidit pro ea , ut ,, illam sanctificaret , mundans lavacro aquæ in verbo ,, vitæ , ut exhiberet ipse sibi

,, gloriosam Ecclesiam , non ,, habentem maculam , aut rugam.

14 Ad hoc genus obscuritatis potest etiam revocari , quod quæ in Scriptura dicuntur de Christo , aliquando intelligantur de capite Ecclesiæ , quod est Christus : aliquando de corpore , seu membris Ecclesiæ , quæ sunt fideles : aliquando de utroque , ut notat Aug. lib. 3. de Doctr. Christi. cap. 3. De capite Ecclesiæ intelligitur illud Matth. 28. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumptionem sæculi.* Ubi Christus tanquam caput Ecclesiæ , promittit Corpori , & membris illius perpetuam suam assistentiam , protectionem , & gubernationem.

15 De corpore , seu membris Ecclesiæ intelligitur illud Act. 9. 4. *Saule , Saule , quid me persequeris ?* Non enim Saulus persequeretur personam Christi (quia Christus jam erat in Cælo , ubi eum persequi non poterat) sed discipulos Christi , qui erant membra Ecclesiæ.

16 De utroque intelligitur illud Isaia 61. 10. ,, Induit me vestimentis salutis , & indumento justitiæ circumdedit me , quasi sponsum decoratum corona , & quasi

„ sponſam ornatam monili-
 „ bus ſuis. Ubi Chriſtus no-
 minatur ſponſus, & ſponſa,
 ideſt, caput, & corpus. Et
 Pſal. 2. 2. „ Aſſiterunt Reges
 „ terræ, & Principes conven-
 „ rant in unum adverſus Do-
 „ minum, & adverſus Chriſtum
 „ ejus. Quod in capite olim
 impletum eſt, & nunc quotidie
 impletur in membris.

17 Quinto, ſapè in
 Scriptoris, ubi minime puta-
 mus, ſubito fit tranſitus de
 ſenſu litterali ad myſticum, de
 carnalibus ad ſpiritualia, de
 temporalibus ad æterna, de
 Regibus Iſrael ad Regem
 Chriſtum: & è contrario. Hoc
 maxime fit in Pſalmis, &
 Prophetis, ut videre eſt cap.
 7. Iſaiæ, ubi ab historia duo-
 rum Regum (quorum alter
 erat Raſin Rex Syriæ, alter
 Phacee Rex Iſrael) ſtatim fit
 tranſitus ad Beatam Virginem.
*Ecce, inquit, Virgo concipiet,
 & pariet filium, & vo-
 cabitur nomen ejus Emmanuel.*
 Et cap. 14. ubi à Rege Baby-
 lonis fit tranſitus ad Lucife-
 rum. Et Pſalm. 71. ubi à Sa-
 lomone fit tranſitus ad Chriſ-
 tum: *Ahorabunt eum omnes
 Reges terræ.* Et Joann. 6. ubi
 à panibus hordeaceis fit tran-
 ſitus ad panem Eucharifticum,
 ſeu Sacramentalem. Et alibi
 ſapè. Vide D. Hieronymum

lib. 5. in Iſaiam cap. 16.

18 Sexto: ſapè in histo-
 rijs Scripturæ non ſervatur or-
 do rerum geſtarum: & ſapè
 ſupputatio annorum non ap-
 pareret liquida: denique ſapè
 citantur libri, qui quidem ſi
 extarent, multum lucis ad-
 ferrent lectori; ſed quia non
 extant relinquunt ambiguum,
 & ſuſpenſum. Cujusmodi li-
 bri ſunt hi: Liber bellorum
 Domini, (Num. 21. 14.)
 Liber juſtorum (Joſue 10. 13.)
 Liber verborum diebus Salo-
 monis (3. Reg. 11. 41.) Li-
 ber ſermonum dierum Regum
 Juda, & Regum Iſrael (3.
 Reg. 14. & deinceps) Liber
 Samuelis videntis de rebus à
 David geſtis (1. Paralip. 29.
 v. 29.) Liber Nathan Pro-
 phetæ de iſdem rebus, ibi-
 dem. Volumen Gad. videntis
 ibidem. Liber Nathan Pro-
 phetæ de rebus à Salomone
 geſtis, 2. Paralip. 9. 29. Li-
 ber Ahia Silonitis de iſdem,
 ibidem. Viſio Addo Videntis
 contra Jeroboam filium Na-
 bat, ibidem. Historia Regum
 Iſrael, conſcripta à Jehu filio
 Hanani, 2. Paralip. 20. 34.
 Historia Oziæ Regis conſcrip-
 ta ab Iſaiâ filio Amos, 2. Pa-
 ralip. 26. 22. Sermones Ho-
 zai de rebus Manaffe, 2. Para-
 lip. 33. 19. Lamentatio Jere-
 miæ in funere Joſiæ Regis, 2.

Paralip. 35. 25. Volumen
Jeremiæ de everfione urbis, &
captivitate populi, Jerem. 36.

6. Liber Jeremiæ de vaftatio-
ne Babilonis, Jerem. 51. 60.

Liber dierum Sacerdotij Joan-
nis Hircani, 1. Machabæor.

16. 24. Descriptiones Jere-
miæ Prophetæ, 2. Macha-
bæor. 2. 1. Liber Henoch, in
Epiftola Judæ Apostoli.

19. Præter has caufas ob-
fcuritatis funt plures aliæ, quas
obiter attingam. 1. Quod ali-
quando conectantur fententiæ,
inter quas, vel connexio non
eft, vel non apparet. 2. Quod
fæpè occurrant Hebraïfmi qui
à paucis intelligi poffint. 3.
Quod fæpè non videatur apte
refponderi ad quæftionem pro-
pofitam. 4. Quod fæpè verba
ambigua fint, ut ægre difcer-
ni queat, quo fenfu accipi de-
beant. Ut 1. Corinth. 3. 11.

„Fundamentum aliud nemo
„poteft ponere præter id,
„quod pofitum eft, quod
„eft Chriftus Jefus. Si quis
„autem fuper ædificat fuper
„fundamentum hoc, aurum,
„argentum, lapides pretio-
„fos, ligna, fœnum, ftipu-
„lam, uniuscujusque opus
„manifestum erit. Dies enim
„Domini declarabit, quia in
„igne revelabitur. Et unius-
„cujusque opus, quale fit,
„ignis probabit. Si cujus opus

„manferit, quod fuper ædifi-
„cavit, mercedem accipiet.
„Si cujus opus arferit detri-
„mentum patietur: ipfe autem
„faluus erit, fic tamen quali
„per ignem.

20. Hic locus planè diffi-
cilimus eft. 1. Quia non fatis
conftat, quid intelligendum fit
per aurum, argentum, fœ-
num, ftipulam. 2. Quid per
diem Domini. 3. Quid per ig-
nem. 4. Quid fit ardere, &
detrimentum pati. Denique
quid fit, falvum fieri quali per
ignem. Unde Auguftinus in li-
bro de Fide, & Operibus,
cap. 15. diferte fcribit, hunc
effe unum ex iis, de quibus
loquitur Petrus in posteriori
Epiftola, cap. 3. v. 16. cam ait:
*In Epiftolis Pauli quedam effe
difficilia intellectu.*

21. Equè obfcurum eft
illud 1. Corinth. 15. 29: *Quid
facient, qui baptizantur pro
mortuis, fi omnino mortui
non refurgunt? Ut quid &
baptizantur pro illis?* Non
enim facile eft explicari, quid
hoc loco fignificet, *Baptizari.*
Item quid, *pro mortuis bap-
tizari.* De qua re exiftunt fex
diverfæ opiniones apud Car-
dinalem Bellarminum lib. 1.
de Purgatorio, cap. 4.

22. Similiter illud Hebr. 6.
v. 4: *Impossibile enim eft, eos,
qui femel funt illuminati, gus-
ta-*

laverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus-Sancti, &c. & prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam. Quæ verba obscurissima sunt, & ex illis male intellectis orta est hæresis Novatianorum, (tempore Cypriani) qui dicebant, lapsis non esse dandam poenitentiam, nec veniam: ideòque Catharos, id est, puros, ac mundos se appellabant.

23 Atque hæc sufficiant de causis, ex quibus oritur obscuritas Scripturæ, quoad verum, ac legitimum ipsius sensum. Nunc meritò queri potest: Cûr Deus voluerit Scripturam esse obscuram? Vel, cûr Scriptura, quæ alioqui ex parte rerum, ac mysteriorum, quæ tractat, valde obscura est, adhuc obscurior facta sit ex modo tractandi, Deo sic volente, ac disponente? Cur non potius eodem volente, ac disponente factum sit, ut mysteria, quæ ipsa per se obscura sunt, tam clarè proponerentur, ut ab omnibus intelligi possent? Variæ sunt rationes. Ex ijs aliquas attingam.

24 Prima ratio. Deus sicut in alijs rebus, ita etiam in Ecclesia voluit servari ordinem, ut alij docerent, alij discerent. At hic ordo non servaretur, si Scriptura esset tam

clara, ut ab omnibus intelligi, & explanari posset. Quo spectat illud Ephes. 4. 11: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem Corporis Christi, id est, Ecclesie.* Et 1. Corinth. 12. 29: *Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes Doctores? Nunquid omnes interpretantur?* Quasi dicat: minime. Aliorum est docere, & interpretari, aliorum discere, & auscultare. Quod ibidem pulchra declaratur similitudine, quæ ab humano corpore sumpta est. Nam sicut in humano corpore multa sunt membra, & non omnia eundem ætum exercent; ita in Ecclesia, quæ est Corpus Christi, multi sunt Fideles, & non omnes eandem à Deo gratiam, & operationem habent. Nam uni datur sermo sapientiæ, alteri operatio virtutum, alij discretio spirituum, alij interpretatio sermonum. Et ut alibi loquitur idem Apost. Rom. 12. 3: *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.* Unde ibidem addit: *Dico omnibus, qui sunt inter vos, non plus sapere, quam oportet sapere.*

Quod perinde est, ac si dicat: sicut oculi non usurpant sibi officium audiendi; nec aures, videndi; nec brachia, ambulandi; nec pedes, comedendi; quia hoc illis à natura concessum non est: ita in Ecclesia non omnes debent usurpare officium docendi; nec omnes Scripturam interpretandi; nec omnes miracula operandi; quia hoc esset plus sapere, quam oportet sapere; sed quisque facit, aut facere debet, quod ipsi à Deo in divisione gratiarum datum est.

25 Contra hunc ordinem, ac divinam ordinationem peccant adversarii, qui omnibus, etiam laicis, ac mulierculis permittunt libertatem legendi, & interpretandi Scripturam, cum ad hoc officium à Deo minimè vocati, ac proinde nec idonei sint. Et eo res jam rediit, ut nullus sit caupo, aut sartor, chirurgus apud Lutheranos, & Calvinistas, qui non putet, suo Marte Scripturam intelligere, aut interpretari se posse: ideoque alterius ope, vel instructione non indigere. Audiant illud Apostoli 1. Corinth. cap. 12. v. 21: *Non potest oculus dicere manui, opera tua non indigeo: Aut iterum caput pedibus: Non est sibi mibi necessarii.*

26 Audiant & illud 1. Ti-

moth. 2. 11. *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.* Et 1. Cor. cap. 14. 34. *Mulieres in Ecclesijs taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Quare hoc? Ut servetur ordo à Deo in Ecclesia constitutus. Nunquid omnes Doctores? Nunquid omnes interpretantur? Non. Sed divisiones gratiarum sunt.* Unde mulierculæ, quæ multa garriunt de Scripturis, & suam sententiam in controversijs fidei interponere non erubescunt, nullissimè sibi arrogant, quod non habent. In qua re imitantur suam Hevam, quæ in Paradiso non potuit tacere, sed tacente viro, caput disputare cum serpente, à quo statim victa, & decepta est. (1. Timoth. 2. v. 14.) Atque ipsa deinde suum virum decepit. (Genes. 3. v. 6.) Multæ hoc tempore sunt filiæ Hevæ, quæ idem faciunt.

27 Secunda ratio. Si Scriptura esset facilis, non tantum intelligeretur à fidelibus, qui sunt in Ecclesia; sed etiam ab infidelibus, qui sunt extra Ecclesiam. Et sic paulatim majestas, & auctoritas ipsius lab-

benefactaretur. Hoc sensu accipi potest illud Matth. 7. 6. *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis*, ut interpretatur D. Thom. in 1. p. q. 1. art. 9. ad 2. & Augustinus (vel quisquis author ille sit) hom. 7. in Apocalypsim.

28 Tertia. Si Scriptura esset facilis, & perspicua, non solum apud infideles, sed etiam apud Christianos esset in minori estimatione, quam par est. Immo non paucis esset occasio superbix, & arrogantix. Nam si viderent omnia, quæ de altissimis mysterijs disputantur, plana, & obvia sibi esse, sine dubio magni se facerent, & suo ingenio, ac industria putarent omnia comprehendere se posse. Nunc contra fit. Vident tantam esse Scripturæ obscuritatem, ut suis viribus superare eam non possint, ideoque, & aliorum instructione indigere se sentiunt, & à Deum serio confugiunt, ut ipsorum mentem illuminet, & mysteriorum arcana patefaciat: Hoc fecit David Ps. 118. 19. *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Et ibid. v. 34. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Et infra, v. 135. *Faciem tuam illumina super ser-*

vum tuum, & doce me justificationes tuas. Et merito; quia Scripturæ sensus non potest haberi, nisi ab eo, qui Scripturæ author est. Author Scripturæ est Spiritus-Sanctus, & ideo Scriptura vocatur Verbum Dei; ergo non nisi à Spiritu Sancto potest haberi illius sensus, quo spectat illud 2. Petri 1. 20. *Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.* Causa additur: *non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu-Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines.* Atque hinc fit, ut homines elati, ac superbi, qui suo iudicio prudentes sunt, & proprio ingenio multum tribuunt, non assequantur legitimam Scripturæ sensum; quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Et hoc est, quod ait Christus, Matth. 11. 25. *Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Et Apostolus Rom. 1. 22. *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.*

QUÆST. IV.

AN PRÆTER VERBUM Dei scriptum, seu præter Sacram Scripturam admittende sint Traditiones Apostolico-Divina, quæ æqualem cum sacra Scriptura auctoritatem habeant? Vel, ut alij proponunt: An præter Verbum Dei Scriptum, sit aliud Verbum Dei non scriptum, sed traditum?

I. **P**ER Traditionem intelligitur doctrina, quæ non habetur in Scriptura, sed per vivam vocem à Christo, & Apostolis, dictante Spiritu Sancto, ad nostras fusa, aut quasi per manus tradita est. Ita Trident. sess. 4. Traditiones aliæ sunt divinæ, aliæ purè Apostolicæ, & aliæ Ecclesiasticæ propriè. Divinæ sunt doctrina fidei, & morum non scripta in libris Canonicis, sed à Christo Domino (ob quod etiam vocantur Dominicæ) docente immediatè Apostolos procedens, vel à Spiritu Sancto iisdem Apostolis dictata, & ab eis viva voce Ecclesiæ tradita, & in posteros ad nos usque transmissa, quæ semper in Ecclesia habita est pro revelata à Deo: ut quod „ B. Maria „ Virgo fuerit semper Virgo.

„ Quod quatuor tantum sine „ Evangelia: quod parvuli „ sint baptizandi: quod baptizati ab hæreticis rebaptizandi non sint: quod hæc Scriptura sit divina, contineat verbum Dei, & similia.

2 Apostolicæ propriè, sunt doctrina circa ritus, quæ ab Apostolis, ex instinctu Spiritus Sancti, Primò viva voce perfecta est, & ab ipsis ad nos usque per majores intermedios, quasi de manu ad manum transfusa; nec in eorum libris, & Epistolis scripta continetur, ut est *jejunium quadragesima, quatuor temporum institutio*: Observatio diei Dominicæ loco Sabbati, variæque aliæ ad disciplinam, consuetudines, & ritus per ipsos institutos, spectantes.

3 Ecclesiasticæ in sensu proprio illæ sunt, quæ nec à Christo, nec ab Apostolis, sed post Christi in Cælos ascensum, & Apostolorum ex hac vita discessum, est inchoata, & introducta ab autoritate Ecclesiæ, vel à praxi, & à Prælati; ut consecratio altarium, templorum, &c. Asservatio Eucharistiæ pro infirmis: aliquorum jejuniorum, & festorum observantia, abstinentia à carnibus, ovis, & lacteinijs certis diebus: beneficiorum institutio, & aliæ consuetudines

Ec-

Ecclesiæ, quæ jam vim legis obtinuerunt. Advertendum ramen est, quod traditio dicitur *doctrina non scripta*, non quia nullibi scripta sit; nam reperitur in nonnullis Concilijs, & in operibus Sanctorum PP. Sed ita vocatur, quia expressè non continetur in libris Canonicis.

4 Hæc quæstio est celebris, & de illa abunde scripserunt quamplurimi; nos vero sequendo P. Becanum, per quatuor sequentes paragraphos primo agemus de traditionibus veteris Testamenti. Secundo de traditionibus novi Testamenti. Tertio ostendam errorem, dissensiones, & mendacia adversariorum. Quarto diluam eorum objectiones.

§. I.

DE TRADITIONIBUS
veteris Testamenti.

5 **J**udæi præter Scripturam habebant etiam Traditiones. Et quidem duplices. Nam aliæ erant Phariseorum, quas Christus in Evangelio reprehendit: aliæ Mosaicæ, quæ erant laudabiles, & ad salutem necessariæ. Traditiones prioris generis erant hæ: *Prima*, quod ante sumptionem cibi lavandæ es-

sent manus, Matth. 15. v. 1. *Secunda*, quod etiam inter comedendum illa lotio sæpius esset repetenda, Marci 7. 3. *Tertia*, quod venientes ex foro non deberent cibos capere nisi loti essent, Marci 7. 4. *Quarta*, quod cum peccatoribus non esset sumendus cibus, Matth. cap. 9. v. 11. *Quinta*, quod ne quidem permittendum esset, ut quis à peccatoribus tangeretur, Lucæ 7. 39. *Sexta*, quod in Sabbato non liceret ægros sanare, Lucæ 6. 7. *Septima*, quod famelici non possent spicas vellere, & comedere in Sabbato, Matth. 12. 1. *Ostava*, quod frequenter esset jejunandum, & orandum, Lucæ cap. 5. v. 33. *Nona*, quod omnium rerum, etiam minimarum, decimæ offerendæ essent Deo, Matth. 23. 23. *Decima*, quod qui juraret per templum, aut altare, non esset reus criminis: qui autem juraret per aurum templi, vel per oblationes, quæ in altare fiebant, esset reus, Matth. 23. *Undecima*, quod filij non tenerentur reipsa parentes suos honorare, aut illis benefacere; sed quod abunde sufficeret, munus aliquod Deo offerre. Matth. 15. 3.

6 Hæ fuerunt præcipuæ Traditiones Phariseorum, quantum ex Evangelio licet colligere:

gere: & quanquam aliquæ earum essent bonæ ex suo genere, aliæ malæ, aliæ indifferentes, vel inutiles; Pharisei tamen propter omnes reprehendebantur à Christo, ob has causas: Primo, quia ipsi ex earum observatione quærebant inanem gloriam, & opinionem sanctitatis apud homines, cum nihil minus, quam sancti essent. Matth. 23. 25.

„Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. Hinc passim in Evangelio vocantur hypocritæ, & sepulcra dealbata.

7 Secundo; quia ex quarundam observatione sectabantur etiam opes, ac divitias, præsertim ex longis orationibus, quas in eum finem recitabant. Matth. 23. 14.
 „Ua vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. Et Marci 12. 40. „Cavete à Scribis, qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis. Ubi comedere, seu devorare domos viduarum, nihil aliud est, quam spoliare, seu exhaurire. Nam viduæ veniebant ad Phariseos, tanquam ad homines sanctos, (quippe qui Sanctitatem simulabant) & eorum orationes pretio emebant.

8 Tercio; quia superstiosè minutiora quædam servabant, & alia majora negligebant, ut paulo ante dictum est. Dabant enim decimas rerum etiam vilissimarum; & interim negligebant iudicium, & misericordiam in iudicandis causis, quæ ad ipsos deferiebantur. Et hoc sensu accipi potest illud Matth. 23. v. 24: *Excolantes culicem, Camelum autem glutientes.*

9 Traditiones posterioris generis (de quibus potissimum hic agimus) erant tres præcipuæ. *Prima*; quod omnes, & singuli libri, qui in Canone Judæorum consignabantur, essent verè divini, & à Deo inspirati. Hoc fide credebant Judæi, & tamen nusquam in Veteri Testamento scriptum est. *Secunda*; quod famellæ haberent aliquod remedium contra peccatum originale, non minus, quam masculi; qualecumque tandem fuerit illud remedium. Nec hoc ullibi in Veteri Testamento scriptum est. *Tertia*; quod cruenta ipsorum sacrificia significaverint mortem Christi. Hoc enim erat dogma fidei; nec tamen in Veteri Testamento scriptum est.

10 Duas posteriores Traditiones sic explico. Judæi fide credebant, famellas concipi

cipi in peccato originali, non minus, quàm masculos. Nihil certius. Ergo fide credebant illas salvari non posse, nisi per aliquod remedium à Deo institutum. Debebant autem scire in particulari, quod, & quale esset hoc remedium, alioqui omnes famellæ periissent sine remedio. At nusquam scriptum est in Veteri Testamento, quod, & quale fuerit hoc remedium in particulari. Ergo per solam traditionem id sciebant. Hæc autem traditio erat ad salutem necessaria; quia sine remedio non poterant salvari famellæ: qualecumque tandem fuerit illud remedium, sive fides parentum, sive aliquid aliud.

II. Similiter fide credebant, quædam cruenta sacrificia à Deo instituta esse pro expiatione peccatorum. Vel ergo putabant ejusmodi sacrificia per se, & propria virtute expiare peccata; vel virtute mortis, & passionis Christi, quæ per illa sacrificia significabatur. Si prius putabant, erant hæretici: si posterius, erant fideles. Sed unde habebant hanc fidem, & firmam persuasionem? Non ex Scriptura; quia nusquam in Veteri Testamento id scriptum est. Ergo ex traditione. Hæc autem traditio erat necessaria ad

salutem. Non quod necesse fuerit, singulos de populo credere, futuram Christi mortem per cruenta sacrificia præfigurari: sed quod necesse fuerit aliquos id credere, præsertim Sacerdotes, & Doctores, quibus incumbbat cura docendi, & instruendi alios. Alioqui tota Synagoga, in hoc quidem puncto, quod sane erat gravissimum, fuisset sine fide. Quod absurdum est. Vide D. Thomam in 2. 2.

12 Hinc sequitur, Judæos habuisse quædam per Scripturam, quædam per traditionem. Magis tamen usi sunt traditione, quàm Scriptura; non solum in ijs rebus, quæ habebantur per solam traditionem; sed etiam in ijs, quæ erant scripta. Quod patet ex sequentibus testimonijs: Exod. 8: „Narrabis filio tuo in die illo „dicens: Hoc est, quod fecit „mihi Dominus, quando egressus sum de Ægypto. Et erit „quasi signum in manu tua. Et Deut. 32. 7: „Memento „dierum antiquorum, cogita „generationes singulas, in „terroga Patrem tuum, & „annuntiabit tibi: Majores „tuos, & dicent tibi. Et Jud. 6. 13: „Ubi sunt mirabilia „ejus, quæ narraverunt Patres „nostri, atque dixerunt, „de Ægypto eduxit nos Do-

„ minus? Et Psal. 43. „ Deus
 „ auribus nostris audivimus:
 „ Patres nostri anuntiaverunt
 „ nobis opus, quod operatus
 „ es in diebus eorum, & in
 „ diebus antiquis. Et Psal. 77.
 5: „ Quanta mandavit Patri-
 „ bus nostris nota facere ea fi-
 „ lijs suis; ut cognoscat gene-
 „ ratio altera. Filij, qui nas-
 „ centur, & exurgent, narra-
 „ bunt filijs suis.

13 Ex his testimonijs duo colliguntur. *Primo*; quod traditio fuerit Judæis à Deo mandata, seu præcepta. *Secundo*; quod multa ex ijs, quæ jubebantur docere, vel discere per traditionem, apertè habebantur in Scriptura, & tamen non remittebantur ad Scripturam, sed ad traditionem. Cujus rei duplex est ratio. *Una*; quia eo tempore Scriptura nondum erat redacta in formam integri voluminis; sed dispersa in varijs chartis, & annalibus, commode ab unoquoque legi non posset. *Primus*, qui eam redegit in formam voluminis, fuit Esdras post Captivitatem Babyloniam. *Alter*; quia liber Deuteronomij, qui erat præcipuus inter libros Veteris Testamenti non habebatur passim à populo; sed unum exemplar à Rege, alterum à Sacerdotibus custodiebatur in arca Domini,

qui septimo quoque anno (nempe anno remissionis) jubebantur illud populo prælegere, Deut. 31. v. 9. Et hi ipsi Sacerdotes fuerunt tam negligentes in eo custodiendo, ut longo tempore amissum fuerit, & tandem ab Helcia Pontifice tempore Josiæ Regis inventum, ac populo prælectum. (4. Reg. 22. 8.) Unde necessè est, populum in plerisque usum fuisse Traditione, de qua in præcedentibus dictum est.

§. II.

DE TRADITIONIBUS
novi Testamenti.

14 **D**E his tria dicturus sum. 1. Generatim extare aliquas Traditiones Divinas, & Apostolicas, quæ parem cum Scriptura autoritatem habeant. 2. Speciatim aliquas earum ad fidem, alias ad mores, & externos ritus pertinere. Tertio, præter has, esse alias, non quidem Apostolicas, sed Ecclesiasticas, quæ tamen parem autoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servandæ sint. Hæc singula seorsim per totidem Conclusiones explicabo.

15 *Prima Conclusio*. Generatim loquendo extant quædam

dam Traditiones Apostolicæ, quæ expressè in Scriptura non habentur ; sed tamen parem cum Scriptura auctoritatem habent. Ita Concil. Trident. sess. 4. & colligitur ex illo 2. Thes. 2. 14: „ Itaque fratres, „ state, & tenete traditiones, „ quas didicistis, sive per ser- „ monem, sive per Epistolam „ nostram. In quem locum Chrysost. ita scribit: „ Hinc „ patet, quod non omnia per „ Epistolam tradiderit, sed „ multa etiam sine litteris. „ Eadem vero fide digna sunt „ tam illa, quam ista. Et Epi- phanius hæresi 61: „ Opor- „ tet, autem, & traditione „ uti. Non enim omnia à di- „ vina Scriptura possunt acci- „ pi. Qua propter aliqua in „ scriptis, aliqua in traditio- „ ne Sancti Apostoli tradide- „ runt, quemadmodum dicit „ S. Apostolus: sicut tradidi „ vobis. Et Basilii in lib. de Spiritu-Sancto, cap. 27: „ Dog- „ mata, quæ in Ecclesia ser- „ vantur, & prædicantur, par- „ tim ex conscripta doctrina „ habemus, partim ex Apostolorum Traditione in my- „ sterio ad nos delata recipi- „ mus. Quæ utraque eandem „ ad pietatem vim habent, & „ nemo his contradicit, qui „ vel mediorum saltem Eccle- „ siasticorum jurium experien-

„ tiam habet. Et Damascen. lib. 4. cap. 17: „ Plurima Apostoli „ tibi sine scripto tradiderunt. Alios etiam PP. paulo post citabo.

16 Quæres: „ Quomodo „ traditio possit habere pa- „ rem vim, & auctoritatem „ cum Scriptura? Respondeo: Sicut mandatum Principis eandem vim, & auctoritatem habet apud subditos, sive scripto, sive viva voce proferatur; sic etiam Verbum Dei, sive scriptum, sive traditum. At, inquires; Traditio Apostolica, de qua agimus, non est Verbum Dei. Omnino est. Nam sicut doctrina Apostolorum, quæ illorum scriptis continetur, propterea vocatur Verbum Dei; quia à Deo inspirata est: sic etiam de doctrina Apostolorum, quæ viva tantum voce tradita est, sine scripto statuendum est. Quod sic clarius ostendo. Sicut Doctrina Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, Pauli, Petri, Jacobi, & Judæ, quæ in Evangelijs, & Epistolis conscripta est vocatur Verbum Dei, quia Deus eam inspiravit. Sic etiam doctrina Andræ, Philippi, Bartholomæi, Matthiæ, & Barnabæ, quam ipsi viva voce prædicarunt, debet vocari Verbum Dei; quia Deus similiter eam inspiravit. Nec minor fi-

des his Apostolis, qui non scripserunt, quàm illis, qui scripserunt, adhibenda est.

17 Secunda conclus. Speciatim loquendo, sunt certæ quædam Traditiones Apostolicæ de dogmatibus fidei; quædam de moribus, seu ritibus externis. Prior pars probatur; quia sunt tria principia fidei maximè necessaria, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Traditione. *Primum* est; quod tota Scriptura veteris, ac novi Testamenti simul sumpta sit Verbum Dei. *Alterum*; quod tota illa Scriptura, præsertim in iis, quæ ad fidem, & salutem necessaria sunt, maneat nobis salva, & incorrupta. *Tertium*, quod habeamus verum, ac legitimum illius sensum. Si admittimus hæc principia fidei, necessario admittimus Traditionem, per quam illa accepimus. Si non admittimus, vana est nostra fides.

18 Præter hæc tria, sunt alia, quæ etiam per traditionem habentur. Primum; quod Symbolem fidei sit vere Canonicum, & Apostolicum. De quo Basilii loco citato: „Omitto
„cætera, ipsam fidei professionem, qua credimus in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. é quibus Scripturis
„habemus? Quasi dicat: Non habemus ex Scriptura, sed ex

traditione. Hoc enim conatur probare, multa esse dogmata, quæ credimus, non quia scripta sunt, sed quia ab Apostolis tradita.

19 Secundum; quod Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio. Hoc quidem constat: ex Symbolo, in quo dicitur. *Qui à Patre, Filioque procedit.* Sed in Scriptura aperte non habetur. Legimus quidem expressè in Script. quod procedat à Patre, Joan. 15. 26. „Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis
„à Patre, Spiritum veritatis,
„qui à Patre procedit, ille
„testimonium perhibebit de
„me. Sed non legimus expressè, quod procedat à Filio. Et tamen articulus fidei est, ab utroque procedere. Habemus igitur hoc per traditionem.

20 Tertium, quod articulus verus sit: *Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus: Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Qui etiam articulus expressè habetur per traditionem ex Symbolo Athanasij, sed in Scriptura quoad singulas particulas demonstrari non potest. Et tamen ad salutem necessarius est, ut ait Athanasius in fine Symboli:

Hæc

Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.

21 Quartum, quod infantes sint baptizandi. Origenes in cap. 7. Epist. ad Rom. *Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit, etiam parvulis Baptismum dare.* Et Aug. lib. 10. de Genesi ad litteram, cap. 23. *Consuetudo Matris Ecclesie in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset Traditio.*

22 Quintum; quod baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi, contra errorem Cypriani. Augustinus lib. 2. de Baptism. contra Donatistas, cap. 7. *Quam consuetudinem (scilicet non repetendi Baptismum) credo ex Apostolica Traditione venientem.* Et lib. 5. cap. 25. *Consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum Traditione exordium sumpsisse credenda est.*

23 Sextum; quod in Baptismo pronuntiari debeat hæc forma verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, & nisi pronuntietur, Baptismus non sit validus. Hoc etiam admittunt adversarij: nec tamen aliunde, quam ex Traditione,

& perpetua Ecclesiæ praxi probari potest.

24 Septimum, quod certus, ac determinatus sit Sacramentorum numerus in Testamento novo. Hoc tam Catholici, quam adversarij credunt. Hoc interest, quod Catholici credunt illum numerum esse septenarium: plerique Lutherani ternarium: multi Calvinistæ binarium: at hic certus numerus quisquis tandem sit, in Scriptura definitus, aut expressus non est. Catholici fatentur se ex Traditione, & declaratione Ecclesiæ habere suum septenarium. Adversarij videant, unde habeant suum binarium, aut ternarium. Certè ex Scriptura non habent.

25 Octavum; quod B. Maria Mater Christi semper manserit Virgo etiam post partum, contra damnatam Helvidij hæresin. Vide Hieronymum contra Helvidium, & August. lib. de Hæresibus, cap. 84. ubi sic ait: *Helvidiani exorti ab Helvidio, ita Virginitati Mariæ contradicunt, ut eam post Christum alios etiam filios de viro suo Joseph peperisse contendunt. Sed mirum, ni istos, prætermisso Helvidij nomine, Antidicomaritas Epiphanius appellavit.*

26 Dices. Aliqua ex his punctis probari possunt ex Scrip-

Scriptura ; ut v. g. quod infantes sint baptizandi. Hoc enim probari potest ex illo Joann. 3. 5. „ Nisi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto , non potest introire in Regnum Dei. Similiter quod in baptismo pronuntiari debeant hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris , &c.* manifestè colligitur ex illo Matth. 28. 16. *Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine Patris , & Filij , & Spiritus Sancti.* Denique , quod Spiritus S. procedat etiam à Filio , convinci potest ex verbis supra citatis : *Cum autem venerit Paraclitus , quem ego mittam vobis.* Nam Filius non mittet Spiritum Sanctum per imperium , aut consilium , sed per processionem.

27 Respond. aliqua possunt probari ex Scriptura , quando constat de vero , & legitimo Scripturæ sensu. At sæpè non constat , quis sit verus , & legitimus sensus , nisi ex Traditione , & praxi Ecclesiæ. v. g. si constaret hæc verba : „ Nisi quis renatus fuerit , ex aqua , & Spiritu Sancto , non habere alium sensum , quam hunc : *Nisi quis baptizatus fuerit baptismo aque* : jam optimè sequeretur , etiam infantes indige-

re Baptismo. At hoc non constat , nisi ex traditione. Nec Calvinus , qui negat illum sensum esse istius loci , potest à Catholicis , aut Lutheranis confutari ex sola Scriptura , sed ex eo solum , quod sensus ille à majoribus nostris per continuam Traditionem ad nos perveniret.

28 Eodem modo si constaret , Christum , cum dixit : *Baptizantes eos in nomine Patris , & Filij , & Spiritus Sancti* , præcepisse Apostolis , ut pronuntiarent hæc verba : *Ego baptizo te in nomine Patris , & Filij , & Spiritus Sancti* , jam res esset salva. At hoc non constat ex nudis Scripturæ verbis. Nam sicut Christus dixit : *Baptizate eos in nomine Patris* : ita alibi dixit : *Si quid petieritis Patrem in nomine meo , dabit vobis.* Et similiter Apost. 2. Corinth. 10. 31. *Sive manducatis , sive bibitis , omnia in gloriam Dei facite.* Et tamen necesse non est , ut is , qui petit aliquid à Patre in nomine Christi , pronuntiet hæc verba : *Ego hoc , vel illud peto in nomine Christi* : neque ut is , qui comedit , aut bibit pronuntiet hæc verba : *Ego comedo , & bibo in gloriam Dei* : Sed satis est interna mente id cogitare. Quod ergo in primo casu de Baptis-

mo necessaria sit prolario verborum, non item in his duobus; hoc solum habemus ex usu Ecclesiæ, qui per traditionem Apostolicam ad nos pervenit.

29 Denique, si ex verbis Scripturæ constaret, missionem Spiritus-Sancti à Filio significare processionem ad intra, res salva esset. At Græca Ecclesia negat, asserens, significare missionem externam ad nos homines per donorum largitionem. Quod sic explicant: Filius dat nobis fidem, spem, charitatem, & alia dona supernaturalia, quæ dicuntur dona Spiritus-Sancti; ac proinde, quando dat huiusmodi dona, censetur dare, seu mittere Spiritum-Sanctum ad nos, cui ista dona per accommodationem tribuuntur. Quod vero Latini rectius sentiant, quàm Græci, constat ex definitione Conciliorum, quæ sensum Scripturæ juxta Traditionem Apostolicam interpretata sunt.

30 Et hæc sufficiant prioriori parte conclusionis. Posterior potest etiam varijs exemplis confirmari. Nam multi sunt ritus Ecclesiastici, qui ab Apostolis per solam Traditionem accepti sunt. Ac potissimum hi: Primus, ut exorcismus, & aliæ ceremoniæ adhibeantur in Baptismo.

(Tertullianus in lib. de Corona Militis, c. 3. & Basilii in lib. de Spiritu S. cap. 27.) Secundus, ut trina immersio fiat in Baptismo: Basil. ibidem. Tertius, ut Chrisma singulis annis renovetur: Fabius Papa, & Martyr. Epist. 2. ad Episcopos Orientis. Quartus, ut aqua vino misceatur in Calice Eucharistico: Cyprian. lib. 2. ep. 3. Quintus, ut Eucharistia sumatur à jejunis. Aug. ep. 118. Tertull. supra. Sextus, ut signum Crucis formetur in fronte. Basil. loco citato. Septimus, ut ad Orientem versi præcemur: Idem. Octavus, ut aqua benedicatur: Idem. De his, & similibus rectè usurpari potest illud Tertulliani lib. citato cap. 4. *Harum, & aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.*

31 Conclusio tertia. Præter supradictas Traditiones, quæ ab Apostolis ad nos pervenerunt, sunt aliæ quædam Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum à Prælatibus Ecclesiæ introductæ sunt. Et tamen si parem cum Apostolicis auctoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servari

vari debent. De utrisque loquitur Aug. Epist. 118. cum ait : *Illā autem , quæ non scripta , sed tradita custodimus , quæ quidem toto terrarum Orbe observantur , dantur intelligi ab ipsis Apostolis , vel plenarijs Concilijs , quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas commendata , atque statuta retineri ; sicut quod Domini passio , & resurrectio , & ascensio in Cælum , anniversaria solemnitate celebrantur . Et si quid aliud tale occurrerit , quod servatur ab universa , quocumque se diffundit , Ecclesia .* Nam per illam particulam , *vel ab ipsis Apostolis* , intelligit Traditiones Apostolicas . Et per illam , *vel plenarijs Concilijs* , intelligit Ecclesiasticas : De quibus subdit : *Insolentissima insania est , disputare , an faciendum sit , quod tota per Orbem frequentat Ecclesia .*

32 Atque hæc est Catholicorum sententia de Traditionibus , tam Apostolicis , quam Ecclesiasticis , quæ ex Apostoli , & Sanctorum Patrum autoritate confirmata est . Videamus nunc , quid sentiant Adversarij ; ut postea constet ex collatione utriusque partis , utri potius adhaerendum sit .

S. III.

ADVERSARIORUM
Sententia.

33 **A**dversarij passim rejiciunt Traditiones , & nihil , nisi quod in Scriptura veteris , ac novi Testamenti continetur , volunt admittere . Peccant tamen quadrupliciter . 1. Quia in hac re imittantur antiquos hæreticos . 2. Ipsi inter se dissentiant . 3. Multa falso , ac mendaciter affingunt Catholicis . 4. Ineptissime ex quibusdā Scripturæ locis argumentantur contra Traditiones . Hæc sigillatim demonstranda sunt .

34 Primo igitur , sicut Catholici in asserendis Traditionibus sequuntur communem consensum antiquorum Patrum , sic adversarij in ipsidem rejiciendis sequuntur communem consensum antiquorum hæreticorum . Nam etiam antiqui hæretici provocabant ad Scripturam , & traditiones respuebant . Ac potissimum hi . Primo Arriani , qui disputantes de Divinitate Christi nihil volebant admittere , nisi Scripturam . Uode Maximinus Arrianorum Episcopus , disputaturus cum Augustino dicebat : Si quid de divi-

„divinis Scripturis protuleris,
 „quod commune est cum om-
 „nibus, necesse est, ut audia-
 „mus. Hæ vero voces, quæ ex-
 „tra Scripturam sunt, nullo ca-
 „su à nobis suscipiuntur. Re-
 fert Augustinus lib. 1. contra
 Maximinum, in principio.

35 Secundo Macedonia-
 ni, & Eunomiani, qui no-
 lebant admittere hanc loquutionem : *Gloria Patri, & Fi-
 lio, & Spiritui Sancto*, eo
 quod non haberetur in Scrip-
 tura. De quibus Basilii in lib.
 de Spiritu Sancto, cap. 25.
 circa finem : *At non desinunt
 isti sursum deorsum jactare,
 Dei cum Sancto Spiritu glo-
 rificationem carere testimo-
 nio, carere Scriptura.* Et ini-
 tio cap. 29: *Sanè contra id,
 quod dicunt præpositionem,
 cum, carere testimonio, nec
 in Scripturis extare, illud di-
 cimus : Si nihil aliud est ac-
 ceptum abque Scripturis, ne
 hoc quidem recipiatur : Sin
 plurima antiqua citra Scriptu-
 ram recepta sunt nobis, cum
 alijs plurimis, & hoc recipia-
 mus. Arbitron autem Apostoli-
 cum esse, etiam non scriptis
 Traditionibus adharere.*

36 Tercio, Eutyches, qui
 negans in Christo duas natu-
 ras, dicebat : „Ego à Sacris
 „Scripturis non didici de dua-
 „bus naturis. Cui respondit

Tom. III.

Mamas Presbyter : „Neque
 „de Homusion à Sanctis Scrip-
 „turis edocti sumus. Ita ha-
 betur in Generali Concilio
 Chalcedonensi, Act. 1. ubi ac-
 tio quinta Constantinopolita-
 ni Concilij relicta est. Quarto
 Pelagiani, qui dicebant : „Cre-
 „damus igitur, quod legi-
 „mus; & quod non legimus
 „nefas credamus astruere;
 „quod de cunctis etiam di-
 „xisse sufficiat. Ut refert Au-
 gustinus in lib. de Natura, &
 Gratia, cap. 39.

37 His, & similibus hæ-
 reticis olim ab Ecclesia dam-
 natis similes sunt nostri Luthe-
 rani, & Calvinistæ, qui eo-
 dem, quo illi, spiritu afflati,
 repudiant Apostolicas, & Ec-
 clesiasticas Traditiones, & ad
 solam Scripturam contentiose
 provocant; quam tamen, ut
 supra dixi resectis aliquot par-
 tibus, mutilarunt, & novis
 versionibus, ac interpretationi-
 bus corruperunt.

DISSENSIO.

38 SED neque inter
 se consentiunt.
 Nam aliqui sine ulla excep-
 tione, rejiciunt omnes omni-
 nò Traditiones, sive ad fidem,
 sive ad externum Dei cultum
 pertinentes. Et nihil aliud vo-
 lunt esse credendum, aut fa-
 cien-

Ddd

ciendum, quàm quod in Scriptura credendum, aut faciendum præcipitur. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 8. num. 8. Alij quidam saltem admittunt Traditiones, ut Kemnitius in Examine Concilij Tridentini, sess. 4. in secundo genere Traditionum.

39 Alij denique utuntur distinctione. Ajunt admitti posse Traditiones de rebus adiaphoris, seu indifferentibus; non autem de rebus ad salutem necessarijs. Nam in his sufficienter nobis prospectum esse per Scripturam, quippe quæ perfecte tradat ea omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, ita ut Traditione minimè sit opus. Sed qui hoc dicunt, augent dissensionem, & manifestè repugnant Luthero, & Kemnitio. Nam Kemnitius fatetur, Letheranos reverenter accipere traditionem illam, qua nobis in manus datur Sacra Scriptura. At Scriptura Sacra secundum ipsos ad salutem necessaria est: Ergo admittunt aliquam Traditionem de re ad salutem necessaria.

40 Similiter Lutherus docet, infantes non justificari per Baptismum, sed per actualem fidem, quæ ipsis infunditur vi exorcismi, ante baptismum, & sine hac fide

non posse eos salvari, aut baptismum suscipere. Unde sequitur, salutem infantium, ex sententia Lutheri, pendere ab actuali ipsorum fide, & fidem ab Exorcismo, & consequenter Exorcismum esse necessarium ad salutem infantium. Exorcismus autem habetur ex Traditione, non ex Scriptura, ut constat: ergo secundum Lutherum admittenda est aliqua traditio de re ad salutem necessaria.

MENDACIA.

41 **V**ideamus nunc, quid falso nobis affingant adversarij. Ac primo, ut invidiam nobis concilient, ajunt nos docere, Scripturam sine Traditionibus humanis insufficientem esse, ac imperfectam. Falsum est. Non docemus hoc de Traditionibus humanis. Distingui-mus enim duplices Traditiones cum Augustino, ut dixi: Alteras Apostolicas, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habent. Alteras Ecclesiasticas; quæ tantam auctoritatem non habent. Dicimus ergo Scripturam per se non sufficere, nisi accedant Traditiones Apostolicæ, quæ non censentur humanæ, sed divinæ. Ratio duplex est. Prior; quia Scrip-

Scriptura non sufficit, nisi constet de legitimo illius sensu. At sæpe non constat nisi ex Apostolica Traditione, ut supra dictum est. Posterior; quia multa creduntur à Christianis, quæ non habentur ex Scriptura, sed ex Apostolica Traditione. Exempla jam ante allata sunt.

42. Secundo ajunt, nos docere, quod per traditiones humanas mereamur gratiam justificationis, & remissionem peccatorum: & quod hujusmodi Traditiones agnoscamus pro nostro Mediatore, & Justificatore. Ita Philippus Melancthon in Apologia Confessionis Augustanæ, art. 15. de Traditionibus humanis. Hoc etiam falsum est; quia aperte docemus, nullomodo nos mereri justificationem, aut remissionem peccatorum, sed eam gratis nobis conferri per merita Christi, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 8. ubi sic habet: *Gratis autem justificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.*

43. Tercio ajunt, nos docere, quod omnes nostræ Traditiones sint Apostolicæ. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 8. §. 19: *Romanenses*, inquit,

Magistri extorquere volunt, ut nulla sit apud eos caremonia, quæ non Apostolica censetur. Et hoc falsum. Agnoscimus enim, ut sæpe diximus, duplices Traditiones. Alteras ab Apostolis acceptas. Alteras, post tempora Apostolorum à Prælatibus Ecclesiæ introductas. Deinde, pugnat hæc Calvinus calumnia cum Melancthone. Nam Melancthon omnes nostras Traditiones vocat humanas; Calvinus omnes Apostolicas. Neutrum concedimus. Vide alia Kemnitij mendacia apud Cardinalem Bellarm. lib. 4. de Verbo Dei, cap. 3. Reliquum est, ut diluantur objectiones adversariorum, quibus conantur Traditiones subvertere.

§. IV.

PRIMA OBJECTIO.

44. **P**rima sumitur ex illo Deuter. 4. 2: *Non addetis ad Verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex ea.* Hinc colligunt Adversarii, omnes Traditiones repudiandas esse, & Catholicos peccare, qui illas admittunt. Quare? Quia nihil ad Verbum Dei scriptum addendum est. Ineptissimè. Primo; quia dum volunt oppugnare Catholicos,

oppugnant ipsos Apostolos, à quibus Traditiones accepimus. Et nominatim Paulum qui dixit: *Tenete Traditiones, quas accepistis.* Oppugnant Augustinum, & alios Patres, qui Traditiones amplexi sunt. Oppugnant se ipsos, quia & ipsi, ut loquitur Kemnitiuss, Traditionem de Scriptura, de Exorcismo, & plures alias reverenter accipiunt: Si ergo Catholici peccant admittendo Traditiones, peccant etiam Apostoli, Patres, Lutherani ipsi. Aut si hi innocentes sunt, cur illi damnantur?

45 Deinde, non intelligunt sensum allati Testimonij ex Deuteronomio. Sensus colligitur ex ipso contextu, qui sic habet: *Et nunc Israel audi praecepta, & judicia, quae ego doceo te, ut faciens ea vivas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus Patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: Custodite mandata Domini Dei vestri, quae ego praecepit vobis.* Quasi dicat. Ego do vobis praecepta caeremonialia, & judicialia, quae debetis integre, & perfecte servare. Hoc enim significat illa phrasis: *Non addetis, nec auferetis.* Quod quidem alijs verbis, sed tamen eodem sensu

explicatur alibi cum dicitur: *Non declinabis ab eis, vel ad dexteram, vel ad sinistram.* Ut Deut. 17. 20. *Disceat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & caeremonias ejus, neque declinet in partem dexteram, vel sinistram.* Et cap. 28. 14. *Si audieris mandata Domini Dei tui, quae ego praecepit tibi hodie, & non declinaveris ab eis, neque ad dexteram, neque ad sinistram, &c.* Et Josue 1. 7. *Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem, quam praecepit tibi Moyses servus meus: nec declines ab ea ad dexteram, vel ad sinistram.*

46 Igitur haec tria idem valent. 1. Integre, & perfecte servare praecepta Mosaica. 2. Non declinare ab eis, vel ad dextram, vel ad sinistram. 3. Nihil in eorum observatione, vel addere, vel detrachere. Quod non sic intelligendum est, quasi non liceret addere nova praecepta (alioqui non licuisset addere praecepta Evangelica de Fide Trinitatis, de Baptismo, de Eucharistia) sed quod praecepta Mosaica in sui observatione non sint corrumpenda, vel additione, vel detrachione, sed integre custodienda, v.g. Erat praeceptum Mosaicum: *Mulier si suscepto*
se.

semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, & die octavo circumcidetur infantulus. Levit. 12. v. 12. Ad hoc præceptum non licebat aliquid addere, vel auferre, idest, non licebat, nec ante, nec post diem octavam, circumcidere infantulum. Nec immunditia matris poterat paucioribus, vel pluribus diebus durare, quam septem. Eadem est ratio de alijs præceptis, ut videbimus in sequenti objectione.

47 Hinc patet testimonium Deuteronomii, quod tantopere urgent adversarij nihil ad rem facere; nisi velint sic argumentari: Judæi debebant perfecte, & integre servare præcepta Mosaica: Ergo Christiani non debent admittere Traditiones Apostolicas, sed sola Scriptura esse contenti. Quæ sane consequentia absurda, & ridicula est, ut omnes vident. Ut tamen res fiat clarior, quæro ab adversarijs: An ipsi potent hoc testimonium pertinere ad solos Judæos, an etiam ad Christianos? Si pertinet ad solos Judæos, cur adducitur contra Christianos? Aut cur volunt Lutherani, & Calvinistæ, ut nos ad illud servandum obligemur? Si etiam pertinet ad Christianos, cur adversarij non servant præcepta Mosai-

ca? Cur non circumcidant se? Cur alias cæremonias legales intermittunt? Cur denique, sicut contra nos urgent illam particulam: *Non addetis*, non similiter contra se urgent alteram: *Non auferetis*? Hic hærent.

SECUNDA OBJECTIO.

48 **S**ecunda sumitur ex illo Deut. 12. 32. *Quod tibi præcipio, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas.* Hinc iterum colligunt adversarij, omnes Traditiones, & præcepta humana esse irrita, & contemnenda. Quare? Quia hoc tantum faciendum est, quod Deus præcepit: Ergo, quod homines præcipiunt, faciendam non est. Non minus inepte, quam supra. *Primo;* quia si omnia præcepta humana sunt irrita, & contemnenda, quid dicemus de Judæis, qui accuratè servarunt præceptum de festo Encaniorum, quod non erat divinum, sed humanum? Quid de Rechabitis, qui accuratissimè servarunt præceptum parentis sui Jonadab de perpetua abstinentia à vino? (Jerem. 35. 6.) Quid de Apostolis, qui in Concilio Jerosolymitano præceperunt abstinentiam à sanguine, & sus-

focato? (Act. 5. 29.) Quid de Paulo, qui distinguit inter sua, & Christi praecepta? (1. Cor. 7. 12.) Quid de Magistratibus, qui fingunt mandata humana ad conservandam pacem, & justitiam in Republica? Quid denique, de ipsis Adversarijs, qui in Synodis, & conventiculis suis condunt leges, & statuta Ecclesiastica, quae ab omnibus observari volunt?

49 Secundo, sensus illius loci non est ille, quem fingunt Adversarij, sed longe alius. Nam sicut in praecedenti testimonio agebatur generatim de praeceptis Mosaicis integre observandis, ita hic agitur speciatim de uno praecepto caeremoniali, nempe, de praecepto sacrificij integre observando. Textus sic habet: *Quando disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possideris eas, atque habitaberis in terra earum, cave, ne imiteris eas, & requiras caeremonias earum, dicens, sicut coluerunt gentes istae Deos suos, ita & ego colam. Non facies similiter Dominus Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas averfatur Dominus, fecerunt Dijs suis, offerrentes filios, & filias, & comburentes igni. Quae praecepto tibi, haec tantum facito Dominus, nec addas quicquam, nec minuas.*

50 Sensus est. Quando veneris in terram Palestinam, ad quam tendis, & obtuleris Domino Deo tuo sacrificium, non imitaberis gentiles, qui falsis Dijs offerunt suos filios, & filias per ignem; sed hoc tantum offeres, quod ego tibi praecipio. Nempe ex animalibus, oves, capras, haedos, boves, vitulos, columbas, passeret, turtures. Ex fructibus terrae, panem, similam, salem, thus, manipulum spicarum virentiam, & triticum: Ex liquoribus, sanguinem, vinum, oleum, aquam. *Hoc tantum facito*, idest, offerito Domino. *Nec addas quicquam ex sacrificijs gentilium. Nec minuas ex eis*, quae jam enumerata sunt.

51 Quid hinc concludent Adversarij? Non video; nisi sic inferant: Iudaei debebant ea tantum offerre in sacrificium, quae a Deo erant determinata: Ergo Christiani non debent servare praecepta humana, sive Civilia, sive Ecclesiastica. *Spēctatum admīssū risum teneat s amici?*

TERTIA OBJECTIO.

52 Tertia sumitur ex illo Galat. 1. 8. „Licet nos, aut Angelus de „Caelo evangelizet vobis, praeter-

„terquamquod evangelizavi-
 „mus vobis ; anathema sit.
 Erinfra „ Si quis evangeliza-
 „verit vobis præter id , quod
 „ accepistis , anathema sit.
 Ergo , inquit adversarij , præ-
 ter Evangelium non licet ad-
 mittere Traditiones. Respond.

1. Hac objectio retorqueri
 potest in adversarios hoc mo-
 do : Si quis evangelizaverit
 vobis præter id , quod Aposto-
 tolus evangelizavit , anathe-
 ma sit : Adversarij evangeli-
 zant aliquid præter id , quod
 Apostolus evangelizavit , quia
 oppugnant Traditiones , con-
 tra id , quod Apostolus dixit ;
Tenete Traditiones : Ergo
 anathema sit.

53 Respond. 2. Ex scopo
 Apostoli æstimandum est , an
 damnentur hoc loco Tradi-
 tiones , necne. Scopus Apof-
 toli est hic : Galatæ docti
 erant à Paulo , cæremonias
 legis Mosaicæ abrogatas esse,
 & neminem posse per hujus-
 modi cæremonias justificari,
 sed per fidem in Christum
 (cap. 2. 16.) Ab hac doctri-
 na fuerunt postea abducti per
 quosdam falsos Apostolos , qui
 docebant , eos non posse sal-
 vari per fidem in Christum ,
 nisi simul circumciderentur ,
 & alias cæremonias Mosaicæ
 observarent (cap. 1. 6. & c. 3.
 1. & c. 4. 9. & c. 5. 1.) Con-

tra hujusmodi falsos Aposto-
 los agit Paulus , cum ait : *Si
 quis evangelizaverit vobis
 præter id , quod accepistis ,
 anathema sit.* Quasi dicat : Ac-
 cepistis à me , hominem justifi-
 cari per fidem in Christum ,
 non autem per observantiam
 legis Mosaicæ. Si quis aliter
 vos instruit , anathema sit.

54 At hinc non sequitur ,
 Traditiones Apostolicas esse
 rejiciendas , sed potius con-
 servandas ; quia non sunt
 præter , aut contra id , quod
 Paulus evangelizavit Galatis
 de justificatione , sed potius
 sunt id , quod ipse Thessalo-
 nicensibus evangelizavit , cum
 dixit : *Tenete Traditiones ,
 quas didicistis.*

QUARTA OBJECTIO.

55 **Q**uarta sumitur ex
 illo Apoc. 22. 18.
*Contestor omni au-
 dienti verba prophetiæ libri
 hujus : si quis apposuerit ad
 hæc , apponet Deus super il-
 lum plagas scriptas in libro
 isto. Et si quis diminuerit de
 verbis libri Prophetiæ hujus ,
 auferet Deus partem ejus de
 libro vite.* Ergo non licet
 apponere Traditiones. Res-
 pondeo : Hoc testimonium
 condemnat Lutheranos , qui
 non solum diminuunt de ver-
 bis

bis prophetia hujus, sed totum librum suspectum habent. nec cum pro Canonico, sed pro apocrypho agnoscunt. Non tamen condemnat Traditiones, quia non prohibet, ne præter prophetiam Apocalypticam admittatur aliquid aliud, (alioqui non liceret addere Prophetias Isaia, Jeremia, & aliorum Prophetarum veteris Testamenti, nec item Evangelia, Epistolas, Symbolum fidei) sed solum prohibet ne verba Prophetia Apocalypticæ ab aliquo depraventur: Quod duobus modis fieri posse insinuat: Primo, additione; ut si quis apponat aliquid ad Prophetiam Apocalypticam, quasi pars illius sit, quæ revera pars non est. Secundo, diminutione; ut si aliquid detrahat, quasi ad illam non pertineat, quod re vera ad eam pertinet. Neutrum faciunt Catholici.

56 Exemplo rem declarabo. Prædicat Joannes cap. 11. fore aliquando, ut veniant duo Prophetae, amicti faccis, qui prophetabunt diebus 1260. & habebunt potestatem claudendi Cælum, ne pluatur diebus prophetia ipsorum, & potestatem convertendi aquas in sanguinem, &c. Ad hanc prophetiam nihil addunt Catholici, quod ad eam

non pertineat, sed derelinquunt integram, sicut à Joanne perscripta est. At contra faciunt adversarij, qui dicunt hos duos Prophetas fuisse Lutherum, & Calvinum. Nam qui hoc dicunt, necessariò diminuunt de verbis prophetia hujus, cum constet Lutherum, & Calvinum non fuisse amictos faccis, nec habuisse potestatem claudendi Cælum; & quæ ibidem sequuntur.

QUINTA OBJECTIO.

57 Quinta sumitur ex illo 2. Timothi. 3. 16. „ Omnis „ Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, „ ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum „ in justitia, ut perfectus sit „ homo Dei, ad omne opus „ bonum instructus. Ex quo loco dupliciter argumentantur adversarij. Aliqui sic: omnis Scriptura est utilis ad docendum, & arguendum: Ergo supervacaneæ sunt Traditiones. Perinde ac si dicas: omnis cibus est utilis ad nutriendum: Ergo supervacaneus est potus. Vel, omnis eleemosyna est utilis ad salutem (Luc. cap. 11. v. 41. & Dan. 4. 24.) Ergo supervacanea

canæa oratio; supervacanea sacramenta. Miseret meliorum hominum.

58 Alij sic: Omnis Scriptura est utilis, idest, sufficiens: Ergo supervacaneæ Traditiones. Sed quæ hæc interpretatio est? An idem sunt, utilem esse, & sufficientem esse? Si idem sunt, jam illud 1. Timoth. 4. v. 8. *Pietas ad omnia utilis est*; licebit sic interpretari: Pietas ad omnia sufficiens est: Ergo reliqua omnia supervacanea sunt. Et similiter illud 2. Timoth. 4. 11. „Marcum assume, & adduc tecum: Est enim mihi utilis, ad ministerium, idest, sufficiens: Ergo Timotheus, Titus, Onesimus, & alij supervacanei sunt. Quis non videt, si hæc licentia interpretandi Scripturam semel admittatur, totam corrumpi, & adulterari posse?

59 Sed ut clarius res ipsa percipiatur, textus Apostoli considerandus est. Igitur Apostolus in citato capite hortatur Timotheum Episcopum, ut suos subditos instruat in fide, & bonis operibus, & redarguat adversarios, qui corrupti mente, & reprobi circa fidem, resistunt veritati. Et ut ostendat eum id posse præstare, subdit: „Tu vero „permane in ijs, quæ didi-

Tom. III.

„cisti, & credita sunt tibi, „sciens à quo didiceris: & „quia ab infantia tua sacras „litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, „per fidem, quæ est in Christo Jesu. Omnis enim Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & cætera. Ubi Per sacras litteras, quas ait, Timotheum ab infantia novisse, intelligit Scripturam veteris Testamenti. Nam eo tempore, quo Timotheus erat infans, nondum extabat Scriptura novi Testamenti.

60 Apostolus ergo in illo textu argumentatur: Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendos subditos, & redarguendos adversarios: At Scriptura veteris Testamenti, quam ab infantia didicisti, est divinitus inspirata: Ergo est utilis ad docendos subditos, & redarguendos adversarios. Cum ergo cognitione illius Scripturæ instructus sis, magnum ex ea præsidium habes ad præstandum, quod dixi.

61 Ex odem principio licebit sic concludere. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum: At Scriptura novi Testamenti est divinitus inspirata: Ergo est utilis ad

Ecc do.

docendum, & arguendum. Qui ergo cognitione hujus Scripturæ instructus est, magnum ex ea præsidium habet ad utrumque præstandum.

62 Porro ex utroque discursu patet, has tres propositiones veras esse, secundum Apostolum. 1. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, & arguendum. 2. Scriptura veteris Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. 3. Scriptura novi Testamenti utilis est ad docendum, & arguendum. Sicut ergo non sequitur: Scriptura veteris Testamenti utilis est: Ergo Scriptura novi Testamenti est supervacanea. Nec contra: Scriptura novi Testamenti est utilis: Ergo Scriptura veteris Testamenti est supervacanea. Sic etiam non sequitur: Utraque Scriptura est utilis: Ergo Traditio est supervacanea. Alioqui supervacaneum esset, quod dicit Apostolus; *Tenete Traditiones.*

SEXTA OBJECTIO.

63 **S**exta sumitur ex illo Matth. 15. 6: *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram.* Et Coloss. cap. 2. v. 8. *Videte ne quis vos decipiat p. r*

Philosophiam, & inanem fallaciam secundum Traditionem hominum. Et 1. Petri cap. 1. v. 18: *Redempti estis de vana vestra conversatione Paternæ Traditionis.* Hinc colligunt adversarii, omnes Traditiones à Christo, & Apostolis damnatas esse. At non rectè. Nam Christus, & Apostoli solum loquuntur, vel de Traditionibus Judæorum, quibus Pharisei male utebantur, ut supra explicatum est. Vel de Traditionibus Gentilium, quæ Fidei Christianæ repugnabant. At tales non sunt, quas hoc loco nos defendimus. Nos defendimus, divinas, & Apostolicas, quæ supra enumeratæ sunt.

QUÆST. V.

AN SACRA SCRIPTURA sit Judex controversiarum Fidei, & morum?

1 **T**radunt Protestantes, ut non semel diximus, omnia ad salutem necessaria clarè, & perspicuè doceri in Scriptura; ac proinde statuunt, solam illam esse Judicem, omnemque decisionem controversiarum Fidei, & Religionis ex illa sola petendam esse; quia per se est sufficiens ad omnes controversias

fi.

finiendas. Contrarium docent omnes Catholici. Hæc quæstio etiam est gravissima; ob quod cum P. Becano (qui in hac re clarius, & melius omnibus scripsit) per sex paragraphos clarè demonstravimus, solam Scripturam, non posse esse Judicem controversiarum. Prima probatio formatur ex officio Judicis, quod Scripturæ non competit. Secunda, ex parte ipsius Scripturæ, in qua duo spectanda sunt, littera, & sensus: *Littera occidit*, teste Apostolo: sensus sæpè obscurus est, ut supra diximus; unde opus est alio Judice, ac interprete. Tertia probatio formatur ex parte controversiarum, de quarum Judice est quæstio; nam aliquæ controversiæ sunt, de quibus in Scriptura nulla fit mentio, unde ex Scriptura dirimi nequeunt. Quarta ex usu, & praxi veteris Testamenti, ubi non Scriptura, sed Pontifex pro Judice agnoscebatur. Quinta ex simili usu, & praxi novi Testamenti. Sexta ex Analogia Judicis controversiarum civilium, & politicarum; nam Judex ejusmodi controversiarum non est lex scripta, sed Princeps, aut consistorium Principis. Deinde solventur argumenta.

§. I.

2 **P**ROBATUR igitur 1. Catholicorum sententia: qui est Judex inter duos litigantes, debet ita pronuntiare sententiam, ut uterque litigantium clarè intelligat, quamnam sit sententia Judicis: Et alter eorum fateatur illam pro se, alter contra se latam esse. Alioqui, nisi id fiat, non cessabunt à lite, sed uterque suam causam prosequetur: At scriptura non potest hoc præstare: Ergo Scriptura non potest esse Judex controversiarum. Major per se clara est. Minorem prob. quia Lutherani, & Calvinistæ multis jam annis litigant de his punctis. 1. De Baptismo parvulorum. 2. De reali presentia Christi in Eucharistia. 3. De prædestinatione. 4. De persona Christi. 5. De exorcismo. Et tamen Scriptura, quam volunt esse Judicem, non potest dirimere, aut finire has ipsas controversias. Nec hactenus auditum est ita pronuntiasse sententiam, ut vel Lutherani, vel Calvinistæ fassi sint, contra se pronuntiatam esse. Hoc constat ex eventu: nam utrique pergunt in studio, & ardore litigandi: quod sine dubio non facerent, si pu-

tarent sententiam clarè semel esse latam. Tunc enim vel ultro cessarent à suscepta contentione, & sententiæ acquiescerent: vel certè si existimarent injustè secum actum esse, ad alium Judicem provocarent. Neutrum fit.

3 Ut magis appareat vis hujus argumenti, duo consideranda sunt. Unum, quòd tam Lutherani, quàm Calvinistæ palam fateantur, se non alium Judicem, quam solam Scripturam agnoscere: Et hanc ipsam Scripturam esse claram, perspicuam, & ad omnes controversias sopiendas per se sufficientem: nec ullam falsitatem subesse illi posse. Alterum, quod nihilominus utrique nihil aliud efficiant litigando apud hunc Judicem, quam ut quotidie crescant eorum lites, & ipsi erga se mutuo infestiores evadant. Ex quibus alterutrum sequi necessè est: vel Scripturam hactenus non pronuntiasse claram, perspicuam, & sufficientem sententiam: vel certè, si pronuntiavit, Lutheranos, & Calvinistas pervicaces esse, qui claræ, perspicuæ, & sufficienti sententiæ non volunt acquiescere. Alterutrum ipsi eligant.

§. II.

4 **P**Robatur 2. In Scriptura duo spectanda sunt, littera, & sensus, sicut in homine corpus, & anima. De illis, ut aliqui interpretantur, locutus est Apostolus 2. Cor. 3. v. 6. cùm ait: „Littera occidit, Spiritus autem vivificat. Quasi dicat: si sequaris verum Scripturæ sensum, qui est quasi spiritus, & anima vivificans, proderit tibi ad salutem. Si autem neglecto vero, ac legitimo sensu, hareas tantum in externa littera præsert sapè errabis. Quam interpretationem sequitur August. Serm. 70. de Temp. „Frequenter (inquit) admonui charitatem vestram, fratres dilectissimi, ut his lectionibus, quæ diebus istis in Ecclesia recitantur, non hoc tantum attendere debeamus, quod ex littera sonare cognoscimus, sed, remoto velamine litteræ, vivificantem spiritum fideliter requiramus. Sic enim dicit Apostolus: Littera occidit, spiritus autem vivificat. Denique infelices Judæi, & plus infelices hæretici, qui dum solum litteræ aspiciunt sonum, quasi corpus sine anima, ita sine vivificante spi-
ritu

„ritu mortui remanserunt. Similia habet lib. 3. de Doctr. Christ. cap. 5.

5 Hoc posito, duo probanda sunt. Unum est, quod Scriptura, si litteram spectes, non possit esse Judex controversiarum. Alterum, quod neque si sensum spectes, possit esse Judex. Probatur 1. pars: Ille non potest esse infallibilis Judex controversiarum, qui ducit hominem in errorem, & hæresim: at Scriptura, si nudam illius litteram spectemus, ducit hominem in errorem, & hæresim: g. non potest esse infallibilis Judex controversiarum. Major per se nota est, quia propterea quærimus infallibilem Judicem, ne erremus: g. qui ducit nos in errorem, non est infallibilis Judex. Major patet ex Apostolo, quia Scriptura secundum litteram occidit, idest, in lapsum, & errorem ducit. Sic olim occidit Judæos, qui omnia, quæ in Moyse, & Prophetis prædicta erant de Christo, intelligebant secundum externam litteram, & sensum interius latentem non percipiebant. Et hoc est quod ait Apost. 2. Cor. 3. v. 15: *Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum; idest, adhuc Judæi non intelligunt*

Moysem, quem quotidie legunt, quia non penetrant internum ipsius sensum, sed externa littera contenti sunt. Vel clarius; non agnoscunt Christum, qui in Moyse sub externis caeremonijs, ac sacrificijs tanquam sub velamine, occultatus est. Adhuc hærent in solo velamine, & non considerant, quid sub illo lateat reconditum.

6 Quod etiam objicit illis Christus, Joan. 5. v. 39. „Scrutimini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: Et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis. Quasi dicat: Si vultis certo cognoscere, me esse Messiam à Deo promissum, de quo Moyses, & Prophetæ scripserunt, non tantum debetis legere Scripturas quoad externam litteram, sed multo magis scrutari internum sensum, & spiritum, qui sub externa littera, quasi sub umbra, aut figura, delitescit. Hoc hætenus non fecistis. Tamen enim persuasum vobis sit, in Scripturis sitam esse vitam æternam, tamen nescitis, in qua parte sita sit. Non est sita in externa littera, in externis caeremonijs, & figuris, ut vos putatis; sed in Spiritu, & sensu, in myste-

rio. Ibi me quærite, & invenietis. Nec solos Judæos, sed etiam hæreticos littera occidit: nam multi in suis erroribus propterea perierunt, quod relictæ Scripturæ sensu, quem sequitur Sancta, & Catholica Ecclesia, alium sensum secundum externam litteram amplexi sunt. Quod aliquot exemplis obiter demonstrabimus.

7 Sabelliani dicebant, non esse tres personas divinas, sed unam tantum, quæ tamen haberet tria nomina, propter diversa officia, seu operationes. Eandem enim personam vocari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, sed diverso respectu: Patrem, quatenus est author omnium creaturarum; Filium, quatenus assumpsit humanam naturam ex Virgine; Spiritum Sanctum, quatenus sanctificat nos per suam gratiam. Ex eorum sententia sequebatur, Patrem esse mortuum, & passum: nam si una tantum est persona, quæ dicitur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, sane si illa persona mortua, & passa est, necesse est Patrem mortuum, & passum esse. Hinc (teste Aug. in lib. de Hæresib. cap. 41.) *Patri passiani* appellati sunt. Unde hic tantus error? Ex littera occidente. Nam secundum externam litteram intellige-

bant illud Joann. 10. 30. *Ego, & Pater unum sumus*. Ex quo inferebat, Patrem, Filium (& consequenter Spiritum S.) esse unum quoad personam; cum tamen secundum sensum Ecclesiæ sint unum quoad essentiam; & duo quoad personam.

8 Arriani dicebant Christum non esse Deum, sed inferiorem Deo. Unde hoc? quia relictæ sensu Ecclesiæ, secundum litteram explicabant verba Christi, Joan. 14. 28. *Pater major me est*, idest absolute major. At Ecclesiæ sensus est, Christum secundum humanitatem esse minorem Deo Patri: secundum divinitatem æqualem. Et priori modo intelligendum esse illud: *Pater major me est*: posteriori illud: *Ego, & Pater unum sumus*. Et sic optimè cohærere. Vide Athanasium orat. 2. cont. Arrianos. Hilarium lib. 5. & 11. de Trinit. Augustin. lib. 3. contr. Maximum, cap. 24. & 25. & lib. de Trinit. cap. 7.

9 Macedoniani negabant, Spiritum Sanctum esse Deum. Ex quo principio? Ex littera occidente: nam secundum litteram accipiebant illud Apost. 1. Cor. 2. v. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*. Unde sic concludebant: qui scrutatur, quærit; qui quærit, dubitat; qui du-

bitat, ignorat; qui ignorat, Deus non est: g. Spiritus Sanctus non est Deus. At Ecclesia locum sic interpretatur: *Spiritus omnia scrutatur*, idest, omnia penetrat, & comprehendit. Quo sensu dicitur etiam Deus Pater omnia scrutari 1. Paralip. 28. v. 9. *Omnia corda scrutatur Deus*. Et Psalm. 7. v. 10. *Scrutans corda, & renes Deus*. Et Jerem. 17. v. 10. *Ego Dominus scrutans corda*. Videte Theodoretum, Theophylactum, D. Thomam, & alios, in commentario illius loci.

10 Manichæi asserabant, vetus Testamentum novo contrarium esse. Quare? quia rem totam asserabant secundum externam litteram, quam si spectes, alterum alteri videtur repugnare. Nam vetus dicit, Gen. 11. *Deum creasse omnia*. Novum dicit, Joann. 1. v. 3. *Verbum creasse omnia*. Rursum vetus dicit, hominem factum esse ad imaginem Dei. Gen. 1. 27. Novum dicit, hominem esse ex diabolo; Joann. 8. 44. Item vetus dicit, Genes. 2. 2. Deum die septimo quiescentem ab omni opere. Novum dicit, Joan. 5. 17. *Deum usque modo operari*. Contra hos agit D. Aug. in lib. contr. Adimantum Manichæi discipulum, & ex sensu Catholicæ Ecclesiæ con-

ciliat inter se loca, quæ secundum litteram videntur sibi adversari. Non enim repugnat, Deum fecisse omnia; & tamen fecisse per verbum, veluti per suam artem, seu ideam. Nec repugnat hominem factum esse ad imaginem Dei, quoad naturam; & tamen esse ex diabolo, quoad malitiam. Denique non repugnat, Deum quiescentem die septimo ab opere creationis mundi; & tamen semper operari in gubernando, & conservando mundo.

11 Pelagiani negabant peccatum originale, asserentes peccatum Adami nocuisse ipsi soli, non autem posteris. Ex quo fundamento? Ex littera occidente: quia scriptum est Ezech. 18. v. 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris*. At sensus illius loci secundum mentem Ecclesiæ Catholicæ, hic est: *Filius*, qui non est particeps peccati Patris, *non portabit iniquitatem Patris*: si autem particeps est, portabit. Videatur Aug. in lib. post collocat. cap. 7. Nunc autem constat, posteros fuisse participes peccati primi Parentis, juxta illud Rom. cap. 5. v. 12. *In quo omnes peccaverunt*. Sed quomodo omnes peccaverunt in Adamo? Hoc alibi explicatum est. Hic obiter dico, omnes in eo peccasse, quia Deus

iniit

iniit pactum cum Adamo, tanquam cum capite, & communi radice, seu principio totius posteritatis, ut, si ipse servaret præceptum de non gustando fructu prohibito, tam ipse, quam posteri manerent in paradiso: si non servaret, tam ipse, quam posteri essent rei, ac veluti transgressores ex paradiso ejicerentur. Quod factum est.

12. Fuerunt etiam antiquiores hæretici, qui negabant, Carnis Resurrectionem, quia scriptum est Joan. 6. v. 63. *Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quicquam.* Ex quo loco secundum externam litteram intellecto sic argumentabantur. Quorsum caro, si nihil prodest, esset resurrectura? (refert Tertullianus in lib. de Resurrect. Carnis, cap. 37.) Ex eodem loco Calvinistæ faciunt hanc similem consequentiam: Quorsum Christus daret nobis suam carnem in Sacramento Eucharistiæ, si nihil prodest? Utrique decepti sunt ex littera occidente. Alioqui liceret etiam concludere hoc modo: Si caro non prodest quicquam, cur Christus eam assumpsit? Cur Verbum caro factum est? Cur pro nobis cruci eam affixit? Atque hæc sufficiant de prioris partis probatione, in qua tum autoritate Apostoli,

tum varijs exemplis demonstratum est, Scripturam, si litteram externam spectemus, non posse esse infallibilem Judicem controversiarum, quia littera occidit, & varios errores, ac hæreses parit.

13. Probatur 2. pars: (Nec Scripturam, si sensum spectemus posse esse Judicem.) Scripturam, quoad verum, & legitimum sensum, sæpe est obscura, & difficilis intellectu: ac proinde sæpe oritur controversia de vero, & legitimo ipsius sensu. Omnis autem controversia requirit aliquem Judicem. Debet ergo aliquis esse Iudex, qui definiat, hunc esse legitimum sensum, illum non esse. At hic Iudex non potest esse ipsa Scriptura, de cuius mente, & sententia controversia movetur: g. aliquis alius distinctus à Scriptura. In hoc discursu sunt tria præcipua. Primum est, Scripturam, quoad sensum, sæpe esse obscuram, & difficilem intellectu. Hoc probatum est supra. Alterum, ex hac obscuritate necessariò nasci multas controversias. Hoc non indiget alia probatione, quam quotidiana experientia. Constat enim, omnibus sæculis, à tempore Apostolorum ad nos usque, semper ortas fuisse aliquas controversias de legitimo Scripturæ sensu. Et ut taceam de

de iis, quæ tempore Arii, Macedonij, Donati, & aliorum veterum hæreticorum excitatæ sunt, certè nostro hoc tempore propè infinitæ occurrunt. Tertium est, Judicem harum controversiarum non posse esse Scripturam. Quod probò duplici argumento.

14 Primum sumitur ex dictis, in hunc modum: Judex debet clarè pronuntiare sententiam, ut ab utraque parte litigante intelligi possit; Alioqui frustra illam pronuntiaret: At Scriptura, quando sensus ipsius obscurus est, non potest clarè pronuntiare sententiam, ut ab utraque parte litigante intelligi possit; Si enim in tali causa clarè pronuntiaret sententiam, jam sensus ipsius non esset obscurus, sed clarus, quod est contra suppositionem: g. in tali casu non potest esse Judex. Dices: Tamen si sensus Scripturæ in uno loco aliquando obscurus sit, tamen in alio potest esse clarus; ac proinde Scripturam per illum locum, qui clarus est, potest ferre sententiam de alio, qui obscurus est. Respond. Hoc quidem obtinent adversarij, sed frustra. Nam primò, si ita est, cur ipsi per hanc viam non finiunt controversias, quas inter se habent? Cûr, inquam, Lutherani, & Calvinistæ, cûm

altercantur de aliquo Scripturæ loco, qui obscurus est, non recurrunt ad alium, qui clarus est? Aut, si id faciunt, cûr nullus altercandi apud illos est finis? Hic hærent. Deinde aliud est, verba Scripturæ esse clara: aliud, sensum Scripturæ esse clarum. Nam claritas verborum pendet ex cognitione grammaticæ: claritas autem sensus ex intentione, & consilio Spiritus-Sancti. At sæpè fit, ut aliquis habeat sufficientem cognitionem grammaticæ, & tamen nesciat intentionem Spiritus S. Ergo in tali casu verba Scripturæ poterunt esse clara; non tamen sensus verborum, qui à Spiritu-Sancto intenditur, erit clarus.

15 Hoc ostenditur exemplo. Verba Christi in Evangelio sunt hæc: *Hoc est corpus meum; hic est sanguis meus.* Quæ verba, si nativam illorum significationem spectes, sunt clara, & perspicua, & ab omnibus non modo Christianis, sed etiam Judæis, Turcis, & Ethnicis intelligi possunt. At de sensu illorum, qui à Spiritu-Sancto intentus est, infinitæ propè apud Christianos controversiæ sunt. Simile est de illis verbis apud Joannem: *Maria Magdalena venit ad monumentum, cum adhuc te-*

nebris essent. Itemque de illis apud Marcum: *Venit ad monumentum, orto jam Sole.* Quid clarius, & rotundius dici potuit? Et tamen, quia priora videntur pugnare cum posterioribus, merito dubitari solet, quis germanus illorum sensus sit, & quomodo Conciliari inter se possint, ac debeant. Addo, non raro etiam fieri, ut idem locus Scripturæ, quem una pars litigantium putat clarum, & perspicuum esse, ab altera censeatur esse obscurum, ac intricatum. Quid in tali casu facto opus est? Aut quis Judex adhibendus? Scriptura certè pro Judice adhiberi non potest: nam de illius sensu, ac sententia controversia est. Cum alij claram, alij obscuram esse contendant: & ab alijs in hanc, ab alijs in illam partem distrahatur. Quid ergo Consilij? Sine dubio alius Judex querendus est.

16 Lis, v. g. inter nos, & Calvinistas est de vero, ac locali descensu Christi ad inferos, quem illi negant, nos asserimus. Et utimur duplici testimonio. Altero ex Symbolo fidei: *Descendit ad inferos.* Altero ex cap. 2. Act. v. 27. *Non dereliques animam meam in inferno.* Utrumque dicimus clarum, & pers-

picuum esse. Calvinistæ de utroque negant; & obscurissima sua interpretatione utrumque faciunt obscurissimum. Ac prius quidem interpretantur hoc sensu: *Descendit ad inferos*, idest, pertulit in cruce diros cruciatus damnati, ac perdit hominis, ut coactus fuerit urgente angustia exclamare: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Posterius autem hoc sensu: Non dereliques animam meam in inferno, idest, non dereliques cadaver meum in sepulchro. (Ita Beza in comm. illius loci.) Quid hic agendum? Aut quem Judicem compellabimus? Si Scripturam consulimus, nihil aliud ipsa dicit, quam quod antea dixit. Nullam jota, nullum apicem additura est. De eo autem, quod antea dixit, controversia est: g. per id, quod antea dixit, controversia finiri non potest. Si ergo post ortam controversiam Scriptura nihil novi dicit, sed manet in antiquis terminis, certè per illam finiri lis non potest, sed necesse est, vel aliam Judicem adire, vel alteram partem litigantem sponte cedere, vel denique utramque in lite perseverare.

17 Posterius argumentum. Multa sunt testimonia Scripturæ, quorum verus, ac le-

legitimus sensus haberi non potest, nisi ex Traditione, & authoritate Ecclesiæ, ut probatum est supra. Ergo si oritur controversia circa ejusmodi testimonia, sola Scriptura non potest esse Judex, sed necesse est confugere ad Traditionem, & authoritatem Ecclesiæ. V.g. Christus dicit Matth. 28. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti*. Sensus verus, & legitimus est, quod in baptismo pronuntiari debeant hæc verba. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*: Et quod baptismus sine tali verborum pronuntiatione non sit validus. In hoc consentiunt nobiscum adversarij. At si aliquis negaret hunc esse sensum, & contenderet non opus esse pronuntiare hæc verba: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti*, sed omninò sufficere, si quis inter baptizandum habeat internam voluntatem, & intentionem baptizandi in nomine Sanctissimæ Trinitatis, quomodo illum confutarem? An ex solis Scripturæ verbis? Nihil minus. Nam illa verba, *baptizantes eos in nomine Patris, &c.* non dicunt vocalem Trinitatis invocationem adhiberi oportere.

Unde ergo constat oportere? Ex praxi, & Traditione Ecclesiæ. Si hanc respicis, non habebis ullum præsidium contra adversarium, qui negaret vocalem prolationem necessariam esse.

18 Aliud exemplum. Christus dicit Joana. 3. v. 5. „Nisi quis renatus fuerit ex „aqua, & Spiritu-Sancto, non „potest introire in Regnum „Dei. Hic locus, secundum verum, ac legitimum sensum, intelligitur de necessitate baptismi aquæ, ut nobiscum faterentur Lutherani. At Calvinistæ hoc negant: quomodo ergo refelli poterunt à Lutheranis? Non certè ex verbis citatis. Nam tametsi nominetur ibi aqua, non tamen additur expressè, quod debeat intelligi vera aqua. Nam & alibi nominatur ignis, ut Luc. 3. 16. *Ipse vos baptizavit in spiritu, & igne*; & tamen non intelligitur verus ignis. Unde ergo constabit in priori loco veram aquam intelligi oportere? aut unde Lutherani contra Calvinistas id probabunt. Non aliunde, quam ex praxi, & traditione Ecclesiæ.

19 Aliud, Christus in ultima cœna non solum instituit Eucharistiam, sed etiam lotionem pedum adhibuit. Et quidem in institutione Eucha-

ristia dixit: *Comedite, Bibite*: in lotionem autem pedum: *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Hic adversarij dicunt priora verba continere præceptum; posteriora non item. Ac proinde fideles divino præcepto obligari ad sumendam Eucharistiam sub utraque specie; non tamen ad lotionem pedum. Nunc quero, unde hoc ipsis constet? aut quo prætextu existiment se teneri quidem ad sumptionem utriusque speciei; sed tamen liberos esse à lotionem pedum? Non possunt prætexere Scripturæ verba. Nam illam contrarium potius præferrunt. Hæc enim *comedite, & bibite*, non plus videntur significare quam si Paterfamilias dicat suis hospitibus: *Comedite, bibite, lati estote*. At si paterfamilias ita loqueretur, non censeretur illos velle sub præcepto obligare: cum ergo Christus eodem modo locutus sit, unde constabit, eum voluisse novo præcepto obligare omnes fideles ad utramque speciem? Hæc autem verba: *Vos debetis alter alterius lavare pedes*, videntur significare præceptum, non minus, quam si Dominus dicat servo: Tu debes mensam parare. Unde igitur sciunt se his verbis non obligari ad lavandos pedes, cum tamen hæc

verba obligationem præferant? Ex sola praxi, & Traditione Ecclesiæ. Nam Ecclesiæ nunquam usurpavit hanc lotionem, tanquam necessariam; quod tamen fecisset, si divino præcepto putasset se ad illam obligari. Omitto similia exempla, quæ passim occurrunt.

20 Ex dictis concludimus: Scripturam potest dupliciter spectari. 1. Quoad externam litteram. 2. Quoad internum sensum, qui à Spiritu-Sancto intentus est. Neutro modo potest esse Judex controversiarum. Non priori; quia externa littera sæpè ducit nos ad errorem. Nec posteriori; quia sensus Scripturæ sæpè obscurus, & ambiguus est, ita ut opus sit alio Judice, qui definiat hunc esse legitimum, & à Spiritu-Sancto intentum, illud non esse.

§. III.

21 **P**Robatur 3. Multæ sunt controversiæ circa fidem, & Religionem, quarum vel nulla sit mentio in Scriptura, vel certè non sufficiens ad hoc, ut Scriptura de illis sententiam ferre possit: Ergo in ijs dirimendis alius Judex quærendus est. Ejusmodi autem controversiæ sunt hæc.

hæ. Prima: *An libri Tobia, Judith, Sapientia, Ecclesiastici, & Machabæorum sint Canonici, & divini, nec nê?* Negant Lutherani, & Calvinistæ: Nos affirmamus. At quis erit Judex, qui litem hanc dirimat? Scriptura esse non potest. Nec Lutherani, & Calvinistæ, (quod benè notandum est) ad Scripturam provocant; sed ad Canonem, & Traditionem Judæorum. Ajunt libros istos in Canone Hebræorum, qui extat apud Hieronymum, non reperiri: idèoque pro Canonicis, ac Divinis haberi non posse. Faterentur igitur, alium in hac causa Judicem, quam Scripturam, esse oportere. Et quem illum? Traditionem Judæorum. Mira res! Pluris Judæos, quas Christianos faciunt. Et cum ipsi Christiani esse velint, Christi, & Apostolorum Traditionibus infestissimi sunt, & Judæorum Traditionem in pretio habent. Cur non dicunt cum Augustino lib. 18. de Civit. Dei, cap. 36. *Machabæorum libros non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet?*

22 Secunda, *quot sint Sacramenta novæ legis?* Adversarij dicunt esse duo; Baptismum, & Eucharistiam: Catholici, septem. Quid autem Scrip-

tura? Nihil de hoc numero definit: ac proindè Judex in hac controversia esse non potest. Unde ergo Catholici habent Septenarium, si ex Scriptura non habent? Ex traditione, & consensu Ecclesiæ. Unde adversarij binarium? Hoc ipsi viderint. Certè ex Scriptura non habent. Aut si putant se habere, speciatim præstent hæc tria: Primò, ostendant ex Scriptura, nomen Sacramenti tribui Baptismo, & Eucharistiæ, non item Confirmationi, Ordini, Pœnitentiæ, Matrimonio, Extremæ-Unioni. Secundò, ex eadem Scriptura definiant Sacramentum. Tertiò demonstrent definitionem convenire Baptismo, & Eucharistiæ, non autem reliquis. Hæc si præstiterint, salva res est. At nunquam præstabunt. Ac primo, ubi invenient locum Scripturæ, in quo nomen Sacramenti tribuitur Baptismo, & Eucharistiæ? Nusquam. At nos inveniamus ubi tribuitur Matrimonio. Sic enim scribit Apostolus, Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adharebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Quasi dicat: quod homo relinquat parentes suos,*

& adhæreat uxori, hoc est magnum Sacramentum; quia est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; id est, repræsentat conjugium Christi, & Ecclesiæ.

23. Secundò, ubi invenient definitionem Sacramenti in Scriptura? Lutherus quidem in lib. de Captivitat. Babylon. cap. ult. sic definit: *Sacramentum est promissio signi externo annexa.* Melanc. in Apolog. Confess. Augustanæ, art. 13. sic: *Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, & cui addita est promissio gratiæ*, id est, gratiæ reconciliationis, seu remissionis peccatorum, ut ipse explicat in locis communibus, rit. de Num. Sacramentorum. Calvinus lib. 4. Instit. cap. 14. §. 1. sic: *Sacramentum est symbolum externum, quo benevolentia erga nos suæ promissionem conscientijs nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem.* At hæ definitiones non habentur in Scriptura; immò nec inter se conveniunt, ut patet.

24. Tertiò, quidquid sit de definitionibus jam allatis, quas adversarij commenti sunt; quomodo ex Scriptura poterunt demonstrare, eas convenire Baptismo, & Eucharis-

ticiæ? Non video. Experiamur tamen. Una definitio est hæc: *Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, & cui addita est promissio remissionis peccatorum.* Probent adversarij ex Scriptura, hanc definitionem convenire Eucharistiæ. Probent, inquam, ex Scriptura, Eucharistiam habere annexam promissionem remissionis peccatorum. Vel, quod idem est, Deum in Scriptura promittere nobis remissionem peccatorum, si ad hoc Sacramentum accedamus. Nunquam poterunt. Non enim hoc Sacramentum à Deo institutum est, ut homini remittat peccata, vel ut ex impio, & peccatore faciat justum, & sanctum; sed ut justiciam, & sanctitatem, quæ in illo est, foveat, conservet, & augeat. Immo tantum abest, ut remittat peccata, ut etiam obstit peccatori, si cum conscientia peccati accedat. Hinc Apostol. 1. Corin. 11. v. 28: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* Et Christus in ultima Cœna non voluit Apostolis porrigere Eucharistiam, nisi præmissa pedum lotionem. Nimirum ut significaret, neminem, nisi lotum, purum

rum, & immaculatum à culpa mortali ad mensam Christi admittendum esse. Et ratio sumitur ex ipsa natura hujus Sacramenti. Quid enim aliud est Eucharistia, quam cibus, & potus spiritualis, quo anima reficitur, & vegetatur? Joanni. 6. v. 56. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &c.* Sicut ergo cibus, & potus corporalis non prodest corpori mortuo, sed vitam habenti: sic etiam, servata proportione, de Eucharistia dicendum est.

25 Tertia controversia. „ An Exorcismus, & alia
„ cæremonia in Ecclesia Ca-
„ tholica usitatz possint adhi-
„ beri in baptismo? Lutherani eas admittunt, Calvinistæ rejiciunt. Neutri tamen ex Scriptura suam sententiam possunt confirmare. Non quidem Lutherani, quia Scriptura nusquam dicit, ejusmodi cæremonias usurpandas, sed ex sola Traditione Ecclesiæ id habemus. De qua scribit August. lib. 2. de Nupt. & Concupiscent. cap. 29. „ Antiquis-
„ sima, *inquit*, Ecclesiæ Tra-
„ ditione exorcizantur, & ex-
„ sufflantur parvuli, ut in Reg-
„ num Christi à potestate te-
„ nebrarum transferantur. Nec Calvinistæ, nisi fortè hoc modo: Nullæ cæremonia usur-

panda sunt in Ecclesia, nisi de quibus extat expressum mandatum in Scriptura: At nulum extat mandatum de cæremonijs, quas Catholici usurpant in Baptismo: Ergo tales cæremonia non sunt usurpanda. Sed major propositio est falsa, & ipsis Calvinistis contraria est: nam Calvinistæ usurpant multas cæremonias in Baptismo, de quibus nullum extat mandatum in Scriptura. Cujusmodi sunt hæc. 1. Ut infans in Ecclesia coram universo populo baptizetur, idque vel die Dominico, vel aliquo alio, quo populus ad concionem venire solitus est. 2. Ut illi, qui afferunt infantem ad baptismum, interrogentur, an spondeant, se infantem, cum adoleverit, in fide, & moribus instructuros. 3. Ut nomen imponatur infanti baptizando. 4. Ut formula Baptismi recitetur lingua patria. 5. Ut recitetur Symbolum, Oratio Dominica, & alia preces. Has cæremonias præscribit Calvinus in libello de formula Sacramentorum. ministrandorum. At ubi, obsecro, de his extat mandatum in Scriptura? Nusquam. Vel igitur condemnet has cæremonias necessè est, vel fateatur, non omnes damnandas esse, quæ in Scriptura mandatum non habent.

26 Quarta controversia. An infantes accipiant actua-
lem fidem in baptismo, an
vero in Exorcismo? Hec con-
troversia versatur inter Luthe-
ranos. Et quidem Lutherus
disserte docet, eos credere vi
Exorcismi. At Philippus, Kem-
nitius, & alij, vi Baptismi.
Quis erit Judex in hac lite?
Si Scriptura est, quare non
finit litem?

27 Quinta controversia.
An baptizati ab hæreticis sint
rebaptizandi? Affirmavit olim
Cyprianus Episcopus Cartha-
ginienſis, cum quibusdam alijs.
Negabat Augustinus cum reli-
quis. Sed nec hi, nec illi po-
terant ex sola Scriptura hanc
litem decidere. Nam Augusti-
nus, qui veriore partem
amplectebatur, non aliunde,
quam ex Apostolica Traditio-
ne, & praxi Ecclesiæ se tueba-
tur. Sic scribit lib. 2. de Bapt.
contra Donatistas, cap. 7.
Quam consuetudinem (scilicet
non reperendi baptismum)
*Credo ex Apostolica Traditio-
ne venientem.* Et lib. 5. c. 23.
*Consuetudo illa, quæ oppone-
batur Cypriano, ab Apostolo-
rum Traditione Exordium
sumpsisse credenda est.* Huic
consuetudini cessit Cyprianus,
quia videbat se omni præsidio
Scripturæ destitutum esse. Sunt
& aliæ similes controversiæ,

quæ ex sola Scriptura decidi
non possunt, sed alio Judice
opus habent. Eas obiter infi-
nuabo. Sunt autem hæ. 1. An
baptismus una mersione, aut
trina conferri debeat? 2. An
Christiani loco Sabbati de-
beant colere diem Domini-
cum? 3. An B. Maria man-
ferit Virgo post partum? 4.
An Petrus Apostolus fuerit
Romanæ Ecclesiæ Episcopus?
5. An Symbolum fidei sit verè
Canonicum, & Apostolicum?
6. An in veteri Testamento
fuerit aliquod externum re-
medium pro feminis contra
peccatum originale, &c.

§. IV.

28 **P**ROBATUR 4. Ca-
tholicor. senten-
tia. Nam certum est, in veteri
Testamento omnes controver-
sias legales, quæ erant majo-
ris momenti, à Summo Sacer-
dote, seu Pontifice, tanquam
à Supremo in terris Judice,
non autem à Scriptura diri-
mi, ac definiri potuisse. Hoc
testatur Josephus lib. 2. con-
tra Apionem, cum ait: „ Pon-
„ tifex ante alios Sacerdotes
„ Deo sacrificat, leges custo-
„ dit, dijudicat controversias,
„ convictos delicti punit: cui
„ qui non obedit, is pœnas
„ luit, tanquam in Deum
„ im-

„ impius. Et manifestè colligitur ex illo Deut. 17. v. 8. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram. & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequarisque sententiam eorum, nec de linabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille.*

29 Porro, quod Scriptura ipsa per se nec fuerit, nec potuerit esse iudex hujusmodi controversiarum, facile probari potest. Nam Scriptura, quæ tunc extabat, præsertim primis aliquot sæculis, non erat ferè alia, quam lex Mosaisca, seu volumen fœderis, ac Deuteronomij. De hoc autem volumine tria sunt certa. Primò, primarium ipsius exem-

Tom. III.

plar, quod Autographum vocant, fuisse conscriptum à Moyse, & à Sacerdotibus positum in arca fœderis Domini, ibique asservatum, ut esset authenticum instrumentum, ex quo certo, ac legitime constare posset, quænam esset Dei voluntas, & dispositio: Deuter. 31. v. 24. Secundò, interpretationem illius, in re dubia, commissam fuisse Sacerdotibus, ac potissimum Summo Sacerdoti, seu Pontifici: Deut. 17. v. 8. & Aggæi 2. v. 12. & Malach. 2. v. 7. Tertiò, hoc ipsum exemplar authenticum semel tantum in septennio, quando erat annus remissionis, debuisse à Sacerdotibus prælegi universo populo in solemnitate Tabernaculorum: Deut. 30. v. 10. Hinc sequitur primò, populum non habuisse primarium, & authenticum exemplar legis Mosaiscæ, sed solos Sacerdotes. Si ergo extra solemnitatem Tabernaculorum, quodcumque alio tempore septennij orta fuisset aliqua controversia legalis, populus non potuisset consulere authenticum exemplar, quod non habebat, sed debuisset adire Sacerdotem, & ab eo, tanquam ordinario iudice, petere sententiam definitivam. Secundò sequitur, etiam si populus habuisset exem-

Ggg plar,

plar, non tamen potuisset ex eo controversiam ullam dirimere; Non enim populi, sed Sacerdotis, & maxime Pontificis erat legem Mosaicam, ex qua nascebantur controversiæ, interpretari.

30 Sed quæres, *quare interpretatio legis, & consequenter decisio controversiarum legalium pertinuerit potius ad Pontificem, quam ad alios?* Ratio dubitandi est, quia poterat fieri, ut non minus alij essent periti in lege, quam Pontifex: immo etiam magis. Respond. Si spectemus industriam humanam, certum est, non minus alios, quam Pontificem, potuisse legem intelligere, & interpretari. Si autem spectemus assistentiam Spiritus Sancti, quæ sanè potissimum in hoc negotio spectandum est, ea Pontifici potius, quam alijs, fuit communicata. Exemplum habemus in Moyse. Nam Deus concessit illi majorem assistentiam, quam Septuaginta Senioribus, qui illi in hoc officio subserviebant. Hoc colligitur ex illo Num. 11. v. 17. *Dixit Dominus ad Moysen: Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Ubi per spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiri-

tur in iis, qui rectè volunt alios gubernare, & eorum controversias dirimere. Est ergo hic sensus: *Auferam de spiritu tuo, & tradam eis*, idest, dabo illis donum gratiæ, sed infra illud donum, quod tu habes. Tibi, qui supremus Judex es, plus dari oportuit, quam illis, qui tibi subiecti sunt.

31 Quæres 2. *An Pontifex in decisione controversiarum fuerit Judex infallibilis?* Respond. Omnino fuit infallibilis. Quod tripliciter probo. *Primò*, ex discrimine; quod erat inter Summ. Pontificem, & alios inferiores Judices. Nam quando oriebatur aliqua controversia difficilior, in cujus decisione inferiores Judices, vel dissentiebant, vel veritatem attingere non poterant, volebat Deus, ut partes litigantes deferrent eam ad Pontificem, in superiori Concilio præsentem, cum hac promissione, quod ab eo accepturi essent *judicii veritatem*: Deut. 17. v. 9. At si Pontifex in tali casu fuisset fallibilis, non accepissent ab eo *judicii veritatem*, nec promissio Dei fuisset impleta: Ergo dicendum est, in tali casu falli non potuisse. *Secundò*, ex mandato Dei. Nam Deus sub pœna mortis mandabat omni-

nibus, ut acquiescerent sententiæ Pontificis, Deut. 17. 12. At certum est, non mandasse, ut acquiescerent sententiæ falsæ, præsertim in negotio fidei, ac religionis: Ergo certum est, sententiam Pontificis, præsertim in negotio fidei, ac religionis, non potuisse esse falsam, sed ex peculiari Dei assistentia infallibilem. Tertiò, ex parte litigantium. Nam si Pontifex, quando publicè in Concilio pronuntiabat sententiam, potuisset falli, vel à legitimo Scripturæ sensu aberrare, nunquam litigantes, qui illum consulebant, fuissent securi. Cùm ergo sub pœna capitis tenebantur sequi illius decisionem? Cùm altera pars cum tantò onere, debebat subiacere sententiæ contra se latæ, quam poterant suspicari falsam, & iniquam esse? Denique, cùm totus populus in negotio religionis jubebatur id sequi, quod Pontifex judicabat sequi oportere, si Pontifex errare poterat?

§. V.

32 **P**robatur 5. ex usu, & praxi novi Testamenti. Tempore Apostolorum fuit orta controversia de circumci-

sione: An, scilicet, novi Christiani, qui tunc fidem Evangelij recipiebant, non possent salvari, nisi etiam circumciderentur, & legalia servarent? Quæ controversia potissimum intelligebatur de gentilibus ad fidem conversis. Erat autem duplex de hac re sententia. Una quorundam, qui ex Judæis facti erant Christiani, qui dicebant, gentiles per fidem Christi non posse salvari, nisi circumciderentur, & cæremonias legis Moisaicæ observarent. Altera Pauli, & Barnabæ qui asseriebant non opus esse circumcisione, & observatione legalium. Actor. 15. v. 1. At quomodo decisa, & finita est hæc controversia? An ad solam Scripturam, tanquam ad communem Judicem delata est? Nihil minus. Sed potius ex consensu utriusque partis delecti sunt aliqui, qui Jerosolymam irent ad Apostolos, ut ipsi in solemani Concilio de tota re cognoscerent, & definitivam sententiam pronuntiarent. Quod & factum est. Nam ex una parte designati sunt Paulus, & Barnabas: ex altera alij: qui simul Jerosolymam profecti Apostolos, & seniores adierunt. Hi, coacto Concilio, & invocato Spiritu Sancto, responderunt his verbis: *Visum*

Ggg 2

est

est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. Quæ verba per modum Epistolæ Missæ sunt ad gentiles Christianos, de quibus agebatur. Et sensus est. Non volumus vobis imponere onus circumcisionis, & legalium, quod grave est: sed abstinete ab his, quæ jam dicta sunt, quod grave non est.

33 Hic duo, quæ ad rem faciunt, notanda sunt. Primum est, quod hæc controversia de circumcisione, & legalibus sufficienter potuisset determinari per Paulum, & Barnabam, qui ambo erant & Apostoli, & Prophetæ, & Doctores; Act. 13. v.1. Ambo à Spiritu Sancto speciatim delecti, ut Evangelium gentibus prædicarent; Act. 13. v.2. Et jam re ipsa illud prædicaverant in multis locis, ac Provincijs, Act. 14. v.26. Neuter tamen voluit hoc officium usurpare, ut suo exemplo docerent, hujusmodi controversias, quæ fidem, ac religionem concernunt, ad Ordinarios Ecclesiæ Prælatos, vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere.

34 Alterum est, quod in Concilio Apostolorum, in quo controversia illa proposita, & definita est, nullum Scripturæ testimonium, quod directe ad circumcisionem pertineret, allatum sit: cum tamen in utramque partem non de futura fuissent testimonia, si ex illis solis oportuisset litem finire, ac terminare. Nam pro circumcisione adduci potuisset illud Gen. 17. 10. „Hoc est pactum „meum, quod observabitis „inter me, & vos, & semen „tuum post te. Circumcidetur „ex vobis omne masculinum, „& circumcidetis carnem præputij vestri, ut sit in signum „foederis inter me, & vos, &c. „Tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & qui, „cumque non fuerit de stirpe „vestra: Eritque pactum meum „in carne vestra in fœdus æternum. At si pactum est æternum, ut hic dicitur, semper servari necesse est, etiam in lege Evangelica, nec solum à Judæis, sed etiam ab alijs, qui non sunt de stirpe Judæorum. Contra vero occurrebat illud Deuteron. 30. v.6. *Circumcidet Dominus tuus cor tuum, & cor seminis tui.* Ubi insinuat circuncisionem carnis non duraturam in novo Testamento, sed ei succelluram

cir-

circumcisionem cordis. Sicut etiam Jerem. 4. v. 4. *Circumcidimini Domino, & auferte præputium cordium vestrorum.* Quasi dicat. Non requiro circumcisionem carnis, sed cordis, quæ consistit in interna contritione, & dolore de peccatis. Hæc, & similia utrinque adduci poterant ex Scriptura. At factum non est: sed Apostoli in Concilio congregati, ex directione, & assistentia divina, quam Christus promisserat illis, & eorum successoribus, sententiam protulerunt.

35 Post tempora Apostolorum alia, atque alia controversiæ diversis locis, ac ætatibus exorta sunt, quas similiter à Pontifice Romano, vel à Concilio ab eo approbato decisas, ac diremptas esse ex Historijs Ecclesiasticis notum est. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti, & damnati sunt. Producam exempla aliquot illustriora, quæ primum occurrunt. *Prima* controversia fuit, an Pascha deberet celebrari cum Judæis decima quarta primi mensis, ut volebant multi in Asia, qui propterea Quatuordecimani appellati sunt. An vero tantum die Dominica, sicut nunc fit? Hæc tandem post multa Concilia Episcopo-

rum decisa, ac finita est à Victore Papa, ann. 189. *Secunda:* An Ecclesia posset illos absolvere à peccatis, qui post baptismum lapsi essent? Negavit Novatianus. Sed damnatus est in Concilio Romano sub Cornelio Papa, ann. 255. *Tertia:* An in Deo sint tres personæ realiter distinctæ? Negavit Sabellius, asserens, unam tantum esse personam, quæ habet tria officia, Creationis, Redemptionis, & Sanctificationis. Sed damnatus est in Concilio Alexand. tempore Sylvestri Papæ, ann. 319. juxta Baronium.

36 *Quarta:* An Christus sit purus homo, sicut ceteri mortales, & nihil amplius habeat in natura, & hypostasi, quam nos habemus? Affirmavit Paulus Samosatenus: sed damnatus est in Synodo Antiochena, tempore Dionysij Papæ, ann. 266. juxta Baron. *Quinta:* An Christus sit Verbum Patris æternum, & ejusdem cum Patre substantiæ? Negavit Arius, asserens esse Verbum Verbi, non ab æterno, sed in tempore à Deo ex nihilo creatum, & alterius à Deo substantiæ: ac proinde Deum non semper Patrem fuisse, sed tempus aliquando extitisse, cum non esset Pater. Sed damnatus est in generali Concilio Nicæ-

no I. sub Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, ann. 325. Videantur duæ Epist. Alexandri Episcopi Alexandrini, quarum una extat apud Socratem, lib. 1. cap. 3. altera apud Theodoretum, lib. 1. cap. 4. *Sexta*: An in Christo sint duæ personæ; sicut sunt duæ naturæ divina, & humana? Affirmavit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus. Sed damnatus est in generali Concilio Ephesino, sub Cælestino Papa, & Theodosio Imperatore, ann. 454. & prius à Cyrillo in Concilio Alexandrino, ann. 431. Vide Baron. *Septima*: An in Christo sint duæ naturæ? Euthyches, & Dioscorus dixerunt, ante unionem hypostaticam fuisse duas naturas, divinam, & humanam: post unionem duas in unam coaluisse, & unam factam esse. Sed damnati sunt in generali Conc. Chalcedonensi, sub Leone Papa, & Marciano Imperat. ann. 454.

37 *Octava*: An in Christo sit una tantum voluntas? Macharius, Antiochenus Patriarcha, Cyrus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus, & quidam alij, tamen agnoscerent in Christo duas naturas, dixerunt tamen unam tantum esse voluntatem, nempe divi-

nam, ut refert D. Thom. in 3. part. q. 18. art. 1. Ideoque Monothelitæ appellati sunt. Eorum sententia damnata est in generali Conc. Constantinopolitano III. sub Agathone Papa, & Constantino IV. Imperatore, ann. 679. *Nona*: An Spiritus Sanctus sit Deus? Negarunt Macedoniani. Hi damnati sunt in generali Concil. Constantinopolitano I. sub Damaso Papa, & Theodosio Imperat. ann. 383.

38 *Decima*: An baptizmus repeti, seu reiterari possit? Quæ controversia dupliciter potest intelligi. Primo: An baptizmus, si semel validè collatus sit, repeti possit? Affirmavit Marcion, teste Epiphania hæresi 42. ubi de Marcione sic scribit: „Cum corruptiss., set in civitate sua Virginem, „ & aufugisset, atque in mag., „ no delicto inventus esset, „ excogitavit prestigiator sibi „ ipsi secundum lavacrum, as., „ ferens licere usque ad tria „ lavacra, hoc est, tres baptiz., „ mos dare in remissionem „ peccatorum: quod si quis „ lapsus esset post primum, „ poenitentia acta, accipiat se., „ cundum; & tertium simili., „ ter, si in delicto post secu., „ dum comperiat. Secun., „ do, an baptizmus, qui ab hæ-

hæreticis collatus est, repeti possit? Affirmarunt Donatistæ; qui baptizatos à Catholicis rebaptizabant, teste Aug. in lib. de Hæresibus, c. 69. eo quod Catholicos haberent pro hæreticis, & baptismum ab hæreticis collatum putarent esse invalidum. Hi damnati sunt in Conc. Romano, sub Melchiade Papa, ann. 313. apud Baron.

39 *Undecima*: An homo sine gratia Dei per solas naturæ vires possit implere legem, si velit? Affirmarunt Pelagius, & Cœlestius. Sed damnati sunt in Concilio Carthaginensi, & Milevitano, sub Innocentio I. ann. 416. juxta Baronij computum. *Duodecima*; An parvuli nascantur in peccato originali, & ad illud peccatum abolendum indigeant Baptismo? Negarunt iidem Authores Pelagius, & Cœlestius, teste Aug. in lib. de Hæres. c. 88. ubi de illis sic habet: *Parvulos etiam negant, secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima natiuitate contrahere. Sic enim eos sine ullo peccati originalis vinculo asserunt nasci, ut prorsus non sit, quod eis oporteat secunda natiuitate dimitti: sed eos propterea baptizari, ut regeneratione adoptati admittan-*

tur ad Regnum Dei, de bono in melius translati, non ista renovatione ab aliquo malo obligationis veteris absoluti.

Hic error damnatus est in Conc. Milevitano, cap. 2. & postea à Zosimo Papa, ut testatur idem Aug. in lib. de Peccato origin. c. 6. & sequentibus.

40 In his, & similibus controversijs tria consideranda sunt. Primò, quòd altera pars litigantium clare, & perspicue damnata sit. Secundò, quòd hæc condemnatio facta sit ab Ecclesia Catholica, tanquam à Iudice: quæ aliquando tollit sententiam per Pontificem, qui est caput, seu Pastor Ecclesiæ: aliquando per Concilia, quæ repræsentant Ecclesiam. Tertiò, quod Lutherani, & Calvinistæ agnoscant hanc damnationem legitime factam esse. Fatentur enim Novatianum, Sabellium, Samolatenum, Arium, Nestorium, Euthychen, & Dioscorum, Monothelitas, Macedonianos, Donatistas, Pelagianos merito damnatos esse, & pro hæreticis haberi oportere. Nec aliunde, quam ex Catholice Ecclesiæ decisione. Quod si sola Scriptura esset Iudex, & Ecclesia suam sententiam non interposuisset, in hodiernum usque diem durarent istæ controversiæ, nec adhuc

adhuc clarè, & palam omnibus constaret, supradictos Autores pro hæreticis habendos esse. Nunc, cum ab Ecclesia damnati sint, res certa, & indubitata est.

41 Dices: Quid si Ecclesia errasset in ferenda sententia? Respond. Hoc tantumdem est, ac si dicas: Quid si Christus, Apostoli, ac Prophetæ mentiti essent? Nam illi testati sunt, Ecclesiam errare, aut deficere non posse. Est enim, ut loquitur Christus, *Fundata supra petram, & portæ inferi non prevalebunt adversus eam*, Matth. 16. v. 18. *Est columna, & firmamentum veritatis*, 1. Timoth. 3. 15. *Jaspis est propugnaculum ejus*, Isai. 54. v. 4. 12. & 17. *Nunquam confundetur neque erubescet. Et omnis lingua resistens illi in judicio condemnabitur*.

42 Sed instat Gardius Lutheranus, Ecclesiam dupliciter fumi posse. 1. Pro tota Ecclesia collectivè sumpta, quatenus constat ex omnibus fidelibus, qui toto orbe dispersi sunt. 2. Pro Concilio Episcoporum, quod repræsentat Ecclesiam. At igitur, Ecclesiam priori modo sumptam errare non posse; posteriori non solum posse, sed etiam errasse. Quod probat duplici-

ter. 1. Authoritate Bellarmini, qui fateatur Concilia, tam generalia, quam particularia errare posse, quando non accedit confirmatio Pontificis. 2. Exemplo variorum Conciliorum, quæ re ipsa errarunt. Adducit autem duo genera Conciliorum: alia, quæ errarunt ex concessione Catholicorum: alia, quæ absolute errarunt. Prioris generis sunt hæc. 1. Ariminense, Seleucium, & Ephesinum II. fatente Bellarmino. 2. Constantinopolitanum I. & Calcedonense, decernendo, Episcopum Constantinopolitanum debere esse parem, & æqualem Romano Pontifici. 3. Constantiense, & Basiliense definiendo Concilium esse supra Papam. Posterioris sunt hæc. 1. Neocæsariense, decernendo, Presbyterum non debere interesse secundis nuptijs. 2. Carthaginense IV. statuens, Episcopum non debere legere libros gentilium, nec rei familiaris curam gerere. 3. Toletanum I. definiens eum, qui pro uxore habet concubinam, à communione repellendum non esse. 4. Nicænum II. sanciens cultum, & adorationem imaginum. 5. Constantiense, adimens laicis communionem Calicis. 6. Tridentinum, statuens plurima decreta contra

Scripturam, & consensum Patrum, ut Kemnitius ad oculum demonstravit.

43 Certe oleum, & operam perdit Gardius. Primò, quia nos fatemur concilia errare posse, nisi à Pontifice sint approbata. Et hanc scit nostram esse sententiam. Cùt ergo tot exempla accumulatur, ut id probet, quod nos ultro damus? Duplici, ut opinor, de causa id facit. 1. Ut simpliciores Lutherani concipiant magnam opinionem de Gardio, quasi is illustrarit, & examinaverit omnia Concilia, quæ hæcenus in Ecclesia celebrata sunt. Si scirent, illum ex Bellarmino Catholico, & Hannio Lutherano transcripsisse, non tanti eum æstimerent. 2. Ut etiam Catholicis, præsertim rudioribus, possit persuadere, non temerè tot Concilia ab ipso citata esse. Sed non obtinebit quod vult. Notæ sunt Prædicantium imposturæ, ut facile caveri, & contemni queant.

44 Deinde multa ex ijs, quæ dixit, falsa sunt. Ac primo falsum est, Concilium Constantinopolitanum primum decrevisse, Episcopum Constantinopolitanum debere esse parem, & æqualem Episcopo Romano. Nusquam hoc invenio in Concilio. Invenio quidem, cap. 5. hæc verba:

Tom. III.

Constantinopolitana Civitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quod sit nova Roma. Sed aliud est esse parem, & æqualem Episcopo Romano, aliud esse proximum post Episcopum Romanum. Hoc posterius invenio. Prius non item.

45 Secundo falsum est errasse Concilium Carthaginense quartum, statuendo, Episcopum non debere legere libros gentilium, nec rei familiaris curam gerere. Nullus hic error est, sed præceptum, vel consilium Ecclesiasticum. Potest enim Ecclesia suadere, vel etiam legitimis ex causis mandare, ut Episcopi abstineant à lectione librorum Gentilium, & vacent lectioni Scripturarum, & SS. Patrum. Similiter, ut non impliceant se curis, & negotijs secularibus, sed occupentur officio Pastoralis, quod ipsis incumbit. Et hoc est conforme Scripturæ, 1. Timoth. 4. 16. *Attende tibi, & doctrinæ: insta in illis.* Et 2. Timoth. cap. 2. v. 4. *Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus.* Et Act. cap. 6. v. 2. *Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.*

46 Tercio falsum est errasse Concilium Toletanum I. definiens eum, qui pro uxore

Hhh

ha-

habet concubinam, à communione repellendum non esse. Non est error Concilij, sed imperitia Gardij. Concilium Can. 17. sic habet: *Si quis habens uxorem fidelem, & concubinam habeat, non communicet. Ceterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur: tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubine (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus. Alias vivens abjiciatur, donec desinat, & ad poenitentiam revertatur.* Ubi per concubinam non intelligitur fornicaria, quæ extra matrimonium vivit, ut putat Gardius, qui Canonem non examinavit, sed uxor, quæ sine externa solemnitate viro conjuncta est, ut patet ex Jure Canonico apud Gratianum dist. 34. can. 3. ubi sic dicitur: *Concubina autem hic intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis unita est, & conjugali affectu adsciscitur. Hanc conjugem facit affectus: concubina vero lex nominat.* Et Gloss. ibid. *Accipitur hic concubina, quæ cognoscitur uxoris affectu, sed non fuit ducta cum solemnitate. Et talem lex concubinam vocat.* Itaque is, qui non duxit uxorem cum solemnitate, sed tamen habet concubinam,

quam affectu maritali accepit sine solemnitate, non propterea repellendus est à communione. Nihil erroris hic est. Eodem sensu loquitur Isidorus de distantia novi, & veteris Testamenti, cum ait: *Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum aut uxorem, aut certe loco uxoris (si conjux deest) concubinam.* Refertur apud Gratian. loc. cit. cap. 5. Videatur Aug. lib. de bono conjug. cap. 5.

47. Quarto, falsum est, errasse Concilium Nicænum II. sanciendo cultum, & adorationem Imaginum. Itemque Constantiense, adimendo laicis communionem Calicis. Gardius quidem dicit errasse, sed non probat. Eodem jure liceat nos dicere, Gardium errare. Sed extant de utroque puncto doctissima controversiæ jam pridem à nostris conscriptæ, & divulgatæ. Eas oppugnet ipse, si vir est.

48. Quinto, falsum est, Concilium Tridentinum sanxisse plurima decreta contra Scripturam, & consensum Patrum. Nec aliunde hoc probat Gardius, quam auctoritate Kemnitij Lutherani, qui propter apostatissima mendacia, quibus searant ipsius libri contra Concilium Tridentinum.

dentinum, merito infamis est.

§. VI. In hoc matro-
-q. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

49. **P**robatur 6. ex analo-
-giam. **J**udicis contro-
-versiarum Civilium, & Poli-
-ticarum. Inter res fidei, ac
-religionis ex una parte, & in-
-ter res civiles, & politicas
-ex altera potest spectari mul-
-tiplex analogia. 1. Sicut in
-politicis, ac civilibus saepe
-oriuntur lites, ac controversia,
-quæ requirunt aliquem Judi-
-cem, qui sententiam ferat
-inter partes litigantes, sic
-etiam in fide, ac religione. 2.
-Sicut in controversijs civili-
-bus distinguuntur hæc tria, Ju-
-dex, Lex scripta, & consue-
-tudo; sic etiam in controver-
-sijis fidei hæc tria, Judex,
-Scriptura utriusque Testamen-
-ti, & Traditio. 3. Sicut Prin-
-ceps, vel Magistratus sæcula-
-ris fungitur officio Judicis in
-decisione controversiarum ci-
-viliū; sic etiam Princeps Ec-
-clesiæ, vel Synodus Ecclesias-
-tica fungitur officio Judicis
-in decisione controversiarum
-fidei. 4. Sicut lex scripta est
-quasi norma quædam, seu re-
-gula, quam sequitur Judex
-sæcularis in decidendis contro-
-versijs civilibus; sic etiam
-Scriptura utriusque Testamen-
-ti est quasi norma quædam,

seu regula, quam sequitur
-Judex Ecclesiasticus in deci-
-dendis controversijs fidei. 5.
-Sicut sola lex scripta non est
-sufficiens, & integra norma
-omnium controversiarum ci-
-viliū, sed lex scripta, &
-consuetudo simul; sic etiam
-sola Scriptura utriusque Tes-
-tamenti non est sufficiens, &
-integra norma omnium con-
-troversiarum fidei, sed Scrip-
-tura, & traditio simul. 6.
-Hæc clara sunt. Nihil-
-ominus, ne quis dubitet, sin-
-gula breviter explicavimus: Ac
-primò, quod Princeps, vel
-Magistratus Sæcularis funga-
-tur officio Judicis in contro-
-versijs civilibus, non eget lon-
-ga probatione. Hoc enim tes-
-tatur quotidiana experientia
-in omnibus Regnis, ac Pro-
-vincijs. Nam ubique conten-
-tiones, & causæ civiles defe-
-runt ad Principem, vel Ma-
-gistratum Sæcularem, quem
-partes litigantes agnoscunt
-pro legitimo suo Judice. Quod
-etiam ex utroque jure, tam
-Civili, quam Canonico notis-
-simum est. Nam in utroque
-extant tituli: *De officio Judi-
-cis ordinarij, & delegati*. Nec
-ullus in hac re tam peregri-
-nus, aut stupidus est, ut per
-Judicem ordinarium, aut de-
-legatum intelligat Legem scrip-
-tam, cum constet illum esse

ordinarium, qui ordinariam habet jurisdictionem, & potestatem: illum vero delegatum, qui accepta ab ordinario potestate, vicem illius gerit.

51 Deinde, quod lex scripta non possit esse Judex, facile probari potest. Et quidem in his tribus casibus. Primò, quando ipsa obscura, aut ambigua est: Tunc enim opus est alio Judice, seu interprete qui mentem illius explicet. Secundò, quando una lex videtur alteri repugnare, quod frequentissimè contingit: Tunc etiam Judex adhibendus est, qui eas inter se conciliet. Tertiò, quando verba legis, quæ generalia sunt, restringenda essent in aliquo casu, & tamen restricta non sunt. Quod tunc fit, quando occurrit aliquis casus particularis, quem Legislator, cum legem conderet, non prævidit eventurum: etsi prævidisset, non voluisset illum sub lege sua comprehendere. In tali igitur casu contra legis verba judicandum est. Et quis erit tunc Judex? Non lex ipsa. Nam illa seipsam non destruit, aut judicat. Alius ergo distinctus à lege.

52 Postremo, quod sola lex scripta non possit esse sufficiens norma pro decisione quarumcumque controversia-

rum civilium, sed præter legem scriptam admittenda sit etiam consuetudo, certissimum est apud Jurisconsultos. Ac potissimum in duplici casu. Primò, quando movetur aliqua controversia, de qua nulla extat lex scripta. Tunc enim consuetudo, si adsit, vim legis obtinet, juxta illud: *Ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio, non minus, quam ea, quæ scripta sunt, jure servantur.* L. 35. ff. de Legib. Secundò, quando extat quidem lex scripta, sed ambigitur de mente, ac sensu illius, nec aliunde, quam ex consuetudine, & traditione de ea constare potestatem potest. Tunc enim locum habet illud: *Optima legum interpretes est consuetudo*, L. 37. ibid. Itemque illud: *Imperator noster Severus rescripsit, in ambiguitatibus, quæ ex legibus profisciscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuo similiter judicatarum auctoritatem vim legis obtinere deberet*, L. 38. ibid.

53 Dices. Quid si occurrat aliqua controversia, quæ nec ex lege scripta, nec ex consuetudine definiiri possit? quæ tunc erit norma, quam Judex sequi debet? Respond.

Tunc

Tunc ex naturali æquitate debet rem componere. Hoc tunc potissimum fit, quando occurrit aliquis casus, qui comprehenditur quidem sub verbis legis, non tamen sub mente Legislatoris, ut dictum est. Tunc enim Judex ex æquo, & bono debet sententiam pronuntiare. Idem fieri potest in controversiis fidei, aut religionis. Nam si occurreret aliqua controversia, quæ neque apertè ex Scriptura, neque ex Traditione decidi possit, recurrendum esset ad auxilium Spiritus Sancti, qui tametsi in omni casu implorantibus adesse solet, in hoc tamen speciatim doceret nos omnem veritatem, ut Christus promissit. Et hoc remedio usi sunt Apostoli in Concilio Jerosolymitano, ubi agebatur de circumcissione, & observatione legalium.

OBJECTIONES ADVERSARIORUM DILUUNTUR.

34 **P**rima sumitur ex illo Isaï. 8. v. 20. *Ad legem magis, & ad testimonium.* Hinc colligunt, Judæos in veteri Testamento, quandocumque oriebatur aliqua controversia, ex mandato Dei missos fuisse ad legem, & testimonium, idest ad Scripturam,

tanquam ad Judicem. Sed valde errant. Primò, quia jam supra ostensum est Judicem controversiarum in veteri Testamento non fuisse Scripturam, sed Pontificem. Secundò, quia illa verba, *Ad legem, & ad testimonium*, multo aliter accipienda sunt, quam putant adversarij, ut patet ex præcedentibus, quæ sic habent: *Cum dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à divinis, & qui strident incantationibus suis: Nunquid non populus à Deo suo requireret pro vivis, ac mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium.* Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Ubi diserte agitur contra illos, qui de futuris eventibus solent consulere Pythoniassas, & Ariolos, & remittuntur partim ad legem, quæ id prohibebat, (Deuter. 18. v. 9.) *Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniat in te, qui pythones consulat, aut divinos, aut quærat à mortuis veritatem: partim ad testimonium Prophetarum, qui à Deo constituti erant, ut futura prædicerent.* 3. Reg. 22. v. 7. *Dixit autem Josaphat, Non est hic Propheta Domini quis.*

quispiam, ut interrogemus per eum?

55 Igitur sensus illorum verborum, *ad legem magis, & ad testimonium*, est hic: si vultis fieri certiores de futuris eventibus, non debetis consulere Pythonissas sicut fecit Saul, 1. Reg. 27. 7. quia hoc Deus per legem suam fieri prohibuit, ad quam vos remitto: sed consulite Prophetas Domini quorum officium est de futuris prænunciare. Quid hoc facit ad Judicem controversiarum? Nihil penitus. Nisi adversarii velint hoc modo ratiocinari: De futuris eventibus non licet consulere Pythonissas: Ergo sola Scriptura est Judex controversiarum. Ineptissimè. Et tamen, quod mireris, præcipui illorum Rabbini sic ineptiunt. De quibus benè præmonuit nos Christus: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.*

56 Sed duo contra hanc solutionem opponit Gardius. Primò, in tota Scriptura nulum locum monstrari posse, ubi vox *Testimonij* significet testimonium Prophetarum futura prædicentium. At nos monstrabimus locum, Act. 10. v. 43: „Huic omnes Prophetae, testimonium perhibent, re- „ missionem peccatorum acci- „ pere per nomen ejus omnes

„ qui credunt in eum. Deinde opponit legem, & testimonium pro eodem accipi, nempe, pro Scriptura. Et contineti generale mandatum, quo omnes, in quibuscumque rebus dubijs obligari sunt recurrere ad solam Scripturam. Non ita est. Tametsi enim verum sit, legem, & testimonium aliquando sumi pro eodem, quod non negamus: tamen hoc loco distincta sunt. Et per legem intelligitur Lex illa particularis, de qua dixit: „ Quan- „ do ingressus fueris terram, „ quam Dominus tuus dabit „ tibi, cave, ne imitari velis „ abominationes illarum gen- „ tium: nec inveniatur in „ te, qui pythones consu- „ lat, aut divinos, aut quæ- „ rat à mortuis veritatem. Et per testimonium intelligitur responsum Sacerdotum, & Prophetarum, quod viva voce soliti erant dare, quando in rebus dubijs à populo, vel Rege consulebantur.

57 Hoc dupliciter probamus. Primò, quia si lex, & testimonium loco cit. sumeretur pro Scriptura, & mandatum esset, ut Judæi in rebus dubijs recurrerent ad solam Scripturam, ut Gardius interpretatur; jam omnes illi peccassent contra hoc mandatum, qui in rebus dubijs consulebant

bant Prophetas, & Sacerdotes, ut David, Josaphat, & alij plures in Scriptura laudati. Immo Deus dedisset duo contraria mandata: Unum, quo juvebantur in rebus dubijs consulere solam Scripturam, ut vult Gardius. Alterum, quo juvebantur consulere Sacerdotes, & Prophetas, Deuter. 17. 8. & cap. 18. v. 15. Hæc absurda sunt: Ergo & illud ex quo sequitur.

§ 8. Secundo, quia si Judæi de iis omnibus, de quibus gentiles consulebant Pythones, & Ariolos, debuissent consulere legem, & testimonium, idest, solam Scripturam, ut Gardius contendit, debuissent etiam consulere solam Scripturam de futuris eventibus, de quibus vel maxime gentiles consulebant Pythones, & Ariolos: At Scriptura nihil determinate poterat pronuntiare de futuris eventibus: Ergo frustra illam consulissent. Deus autem nihil frustra mandat fieri. Dabo exemplum, quo res illustretur. Josaphat Rex Juda volebat scire, quis esset futurus eventus, si obsideret Ramoth Galaad? An, scilicet, posset eam expugnare, nec ne? Quid ergo fecit? Consuluit Prophetam, ut viva voce responsum ab eo acciperet: 3. Reg. 22:

v. 5. Idem in simili casu fecerunt David, & alij. Et recte. Frustra ergo urgent adversarij ad solam Scripturam remissos esse.

§ 9. Secunda objectio sumitur ex illo Joan. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas*. Ecce, inquit, adversarij, Christus remittit nos ad Scripturam, tanquam ad Judicem controversiarum. Hoc certe non dicerent, si intelligerent mentem Christi. Christus in illo cap. disputat cum Judæis, qui negabant ipsum esse Filium Dei. Ipse autem probat se esse, quatuor testimonijs. Primò, testimonio Joann. Baptistæ, *Vos, inquit, misistis ad Joannem, & testimonium perhibuit veritati*. Erat autem hoc ipsius testimonium: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Et iterum: *Ego testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei*, Joan. 1. v. 34. Secundo, Testimonio miraculorum, quæ patrabat. *Ego, inquit, habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me*. Tertiò, testimonio Dei Patris. *Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me*; nempe cum dixit de Cælo: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene*

nè complacui, ipsum audite. Matth. 3. vers. 17. & Luc. 9. v. 35. Quarto, testimonio Scripturarum veteris Testamenti. *Scrutamini, ait, Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere, & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Quasi dicat: Si non vultis recipere tria priora testimonia, quæ tamen efficacissima sunt; (alioqui illa non produxissim) saltem non potestis rejicere testimonium Scripturarum, de quibus tantopere gloriamini. Illæ ipsæ, si attente scrutamini, perhibent testimonium de me, quod sum Messias à Deo promissus. Quare ergo non creditis?

60 Hinc concludimus. Adversarios ex hoc loco seipfos potius, quam nos oppugnare. Nam ipsi contendunt, solam Scripturam esse Judicem controversiarum: Et Christum ad solam Scripturam nos remittere. At contrarium verum est. nam Christus in controversia, quam habebat cum Judæis: *An ipse esset Filius Dei?* Non remissit illos ad solam Scripturam, sed primo ad Testimonium Joannis Baptistæ: deinde ad testimonium miraculorum, quæ ostendebant ipsum esse Deum: postea ad testimonium Dei Patris, qui voce de Cælo

delapsa idem confirmabat: Denique, ut omnia experiretur, ad testimonium Scripturarum.

61 Nos Catholici in hac re Christum imitamur. Nam in controversijs, quas habemus cum adversarijs, non solum utimur testimonio Scripturæ, sed etiam SS. Patrum, Matris Ecclesiæ, & miraculorum, quæ sæpè fiunt pro confirmatione nostræ fidei. Adversarij autem, quasi Christo prudentiores essent, nihil volunt audire, nisi ex solis Scripturis. In quo similes sunt Judæis, contra quos Christus agit. Nam Judæi repudiato quocunque alio testimonio, solam Scripturam admittebant. Et hanc ipsam neque tunc intellegebant, neque adhuc intelligunt, ut testatur Apostolus 2. Cor. 3. v. 14. cum ait: *Obscurati sunt sensus eorum.* Et infra: *Usque in hodiernum diem: cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.* Idem adversarijs nostris, qui in hac causa Nepotes illorum sunt, accommodari potest.

62 Tertia sumitur ex illo Act. 17. v. 11. *Quotidiè scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.* Hic iterum clamant adversarij, Bercenses non temere credidisse, quæ ab Apostolis dicebantur, sed omnia examinasse juxta normam Scrip-

Scripturæ : Æquum igitur esse, ut nos illorum exemplum imitemur, & solam Scripturam pro norma, ac Judice agnoscamus. Sed frustra. Quod facile constabit, si constet de re ipsa, de qua tunc agebatur. Ea fuit hujusmodi: Apostolus Paulus, ut expressè habetur in eodem capite, primam quidem Thessalonicæ, deinde apud Berœnses, differebat *ex Scripturis, adaperiens, & insinuans, quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis: & quia hic est Jesus Christus, quem ego annuntio vobis*. Quid vero Berœnses? sequitur ibidem: *Susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hac ita se haberent.*

63 Igitur hic est sensus illius loci: Berœnses cum audirent, Paulum citare quædam testimonia Scripturæ veteris Testamenti, quibus adstruebat Christi mortem, & resurrectionem, scrutabantur, an ijs ipsis testimonijs consentanea essent, quæ à Paulo dicebantur. Non quidem eo animo, quasi dubitarent de morte, & resurrectione Christi, quippè quæ jam satis confirmata erat ab Apostolo per virtutem miraculorum, 1. Thessal. 1. v. 5. sed ut magis in fide confirmarentur, si viderent ea, quæ

Paulus prædicabat, multo ante per Prophetas fuisse prævisum, & præsignificatum.

64 Ex hoc sensu, quid, obsecro, concludunt adversarij? Nihil ad rem, de qua agitur. Nisi forte sic velint concludere: Berœnses scrutabantur testimonia Scripturæ à Paulo citata: g. sola Scriptura est Judex controversiarum. Quod perinde est, ac si dicas: Lutherani scrutantur testimonia Augustini à Bellarmino citata: Ergo solus Augustinus est Judex controversiarum. Vel sic: Rustici scrutantur testimonia Lutheri, à prædicante citata: g. solus Lutherus est Judex controversiarum. Vel sic: Kemnicus in examine Concilij Tridentini scrutatur Traditiones à Catholicis allegatas: g. sola traditio est Judex controversiarum. Vel denique sic: Discipuli scrutabantur testimonia Ciceronis à Præceptore citata: g. solus Cicero est author latinitatis. Apage cum istis consequentijs. Et tamen apud adversarios, quia meliores non habentur, in pretio sunt.

65 Plerique simpliciores sic objiciunt. Judex controversiarum in rebus fidei debet esse infallibilis, qui errare non possit; quia si ipse erraret, reliqui etiam errarent, qui illius sententiam sequerentur.

Jam vero constat ex una parte, Scripturam esse infallibilem, cum sit Verbum Dei, quod errare non potest: Ex altera, homines non esse infallibiles, sed mendaces, & errori obnoxios, juxta illud Rom. 3. 4. *Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax.* Ergo Scriptura potest esse infallibilis Judex, homines, cum sint mendaces, non possunt: At Pontifex est homo, & Ecclesia nihil aliud est, quam collectio hominum: g. Pontifex, & Ecclesia sunt mendaces, & errare possunt. Nemo igitur est tutus, ac securus in negotio fidei, qui illorum sententiam sequitur. Hæc objectio, si quid roboris, ac momenti habet, non minus valet contra adversarios, quam contra nos. Nam si omnis homo mendax est, & errare potest, necessario sequitur, Moysem, Prophetas, Apostolos, Evangelistas, Lutherum quoque, & Calvinum, itemque omnes Prædicantes Lutheranos, & Calvinianos mendaces esse, & errare posse, quia homines sunt. Nihil igitur illis credendum, aut fidendum esse; sed omnia quæ ab illis dicuntur, suspecta, & incerta haberi oportere. Ubi ergo fides?

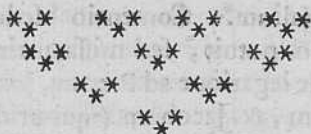
66 Nec refert si dicant, se non hominis, sed Dei Verbum

annuntiare. Nam si mendaces sunt, etiam in hoc puncto mentiri possunt. Nihil ergo certi est. Sed absit, ut nos ita loquamur, aut sentiamus. Longe aliter res habet. Ac primo quidem fatemur, Scripturam certam, ac infallibilem esse, quia Verbum Dei est: sed addimus, cum sæpè obscura sit, non facile unicuique constare posse de legitimo illius sensu: Itaque alio Judice opus esse, qui infallibiliter decernat, quis legitimus Scripturæ sensus sit. Hic autem Judex non potest esse quilibet homo privatus, quia alioqui tot essent diversi Judices, quot diversa capita, & sententiæ: & sic nulla controversia finiretur; quisque enim diceret, se benè intelligere, & sentire; reliquos verò malè: g. necesse est, ut sit aliquis publicus Judex, qui cum autoritate decernendi, definiendi, & coeundi etiam per pœnas, si opus fuerit, inter partes litigantes potestatem habeat.

67 Advertendum tamen est, quod homines dupliciter spectari possunt; primò, quatenus sunt filij Adam, & obnoxij corruptionibus naturæ. Et sic absdubio proni sunt ad mendacium, & falsitatem, ut patet Genes. 3. v. 21. Et Psalm. 38. v. 6. Secundò, quatenus à Spi-

Spiritu-Sancto diriguntur, & gubernantur ad aliorum instructionem: & sic infallibiles sunt, & sine mendacio. Talis in veteri Testamento fuit Moyses, & alij Prophetae: & tales in Novo Testamento fuerunt Apostoli, Joan. 15. v. 16. *Mittam vobis à Petre Spiritum veritatis. Et cap. 16. v. 13. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ubi est omnis veritas, nullum est mendacium. Talis denique est nunc, & semper fuit Ecclesia Catholica cum suo Capite Summo Pontifice, propter perpetuam directionem, & assistentiam Spiritus-Sancti; est enim *edificata supra firmam petram, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, Matth. 16. v. 18. *Est columna, & firmamentum veritatis*, 1. Timoth. 3. v. 15.

Est igitur Judex infallibilis per suum Caput, pro quo sit.

QUÆST. VI.

AN PONTIFEX ROMANUS sit Judex infallibilis controversiarum fidei, & morum?

EX hucusque dictis planè constat, esse necessarium in Ecclesia Christi aliquem notum Judicem controversiarum; etiamque aperte est demonstratum, hunc non esse solam Sacram Scripturam, nec privatum cujusque spiritum: nunc autem ex professo probandum sumimus, talem Judicem esse solum Romanum Pontificem, sive in Concilio, sive absque illo, loquentem tamen ex Cathedra; & non esse coetum omnium fidelium, ut aliqui hæretici prætendunt; neque esse Principes sæculares; aut Reges terræ, ut somniavit Henricus VIII. & Jacobus Angliæ Reges, contra quos erit quæstio sequens. Pro præsentī autem quæstione sit nostra, & omnium Catholicorum,

2 Conclusio. *Solus Romanus Pontifex est regula viva, ultima, & omnino certa ad dirimenda dubia de doctrina fidei, & morum; vel alijs verbis, est Judex infallibilis controversiarum, in materia*

Religionis. Ita omnes Catholici adversus hæreticorum turbam. Probatur 1. Illa est regula viva, ultima, & omnino certa ad dirimenda dubia de doctrinâ fidei, & morum, cui Christus suam assistentiam promissit, & dedit ne in definiendis rebus fidei erraret: sed soli Romano Pontifici eam assistentiam promissit, ac dedit: g. &c. Major, & à Sectarijs admittitur. Minor verò patet, tum ex illo Lucæ 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Tum ex alio Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam.* Ex quibus constat à Christo Ecclesiam, ne deficeret, fuisse fundatam super fundamentum indefectibile; Romanoque Pontifici privilegium dedisse, ut dubios confirmaret in fide, & ab errore revocaret.

3 Item. Qui primum in tota Ecclesia tenet, jus pariter habet docendi eos omnes, quibus à Christo præpositus est, ac solvendi dubia, quæ circa doctrinam de fide, & moribus nasci possunt, præcipiendique, ut ubique terrarum observentur decreta fidei,

& morum definitiones; immò, & per censuras, etiam per excommunicationem compellendi singulos fideles, ipsos quoque Episcopos, ut sanam fidem profiteantur; & ad Evangelij, & Canonum normam mores suos componant: sed solus Pontifex primum in tota Ecclesia tenet, perdicta sup. Ergo & jus dirimendi controversias, quæ fidem, & mores respiciunt; quod jus in Romano Pontifice venerata semper est Ecclesia Catholica, ad quem propterea omnes controversiæ in Religionis materia semper pro decisione sunt, & fuerunt delatæ.

4 Ita orta controversia, an Gentiles ad fidem conversi deberent necessario circumcidi, asserebant, qui ex Judæis facti erant Christiani, docentes Gentiles per fidem Christi non posse salvari, nisi circumciderentur, & cæremonias veteris legis observarent. Negabant Paulus, & Barnabas, sustinentes opus non esse circumcisione, & observatione legalium. Contentio sedari non potuit, sed missa utrimque legatione ad Petrum, Joannem, & Jacobum (qui ut dicitur ad Galat. 2. Jerosolymis tunc aderant) controversia decissa, & finita est à Petro de-

definiente , & decidente , *quo audito , tacuit omnis multitudo* , ut ait textus , & decisio Missa fuit ad Gentiles Christianos illis verbis : „ Visum est Spiritui-Sancto , & „ nobis , ut abstineatis vos ab „ immolatis simulachrorum , „ & sanguine , & suffocato , „ & fornicatione. Post tempora Apostolorum plures , & plures controversiæ diversis locis , & ætatibus excitæ sunt , quas omnes pariter à Romano Pontifice extra concilia , vel præsidente in Concilijs , vel Concilia confirmante decisas esse notum est ex Ecclesiastica Historia. Quarum nonnulla hic producam exempla.

5 Itaque , exorta controversia : An Pascha deberet cum Judæis celebrari luna quartadecima Martij ? Victor Papa litem finivit , renovans decretum editum à Pio I. Quo statutum est celebrandum esse primò die Dominico occurrente post ipsam 14. Lunam. Item , à Cornelio Papa in Concilio Romano sub ann. 154. damnata est opinio Novatianorum negantium in Ecclesia potestatem absolvendi , & reconciliandi lapsos post baptismum , quanvis poenitentes. Item , in controversia ; an ab hæreticis in forma Ec-

clesiæ baptizati , essent rebaptizandi ? Stephanus Papa I. rescribens D. Cypriano pro parte negativa decretum edidit : Nihil innovandum , præter quod traditum est. Sciendum hic est , quod Donatistæ baptizatos à Catholicis rebaptizabant , teste Augustino de Hæresib. hæ. 69. eò quòd Catholicos haberent pro hæreticis , & baptismum ab hæreticis collatum putarent esse invalidum.

6 Omitto recensere , Arium negantem Verbum esse Patri consubstantiale : Nestorium admittentem in Christo duas personas , sicut sunt duæ naturæ : Eutychetem asserentem in eodem unicam esse naturam , sicut una est persona : Macedonium blasphemantem Spiritum-Sanctum non esse Deum : Monothelitas duas voluntates in Christo non esse contendentes , aliosvè hujus fursuris viros , à Romanis Pontificibus damnatos. Esto enim fuerint in Concilijs generalibus proscripti , adhuc tamen dicuntur per Romanos Pontifices à communione Ecclesiæ ablegati. Siquidem ab ipsorum confirmatione Concilia robur acceperunt , nec , nisi cum subordinatione ad caput , cujus est influere in membra , Patres in Concilijs suam sententiam

tiam dixerunt : propterea illa
eorum ultima non fuit absque
Judicio Romani Pontificis.
Omitto, inquam, illos referre;
quippe ea de re, ac de recur-
su Ecclesiarum particularium
in dubijs Religionis ad Aposto-
licam Sedem, agit expro-
fesso Porter *Systema decretor.*
Lauræ Syllabum decretor.
Juxta seriem Pontificum ad-
versus plures errores repor-
tat in *tom. 3. de fide, 1. part.*
disp. 5. art. 5. & Bzovius in
suo *Romano Pontifice, cap. 23.*
indiculum elavorabit. Idcirco
nonnulla subnectam à Pontifi-
cibus in Concilijs, & extra,
subsequentibus temporibus
adversus varios errores decre-
ta, remittendo lectorem quan-
tum ad cetera, ad allegatos,
aliosve.

7 Quare Joannes XXII.
„ Extravag. Vas electionis de
„ hæret. int. com. damnavit
„ sequentes propositiones. 1.
„ Quod confessi Fratribus ha-
„ bentibus licentiam genera-
„ lem audiendi confessiones,
„ tenentur eadem peccata, quæ
„ confessi fuerant, iterum
„ confiteri proprio Sacerdoti.
„ 2. Quod, stante decreto,
„ omnes utriusque sexus, Ro-
„ manus Pontifex non potest
„ facere, quod Parrochiani
„ non teneantur omnia pecca-
„ ta sua semel in anno pro-

„ prio Sacerdoti confiteri,
„ quem dicit esse Parroquia-
„ lem Curatum; immò nec
„ Deus potest hoc facere. 3.
„ Quod Papa non potest dare
„ potestatem generalem au-
„ diendi confessionem: imò
„ nec Deus, quin confessus
„ habenti licentiam teneatur
„ eadem confiteri proprio Sa-
„ cerdoti. In Constitut. *Glo-*
riosam 3. Bullar. tom. 1. plu-
res reprobavit blasphemias
Fratricellorum, seu Pseudo-
Fratrum S. Francisci. Benedic-
tus XI. *Constit. Benedictus*
Deus 4. ibi definit; „ Quod
„ animæ fidelium defuncto-
„ rum, in quibus nihil pur-
„ gabile est, quando dece-
„ dunt, vel si purgatio-
„ ne egent, statim ac ea per-
„ acta, Deum ante judicium
„ generale vident, visione
„ faciali, & intuitiva. *Item,*
„ quod est æterna. *Item,* quod
„ decedentes in peccato mor-
„ tali, mox post mortem, ad
„ inferna descendunt, ubi
„ pœnis infernalibus crucian-
„ tur, & in die Judicii cum
„ suis corporibus compare-
„ bunt ante Tribunal Christi.
„ Martinus V. constit. inter
„ cunctas 1. d. Bullar. dam-
„ navit 45. articulos Joannis
„ Wicleff, & alios 30. Joan.
„ Huf.

8 Eugenius IV. Constit.

Latentur 17. edita in Conc. Florentino ibi. Primatum Romani Pontificis in Universo Orbe, nonnullosque alios articulos Catholicæ Fidei, in quibus Græci dissidebant, ipsis ad concordiam vocatis, definivit. Et quàm plurimâ alia, secuta unione Armenorum cum Catholica Ecclesia, declaravit, ut in Constit. *Exultate* 19. ibi. Et in concordia Jacobitarum cum Romana Ecclesia alia explicavit, Catholicam Fidem concernentia, ibi Constit. *Cantate* 23. Sixtus IV. Constit. *Licet* 17. ibi proscripsit errores Petri de Osma, quorum primus fuit. „ Quod „ confessio peccatorum est „ juris tantum Ecclesiastici, non „ divini. Secundus, quod peccata mortalia quoad culpam, & poenam alterius scilicet, absque confessione, sola contritione remittuntur; & quod pravæ cogitationes, sola displicentia delentur. Tertius, quod confessio sit secreta, necessario non exigatur. Quartus, quod poenitentes absolvi non debeant, nisi prius poenitentia peracta. Quintus, quod Romanus Pontifex nec possit poenam Purgatorii remittere, nec dispensare in decretis Ecclesiasticis. Sextus, quod Sacramentum Poeni-

„ tentiæ, quantum ad collationem gratiæ, est juris naturæ, non vero legis novæ, aut veteris.

9 Leo X. Const. *Pæstor* 20. edita in Concilio Lateran. ibi §. 7. damnavit Pragmaticam Sanctionem, jam prius à Ludovico XI. Francorum Rege ad instantiam Pij II. abrogatam, utpotè enormiter læssivam summæ authoritatis Romani Pontificis in universa Ecclesia, teste Coriolano in Breviar. ad ann. 1439. Etenim Pragmatica Sanctio aliud non erat, quàm breve Summarium eorum, quæ adversus potestatem, & dignitatem Romani Pontificis acta fuerant in Conciliabulo Basileensi editum, & approbatum de mandato Caroli VII. in Conciliabulo Bituricensi apud Gallos, & in Parlamento publicatum, ut ex Bail. tom. 2. Sum. Conc. sect. 14. tit. *Conciliabulum Bituricense*. Inter cætera verò continebat I. Pontifici imponebatur, ut quolibet decennio congregaret Concilium Generale; & in casu negligentia potestas in Episcopos transfunderetur. Item, quod decreta Concilij Basileensis essent perpetua, nec ab ipso Pontifice possent tolli, & infirmari. Idem Leo Const. *Exurge* 40. ibi proscripsit 41. errores Luth-

ri; quem, & sequaces Constit. *Decet* 41. damnavit, & Ecclesie communionem privavit. Paulus IV. Constit. *Cum quorundam* 4. ibi declarat hæreticos aegantes: „Trinitatem „personarum in divinis in „unitate Divinae Essentiae. Aut „divinitatem Jesu-Christi, aut „ejus conceptionem de Spiritu-Sancto, in utero Beati- „simae semper Virginis Mariae, aut ejus mortem, ut „nos à peccatis, & aeterna „morte redimeret: aut B. „Virginem non esse veram „Dei Matrem, nec fuisse semper Virginem ante partum, „in partu, & post partum.

10 S. Pius V. Constit. *Ex omnibus* apud Porter. cit. decim. sext. saecul. decret. Pij V. 9. Reprobavit 79. propositiones Michaelis Baij. Item, Constit. *In eam* 146. Bullar. tom. 2. declarat, quæ cambia sint illicita, eaque prohibet. Sixtus V. Constit. *Cæli, & Terræ* 17. ibi damnat Astrologiam Judiciariam: Et Constit. *Detestabilis* 45. ibi contractus societatis continentes, vel securitatem capitalis, aut aliter usurariam pravitatem. Clemens VIII. Constit. *Sanctissimus* 87. Bullar. tom. 3. damnavit sententiam docentem, licere confiteri per litteras confessario absenti, & ab eodem absente

absolutionem obtinere. Item, Constit. *Cum Sacrorum*, quæ Biblijs præponitur, probat Bibliam jam emendatam, & Sacram Scripturam, in eo codice castigato, Ecclesie ad credendum proponit. Urbanus VIII. Constit. *In eminenti* 289. Bullar. tom. 5. prohibuit librum, cui titulus *Augustinus Cornelij Jansenij olim Iprensis Episcopi*, aliosque libros prout expressè in Constitutione; confirmavitque cum insertionem d. Constitutionem S. Pij adversus errores Baij, ac aliam ea de re Gregorij XIII. alteramque Pauli V. qua interdixit, ne ederentur libri tractantes de auxilijs, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ.

11 Innocentius X. à pluribus Episcopis Galliae rogatus illis verbis: „Majores „causas ad Sedem Apostolicam referre sollemnis Ecclesie, si mos est, quem fides Petri nunquam deficiens per „petuò retineri pro jure suo „postulat, &c. Constit. *Cum occasione* 31. Bullar. tom. 4. ut hæreticas proscripsit quinque propositiones Jansenij ex d. libro excerptas, & in Constitutione expressas. Item, per decretum Congregationis S. Officij sub 24. Jan. 1647. ut hæreticam damnavit opinionem asserentem, Paulum non fuisse

fuisse subjectum Petro, sed in Primatu æqualem. Alexander VII. Constit. *Ad sanctam* 28. Bullar. tom. 5. definivit, & declaravit, prædictas quinque Janseij propositiones reperi in dicto libro Janseij, & in sensu ab eodem Janzenio intento damnatas fuisse. Item, duobus alijs decretis ibi 1665. & 1666. respectivè damnat quadraginta quinque propositiones materiam moralem spectantes. Innocentius XI. sub die 2. Martij 1679. proscripsit 65. propositiones circa eandem materiam: Et sub die 28. Augusti 1687. Constit. *Ad abolendam*, damnavit 68. propositiones à Michaele de Molinos prætextu orationis quietis assertas. Alexander VIII. sub die 24. Augusti 1690. duas alias propositiones proscripsit, aliasque 31. sub 7. Decemb. ejusdem anni. Et Constit. *Inter multiplices*, edita eodem anno 3. Augusti, irritavit, cassavit, & annullavit quatuor propositiones, statutas à Cle- ro Gallicano in comitijs celebratis Parisijs ann. 1682. Innocentius XII. Constit. *Cum aliàs*, edita 12. Martij 1699. damnavit 23. propositiones Archiepiscopi Cameracensis.

12 Tandem Clemens XI. Constit. *Vineam Domini*, sub 17. Kal. Augusti 1705. decre-

Tom. III.

vit, ac declaravit: *Obedientia, quæ præinsertis Apostolicis Constitutionibus* (Innocentij X. & Alex. VII. editis adversus propositiones Janseij) *debetur, obsequioso silentio non satisfieri* (nonnulli enim asser- rebant ad obediendum non requiri ut sensum Janseijani libri in quinque propositionibus damnatam, quis interius, ut hæreticam damnet; sed satis esse, si ea de re obsequiosum silentium teneatur) *sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseijani libri sensum, quem illarum verba præferunt, ab omnibus Christi fidelibus, ut hæreticum, non ore solum, sed & corde rejici, ac damnari debere: nec alia mente, animo, aut credulitate formula* (ab Alex. VII. editæ de juramento præstando ab omnibus, se sincero animo rejicere, ac damnare propositiones ex libro Janseio excerptas, & in sensu ab eodem autore intento) *subscribi licite posse.* Item, sub die 25. Septemb. 1710. decrevit, & declaravit esse ab omnibus observanda responsa in causa Rituum, seu Cæremoniarum Sinensium, à Sac. Congregatione S. Officij aliàs data, & à Sanctitate sua die 20. Novemb. 1704. confirmata, & approbata: facta sub

Kkk

ex-

excommunicatione, aliisque poenis prohibitione, ut nullus exproffesso, vel incidenter sine Sanctæ Sedis licentia, de ritibus Sinicis tractet; prohibens ex tunc libros omnes, & folia, quæ in futurum, adversus datæ prohibitionis tenorem, edi contigerit. In hujusmodi, similibusque controversijs, finem dubijs, & litigijs imposuerunt Romani Pontifices. Quorum judicio audito, Ecclesia acquievit, sequendo vocem sui Pastoris, credendoque Regulam vivam, & certam, in controversijs Religionem spectantibus, Romanum Pontificem: ergo &c.

13 Probat 2. Patrum auctoritatibus. Augustinus non semel ostendit Pontificem esse regulam vivam, & certam ad dirimendas controversias fidei. Hinc epist. 190. ad Optatum cap. 6. resolvit decreta Apostolicæ Sedis adeò certa esse, ut nulli de illis dubitare liceat, ibi: *In verbis Apostolicæ Sedis, tam antiqua, atque fundata, certa, & clara est Catholica Fides, ut nefas sit dubitare Christianis.* Et lib. 6. contra Julianum cap. 4. duo ostendit: Primum, quod Romanus Pontifex non potest à vera doctrina aberrare. Secundum, quod sola auctoritas Romani Pontificis sufficit

ad hæreticorum errores damnandos ibi: *Si Romana Ecclesiæ præsentem Beatum Innocentium audire voluisses (alloquitur d. Julianum Pelagianum) jam tunc periculojam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit ille vir Sanctus Africanis respondere Concilijs, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesiæ?*

14 Insuper, sermone 131. de Verb. Evang. Joann. 6. cap. 10. duo affirmat: Unum: quod dubia fidei ad Sedem Apostolicam sunt referenda. Alterum verò, quod posito Sedis Apostolicæ judicio, absque alio Concilio, causa finita est. *Jam enim, ait, de hac causa (proscribendi dogma Pelagianorum) duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta (condemnationis) venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiat error.* Et lib. 2. operis imperf. contra Julianum num. 103. respondens Juliano petenti, ut dogma Pelagij examinaretur. *Quid adhuc quaris examen, quod jam factum est, apud Apostolicam Sedem?* Insuper: Pelagianis poscentibus Synodum œcumenicam, in qua expen-

deretur eorum doctrina, responder Augustinus, id non esse necessarium: quod quidem S. Doctor ex eo confirmavit, quod absque Synodis plures antiquiores hæreses extinctæ fuissent. *Aut verò* (ait lib. 4. contra duas Epist. Pelagianor. ad Bonifacium Pontificem) *congregatione Synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnaretur: quasi nulla hæresis aliquando, nisi Synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissimè inveniantur, propter quas damandas necessitas talis extiterit?*

15 Dicunt; D. Augustinus lib. 2. de Baptism. cap. 4. scribit, necessarium fuisse Concilium generale, ut quæstio de hæreticorum baptismo dirimeretur: g. Concilium, & non Pontifex est Judex dirimendi controversias. Respond. neg. antecedens. Ibi Augustinus non ponit Concilij necessitatem ad finiendam litem de iteratione baptismi ab hæreticis asserta; sed solum, ut magis Donatistas, vocantes sibi Cyprianum in præsidium, urgeret; quasi diceret, Cyprianus cessit decreto Stephani, qui etiam plenario Concilio obtemperasset, si tunc quæstionis hujus veritas Concilio eliquata esset; & vos defini-

tionem adeò plenario à Concilio editæ tanta pertinacia resistitis? Deinde Concilium fuit à Pontifice Sylvestro confirmatum, sine cujus approbatione caruisset vigore ad obligandam totam Ecclesiam, sine qua de ejus infallibilitate non constaret, ex alibi dicendis; adeoque in ejus confirmationem ultimata decisio refertur.

16 Item Cyprianus Epist. 55. statuit unum supremum Sacerdotem, ac Summum Judicem in universa Ecclesia, vice Christi fungentem, esse, cui obtemperandum est; idcirco ait: „ Non aliunde hæreses „ obortas esse, aut nata schis- „ mata, quàm inde, quod Sa- „ cerdoti Dei non obtempe- „ ratur, nec unus in Ecclesia „ ad tempus Sacerdos, & ad „ tempus Judex vice Christi „ cogitatur; cui, si secundum „ magisteria divina obtempe- „ raret fraternitas universa, „ nemo adversus Sacerdotum „ Collegium quidquam mo- „ veret. Et lib. de Unit. Eccles. inquit: „ Qui Petri Cathedram deferit, in Ecclesia „ non est: ac si diceret. Si quis Pontifici desinienti res fidei, non obtemperat ab Ecclesia recedit. Item, D. Hieronymus de Petri Cathedra scribens ad Damasum Papam, & petens ab

eo; an tres hypostases, an verò unam tantum in Trinitate admittere deberet? Sic loquitur: „Ego nullum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, idest, Cathedræ Petri, communionæ consocior :: si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Qui tecum non colligit, spargit. Qui Christi non est, Antichristi est. Si rectum putatis, tres hypostases cum suis interpretationibus debere nos dicere, non negamus.

17 Ex quibus constat Sanctorum PP. mentem fuisse in controversijs Religionem spectantibus ad Sanctam Sedem recurrendum esse, & certo ejusdem judicio parendum. Hinc est, quod Majores nostri in causis dubiis, Romanum Pontificem consulere consueverunt; apud quos maximi momenti ejusdem rescripta fuerunt; qui etiam non rarò suam fidem, quam profitebantur, tuiti sunt sua cum Episcopo Romano consensione, dicente Hieronymo in Epist. ad Marcum Presbyterum Celestensem: „Aut si eis (hæreticis) placet, hæreticum mecum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est, cum Damaso, Petroque condemnent. Et inde plures ad Petri Cathedram accesserunt, ut

hic, vel eorum doctrina probaretur, vel instruerentur in dubiis, vel dicta confirmarentur; prout fuit Generalium Conciliorum praxis, quam & nonnullæ Synodi Provinciales receperunt, ut liquet ex Epistola Innocentij I. ad Patres Concilij Carthaginensis adversus Pelagianos, quæ est 181. „Inter eas Augustini. Ubi Sanctus Pontifex Patres, ad ipsum statuta pro confirmatione referentes, alloquitur: „Qui ad nostrum referendum approbastis esse judicium. „scientes, quid Apostolicæ Sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum (Petrum) debeat, à quo ipse Episcopus copatus, & tota autoritas nominis hujus emerferit. „Quem sequentes, tam mala damnare novimus, quam probare laudanda. Idemque legitur in alia ejusdem Innocentij Epistola inter Augustinianas 182. comprobantis acta Concilij Milevitani adversus Pelagianos, ibi: „Quoties fidei ratio ventilatur, „arbitror omnes fratres, idest, sui nominis, & honoris authorem referre debere, „velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum Mundum possit omnibus Ecclesijs in commune prodesse.

Pro-

18. Probatur 3. Petro, & in Petro cuilibet Romano Pontifici, dictum est à Christo Joann. ult. *Pasce oves meas: pasce agnos meos*: Sed illud *pasce* intelligitur præcipue de doctrina, qua oves rationales pascuntur: g. ad Petrum, & quemlibet ejus successorem spectat dirimere, ac judicare de controversijs fidei, ut, veritate manifestata, passione veræ doctrinæ oves nutriet, & confortet: Minor patet, tum ex illo Jeremiæ 3. v. 15. *Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina*. Tum ex hoc, quod illud *pasce* sumi minimè possit, quod pascat concionibus, siquidem impossibile est, Romanum Pontificem omnibus agnis, & ovibus, toto orbe dispersis, concionari: alias nunquam præceptum impleteret: g. per ly *pasce* intelligitur, ut doceat, rescribat, definiat, quid circa doctrinam fidei tenendum sit.

19. Hinc D. Paulus (qui non ab hominibus, sed à Christo D. Apostolus electus fuerat, & ab eodem sapientiæ authore sufficienter de Evangelio instructus, ut loquitur ad Galat. cap. 1.) Jerosolimam ad Petri magisterium venit, apud quem quindecim diebus mansit, ad quem denuo quatuordecim annis elapsis, accessit, ut ibi cap.

2. testatur: *Iterum ascendi Jerosolimam cum Barnaba: & contuli cum illis* (Petro, & Jacobo, ut cit. cap. 1. v. 19.) *Evangelium, quod prædico in gentibus seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse, ne fortè in vanum currerem, aut cucurrissem*. Unde Paulus suum Evangelium contulit cum Petro, ut à Petro confirmaretur; etenim sine Petri confirmatione Ecclesia Paulo non credidisset, dicente Hieronymo Epist. ad Augustinum (inter illas Augustini 65. n. 8.) „Expofui „eis Evangelium, quod præ „dico inter gentes: ostendens „se non habuisse securitatem „Evangelij prædicandi, nisi „Petri, & qui cum eo erant, „fuisset sententia roboratum. Et Aug. lib. 28. contra Faustum, cap. 4. ait: „Apostolus „Paulus post Ascensionem „Domini de Cælo vocatus, si „non inveniret in carne Apostolos, quibus communicando, & cum quibus conferendo Evangelium, ejusdem societatis esse appareret, Ecclesie illi omnino non credenda, ret.

20. Dices: Ergo non solus Petrus fuit Judex ad discernendam veram doctrinam, sed etiam ceteri Apostoli: non enim cum solo Petro Paulus suum contulit Evangelium, ut

patet, tum ex textu Scripturæ, tum ex Hieronymo, & Augustino: g. nec solus Pontifex, sed cum eo Episcopi in Concilio congregati erunt Judex controversiarum. Respond. Utræque consequenter negatur. Ideo enim Paulus Jerosolymam, & non alibi ascendit; quia ibi erat Petrus, caput Ecclesiæ, ad quem de jure spectabat cognoscere, & approbare suam prædicationem. Ideo autem non solum cum Petro confirmante, sed etiam cum Jacobo, & Joanne agnoscantibus conformitatem doctrinæ, verbum, quod prædicabat, contulit, ut Petro Judice, & testibus alijs, pseudo Apostolorum insolentiam cohiberet, dum evulgabant doctrinam Pauli conformem non esse doctrinæ Vicarij Christi, & per ceteros Apostolos annuntiata, ut ita retraherent homines ad credendum Paulo, amplectendamque fidem Christi, & ita vacuum, & cassum redderent ejus laborem convertendi gentes ad Christum. Quare Judex ultimus fuit Petrus; sicut in Concilio est Romanus Pontifex, ceteris Patribus judicantibus cum subordinatione ad illius sententiam.

21 Arg. 1. Judicium Patris non est certum, & irrefragabile; ergo Pontifex non est

Judex infallibilis controversiarum, quæ in materia Religionis suboriuntur. Antecedens patet. Quoniam, quæ Pontifex Romanus statuit, non sunt immutabilia, & invariabilia; nam aliqua definita à D. Petro in Concilio Jerosolymitano, non sunt in usu apud nos; ut patet Act. 15. de abstinentia à sanguine, & suffocato: g. non est Judex infallibilis. Respondetur, neg. antec. Nec probatio aliquid concludit adversus conclusionem; quia illud præceptum non extendebatur ad universos Christianos, sed ad solos Antiochenos, & ad fideles Syriæ, & Ciliciæ, ad quos fuit directæ Epistola Synodica, quippè inter eos orta fuit controversia, quæ occasione dedit Concilio. Hinc, causa conservandæ pacis inter eos, fuit eis interdictus, licet ad tempus, Idolothythorum usus.

22 Idem dicimus de præcepto abstinendi à sanguine, & suffocato, quod fuit impositum, ut, nullo remanente usu legalium, gentiles, & Judæi in unum Christum lapidem angularem necterentur, ut sic facilius Christianorum Judæorum, & Gentilium, simul habitantium, animi conglutinati, in unum populum coalescerent; plerumque enim Ec-

cle-

clesia mitius longe se habet cum recenter conversis, seu Neophitis, quam cum adultis in fide; Ex cap. *quedam* 35. quæst. 2. Postea verò, cessante causa infirmitatis Judæorum, præceptum illud temporale, impositum ad evitandum illorum scandalum cessavit, ut ait D. Aug. lib. 32. contr. Faustum, cap. 13. Unde habemus, quod sententia Petri fuit omninò certa, & infallibilis pro tempore, quo id præceperat. Habemus insuper, quod præceptum non fuit impositum propter necessitatem salutis; sed propter solam œconomiam necessitatem, & in finem allegatum.

23 Arg. 2. Posita hac regula in Ecclesia, seu Judice, laturus honor Christi, qui solus est audiendus, juxta illud Matth. 16. *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite*: Ergo, &c. Respond. neg. antec. Nam Christus honoratur, cum impletur, quod ei placet: Christo autem placet, ut ejus Vicarius audiatur; idè eum Ecclesiæ Pastorem constituit, & commisit, ut pasceret suas oves. Si ipse solus esset audiendus, cur dixit: *Quis vos audit, me audit*? Et cur Apostolis præcepit: *Docete omnes gentes*? Christus igitur est audiendus, ut princi-

palis loquens; sed non excluditur, quod audiendus sit ipsius Vicarius; nam qui hunc audit, Christum audit; sicut audit Regem, qui Proregi, in quo autoritas Regis dignoscitur, aures prebet, ipsique obtemperat.

24 Dices: Ergo, ubi aliqua difficultas oritur circa Scripturam, audiendus est Pontifex, dubium decidens? Conceditur consequentia. Atqui hoc est facere Scripturam subjectam Pontifici, quod esse non potest: cum potestas Pontificis sit Scripturæ subjecta: g. &c. Resp. neg. minorem subsumptam. Non subjicimus Scripturam potestati Papæ, sed dicimus solum ad Papam pertinere explicare Scripturam, & de ejus vero sensu judicare, juxta Traditionem. Quod non est Scripturam subjicere Pontifici, sed ignorantiam, & malitiam pravè exponentium Scripturam authoritati Papæ supponere. Subjicitur Papæ Scriptura, quia ipsa cum Traditionibus est norma, secundum quam debet judicare.

25 Arg. 3. Tridentinum sess. 4. in decret. de canon. Scripturis; statuit ad Ecclesiam pertinere judicare de vero Sacræ Scripturæ sensu: ipsa enim est *columna, & firmamentum veritatis*, i. ad Timoth.

moth. 3. & sess. 24. can. 3. de matrim. damnat, asserentes Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia. Quibus sane significatur toti corpori Ecclesiae formaliter, & subjective traditam esse à Christo jurisdictionem. Siquidem ad praedicta praestanda est in agente necessaria auctoritas; nomine verò Ecclesiae absolute sumpta venit extus fidelium, prout laicos, & Clericos continet, ut dixit Launtius.

26 Respond. Ibi Tridentinum per Ecclesiam non accipit universam fidelium multitudinem: non enim ad foeminas, & laicos pertinet verum sensum Scripturae distinguere, & legitimas interpretationes dare. Ideò intelligit, vel Concilium Generale à Papa confirmatum, vel Papam extra Concilium, de germano Scripturae sensu judicantem. Utroque enim ex istis sensu constat, supremam potestatem in Ecclesia esse penes Romanum Pontificem, sine cujus confirmatione Concilia robur non habent, cap. *Regula* 17. dist. ipsa verò posita, eorum decreta ad fidem spectantia inalterabilia sunt, ac irreformabilia, cap. *Sicut* 15. dist. In eodem sensu contra Lan-

nojum accipitur Ecclesia in Canone allegato. Quo circa constat ibi Patres loqui per figuram Synecdoches, in qua ponitur totum pro parte principali, ut sensus sit, *Ecclesia*, hoc est, vel *Papa solus*, vel *Papa cum Concilio*. Ad Papam enim spectat condere leges pro universa Ecclesia, cujus ipse supremus Rector à Christo constitutus est; & quae ipse agit tanquam caput, per ipsum Ecclesiae tribuuntur.

27 Ad textum Apostoli dicitur, quod Ecclesia sumpta pro fidelium congregatione tota errare non potest, quod ei convenit ratione Pontificis, qui habet infallibilitatem activam, & desipientem; etenim ne corpus erraret, data est firmitas capiti, juxta textum in constit. *Redemptorem* Joan. XXII. Bull. tom. 1. „ Ego ro- „ gavi pro te, Petre, ut non „ deficiat fides tua: dumque „ pro Petro Christus rogat, „ pro ejus Ecclesia intercedit. Ad id, quod subditur, Ecclesiam absolute sumptam importare ceteram fidelium; notetur, quod Ecclesia aliquando supponit simpliciter, & saepe personaliter. In istis: „ Eccle- „ sia est per totum Orbem diffusa: Credo Sanctam Ecclesiam: super hanc petram „ aedificabo Ecclesiam meam, &c.

&c. Ecclesia supponit simpliciter, hoc est, pro collectione fidelium cum Romano Pontifice communicante. Cum verò dicitur, Ecclesia *condit leges pro Ecclesia; definit res fidei, & morum*, supponit personaliter, pro Pontifice nimirum (qui in tota illa collectione capitis locum tenet) vel pro Concilio à Pontifice confirmato.

28 Instabis: cum ageretur de substituendo aliquo ex discipulis in locum proditoris Judæ adhibuit D. Petrus ad consultationem cæteros Apostolos, & universalem Ecclesiam, seu omnes de Ecclesia, quæ tunc temporis erant: g. non solus Pontifex regit Ecclesiam, nec solus est Judex controversiarum. Confirmatur; quando aliquod grave dubium in materia Religionis oritur in Ecclesia, Pontifices, ad ipsum dirimendum, congregant Concilia, vel ad minus adhibent consilium Cardinalium, & Theologorum: g. non solus Pontifex regit Ecclesiam, nec solus est Judex controversiarum. Respond. neg. conseq. Quia solus Petrus, autoritate sibi à Christo tradita, potuit Mathiam eligere, ut ait Chrysostomus hom. 3. in Actib. sed ad solemnitatem actus, ad nominan-

dum admisit etiam alios Apostolos coram plebe, ut illa esset testis sanctitatis, & meriti eligendi; non enim dicitur, nominatio à plebe facta, sed coram plebe, ut notavit Tirinus in dicto loco.

39 Ad confirmationem, respond. ut jam sæpè diximus, quod plura à solis Pontificibus fuerunt definita extra concilia: Ergo quando congregarunt concilia, non id egerunt de necessitate, & ad validitatem definitionis; (quoniam ipsi, independenter ab ovibus, habent plenitudinem potestatis ad pascendam, & dirigendam Ecclesiam) sed id factum est ad melius esse: Vel, ut hæreses, & schismata suavius per consensus tot Prælatorum extinguerentur, & facilius in Diocesisibus definita inotescerent. Quinimo ipsa concilia firmitatem non obtinent nisi à Papa confirmantur, ut sæpè diximus; & quæ Patres definiunt, ad judicium Romani Pontificis confirmanda referunt, à quo Episcopi jurisdictionem recipiunt, ut etiam sæpè diximus.

30 Quod verò Pontifices Consilio nonnullorum utantur, non arguit æqualitatem jurisdictionis; siquidem consilium non jurisdictionem, sed solam directionem importat;

quia, quod Rex Hispaniæ consiliarijs utatur, non arguit æqualitatem in consiliarijs, nec quod ipse non sit Iudex in politicis controversijs. Sic similiter de Summo Pontifice, qui non ad validitatem decretorum prudentes consulit, sed ad congruentiam, ut probat noster Cardin. Lauræa de Fide, disp. 5. art. 6. n. 376. nec consultatio est forma decreti, sed conditio, ut Papa se disponat ad recipiendam illuminationem à Spiritu-Sancto; licet, ut alibi diximus, per se solum posset Scripturas, & Traditiones præscrutari. Exemplum adductum in argumento confirmat hoc: nam D. Petrus, ut impleretur Scriptura, decrevit tanquam Pontifex Ecclesiæ, & caput Apostolorum, esse alium subrogandum in locum Judæ, quanvis postea de voto, & dictamene omnium Apostolorum facta sit oratio pro electione Mathiæ. Audiat Chrysostomus hom. 3. in Actibus Apostolorum, ubi querens, cur præ ceteris de subrogando aliquo in loco Judæ solus Petrus sollicitus fuerit, sic respondet: *Quod fervido esset ingenio; & quod gregis ei commissa cura fuerat: quod primus erat & Collegio, semper ante alios loqui incipit: : quid igitur? Nonne Pe-*

trus ipsemet eligere poterat? Poterat quidem: Sed hoc non facit, ne gratiæ deferre aliquid videretur.

31 Concluditur questio hoc discursu: Fides debet esse una, ad Ephes. 4. Una verò esse non potest, nisi omnes idem sentiant, juxta illud Pauli 1. ad Cor. 1. v. 10. *Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Atqui est impossibile, quod omnes idem sentiant, nisi sit unus Iudex, & una Regula viva definiens, & determinans quod credendum est, & qui ad unitatem fidei reducat, etiam poenis, varia sentientes: Hæc regula, & hic Iudex nullus alius esse potest, nisi Romanus Pontifex, ut satis abundè probatum est: g. & c. Hæc igitur est via regia, quam tenuerunt Patres nostri; hæc petra immobilis, cui in omni controversia firmiter adhaserunt; hæc regula certissima, cui nunquam se, moresque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum Labyrinthos continuo circumagi? Respuunt fideli regulam, deferunt firmam petram, viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas

quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum, ut inquit Pat. Arfdekin.

QUÆST. VII.

AN REX, SEU PRINCEPS

Laicus sit Judex controversiarum in materia Fidei, & Religionis?

I **V**alde fasè hanc questionem discutunt Bellarmin. Becan. & noster Matthæus. locis infra cit. probando evidenter, quod Rex, aut Princeps Laicus non est talis Judex, nec habet Primatum Ecclesiæ Jure Naturali, Jure Divino veteris Testamenti, Jure Divino novi Testamenti, Jure Civili, Jure Canonico, Consensu Doctorum hominum, aut titulo legitimæ præscriptionis: ergo nullo modo est talis Judex. Nos autem, omnes istas probationes, & conclusiones relinquimus apud cit. AA. videndas; sicut & Protestantium futilia argumenta; quia ex dictis, & ex dicendis facile, & satis abundè probatur sententia Catholica, impugnatur Protestantium hæretica, atque illorum argumenta diluuntur. Solum aperiemus sensum quæstionis, & statim apparebit dissonantia hæreticalis. Igitur

2 Noster Matthæus. contr. 3. cap. 4. inquit, quod inter cætera deliramenta, quæ ingeminavit Henricus VIII. Angliæ Rex, dum à Catholica Fide alienum se fecit, & ab obedientia Apostolicæ Sedis secessit, hoc unum etiam fuit, quòd Romanum Pontificem negaverit esse Caput Ecclesiæ, & Christi Vicarium, sibi que primatum in Anglicana Ecclesia usurpaverit, supremumque illius caput se dixerit. Subinde Jacobus, etiam Angliæ Rex, in sua Apologia pro juramento fidelitatis, & in monitoria præfatione ad Imperatorem, Reges, & Principes, apud Becan. tom. 3. opus. 6. de Primatu Regis Angliæ, §. Libellus, num. 1. & in Manual. lib. 5. cap. 19. conatur ostendere, se in Angliæ, & unumquemque Regem in suo Regno, esse Caput, & Ecclesiæ Primatum habere, ac Pontifice, & Episcopis superiorem; consequenterque esse ultimum Judicem controversiarum in materia Fidei, ac Religionis. Hoc idem confirmat Sacellanus ipsius in lib. qui inscribitur, Tortura Torti. Anglo-Calvinistæ, cum Brentio, & Arminio, apud Tirinum contr. 6. num. 4. appingunt etiam Principibus Sæcularibus, in suis respecti-

vis ditionibus, potestatem Ecclesiasticam jurisdictionis exterioris, eosque supremos Judices Ecclesiasticos fatentur; aded ut sua autoritate, à nullo alio in terris dependente, possint omnes causas, controversiasque circa Fidem, & Religionem recognoscere, & definire,

3 Sed ne confusio oriatur, non disceptamus de primatu in temporalibus: illum quisque Rex in suo Regno legitime habet. De primatu Ecclesiæ, seu de potestate Ecclesiastica tota lis est. Solet autem distingui triplex potestas Ecclesiastica: Una ordinis, altera jurisdictionis interioris; Tertia jurisdictionis exterioris. Prima refertur ad Sacramenta conficienda, & ministranda: Secunda ad regendum Populum Christianum in foro conscientiæ: Tertia ad eundem populum regendum in foro exteriori. Igitur ad potestatem ordinis spectat; Baptismus, & Sacros Ordines conferre; Eucharistiam conficere, & ministrare; Chrisma, & Oleum infirmorum benedicere. Ad potestatem jurisdictionis interioris, jus dicere in foro conscientiæ, idest, absolvere, vel ligare. Ad potestatem jurisdictionis exterioris; Synodum convocare, & in ea

præsidere; constitutiones condere; causas audire, & cognoscere; controversias dirimere; beneficia conferre; ministros Ecclesiæ constituere: delinquentes excommunicare: uno verbo, omnium causarum, & controversiarum, quæ ad fidem, & Religionem pertinent, judicem agere.

4 Quando ergo quæritur; an Rex Angliæ in suo Regno habeat primatum Ecclesiæ? debet sic intelligi: an habeat triplicem illam potestatem excellentiori modo, quàm Episcopi, & Pontifex? Vel, quod idem est, an triplici illa potestate supra Episcopos, & Pontificem collocandus sit? Duo certa sunt, unum in controversia. Primo certum est, Regem non vindicare sibi potestatem ordinis: & multo minus in ea superiorem esse Episcopis, & Pontifici. Non enim ordinatus, & consecratus est ad Sacramenta conficienda, & ministranda, ut per se constat. Nec in hoc genere supra Episcopos, & Pontificem collocari vult. Novit enim, quid in simili causa dictum sit Oziæ Regi 2. Paralip. 26. v. 18: *Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino; sed Sacerdotum: qui consecrati sunt ad hujusmodi ministerium.*

5 Secundo, æquè certum est, non habere potestatem jurisdictionis interioris, quæ in absolvendo, & ligando consistit. Non enim Regibus, sed Apostolis, & Sacerdotibus dictum est: *Accipite Spiritum-Sanctum, quorum remiseritis peccata, remissa sunt eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Tota ergo controversia versatur circa potestatem jurisdictionis exterioris. An ea Rex habeat in suo Regno, & quidem supra Episcopos, & Pontificem? Id est: An Rex sit supremus Judex Ecclesiasticus, qui sua auctoritate à nullo alio in terris dependente possit convocare Synodos; iis præsidere; controversias, circa Fidem, & Religionem dirimere; beneficia conferre; Episcopos constituere, & deponere; & similes actus Religionis exercere? Hoc enim est habere Primatum in Ecclesia, quoad gubernationem exteriorem, & esse Judicem controversiarum: quod firmiter negamus de Regibus, & Principibus Sæcularibus; & illud concedimus totis visceribus nostro Romano Pontifici. Unde solum inquirimus.

6 Quod sit ergo officium Regis circa Catholicam Ecclesiam? Breviter resolvemus, dando Cæsari, quæ Cæsaris sunt; &

Deo, quæ Dei sunt. Ac primum illud statuendum est contra Politicos: Reges, & Principes Christianos non ita debere sua regna, ac Provincias administrare, ut omnem religionis, & Ecclesiæ curam abjiciant, tanquam nihil ad se pertinentem, & usurpent illud Donatistarum: *Quid Imperatori cum Ecclesia?* Quod tantopere reprehendit Aug. lib. 2. contra Litteras Petiliani, c. 92. Hoc enim, & Sacris Litteris, & bonorum Regum Exemplis, & rationi ipsi contrarium est. Laudantur in Sacris Litteris David, Ezechias, Josaphat, Aza, & Josias, quod cultum, ac religionem Dei, vel promoverint, vel restaurarint. Eorum exemplum in Novo Testamento imitati sunt Constantinus Magnus, Theodosius, Arcadius, Honorius, Carolus Magnus. Et omnes Catholici Reges Hispaniæ. Contra vero non solum reprehensi, sed etiam puniti sunt, qui religionem, & fidem contempserunt, ut Jeroboam, Achab, Achaz, Amon. Et ratio est, quia Reges qui in sublimi potestate positi sunt, sicut ipsi ab inferioribus jure honorantur; sic Deum ipsum, à quo potestatem consecuti sunt, & cui jure naturæ subjiciuntur, merito honorare debent, & ipsius gloriam, ac majestatem ubique pro-

propagare. Unde Agapetus ad Justinianum Imperatorem: *Honore quolibet sublimiorem cum habeas dignitatem, à Imperator; honora super omnes qui hac te dignatus est, Deum, quoniam juxta similitudinem Cœlestis Regni tradidit tibi sceptrum terrena potestatis, ut homines edoceres justis custodiam, & eorum, qui quasi canes adversus ipsam rabiunt, inferre lareris latratum, tum ipsis obtemperando legibus, tum Subditos tibi regendo pro jure.*

7. Secundò statuendum est, eosdem Reges, & Principes Christianos nullo modo in suis Regnis, ac Provinciis debere admittere libertatem fidei, ac religionis, si impedire eam possint. Hæc enim libertas plane illicita, & christianæ doctrinæ contraria est. Nam, ut alibi dixi, multa in Evangelio sunt ex quibus constat Christum unam fidem mandasse, variam, ac multiplicem prohibuisse. Ac primo voluit unam tantum esse Ecclesiam, unum ovile, unum pastorem. Hæc autem sine unitate fidei consistere non possunt. Secundò, voluit discipulos suos attendere à falsis Prophetis: At in multiplici religione necesse est alios esse veros, alios falsos Prophetas: ergo, si hi excludendi sunt, fides una retinenda est, varia

explodenda. Tertio voluit Ecclesiam suam esse perpetuam, cui omnes inferiorum potestates resistere non possint. At perpetua esse non potest, si una omnium fides non sit: quod ipse testatur. Luc. 11. 17. *Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur.* Apost. dissentis verbis idem confirmat, Rom. 16. 17. *Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offensus prater doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Galat. 1. v. 8. *Licet nos, aut Angelus de Cœlo evangelizet vobis, praterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* 1. Cor. 1. 10. *Obsecro vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* 1. Cor. 14. 33. *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis.* Eph. 4. 5. *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Hebr. 13. 9. *Doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci.* Vides, quam serio, quam sollicitè, & gravitèr hortetur Apostolus, ut unitatem fidei retineamus. Quod non faceret, si libertas indulgeri posset. Plura in hanc sententiam omitt. propt. brevitat. Nunc illud solum addo ex Aug. Epist. 66. *Quæ est pejor mors animæ, quam libertas erroris?* 8. Quid ergo facient Re-

ges circa Ecclesiam, & religionem, si neque curam illius omnino rejicere, nec etiam libertatem indulgere possunt? Dicam verbo. Debent illam tueri, ac defendere, non ut Domini, sed ut ministri, neque ut Judices, sed ut executores. Hoc olim fecerunt Christiani Principes: hoc verbo testati sunt. Carolus Magnus, ut alios omittam, apud Sigonium lib. 4. de Regno Italiæ, sic ait: *Si Ecclesiarum Dei servis magnificentiam nostram impertimur, eorumque studiis libenter obsequimur: id nobis ad Augustalis excellentiæ culmen proficere credimus.* Si, inquit, obsequimur Ecclesiarum Dei servis: Obsequium offert: non arrogat sibi primatum. Vult esse minister in defensione Ecclesiæ, non Dominus.

9 Idem Carolus, cum a Leone Papa coronam Imperij accepit, hac formula jurisjurandi usus est: *In nomine Christi, spondeo, atque polliceor ego N. Imperator coram Deo, & B. Petro Apostolo, me protectorem, ac defensorem fore hujus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in omnibus quatenus divino fultus fuero adjutorio, prout sciero, poteroque.* Refert Sigonius loc. cit.

10 Et jam pridem usu receptum in Francia, Hispania,

Anglia, Polonia, Hungaria, ut simili juramento obstringant se Reges, & nominatim promittant, defensuros se Ecclesiam, ac Religionem, ejusque Prælati debitam reverentiam, & subjectionem præstituros. Neque hoc quicquam derogat ipso majestati, immò per honorificum est. Rectè Ambrosius Epist. 32. ad Valentinianum juniorem. *Quid est, inquit, honorificentias, quam ut Imperator dicatur filius Ecclesiæ? Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.* Et Theodoricus Italiæ Rex ad Joannem Pontificem: *Sum quidem Judex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus. Nam tunc ista rectè gerimus si à vestris regulis minimè discedamus.*

11 Solum advertimus cum Coriolano in Breviar. ad ann. 774. Spondano ad eundem ann. num. 3. & Gonzalez in 1. tit. 6. cap. 5. n. 12. alios plures citante apud nostr. Mathæuc. contr. 3. cap. 4. n. 45. quod sunt in decreto Gratiani aliqui Canones concedentes Imperatoribus, & Regibus electionem, & confirmationem Romani Pontificis, qui sunt Apocryphi, & commentitij, quare prædicti AA. nimis credulitatis, & levitatis virum appellant Gratianum, eo quod col-

collectioni suorum decreto-
rum præfatos Canones impro-
vide nimis consarcinaverit ; &
concludit Cabassut. notit. Ec-
cles. ad ann. 1274. dissert. 2.
ad Conc. Lugdun. II. tales Ca-
nones merito debere ex col-
lectione expungi , & oblitera-
ri. Videatur etiam Baronius
tom. 9. ad ann. 774. n. 13. &
sequentib. Verumtamen ex
electione non benè inferitur su-
perioritas ; nam Cardinales
eligunt Pontifices , quibus ta-
men Superiores minimè sunt.

nunquam somniantur. Nulli-
bi enim legitur eos aliquando
falce in messem alienam ap-
ponere tentasse , directamque
potestatem circa temporales
Principes exercuisse : utinam
è contra in suo ipsi jure non
turbarentur. Sed hoc etiam
magis dolendum , quòd non-
nulli è gremio Catholica Ec-
clesia ab hæreticis arma mu-
tuaverint ; quos non puduit
alienam statuere à Romanis
Pontificibus , etiam indirec-
tam potestatem in ipsa Prin-
cipum temporalia. Concedunt
Papam habere potestatem
coactivam circa Principes , sed
spiritualem dumtaxat , qua
eos possunt à communione Ec-
clesiastica excludere , sed nullo
modo posse circa temporalia
se ingerere.

QUÆST. VIII.

AN ROMANO PONTIFICI
*potestas conveniat in tempo-
ralia Principum?*

I **N**Ovatores ad Ro-
mani Pontificis
primatum exosum omnimodè
reddendum , ac in eum arman-
dos Principes , & ad iram mo-
vandos , eos perniciofa instruc-
tione corrumpunt , suadentes ,
Romanos Pontifices jus sibi
vindicare , & absolute præten-
dere in res , & dominia Prin-
cipum , & hinc ad libitum pos-
se è suis Principatibus eos de-
pellere , subditosque à debita
fidelitatis juramento eximere.
Verùm mendacijs falsitati su-
perædificant , ac tale jus Pon-
tificibus affingunt , quod ipsi

2 Verùm opus esse puta-
mus , præmittere distinctionem
potestatis circa temporalia , à
Doctõribus præfixam : ut una
sit *directa* , quæ ordinariè per
se , regulariter , & primariò
se extendit ad disponendum
de rebus temporalibus in or-
dine ad civilem Republicæ
tranquillitatem. Alia verò *in-
directa* , quæ per accidens , &
indirectè in ea tendit , in ordi-
ne nimirum ad bonum fidei ,
& Ecclesiæ , animarumque salu-
tem. De prima quæstio non
procedit : ea enim Principes
ab-

absolutè gaudent in suis Ditionibus, & Pontifex eam habet in terris solum, quæ sunt sui dominij temporalis. De secunda est inter Doctores difficultas hic resolvenda. Nec movenda est quæstio, an dicenda sit potestas spiritualis, vel temporalis? Nam de voce lis est: temporalis extrinsecè appellari potest, quatenus, & de temporalibus disponit: verùm, quia illis non se ingerit, nisi in ordine ad supernaturalia, verè spiritualis est: cùm directè in res spirituales tendat, & indirectè temporalia respiciat.

3. Conclusio: *Est in Romano Pontifice potestas indirecta in temporalia Principum in ordine ad finem supernaturalem.* Ita communiter DD. Catholici, nonnullis exceptis. D. Thomas 2. 2. quæst. 12. art. 2. & quæst. 60. art. 3. D. Bonav. tom. 7. quæst. 7. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 1. Diana Coord. tom. 9. tract. 1. Historico Juridico Theologico ref. 7. & 8. Petra Comment. tom. 1. ad constit. unic. Gregorij VII. & tom. 2. ad constit. 4. Innocentij III. Gonzalez in 4. tit. 17. c. 13. Sperellus decis. 182. n. 66. & Matthæus. Offic. Cur. Ecclesiast. cap. 29. §. 1. alijque plures post Bellarminum. Probatur 1. Pontifi-

cem habere potestatem indirectam in temporalia, & Principum Dominia, est, ipsum posse eos temporalibus contra spiritualia abutentes (adeoque maxima urgente Christianæ Republicæ utilitate) poenis temporalibus, rerum nimirum, & dominiorum privatione punire; sed hæc potestas est in Romano Pontifice: g. &c. Major non controversatur. Probatur min. Hæc ipsa potestas est Pontifici à Christo tradita illis verbis: *Pasce oves meas.* Tunc enim constitutus est supremus Pastor omnium fidelium, nullo excepto, ut est textus in cap. *Solita* de majorit. & obed. & cap. *Unam Sanctam* eod. tit. int. com. eique data facultas omni Pastori necessaria.

4. Concesso enim officio, ea omnia concessa intelliguntur, sine quibus certè exerceri non potest; cap. 1. de offic. deleg. Et hinc est data, tum circa Lupos, ut eos arceat, ne gregem invadant: tum circa arietes, ut, si quando cornibus lædant gregem, eos recludat, nec sinat procedere: Tum circa oves, ut tribuat convenientiâ pascua. Et inde ita discurritur; 1. Hæretici sunt Lupi, quos Pastor arcet per excommunicationem, & simul jubet populis,

ne eos sequantur. 2. Princeps Catholicus ; sed adeo malus , ut multum obsit Religioni , est aries destruens ovile ; quem idè potest Pastor recludere , ac redigere in ordinem ovium non recalcitrantium , per depositionem à potentia , & dominatu. 3. Potest , & debet oves ita pascere , ut eis convenit.

5 Dicunt. Utrumque Catholicus Princeps sit malus , & Ecclesiæ nocivus , non potest à Papa corrigi , nisi pœnis spiritualibus , & censuris , quæ sunt suo officio proportionata , adeoque non privatione dominij : nam superior potest inferiori tantum imperare quoad ea , in quibus est superior ; est autem potestas spiritualis Papæ tantum superior in rebus spiritualibus , non in politicis. Sed contra : Ergo ubi Princeps ex catholico evaderet Lupus , idest hæreticus ; vel si fidem retineret , ita tamen temporali potestate abuteretur , ut vel hæreses foveret , seu jura Ecclesiæ occuparet , aut fidem catholicam perqueretur , populumque sibi commissum iniquis legibus dilaniaret , ipsumque in suam infidelitatem , & rebellionem pertrahere conaretur , impunè posset hæreticos fovere , Religionemque evertere , &

rebellis in sua pertinacia adversus Ecclesiam pugnare , si remedium aliud non superesset ? Pœnæ omnes spirituales , & censura , ac charitatishortamenta supponuntur adhibita , & inutiliter semper. Nullus tamen est , qui repugnantiam non videat. Nec Papa supremus fuisset à Christo relictus. Pastor Christiani ovilis , si ejus potestas non extenderetur ad rebellem ovem potentia , & viribus spoliandam , ita ut impotens fieret ad ulterius Religioni nocumentum inferendum. Idè , quia pœna spiritualis non sufficit , opus est temporali , & magis sensibili , depositione nimirum à potentia , & principatu , eumque , populo à fidelitatis juramento absoluto , omni dignitate , & bonis privare.

6 Hæc pœna , licet temporalis sit , per indirectum tamen , & per accidens , in ordine , nimirum , ad bonum supernaturale , dicitur proportionata officio Pastoris , & cadere sub potestate spirituali Papæ , ut ex num. 2. Qui per se , & directè , est solum quoad spiritualia Principibus superior , sed indirectè , etiam quoad temporalia ; cum illis in damnum Religionis , quis abutitur , ut diximus.

7 Dices. Lex Christiana

neminem privat jure suo : g. sicut ante Christianam legem homines in politicis erant Principibus subditi, sic postea subduntur. Per Baptismum enim sunt oves gregis Domini, tantum in rebus spiritualibus, & quoad æternam salutem spectantia Præfidi Hierarchiæ Ecclesiasticæ se submitunt. Sed contra. Non dicimus homines per baptismum liberari à subjectione in civilibus ad suos Principes, nec Princeps per ipsum per se, & directè in politicis subdi Pontifici : quod asserimus est, quod dum Principes lavatio baptismi incorporantur gregi Christi, & Pontifici submituntur in pertinentibus ad æternam salutem, ut adversarij non inficiantur, de necessitate per accidens, & indirectè subduntur, etiam quoad temporalia, cum videlicet à via salutis aberrant, & in damnum Religionis potentiam convertunt, ac à constituto fine deviant. Habet planè Princeps temporalis, pro fine pacem temporalem, & civilem Reipublicæ, & Pastor spiritualis æternam animarum salutem, & ipsorum potestates sunt instrumenta proportionata ad hos fines consequendos, & conservandos. Verùm potestas temporalis

Principum non est destruktiva Fidei, & Religionis, sed debet Ecclesiam protegere, ac auxilium præstare ad executionem legum, quas Pontifex facit; ideò spirituali subordinatur, & est ei in subsidium. Quatenus vero aliquid in civilibus operatur, quod repugnet bono fidei, & animarum salutem, potest à spirituali corrigi, & in melius, si opus sit, pœna etiam temporali emendari.

8. Instant. Pontifici non convenit de quovis peccato judicare, nisi quatenus est offensa Dei, & quatenus pœnis spiritualibus, ac censuris corrigendum est, non autem pœna temporali; nam in foro mundano peccata, quatenus turbant pacem Reipublicæ, subjiiciuntur potestati politicæ, per quam judicari possunt, & pœnis temporalibus puniri; & quatenus sunt offensa Dei, & spirituali salutem nocent, subjiiciuntur iudicio Ecclesiæ: seu in foro interiori pœnitentiæ, seu in foro etiam externo, si publica, & in scandalum Ecclesiæ, ac gravissima sint, sed tantum, ut pœnis Ecclesiasticis castigentur: g. licet potestas civilis à suo fine deviet, à spirituali pœnæ nunquam temporali puniri potest. Contra: Hac idem urgent, quod

precedentia. Ideo repetimus, Pontificem posse per indirectum, poena etiam temporali in foro externo Principes, propter crimina Religionis bono, & fidei nociva, punire. Ad regimen enim Ecclesiae necessarium fuit immensa Principum potentiae terminum aliquem praefigere, extra quem non excurreret, & jura Religionis non offenderet.

9. Probatur 2. conclusio: quod Pontifex habeat praedictam potestatem, fuit dispositum in Concilio Lateran. IV. sub Innocentio III. in quo excommunicantur haeretici; quorum bona, si fuerint Laici, fisco adjudicanda sunt; si vero Clerici, applicanda Ecclesijs, à quibus stipendia perceperunt. Et ulterius praecipitur potestatibus Saecularibus, ut omnes haeticos è suis ditionibus pro viribus expellant; & simul statuitur, ut quando ad regimen assumuntur, praestent juramentum, se pro viribus, & bona fide persecuturos. Denique, committitur Episcopis, ut Dominos temporales, in hoc negligentes, excommunicent; & si infra annum satisfacere contempserint, significandum est Summo Pontifici, ut ex tunc ipse Vassallos ab ipsorum fidelitate denuntiet absolutos, & ter-

ram exponat Catholicis occupandam, qui eam, exterminatis haeticis, sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure Domini principalis; quatenus bona in feudum essent ab illo recepta.

10. Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 29. de Reformat. excommunicat pugnantes in duello, ac poenam proscriptionis omnium bonorum imponit. Sessione 24. c. 6. de Reform. Matrim. raptos condempnat, ut raptam, vel eam ducant, vel in bonis suis arbitrio Judicis decenter dent. In cap. 1. de Homicid. in 6. Innocentius IV. à dignitate deponit Principes mandantes per assassinos quempiam Christianorum occidi. Nec alia desunt jura, quae eam potestatem Pontifici concedant, seu declarent habere: propter quod Romani Pontifices possunt Reges, & Imperatores deponere; circa quos saepius ista potestate usi sunt. Ad hoc spectat etiam illud Pauli 1. ad Cor. 6. v. 3. *Nescitis, quoniam Angelos judicabimus, quanto magis saecularia?* Et Luc. 22. v. 38. *Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis: satis est.* Per hos duos gladios passim interpretes intelligunt duplicem po-

potestatem Ecclesiæ, spiritua-
lem, videlicet, & tempora-
lem, ut testatur Cornelius Alap,
in cap. 26. Matth. v. 51. Quod
autem Christus dixit Petro,
Joann. 18. *Mitte gladium
tuum in vaginam*; ideo dixit,
quia temporalis potestas Ec-
clesiæ non vindictæ, sed tan-
tum necessitatis causa exer-
cenda sit, ut ait S. Bernardus
lib. 4. de Consider. ad Euge-
nium. Vel ut alii explicant:
non dixit Christus, projice
gladium à te, *sed mitte in va-
ginam*, hoc est, adversus Prin-
cipes non semper, sed oppor-
tunè, bono spirituali exigen-
te, pennis temporalibus pro-
ceedas; & in his terminis man-
des aliis, ut contra rebelles,
& inobedientes materialem
gladium accipiant. Quia verò
dixit *tuum*, constat, materia-
lem gladium esse Summi Pon-
tificis, & in ejus potestate,
non quoad usum, sed quoad
imperium, ut jam dicemus.

11 Gregorius II. parte
Imperii privavit Leonem Im-
peratorem Iconomacum, de
quo hæc scribit Spondanus
Epitom. tom. 2. ad ann. 730.
num. 2. Imperator denuò à
Gregorio monitus (ut à per-
secutione cessaret adversus Sa-
crarum Imaginum propugna-
tores) *nihilominus in impie-
tate permansit: tunc demum*

*factum est, ut idem Pontifex
ipsum impœnitentem hæreti-
cum cognitum, & declaratum,
anathemate percussisset, atque
Romanos, & reliquos Italos
ab ejus obedientia, & tribu-
torum solutione recedere peni-
tus fecerit: quos antea, id
sponte facere tentantes, coer-
cuerat.*

12 Zacharias Pontifex
mandavit, Regnum Franciæ à
Childerico, dicto *stupido*, trans-
ferri in Pipinum, quem Re-
gem creare jussit, Spond. ad
ann. 751. Et Corolianus in
Breb. ad ann. 752.

13 Gregorius VII. audita
cade Stanislai Episcopi Cra-
coviensis (quem inter Sanctos
Innocentius IV. adscripsit)
facta à Boleslao Polonia Re-
ge, hunc omni honore, & dig-
nitate Regali privavit, omnes-
que subditos obedientiam, ei
exhibere vetuit. Spondanus ad
ann. 1079. num. 7.

14 Idem Pontifex depo-
suit à Regno Henricum IV.
Imperatorem, vassallos à ju-
ramento fidelitatis absolvit,
confirmavitque electionem in
Regem Romanorum Rodul-
phi Sueviæ Ducis, ab Electo-
ribus factam, prout ex Const.
unic. *Ejusdem* in Bullar. tom.
1. in qua §. 10. hæc sunt: *Agi-
te nunc quæso, Patres, &
Principes Sanctissimi* (loqui-
tur

tur cum S. Petro, & Paulo) ut omnis mundus intelligat, & cognoscat; quia si potestis in Cælo ligare, & solvere; potestis in terra Imperia, Regna, Principatus, Marchionatus, Ducatus, Comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere un'cuique, & concedere. Spondan. ad ann. 1677. n. 7.

15 Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi I. Fridericum II. suffectum ab Electoribus, Othone IV. ab Innocent. III. exautorato, teste Spondano in auctario ad annales Baronij ad ann. 1210. jam pridem ab Apostolica Sede, ob gravissima facinora, hæresis suspicionem, jurium Apostolicæ Sedis violationem, quarundam terrarum ad Ecclesiam pertinentium occupationem sacrilegam, commissa in personas Ecclesiasticas, etiam S. R. E. Cardinales, & Sanctæ Sedis Legatos, eos captivos retinendo, bonis spoliando, & ignominiosè tractando, aliasque scelera, de quibus expressè in Constit. Innocentij ad Apostolicæ 3. in d. Bullar. Et sanè ex hoc etiam, Friderici insolentia ponitur in propatulo, quòd Encio, suo ex concubina filio requirenti, quid de captiva Prælatorum turba (inter quos tres fuerant Car-

dinales Legati) Romam, in Genuesium triremibus, properante ad Concilium à Gregorio IX. indictum, insolens rescripserit.

Omnes Prælati, Papa mandante, vocati
Et tres Legati; veniant hucusque ligati.

16 Hinc Papa ad sententiam processit ut infra ibi §. 6.
„ Nos itaque super præmissis,
„ & compluribus alijs, ejus
„ nefandis excessibus cum Fra-
„ tribus nostris, & Sacro Con-
„ cilio deliberatione præhabi-
„ ta diligenti, cum Jesu-Chris-
„ ti vices, licet immeriti te-
„ neamus in terris, nobisque
„ in B. Petri Apostoli perso-
„ na sit dictum: *Quodcumque*
„ *ligaveris super terram, &c.*
„ memoratum Principem, qui
„ se Imperio, & Regnis, om-
„ nique honore, ac dignitate,
„ reddit, tam indignum, qui-
„ que propter suas iniquitates
„ à Deo, ne regnet, vel im-
„ peret, est abjectus, suis
„ ligatum peccatis, & abjec-
„ tum, omnique honore, &
„ dignitate privatum à Domi-
„ no ostendimus, denuntia-
„ mus, & nihilominus senten-
„ tiando privamus. Et §. 7.
„ Omnes, qui ei juramento
„ fidelitatis tenentur adstric-
„ ti, à juramento hujusmodi
„ perpetuo absolventes, au-
„ tho-

„thoritate Apostolica firmiter
 „inhibendo, ne quisquam de
 „cetero sibi tanquam Impe-
 „ratori, vel Regi pareat, vel
 „intendat; & decernendo
 „quoslibet, qui deinceps ei
 „velut Imperatori, ac Regi
 „consilium, vel auxilium
 „præstiterint, seu favorem,
 „ipso facto excommunicatio-
 „nis vinculo subjaceret. Et
 „§. 8. Illi autem, ad quos in
 „eodem Imperio Imperato-
 „ris spectat electio, eligant
 „liberè successorem.

17 Circa quod conside-
 randum occurrit. Primò, ad-
 versus patrocinantes Conci-
 lium supra Papam, quòd Pon-
 tificex, & non Concilium Fri-
 dericum deposuit, licet in
 Concilio; quod tamen non
 de necessitate fuit congrega-
 rum, sed de solemnitate, &
 congruentia, ut nimirum om-
 nibus Principibus, & Præla-
 tis facilius causa depositionis
 innotesceret. Secundò, quòd
 Fredericus non fuit inauditus
 damnatus; nam suos ad Con-
 cilium Legatos misit, inter
 quos Thadæus vir doctrinæ,
 & industrius audacter causam
 Frederici propugnavit. Ter-
 tio, quod Principibus perspi-
 cuum est Pontifices ea potesta-
 te prædictos esse. Nam Inno-
 centio, nec Imperator Con-
 stantinopolitanus, (qui Con-

cilio interfuit) nec alij Princi-
 pum Oratores eidem præsen-
 tes se opposuerunt. Quartò,
 quòd in executionem liberta-
 tis Electoribus factæ ab In-
 nocentio, ipsi Friderico in
 præcelso Imperialis dignitatis
 fastigio suffecerunt Henricum
 Langravium Habsiæ, ex Spon-
 dano ad Annal. Baronij ad
 ann. 1246. sunt autem qui nu-
 merant annos 28. interregni à
 depositione Friderici ad Ro-
 dulphi Hasburgi electionem,
 ut ex indice Imper. Romanor.
 à Cabassutio reportato in no-
 tit. Ecclesiast.

18 Paulus III. Const. *Ejus*
qui 7. ibi excommunicatione,
 & Regni, ac Dominiorum pri-
 vatione multavit Henricum
 IV. ejusque vassallos à jura-
 mento fidelitatis, & subjec-
 tione erga eundem absolvit,
 & penitus liberavit. Hujusmo-
 di exempla conclusionem adèd
 firmant, ut prudenti nefas sit
 dubitare. Nec alia desunt apud
 Historiæ Ecclesiasticæ relatores,
 quos quisque potest pro op-
 portunitate consulere.

19 Probatur 3. conclus.
 Firma est, & in omnibus cons-
 tans assertio, Romanum Impe-
 rium autoritate Romani Pon-
 tificis ab Oriente in Occiden-
 tem pervenisse; Nam Leo III.
 in persona Caroli Magni illud
 à Græcis in Germanos transu-
 lit,

lit, ut ex cap. *Venerabilem* de elect. Ubi Innocentius III. concludit, ad Romanum Pontificem pertinere confirmare Imperatorem, si sit dignus; & reprobare, si indignus. A quo etiam, si Electores admoniti, & expectati, vel non potuerint vel noluerint convenire, ut Imperatorem eligant, ille instituitur, ne *Apostolica Sedes advocato, & defensore careat*. A quo etiam ius, & potestas eligendi Imperatorem ad septem viros pervenit, ex alleg. cap. & Clementina unic. *de iure jurando*. Sed ex istis concluditur potestas indirecta in temporalia, & Principum dominia.

20 Dicunt. Ius eligendi Imperatorem non processit à Pontifice, sed ab Othone III. In quem illud referunt plures, & præsertim Protestantes apud Dianam Coord. tom. 9. tract. 10. resol. 1. & Gonzalez in 1. tit. 6. cap. 34. num. 4. Sed contra: Quod memorata potestas à Sede Apostolica processit, debet esse extra controversiam, non modo, quia allegata jura ejus favore elamant, verum etiam, quia ratio id postulat: non enim Principes Germaniæ poterant condere jus eligendi Romanorum Regem, vel Imperatorem, cum apud eos esset tantum jus eligendi Regem

Germaniæ. Item, nisi ab uno, qui in omnes, & præ omnibus auctoritatem haberet, jus eligendi Imperatorem emanasset, ægrius ferrent Christianorum nationes, se neque rogatis, neque volentibus, à paucis Germanorum Principibus eum eligi, qui eo ipso, ac Imperator est, & nominis ipsius maiestate, & honoris excellentia primum semper locum teneat, sive per se ipsum ille, sive per Legatos suos adsit. Regesque omnes ubique, quantumvis Christianissimos, & potentissimos antecellat, qui profecto locum ei non cederent, nec cessissent.

21 Ideo concludendum, collegium Electorum jure scripto institutum esse constitutione nimirum Gregorij V. Pontificis Othone III. cupiente, & Imperio recipiente. Quod dict. cap. *Venerabilem* significat Innocentius per ly *jure*. De qua re præter allegatos agunt Spondanus ad annum 996. n. 11. & Bzovius in *Rom. Pontific.* cap. 43. Videnda etiam constitutio firma Alexandri IV. 7. dict. Bullar. qua Electoribus inhibuit, ne in Romanorum Regem eligerent Conradum (propter puerilem ætatem inhabilem ad exequendum pro Ecclesia defensoris officium) natum Conradi filij Frederici II. jam ab Imperio depositi. Quod sane

nē non egisset Alexander, nec Electores paruissent, (prout religiose receperunt mandata) si non ab Apostolica Sede; sed à laica potestate jus illis fuisset concessum: Etenim Sedes Apostolica jura aliena non lædit, sed in bonum Ecclesiæ præferat.

22 Tandem. Securis ad radicem admovetur. Potestas indirecta confirmatur expressè Decretis Apostolicæ Sedis. Innocentius X. declaravit, hanc propositionem: *Papam nullam habet potestatem in temporalibus, etiam indirectè, esse hæreticam*, saltem reductivè.

23 Alexander VIII. confitit. inter multiplices edita 4. Aug. 1690. proscripsit propositionem hanc: quam Authores declararunt: *Beato Petro, ejusque successoribus Christi Vicarijs, ipsi Ecclesiæ rerum spiritualium, & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium, ac temporalium, à Deo traditam potestatem, dicente Domino: „Regnum meum „non est de hoc mundo; & iterum. Reddite ergo Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei „Deo; ac proinde stare Apostolicum illud: „Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas „nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Regentes*

Tom. III.

ergo, & Principes nulli Ecclesiæ potestati Dei ordinatione subjici, neque autoritate clavium Ecclesiæ directè, vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis juramento solvi posse: eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam; nec minus Ecclesiæ, quàm Imperio utilem, ut Verbo Dei, Patrum Traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam. Quæ assertio, cum alijs tribus editis in Comitijs Gallicanis de anno 1682. fuit subinde sub Pontificatu Innocentij XII. retractata, prout expressè in Epistola Innocentio directâ, relata in regal. Sacerdot. lib. 4. §. 5. & ult. num. 44. novè edit.

24 Inquires: *An clavis, seu potestas spiritualis in Pontifice excludat dominium temporale?* Hæretici affirmant, cum clavis pugnare quodvis dominium politicum; consequenter negant, non tam Pontificem esse Dominum temporalem, quàm esse hujus Domini capax. Ita Calvinus lib. 4. Instit. cap. 11. Magdeburgenses cent. 1. lib. 2. & cent. 8. Catholici verò dicunt. 1. Quòd potestas clavium ex sua ratione temporalem, & politicam non comprehendit: nam est

Nna

est

est spiritualis, & Ecclesiastica, ac ordinata ad animarum salutem. 2. Quod claves ex sua natura non excludunt temporalem potestatem, atque ita licitè Pontifices possunt habere, habentque dominium temporale: nam potestas spiritualis, & dominium temporale inter se non pugnant, nec una posita, aliud excluditur, sed simul in uno eodemque conjunguntur. Patet in Melchisecho, qui fuit simul Rex, & Sacerdos. Huc etiam spectat, quod Deus illis de Tribu Levi, quæ electa erat pro divino cultu, & in qua erant Levitæ Sacerdotes, & Pontifices, inter cætera concessit, ut haberent quadraginta octo urbes cum agris suis, Num. 35. v. 3. quarum sex erant Civitates refugij, cum jure asyli, ut ibi vers. 6. Ipsi verò Levitæ plenum jus, & dominium utile in civitates obtinebant; & inde Officiales, & Magistratus in illis statuebant, ut notat Tirinus Comment. tom. 1. in lib. Josuæ, cap. 21.

25. Id etiam constat exemplis: Sanctissimè enim Episcopi bona, & prædia à pijs, religiosisque virijs legata acceperunt, & Patrimonium Ecclesiasticum auxerunt. Legant Novatores Augustinum Serm. 335. ubi num. 4. respondens ipsum reprehendentibus, quod

non suscepit hæreditatem Ecclesiæ relictam, dixit: *Plane suscipio, profiteor me suscipere oblationes bonas, oblationes Sanctas.* Sanctas verò, & bonas eas appellat, quæ non ex hæreditatis filijs relinquuntur Ecclesiæ; idèò concludit: *Ecce unum dico: filij Juliani hæreditatem suscepi: Quare? quia sine filijs defunctus est.* Ulterius obvia res est: In Germania plures sunt Episcopi simul, & Domini temporales, quod præ cæteris evidens est in tribus Archiepiscopis Electoribus, Moguntino, Trevirensi, & Colonienfi.

26. Nulla proinde est ratio, ut Novatores injustitiæ, & iniquitatis accusent Romanos Pontifices, propter temporalem Principatum, in quo succedunt Constantino, sicut Petro in primatu Ecclesiæ, ut scripsit Bern. lib. 4. de Considerat. cap. 3. A tempore enim Constantini utraque potestas in Ecclesia quoad exercitium est copulata. Pijssimus enim Imperator Bizantium concedens Romanam Urbem, Romanamque Ditionem Ecclesiæ Romanæ summa liberalitate donavit; quia (ut in ipsius edicto) „ubi Principatus Sacer-

„dotum, & Christianæ Religionis caput ab Imperatore „Cœlesti constitutum est, jux-

„tum

„tum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. De qua re agit Bzovius in Rom. Pontif. cap. 41. referens fragmentum edicti, donationem ex Authoribus Græcis, & Hebræis confirmans. Coriolanus in Breviar. ad ann. 342. Spondanus lib. 1. 96. dist. Et donatio à subsequenter Imperatoribus fuit confirmata: at bona ipsa, vel conservata, aut à Tyrannis ablata, fuerunt Ecclesiæ reddita, & restituta, ut observat alleg. Coriolan. & Macedo de Clavib. Petri, lib. 1. dissert. 3. cap. 1.

27 Arg. 1. contra præcipuam conclusionem: Indirecta potestas, cujus vigore possit Pontifex de rebus temporalibus Principum disponere, est contraria Divinis Scripturis: g. non datur in eo talis potestas. Anteced. patet ad Rom. 13. „ Omnis anima potestati-
„ bus sublimioribus subdita
„ sit; qui resistit potestati, Dei
„ ordinationi resistit :: non
„ est potestas, nisi à Deo: At-
„ qui quia potestas Pontificis est
„ à Deo, Pontifex à nullo potest
„ deponi: g. nec deponi possunt
„ Principes à Pontifice, quia
„ illorum potestas etiam à Deo
„ est.

28 Confirmatur: Christus Dominus non habuit potesta-

tem in res temporales Principum; nam ipse dixit Joanni. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo*; & Matth. 8. *Vulpes foveas habent, & volucres Cæli nidos; Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*: Et Luc. 12. 14. Negavit, se habere judicariam potestatem: *quis me constituit Judicem super vos*? Ergo multo minus ponenda est hæc potestas in Romano Pontifice; quia non majoris est potestatis Vicarius, quam Principalis. Deinde, Luc. 22. v. 25. dixit Discipulis: *Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic*. Ergo ablata est à Christo domino omnis potestas Sæcularis in sua Ecclesia. Denique, in cap. *Unam Sanctam* determinatur, gladium spirituale esse tractandum manu Sacerdotis; materiale vero manu Regum, & militum. Et in cap. *Duo sunt*. 69. dist. dicitur, quod si tolleretur potestas Principum, tolleretur & ordo à Deo institutus, quantum à duo Regimina: g. &c.

29 Respondetur ad argument. neg. antec. ad cujus primam probationem dicimus, quod ibi D. Paulus improbat errorem illorum, qui repugnabant

solvere tributa Imperatoribus; in quem finem ibi subdit: *Redite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui honorem, honorem, &c.* Et Christus Matth. 22. *Redite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo;* hoc est: Date Cæsari tributum, quod exigit; cum enim sitis illi subiecti, æquum est, ut præstetis ei, quod Domini suis subditi debent; Deo verò anima præstare debet cultum, & obsequium. Hoc omnes Catholici docent, & in subditis erga Principes, iusta præcipientes, obedientiam, & obsequium recognoscunt. At Catholica sententia est, Papam posse Principes deponere, dum Ecclesiæ necessitas exigit, & ipsi præjudicant bono Religionis, & fidei; quod non evenit, dum iusta præcipiunt, Religiosè gubernant, & Ecclesiæ non insultant.

30 Quod autem potestas Sæcularis sit à Deo, (quia natura, & recta ratio, quæ à Deo est, ita dicat, & suadet) non tollit quod Potestas Pontificia sit superior; quia est à Deo immediate, & est potestas capitis Ecclesiæ; potestas verò Principum est membrorum sub capite: Unde, quando potestas, vel gladius temporalis nocet Religioni, & Ecclesiæ, à Spirituali potestate

debet in ordinem reduci, ac pœna etiam temporali depositionis coerceri, dum spiritualis satis non est: quod est in dict. cap. *Unam expressè definitum: Oportet autem, gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati; nam cum dicat Apostolus, non est potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema; nam secundum B. Dionysium; lex divinitatis est, infima per media in suprema reducere.*

31 Ad confirmationem respond. neg. antec. nam ut diximus tract. de Incarnat. disp. 9. q. 4. Christus D. quatenus homo fuit Rex, & Dominus temporalis Universi, ut patet Apoc. 17. *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Et Actor. 10. *Hic est omnium Dominus.* Et Pl. 7. *Ego autem constitutus sum Rex super Sion montem sanctum ejus.* Tanta enim fuit excellentia ejus ratione hypostatice unionis, ut nullus potuerit esse titulus honoris, prærogativæ, & potestatis, quem ipse non haberet, juxta illud Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in*

Terra.

Terra. Quæ testimonia intelligunt communiter PP. de Christo Domino, quatenus homo. Immo colligitur etiam ex Autoritate objecta; nam, ut observat August. tract. 115. in Joann. *Christus non dixit: Regnum meum non est in hoc mundo, sed, non est de hoc mundo;* & cum hoc probaret, dicens: *Si ex hoc mundo esset Regnum meum, Ministri mei decertarent, ut non traderer Judeis;* non ait: *nunc autem Regnum meum non est hic, sed non est hinc.* Quare potuisset quoscunque Reges, & Principes privare suis Regnis, & Dominijs, si voluisset. Verum eos reliquit in suo statu, nec ea potestate uti voluit, ut loco cit. scripsit S. Doctor: *Audite ergo Judei, & Gentes: audi circumcisio, audi præputium: audite omnia Regna terrena, non impedio Dominatorem vestram in hoc mundo.* Videantur etiam quæ tom. 2. loco sup. cit. diximus.

32 Ad illud Matth. 8. *Vulpes, &c.* respond. quod Christus reprehendebat quemdam Legis Doctorem, qui spe dignitatum, & opum, Christum sequi statuerat. Cui Christus: ea intentione vis mihi hi adherere? Erras: Nam ego ne quidem tantum habeo, quantum habent Aves, aut

vulpes, quibus autem non defunt proprii nidus, & foveæ; Christus enim non venerat, ut Rex politicus ad gubernandum de facto, & in exercitio, sed ut Salvator ad salvandum. Erat Rex totius universi, sed in conversatione cum hominibus non egit personam Regis, juxta illud Baruc. 3. *Et cum hominibus conversatus est,* in qua societate sapè rebus usus est, significans, se in illis dominium nullum externum habuisse: Ex quo nihil contra nostram conclusionem.

33 Ad illud Lucæ 12. responderetur; quod Christus non negat, se, aut Ecclesiam habere potestatem Judicariam, (ut somniarunt hæretici Anabatistæ) nam erat ipse Dominus, & Judex omnium à Patre constitutus; sed solum negat, posse aliquem illum obligare, ut id faciat. Abstinerè autem tunc voluit à judicio in divisione hereditatis, prout ab uno rogabatur, ne foveret carnalem Judæorum opinionem de politico Messie adventu. Videatur Tirinus in dicto cap. Ad aliud, *Reges gentium, &c.* respond. neg. conseq. Nam sensus verborum Christi est: Reges gentiles solent esse ambitiosi, & multa per tyrannidem facere, ac suis

luis potius, quam subditorum commodis studere: Vos autem, Apostoli mei, nolite eos imitari, sed cum modestia, & fraterna dilectione Ecclesiam gubernate. Quod, & faciunt SS. Pontifex; nam cum Principe in Ecclesiam Refractorio, primo monitis charitatis procedit: Deinde, poenarum Ecclesiasticarum timore eum revocare studet, quem postea in contumacem pronuntiat: Ac denique, si eas parvipendat, depositione à Principatu utitur: principatum ipsum in hæredes transferens, si adsint: vel, catholicis occupantibus cedens: & in subsidium ad executionem sententiæ, vocat auxilium brachij Sæcularis, mandans Principibus, ut causam fidei adjuvent, armis rebellem superantem, & in statum privatum reducunt.

34 Ad primum locum Decretalis respondetur, sensum esse, quod uterque gladius spiritualis, & materialis est in potestate Ecclesiæ; sed hac differentia, quod spiritualis manu Pontificis exercetur, ipse enim poenas spirituales imponit: materialis verò à Laicis, sed jussu Pontificis tractatur, ut dixit etiam Gregorius IX. Constit. *Cum justa* quæ est sub. 14. Bullar.

tom. 1. *Uterque gladius Ecclesiæ traditur sed ab Ecclesia exercendus est unus, alius pro Ecclesia manu Sæcularis Principis eximendus: Unus à Sacerdote, alius ad nutum Sacerdotis administrandus à milite.* Potest igitur Papa juxta text. in cap. *Igitur* 23. quæst. 8. Regibus, & Principibus imperare, ut latam ab eo sententiam depositionis à principatu adversus aliquem exequantur; alias indirecta ejus potestas circa temporalia inutilis, & insufficiens foret, dum contumaces resisterent. Ad ultimum dicimus, quod in casu quæstionis, Pontifex tolleretur abusus potestatis, non ipsam potestatem, quæ alteri traderetur; unde nec auferret ordinem à Deo institutum quantum à duo regimina.

35 Arg. 2. Reges non subijci Pontifici in temporalibus, declaratur in cap. *Per venerabilem.* qui fil. sint legit. ubi de Rege Franciæ: *Cum Rex superiorem in temporalibus minimè recognoscat: g. &c.* Respond. per datam, & notam distinctionem: Reges in temporalibus non subijciuntur Romano Pontifici, directè, conc; indirectè, nego. Unde, cum Innocentius III. dixit: *Regem Gallie nullum in temporalibus*

agnoscere superiorem, accipitur de superiore temporali; non enim Rex agnoscit supra se Principem temporalem, à quo possit coerceri: sed agnoscit Romanum Ponticem Principem spiritualem, qui de temporalibus quoque in ordine ad spiritualia judicare potest, & secundum hunc intellectum Bonifacius VIII. scripsit eidem Philippo pulchro: *Scire te volumus, quòd in spiritualibus, & temporalibus nobis subes*; in spiritualibus directè, in temporalibus indirectè, apud Coriolanum in Breviar. ad an. 1303. Neque enim Rex, & Galliæ Regnum exclusum fuit à verbis, quæ Christus dixit Petro, & successoribus: „Pasce oves meas; quodcumque ligaveris, &c.

36 Arg. 3. Papa non confirmat novum Regem, sive electione assumatur, sive jure hereditario succedat: g. nec potest exhauctorare. Respondetur, Consequentia est vera, nisi necessitas spiritualis urgeat. Audiatur Turrecremata lib. 2. Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 114. prop. 4. „Potest „Papa Regem deponere, non „solum propter hæresim, vel „Schisma, aut aliquod crimen intolerabile in populo, „sed etiam propter insufficienciam, propter quam

„Regnum fidelium periclitatur, retur. Pari modo si Electores hæreticum eligerent, vel in Regno hæreticus succederet, & noller hæresim adjurare, Pontifex infirmaret electionem, & à successione illum excluderet; hæretici enim omnibus bonis sunt privati, ex dict. cap. *Excommunicantes*, videatur loco cit. Diana.

DISPUT. V.

DE SACRA EUCHARISTIA, de Sacrificio Missæ, de Communionem sub una specie, de Purgatorio, de Indulgentiis, & de Cæremoniis, quibus utitur Ecclesia Catholica Apostolica Romana, necnon & de Invocatione Sanctorum.

QUÆST. I.

AN CHRISTUS DOMINUS verè realiter, & substantia- liter sit præsens in Eucharistia?

I Calvinistæ, cum alijs quibundam, negant realem Christi præsentiam in Eucharistia, & solum concedunt præsentiam figurativam, sicut nihil adsit præter ipsum panem, & vinum, tanquam figuram, aut signum repræsen-

sentans corpus, & sanguinem Christi pro hominibus oblatum. Lutherani verò, admittunt, saltem in usu hujus Sacramenti, realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis, & vini substantia: sed adhuc inter se divisi sunt; nam aliqui partim cum Catholicis, partim cum Calvinistis conspirant. Cum Catholicis fatentur, Christum esse præsentem, ut diximus; cum Calvinistis negant concomitantiam. Itaque secundum illos sola caro Christi est sub specie panis, & solus sanguis sub specie vini; anima verò rationalis sub neutra. Alij cum Catholicis, diverso tamen fundamento, simpliciter asserunt, totum Christum contineri sub unaquaque specie, etiam separatim sumpta; ita Brentius, Kemnitius, & omnes alij, qui defendunt ubiquitatem; nam si totus Christus secundum divinitatem, & humanitatem ubique est, ut ipsi volunt necesse est esse totum in pane, & similiter totum in Calice.

2 Catholici verò sic firmissima fide sentiunt, ac statuunt: Primo, in Christo spectari posse carnem, sanguinem, animam rationalem, & divinitatem, seu personam Verbi. Secundò, Christum, secundum hæc omnia, contineri in Sacra-

mento Eucharistiæ post consecrationem à Sacerdote factam; ita, ut virtute consecrationis substantia panis mutetur in corpus, & substantia vini in sanguinem Domini, solis accidentibus panis, & vini remanentibus; & hoc esse, quod dici solet, Christum totum contineri in hoc Sacramento. Tertiò, Christum non solum sub utraque specie simul sumpta, sed etiam sub una specie separatim accepta, totum contineri, idest, totum sub specie panis, & totum sub specie vini. Quarto, aliter tamen contineri sub specie panis, aliter sub specie vini; nam sub specie panis continetur solum corpus vi verborum consecrationis; reliqua verò per concomitantiam: sub specie autem vini continetur solus sanguis vi verborum consecrationis; & reliqua per concomitantiam. Hæc omnia habentur, post alia Concilia, in Concilio Trident. sess. 13. cap. 3. & sess. 21. can. 3. & apud D. Thom. in 3. part. q. 76. art. 1. & 2. & apud Subtilem nost. Magistrum in 4. d. 10. q. 1. cum quibus sit.

3 Conclusio 1. *Christus D. verè realiter, & non tantum figurativè, est præsens in Eucharistia.* Est de fide, contra Calvinistas, Anabaptistas,

ristas, & novos Arrianos. Probat^{ur} 1. ex clarissimis Christi D. verbis Matth. 33. Luc. 22. v. 19. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Et Marc. 11. v. 24. *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.* Atqui non figura corporis Christi pro nobis tradenda erat, sed ip-
sius verum corpus traditum, & verus ejus sanguis effusus est: g. Christus verum corpus, & verum sanguinem dixit in Eucharistia à se tunc data contineri. Deinde, si Dominus ultimum testamen-
tum condens, promittendo suis discipulis verum corpus suum relaturum ad manducandum, rêvera tamen tantum figuram, juxta adversarios, reliquisset, haud aliter decepisset discipu-
los; quam si testamentarius quispiam papyraceis monetis plenam cistam hæredibus suis cum hoc dicto relinqueret: *Hic sunt mee divitie, quæ vobis tradentur*, intellecturis prudenter, non figuram sed veras auri divitias cista illa concludi.

4. Confirmatur. Nam & Paulus usus est verbis Christi sensu vero, & proprio expres-
sis 1. Cor. 10. v. 16. „Calix „benedictionis cui benedici-
„mus, nonne communicatio „sanguinis Christi est? Et pa-

„nem quem frangimus non-
„ne participatio Corporis
„Christi est? Et iterum, Cor.
11. v. 17. „Quicumque man-
„ducaverit panem hunc, vel
„biberit Calicem Domini in-
„dignè, reus erit corporis, &
„sanguinis Domini. Quomo-
do ergo reus erit Corporis
Domini indigne manducari, si
Corpus Domini non mandu-
cet, sed ejus figuram? Non
admittet certè ullus Calvi-
nista (utpotè Imaginum con-
temptor) eum, qui indigne
tractat figuram, aut Imagi-
nem Christi, reum esse inho-
norationis personæ propriæ
Christi. Item, vers. 29. ejus-
dem 11. capituli habetur: „Qui
„enim manducat, & bibit in-
„dignè, judicium sibi mandu-
„cat, & bibit, non dijudi-
„cans Corpus Domini. Quo-
modo autem potest subire ju-
diciū ob non dijudicatum
ibi corpus, si re vera illud ibi
non esset, prout juxta adver-
sarios non adest?

5. Probat^{ur} 2. conclusio
ex ipsis Domini Verbis mys-
terij hujus magnalia non so-
lū discipulis prout fecit in
ultima Cœna, sed toti populo
enarrantis apud Joān. cap. 6.
v. 51. „Panis quem ego dabo
„caro mea est. Et vers. 55.
„Caro mea verè est cibus, &
„sanguis meus verè est potus.

Et vers. 56. „ Qui manducat
 „ meam carnem, & bibit meum
 „ sanguinem, in me manet,
 „ & ego in eo. Hæc omnia
 certè, & plura alia eodem
 capite similia de bucella panis
 figurativa corporis sui mini-
 mè poterat Christus prædica-
 re, ita quidem, ut eam ipsi
 manna Cœlesti præferret, &
 certè Eucharistia hoc modo
 suis figuris, tam in essendo,
 quàm in representando longè
 esset inferior, (Agno, vide-
 licet, Paschali, Manni, San-
 guinis, vitulini aspersione, quæ
 omnia etiam fuerunt repræ-
 sentantia mortem Christi, am-
 plissimisque Scripturæ præco-
 nijs celebrata) quod utique
 est contra Apostolum Heb. 10.
 & Colos. 2. docentem vetus
 Testamentum continuisse me-
 ras umbras, novum verò ve-
 ritatem.

6 Nec obstat quod in eo-
 dem cap. 6. Joann. post elo-
 gia hujus augustissimi Myste-
 rij, animadverso discipulorum
 murmure, subjunxerit Domi-
 nus: „ Spiritus est, qui vivi-
 „ ficat, caro non prodest quid-
 „ quam, verba quæ ego lo-
 „ quor spiritus, & vita sunt;
 minimè enim possunt hæc ver-
 ba eo detorqueri, ut signifi-
 cent Christum, toto eo capite
 non nisi de manducatione sui
 corporis per fidem discernisse,

cum enim hanc eorum incre-
 dulitatem prodigiosa sui in
 Cœlos ascensione, a majore ad
 minus ducendo argumentum
 refutasset, explicat se non
 prebendum ad corporalem, uti
 alia edulia sumuntur refectio-
 nem, verùm ad spiritualem
 animæ vitam, & confirmatio-
 nem. Hinc à temporibus Aposto-
 olorum usque ad Berengarium
 X. post Christum circiter sæ-
 culo de hoc errantem, nun-
 quam in Ecclesia super eo mo-
 ta fuit ab ullo controversia,
 qui & ipse convictus errorem
 suum retractavit. Patet hoc
 assertum, ex plurimorum Sanc-
 torum Patrum clarissimis tes-
 timonijs à Bellarmino citatis
 lib. 4. de Eucharist. cap. 4. &
 sequentib.

7 Conclusio 2. „ In con-
 „ secratione vi verborum fit
 „ transubstantiatio substantiæ
 „ panis, & vini in Corpus, &
 „ Sanguinem Christi. Est de
 Fide contra Lutheranos defen-
 santes, permanentiam substan-
 tiæ panis, & vini; seu quod
 idem est, impanationem
 Christi Domini. Probatur con-
 clus. verba Christi dicentis:
 „ Hoc est Corpus meum, hic
 „ est Sanguis meus, debent
 verificari proprio intellectu, ut
 præced. Conclusionem ostensum
 est: sed si non fieret realis
 mutatio panis in corpus, &
 vini

vinum in sanguinem, non verificarentur: g. &c. Minor prob. quia horum verborum juxta Lutheranos hic esset sensus: „Hic est panis, & hoc est vinum, & his intimè præsens, est corpus, & sanguis meus: sed hoc modo non verificatur illa propositio, quamvis enim lapidi per essentiam sit intimè præsens Deus, ostenso tamen lapide non licet dicere: *Hoc est Deus*. Secundò; disparatum de alio disparato æquit prædicari: g. Corpus Christi non potest de pane tritico affirmari. Antecedens patet, aliàs enim non valerent similes ratiocinationes. *Hoc est triticum, ergo non est vinum*. At longè magis disparata sunt Corpus Christi gloriosum, & panis triticeus, quam sit panis triticeus, & vinum de vite: g. si illa non possunt de se invicem prædicari, nec hæc.

8 Urgeo hoc argumentum: Paulus benè ratiocinator dicens, Rom. 11, v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia*: g. eodem modo procedit ex simili antecedenti similis illatio: *Si est Corpus Christi, jam non est panis; alioquin Corpus Christi jam non est Corpus Christi*. Insuper, si verificaretur de pane hoc prædicatum Corporis

Christi, tunc quicquid dicitur de Corpore Domini, verificabitur de pane, juxta adversarios, quod tamen est falsum: g. &c. Hinc quanvis pisci alicui insit Deus, nemo dicet, manducato pisce, manducari Deum; nec dici potest, quòd propter unionem Corporis cum anima possit designari corpus pro nomine *hoc*, dicendo: *Hoc corpus est anima*; vel obsessus à dæmone: *hic homo est diabolus*. Verùm, sic tantùm dici potest: *Huic corpori est unita anima: & homo habet in se dæmonem*. Nec obstat, quod terminus iste *transubstantiationis* expressè in Scriptura non habetur; Quæro enim à Lutheranis: ubi habetur in Scriptura nomen SS. *Trinitatis*? Si dixerint haberi æquivalentibus terminis: hoc idem certè de transubstantiatione in præsentì ostensum est. Nec obstat etiam, quod simpliciores quidam Acatolici non possint capere replicationis, & penetrationis (hoc in mysterio inclusæ) difficultatem, Christum enim simul fuisse; & ad dexteram Patris, prout habetur Act. 3. 21. & simul in in terris cum Paulo Act. 3. 17. Scriptura testatur: g. non implicat replicatio, præcipuè si sit verum idemque corpus in

uno loco circumscriptivè, in alijs verò locis definitivè, ut Philosophi ostendunt. Penetrationem etiam, seu uno in spatio adæquato duorum corporum ubicationem esse possibilem actus probat: sic Christus Januis clausis, intravit ad Discipulos, Joan. 20. 19.

9 Confirmatur resolutio autoritate Sanctorum Patrum plurimorum, & Lyturgiarum ab ipsis Apostolis conscriptarum, sufficiat nobis magnus Ambrosius Magist. magni discipuli Augustini inquit lib.

4. de Sacram. cap. 4. *panis iste, panis est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio de pane fit corpus Christi*, ac ut ostendat nihil illud habere impossibile, subiungit: *Si enim creavit Deus Cælum, & Terram, quando non erant, quanto magis poterit panem, & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare.*

10 Conclusio 3. „ Sacramentum Eucharistiæ non „ consistit in solo usu, seu sumptione. Est etiam de fide contra Lutheranos, & probatur, inquirendo ab illis, an in institutione Cœnæ dum Christus D. dixit: „ Accipite, & „ comedite hoc est corpus „ meum, fuerit jam re ipsa corpus, & sanguis ejus, necne? Si fuerit: g. accipere comede-

re, & bibere non sunt de essentia hujus Sacramenti contra adversarios. Si verò non fuit: g. falsum dixit Christus affirmando ibi corpus esse, quod jubebat eos sumere, cum tamen non esset ibi corpus: Non rectè ergo deducitur in sumptione consistere hoc Sacramentum, tametsi ejus institutionis principalis finis fuisset sumptio, sicut quanvis panis fiat idè ut comedatur, tamen nemo dicet, antecederet ad manducationem, panem non esse panem.

11 Urgetur: Verba Christi ante sumptionem prolata vera fuerunt, dum diceret: „ Hoc est corpus meum, hic „ est sanguis meus. Matth. enim cap. 26. v. 28. cum dixisset: „ Bibite ex hoc omnes, quid, & cur bibendum foret explicat ipse dicens: „ Hic est enim sanguis meus, ubi clarissimè *ly enim* ostendit non vinum, sed sanguinem fuisse porrectum. Hoc confirmant verba illa Luc. 22. v. 20. „ Hic est Calix novum testamentum in meo sanguine: g. infero, jam in Calice fuit sanguis, & non prius in ore dumtaxat sumentium. Item verba Apostoli 1. Cor. 10. v. 16. „ Panis, quem frangimus, non „ ne participatio Corporis Domini „ mihi est? Atqui dum frangi-

gitur nondum sumitur : g. antequam somatur, Corpus Domini est. Sed definiat rem Augustinus, qui ante sumptionem jubet adorari Eucharistiam, quod jubere foret manifeste idolatricum, si præcisè in ipsa sumptione primum fieret Corpus Domini, quod de tanto Ecclesiæ Doctore quis ausit dicere ? Augustinus in Psalm. 9. 5. „ Nemo illam carnem manducet, nisi prius „ adoraverit. Et Conc. in Psalm. 35. „ Ferebatur Christus in „ manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum „ ait : Hoc est corpus meum, „ ferebat illud corpus manibus suis.

12. Lutherani, qui fatentur Christum in Eucharistia præsentem esse, & tamen negant concomitantiam, hoc uno Scripturæ loco refelluntur, Rom. 6. v. 9. „ Christus resurrex- „ gens ex mortuis, jam non „ moritur, mors illi ultra non „ dominabitur. Nam quæro ex ipsis, an caro Christi sit sola sub specie panis; an conjuncta cum sanguine, anima rationali, & divinitate ? Si sola est; mortua est. At Christus non moritur, ut inquit Apostolus. Si conjuncta cum sanguine, anima, & divinitate; jam totus Christus est sub specie panis, quod contendimus : Et

non est totus vi Sacramenti; quia vis Sacramenti consistit in illis verbis : „ Hoc est Corpus „ meum. Hæc autem verba vi sua non significant totum Christum, sed tantum Corpus, seu carnem : g. caro Christi est sub specie panis vi verborum Sacramenti : reliqua per concomitantiam.

13. Hoc clariùs explico. Sicut in pomis multa spectari possunt, color, odor, sapor, quantitas, substantia; sic etiam in Christo Divinitas, Anima rationalis, Caro, Sanguis. Rursum, sicut oculi vi sua non vident totum pomum, sed solum colorem; & tamen, quia color realiter conjunctus est cum odore, sapore, quantitate, & substantia, censetur videri totum pomum per naturalem concomitantiam. Sic etiam verba illa, hoc est corpus meum, vi sua non significant totum Christum, sed tantum carnem Christi; & tamen quia caro Christi realiter unita est sanguini, animæ rationali, & personæ Verbi, censetur totus Christus significari per realem unionem, seu concomitantiam. Porro, quia verba, quod significant, hoc efficiunt, quod de significatione dictum est, de efficientia quoque intelligi debet. Et quid hic monstri est, quod tanroperè metunt ad-

versarij? Nihil sane. Perinde est, ac si dicam, me quidem invitasse solum Joannem ad prandiam, sed tamen, quia Petrus cum eo erat, à quo nolebat diyelli, venisse cum eo Petrum.

14 Tota hujus questionis doctrina est dogma Catholicum, pertinens ad substantiam fidei nostræ, inquit noster Arbiol: & quamquam de hoc non sit articulus expressus in Symbolo credendorum, reducitur tamen ejus possibilitas ad articulum primam, ubi divinam omnipotentiam profiteamur; qui enim credit, „Deum „esse Omnipotentem, credet, hoc mysterium facere potuisse. Præterea, quod & factum fuerit peractum reducitur ad articulum illum: „Credo „in unam Sanctam Ecclesiam „Catholicam, &c. quoniam ab initio in Ecclesia Sancta profiteretur realis Christi præsentia sub speciebus consecratis. Et semper in promptu est habenda illa regula D. Augustini lib. 3. de Doctrin. Christ. cap. 1. „Quando verba „Scripturæ sumi possunt pro „priè, non sunt accipienda figuratè, nisi aliunde constet, „id esse manifestè necessarium. Quod hic minimè constat, cum Christus D. non minus potuerit, se in Sacramento

verè collocare, quàm figuratè, & illud verba ejus propriè significant. Videatur omnino Arbiol, qui tract. 2. latissimè, & valde eruditè agit de venerabili, & Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. Videatur etiam Subtilissim. nost. Doct. in 4. d. 11. q. 3. & 4.

QUÆST. II.

*AN SACRIFICIUM
Missæ sit verè, & propriè Sa-
crificium novæ Legis, seu
Legis Evangelicæ?*

I SACRIFICIUM latissimè sumptum, juxta nominis etimologiam usurpatur pro qualibet actione Sacra. Unde Calepinus Sacrificium declarat per *Sacra facio* à verbo sacrifico. Etiam latè vocatur sacrificium *Spiritus contribulatus, & cor contritum, & humiliatum*, ex Pl. 50. v. 19. quatenus hoc magis placet Deo, quàm sacrificium. Ita etiam Psal. 4. dicitur: *Sacrificate Sacrificium justitiæ*, quod certè solum metaphoricè intelligendum est, per aliquam similitudinem aut effectum communem cum sacrificio, & alijs sanctis operibus. Etiam S. Augustinus lib. 10. de Civit. Dei, cap. 6. Omne opus bonum vocat sa-

sacrificium in sensu metaphorico, quatenus Deo multoties magis placebant opera Charitatis, & obedientiæ Sanctæ, quàm sacrificia, juxta illud Osee 6. *Misericordiam volo, & non sacrificium*: Et 1. Reg. 15. *Melior est obedientia, quàm victima*. Non ergo in tam lata acceptione loquuntur hic Theologi. Videatur noster Arbiol tract. 2. disp. 8. Sed nos cum, & ex Pat. Becano hanc quæstionem resolvemus. Igitur.

2. Sacrificium hic sumitur pro externo Dei cultu, quatenus procedit ex interna animi agnitione, submissione, reverentia, & amore erga Deum, tanquam Creatorem, ac supremum Dominum omnium creaturarum. In sacrificio debent hæc spectari. 1. Minister. 2. Materia. 3. Forma. 4. Locus. 5. Finis. Minister non alius, quàm Sacerdos est. Materia est res sensibilis, seu externa, quæ offertur Deo. Forma consistit in destructione, vel mutatione rei oblata. Locus in quo fit destructio, vel mutatio, est altare. Finis potest esse quadruplex. 1. Recognitio, seu protestatio supremi dominij, quod Deus in nos habet, & simul nostræ subjectionis, & servitutis erga Deum. 2. Gra-

tiarum actio pro beneficijs à Deo acceptis. 3. Novorum beneficiorum impetratio. 4. Expiatio peccati contra Deum commissi. Cur enim honoramus, & colimus Deum, offerendo illi externum sacrificium: Nimirum. 1. Ut restemur nos esse servos Dei, cui omnia debeamus. 2. Ut hoc externo signo profiteamur, nos gratos esse pro acceptis ab eo beneficijs. 3. Ut declaremus, non ab alio, quam ab ipso nos beneficia sperare, & impetrare. 4. Ut si ob peccata nostra offensus est, eum placare studeamus, & condonationem, seu expiationem peccatorum ab eo consequamur. Ex hoc quadruplici fine, solet distingui quadruplex sacrificium. 1. Lætentium. 2. Eucharisticum. 3. Impetratorium. 4. Propitiatorium.

3. Porro cum triplex hominum status spectari possit ab orbe condito ad nos usque, nempe status naturæ, status legis Mosaicæ, & status gratiæ, seu Evangelij; fit ut, etiam distinguantur triplicia sacrificia; alia legis naturæ; alia legis Mosaicæ; alia legis Evangelicæ. Per sacrificia legis naturæ debent ea intelligi, quæ ab Adamo usque ad Moysen oblata sunt, ut sacrifici-

ficiū Abel, Noe, Abraham, Melchisedech, Isaac, Jacob, Job.

4. Sacrificia legis Mosaica tripliciter dividi possunt. 1. Ratione materiæ. 2. Ratione formæ, & finis. 3. Ratione temporis. Ratione materiæ dividuntur in victimas, immolationes, & libamenta. Erat enim triplex materia à Deo designata, quæ in Judæorum sacrificijs offerri poterat, ac debebat. *Primo* animalia, ut oves, capræ, hædi, boves, vituli, columbæ, passeress, turtures. *Secundo* fructus terræ, ut panis, similia, sal, thus, manipulus spicarum virentium, & triticum. *Tertio* liquores, ut sanguis, vinum, oleum, nec aliquid his amplius. Cum ergo fiebat sacrificium ex animalibus, vocabatur hostia, seu victima; cum ex fructibus terræ, immolatio: cum ex liquoribus, libamen, seu libamentum.

5. Ratione formæ, ac finis erat etiam triplex sacrificium in lege Mosaica. 1. Holocaustum. 2. Sacrificium pro peccato. 3. Hostia pacifica. Ratione temporis, erat iuge sacrificium, quod quotidie, & alia, quæ certis solemnitatibus offerebantur; cujusmodi erant sacrificium Sabbati, sacrificium Neomeniæ, sacri-

ficiū Paschæ, & Azimorum, sacrificium Pentecostes, sacrificium festi Tubarum, sacrificium festi expiationis, sacrificium Scenopejæ, seu Tabernaculorum, sacrificium cœtus, atque collectæ.

6. In lege Evangelica duplex est sacrificium. Unum cruentum, quo Christus in Ara Crucis Deo Patri oblatus est pro expiatione peccatorum nostrorum. Alterum incruentum, quo idem Christus quotidie sub specie panis, & vini offertur in altari, partim in memoriam cruenti illius sacrificij, partim ob alias causas, quas infra explicabo.

7. Utrumque præfiguratum fuit per sacrificia legis naturæ, & Mosaicæ: quod sic explico. In sacrificio cruento multa spectari possunt. *Primo*, quod Christus, qui in co oblatus est, fuerit unigenitus Dei filius. *Secundo*, quod à Patre oblatus in mortem. *Tertio*, quod Patri obsequentissimus. Hæc tria optime præfigurantur per sacrificium Abrahæ, quo obtulit unigenitum filium suum Isaac. *Quarto*, quod re ipsa occisus sit. Hoc significant omnia sacrificia Mosaica, quæ erant ex animalibus. *Quinto*, quod effusione sanguinis liberaverit nos à ser-

virtute diaboli. Hoc significat sanguis Agni Paschalis, qui super postes domorum aspersus liberavit filios Israel à servitute Pharaonis. *Sexto*, quod suo sanguine mundaverit nos à peccatis nostris. Hoc significat sanguis hircorum, & aliorum animalium, teste Apostolo Hebr. 9. v. 13. *Si enim sanguis hircorum, & taurorum inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi emanabit conscientiam nostram ab operibus mortuis?* *Septimo*, quod innocens occisus sit. Hoc significat mactatio Agni Paschalis. Unde Isai. cap. 53. v. 7. *Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* *Octavo*, quod tamen innocens fuerit, tamen cum latronibus deputatus sit. Hoc significat Hircus, qui loco Agni Paschalis offerri poterat. Hircus enim animal foetidum est. *Nono*, quod crura ejus non sint fracta. Hoc significat Agnus Paschalis, de quo scriptum est Exodi 12. v. 46. *Os non comminuetis ex eo.* *Decimo*, quod se totum Patri obtulerit, nulla parte sibi reservata. Hoc significant omnia holocausta.

8 Similiter in Sacrificio incruento multa spectari pos-

sunt. *Primo*, quod quotidie offeratur in Eucharistia. Hoc significat jure sacrificium, de quo supra. *Secundò*, quod caro Christi verè comedatur in hoc Sacrificio. Joann. 6. v. 55. *Caro mea vere est cibus.* Hoc significat caro Agni Paschalis, qui verè comedebatur ab offerentibus. *Tertio*, quod Christus sumatur sub specie panis, & vini. Hoc significat sacrificium Melchisedech, qui panem, & vinum obtulit. *Quarto*, quod comesturi ex hoc Sacrificio debeant esse puri à peccatis, ne indignè sumant. 1. Corinth. 11. v. 29. *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Hoc significat sanctificatio filiorum Job. *Quinto*, quod debeant habere veram contritionem, & dolorem de peccatis præteritis. 1. Cor. 11. v. 28. *Probet autem se ipsum homo.* Hoc significant Lactucæ agrestes in esu Agni Paschalis. *Sexto*, quod debeant esse parati ad currendam viam mandatorum Dei, & contendere ad cœlestia. Hoc significant Judæi, qui accincti lumbis, & calceati, & tenentes baculum in manibus festinanter comedebant Agnum Paschalem. Hæc fere præcipua sunt. Alia minutiora omitto.

9 Hoc sacrificium incruentum partim convenit cum cruento, partim ab eo discrepat. Convenit tripliciter. *Primò* in re oblata. In utroque enim offertur Christus per modum victimæ. *Secundò* in principali offerente. Nam Christus, qui in utroque est victima, est etiam in utroque principalis Sacerdos, seu Pontifex. *Tertiò* in fine. Nam sicut olim in Cruce, ita nunc in altari offertur pro peccatis nostris, tametsi diverso modo, ut infra explicabimus.

10 Discrepat vero quintupliciter. *Primò* in externa specie: Nam Christus in Cruce sub propria specie humana, in altari sub specie panis, & vini offertur. *Secundò* in modo, & ritu offerendi: nam in Cruce per realem mortem, in altari per mysticam consecrationem immolatur. *Tertiò* ex parte ministri. Tametsi enim Christus utrobique sit principalis offerens, ut dictum est, tamen in altari utitur ministerio Sacerdotum, quo nec in ultima Cœna, nec in Cruce usus est. *Quartò* ex parte effectus: nam fructus ille, qui per cruentum sacrificium acquisitus est, applicatur nobis per incruentum, & per alia media. *Quintò* ex parte significationis: nam sacrificium Crucis non est typus,

seu figura ullius alterius sacrificij, sed omnia alia sunt typi, seu figuræ illius. At sacrificium altaris est representatio sacrificij Crucis. 1. Cor. 11. v. 24. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.*

11 His positis, controversa est inter Catholicos, & Adversarios: An sacrificium incruentum, quod Missam, vel Sacrificium Missæ appellamus, sit verè, ac propriè Sacrificium? Adversarij, qui rem ipsam negare non audent; suo more de nomine altercantur. Concedunt celebrationem Eucharistiæ: negant propriè esse Sacrificium. Nos affirmamus. Sententia nostra varijs modis probari potest. Primo ex typis, seu figuris veteris testamenti. 2. Ex vaticinio Malachia. 3. Ex colloquio Christi cum Samaritana. 4. Ex Apostolo Paulo. 5. Ex consensu Sanctorum Patrum. Hinc sumo totidem argumenta.

PRIMUM ARGUMENTUM ex figuris veteris Testamenti.

12 **I**N veteri Testamento fuerunt variæ figuræ, seu typi celebrationis Eu-

Eucharistiæ; sed præcipue oblatio panis, & vini à Melchisedech facta. De qua Gen. 14. v. 18. „At vero Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Hinc tria colligimus. Primò, Melchisedech fuisse Sacerdotem Dei Altissimi. Secundò, obtulisse panem, & vinum in Sacrificium: idque in gratiarum actionem, pro victoria ab Abrahamo parata. Tertio, ea oblatione præfigurasse Sacrificium Christi, quod in ultima Cœna sub specie panis, & vini peractum est. Atque ea de causa, Christum in Scriptura vocari Sacerdotem *secundum ordinem Melchisedech*, non autem secundum ordinem Aaron, Psalm. 109. v. 4. & Hebr. 6. v. 20. & cap. 7. v. 11. Nam Sacrificium Christi in ultima Cœna non fuit cruentum ex animalibus, sicut sacrificia Aaronica; sed incruentum sub specie panis, & vini, sicut Sacrificium Melchisedech.

13 De primo puncto nulla controversia. Omnes concedunt, Melchisedech fuisse Sacerdotem; immò simul Re-

gem, & Sacerdotem. Hoc enim apertè asserit Moyses loc. cit. Et confirmat Apost. Hebr. 7. v. 1. cum ait: *Melchisedech Rex Salem, & Sacerdos Dei summi*. De secundo, & tertio puncto difficultatem movent Novatores; cum olim nulla fuerit. Negant, Melchisedech obtulisse panem, & vinum in sacrificium. Negant, in ea re gessisse typum, seu figuram Christi. Itaque duplex hic oritur quæstio. Una, in quem finem, vel usum protulerit Melchisedech panem, & vinum. Altera, in qua re fuerit typus, seu figura Christi. An in oblatione panis, & vini, quod nos asserimus: an in aliquo alio? Ut contendunt adversarij nuper nati.

14 Prior ergo quæstio est, in quem usum protulerit Melchisedech panem, & vinum? Adversarij fingunt protulisse in corporalem refectionem Abraham, & sociorum ejus, qui fatigati, & famelici revertebantur ex prælio. Nos dicimus, protulisse in usum sacrificij, quod omnes antiqui Patres dicunt. Clem. Alexandr. lib. 4. Stromatum, cap. 8. Cyprianus lib. 2. epist. 3. ad Cæciliam; Eusebius Cæsariensis lib. 5. demonstrat. Evangel. cap. 3. Hieronymus in Epist. ad Marcellam; Aug. Epist. 95.

ad Innocentium Papam, & alij quotquot de hac re scripserunt. Et manifeste pater ex Scriptura. Cum enim dixisset, *panem, & vinum protulit*, mox adjecit: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*: volens significare, Melchisedech, non ut Regem, sed ut Sacerdotem protulisse panem, & vinum: ac proinde non protulisse ad refocillandos milites ex pralio redeuntes, quippe, qui jam erant refocillati ex prada, quam hosti abstulerant, (Gen. 14. v. 24.) sed protulisse in usum sacrificij, & in gratiarum actionem pro parva victoria.

15 Pro majori explanatione notandum est, adversarios dupliciter à nobis discrepare. Primò, quia ipsi volunt, Melchisedech, tanquam Regem, protulisse panem, & vinum profanum. 2. Nec in alium finem protulisse, quam in corporalem refectionem militum, qui redeuntes ex pralio, fame, & siti laborabant. Nos contra asserimus: Primò Melchisedech, non ut Regem, sed ut Sacerdotem protulisse panem, & vinum, non profanum, sed sanctificatum. 2. Et primario obtulisse Deo in sacrificium; ac deinde dedisse militibus, non ut inde famem, & sitim exstinguerent, sed

ut sacrificij essent participes. Quod satis insinuat Clem. Alexandr. loc. cit. cum ait: *Melchisedech Rex Salem, Sacerdos Dei altissimi, qui panem, & vinum sanctificatum dedit nutrimentum in typum Eucharistiae*. Notate verba. Dedit Abrahamo, & socijs ejus panem, & vinum *sanctificatum*, idest, prius Deo oblatum in sacrificium. Dedit nutrimentum *in typum Eucharistiae*. Sicut enim Eucharistia prius offertur Deo in sacrificium; ac deinde datur fidelibus, ut illius sacrificij sint participes: ita servata proportionem de pane, & vino Melchisedech, quæ fuerunt typus Eucharistiae, dicendum est. Prius oblata sunt Deo in sacrificium: deinde distributa in milites, ut in sacrificio participarent.

16 Posterior quæstio est, in qua re Melchisedech fuerit typus, seu figura Christi? Respondeo: In oblatione panis, & vini, ut ex dictis colligitur. Et sic sentiunt Patres citati: Clemens: „Dedit panem, & „vinum in typum Eucharistiae. Cyprianus: „In Sacerdote „Melchisedech sacrificij Do- „minici Sacramentum præs- „guratum videmus. Eusebius: „Quemadmodum Melchise- „dech, qui Sacerdos gentium „erat

„erat, nusquam videtur sa-
 „crificijs corporalibus func-
 „tus, sed solo pane, ac vino;
 „ita Salvator noster, & qui
 „ab eo profecti sunt Sacer-
 „dotes in omnibus gentibus,
 „pane, & vino, corporis
 „illius, & sanguinis mysteria
 „repræsentant, quæ sanè mys-
 „teria Melchisedech tanto an-
 „te spiritu divino cognove-
 „rat, & rerum futurarum ima-
 „ginibus usus fuerat. Hiero-
 „nymus: „Melchisedech jam
 „tunc in typo Christi, pa-
 „nem, & vinum obtulit. Si-
 „militer habent alij PP. quibus
 „plus fidei est, quàm nostris
 „Novatoribus. Accedit ratio,
 „quia si Christus, ut Scriptura
 „testatur, fuit verè Sacerdos
secundum Ordinem Melchise-
dech, & non secundum Aaron;
 „necessè est, eum in Sacerdotio
 „fuisse similem Melchisedecho,
 „& non Aaroni. Hæc autem si-
 „militudo in eo consistit, quod
 „Christus in ultima Cœna non
 „obtulerit sacrificium ex ani-
 „malibus, ut Aaron: sed ex pa-
 „ne, & vino, ut Melchisedech.

17 Duo objici possunt.
 Unum est, quod Apost. Hebr.
 7. multo aliter explicet illam
 similitudinem, nulla facta men-
 tione panis, & vini. Alterum,
 quod Christus in oblatione pa-
 nis, & vini non magis fuerit
 similis Melchisedecho, quàm

Aaroni, quia etiam Aaron ob-
 tulit panem, & vinum, ut
 patet Exodi 29. v. 40. & Num.
 28. v. 5. & 7. Respond: Simi-
 litudo inter Christum, & Mel-
 chisedech consistit quidem in
 alijs etiam rebus, sed potissi-
 mum in oblatione panis, &
 vini. Hoc sic ostendo: Con-
 sistit primò in notatione no-
 minis. nam *Melchisedech* idem
 est, quod *Rex justitie*. At
 Christus est verus Rex justitiæ,
 non solum quia judicat popu-
 lum in æquitate, ut habetur
 Psal. 71. v. 2. sed etiam quia
 ex perfecta justitia pro nobis
 Deo satisfecit. Secundò, in
 notatione officij. Nam Melchi-
 sedech fuit *Rex Salem*, idest,
 Rex pacis. Hoc optimè conven-
 nit Christo, qui è Cælo missus
 est, ut inter Deum, & homi-
 nes conciliaret pacem, Ephes.
 2. v. 14. & Colos. 1. v. 20.
 Tertiò, in origine: Nam Mel-
 chisedech introducitur *sine Pa-*
tre, & Matre. Et Christus,
 ut homo, non habuit Patrem:
 ut Deus, non habuit Matrem.
 Quartò, in duratione: Nam
 Melchisedech introducitur, *ne-*
que initium dierum habens,
neque finem: Et sic repræ-
 sentat æternitatem Sacerdotij
 Christi. Christus in oblatione
 sacrificij Eucharistici nulli al-
 teri successit, neque alius illi
 successit. Et hoc sensu est Sa-

cerdos in æternum. Quintò in oblatione ; Nam Melchisedech obtulit panem, & vinum: Christus sub specie panis, & vini obtulit suum corpus, & sanguinem. Et in hac oblatione, ut dixi, potissimum consistit similitudo inter Christum, & Melchisedech.

18 Quod sic explicò: Christus in Scriptura vocatur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & non secundum ordinem aliorum Sacerdotum: ergo Melchisedech, quatenus Sacerdos, habuit aliquid peculiare, ac proprium, in quo esset figura Christi, quod non habuerunt alij Sacerdotes. Hoc autem potissimum est oblatio panis, & vini: nam reliqua, quæ habuit Melchisedech, vel non habuit ut Sacerdos; vel certè non fuerunt illi propria, ac peculiaria. Hoc patet ex dictis. Nam cætera, quæ habuit præter oblationem panis, & vini, fuerunt hæc. Primo, quod vocatus sit Rex justitiæ: hoc nihil ad Sacerdotium. Secundò, quod fuerit Rex Salem, idest pacis. Neque hoc habuit, ut Sacerdos, sed ut Rex. Terrio, quod introductus sit sine Patre, sine Matre, sine Genealogia. Et Job, & Elias sic introducti sunt. Quarto, quod introductus sit neque initium, neque finem die-

rum habens: Et hoc Elias convenit. Quid ergo proprium, ac peculiare habuit, ut Sacerdos, quod alij non habuerunt? Oblationem panis, & vini. In hac ergo potissimum fuit typus, seu figura Christi.

19 Dices: si ita est, cùm Apostolus hoc tacuit? Cur, cum dixit Melchisedech fuisse figuram Christi in alijs rebus, non adjecit, quod potissimum erat, fuisse etiam in oblatione panis, & vini? Respond. oportet attendere ad scopum Apostoli in Epist. ad Hebræos. Non voluit ex professo explicare figuram, & similitudinem inter Christum, & Melchisedech: (si enim hoc voluisset facere, sine dubio dixisset, eam consistere in oblatione panis, & vini, sicut omnes antiqui Patres dixerunt, qui hac de re scribant) sed voluit ostendere excellentiam Sacerdotij Christi supra Sacerdotes Aaronicos: aut si generatim loquamur, excellentiam Christi supra Angelos, Moysen, & Sacerdotes Aaronicos. Hebræi enim, ad quos scribebat, magni faciebant Angelos; quorum ministerio legem acceperant: Moysen, qui legem illis promulgaverat: Sacerdotes Aaronicos, qui in lege ordinati erant. At de Christo humili-

ter sentiebant. Apostolus ergo, ut recte eos instrueret, voluit ex professo demonstrare, Christum & Angelis, & Moyse, & Sacerdotibus Leviticis excellentiorem esse. Itaque triplicem instituit comparisonem; primam inter Christum, & Angelos, cap. 1. v. 4. *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Alteram inter Christum, & Moysen, cap. 3. v. 3. *Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus.* Et infra v. 5. *Moses quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus: Christus vero tamquam filius.* Tertiam inter Christum, & Sacerdotes Leviticos, cap. 7. ubi sic ratiocinatur: Melchisedech fuit excellentior Aaron: sed Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech: ergo Sacerdotium Christi est excellentius Sacerdotio Aaronico, seu Levitico. Majorem probat tripliciter. Primò, quia Melchisedech benedixit Abraham, & consequenter Aaroni, qui erat in lumbis Abraham. Major autem benedicit minori. Secundò, quia accepit decimas ab Abrahamo, & consequenter ab Aarone.

Tertiò, quia non legitur initium habuisse dierum, aut finem.

20 Ex hoc discursu facile advertis, Apostolum non aliud ex professo egisse, quam ut ostenderet Sacerdotium Christi præstantius esse Sacerdotio Aaronis: ac proinde Hebræos, qui hætenus magni facerant legem, & Sacerdotium Mosaicum, deinceps debere pluris facere legem, & Sacerdotium Christianum. Unde ulterius sequitur, mirum non esse, si nullam fecerit mentionem oblationis panis, & vini. Non enim disputabat de figura, & similitudine inter Christum, & Melchisedech, ut dictum est; sed de excellentia Sacerdotij Christi supra Sacerdotium Mosaicum. Ad hanc autem excellentiam declarandam non opus est confugere ad oblationem panis, & vini; cum aliunde supplerent sat multa argumenta, quæ plus momenti habebant. Nam ex oblatione panis, & vini videbat se nihil efficaciter probare posse; dixissent enim Hebræi, sacrificia Mosaica, quæ constabant ex animalibus, non fuisse inferiora sacrificio Melchisedech, quod constabat ex pane, & vino: ac proinde ex hac parte Melchisedechum non fuisse Aaronem excellentiorem.

21 Hæc de prima objectione. Superest altera, quæ erat talis: Oblatio panis, & vini fuit etiam usitata in sacrificijs Aaronicis, & non tantum in sacrificio Melchisedechi. Ergo propter hanc oblationem non minus Aaron, quem Melchisedech fuit figura Christi. Respond. quando instituitur comparatio inter sacrificium Aaronis, & Melchisedechi, debet institui inter principale, & integrum utriusque sacrificium. Oblatio panis, & vini erat principale, & integrum sacrificium Melchisedechi; quia nihil aliud legitur obtulisse. At non erat principale, & integrum sacrificium Aaronis; sed tantum particula per modum annexi. Nam principale constabat ex animalibus. Hinc patet quomodo Melchisedech potius, quam Aaron fuerit figura Christi in oblatione panis, & vini. Nam sicut Melchisedech obtulit panem, & vinum sine animalibus: ita Christus in ultima Cœna obtulit suam carnem, & sanguinem sub specie panis, & vini sine specie, aut oblatione animalium.

SECUNDUM ARGUMENTUM ex Vaticinio Malachie.

22 **M**alachias Prophetæ cap. i. v. 6. & sequentibus, prædicit fore, ut in novo Testamento offeratur Deo mundum sacrificium in omni loco, quod præferendum sit sacrificijs Moisaicis, quæ sæpè erant immunda. Nam de his in persona Dei sic loquitur: *Offertis super altare panem meum pollutum. Item: Offertis cæcum, claudum, & languidum ad immolandum.* De illo autem: *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

23 Quæ vero est oblatio munda, quæ in novo Testamento ubique Deo offertur, & sacrificatur? Catholici cum antiquis PP. dicunt esse corpus, & sanguinem Christi sub specie panis, & vini. Calvinistæ, esse bona opera, ut orationem, gratiarum actionem, eleemosynam, & similia. Sed facile refelluntur. Primo, quia bona opera, teste, Calvino, non sunt munda, sed potius *sordes, macula, & inquinamenta*, ut ipse loquitur lib. 3. Instit. cap. 12. §. 4. & cap. 15. §. 3.

Dein-

24 Deinde Malachias opponit oblationem nostram oblationi Judæorum ex parte rei oblata. Quæ oppositio in eo consistit ; quod panes , & animalia , quæ offerebantur in sacrificijs Judæorum , sæpè erant vitiosa , & immunda : at id , quod offertur in nostro sacrificio , semper est mundum. Hoc aliud esse non potest , nisi corpus , & sanguis Christi. Nam reliqua omnia , quæ Deo offerimus , sæpè vitiosa , & imperfecta sunt.

25 Denique Malachias non solum loquitur de munda , sed etiam de nova oblatione , quæ successura sit sacrificio Mosaico , & futura propria Christianorum ; at bona opera neque nova sunt , neque succedunt sacrificio Mosaico , neque sunt propria Christianorum , cum fuerint usitata ab initio mundi à Patriarchis , Prophetis , Apostolis , & eorum successoribus : Ergo bona opera non sunt oblatio munda , de qua loquitur Malachias.

26 Respondet Hutterus in Triumpho contra Bellarminum , pag. 211. per *oblationem mundam* non intelligi omnia bona opera , quæ faciunt Christiani , sed prædicationem Evangelij ; quæ dicitur Nova , non simpliciter , sed compara-

tè , quia nimirum clarior , & illustrior est in nova lege , quàm in veteri. Sed hic homo , & sibi ipsi contradicit , & nihil aliud , quàm somnium suum narrat. Nam paulo post pag. 214. expressè ait , omnes pios , ac fideles novi Testamenti offerre Deo sacrificium mundum , de quo loquitur Malachias. Constat autem , non omnes prædicare Evangelium. Quomodo ergo prædicatio Evangelij potest esse sacrificium , de quo loquitur Malachias ? Non cohærent ista inter se.

27 Deinde , quæ est proportio inter sacrificia Judæorum , & prædicationem Evangelij ? Aut quæ connexio est , Sacerdotes Mosaici offerunt mihi panes pollutos , & animalia cæca , clauda , & languida : At Christiani prædicabunt Evangelium ? Nulla. Multo melior , & accomodatior hæc nostra est : Sacerdotes Mosaici offerunt mihi victimas pollutas : At Christiani offerunt sanctam , & impollutam. In hac enim confertur sacrificium cum sacrificio , pollutum cum impolluto ; quod in illa non fit.

TERTIUM ARGUMEN-

*tum ex colloquio Christi
cum Samaritana.*

28 **C**hristus in colloquio cum muliere Samaritana dat hoc discrimen inter sacrificium Judæorum, Samaritanorum, & Christianorum, quod duo priora fuerint alligata certo loco; tertium in omni loco offerri possit. Deinde, quod duo priora fuerint vitiosa; tertium non item. Loquitur autem de sacrificio propriè dicto. Ergo Christiani habent aliud sacrificium propriè dictum, quod in omni loco offerri potest. Hoc autem non est sacrificium Crucis cruentum, quod semel tantum, & uno loco oblatum est. Ergo est sacrificium Eucharistiæ incruentum, quod quotidie in omnibus Ecclesijs offertur.

29 Textus sic habet, Joan. 4. v. 19. „Dicit ei mulier: „Domine, video, quia Prophetas tu. Patres nostri in „monte hoc adoraverunt, & „vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet. Dicit ei Jesus: „Mulier, crede mihi, quia „venit hora, quando neque „in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod

„nescitis: nos adoramus, „quod scimus: quia salus ex „Judæis est. Sed venit hora, „& nunc est, quando veri „adoratores adorabunt Patrem „in spiritu, & veritate.

30 Ubi nomen *adorationis* non sumitur pro simplici adoratione, quæ poterat ubique fieri, sed pro sacrificio, quod non poterat ubique offerri; sed apud Samaritanos offerebatur in monte Garizim, prope oppidum Sichimorum, apud Judæos in Templo Hierosolymitano. Eodem sensu sumitur Joan. 13. v. 20. *Erant autem quidam gentiles ex his, qui ascenderant, ut adorarent in die festo.* Et Act. 8. v. 27. *Eunuchus venerat adorare in Jerusalem.* Ideo enim ex longinquis regionibus veniebant Hierosolymam, quia ibi erat locus sacrificij.

31 Igitur Samaritana videns Christum esse Prophetam, proponit illi quæstionem de schismate Samaritanorum, & Judæorum, quæ erat hæc: Utri rectius facerent, ac sentirent; Samaritani, qui offerebant sacrificia in monte Garizim, an Judæi qui contendebant, non ibi, sed in Templo Hierosolymitano offerri oportere? Christus dupliciter respondet. 1. De loco. 2. De modo. De loco sic: *Venit hora, quando nec in*

in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis. Quasi dicat: Deinceps qui erunt Christiani, neque in hoc monte, neque in templo Hierosolymitano tantum, sed in omni loco offerent sacrificium. Vel, quod idem est, sacrificium Christianorum non erit alligatum uni certo loco sicut sacrificia Samaritanorum, & Judæorum, sed ubique poterit offerri, sicut prædixit Malachias. De modo sic: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate;* id est, Judæi non offerunt sacrificium in spiritu, sed secundum externam ceremoniam. *Cor autem eorum longe est à me.* Samaritani non offerunt in veritate, quia non offerunt vero Deo, sed Idolo: *Vos adoratis, quod nescitis.* At Christiani, qui erunt veri adoratores, offerent sacrificium vero Deo cum interna mentis devotione.

QUARTUM ARGUMENTUM ex Apostolo.

32 **I**N Apostolo Paulo habemus duos illustres locos pro Sacrificio Eucharistiæ. Alter est 1. Cor. 10. v. 15. „Eugite ab idolorum „cultura; Calix benedictionis, cui benedicimus, non „ne communicatio sanguinis „Christi est? & panis, quem

„frangimus, nonne participatio corporis Domini est? „Videte Israel secundum carnem; nonne qui edunt Hostias, participes sunt altaris? „Quid ergo? Dico, quod idolis immolatum sit aliquid? „Sed quæ immolant gentes, dæmones immolant, non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis Calicem Domini bibere, & Calicem dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.

33 Hic agnoscit Apostolus triplicem mensam, seu triplicem altare. Unum in quo gentiles sacrificant idolis, seu dæmoniis: Alterum, in quo Judæi offerunt Deo victimas ex animalibus: Tertium, in quo Christiani offerunt Corpus, & sanguinem Christi, sub specie panis, & vini. At quorsum? vult probare, Corinthios debere abstinere ab idolothytis, id est, à carnibus, quæ idolis seu dæmoniis sunt oblata. Hoc sic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idolatriæ immolatae sunt idolis, seu dæmoniis, ille est particeps altaris, seu sacrificij idolatriæ, & consequenter est cultor idolorum, seu dæmoniorum: sed vos, cum sitis Christiani, non debetis esse participes al-

taris, seu sacrificij idolatrici, neque cultores idolorum: *Fugite* (inquit) *ab idolorum cultura*. Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatae sunt idolis. Majorem probat à simili; & utitur duplici exemplo, altero Christianorum, altero Judæorum, hoc modo:

34 Christiani, qui sumunt de corpore, & sanguine Christi, sunt participes altaris, seu Sacrificij Christi: & Judæi, qui comedunt de victimis Mosais, sunt participes altaris, seu sacrificij Mosais: Ergo similiter qui comedunt de victimis, quæ immolatae sunt Idolis, seu dæmonijs, sunt participes altaris, seu sacrificij idolatrici. At nemo potest esse simul participes altaris Christi, & idolorum: Ergo si vultis esse participes Altaris Christi, debetis abstinere ab Altari, & sacrificio idolorum: aut si ab hoc non abstinetis, non potestis esse participes Altaris Christi. Hic est discursus Apostoli: ex eo patet, non minus apud Christianos, quàm apud Judæos, & gentiles esse Altare, sacrificium, & participantem de sacrificio: Et quidem sacrificium Christianorum consistere in oblatione corporis, & sanguinis Christi sub specie panis, & vini. Hoc enim expref-

sè significat Apostolus cum ait: „Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? „Et panis, quem frangimus, „nonne participatio corporis „Domini est?

35 Alter locus est Hebr. 7. v. 12. *Translato Sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat*. Ubi sub nomine Sacerdotij comprehenditur etiam sacrificium, & per legem intelligitur lex divini cultus. Est ergo hic sensus verborum Apostoli: sacrificium, & lex divini cultus ita connexa sunt, ut unum sine altero esse non possit: & uno translato, alterum quoque transferri necesse sit. Unde sicut est triplex lex, quæ præscribit divinum cultum: una naturalis ab Adamo usque ad Moysen: altera Mosais, à Moysen usque ad Christum: tertia Evangelica, à Christo usque ad finem mundi: Ita triplex debet esse sacrificium: unum, quo colitur Deus juxta legem naturalem: alterum, quo colitur juxta Mosaicam: tertium, quo juxta Evangelicam. Et quotiescumque lex divini cultus mutatur, toties sacrificium mutari necesse est.

36 Hoc clarius sic explico: Sicut homo constat duplici parte, nempe anima, & corpore; ita lex præscribit illi

duplicem cultum, quem tenetur Deo exhibere; unum internum, alterum externum. Internus consistit in actu Fidei, Spei, timoris, dilectionis. Externus in solo sacrificio. Nam reliqui externi cultus, quicumque illi sint, possunt etiam hominibus exhiberi. Solum sacrificium peculiariter institutum est ad colendum Deum. Eo igitur sublato, nihil reliquum est, quo Deum speciali ratione colamus. Hinc sequitur, legem, quæ præscribit externum cultum Dei, non alium præscribere, nisi sacrificium, quia nullus alius est. Deinde ejusmodi legem, nec mutari, nec abrogari, nec restaurari posse, nisi mutato, aut abrogato, aut restaurato sacrificio.

37 Hinc tandem ita concludo. Ubi cumque est peculiaris lex, & religio, ibi debet esse peculiare sacrificium, quo Deus ex præscripto illius legis colitur: sed apud Christianos est peculiaris lex, & religio, nempe Evangelica, distincta à lege naturali, & Mosaica: ergo apud Christianos est peculiare sacrificium, quo Deus colitur, distinctum à naturali, & Mosaico. At hoc non potest esse aliud, quam incruentum Sacrificium Eucharistiæ: ergo illud est. Major

pater ex dictis; probat. min. quia si esset aliud, maxime esset cruentum, quod semel in Cruce peractum est. Sed hoc non est. Primò, quia illud à Christo, tanquam communi redemptore, pro omnibus oblatum est, tam pro ijs, qui vixerunt in lege naturæ, & Mosaica, quam qui vivunt in Evangelica. *Pro omnibus enim est mortuus Christus.* Sicut ergo, præter illud, fuit aliud in lege naturæ, & aliud in Mosaica; sic etiam aliud est in Evangelica. Et sicut sacrificium legis naturæ, & Mosaicæ erat typus, seu figura futuri Sacrificij cruenti: (Hebr. 10.) Sic nostrum est imago, seu representatio præteriti. (1. Cor. 11.) Secundò, quia lex divini cultus debet obligare eos, qui subiecti sunt legi. Sicut ergo Patriarchæ, & Prophetæ, qui subiecti erant legi naturali, & Mosaicæ, non obligabantur Deum colere, nisi per sacrificia, quæ representabant futurum sacrificium Crucis: ita nos, qui subiecti sumus legi Evangelicæ non obligamur Deum colere, nisi per sacrificium Eucharistiæ, quod representat præteritum sacrificium Crucis. Ergo signum est, quod lex divini cultus, tam in veteri, quam in novo Testamento, non respiciat immen-

diatè cruentum sacrificium Crucis, sed potius alia sacrificia, quatenus illius, sive futuri, sive præteriti, repræsentativa sunt.

QUINTUM ARGUMENTUM
ex Patribus.

38 **A**ntiqui Patres tam diserte loquuntur de Sacrificio Eucharistiæ, in quo Christus sub specie panis, & vini quotidie offertur in Ecclesia, ut nemo, qui illos aspexerit, de ipsorum sententiâ dubitari possit. Hoc quinque modis ostendo. Primò, quia quando loquuntur de Eucharistia passim usurpant has voces, *Sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima, offerre, sacrificare, immolare.* Ita Hypolitus Martyr, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, Leo, Fulgentius, & alij apud Bellarminum lib. I. de Missa, cap. 15.

39 Secundò, quia requirunt altaria ad celebrandam Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificij. Supponant ergo Eucharistiam esse sacrificium. Ita Cyprianus, Eusebius, Optatus Milevitans, Ambrosius, Nazianzenus, Nyssenus, Chrysostomus, Hieronymus, Au-

gustinus, & alij apud eundem, cap. 16. Tertiò, quia Ministræcos, qui Eucharistiam offerunt, vocant *Sacerdotes*, & eorum ministerium *Sacerdotium*: Proprium autem munus Sacerdotis est, offerre sacrificium, Hebr. 5. v. 1. & cap. 8. v. 3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambrosius, Eusebius, Cyprianus, Tertullianus, August. Chrysost. & alij apud eundem, cap. 17. Quartò, quia docent Eucharistiam celebrari, & offerri posse pro vivis, & defunctis, pro pace, & incolamitate; & generatim pro omnibus necessitatibus, tam corporis, quam animæ: quod sanè non dicerent, nisi putarent esse verum sacrificium. Ita Chrysostomus, & August. varijs locis apud eundem, cap. 9. Quintò, quia dicunt Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem, & obtulisse panem, & vinum in sacrificium: Et hoc modo præfigurasse incrementum sacrificium, quod Christus sub specie panis, & vini instituit in ultima Cœna. Eamque ob causam Christum in Scriptura vocari *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.* Ita Clemens Alex. Cyprian. Euseb. Hieron. August. & alij sup. cit. His addi possunt, qui variis in Malachiæ, de quo supra dic-

dictum est, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ, ut Justinus Martyr, Irenæus, Tertull. Cyprian. Euseb. Chrysost. Hieron. August. & plures alij apud Bellarm. lib. 1. cap. 10.

40 Ex quibus omnibus abunde constat de sententia antiquorum PP. Neque necesse est integra eorum testimonia huc transcribere, cum adversarij concedant, eos ita sentire. Nam Kemnitius in Examine Concilij Tridentini de illis scribit: *Negari non potest, veteres, quando loquuntur de celebratione Cœnæ Dominicæ, usurpare vocabula sacrificij, immolationis, victimæ. Item, uti verbis offerre, sacrificare, immolare. Similia habent Lutherus, & Calvinus ut jam videbimus.*

QUID SENTIANT ADVERSARIJ de sacrificio Altaris.

41 **L**utherani, & Calvinistæ negant esse sacrificium. Et quod mirum est, per contemptum vocant *horribile sacrilegium, idolatriam, sacrificij Crucis Christi abnegationem, commentum Papisticam, abominationem, exitialem voraginem*, & si quæ similia cogitari possunt.

Nec curant auctoritatem Patrum, quam nos allegamus. Sic enim scribit Lutherus in lib. de Abroganda Missa: *Propheteor in primis adversus eos, qui clamaturi sunt, quod contra statuta Patrum docuerim, nihil horum me auditurum.* Et in lib. de Missa privata: *Hic non moramur, si clamitant Papista: Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres: quia, ut dixi, hominum dicta, aut facta nihil in tam magnis causis curamus.* Scimus ipsos etiam *Prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos*, (non tamen Lutherum, si Dijs placet, qui Prophetis, & Apostolis major est.) Et Calvinus lib. 4. Inst. cap. 18. §. 1. *Pestilentissimo errore Satan totum penè Orbem excacavit; ut crederet Missam sacrificium.* Et infra §. 12: *Non est, cur ulla hominum auctoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos moveri.* Mira res: Lutherus, & Calvinus non volunt ulla hominum auctoritate moveri, ne quidem Prophetarum, & Apostolorum, & tamen ipsi sua auctoritate volunt alios movere, quasi ipsi homines non essent, sed Dii. Provocant ad solam Scripturam. Etsi, sed quomodo ex ea probant Missam non esse sacrificium? Hoc patebit ex ipsorum argu-

mentis, quæ vel ex Scriptura apicem non habent: vel si habent nullius certè momenti sunt. Audiamus singula separatim.

ARGUMENTA ADVERSARIORUM diluuntur.

42 **P**rimum: Sacrificium debet offerri Deo, non autem comedi ab hominibus: At Eucharistia comeditur ab hominibus: Ergo non est sacrificium. Respond: Major quoad posteriorem partem aperte falsa est. Nam Agnus Paschalis erat verum sacrificium, & tamen comedebatur ab Hebræis. Nec enim pugnant hæc duo inter se. Totum sacrificium offertur Deo, & totum sacrificium, vel pars comeditur ab hominibus. Hoc non solum pater in Agno Paschali, qui totus offerebatur Deo, & totus comedebatur à populo, sed etiam in hostijs pacificis, quæ integræ offerebantur Deo, & tamen pars earum cedebat in usum Sacerdotum, & offerentium. Eodem modo fit in Eucharistia. Tota offertur Deo, & tota sumitur à fidelibus ad eorum salutem, & utilitatem: Potest enim una, eademque res, quatenus honorifica est, servire uni: & quatenus utilis est,

servire alteri. Immo commune est omnibus creaturis inferioribus, ut serviant Deo ad ipsius gloriam, & honorem; nobis autem, ad nostram commoditatem, & salutem. Dices: Holocaustum non comeditur ab hominibus, sed totum consumitur ad honorem Dei: Ergo saltem Eucharistia non est holocaustum, quod tamen docent Catholici. Respond. Catholici non docent esse holocaustum Mosaicum; quod totum debebat comburi, & in fumum resolvi; sed esse perfectius omnibus sacrificijs Mosaicis, etiam holocaustis: quia Christus, qui offertur in Eucharistia, est perfectior omnibus, quæ offerebantur in sacrificijs, & holocaustis Mosaicis.

43 Secundum: Id, quod est Sacramentum, non potest simul esse sacrificium: sed Eucharistia est Sacramentum: ergo non potest simul esse sacrificium. Prob. maj. quia Sacramentum, & sacrificium opponuntur. Nam in Sacramento accipimus aliquid à Deo; in sacrificio damus aliquid Deo. At ratio accepti, & ratio dati non possunt simul in una, eademque re consistere. Respond. Major falsa est, etiam adversariorum concessione. Nam Piesens calvinista, cum
tota

tota Synodo Gapicensi, lib. 12. de Euchar. cap. 1. expressè ait: Agnum Paschalem fuisse simul Sacramentum, & sacrificium. Quod etiam ex Scholasticis docet D. Thom. & alij plures. Si ergo Agno Paschali non repugnat, simul esse Sacramentum, & sacrificium; cur repugnet Eucharistiæ? non video. Nec obstat, quod in Sacramento aliquid accipiamus à Deo, & in sacrificio aliquid offeramus. Nam hæc duo posse simul consistere jam ostensum est in Agno Paschali: qui totus offerebatur Deo ad ipsius honorem: & totus comedebatur à Judæis ad illorum salutem. Idem fit in Eucharistia. Et sane, si id, quod à Deo accepimus, non liceret offerre Deo: nullum foret sacrificium, juxta illud 1. Paralip. 29. v. 14. *Tua sunt omnia: Et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

44 Tercium: Christus in ultima Cæna, quando instituit Eucharistiam; non dixit, *offerte*, sed *comedite, & bibite*: Ergo Eucharistia ex institutione Christi non est sacrificium, sed Sacramentum tantum. Resp. tamen non sit usus illo vocabulo *offerte*: usus tamen, est alio æquipollente, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, idest, post-

hac celebrate Eucharistiam, quam nunc instituo, pro gratiarum actione in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere subiturus sum. Est autem duplex gratiarum actio. Una interna, quando quis interius affectu gratum se exhibet Deo pro accepto beneficio. Altera externa, quando externo, & sensibili signo declarat internum animi affectum, & gratificandi voluntatem. Utramque requirit Christus à nobis pro beneficio suæ mortis, ac passionis. Et quidem internam vult fieri per internum animi affectum. Externam, per celebrationem Eucharistiæ. Porro sicut interna gratiarum actio consistit in interna oblatione, qua quis affectum suum offert Deo pro accepto beneficio: sic etiam externa consistit in oblatione, qua externum signum sui affectus exhibet Deo. Unde sequitur, omnem gratiarum actionem consistere in quadam oblatione, respectu Dei benefactoris. Cum ergo celebratio Eucharistiæ, ex Christi institutione, sit quadam externa gratiarum actio, necesse est, eam in externa oblatione consistere. Unde cum dixit Christus: *Hoc facite in meam commemorationem*; plus dixit, quam si so-

lum dixisset, *offerte*. Hoc enim amplius dixit: *Offerte in memoriam tanti beneficii à me accepti.*

45 Idem alia via sic ostendo: Christus obtulit seipsum Deo in Ara Crucis per modum veri, & cruenti sacrificij, ut omnes fatentur cum Apost. Hebræor. 9. & 10. Ac simul voluit, ut hæc cruenta oblatio representaretur nobis, & quotidie in memoriam revocaretur per celebrationem Eucharistia, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ergo necesse est, in celebratione Eucharistia fieri aliquam oblationem inveniuntam, quæ sit representatio illius cruentæ oblationis in Cruce. Et hoc significat D. Aug. lib. 20. contra Faustum, cap. 18. cum ait: *Christiani jam peracti sacrificij in Cruce memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis, & sanguinis Christi.* Ubi in Eucharistia conjungit hæc duo, orationem, & participationem corporis, & sanguinis Christi. Igitur secundum August. & offertur Christus in Eucharistia, & sumitur: offertur Deo, ad ipsius honorem: sumitur à fidelibus ad ipsorum salutem, & utilitatem. Et hoc est, quod supra diximus in solutione 1. & 2.

argumenti. Unde patet, in his omnibus Augustinum nobiscum sentire contra Novatores, quod ipsi negare non audent.

46 Quartum: Christus est Sacerdos in æternum: Ergo nullum habet successorem, aut Vicarium in Sacerdotio: Ergo jam nulli sunt Sacerdotes in terris: ergo nec sacrificia proprie dicta. Et confirmatur ex Apost. Hebræor. 7. ubi dicit, idem in veteri Testamento fuisse plures Sacerdotes quorum unus alteri succederet, quia singuliterant mortales, ac proinde debebant alij, atque alij semper succedere. Christus autem est immortalis: ergo non indiget successoribus, & Vicariis. Respond. Aliud est esse successorem alterius; aliud esse Ministrum, seu Vicarium. Dupliciter enim hæc differunt: primo, quia successor est ejusdem dignitatis, ac potestatis cum eo, cui succedit; non item Minister, seu Vicarius cum eo, cujus Minister, aut Vicarius est. Secundo, successor, non nisi post mortem, aut depositionem alterius constituitur. At Vicarius, seu Minister solet constitui, dum adhuc vivit, cui subservit. Utrumque patet in Rege: Is, quandiu vivit, & in officio manet,

manet, non habet successorem cum pari potestate; habet tamen Vicarios, & Ministros, qui illi subserviunt. Similiter fit in nostro proposito. Christus non habet successorem in Sacerdotio cum pari potestate, quia semper vivit, ut recte argumentatur Apostolus. Habet tamen Ministros, seu Vicarios, qui illi subserviunt in officio Sacerdotali. Idem factum est in Aarone, servata proportione. Quandiu vixit, non habuit Successores cum potestate: habuit tamen inferiores Sacerdotes, & Levitas, qui illi ministrabant. Et quid hic difficultatis est? Nihil sane. Sed Novatores omnia confundunt, ut facilius decipiant incautos.

47. Quintum: Sacrificium Crucis habet vim infinitam, & æternam: ergo non indigemus alio sacrificio: ergo multiplicare tot sacrificia Missæ, nihil est aliud, quam negare virtutem, & sufficientiam sacrificij Crucis. Et confirmatur ex Apost. qui sæpè asserit, unam oblationem Christi in Cruce sufficere, nec alia opus esse, Hebr. 9. v. 26. *Semel ad destructionem peccati per hostiam apparuit.* Et v. 28. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et cap. 10. v. 10. *Sanc-*

tificati sumus per oblationem corporis Christi semel. Et vers.

14. *Una oblatio consummavit in sempiternum sanctificatos.* Quid ergo opus est sacrificio Missæ? Respond. Hoc argumentum dupliciter potest retorqueri. 1. sic: sacrificium Crucis habet vim infinitam, & æternam: ergo non opus est Baptismo, & Eucharistia: ergo multiplicare hæc omnia, nihil aliud est, quam negare virtutem, & sufficientiam sacrificij Crucis. 2. sic: sacrificium Crucis habet vim infinitam, & æternam respectu omnium hominum, ab initio mundi usque ad finem: ergo omnia alia sacrificia sunt superflua: ergo multiplicare tot sacrificia Mosaica, nihil aliud est, quam negare vim, & sufficientiam sacrificij Crucis. Quid hic dicent Novatores?

48. Sed ad rem. Sacrificium Crucis habet infinitam, & æternam vim sanctificandi homines: nec opus est alio sacrificio Crucis, aut ejusdem sacrificij Crucis repetitione. Vel, quod idem est, non opus est, ut alius Christus moriatur pro nobis, aut, ut idem Christus sapius moriatur. Nam semel moriendo, sufficientissime satisfecit Deo Patri pro nobis. Et hoc vult Apostolus loco citato. Duo tamen neces-

saria sunt: unum, ut simus memores illius tanti beneficii jam accepti, & olim promissi. Alterum, ut fructum illius beneficii, & satisfactionis in particulari nobis applicetur. Utrumque fit per fidem, Sacramenta, sacrificia, prædicationem Verbi, & similia instrumenta à Deo ordinata, non solum in veteri, sed etiam in novo Testamento. Ergo nihil illorum superfluum est. Sicut ergo non sequitur: *Sacrificium Crucis habet infinitam vim: ergo superflua sunt sacramenta novæ legis.* Ita non sequitur: *Habet infinitam vim: ergo superfluum est sacrificium novæ legis.* Nec hoc, nec illa superflua sunt. Non enim ordinantur ad augendam vim sacrificii Crucis, quæ cum infinita sit, non indiget augmento, sed partim ad illam representandam, partim ad fructum ejus nobis applicandum. Dices: Quid opus est applicare fructum sacrificii Crucis per fidem, baptismum, & Eucharistiam? Ego vicissim dicam: Quid opus est applicare per Baptismum, & Eucharistiam, cum sufficienter applicare posset per fidem, & sacrificium Missæ? *O homo, tu quis es, ut dicas Deo, quare ordinasti sic?*

49 Hæc sunt præcipua ar-

gumenta contra sacrificium Missæ. Alia vel continent mera mendacia, quibus refutandis libenter supersedebo: vel solum contendunt, Missam non esse sacrificium propitiatorium pro peccatis: cujusmodi sunt hæc duo.

50 Prius. Nulla fit remissio peccatorum sine sanguinis effusione, Hebræor. 9. v. 22. At in Eucharistia non est sanguinis effusio: ergo in Eucharistia non fit remissio peccatorum. Ergo non est sacrificium propitiatorium. Ita post Calvinum Balduinus, David Peræus cap. 4. epist. ad Hebr. & alij. Respond. Hoc argumentum potest retorqueri: nulla fit remissio peccatorum sine sanguinis effusione: at in fide justificante non est sanguinis effusio: ergo per fidem justificantem non fit remissio peccatorum. Ergo falsum est, quod dicunt adversarij, peccatores justificari per fidem. Falsum est, quod clamant, fidem justificare, dum credit. Quid hic dicent? Sed ad rem.

51 Verba Apostoli sic sunt intelligenda. Non fit remissio peccatorum, in veteri lege, sine effusione sanguinis. Loquitur enim de Judæis, non de Christianis: *Omnia penè,* inquit, *in sanguine secundum le-*

legem mundantur, & sine sanguis effusione non fit remissio. Sensus est secundum legem Mosaicam, nullum erat sacrificium pro peccato, sine effusione sanguinis hircorum, aut aliorum animalium. Quid hinc colligent Adversarij contra sacrificium Missæ? Non plus sanè, quam contra sacrificium Crucis. Sic enim deberent argumentari. Nulla fiebat remissio peccatorum in veteri Testamento sine effusione sanguinis hircorum, aut aliorum animalium: At in sacrificio Missæ non est effusio sanguinis hircorum, aut aliorum animalium: ergo in sacrificio Missæ non fit remissio peccatorum. Ineptissimè. Nec in sacrificio, cujus facta est effusio sanguinis hircorum, aut aliorum animalium. At ideo non est facta remissio peccatorum? Viderint Adversarij, qui sic ludunt in Scripturis.

52 Addo, tamen Apostolus loquatur de remissione peccatorum in veteri Testamento, quæ non fiebat sine effusione sanguinis animalium, verba tamen ejus posse accipi generatim hoc sensu: Nulla fit remissio peccatorum, sive in veteri, sive in novo Testamento, sine effusione sanguinis Christi, nisi enim Christus suum sanguinem pro nobis

effudisset, nemo nec in veteri, nec in novo Testamento potuisset Deo reconciliari, & peccatorum remissionem accipere. Hæc tamen reconciliatio, & peccatorum remissio, quæ per effusionem sanguinis Christi facta est, non eodem modo applicatur nobis in novo Testamento, quo Judæis applicata fuit in veteri. Illis enim applicabatur per cruenta sacrificia animalium, ut ex Apostolo dictum: Nobis per sacrificium Missæ incruentum, & per Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ.

53 Posterius. Nullum sacrificium sapius iteratum potest perficere cultores, teste Apostolo: at Missæ sacrificium est sapius iteratum: ergo non potest perficere cultores, ac proinde nec peccata remittere. Ita David Peræus in cap. 10. ad Hebr. & alij. Respondeo: Et hoc argumentum sic retorqueri potest: Nullum sacrificium sapius iteratum potest perficere cultores, teste Apostolo: At fides, & alia pia opera, quæ secundum adversarios sunt sacrificia Christianorum, sapius iterantur: ergo non possunt perficere cultores. In utroque syllogismo neganda est major propositio, quæ falsò tribuitur Apostolo. Nam Apostolus solum confert

sacrificia Mosaica cum sacrificio Crucis Christi. Et dicit hoc interesse, quod Mosaica, tametsi sæpius fuerint reiterata, non tamen potuerint per se perficere, & iustificare Judæos; quod verissimum est: Sacrificium autem Crucis, quod semel oblatum est, per se fuerit infiniti valoris, ac proinde sufficientissimum ad homines iustificandos; quod etiam verissimum est. Eo tamen non obstante, necesse est fructum sacrificij Crucis nobis applicari, nec semel tantum, sed quoties indigemus. Sicut ergo potest applicari per Fidem, & Eucharistiam sæpius iteratam, ut fatentur adversarij: cur non similiter per sacrificium Missæ sæpius iteratum? Et sic factum est in veteri Testamento. Nam quoties Judæi in certa quædam peccata prolapsi erant, jubebantur offerre sacrificium propiciatorium. Videatur Concilium Tridentin. sess. 22. ubi tradit doctrinam de Sacrificio Missæ contra hæreticos.

QUÆST. III.
DE COMMUNIONE
*Laicorum sub una
specie.*

Hæretici asserunt, præceptum Domini esse,

ut promiscuè omnes fideles sub utraque specie, panis nimirum, & vini communicent, ac per consequens inferunt, Catholicos Laicos à Sacerdotibus Catholicis (qui soli sunt veri Sacerdotes) defraudari dum tantum sub una specie porrigunt hoc Sacramentum, quando ipsi Sacerdotes sub utraque communicant. Catholici ex adverso asserimus, non esse necessarium præberi Laicis communionem sub specie vini; necessarium verò esse Sacerdotibus sacrificantibus, ita exigente sacrificij ratione; in quo quia effusio sanguinis significari debet, non est mirum separatim sub specie vini fieri sanguinis transubstantiationem in sacrificio. Sit igitur,

2 Conclusio nostra. *Nulla fit injuria Laicis, dum ipsis ab Ecclesia usus Calicis inhibetur.* Probatur 1. quia de hoc nullum extat præceptum Domini, quod enim Matth. 26. v. 27. dixerit: *Bibite ex eo omnes*, id ad solos præsentés Apostolos esse dictum declarat Matth. Evang. cap. 14. v. 23. dicens: *Et biberunt ex eo omnes.* Ubi proculdubio soli fuerunt Apostoli. Nec obstat illud Joann. 6. v. 35. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in*

vobis. Vim enim verborum istorum esse solum, ut in *re* sumatur sanguis Christi, non autem hoc, vel illo modo; patet; quia quem fructum hic bibenti simul, & comedenti promissit, eundem promissit sub una tantum specie sumentis, seu manducanti eodem c. 6. v. 51. *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum, & panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Idem habetur v. 50. & 58.

3 Confirmatur: Sub altera enim etiam specie unum, & idem illud corpus sumitur, quod nunc à dextris Dei regnat gloriosum: atqui illud utique sanguinem continet: igitur per concomitantiam in corpore datur laicis, & sanguis. Probat 2. usus hic sub una specie ipso Christi exercitio probatus esse noscitur; Eucharistiam enim ipse Dominus sub una tantum specie porrexerat discipulis in Emaus Lucæ 24. v. 30. *Et cognoverunt eum in fractione panis,* ut hunc textum explicant SS. PP. Hieronym. Augustinus Chrysostom. &c. Item Actor. 2. v. 42. dicitur: *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Item cap. 20. v. 7. *Una Sabbati cum convenissemus ad frangendum*

panem, & vers. 11. solius fractionis panis, & nulla Calicis fit mentio, & ratio à priori est, quia juxta prius dicta cum *Christus jam non moriatur,* prout Apostolus ait Rom. 6. v. 9. Necessè est Christum una cum divinitate, & humanitate esse tam benè totum sub una, quàm sub utraque specie: Quis enim ausit separare sanguinem à corpore Domini glorioso, & idcirco vivo? Ulterius, quod Laicis non faciant injuriam Sacerdotes in Sacrificio Missæ, sub utraque specie ob rationem supra attractam communicantes, patet etiam ex inde, quod si ipsi Sacerdotes dum extra Missam communicant, æquè, ac laici sub una tantum specie panis Christum sumant.

4 Confirmatur adhuc id ipsum ex rationibus etiam, ob quas meritò hic usus sub una specie ab Ecclesia approbatus est. Primò ob multos abstemios: Secundò, vel maximè ob periculum effusionis, & irreverentiæ præcipuè occasione magni concursus populi. 3. Ob difficultatem conservationis specierum vini pro Viatico. 4. Ob difficultatem distribuendi, rigente hyeme, &c. Accedit Autoritas super hoc plurimorum Conciliorum, & SS. PP. qui uno ore testantur usi.

stitutum fuisse in primitiva Ecclesia Eucharistiam in collo gestare, in linteolo involutam custodire, & ubicumque faciunt communionis laicorum aliquam mentionem, solius corporis sumpti (utique gloriosi vivi, adeoque sanguinem intra se habentis) memoriam faciunt, pro exemplo sit Augustinus, Serm. 25. 2. de Temp. *Omnes mulieres nitida exhibent linteola ubi Corpus Christi accipiunt* : & Eucharistiae effectum esse illuminationem mentis ostendens in Lucam sic ait, de apparitione Christi in Emaus discipulis facta, *ut cum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum.*

5 Pater Becanus suo more in Manual. lib. 1. cap. 9. valde eruditè tractat de hac re per novem sequentes Conclusiones.

Prima est; Aliud est institutio divina, aliud præceptum divinum.

Secunda est; Christus instituit Eucharistiam sub utraque specie, non tamen præcepit omnibus usum utriusque speciei.

Tertia est; immò, usum unius speciei, tum verbo, tum facto ipse approbavit.

Quarta est; quod etiam fecerunt Apostoli.

Quinta est; Et post Apostolos alij usque ad nostra tempora.

Sexta est; Et rectè; nam sub una specie non minus continetur totus Christus, quàm sub utraque.

Septima est; Nec minor fructus percipitur ex una, quàm ex utraque, cæteris paribus.

Octava est; Et aliundè possunt esse legitimæ causæ, cùm potius sub una, quàm sub utraque Laici communificent.

Nona est; Propter quas etiam statutum est ab Ecclesia, ut sub una deinceps communificent.

6 Et num. 99. in probatione hujus ultimæ conclusionis, inquit: Si spectemus jus divinum, semper in Ecclesia fuit liberum Laicis, vel sub una, vel sub utraque specie communicare. Si autem spectemus jus Ecclesiasticum res aliter se habet: nam diversis temporibus, propter diversas causas fuerunt etiam diversa præcepta Ecclesiastica de hac re. Et quidem Gelasius Papa, quia videbat suo tempore Manichæos ex falsa superstitione semper abstinere ab altera specie, planè statuit, ut nemo nisi sub utraque specie communicaret: alioqui fore, ut Manichæus adhæretur, quia

Calice abstinere. Contra verò, Patres in Concilio Constantensi, quia videbant, Hussitas in Bohemia pertinaciter urgere utramque speciem, tanquam ad salutem necessariam, cum tamen Catholici passim sub altera communicarent; usum utriusque speciei, respectu Laicorum penitus sustulerunt: non ideo sanè, quod putarent esse malum, & illicitum; sed partim, ut hac ratione Hussitarum errorem corrigerent, & damnarent: partim etiam, ut consuetudinem communicandi sub una specie, quæ tunc multis locis recepta erat, suo decreto approbarent, & sic in tota Ecclesia major conformitas, & concordia servaretur. Hucusque Becan.

7 Et num. 137. epilogando ait: Ex ijs duæ rationes deduci possunt, cur in Catholicorum sententia persistendum sit. Prior est, quia Catholici, qui defendunt usum unius speciei, habent pro se exemplum Christi, Apostolorum, & totius antiquitatis usque ad nostra tempora. Habent pro se duo solidissima fundamenta: unum, quia Christus non minus sub una, quam sub utraque specie totus, & integer continetur. Alterum, quia non minor fructus ex una,

quam ex altera percipi potest. Adversarij verò nullum possunt in Scripturis invenire præceptum de utraque specie; in illo quarendo penitus inter se dissident: nullo Patrum testimonio subnixi sunt, nullo solido argumento suam sententiam stabilire possunt.

8 Posterior est; quia Catholici in asserenda Communionem sub una specie nihil dixerunt, quod offensioni, aut scandalo esse possit. Adversarij verò, præsertim Lutherani, & Calvinistæ, postquam usum unius speciei oppugnare cœperunt, in manifestos errores prolapsi sunt: Lutherani, asserentes, Corpus Christi sub specie panis contineri mortuum, & sine sanguine: Calvinistæ, negando, ullam Christi partem sub specie Sacramentali præsentem esse. Christus Dominus per se ipsum definivit certis legibus, quæ ad Sacramentorum substantiam, numerum, & effectum; reliqua verò, quæ caeremonias, & circumstantias attingunt commisit arbitrio, & prudentiæ Pastorum Ecclesiæ. Hujus generis sunt, Baptismum conferre, semel, vel ter immergendo, Eucharistiam sumere sub una, vel utraque specie; ante, vel post Cœnam; Dominico, aut alio die; lotis,

vel non lotis pedibus : Et iis similia ; de quibus loquitur Apostolus 1. Cor. 11. v. 34. cum ait : *Cetera, cum venero, disponam.* Videatur Aug. Epist. 118. ad Jannuarium, ubi pulchrè de hac re disputat. Videatur etiam Concil. Tridentinum sess. 13. cap. 8. can. 1. & sequentib.

QUÆST. IV.

AN DETUR PURGATORIUM?

DOctrina Catholica est, præter infernum damnatorum, stare alium locum, quem Purgatorium dicimus, in quo animæ iustorum, quæ in hac vita sufficienter expiatae non fuerunt, in altera vita expurgantur, antequam ad cœlestem gloriam recipiantur. Hoc dogma fidei pertinet ad articulum, quo credimus Sanctam Ecclesiam, cujus credibilitas, & indefectibilitas in rebus fidei, & morum, jam satis supra ostensa est. Lutherani, & Calvinistæ negant Purgatorium ; immo multi à Calvinistis negant etiam, infernum de facto dari, verum primo post diem Iudicii à Deo destinandum esse reprobis ; & Aetius negavit olim, orationes fidelium de-

functis prodesse, cujus doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Aug. de Hæresib. Actij. Contra quos sit nostra, & Catholica.

2 Conclusio. „ Datur Purgatorium, in quo animæ iustorum pro culpis venialibus, „ vel etiam mortalibus, in vita quidem remissis quoad „ culpam, non plenè tamen „ per satisfactionem expiatis „ quoad pœnam, iusto Dei „ iudicio pœnam temporalem „ patiuntur. Probatur 1. ex Scriptura. 2. Machab. 12. 43. dicitur : „ Quod facta collatione duodecim millia drachmas argenti misserit (Judas Machabæus) Jerosolymam offerri pro peccatis „ mortuorum. Quod factum approbatur ibidem vers. 46. „ Sancta ergo, & salubris est „ cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur. Subsumo jam : Sed non potuerunt orare pro constitutis in Inferno, unde *nulla est redemptio*, sed neque pro illis, qui fuerunt in Cœlo, hi enim non debent solvi à peccatis, cum *nihil coinquinatum intrare possit eò* : Apoc. 21. v. 17. Ad hunc textum adeò clarum cum aliter Acatholici respondere non possint, dicunt, hos libros non esse Canonicos, quos tamen tales agnovit tota Eccle-

clesia, teste Gelasio, Innocentio, &c. Juvat hic annectere verba Dionysij Areopagitæ, qui Eccles. Hier. c. 7. sic ait: „Accedens deinde venerandus Antistes precem sacram, super mortuum peragit &c. „præcatur oratione illa divi- „nam clementiam, ut cuncta „dimittat per infirmitatem „humanam admissa peccata „defuncto, eumque in lucæ „statuat, & regione vivorum. Addo quod A catholici quavis non adhibeant Plutarcho, vel Curtio tantam fidem quantum Evangelistis, si tamen aliquid de antiquitatis consuetudine hi historici testentur, non inficiantur illis assentiri, credant itaque saltem fide humana, ante Christi adhuc tempora fuisse moris, apud Judæos, orare pro mortuis.

3 Probatur 2. conclusio ex Matth. 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Si ergo in altera vita non esset remissio aliquorum peccatorum, non minus ridiculè loquutus fuisset Dominus, quam si quis diceret: Ego neque in hac, neque in altera vita ducam uxorem; atqui nec in Cœlo, nec in Inferno est locus remissionis peccati: ergo in Purgatorio, titulo remissionis pœnæ.

4 Probatur 3. conclusio fortiùs ex illo textu obvio S. Pauli 1. Cor. cap. 3. v. 15. *Ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quem locum quavis fateatur ipse S. Augustinus esse obscurum, quoad ea, quæ statum quæstionis hujus non concernunt, ipse tamen S. Doctor cum omnibus SS. PP. asserit, hic de duplici classe justorum agi. Primò, de perfectis, qui immediate aureorum suorum operum in puritate intentionis exercitorum mercedem accipient. Secundò, de imperfectis, quorum navè quidam bonis operibus immixti restant in igne purgante castigandi; & hoc sensu interpretantur etiam illud Isaïa 4. v. 4. *Purgavit Dominus sordes filiorum, &c. Spiritu Judicij, & Spiritu combustionis.* Item illud Zachar. 9. v. 11. & Malach. 3. v. 3. Lucæ verò 12. v. 47. dicitur aliquos vapularuros paucis: at de inferni pœnis, cum ea sint æternæ, id asseri non potest, ergo &c.

5 Probatur 4. concl. Remissa culpa, non semper remittitur tota pœna: sed multi discedunt ex hac vita, qui non satisfecerunt pro tali reatu: g. ijs restat satisfaciendum in altera. Probatur maj. ex Scriptura: sic: David adulterij, &

homicidij reus audivit quidem à Propheta 2. Reg. 32. 48. *Transulit Dominus peccatum tuum*, pœnam tamen ei non fuisse remissam patet ex subsequentibus verbis: *Verumtamen quia, &c. filius, qui tibi natus est morte morietur.* Secundo idem David remisso jam peccato cogitur sibi eligere pœnam, 2. Reg. 24. v. 12. Tertio, Moyses, & Aaron demissa culpa incredulitatis, puniti tamen sunt pœna temporali, Deuter. 32. v. 48. Simile quid contigit populo Israel, Exod. 32. 14. & 27. Item Numeror. 14. 29.

6 Concedimus itaque, Deum juxta suum promissum, pœnitenti remittere peccata, *nec recordari iniquitatum ejus*, Ezech. 18. 21. quoad culpam, & pœnam æternam; verum, ut ex probatione 4. patet, recordatur sæpè quoad pœnam temporalem. Concedimus 2. Morte functos cadere *vel ad austrum, vel ad aquilonem.* Eccl. 11. 3. Ibiq; manere hominem, vel amicum, vel inimicum Dei; si in statu gratiæ decesserit, forè heredem gloriæ, prout sunt etiam omnes animæ Purgatorij; si verò in peccato mortali, inimicum æternum. Concedimus 3. post diem judicij, nullum futurum Purgatorium, sed impij ibunt in supplicium

æternum; justi verò in vitam æternam; consueque tamen durabit Purgatorium. Concedimus 4. Cum Latrone illo multos directè ire ad Cælum, qui nimirum per actus sive perfectæ charitatis, sive pœnitentiæ, & afflictationis, hic satisfecerunt, vel pos Baptismum morte præventi non peccarunt. Concedimus 5. Juxta illud Sap. 3. 1. *Iustorum animas non tangere tormentum mortis*; nec inferni, immò nec pœnas temporales pati, si tales sint, qui juxta dicta, ex hac vita plenè expiati discedunt, per opera ibidem à sapiente enumerata.

7 Nec possunt adversarij dicere, quod per mortem sufficienter plestantur justipro reliquijs pœnarum, hæc enim pœna communis est etiam ijs, qui reatum pœnæ nullum habent: & hoc modo etiam infideles satisfacerent pro peccatis suis, quod est apertè falsum. Sed nec per fidem solam satisfaciunt, actus enim hujus tanta efficacia gratis asseritur: deinde multi repentinè moriuntur sine ullo tali actu elicito, qui tamen sunt justipro.

8 Concedimus 6. Nomen Purgatorij nullibi reperiri in Scriptura; verum, ut probatum est, reperitur res significata per hoc nomen; sicut ergo SS. Trinitatem credimus prop-

ter rem in Scriptura revelatam, tamen si nomen Trinitas non reperiatur in ea; ita Purgatorium. Confirmatur resolutio nostra 1. Authoritate primitivæ Ecclesiæ; ipsi enim Apostoli: S. Petrus, Jacobus, Matthæus, & Marcus orabant pro defunctis ut patet ex eorum lyturgijs. Secundò hoc testantur primi sæculi Patres, Clemens Romanus, Tertullianus, Origenes, &c. Sed Augustini auctoritatem interellemus. Hom. 16. ex libris 50. Homil. *Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quendam Purgatorium transibunt*, de quo Apostolus inquit: *Salvus erit, sic tamen quasi per ignem*. Item super lib. 2. Machab. cap. 12. *In Machabæorum*, inquit, *libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium, sed etsi nusquam in Scripturis veteribus legeretur, non tamen parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas: ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet, commendatio mortuorum*. Videatur Concilium Trident. sess. 25. ubi inquit, cum Catholica Ecclesia, Spiritu-Sancto edocta, ex Sacris Litteris, & antiqua Patrum Traditione, in Sacris Conciliis, & novis-

simè in hac œcumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragijs, potissimum verò acceptabili altaris sacrificio jubari, &c. Videantur etiam Canones ad marg. citat. Qui hæc audit, & adhuc præfactè Purgatorium negat, securus esse potest, se nunquam ad Purgatorium perventurum.

QUÆST. V.

Utr. *IN ECCLESIA Christi detur potestas concedendi Indulgentias?*

I **D**E fide est dari in Ecclesia potestatem concedendi Indulgentiam, quæ consistit in remissione pœnæ temporalis debitæ peccatis actualibus commissis post baptismum, & remissis quoad culpam, extra Sacramentum facta ex Thesaurò Ecclesiæ satisfactionum restantium Christi, ejusque Immaculatæ Matris, & aliorum SS. Idque tam quoad vivos, quam quoad defunctos, qui in Purgatorio versantur. Negant hanc potestatem passim hæretici moderni cum Waldensibus, Wicleffitis, & Hussitis. Contra quos sit nostra, & catholica.

2 Conclusio: Datur in Ecclesia potestas concedendi

In-

Indulgentiam, quæ consistit in remissione pœnæ temporalis debitæ peccatis actualibus, post baptismum commissis, & remissis quoad culpam, extra Sacramentum facta ex Thesauro Ecclesiæ, confato ex satisfactionibus restantibus Christi, & meritis Sanctorum; idque tam quoad vivos, quam quoad defunctos, qui in Purgatorio versantur. Probatur 1. Certum est, ex supradictis, remissa culpa, manere frequenter pœnam; sed hæc potest remitti per Indulgentias Ecclesiæ; quia Dominus dedit Ecclesiæ claves Matth. 16. v. 19. & Joan. 20. v. 22. Matth. 18. v. 18. promittens, quod *quæcumque remiseritis super terram, erunt remissa, & in Cælis*: Ergo &c. Quæ potestas cum sit à Deo universalis, extendit se non tantum ad remissionem peccatorum, quoad culpam, in Sacramento; sed etiam ad remissionem pœnarum, quæ retardant fideles à consecutione salutis æternæ.

2. Probatur 2. usu Ecclesiæ perpetuo, sic ipse S. Paulus 2. Cor. 2. v. 10. Incestuoso feriam pœnitentiam agentem, rogatus à Corinthiis ne severitatis argueretur Lex Evangelica, concessit Indulgentiam *in persona Christi*: quem textum tota Ecclesia semper ita

intellexit, testibus, S. Chrysostomo, Ambrosio, Anselmo, Thoma Aquino, &c. Probatur 3. Sunt merita SS. dignificata à meritis Christi satisfactoria pro peccatis membrorum Ecclesiæ, ut habetur 1. Coloss. 1. v. 24. Ergo possunt ea applicari pro remissione peccatorum, quoad pœnam temporalem, adhuc à justo debitam, cum enim omne bonum opus præter vim meritoriam habeat etiam satisfactoriam in ipso Christo, etiam hæc vis satisfactoria semper manet in restantia.

4. Nec obstat, quod fortè irrepsisset quandoque abusus in promulgatione Indulgentiarum, ut suggerunt adversarij; per hoc enim non oppugnatur vis Indulgentiarum, sed Ministrorum; sicut à pari de Eucharistia, certum est, quæ per indignam sumptionem &c. non negatur dari. Nec hinc inferre licet pœnas has remitti à Pontifice, per potestatem principalem, Deo soli debitam, verum per participatam, & nomine Christi, imò ab ipso Christo.

5. Confirmatur hoc totum auctoritate Conciliorum (ut habetur in Ancirano, can. 2. & 5. Concil. Nicæno, Romano, Constantiensi, Triburien- si) Item S. Cyprian. ser. 5. de lap-

lapis, & S. Hieronymi. Sed ad Augustini suffragium recurramus, qui Tertuliani veteris scriptoris auctoritatem præmittit, ut hortatur certam personam. *Ut in sua viduitate frequentet stationes, poena satisfactorias.*

6 Frustra autem opponunt hæretici, quod per hanc Indulgentiarum concessionem lædatur divina iustitia; nam quomodo illa lædi potest, quando illi satisficit tam ex propria, quam ex aliena satisfactione ab Ecclesia illi summisse oblata? Nec obstat etiam quod dicitur Luc. 16. v. 10. *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite servi innutiles sumus*; quia id tantum indicat merita, & præmia bonorum operum non tam nobis, quam divinæ gratiæ, & acceptationi deberi. Cum quo clarè confititur, ista opera bona esse simul satisfactoria, & expiatoria poenæ temporalis ex eadem Dei gratia, & acceptatione. Et sic poterunt sancti non solum pro se satisfacere quoad poenas temporales, sed etiam pro alijs: constituendo inde Thesaurum Indulgentiarum, vel ut melius dicam, illum augendo jam per Christum constitutum.

7 Videatur Concilium Trident. sess. 25. ubi inquit:

„Cum potestas conferendi
„Indulgentias à Christo Ecclesie concessa sit; atque huiusmodi potestate, divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathema damnat, qui aut inutiles esse asserunt; vel eas concedendi in Ecclesia, si potestatem esse negant.

QUÆST VI.

AN CÆREMONIÆ, quibus utitur Catholica Romana Ecclesia sint utiles, bonæ, & meritoriae?

1 Sicut dæmon Crucem, ita horrent Sectarij moderni cæremonias Ecclesiæ Romanæ, quales sunt, quæ adhibentur in administratione Sacramentorum, ut in Baptismo Exorcismi, Cruces, exsuffiationes Satanae &c. Item, benedictiones aquæ, quam dicimus benedictam, Olei Sacri, Cinerum, Ramorum, Vestium Sacerdotalium &c. Item, institutio festorum, Vigiliarum, necnon Rosaria, Crucis,

ces, &c. Dicunt enim esse meras superstitiones, & imposturas, exceptis tantummodo, quæ in Scripturis exprimuntur. Negant insuper, Ecclesiam potestatem habere instituendi aliquas caeremonias. Contra quos sit nostra, & Catholica.

2 Conclusio. *Ecclesia habet potestatem instituendi præfatas caeremonias.* Est de fide. Probat; licitum erat Ecclesie veteris Testamenti ritus, & certas caeremonias ad Dei cultum instituere, ut patet ex Judith 16. v. 31. Esther 9. v. 21. Et I. Machab. 41. v. 59. Ergo à fortiori Ecclesie in lege gratiæ; cum caeremonijs & ipse Dominus usus fuerit, Luc. 7. v. 14. & accessit, & tetigit loculum. Cap. 4. v. 40. At ille manus singulis imponens curabat eos. Item Marc. 7. v. 33. Surdum mutum sanavit, mittens digitos in aurículas, & expuens, tangensque linguam ejus, &c. Dicens; *Epheta, quod est: adaperire.* Sed an non hæc poterat perfecisse sola interna voluntate? Sic pompam, & palmas minimè prohibuit turbæ, ingrediens Jerosolymam. Simile habetur Marc. 8. v. 25.

3 Probat 2. ratione: per has enim caeremonias fideles ad pietatem excitantur, rudes

de Mysterijs fidei vivacius instruantur, atque discurrendo per singulos ritus Ecclesie, omnes illi, vel novissima, vel passionem, & mortem Domini, vel poenitentiam, vel futuram beatitudinem adumbrant, atque in memoriam revocant. Deinde, hæc signa, quæ sunt quædam protestatio fidei, ex institutione Ecclesie vim habent (licet non ex opere operato, causandi gratiam, sicut sacramenta) ex opere operantis tamen ad plurima bona, tam spiritualia, quam corporalia consequenda, & mala arcenda, respiciente Christo Ecclesie dilectæ suæ sponsæ intercessionem, cujus in persona hæc omnia peraguntur. Et quæso, ipsi A catholici, si caeremonijs censent non utendum; Cùm adhibent Patrinos? Cùm manẽ communicant, &c.? Cùm hæc nullibi præcipiantur in Scriptura? Patet id ex usu primitivæ Ecclesie, testimonio SS. PP. Hieronym. Cyrilli, Basilij, Ambros. &c. Augustini, lib. 2. contr. Julianum, & Pelag. cap. 2. *Exorcismus, & exsufflatio parvulorum est antiquissima Ecclesie Traditio.*

4 Videatur Concilium Trident. sess. 22. cap. 5. ubi ait, *Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine ad-*

QUÆST. VII.

DE INVOCATIONE
Sanctorum.

adminiculis exterioribus ad re-
rum divinarum meditationem
sustolli, propterea pia Mater
Ecclesia ritus quosdam, ut sci-
licet, quædam summissa voce,
alia vero clariore in Missa pro-
nuntiarentur, instituit. Cere-
monias item adhibuit, ut Mys-
ticas benedictiones, lumina,
Thymiamata, Vestes, aliaque
id genus multa ex Apostolica
disciplina, & Traditione, quo
& majestas tanti sacrificij com-
mendaretur, & mentes fide-
lium per hæc visibilia Religio-
nis, & pietatis signa ad re-
rum altissimarum, quæ in hoc
sacrificio latent, contemplatio-
nem excitarentur. Et canôn.
7. Si quis dixerit, ceremonias,
Vestes, & externa signa, qui-
bus in Missarum celebratio-
ne Ecclesia Catholica utitur,
irritabula impietatis esse ma-
gis, quàm officia pietatis;
anathema sit. Videatur etiam
Deuteron. c. 4. v. 7. 8. & 14.
ubi ait Moyses: *Neo est alia
natio tam grandis, quæ ha-
beat Deos appropinquantes sibi,
sicut Deus noster adest cunctis
obsecrationibus nostris. Quæ
est enim alia gens sic inclita,
ut habeat ceremonias: : mihi
mandavit (Dominus) ut
docerent vos cere-
monias.*

INOS docemus cum
communi consensu
totius Ecclesiæ Catholicæ, quæ
errare non potest, Sanctos cum
Christo regnantes in Cœlo piè,
& cum fructu à nobis invocari
posse. Et hoc confirmat quo-
tidiana experientia, quia quo-
tidie experiuntur fideles pro-
desse sibi Sanctorum invoca-
tionem. Nam alij sanitatem
corporis, alij donum castita-
tis, alij profectum in studijs,
alij alia beneficia per Sancto-
rum intercessionem à Deo pe-
tunt, & impetrant. De qua re
legantur authentici Scriptores.
S. Ambrosius lib. 4. Epistolar.
epist. 34. quæ est de S. Agnete.
Sanctus August. lib. 22. de
Civit. Dei, cap. 7. Theodo-
retus lib. 6. Histor. cap. 24.
Nilus in Epistola in 7. Syno-
do, act. 4. recitata. Gregorius
Turonens. lib. de Gloria Mar-
tyr. & Confessorum. Grego-
rius Magn. lib. 3. Dialogor.
cap. 22. & seq. & alij quam-
plurimi. Atque hæc experien-
tia efficacissimum pro nobis
argumentum est.

2. Adversarij, ut novita-
tis amantes sunt, rejiciunt

Tit hanc

hanc piam, & salutarem invocationem, quæ semper in Ecclesia fuit usitata. Et multa contra illam obijciunt. 1. Quod cedat in injuriam Dei, qui solus vult invocari. 2. Quod cedat in injuriam Christi, qui solus est mediator, & intercessor pro nobis apud Deum. 3. Quod sit signum dissidentia, quia quando confugimus ad Sanctos, videmur diffidere de bonitate Dei, quasi ipse non sit paratus nos adjuvare. 4. Quod sit inutilis, quia Sancti non audiunt preces nostras, quas ad ipsos dirigimus. 5. Quod nullum extet præceptum de invocatione Sanctorum: Nihil autem liceat facere, quod præceptum non est, juxta illud Deuter. 12. v. 39: *Quod tibi præcipio, hoc tantum facito.* Denique, quod hæc invocatio nova sit, nec in primitiva Ecclesia usurpata.

Hæc argumenta magnifunt ab adversariis; sed re vera nullius momenti sunt. Antequam hoc singillatim de singulis ostendamus, unum præmittimus, quod ab adversariis conceditur: nempe licitum esse invocare eos, qui nobiscum in hac vita degunt. Hoc enim Apostoli fecerunt, & docuerunt. Colos. 4. v. 2: *Orationi instate, orantes simul; & pro nobis, ut Deus*

aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium. Et 1. Thesal. 5. v. 25. *Fratres orate pro nobis.* Et 2. Thesal. 3. v. 1: *De cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat.* Et Jac. 5. v. 16. *Orate pro invicem, ut salvemini.* Hoc posito, discutienda sunt singula adversariorum argumenta, per sequentes paragrafos.

§. I.

AN INVOCATIO SANCTORUM cedat in injuriam Dei?

4 **A**ffirmant adversarij; quia Deus (inquiunt) vult solus invocari, juxta illud Deut. 6. v. 13. & Matth. 4. v. 10: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Ergo Catholici faciunt injuriam Deo, quando invocant Sanctos.

5 Respond. 1. Hoc argumentum retorqueri potest in adversarios, hoc modo: Solus Deus vult invocari, juxta Scripturam citatam: Ergo adversarij faciunt injuriam Deo quando invocant Sanctos in hac vita existentes. Et Apostolus fecit injuriam Deo cum scripsit Thesalonicensibus: *Fratres orate pro nobis.* Et similiter Jacobus, cum Christianos

nos hortatus est : *Orate pro invicem , ut salvemini.*

6 Respond. 2. Illa verba, *Dominum Deum tuum adorabis , & illi soli servies*, sic debent intelligi. Non adorabis falsos Deos , sicut Gentiles faciunt , sed unum verum Deum , cui soli , tanquam vero Deo , divinum cultum exhibebis. Qui sensus clarè exprimitur Exod. 20. v. 3: *Non habebis Deos alienos coram me , non adorabis eos , neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus.*

7 Sicut ergo contra hoc præceptum non peccant illi , qui petunt suffragia viventium in terra : ita nec illi , qui petunt suffragia viventium in Cælo. Ratio est ; quia neutri adorant eos , tanquam Deos , sed petunt intercessionem eorum apud verum Deum : At petere intercessionem apud verum Deum , non est colere falsos Deos : sicut petere intercessionem Aulicorum apud Imperatorem , non est colere Aulicos tanquam Imperatores , sed tanquam amicos , & domesticos Imperatoris. Res vulgo nota est.

**

**

**

**

**

**

§. II.

AN INVOCATIO SS.

cedat in injuriam

Christi?

8 **A**ffirmant adversarij , quia Christus est unicus mediator noster , per quem habemus accessum ad Deum. 1. Timoth. 2. vers. 5: *Unus Mediator Dei , & hominum , homo Christus Jesus.* Et Ephes. 2. v. 5: *Per ipsum habemus accessum ad Patrem.* Ergo non est recurrendum ad Sanctos. Hoc enim cedit ad injuriam Christi , quasi ipsius intercessio non sufficiat , nisi accedat Sanctorum intercessio.

9 Respond. 1. Hoc argumentum æquè procedit de Sanctis hujus vitæ , ac alterius. Si ergo propterea quia Christus est unicus mediator noster , non liceret recurrere ad Sanctos in Cælo existentes , non liceret eadem ratione recurrere ad eos , qui nobiscum vivunt , quod tamen est contra adversarios. Si autem sine ulla injuria Christi Mediatoris possumus invocare Sanctos nobiscum degentes (ut re vera possumus) cur similiter Sanctos in Cælo triumphantes ? Non enim apparet , cur hoc magis

fit Christo injuriosum quam illud.

10 Respond. 2. Christus dicitur unicus Mediator noster, non quia solus est, sed quia principalis est. Ideo autem est principalis, quia per proprium sanguinem redemit nos à servitute diaboli, & Deo reconciliavit; quod nemo alius fecit. Sic explicat Apostolus loco citato. Cum enim dixisset: *Unus Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*, mox addit: *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Et 1. Petri 1. v. 18. *Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi*.

11 At Sancti sunt tantum Mediatores secundarij, quia postquam à Christo redempti sumus, intercedunt pro nobis, ut redemptionis fructum percipiamus. Neque hæc intercessio ullo modo obscurat officium Mediatoris Christi. Primò, quia intercessio viventium in terris non obscurat illud, ut dictum est: Ergo nec intercessio Sanctorum in Cælo existentium. Secundò, quia sicut nos pro nobis ipsis possumus orare Deum sine injuria Christi: sic Sancti nobiscum possunt idem præstare. Adhibentur enim quasi comprecatores,

ut nostris orationibus suas adjungant. Tertiò, quia omnem vim intercedendi, & impetrandi, quam habent, acceperunt ex meritis Christi. Unde potius ad honorem ipsius cedit, quod ipse sit principalis mediator, & alij sint secundarij, qui ab ipso in omnibus dependeant. Sicut cedit ad honorem Regis, quod alij omnes, si quid recte faciunt in Republica, ipsius imperio, & autoritate faciant.

§. III.

AN INVOCATIO SS. SIT
signum diffidentia?

12 **A**ffirmant adversarij; quia videmur diffidere de bonitate Dei, quando ad Sanctos confugimus, præsertim cum ipse paratus sit nos juvare. Et hortatur nos Apostolus, ut *cum fiducia ad eum accedamus*. (Heb. 4. v. 16.)

13 Nos contra sentimus. Primò, quia sicut Paulus Apost. non diffidebat de bonitate Dei, quando petebat suffragia viventium in terra; ita neque nos, quando petimus suffragia viventium in Cælo. Secundò, quia licet Deus paratus sit nos audire, quando soli ad illum accedimus; tamen non minus paratus est, quando

cum

cum amicis ipsius ad illum accedimus.

14 Et sanè hac in re imitamar exempla Scripturæ. Nam Job 42. v. 8. dicit Deus ad amicos Job : *Ite ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis. Job autem servus meus orabit pro vobis : faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* Idem Genes. 20. v. 7. dicit Deus ad Abimelech Regem Geraræ : *Nunc ergo redde viro suo (id est Abrahamo) uxorem, quia Propheta est, & oravit pro te, & vives.* Item Actor. 7. v. 59. Stephanus oravit pro persecutoribus suis, inter quos erat Saulus : *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* Unde, Augustinus Serm. 1. de Sanctis. *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* In his exemplis nullum est signum diffidentia.

§. IV.

AN INVOCATIO SS. SIT inutilis eo quod ipsi non audiant nostras preces, neque sciant, quid apud nos geratur?

15 **A**ffirmant adversarij ; quia Scriptura dicit, solum Deum nosse cogitationes nostras : mortuos

vero nihil scire de nobis. 3. Reg. 8. v. 39. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Et Eccles. 9. v. 5. *Viventes sciunt se morituros, mortui vero nihil noverunt amplius.* Et Job 14. v. 21. *Sive nobiles fuerint filij ejus, sive ignobiles, non intelliget; nempe, post mortem.* Et Isaïa 63. v. 16. *Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.*

16 Nos cum consensu antiquorum Patrum contrarium asserimus, nempe, Sanctos cum Christo regnantes in Cælo audire nostras orationes, & nosse, quæ apud nos gerantur. Ita August. lib. 22. de Civit. Dei, cap. 29. Prosper Aquitanic. lib. 1. de Vita Contemplativa, cap. 4. Gregorius Magr. lib. 4. Dialog. cap. 33. Beda ad cap. 16. Lucæ, & alij passim, quos citabo inferius. Quod primo probandum est de Angelis : deinde de alijs Sanctis.

17 De Angelis constat ex clarissimis Scripturæ testimonijs. Nam primo cognoscunt illi nostras orationes, easque Deo offerunt, ut de se fatetur Angelus Raphael, Tob. 12. v. 12. *Quando (inquit) orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino.* Secundo, cognoscunt internam poenitentiam, & conversionem

peccatoris, Luc. 15. v. 10. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Tertiò, cognoscunt omnem cultum, quem Deo exhibemus, Psalm. 137. v. 1. *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Usitatum est in Scripturis, facere aliquid in conspectu Angelorum, in conspectu hominum, id est, inspiciente Deo, Angelis, hominibus. Quartò, cognoscunt habitum, & honestatem mulierum in publicis conventibus ubi fit oratio. 1. Corinth. 11. v. 10. „ Ideò debet mulier velamen habere „ supra caput propter Angelos. Omitto similia.

18 Quod dixi de Angelis, dico etiam de alijs Sanctis. Nam & ipsi cognoscunt nostras necessitates, & orationes. Primò, quia sunt æquales in statu beatitudinis; Luc. 20. v. 36. „ Æquales enim Angelis sunt. Si ergo Angeli, quia sunt in statu beatitudinis, cognoscunt res nostras, etiam alij, qui sunt in eodem statu, cognoscunt. Et hoc Scriptura apertè testatur Apocal. 5. v. 8. „ „ Vigi „ ginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, & phylas aureas, plenas odorum, quæ sunt orationes „ Sanctorum. Ubi per vigintiquatuor seniores intelligun-

tur Sancti veteris, ac novi Testamenti, qui eo tempore, quo Joannes hæc scribebat, erant cum Christo in cœlesti gloria. Illi igitur offerebant Deo orationes eorum, qui in hac vita mortali degebant, non secus quam Angeli. Tobia 12. v. 12. & Apocal. 8. v. 3.

19 Secundò, quidquid perfectionis conceditur Sanctis in hac vita degentibus, multo magis conceditur Sanctis in Cœlo regnantibus, præsertim si illorum statui non repugnet, sed consentaneum sit: At Sanctis in hac vita degentibus conceditur, ut cognoscant occulta aliorum etiam absentium desideria, machinationes, actiones: Ergo multo magis id conceditur Sanctis in Cœlo existentibus, cum illorum statui consentaneum sit. Major videtur per se nota. Minor probatur varijs Scripturæ exemplis. Primò, quia Samuel cognovit omnia, *quæ erant in corde Saulis*, 1. Reg. 9. v. 19. Secundò, Eliseus scivit omnia, quæ a famulo absente erant perpetrata: 4. Reg. 5. v. 25. Tertiò, idem Eliseus habebat perspecta omnia secreta consilia Regis Syriæ, & revelabat ea Regi Israel: 4. Reg. 6. v. 8. Quartò, Daniel sciebat occultum somnium Nabuchodonosoris, & interpreta-

tionem illius: Dan. 2. v. 26. Quinto, Petrus Apost. sciebat occultam fraudem Ananæ, & Saphiræ circa pretium agri: Act. 5. v. 1. Si ergo illi in hac vita mortali degentes potuerunt ista cognoscere, certè poterunt, & nunc cognoscere cum in Cælo sunt. Nec enim verisimile est, in exilio fuisse melioris conditionis, quàm nunc sint in Patria: & remotos à conspectu Dei cognovisse multa ex Dei revelatione, quæ nunc in Aula, & præsentia Dei cogantur ignorare. Absit. Hoc argumento usus est Sanct. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei, cap. 29. dicente: „ Si Propheta Eliseus puerum „ suum Giezi absens corpore „ vidit accipientem munera „ quæ dedit illi Naaman Sy- „ rus: quanto magis Sancti „ videbunt omnia, etiam un- „ de sunt corpore absentes? „ Tunc enim erit perfectum „ illud, de quo loquens Apost. „ tolus: Ex parte, inquit, sci- „ mus, & ex parte propheta- „ mus: cum autem venerit, „ quod perfectum est, evacua- „ bitur, quod ex parte est.

20. Accedit alia duplex ratio: Una sumitur ex lege amicitiæ, quæ requirit, ut amicus amico manifestet ea, quæ ad ipsum pertinent, juxta illud Christi Joann. 15. v.

15. *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Cum ergo Sancti in Cælo sint amici Dei, & magis cum illo conjuncti, quam cum in terra essent, lex amicitiæ requirit, ut Deus manifestet illis orationes nostras, quæ ad illos diriguntur. Altera sumitur à priori in hunc modum: Sancti in Cælo clare, & intuitive vident divinam essentiam, in qua, tanquam vivo speculo, creaturæ omnes representantur. Sicut ergo is, qui speculum corporeum intuetur, clarè, & distinctè videt, quæ in illo apparent; ita Sancti, quæ essentiam divinam intuentur, clarè, & distinctè, vident creaturas in illa apparentes. Simili ferè ratione utuntur Patres supra citati, Prosper, Gregorius, Beda. Prosper sic habet: *Nec latebit tam perfecte Beatos aliquid secretorum, qui, quod est longe præstantius, ipsum visuri sunt Deum.* Et Gregorius: *Quia in illa aeterna hereditate omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est, quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt?* Et Beda: *Qui Creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod*

quod videre non possint.

21 Superest, ut excutiantur testimonia Scripturæ contra nos allata. Primum est 3. Reg. 8. v. 39. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Respond. Multa soli Deo tribuuntur, quæ etiam alijs conveniunt, sed diverso sensu: v. g. solus Deus dicitur bonus. (Matth. 19. v. 17.) Solus justus. (2. Machab. 1. v. 25.) Solus pius. (Apocal. 11. v. 4.) Solus potens, & immortalis. (1. Timoth. 6. v. 15.) Solus faciens mirabilia. (Psal. 71. v. 18.) Et tamen hæc omnia conveniunt etiam hominibus, non quidem per essentiam, ut Deo, sed per participationem; nam Deus ista omnia habet à se, homines à Deo. Idem est in nostro casu. Solus Deus dicitur nosse corda hominum, quia solus ex se novit; nihilominus & alij possunt nosse, non quidem ex se, & propria virtute, sed accepta à Deo cognitione, aut revelatione.

22 Reliqua tria testimonia nihil ad rem faciunt. Non enim disputamus de notitia, quam mortui habuerunt in veteri Testamento ante Christi adventum; sed de notitia, quam habent in novo Testamento, post Christi ascensionem, & speciatim de notitia, quam nunc habent Sancti cum Chris-

to regnantes in cœlesti gloria. De his solis asserimus, quod sciant, quæ apud nos geruntur. At testimonia citata intelligenda sunt de notitia, quam habuerunt mortui ante Christi adventum. Illi non sciebant omnia, quæ hic gerebantur, quia non erant in statu beatitudinis, nec clare videbant divinam essentiam, in qua tanquam vivo speculo possent videre, quæ hic fiebant. Nihilominus seorsim dicam aliquid de singulis.

23 Igitur primum est, Eccl. 9. v. 5. „Viventes sciunt „se morituros, mortui verò „nihil noverunt amplius. Respond. sensus est: Viventes, quia sciunt se morituros, possunt agere pœnitentiam, & prospicere sibi de remedio salutis, ne in æternum pereant: at mortui, qui hic neglexerunt pœnitentiam, nullam amplius noverunt remedium, quod possit illis prodesse. Nam post hanc vitam non est tempus pœnitendi, aut merendi: sed si quis vult ad Deum converti, debet id facere in hac vita. Aug. in Enchiridio, c. 110.

24 Secundum est Job 14. v. 21. *Sive nobiles fuerint filij ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Respond. Loquitur de homine carnali, qui in hac vita valde sollicitus fuit de suis

filij circa honores, & divitias; & post hanc vitam, quando est in inferno non prodest illi ista sollicitudo, quia nescit quid agatur de filijs, aut in quo statu sint. Ita Gregorius lib. 12. *Moralium* 12.

25 Tercium est Isaïæ 63. v. 16: *Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.* Respond. Ex hoc loco nihil aliud possunt colligere adversarij (quantum attinet ad præsentem questionem) quàm quod Abraham, & Jacob tunc temporis ignoraverint, quid in hac vita gereretur: quod non est contra nos. Nam Abraham, & Jacob non erant tunc in cœlesti gloria, sed in Limbo. Nos autem hic disputamus de Sanctis cum Christo in cœlesti gloria existentibus. An autem ille sit sensus istius loci, meritò quæri potest. Videtur alius esse, ut patet ex contextu, qui sic habet: „Attende de Cœlo, „& vide de habitaculo sancto „tuo. Tu enim Pater nos- „ter, „& Abraham nescivit „nos, „& Israel ignoravit nos. „Tu, Domine, Pater noster, „redemptor noster à sæculo „nomen tuum. Quasi dicat: Meritò confugimus ad te, Pa- ter Cœlestis, quia Abraham, & Jacob non possunt liberare nos, sed tu solus. Vel, ut Hieronymus interpretatur, Abra-

ham, & Jacob non agnoscunt nos amplius pro filijs suis, propter peccata nostra.

§. V.
AN IDEO NON LICEAT invocare Sanctos, quia non habemus de hac re præceptum divinum?

26 **S**ic sentiunt multi ex Adversarijs: & probant ex illo Deuteron. 12. v. 32. *Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Sed errant. Nam multa sunt, quæ legitimè, & laudabiliter fieri possunt, & tamen à Deo præcepta non sunt. Cujusmodi sunt hæc. 1. servare Virginitatem. 2. Dâre omnia pauperibus. 3. Sæpius quotidie flexis genibus orare. 4. Eucharistiam mane ante cibum sumere. 5. Exorcismum adhibere ante Baptismum. 6. Sacros ordines suscipere. 7. Magistros, Baccalaureos, Doctores Academico ritu promovere. Et alia similia. 27 Nec deest luculentum exemplum in Scriptura. Nam legimus apud Jeremiam cap. 35. Rechabitas cum tota sua posteritate semper abstinuisse à vino, nunquam ædificasse domos, nec plantasse vineas; ideoque à Deo fuisse commen-

datos : Et tamen nullo præcepto divino ad id præstandum erant obligati, sed tantum humano.

27 Illud porro ex Deuteronomio, *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino*, non debet generatim accipi de quocunque opere faciendo; sed speciatim de offerendo sacrificio : hoc tantum offero, & non aliud. Videantur quæ diximus de traditionibus.

§. VI.

AN INVOCATIO SANCTORUM fuerit usurpata in primitiva Ecclesia?

28 **N**egant adversarij; & inter se dissentiunt. Nam Philippus Melancthon in Apologia confessionis Augustanæ à 21. dicit, veteres Scriptores, ante Gregorium, nullam fecisse mentionem invocationis Sanctorum. At Kemnitius in Examine Concilij Tridentini sess. 22. affirmat, invocationem Sanctorum cœpisse post tempora Augustini, qui vixit ducentis fere annis ante Gregorium. Et in eodem Exam. sess. 25. ait, Authorem invocationis Beate Mariæ fuisse Petrum Gnaphzum, circa annum Christi 480. Quæ omnia aperte falsa sunt. Nam & ipse Au-

gustinus, & alij Augustino antiquiores discrete scribunt de invocatione Sanctorum, ut patet ex ipsorum verbis, & testimonijs, quæ sequuntur.

29 Origines in Tractatu, qui inscribitur Threni, seu planctus : „ Incipiam me genibus prosternere, & deprecari univertos Sanctos, ut mihi, non audente petere Deum propter nimietatem peccati, succurrant. O Sancti Dei, vos lachrymis, & fletu pleno dolore deprecor, ut procidatis misericordijs ejus pro me misero, &c.

30 Nectarius Constantinopolitanus oratione de S. Theodoro Martyre : „ O splendor Martyrum, & decus Sanctorum ! O custos ! O verè Dei donum ! O custos, & invictissimè defensor fideliū, ne obliviscaris nostræ paupertatis, & humilitatis : nec semper pro nobis intercedere te pigeat ! O vir im- primis admirande, &c.

31 Ephrem Sermone de Sanctis Martyribus : „ Præcatur, beatissimi Martyres, qui pro Domino Salvatore, proque illius charitate sponte tormenta subiistis, atque, adeo familiaris Deo cuncti estis, ut pro nobis miseris, & peccatoribus, & negligentia squallore sorden-

„tibus, Dominum interpella-
 „re dignemini, ut superve-
 „niat in nos gratia Christi,
 „quæ corda nostra radio sanc-
 „tæ charitatis illustret, &c.

32 Gregorius Nazianze-
 nus oratione in Cyprian. in fi-
 ne: „Tu vero nos ab alto
 „propitius respice, nostrum-
 „que Sermonem, ac vitam
 „dirige, & sanctum ovile hoc
 „pasc, aut una rege, ac re-
 „liqua, quantum possibile
 „est, ad meliora dispone, mo-
 „lestosque lupos, syllabarum,
 „& verborum venatores illos
 „abige: ac Sanctæ Trinitatis,
 „cui nunc astas, splendorem
 „nobis perfectiorem, & cla-
 „riorem gratificare, quam
 „adoramus, quam glorifica-
 „mus, &c. Item in orat. in
 laudem Basilij Magni in fine:
 „Tu autem sacrum, ac divi-
 „num caput, ex alto nos res-
 „pice, & carnis stimulum,
 „instructionem nostram à Deo
 „nobis datam, aut tuis siste
 „precibus, aut fortiter me
 „ferre persuade, totamque
 „vitam nobis in melius per-
 „muta, &c.

33 Gregorius Nyssenus
 orat. in laudem S. Theodori
 Martyris, circa finem: „Mul-
 „torum beneficiorum indige-
 „mus: intercede, ac depre-
 „care pro patria apud com-
 „munem Regem, & Domi-

„num, &c. Timemus afflic-
 „tiones: expectamus pericu-
 „la: non longe absunt sce-
 „lesti Scythæ, & bellum ad-
 „versus nos parturientes. Ut
 „miles, propugna pro nobis:
 „ut Martyr, pro conservis
 „utere libertate loquendi, &c.
 „Pete pacem, ut hi publici
 „conventus non desinant, ne
 „debacchetur, atque graf-
 „setur adversus templa, alta-
 „riavè rabiosus, & sceleratus
 „barbarus: ne conculcet sanc-
 „ta profanus, & impius. Nos
 „enim etiam, quod incolu-
 „mes, & integri conservati
 „sumus, tibi beneficium ac-
 „ceptum referimus. Petimus
 „autem etiam futuri tempo-
 „ris præsidium, atque securi-
 „tatem. Quod si majore etiam
 „opus fuerit advocacy, &
 „deprecatione, fratrum tuo-
 „rum Martyrum coge Cho-
 „rum, & cum omnibus una
 „deprecare. Multorum Justo-
 „rum preces multitudinem,
 „ac populorum peccata ab-
 „luant. Admone Petrum, ex-
 „cita Paulum, &c.

34 Ambrosius in lib. de
 Viduis circa medium: „Ob-
 „secrandi sunt Angeli pro no-
 „bis; qui nobis ad præsidium
 „dati sunt. Martyres obse-
 „crandi, quorum videmur
 „nobis quodam corporis pig-
 „nore patrocinium vendica-

„re. Possunt pro peccatis ro-
 „gare nostris, qui proprio
 „sanguine, etiam si quæ ha-
 „buerunt peccata, laberunt.
 „Isti enim sunt Dei Martyres,
 „nostri præfules speculatores
 „vitæ, actumque nostrorum.
 „Non erubescamus eos inter-
 „cessores nostræ infirmitatis
 „adhibere, &c.

35 Hieronymus Epist. 27.
 ad Eustochium Virginem de
 Epitaphio Paulæ matris, cap.
 14. *Vale, ò Paula, & cultor-
 ris tui ultimam senectutem
 orationibus iuva: Fides, &
 opera tua Christo te sociant: præ-
 sens facilius, quod postulas,
 impetrabis.*

36 Chrysostomus Hom.
 26. in Epistolam posteriorem
 ad Corinth. non longe à fine:
*Quin sepulchra servorum Cru-
 cifixi regis aulis sunt splendi-
 dora, non ædificiorum am-
 plitudine ac splendore, sed,
 quod multo amplius est, conve-
 nientium studio. Nam & ipse
 ille purpura indutus peregre
 proficitur, sepulchra illa com-
 plexurus, & fastu posito con-
 sistit, Sanctos rogans, ut, si-
 bi apud Deum patrocinentur:
 Et tabernaculorum artificem,
 (idest Paulum Apostol.) ac Pis-
 ratorem (Petrum) patronos
 etiam mortuos precatur, ipse
 diadema gestans. Audebisne
 igitur, dic quaeso, horum Do-*

*minum dicere mortuum, cu-
 jus famuli etiam mortui hujus
 mundi Regum sunt patroni?
 Atqui id cernat quis non Ro-
 mæ tantum fieri, sed etiam
 Constantinopoli.*

37 Hi omnes Patres Augus-
 tino antiquiores sunt. Unde
 constat adversarios, vel menti-
 ri, vel ut minimum errare,
 cum ajunt, invocationem Sanc-
 torum cœpisse post Augusti-
 num. Jam verò, quid ipse Au-
 gust. sentiat, notissimum est:
 Nam in lib. Meditation. cap.
 24. sic scribit: „Felices Sanc-
 „ti Dei omnes, qui jam per-
 „transitis hujus mortalitatis
 „pelagus, & pervenire me-
 „ruistis ad portum perpetuæ
 „quietis, securitatis, & pa-
 „cis, securi, & tranquill-
 „semperque festivi, atque
 „gaudentes; obsecro vos per
 „vestram charitatem, qui se-
 „curi estis de vobis, solliciti
 „estote de nobis: securi estis
 „de vestra immarcescibili glo-
 „ria, solliciti estote de nostra
 „multiplici miseria. Per ip-
 „sum vos rogo, qui vos ele-
 „git, qui vos tales fecit, de
 „cujus pulchritudine jam fa-
 „tiamini, de cuius immorta-
 „litate jam immortales facti
 „estis, cuius beatissima visio-
 „ne semper gaudetis: Estote
 „jugiter memores nostri, sub-
 „venite nobis miseris, qui
 „ad-

„ adhuc in solo hujus vitæ cir-
 „ cūstantibus agitatur pro-
 „ cellis. Et Paulo post : „ In-
 „ tercedite, orate constanter,
 „ atque indefinenter pro no-
 „ bis miseris, multumque ne-
 „ gligentibus peccatoribus.

38 Et ibidem cap. 40.

*Sancta, & Immaculata Vir-
 go Dei Genitrix Maria, Ma-
 ter Domini nostri Jesu Christi,
 intervenire pro me digneris
 apud illum cujus meruisti effi-
 ci templum. Sancte Michael,
 Sancte Gabriel, Sancte Ra-
 phael, Sancti Chori Angelo-
 rum, atque Archangelorum,
 Patriarcharum, atque Prophe-
 tarum, Apostolorum, Evan-
 gelistarum, Martyrum, Con-
 fessorum, Sacerdotum, Levi-
 tarum, Monachorum, Virgi-
 num, omniumque iustorum,
 per illum, qui vos elegit, &
 de cujus contemplatione gau-
 detis, vos rogare præsumo, ut
 pro me culpabili ipsi Deo sup-
 plicare dignemini, &c.*

39 Et lib. 7. de Baptismo,
 contra Donatistas, cap. 1. in-
 vocat S. Cyprianum his ver-
 bis: *Adjuvet itaque nos ora-
 tionibus suis in istius carnis
 mortalitate, tanquam in ca-
 liginosa nube laborantes, ut
 donante Domino, quantum
 possumus, bona ejus inuitemur.*
 Et libro 22. de Civit. Dei, cap.
 8. refert miracula quibus Sanc-

torum invocatio confirmata
 est. Hæc legant adversarij, &
 intelligant se in errore ver-
 sari.

§. INCIDENS.

DE USU, ET CULTU SA- crarum Imaginum.

40 **V**ideatur Conci-
 lium Trident.

sess. 25. ubi decernit de invo-
 catione, veneratione, & re-
 liquiis Sanctorum, & Sacris
 Imaginibus, de quibus nos
 jam tom. 2. Tract. de Incarnat.
 disput. 11. Prout autem ad
 præsens attinet, inquit Sacrum
 Concilium: „ Mandat Sancta
 „ Synodus omnibus Episco-
 „ pis, & cæteris docendi mu-
 „ nus, curamque sustinenti-
 „ bus, ut, juxta Catholicæ,
 „ & Apostolicæ Ecclesiæ usum,
 „ à primævis Christianæ Reli-
 „ gionis temporibus recep-
 „ tum, Sanctorumque Patrum
 „ consensionem, & Sacrorum
 „ Conciliorum decreta in pri-
 „ mis de Sanctorum interces-
 „ sione, invocatione, reliquia-
 „ rum honore, & legitimo
 „ imaginum usu, fideles di-
 „ ligenter instruant, docen-
 „ tes eos, Sanctos, una cum
 „ Christo regnantes, oratio-
 „ nes suas pro hominibus Deo
 „ offerre, bonum atque utile
 „ esse suppliciter eos invocare;

„ &

„ & ob beneficia impetranda
 „ à Deo per filium ejus Jesum-
 „ Christum, Dominum nos-
 „ trum, qui solus noster Re-
 „ demptor, & Salvator est, ad
 „ eorum orationes, opem au-
 „ xiliumque confugere; illos
 „ verò, qui negant, Sanctos,
 „ æterna felicitàte in Cælo
 „ fruētes, invocandos esse;
 „ aut qui asserunt, vel illos
 „ pro hominibus non orare,
 „ vel eorum ut pro nobis
 „ etiam singulis orent, invo-
 „ cationem esse idolatriam, vel
 „ pugnare cum Verbo Dei, Ad-
 „ versari que honori unius me-
 „ diatoris Dei, & hominum
 „ Jesu-Christi; vel stultum
 „ esse, in Cælo regnantibus
 „ voce, vel mente supplicare,
 „ impiè sentire, &c.

41 „ Imagines porrò Chris-
 „ ti, Deiparæ Virginis, & alio-
 „ rum Sanctorum, in templis
 „ præsertim habendas, & reti-
 „ nendas, eisque debitum ho-
 „ norem, & venerationem im-
 „ pertiendam; non quod cre-
 „ datur inesse aliqua in ijs di-
 „ vinitas, vel virtus, propter
 „ quam sint colendæ; vel quod
 „ ab eis sit aliquid petendum;
 „ vel quod fiducia in imagi-
 „ nibus sit figenda; veluti
 „ olim fiebat à gentibus, quæ
 „ in idolis spem suam colloca-
 „ bant; sed quoniam honos,
 „ qui eis exhibetur, refertur

„ ad prototypa, quæ illæ repræ-
 „ sentant: Ita ut per imagines,
 „ quas osculamur, & coram
 „ quibus Caput aperimus, &
 „ procumbimus, Christum
 „ adoremus; & Sanctos, quo-
 „ rum illæ similitudinem ge-
 „ runt, veneremur; quod Con-
 „ ciliorum decretis contra
 „ imaginum oppugnatores est
 „ Sancitum.

42 *Illud verò diligenter
 doceant Episcopi, per historias
 mysteriorum nostræ Redemp-
 tionis, picturis, vel alijs si-
 militudinibus expressas, eru-
 di, & confirmari populum
 in actualis fidei commemoran-
 dis, & assidue recolendis: Tunc
 vero ex omnibus Sacris Ima-
 ginibus magnum fructum per-
 cipi; non solum quia admonetur
 pupulus beneficiorum, &
 munerum, quæ à Christo sibi
 collata sunt; sed etiam, quia
 Dei per Sanctos miracula, &
 salutaria exempla oculis fide-
 lium subjiciuntur, ut pro ijs
 Deo gratias agant, ad Sanc-
 torumque imitationem vitam,
 moresque suos componant; ex-
 citenturque ad adorandum, ac
 diligendum Deum, & ad pio-
 tatem colendam. Si quis au-
 tem his decretis contraria do-
 cuerit, aut senserit; anathe-
 ma sit. Hucusque Sacrosanc-
 tum Concilium.*

43 Quibus nec brevius,
 nec

nec efficacius possunt confundi Protestantes, qui pertinaciter se opponunt huic congruentissimo, atque utilissimo usui Sacrarum Imaginum. Deinde, prædictus usus confirmatur ex Veteri Testamento; nam Exod. 25. v. 18. dixit Dominus ad Moysen: *Facies duos Cherubim aureos, & productiles, ex utraque parte oculi.* Ubi per duos Cherubim aureos intelliguntur duæ statuæ, vel imagines aureæ, representantes duos Angelos Cherubinos, quæ positæ erant in Tabernaculo super arcam fœderis, & expansis alis tegebant arcam. Numer. 21. v. 8. *Fac serpentem Aneim, & pone eum pro signo, &c.* qui erat figura Christi Crucifixi; nam Joan. 3. v. 14. *Sicut Moyses exaltabit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, &c.* Confirmatur etiam ex novo Testamento; nam in Imagine Columbæ, in Jordane Spiritus Sanctus apparuit; & in die Pentecostes in imagine, seu figura linguarum ignis sedit supra Apostolos. Deinde, ex Traditione primitivæ Ecclesiæ habemus, quod Christus D. faciem suam in linteo mulieris Veronica delineatam reliquit. Et simili Traditione habetur in Hispania, quod Immaculata Virgo

Deipara, dum adhuc in humanis ageret, apparuit majori Jacobo Apostolo Casaravgustæ, & injunxit ut sacellum extrueret, ubi posset Columnam cum Imagine ipsius Immaculatæ Virginis Deiparæ, ab Angelis Reginam suam comitantibus transportatam.

44 Insuper, quod prædictus usus Sacrarum Imaginum sit Deo gratus, patet ex tot, & tam innumerabilibus miraculis usque ad hæc tempora ab ipso Deo in imaginibus patratis, adeò ut vix sit orbis angulus, ubi non stent signa, per quæ Deus ostendit sibi valde placere usum, & cultum Sacrarum Imaginum. Præterea, S. Ambrosius, in Orat. de Obitu Theodosij, laudat Sapientiam S. Elenæ, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus videndam, & honorandam exposuerit. S. Augustinus lib. 3. de Doctr. Christiana cap. 9. inquit: *Signa utilia divinitus instituta veneranda sunt, quia honor eorum ad prototypum transit.* Insuper (omittendo quam plurima alia) quid aliud sunt imagines Christi Domini, nisi representatio vitæ, passionis, mortis, resurrectionis, atque ascensionis ejus, & redemptionis nostræ? Et quid sunt imagines aliorum Sanctorum, nisi re-

præ-

præsentationes. eorum vitæ, virtutis, & Religionis, quibus instruitur ad oculum rudis, & indocta plebs? Si hoc tollitur, tollantur Scripturæ, Historiæ, & Prædicationes; & tollantur festa Paschatis, Pentecostes, Nativitatis, Epiphaniæ, &c. Ita faciunt miserrimi, & infelicissimi Protestantes, ut simplices plebei non videant per imagines tot Sanctorum, & Sanctarum, sicut olim, dum sua Regna vixerunt sub vexillo Sanctæ Romanæ, atque Catholicæ Ecclesiæ floruerunt; & postquam à Romano Pontifice recesserunt, nec ullam habuerunt, nec habebunt cuius Sacra, & virtuosa Imago plebi ad exemplum proponatur.

45 Si Protestantes, quia cæci sunt, & Duces cæcorum, hæc non vident, agnoscant saltem quid ipsi facere consueverunt: ipsi curant erigi statuas Regum, & Principum; student formari, & artificiosè depingi Imagines suorum Parentum, Uxorum, Liberorum, immò, & Prædicantium, ut Lutheri, Calvini, & aliorum. Nec solum erigi, & formari, sed etiam magno studio conservare, & eas saltem Civili cultu honorari; & puniri eos, qui illas ludibrio afficiunt. Cûr, nisi, quia honor exhibi-

tus imagini, redundat in eum, cuius est imago; sicut è contra, contumelia, quæ infertur statuæ redundat in eum, cuius est statua. Unde rectè S. Ambrosius serm. 10. in Psalm. 118. *Quis imaginem coronat Imperatoris, utique illum honorat, cuius imaginem coronavit. Et qui statuam contempsit Imperatoris, Imperatori utique videtur fecisse injuriam.* Sic similiter, qui colit imaginem Christi, & Sanctorum; Christum, & Sanctos colit; qui autem contemnit imaginem Christi, & Sanctorum; Christum, & Sanctos contemnit. Ita sunt Protestantes perditissimi homines. Quæ illos dementia cæpit? absurdio diabolica insania; quia volunt memoriam Christi, & Sanctorum abolitam; Lutheri autem, Calvini, & Bezae conservatam. O tempora! (exclamat Pater Bec.) O mores! multo aliter antiqui, & Ecclesiæ Sanctæ Doctores, quorum testimonia videri possunt apud Bellarm. Coccium, & Valent.

46 Arg. Protestantes aliquibus locis Sacræ Scripturæ, in quibus videntur prohiberi hujusmodi imagines; nam Exod. 20. v. 4. *Non facies tibi Sculptile.* Levit. 20. v. 1. *Non facietis vobis idolum, & sculptile, nec in signum ponetis li-*

*pidem in terra vestra, ut adoretis eum. Deut. 4. v. 15. & 16. Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi, vel femine. Et Deut. 5. v. 8. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium, qua in Cælo sunt desuper, & qua in terra deorsum, & qua versantur in aquis sub terra, non adorabis ea, & non coles. Ergo &c. Respond. quod in prædictis, & alijs hujusmodi locis Sacra Scriptura solum prohibetur usus imaginum ad Idolatrandum, ut attente legentibus est manifestum. Quomodo ergo erit hoc argumentum contra Religionem Catholicam Romanam, qua strenuè prohibet Idolatriam? & præcipit, ut fideles se abstinuant ab omni adoratione more Gentilium? Doctrina nostræ veræ Romanæ Ecclesiæ de usu, & cultu imaginum, jam supra ex Concilio Tridentino manet declarata; ubi præcavendo aliqua inconvenientia, prosequitur Sacrosancta Synodus: *In has autem Sanctas, & salutare observationes si qui abusus irreperint, eos prorsus aboleri Sancta Synodus vehementer cupit; ita ut**

Tom. III.

nulla falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes, statuantur. Quod si aliquando historias, & narrationes Sacra Scriptura, cum id indocta plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit; doceatur populus, non propter eam divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.

47 Dices: Ergo Imagines, quæ Deum, & Angelos representant, sunt falsæ, cum illos representet more Corporeo. Respond. neg. conseq. Etenim imago non representet rem, ut est in se, seu a parte rei; sed ut concipitur ab hominibus, quibus representat; & quibus aliquando apparuerunt Angeli in forma viri, ut supra diximus. Propter hoc dicunt multi AA. quod imagines non representant Deum, & Angelos univocè; sed analogicè, aut metaphoricè; idest, non representant Deum, aut Angelos ut sunt in se, sed ut à nobis concipiuntur, aut sicut sunt in hominum apprehensione; cum enim corporei simus, & dependentes à fantasmatibus pro hoc statu, res aliter apprehendere non possumus. Ut autem imago sit vera, sufficit conformitas cum apprehensione cognoscentis: sicuti

Xxx

ut

ut locutio vera sit, non requiritur conformitas verborum cum re prolata, prout est in se, sed prout est in apprehensione, seu mente loquentis: Unde nemo de mendacio damnatur, si dicat, quod existimat esse verum; & si alias materialiter falsum dicat. Concludit Trident. *Tanta circa hæc diligentia, & cura adhibeatur,*

ut nihil inordinatum: : nihil profanum, nihilque inhonestum appareat, cum domum Dei deceat sanctitudo. Hæc ut fidelius observentur, statuit Sancta Synodus nemini licere, ullo in loco, vel Ecclesia, etiam quomodolibet essentia, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, &c.

TRACTATUS III.

DE ALIQUIBUS QUÆSTIONIBUS

Libertinorum.

Præmium.

Eodem fere momento, (inquit nost. Boyvin) quo Ecclesia nata est ex Christo in Cruce pendente, infernus liberellus ullulans, ipsam prævidendo tanquam Arcam Noe, ab æternitate destinatam, ut hominum universitas à diluvio æterno liberaretur, in ipsa insurrexit, ut eam ad interitum, si posset, reduceret: Unde ferocitatem Imperatorum suscitavit, qui in gratiam Paganismi, quem profitebantur, tormentis pluribus, & inauditis incessanter connabantur membra hujus Ecclesiastici Corporis exterminare. Ita taliter quod ex supputatione aliquorum, plusquam Undecim milliones Christianorum gladio Tyrannorum occubuerunt, qui numerus sufficeret, ut quolibet die anni celebrare posset Ecclesia festum diem plusquam trigintamillia Martirum. Pagani tamen, & Idolatra non fuerunt cruduliores Ecclesiæ adversarii, immo quolibet sæculo plus saevijt in illam hæresis, quam Imperatorum barbaries; & plures animas damnaverunt Hæresiarchæ, quam persecutio occiderit

corpora, quod Deus prospiciens, ut ipsam conservaret, quolibet etiam sæculo Apostolos, Apostolicosque Doctores protulit, qui doctrina, & virtute ipsius defensionem, & conservandam susceperunt. Qui voluerit videre pro quolibet sæculo præcipuas hæreses, cum præcipuis Hæresiarchis; atque insuper præcipuos Sanctos Patres, præcipuosque Sacros Scriptores, qui contra illas scripserunt, videat nost. Boyvin tract. 2. cap. ult. & Pat. Arfdekin, in sua Theolog. tripart. Nos autem ob temporis brevitatem cum Pat. Becan. solum examinabimus aliquas quæstiones Politicorum, seu Libertinorum.

1. Pater Arfdekin in Tripartita tom. 1. tract. 3. art. 5. inquit, quod, „ Protestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à „ cæteris Protestantibus Germaniæ in multis diversam: Est autem „ Secta Protestantium conflata ex varijs dogmatibus partim „ Lutheri, partim Calvini, quibus & alia sunt adjuncta dogmata, ritusque ab utroque diversi. Nam primò, Protestantes „ Regem statuunt esse caput Supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2. „ Admittunt Ecclesiam debere constari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, alijsque gradibus Ecclesiasticæ Hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, „ cereos, supercilicia; non tamen realem Christi præsentiam in „ Cæna Eucharistica. Estque hæc in Anglia Religio Regis, & Augustæ, cui per varias Leges conantur reliquas Sectas conformare. Sed in vanum; nam in Batavia, Bohemia, Germania, & Anglia novæ Sectæ oriuntur continuò quarum numeratio est impossibilis; ait noster Boyvin, & idem antea dixerat de Prussia, de Frisia orientali, & occidentali, Sylezia, Moravia, & Polonia, Quid mirum! Sunt homines in tenebris ambulantes, sine luce, & sine gratia Duce; ob quod nocte, & die in novos continuos errores incidunt.

Alij sunt hæretici, qui omni sæculo extiterunt, & existunt, vocanturque Libertini, & Politici; de quibus Pat. Arfdekin part. 1. Theologiæ Polemicæ, cap. 1. inquit: „ Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim reperiantur, non tam hæretici, quam „ Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creatarum „ idolis affixi, nullam alterius vitæ puram Religionem admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles „ casas ignaræ plebis, sed vel maximè inter homines in speciem „ politos, populi que duces, & ipsas Principum aulæ pedetent-

„ tim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus;
 „ cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla
 „ de privata salute cogitatio. Fortuna tantum litare, viros Prin-
 „ cipes, ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimis summa,
 „ aut unica Religio est. Hominibus sic affectis, ut sopor ille le-
 „ thargicus excutitur, ante omnia necesse est, ut viva Sum-
 „ mi Numinis, æternique judicij cognitione percellantur. Ha-
 „ benda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas
 „ ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad re-
 „ rum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frus-
 „ tra enim hos Catholicos reddere contendes, nisi prius veri no-
 „ minis Christiani efficiantur. Quin, & experientia docet, quos-
 „ cumque Sectarios, immò, & Catholicos in fide languidio-
 „ res, ex hac vivaci supremi Numinis, rerumque æternarum
 „ demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium,
 „ firmiter in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

Pater Becanus in Manuali lib. 5. inquit: Politici non per-
 tinent ad peculiarem aliquam Sectam, sed cum quavis Religio-
 ne permixti sunt; nam & apud Catholicos, & apud Lutheranos,
 & Calvinistas repeririuntur aliqui, qui vel pluris faciunt politi-
 cam, quam fidem Christi: vel certè, qui movent quæstiones
 aliquomodo ad politicam pertinentes cum parva veneratione, vel
 cum magna irreverentia veræ Religionis. Nescio sanè, an hu-
 jus generis sint, quos vulgus vocat *Franco-Massones*, seu *Libe-
 ros Muratores*, contra quos scripserunt Summus Pontifex Be-
 nedictus XIV. & antea Clemens XII. & Concilium Barenf. cano-
 14. „ Rex utriusque Siciliæ secretum *Sodalitatis Liberatorum*
 „ *Muratorum*, ejusdemque Intra ditionem suam sodales detexit.
 „ Pientissimus Rex omnes *Liberos Muratores* sibi subditos istius
 „ Sectæ ejurare coegit, ac jure gladij eos in casu relapsus coer-
 „ cendos indixit. Adversus eosdem Catholicissimus noster Rex
 Ferdinandus VI. dedit edictum tenoris sequentis.

Hallandome informado de que la invencion de los que se
 llaman *Fran-Massones*, es sospechosa à la Religion, y al Es-
 tado, y que como tal està prohibida por la Santa Sede debaxo
 de Excomunion, y tambien por las Leyes de estos Reynos,
 que impiden las Congregaciones de muchedumbre, no constan-
 do sus fines, è institutos à su Soberano: He resuelto atajar tan-
 graves inconvenientes con toda mi autoridad; y en su conse-
 quen-

quencia prohibo en todos mis Reynos las Congregaciones de los *Franc-Massones*, debaxo de la pena de mi Real indignacion, y de las demás que tuviere por conveniente imponer à los que incurrieren en esta culpa. Y mando al Consejo, que haga publicar esta prohibicion por Edicto en estos mis Reynos, encargando en su observancia al zelo de los Intendentes, Corregidores, y Justicias, aseguren à los Contraventores, dandose cuenta de los que fueren, por medio del mismo Consejo, para que sufran las penas, que merezca el escarmiento: En inteligencia, de que he prevenido à los Capitanes Generales, à los Gobernadores de Plazas, Gefes Militares, é Intendentes de mis Exercitos, y Armada Naval, hagan notoria, y zelen la citada prohibicion, imponiendo à qualquiera Oficial, ó Individuo de su jurisdiccion, mezclado, ó que se mezcle en esta Congregacion, la pena de privarle, y arrojarle de su empleo con ignominia. Tendráse entendido en el Consejo, y dispondrá su cumplimiento en la parte que le toca. En Aranjuez à dos de Julio de mil setecientos y cinquenta y uno. Al Obispo Governador del Consejo. *Idem fecit diebus istis Regina Ungaria.*

Contra omnes tamen Hæreticos octo sunt viæ eos rationaliter convincendi inquit Subtilissim. nost. Doct. quæst. 2. prologi, n.3. quæ sunt media, quibus probavimus, nostram Romanam Religionem esse veram Christi Ecclesiam; nam semel probato, Ecclesiam Christi errare non posse in fide, nec alibi eam reperiri, quam apud nos Catholicos Romanos, seu Pontificios, evidenter sequitur, omnes articulos fidei, ac Religionis, quos Ecclesia Catholica Romana, seu Pontificia profitetur, veros esse; quos vero rejicit, falsos, & erroneos. Et denique contra omnes exclamare possumus ad Deum cum Summo Pontifice Leone X. qui damnando errores Lutheri, & sequacium, dicebat: *Exurge Domine, & judica causam tuam; memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: Inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes, quærentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, ejus curam, regimen, & administrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicarie, ejusque Successoribus instar triumphantis Ecclesie commisisti.* Nunc vero videamus jam aliquas ex quæstionibus, quas prædicti Politici, seu Libertini tractare solent. Sit ergo.

QUÆSTIO PRIMA.

Utr. *QUI JURAVIT*, SE
permanfurum in aliqua falsa
secta, v. g. in Lutheranism,
teneatur præstare?

HOC tempore, in-
quit Pat. Becan.
in Man. lib. 5. cap. 22. repe-
riuntur multi Lutherani in
Germania, præsertim Nobi-
les, Barones, Comites, Prin-
cipes, qui quidem bene affecti
sunt erga fidem Catholicam, in
qua sciunt vixisse suos majo-
res; sed ideo eam non amplex-
tuntur, quia iurejurando pro-
miserunt se in Lutherana us-
que ad mortem perseveratu-
ros. Quæstio est: An hoc jura-
mento obligati sint, ita ut sal-
væ consciencia non possint Lu-
theranismum deserere?

Ipsi quidem sic persuasi
sunt, & solent ratiocinari hoc,
vel simili modo: Plane per-
plexi sumus quid nobis fa-
ciendum sit. Nam ex una par-
te occurrunt justæ rationes,
quæ ad Catholicam amplex-
tendam quodammodo nos im-
pellunt. Prima, quod Catho-
lica Religio, & nomine, & doc-
trina sit antiquissima. Secun-
da, quod omnes majores nos-
tri, qui ante Lutherum vixe-
runt in ea fuerunt nati, & edu-

cati, quos certe damnare non
possumus. Tertia, quod ean-
dem Sanctissimi viri, Augus-
tinus, Hieronymus, Chrysos-
tomus, Bernardus, & alij pas-
sim in suis scriptis professi
sint. Quarta, quod in Catho-
lica Ecclesia perseverat legiti-
ma, & nunquam interrupta
Sacerdotum, & Episcoporum
successio. Quinta, quod in ea
maneat virtus miraculorum,
quæ apud nos nulla est. Sexta,
quod ab illius cultoribus erec-
ta, & fundata sint Tempa,
Monasteria, Hospitalia, Aca-
demix: quæ omnia antiquæ, &
sincere pietatis monumenta
sunt. Septima, quod majores
nostri, qui ista ad honorem
Dei erexerunt, & dotarunt,
omni honorum affluentia à
Deo fuerint locupletati; nos
contra, qui illa vel destrui-
mus, vel in profanos usus
convertimus, ad inopiam pe-
ne, & egestatem, iusta Dei ul-
tione, redigamur, eoque mi-
nus habeamus, quo rapacio-
res sumus. Res ipsa loquitur.
Octava, quod Catholici, quan-
vis toto orbe longe lateque
diffusi, servant constantem in-
ter se fidei unitatem, & cum
Summo Pontifice, quem com-
munem Pastorem agnoscunt,
per omnia conspirent, ac con-
sentiant. Nona, quod opera,
& studio Catholicorum Sa-
cer-

cerdotum infiniti prope Gentiles in India, Japonia, China ad Christi fidem convertantur; quod sine peculiari Dei auxilio, & favore fieri non posse certum est. Et quod illi ipsi Sacerdotes, nulla temporalis commodi spe, sed solo Christi amore impulsæ, tam arduam, & periculosam rem aggrediantur cum præsentis vitæ discrimine. Denique, quod interna quadam animi motione sic afficiamur, ut, nisi Catholici fiamus, non videamur quietem, & tranquillitatem conscientia habere posse.

3. Ex altera parte obstat juramentum, quo contestati sumus non alios, quam Lutheranos esse nos velle. Hujus juramenti fides, ac reverentia illibata servanda est: Germani sumus: vetus Germanorum laus est, fidem, & constantiam amare: perfidiam, ac perjurium detestari. Hanc laudem ne culpa nostra amittamus, omnino laborandum est: & quidvis potius, quam ut perfidi, ac perjuri habeamur, experiendum. Multa nos tenet in hac Sententia. Primo, divina auctoritas. Legimus in Scriptura, Deum sæpe juramento usum esse, ut Gen. 16. 16. Deut. 8. 1. & Psal. 94. 11. & alibi: At non legimus juramenti fidem, vel semel violas-

se. Contra potius illius servandæ fuisse studiosissimum. Deuter. 7. v. 8. *Dominus custodivit juramentum, quod juravit Patribus vestris.* Et Ps. 109. 4. *Juravit Dominus, & non poenitebit eum.* Et Ps. 131. 11. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam.* Quid tutius in conscientia, quam Deum imitari, qui errare non potest?

4. Accedunt exempla eorum, qui propter perjurium a Deo puniti sunt. Sedecias Rex propter perjurium, & regno, & oculis spoliatus est, 2. Par. 36. 13. Et 4. Reg. 25. 6. Antiochus Eupator, Rex Syria, rupto juramento, quo Judæis se obstrinxerat, ab exercitu interfectus, 1. Mach. 6. 61. & cap. 7. 4. Alcimus, ob similem noxam, subitanea morte extinctus, 1. Mach. 7. 15. & cap. 9. 55. Andronicus, quod Oniam contra juramenti fidem occidisset, purpura exutus, & per totam Civitatem circumductus, ac tandem in eodem loco, ubi Oniam occiderat, ignominiosissime interfectus est, 2. Mach. 4. 34. & 38.

5. Hæc exempla merito nos absterrent, ne perjuri simus; aut ne juramentum, quo obstricti sumus persistere in Lutheranismò, impie violamus. Quod si semel ab hoc

tramite deflexerimus, eandem calumniam cogemur sustinere, cui Calvinistæ obnoxij sunt. Vox populi apud nos est: Calvinistas perfidos esse: nullam pactorum, aut jurisjurandi fidem servare: nihil credi ipsis posse. Idem nobis obiectabitur. Et juxta multorum erit suspicio, desisse nos esse Lutheranos; & ad Calvinistarum perfidiam transisse. Quod absit, præsertim hoc tempore. Nam nunc quidam, si unquam alias; maxime invidiosum, ac probrosum est, de fide non servata suspectum esse. Constat, quam detestabilis apud bonos viros perfidia illorum sit, qui in Bohemia, Hungaria, & vicinis Provincijs contra piissimum Imperatorem Ferdinandum, legitimum suum Regem, apertam rebellionem moliti sunt. Hic est discursus, si non omnium, saltem multorum Lutheranorum, inquit Pat. Becanus. Quid nos sentiamus, jam ex ipso, & cum ipso resolvitur.

RESOLUTIO PROPOSITÆ questionis.

6 **P**RO resolutione hujus questionis hæc præmitto. Jurare, nihil aliud est, quam Deum, qui est pri-

ma, & infallibilis veritas, in testem vocare. Quod dupliciter fieri potest. Vel enim vocamus eum in testem, quando quidpiam asserimus de re præterita, aut præsentis: vel quando aliquid promittimus in futurum. Hinc duplex solet distingui juramentum: alterum assertorium, ad faciendam fidem nostræ assertioni; alterum promissorium, ad firmandam promissionem. Nicæus in inst. de Actionibus, §. Idem si quis postulante, n. 2. Navarrus in Manuali c. 12. n. 3. & multi juris interpretes, titulo de jurejurando.

7 Assertorium multiplex est. Aliud judiciale, quod publice coram Tribunali: aliud extrajudiciale, quod extra locum judicij adhiberi solet. Rursum aliud est juramentum calumniæ: aliud purgationis: aliud in litem: aliud introductorium novæ obligationis: aliud confirmatorium, quo contractus minus solemnus roboratur: aliud decisorium litis. De hoc loquitur Cajus L. Maximum, ff. de jurejurando, cum ait: „Maximum remedium expedientiarum litium in usum venit jurisjurandi religio, quæ vel ex pactione ipsorum litigantium, vel ex auctoritate Judicis deciduntur controversiæ. Et Apost. Heb. 6.

16. „ Homines per maiorem
 „ sui jurant , & omnis con-
 „ troversia eorum finis , ad
 „ confirmationem , est jura-
 „ mentum.

8 Promissorium , de quo
 solo hic agimus , latissime pa-
 ter ; & ad omnia fere homi-
 num , officiorum , & contrac-
 tuum genera se diffundit. Ju-
 rant sacratissimi Imperatores,
 dum coronantur , de Imperio
 justè , recteque administrando,
 c. *Tibi Domino* , dist. 63. Ju-
 rant in simili causa potentissi-
 mi Reges , c. *intellecto* , de ju-
 rejurando. Jurant Vassalli suis
 Dominis fidelitatem , c. *de*
forma 22. q. 5. Jurant publici
 Notarii , ex justitia , & verita-
 te se acturos , c. *Ad audien-*
tiam de præscriptionibus. Ju-
 rant Emphyteutæ in recogni-
 tione possessionis. Officenses in
 c. *Veritatis* , de jurejurando,
 per c. *Longinquit*. 12. q. 2. Ju-
 rant obsides de observanda
 conventionione , c. *Ex rescripto* ,
 de jurejurando. Jurant fidei-
 jussores de idemnitate credi-
 torum , ibidem. Denique in
 similibus occasionibus jurant
 Pontifices, Cardinales, Episco-
 pi, Abbates , Canonici : &
 nullum fere publicum offi-
 cium , aut beneficium suscipi-
 tur ; nullus contractus celebra-
 tur ; nulla pactio inter Princi-
 pes agitur , ubi promissorium

Tom. III.

juramentum non intervenit,
 Tit. de *jurejurando* , de *Ele-*
ctione , de *Majoritate* , & *Obe-*
dientia , & alibi.

9 Ex quo æstimari potest
 quanta debeat esse religio , &
 autoritas hujus juramenti.
 Quæ si semel convellatur , nihil
 erit stabile , nihil securum , aut
 certum in quotidianis homi-
 num contractibus , pactioni-
 bus , officijs , electionibus. Om-
 nia erunt plena fraudibus , sus-
 picionibus , diffidentijs , & quæ
 hinc nasci solent , odijs , cons-
 pirationibus , rebellionibus , se-
 ditionibus Regnorum , ac re-
 rum publicarum everfionibus.
 Nullus Rex poterit esse secu-
 rus de fidelitate subditorum ;
 nullus Imperator de fide mili-
 tum ; nullus mercator de so-
 ciorum compromissione.

10 Atque ex hac parte , ut
 rectè dictum est , semper Ger-
 manorum fides , & constantia
 laudem meruit. De qua Ta-
 cit. lib. 13. Hist. *Nulli* , in-
 quit , *mortalium armis* , aut
fide ante Germanos sunt. Un-
 de etiam Augustus Cæsar , &
 alij post illum Romanorum
 Imperatores suorum corporum
 custodiam Germanis commi-
 serunt , utpote qui fide , &
 fortitudine reliquis nationibus
 antecellerent. Quod etiam fa-
 ciunt plerique in Europa Re-
 ges , ac Principes. Norunt

Yyy

Ger.

Germania populos fidei, ac juramenti esse servantissimos: non fallere quempiam, non infidari, non prodere: vitam, & fortunas secure comitti illis posse. Et memini, audisse me, qui dicerent, si fides juramenti, si dictorum, factorumque constantia toto orbe pelleretur, in una Germania tutum exilium inventuram.

II Hæc tamen, quæ dico, non eo spectant, quasi omne juramentum promissorium, qualecunque tandem illud sit, in omni evento servari debeat. Tunc servandum est, quando nec honestati adversatur, nec legibus, aut canonibus contrarium est, nec bono publico perniciosum: si secus, servari non debet. Non igitur servandum est in his tribus casibus.

12 Primo; quando est de re turpi, & illicita, ut si jures te commissurum furtum, adulterium, homicidium; aut neglecta fidelitate erga legitimum Principem rebellibus adhaesurum. Unde Justinianus Imperator, *L. Imperialis*. De nuptiis: *Legibus*, inquit, *expressum est, illicita rei jurandum servari non oportere*. Eodem sensu reperiuntur hæc in jure Canonico. 1. *Tolerabilius est juramentum non implere, quam turpiter facere*.

2. *Juramenta illicita laudabiliter solvuntur; damnabiliter observantur*. 3. *Juramentum non est vinulum iniquitatis. Tolerabilius est non implere Sacramentum, quam permanere in stupri flagitio*. Apud Gratianum 22. q. 4. per varia Capitula.

13 Quod etiam multis exemplis in utroque jure confirmatur. Primo, exemplo Herodis, qui peccavit servando illicitum juramentum. c. *est etiam*, ibidem. Secundo, exemplo Davidis, qui laudatur, quod non servaverit juramentum, quod promisserat interfeciturum Nabal, c. *si aliquid*, ibidem. Tercio, exemplo mulieris adulteræ, quæ juraverat se adultero adhaesuram; & quia non fecit, non censetur violasse juramentum, sed prudenter omisisse. c. *Mulier*, ibid. Quarto, exemplo cujusdam Hubaldi, qui juraverat se concubinam suam velle ducere in uxorem; & propriam matrem cum fratribus e domo expellere, nec ullam eis alimoniam præstare. Cui suasum fuit, ut posteriorem partem juramenti, ut pote illicitam, non servaret. c. *inter cætera*, ibid. Quinto, exemplo malierum scenicarum, quæ juramento promiserant se permanuras in suo peccato, & libidi-

dinis infamia. Quibus responsum est ab Imperatore, tali juramento, ac promissione eas non obligari. L. citat. c. de nuptijs. Et recte. Nemo enim obligatur ad peccatum.

14. Secundo, non est servandum juramentum, quod legibus, aut Canonibus contrarium est, quod etiam ex utroque jure probari potest. Primo. ex civili, L. Si quis inquilinos, ff. de Legatis fideicommissis, §. finali: Divi Severus, & Antoninus rescripserunt, jusjurandum contra vim legum, & auctoritatem juris in testamento scriptum nullius esse momenti. Deinde ex Canonico, c. Si diligenti, de foro competentis: Nec juramentum licite servari poterit, quod contra canonice statuta illicitis pactioibus informatur. Et ratio est; quia major est obligatio publicæ legis, quam privati juramenti: ergo si juramentum privatum repugnat legi publicæ, huic tanquam fortiori insistendum est. Hoc sensu dicit Innocent. c. jam citato: *Pactione privatorum juri publico minime derogatur.* Et Papinianus L. Jus publicum, ff. de pactis, *Jus publicum privatorum pactis mutari non potest.* Et regula juris est: *Privatorum conventio juri publico non deroga-*

gat. L. neque pignus, ff. de diversis regulis juris.

15. Hic invalidum est juramentum Clericorum, quò renuntiant privilegium fori, promittentes se comparituros coram Judice seculari. Hoc enim jure canonico illis vetitum est. c. Si diligenti, ubi Pontifex ait: *Cum in Concilijs sit specialiter promulgatum, ne Clerici Clericos, relicto suo Pontifice, ad judicia publica pertrahant; manifeste patet, quod pacisci non possunt, ut secularia judicia subeant, cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius toti collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest.* Similiter invalidum est juramentum Prælatorum, qui, quando eliguntur à Capitulo, jurant se servaturos statuta, & consuetudines illius loci, etiam si constet esse contra Canones, & libertatem Ecclesiasticam. c. Contingit de jurejur. in 6. Quod sic intellige, ex ea parte invalidum esse, quia extendit se ad statuta, vel consuetudines, quæ repugnant canonibus, aut libertati Ecclesiasticæ: non autem ex ea parte, qua se extendit ad ea, quæ non repugnant, ut disserte explicatur. c. citat.

16. Tertiò, nec servandum

est juramentum, quod bono publico noxium est, ut iisdem, & similibus exemplis demonstrari potest. Ut si Clericus jureret, se renunciare privilegio Clericali, quod toti Clero concessum est. Vel si Prælatus jureret, se servaturum statuta, & consuetudines, libertati Ecclesiastica repugnantes. Vel si subditi jurent, se adhæsuros rebellibus contra suum Principem. Vel si civis juramento paciscatur cum extraneis, se singulis mensibus, etiamsi civitas fame præmeretur, exportaturum frumenta ad mercatum. Hæc enim, & similia juramenta communitati perniciososa sunt. Et ex hoc capite invalidum est juramentum, quo vir promittit uxori, nunquam se illam accusaturum de ullo crimine: quia fieri potest, ut propter bonum publicum, in aliquo casu teneatur eam accusare, c. *Quemadmodum*, §. *Illud autem*, de jurejurando.

17 Ex dictis (ut veniam ad quæstionem initio propositam) sic concludo: Juramentum de re illicita, nec obligat, nec servandum est: ac proinde qui illud non servat, non est perjurus; sed rectè, ac laudabiliter facit. At juramentum, quo quis promittit se permanfurum in falsa fide,

ac religione, est de re illicita, non minus, quàm si promittat se permanfurum in mendacio, in adulterio, in usura: ergo nec obligat, nec servandum est; ac proinde qui illud non servat, non est perjurus, sed rectè, ac laudabiliter facit. Major propositio ex utroque jure probata est. Minor non eget probatione. Sed ulterius subsumendum est: Lutherana fides, & religio, ut supponunt Lutherani, qui ad Catholicam propendent, est falsa: g. qui jurat se mansurum in Lutherana, rem illicitam jurat. Non ergo obligatur juramento. Neque perfidus, aut perjurus est; si juramentum non servet, sed rectè, ac laudabiliter facit.

DILUUNTUR ARGUMEN-

ta Contraria.

18 **A**rgumenta in contrarium allata rectè quidem probant, magnam debere esse juramenti religionem, & autoritatem, quod non negamus; sed juramenti, quod honestum, ac licitum est, quod legibus non repugnat, quod reipublicæ non est perniciosum. Qua adhibita moderatione, benè omnia coherent. Nam *primo* verum est, Deum sæpe jurasse, nunquam juramen-

mentum rescidisse. Nulla fuit rescindendi causa. Nam quidquid juravit, fuit honestum, ac licitum, legi consentaneum, humano generi salutare. In hoc par est, nos Deum imitari.

19. *Secundo*, verum quoque est, Sedeciam, Antiochum, Alcimum, Andronicum à Deo punitos esse, quod juramentum violarint. Cum enim rem licitam jurassent, meritò obligati erant ad præstandum. Non præstiterunt: perjuri facti sunt, puniti sunt. Nihil mirum. Eos non imitemur.

20. *Tertio*, propterea Calvinistæ accusantur, quod nullius juramenti, ne quidem liciti, ac honesti, rationem habeant; sed sequantur illud tritum, ac infame axioma: *Jura, perjura: secretum prodere non*. Quod certè non probo. Nam sic quidem, ut antea insinuavi, necesse est tolli omnem fidem, ac confidentiam, quæ in quotidianis contractibus, passionibus, & publicis comitijs plane necessaria est. Quæ semel sublata (ut jam magna parte sublata est) non video, quid aliud expectari possit, quam diffidentia inter Principes, odia, factiones, intestina bella, regnorum ruinæ, ac interitus. Deus avertat. Amen.

QUÆST. II.

AN SIT LICITUM HABERE CONTRACTUS CUM HÆRETICIS?

L Oquimur de pacto licito, & honesto, sive in rebus politicis, sive in negotio religionis. Est ergo quæstio, an possit Catholicus pacisci cum hæreticis, sicut potest pacisci cum Catholicis. Resp. primo generatim; cum hæreticis non facile ineundi sunt contractus, conventiones, fœdera, pacta, sive publica, sive privata, propter tres potissimum causas. 1. Propter periculum subversionis. 2. Propter scandalum. 3. Propter ipsorum improbitatem, & perfidiam. Ita Pat. Becanus.

2. De periculo subversionis intelligi potest illud 2. Tim. 2. 17. *Sermo eorum, ut cancer serpit*. Quasi dicat: sermo hæreticorum est instar morbi contagiosi, qui alios inficit. Sicut ergo nemo prudens facile agit cum homine habente morbum contagiosum, ne veniat in periculum morbi corporalis: ita nemo debet agere cum hæretico, ne inficiatur morbo spirituali. Vide Cyprianum lib. 1. Ep. 3. ad Cornel. Et

Leo-

Leonem serm. 5. de Jejunio
decimi mensis. Ob hanc cau-
sam Deus in veteri testamento
prohibuit Judæis fœdera, so-
cietates, & amicitias cum gen-
tilibus; ne, scilicet, ex eorum
confortio deficerent à vera fi-
de ad idolatriam. Exod. 34. v.
12. „Cave, ne unquam cum
„haboratoribus terræ illius
„jungas amicitias, quæ sint
„tibi in ruinam. Et v. 15. Ne
„ineas pactum cum homini-
„bus illarum regionum, &c.
Et Deut. 7. 3. „Non inabis
„cum eis fœdus, neque so-
„ciabis cum eis conjugia, fi-
„liam tuam non dabis filio
„ejus, nec filiam illius acci-
„pies filio tuo, quia seducet
„filium tuum, ne sequatur
„me, & ut magis seruiat Dijs
„alienis. Porro, quantum
sit hic periculum, & quam
nocens contagio, testantur non
solum antiqui Judæi, qui olim
plurimi à gentilibus peruersi
sunt, (inter quos Sapientissi-
mus Salomon) sed etiam hu-
jus temporis Christiani, qui
non pauci in Germania, & vi-
cinis provincijs ex conversa-
tione cum Lutheranis, & Cal-
vinistis à Catholicis defece-
runt.

3 De scandalo res æquæ
nota est. Constat multos rudio-
res, ac simplices scandalum
pati, & in errorem induci,

quando vident suos Princi-
pes, aut alios viros nobiles,
potentes, eruditos cum hære-
ticis libere conversari, pacifi-
ci, matrimonia inire, baptis-
mum celebrare, & similia age-
re. Putant enim eos hac sua
familiarī conversatione doctri-
nam, & religionem hæretico-
rum approbare; ac proinde se
quoque peccare non posse, si
illorum exemplum imitentur.
Unde paulatim fit, ut aperte
incipiant hæresim pro vera
doctrina amplecti; nec alio
argumento tueri se possint,
quam quod prætendant tales
viros non posse errare; seque
bona conscientia illorum ves-
tigijs insiltere. Hac re nihil
notius in Belgio, Polonia, Aus-
tria, & alijs Regnis, ac Pro-
vincijs. Atque utinam habe-
remus multos Eleazaro similes,
qui mori maluit, quam scan-
dalum dare. Præclara illa vox
illius: „Non enim ætati nos-
„træ dignum est fingere, ut
„multi adolescentium, arbi-
„trantes Eleazarum nonagin-
„ta annorum transisse ad vi-
„tam alienigenarum, & ipsi
„propter meam simulationem,
„& propter modicum corrup-
„tibilis vitæ tempus decipian-
„tur. 2. Machab. 6. v. 24.

4 De perfidia hæreticorum
nemo dubitat, qui illos novit.
Nec Deo, nec hominibus ser-
vant

vant fidem. Non facile igitur cum illis paciscendum. Priorem partem probō exemplo Lutheri, qui omnium hæreticorum hujus temporis Patriarcha est. Is triplici titulo fuit perfidus. Primo, quia fidem Catholicam, quam in baptismo susceperat, & multis annis professus erat, tandem abiecit, quæ summa perfidia est. In qua imitatus est Hymenæum, & Alexandrum, de quibus Apostolus 1. Timoth. 1. 19. *Circa fidem naufragaverunt, quos tradidi Satanae.* Secundo, quia cum esset Monachus, solemnī ritu promisit Deo perpetuam castitatem. Non servavit; Monialem simili voto adstrictam sacrilego conjugio sibi adjunxit; similem mulierculis, de quibus idem Apostolus 2. Tim. 5. 11. *Cum luxuriata fuerint, in Christo nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Tertio, cum similiter solemnī ritu in Academia Catholica Doctor Theologiæ promoveretur, promisit, interposito juramento, se defensurum eam doctrinam, quæ tunc usu erat recepta. Nec hoc præstitit. Quæ tertia fuit perfidia. Lutherum secuti sunt Lutherani, Calvinistæ, Anabaptistæ. Omnes, si non triplici, ut Lutherus, certe vel

uno, vel duplici titulo perfidi facti sunt.

5 Posterior sequitur ex priori. Nam si hæretici tam improbi sunt, ut pro nihilo ducant, fidem Deo promissam violare, quomodo nobis promissam servatori sunt? Aut quis tuto poterit pacisci cum ijs, qui etiam Deo illadunt? Simili argumento usus est Christus, Joann. 15. 20. cum ait: *Non est servus major Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Poterat addere: *Si mihi fidem non servaverunt, nec vobis servabunt.* Sed quid opus est argumentis? Res ipsa loquitur. Exant exempla perfidiæ hæreticorum, & vetera, & nova. Vetera taceo. Nova omnibus nota sunt.

6 Atque hæc generatim dicta sint. Speciatim hoc addo, Calvinistas in hac re deteriores esse, quam Lutheranos. Nam Calvinistæ nullam servant fidem. Illorum axioma est: *Jurata, perjura, secretum prodere noli.* Quod acceperunt à Priscillianistis, qui olim eodem usu sunt, ut refert August. lib. de Hæresib. c. 70.

QUÆST. III.

AN SI PACISCARIS CUM

hæreticis, fides servanda sit?

I TAmetsi cum hæreticis non facile paciscendum sit, ut jam ostendi, nihilominus tamen, si cum illis pactus es, aut fœdus iniisti (si quidem nihil aliud obstat, quam hæresis) debes integre, & sincere servare illis fidem, non minus, quam Catholicis. Ratio est; quia obligatio pacti, seu mutue promissionis oritur ex triplici virtute, nempe, veritatis, fidelitatis, & iustitiæ. Et quidem virtus veritatis ad hoc obligat, ut sincere, non fecte promittas, id est, ut quod verbo promittis, etiam animo promittas, ne mendax sis. Virtus fidelitatis ad hoc obligat, ut opere præstes, quod promissum est, ne perfidus sis. Virtus iustitiæ ad hoc obligat, ut alteri cum quo pactus es tribuas jus suum, quod illi debetur ratione pacti, seu mutue promissionis, ne iniustus, aut injuriosus sis. At hæ virtutes æque te obligant, sive apud Catholicos, sive apud hæreticos verferis: nusquam enim licet mentiri, nusquam perfidum esse, nusquam jus alterius

violare, seu injuriam facere. Et sane, si semel concederes, hæc ideo licite fieri, quia hæretico mentiris, hæretico perfidus es, hæretico injuriam facis, quidni consequenter concedas, licere tibi hæreticum occidere, furto res ejus auferre, odio eum prosequi? Quæ omnia absurda sunt, & divinæ legi repugnantia.

2 Idem confirmatur ex Scripturis hoc modo. Quando fideles paciscuntur cum gentilibus, & idolatris, debent illis servare fidem in rebus licitis, & honestis: g. etiam quando paciscuntur cum hæreticis. Hi enim in hac quidem re non sunt deterioris conditionis, quam illi. Antecedens probatur exemplo Josue, & aliorum Principum populi Israelitici, qui cum pactum, & amicitiam iniissent cum Gabaonitis, qui erant infideles, & idolatræ, tamen ab illis decepti essent; tamen ita religiose, & sincere fidem ipsis promissam servarunt, ut non solum vitam, de qua pacti erant, illis darent, sed etiam contra vicinos hostes bello tuerentur. Josue 9. v. 15.

3 Quod autem rectè, & laudabiliter id fecerint, immo facere debuerint, tribus argumentis confirmari potest. Primo, autoritate ipsius Josue,

& aliorum Principum. Cum enim plerique è populo putarent, Gabaonitas jure occidi posse, nec fidem illis servandam esse, eo quod dolo pactum extorsissent, opposuerunt se Principes, & dixerunt: „ Juravimus eis in nomine Dei „ Israel, & idcirco non possumus eos contingere. Jos. 9. v. 19.

4 Deinde miraculo res comprobata est. Nam Gabaonitæ cum propter fœdus cum Israelitis initum, à vicinis Regibus bello infestarentur, jure fœderis petebant subsidium à Josue. Nec mora. Josue memor pacti, & societatis, cum armatis viris profectus est, ut arceret hostem, & Gabaonitas defenderet. Fit prælium. Deus, ut ostenderet gratam sibi esse pactorum fidem, non modo victoriam concessit Israelitis, sed etiam novo miraculo cohibuit Solem, ne occumberet, ut tanto plus temporis esset ad hostem interimendum. Sic enim legimus Josue 9. 13. „ Sterit Sol in medio cœli, & non festinavit „ occumbere spatio unius diei, „ obediente Deo voci hominis, & pugnante pro Israel.

5 Tertio, sicut Deus concessit Josue hanc victoriam propter fidem servatam, ita propter eandem violatam gra-

vissime punivit Saulem Regem, & universum populum. Res sic accidit: Gabaonitæ pacti erant cum Josue, & populo de vita, ut dictum est. Post annos trecentos, & amplius Saul Rex, non obstante hoc pacto, multos eorum interfecit. Nec impune. Audiamus Scripturam 2. Reg. 21. v. 1. „ Facta est „ quoque fames in diebus David, vid tribus annis jugiter, & „ consuluit David oraculum „ Domini. Dixitque Dominus: „ propter Saul, & domum ejus „ sanguinum, quia occidit Gabaonitas. Nec cessavit hæc „ plaga, donec septem viri, qui supererant de familia Saulis, „ cruci affigerentur. Sic enim pergit Scriptura: „ Dixit ergo David ad Gabaonitas, „ quid faciam vobis? Et quod „ erit vestri piaculum, ut benedicatis hæreditati Domini? Dixeruntque ei Gabaonitæ, non est nobis super „ auro, & argento questio, „ sed contra Saul, & contra „ domum ejus: neque volumus, ut interficiatur homo „ de Israel. Ad quos Rex ait: „ quid ergo vultis, ut faciam vobis? qui dixerunt Regi: „ virum, qui attrivit nos, & „ oppressit inique, ita delere „ debemus, ut nō unus quidem residuus sit de stirpe „ ejus in cunctis finibus Israel.

„Dentur nobis septem viri
 „de filiis ejus, ut crucifiga-
 „mus eos Domino in Gabaa
 „Saul, quondam electi Do-
 „mini. Et ait Rex: ego dabo.
 „Et dedit eos in manus Ga-
 „baonitarum, qui crucifixe-
 „runt eos in monte coram
 „Domino. Et repropitiatus
 „est Deus terræ post hæc. Vi-
 „des, quam graviter punitus
 „sit Saul in suis posteris, eo quod
 „fidem à majoribus suis datam
 „violasset.

6 Nec desunt similia exem-
 „plâ. Sedecias Rex fœdus per-
 „cusserat cum Nabuchodonosor
 „Rege Babylonis. Visum fuit
 „ab eo resilire, & contra da-
 „tam fidem agere; tum quod
 „Nabuchodonosor esset gentilis,
 „& idolatra; tum quod multis
 „annis populum Judæorum af-
 „fixisset. Quid factum? Prop-
 „ter hanc perfidiam non modo
 „Regni, & oculorum amissione,
 „sed etiam miserranda suorum
 „clade, & urbis vastatione pu-
 „nitus est, 2. Paralip. 36.

7 Simeon, & Levi filij
 „Jacob cum Sichemitis pacti
 „erant de contrahendis ultro
 „citroque matrimonijs, hac
 „conditione, ut Sichemita om-
 „nes circumciderentur. Factum
 „est. Omnes circumcisi sunt. Quid
 „vero illi? Contra pacta con-
 „venta circumcisos occiderunt.
 „Quo prætextu? quod stuprum

à Sichemitis patratum ulcisci
 „vellent, Gen. 34. sed quia per-
 „fidia intercessit, merito à Pa-
 „rente audierunt: „Simeon, &
 „Levi fratres, vasa iniquita-
 „tis bellantia. In consilium
 „eorum non veniat anima
 „mea, & in cœtu illorum
 „non sit gloria mea, quia in
 „furore suo occiderunt virum,
 „& in voluntate sua suffode-
 „runt murum. Maledictus fu-
 „tor eorum. Genes. 49. v. 5.

8 Hæc ex Sacris Historijs
 „petita. Ex profanis hoc acci-
 „pe. Vladislaus Polonia, & Un-
 „gariæ Rex, magnis contra
 „Turcarum Imperatorem Amu-
 „ratem potitus victorijs, cum
 „e bello in patriam rediret, in-
 „ducias cum hoste pactus est,
 „& juramento confirmavit. Non
 „multo post, cum iterum ad
 „bellum redintegrandum solli-
 „citaretur à nonnullis Princi-
 „pibus Christianis, cœpit per-
 „plexus esse, quid potissimum
 „faceret. Hinc incitabat illum
 „gloria recentis victoriæ, &
 „multorum cohortatio: illinc
 „avocabant induciæ cum hoste
 „pactæ. Vicit tandem altera
 „pars. Igitur contra datam fi-
 „dem bello Amuratem invadit.
 „Utrinque pugnatum acriter.
 „In progressu cum premi se, &
 „constringi videret Amurates,
 „multis suorum amissis, mag-
 „no clamore in hanc vocem
 „eru-

erupit : „ Christe , si Deus es ,
„ ut Christiani tui de te per-
„ hibent , vindica perfidiam
„ tuorum , qui contra pacta
„ jurata bello me invadunt.
Mira res ! Alea belli mox mu-
tata. Uladislaus in medios
Turcarum impetum faciens
equo excutitur , & capite trun-
catus , perfidiæ poenās dedit.
Refert Gregorius Schedius in
suis Tarnovianam Disputatio-
nem Notis , & alij complures.

9. Ex his concludo ; si gen-
tilibus , idolatris , & Turcis
fides servanda est , etiam hære-
ticis jure communi servandam
esse. Immo omnibus , tam bo-
nis , quam malis , tam fideli-
bus , quam infidelibus , tam
amicis , quam inimicis. Qua-
re ? Quia ad eam servandam
obligamur ex virtute veritatis ,
fidelitatis , & justitiæ. Hæc au-
tem obligatio non tollitur ex
eo præcise , quod illi , quibus
fidem promissimus , sint mali ,
hæretici , inimici. Immo Chris-
tus expresse mandat , ut etiam
inimicos diligamus , Matth. 5.
44. „ Diligite inimicos ves-
„ tros , ut sitis filij Patris ves-
„ tri , qui in cœlis est , qui fa-
„ cit Solem suum oriri super
„ bonos , & malos. Sane , si
charitas obligat nos etiam res-
pectu inimicorum , cur non
similiter veritas , fidelitas , &
justitia ?

10. Excipio tamen tres ca-
sus (quos omnes boni Autho-
res excipiunt) in quibus fides
servanda non est. Primus est ;
si promissio , vel pactum sit de
re turpi , aut illicita ; ut si pa-
ciscaris cura aliquo de commi-
tendo furto , homicidio , adu-
terio , mendacio , usura. Ra-
tio est ; quia hujusmodi pac-
tum non obligat , cum nemo
possit obligari ad peccatum.
Quo spectat illud vulgare : *Im-
malis promissis rescinde fidem.*
Vide alibi.

11. Secundus est ; si pac-
tum vi , aut metu cadente in
constantem virum , injuste ex-
tortum sit. Tunc enim potest
rescindi pro arbitrio ejus , qui
injuste vim , aut metum passus
est. Hinc in jure Canonico ,
cap. *De his , quæ vi* , sic de-
cernitur : „ Unde , quia quæ
„ metu , aut vi fiunt , debent
„ jure in irritum revocari ,
„ mandamus , quatenus præ-
„ dicto N. cum integritate res-
„ tituas omnia. Et ibid. c. 4.
„ Quæ vi , metus ve causa
„ fiunt , carere debent robore
„ firmitatis. Et in jure Civ. c.
de his , quæ vi , L. ult. „ Ven-
„ ditiones , donationes , tran-
„ sactiones , quæ per poten-
„ tiam extortæ sunt , præcipi-
„ mus infirmari. Et ratio est ,
quia qui metum , aut vim in-
juste iucussit , injuriam alteri

intulit: ergo tenetur illum in priorem statum restituere, & alter jus habet exigendi hanc restitutionem.

12. Tertius est; si is cum quo pactus es, non servat tibi fidem. Tunc enim nec illi teneris servare, respectu ejusdem pacti; v. g. Pactus es inducias cum hoste ad sexennium. Ille, neglecta induciarum fide, molitur tibi bellum sexennium nondum elapso: potes vicissim bello illum aggredi. Ratio est; quia pactum non obligat, nisi ex mutuo paciscentium consensu: Si ergo alteruter paciscentium non amplius consentit, certum est, alterum non obligari. Quo spectat illud vulgare: „Frangenti fidem, fides frangatur eidem. Et regula juris in 6. „Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem a se præstitam servare recusat. Hæc omnia accomodari possunt ad casus particulares, qui quotidie occurrunt. Objectiones adversariorum cum suis solutionibus, possunt videri apud Pat. Bec. lib. 5. c. 15. & apud nostrum Matthæum.

QUÆST. IV.

AN PRINCEPS CATHOLICUS possit tolerare hæreticos in sua Provincia?

1. **H**ÆC duo distinguenda sunt. 1. An Princeps Catholicus possit concedere suis subditis, ut fiant hæretici, vel inducere hæresim, vel introductam fovere, confirmare, approbare, vel quocumque alio modo in ea consentire, aut positivè cooperari? 2. An possit eam permittere, seu tolerare? Prius nullo modo licitum est, quia hæresis est peccatum, & quidem majus peccatum, quam furtum, homicidium, adulterium: At Princeps nullo modo potest concedere suis subditis, ut committant furta, homicidia, adulteria, neque potest introducere hujusmodi peccata, neque introducta fovere, confirmare, approbare, nec alio quocumque modo in ea consentire, aut positivè cooperari: g. idem de hæresi dicendum est. Nemo dubitat.

2. De posteriori quæstio est, quam hoc loco disputamus, an scilicet Princeps Catholicus possit in sua Provincia, ubi Catholici, & hæretici permixti sunt (ut in Austria)

tolerare, seu permittere hæresim, an vero teneatur eam impedire, & vi extirpare? Similis quæstio est, an possit tolerare, seu permittere usuras, meretrices, adulteria, blasphemias? Et quidem, quod ad hæresim attinet, aliqui putant (magis ex zelo, quam ex scientia) Principem in nullo casu posse permittere hæresim in sua Provincia; immo potius debere vitam, fortunas, & principatum amittere, quam hæreticos tolerare. Primò, quia nullomodo licitum est favere hæreticis, & qui favent incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini: At tolerare, seu permittere hæresim in sua Provincia, est favere hæreticis: Ergo nullomodo licitum est. Secundò, non sunt facienda mala, ut eveniant bona, teste Apost. Rom. 3. v. 8. At hæresis mala est: g. non licet eam tolerare, etiamsi aliquid bonum inde eventurum sit. Tertiò, quia Reges Hebræorum, qui olim in suo Regno permittebant idolatriam, gravissime à Deo reprehendebantur, ut Roboam, Joram, & alij plures: g. signum evidens est, hujusmodi permissionem, seu tolerantiam Deo ingratam esse. Alij rectius sentiunt Principem in quibusdam casibus posse permittere hæresim, in quibusdam

non posse. Utrumque per se sequentes Conclusiones explicandum est.

3 Conclusio 1. Permissio peccati (ut hæresis, furti, homicidij, adulterij, & similibus) duplex est. Una, qua quis permittit fieri peccatum, & non impedit. Sic Deus permittit fieri omnia peccata, quæ fiunt in hoc mundo, & non impedit. Si enim impediret, non fierent. Altera, qua quis permittit non solum fieri peccatum, sed etiam impune fieri; ut si neque impediatur, ne fiat; neque etiam puniatur, quando factum est. Sic Princeps, & Magistratus solent permittere usuras, & meretricia: quia neque impediunt, ne fiant, neque puniunt, quando facta sunt. Nos hic potissimum agimus de priori permissione, quæ aliquando conjuncta est cum posteriori, ut in hominibus: aliquando separata, ut in Deo. Nam Deus permittit quidem fieri peccata, non tamen permittit impune fieri. Homines utroque modo sæpè permittunt.

4 Conclusio 2. Permissio peccati, priori modo sumpta, ex natura sua neque bona, neque mala est, sed indifferens, & ratione circumstantiarum potest bene, vel male fieri. Nam Deus bene permittit peccata, quia

quia si male permitteret, esset culpabilis: quod absit. At homines aliquando bene, aliquando male permittunt, ratione bonæ, vel malæ circumstantiæ, ut in progressu videbimus. Hinc sequitur; permissionem peccati differret ab ipso peccato: nam peccatum ex se malum est, neque unquam bene fieri potest. At permissio peccati ex se indifferens est, & potest bene, vel male fieri. Unde Deus tametsi possit permittere peccatum, sicut re ipsa permittit, non tamen potest peccare. Et similiter homines, tametsi aliquando licite permittant peccatum, nunquam tamen licite peccant. Vide Cajet. in 2.2. q. 10. art. 11.

5 Conclusio 3. Permissio peccati in tribus casibus potest bene, ac licite fieri. Primò, quando fit majoris boni obtinendi causa. Secundò, quando fit majoris mali evitandi causa. Tertiò, quando is, qui permittit peccatum, ideo permittit, quia non potest impedire. Duos priores modos expressè trad. D. Thomas in 2.2. q. 10. art. 11.

6 Et quidem Deus permittit peccatum primo modo, non autem secundò, aut tertio. Non enim ideo permittit, ut ex permissione minoris mali evitetur majus malum, quod

aliter evitari non possint; quia nullum malum est, quantumvis magnum, quod sine permissione minoris mali evitare non possit Deus, si velit; nec ideo permittit, quia impedire nequeat; potest impedire, quando vult. Cur ergo permittit, & non impedit? Respond. ideo permittit, ut majus bonum inde eliciat. Sic permisit peccatum filiorum Jacob contra fratrem suum Joseph, ut ipse dixit Gen. 50. 20. „Vos cogitastis de me „malum, sed Deus vertit „illud in bonum, ut exaltaret „me, & salvos faceret multos „populos. Idem de alijs peccatis dicendum est. Unde Aug. in Encherid. cap. 27. „Melius „enim judicavit de malis bene „facere, quàm mala nulla „esse permittere.

7 At homines non solum primo, sed etiam secundò, & tertio modo possunt licite permittere peccatum. Et quidem primo modo Ecclesia permittit Ritus Judæorum, qui nunc mali sunt, quia ex eorum permissione majus bonum potest evenire; nam illi ritus, ut circumcisio, & Agnus Paschalis, fuerunt in veteri testamento à Deo instituti, ut essent umbra, seu figura baptismi, & Eucharistiæ: & hoc modo confirmant Judæi nostram Religionem, quod

quod est magnum bonum. Sed videatur circa hoc Subtil. nos-
ter Doct. in 4. d. 4. q. 9. n. 2.
ubi ait: *Minus malum esse*
eis (Judæis) non posse impu-
ne legem suam illicitam serva-
re, quam posse eam libere ser-
uare.

8 Secundo modo aliqui
Reges permittunt lupanaria,
& usuras, tanquam minus
malum, ad evitandum majus
malum, juxta illud commu-
ne theologorum axioma: Ex
duobus malis, si utrumque
vitari non potest, minus eli-
gendum est. Et hoc ipsum natu-
ra dicat; nam qui timet ut
capiti vulnus infligatur, solet
ex instinctu naturæ brachium
objicere; quia hoc minus ma-
lum est. Tertiò modo permit-
tunt Reges, & Prælati quadam
peccata Subditorum, quia non
possunt, etiam si velint, ea
impedire. Hoc factum fuit in
primitiva Ecclesia, quando
multi erant Judæi, & Genti-
les, & pauci Christiani; hi
enim cogebantur tolerare eo-
rum ritus, & sacrificia, quia
non erat modus impediendi.

9 Ex dictis concludimus,
Principem Catholicum in tri-
bus casibus posse permittere
hæresim in suo Regno: Primò,
quando non potest impedire.
Secundò, quando ex permif-
sione speratur majus bonum.

Tertiò, quando ex permif-
sione vitatur majus malum, quod
aliter vitari non potest: ut si
in aliquo Regno sint multo
plures, & pccentiores hæreti-
ci, quàm Catholici: & si Rex
videt, Catholicos, qui vivunt
inter hæreticos, ex pia quã-
dam emulatione fieri quoti-
diè ferventiores in sua vita,
ac religione, & magis, ac
magis ad doctrinam fidei nos-
træ explicandam, & propug-
nari excitarent; & advertit
etiam, ipsos hæreticos ex illo
Catholicorum fervore paula-
tim accendi, & Catholicis ag-
gregari; & quod hæc bona
non evenirent, si noller eos
permittere. Sic potest intelligi
illud Pauli 1. Cor. 11. 19. *Opor-*
tet hæreses esse, ut & qui
probatum sunt, manifesti fiant
in vobis. Quem locum pul-
chrè explicat S. Aug. lib. de
Vera Relig. cap. 8. cum ait:
Sunt enim innumerabiles in
Ecclesia Sancta Dei probati
viri, sed manifesti non sunt
inter nos, quandiu imperitiæ
nostræ tenebris delectati, dor-
mare malumus, quam lucem
veritatis intueri. Quapropter
multi; ut diem Dei videant,
& gaudeant, per hæreticos de
somno excitantur. Utamur igitur
etiam hæreticis, non ut
eorum approbemus errores;
sed ut Catholicam disciplinam
ad-

adversus eorum insidias asserentes, vigilantiores, & cautiores simus, etiam si eos ad salutem revocare non possumus. Et etiam quando si Rex Catholicus tentaret impedire, vel coercere hæreticos in suo Regno, ipsi cum vicinis populis, ac Principibus hæreticis conspiraturi essent, & impetu facto Catholicos opprimerent; tunc enim consultius fore permittere quam cum tanto dispendio illos irritare. Extra hos casus non potest Rex Catholicus permittere, seu tolerare hæreticos in suo Regno. Itaque peccant gravissimè, qui ex mera negligentia permittunt; vel qui spe lucri temporalis eos tolerant, ut fieri solet in quibusdam magnis Emporijs, ubi hæretici, & Turcæ, & Mauri tolerantur ratione mercaturæ; vel qui propter favorem, cognationem, affinitatem, aut similem respectum humanum, non volunt eos impedire, nec offendere: quod vitium satis diffusum est. Ita Pat. Becan. Et hoc probant argumenta in principio posita.

((X))

QUÆST. V.

AN REX CATHOLICUS possit hæreticos propter solam hæresim pœna capitis punire?

Affirmant Calvinistæ: negant Lutherani. Nos distinguimus; duo enim spectari possunt in hæresi: Primò, quod sit peccatum, quod est commune cum alijs peccatis. Secundò, quod perturbet pacem, & tranquillitatem Reipublicæ: hoc non est commune cum omnibus, sed tantum cum aliquibus; ut cum homicidio, furto, rapina, adulterio, rebellionem, & similibus. Priori modo non punitur à Principibus pœna capitis; sed posteriori, & quidem iuste: quod dupliciter ostendimus.

1. Primò, quia in veteri testamento pœna mortis affecti sunt idolatræ, falsi Prophetæ, blasphemæ, inobedientes, & qui similia peccata, quæ Rempublicam turbare solent, perpetrassent. Moyses iussit occidi multa milia Israelitarum, quia adorarunt idolum vituli, & à reliquo populo secessionem fecerunt, Exod. 32. v. 27. Similiter Elias interfecit Prophetas Baal, 3. Reg.

Reg. 18. v. 40. Idem fecit Jehu, 4. Reg. 10. v. 25. Denique Mathathias trucidavit quendam Judæum sacrificantem Idolis, 1. Machab. 2. v. 24. Neque solum usitata fuit hæc poena, sed etiam à Deo præcepta, Levit. 24. v. 2. *Si quis dederit de semine suo Maloch, morte moriatur.* Et cap. 24. v. 16. *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.* Et Numer. 25. v. 5. *Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.* Et Deuter. 13. v. 6. *Si tibi voluerit persuadere frater tuus, ut servias Diis alienis, statim interficies.* Et cap. 17. v. 12. *Qui supervierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, & decreto Judicis, moriatur homo ille.* Hinc concludo, si in veteri Testamento justè stangebatur poena capitis in idolatras, & apostatas à fide, etiam in novo testamento statui posse in hæreticos, quatenus communis concordia Christianæ turbatores sunt.

3. Secundo, Hæretici, præsertim pertinaces, de quibus propriè hic agimus, non minus perturbant pacem, & tranquillitatem reipublicæ, quàm homicidæ, fures, raptores, adulteri. At hi justè puniuntur poena capitis, ut omnes boni fateantur: g. & illi puniri possunt. Dices: Non est par ra-

tio: nam homicidæ, fures, adulteri turbant pacem politicam, & ideo puniuntur à Magistratù politico. At hæretici non turbant pacem politicam, sed tantum Ecclesiasticam, & ideo non debent puniri à Magistratu politico: poena corporali, sed tantum ab Ecclesiastico poena spiritali. Respond. Hæretici turbant utramque pacem. Primo quidem, ac per se, pacem Ecclesiæ; quæ consistit in unitate fidei, Ephes. 4. v. 5. *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Deinde consequenter pacem reipublicæ, quæ sine unitate fidei conservari non potest. Ubi enim est publica animorum dissensio, quam introducunt hæretici, ibi pax publica esse non potest.

4. Hoc testatur Christus cum ait: *Omne Regnum in se divisum desolabitur.* Testantur exempla hæreticorum. Quas turbas toto Oriente excitarunt Arriani? Quas in Græcia Macedoniani? Quas in Africa Donatistæ, & Circumcelliones? (de quibus August. ep. 68. ad Januarium Donatistam.) Quas in Imperio Romano Iconomachi, & Albigenes? Hæsitæ in Bohemia? Calvinistæ in Anglia, Gallia, Belgio, Polonia? Lutherani in Germania, tempore belli rusticorum?

Taceo præsentēs rebelliones, & conspirationes, quæ omnibus notæ sunt.

5. Et quid mirum? Nulla unquam familia fuit, in qua dissentiens religio pacem non turbavit. Exemplo sit discordia inter Isaac, & Ismaelem in familia Abraham: inter Jacob, & Laban, in Mesopotamia: inter Moysen, & uxorem ejus Sephoram, dum proficiscerentur in Ægyptum. Quomodo ergo in toto Regno, Provincia, Civitate pax, & concordia sperari potest, ubi religionis, ac fidei summa discordia? Cerrè non potest. Nam ubi heresis, ibi superbia, ibi dissensio. Hic infero: cum hæretici superbi sint, sane si à nobis discrepant in Sacramentorum administratione; si Tempia, & Monasteria nostra everunt; si altaria, & imagines destruunt; si Episcopis, & Clero illudunt; si Ritus, & cœremonias contemnunt; si sacrificia, jejunia, & dies festos execrantur: Quomodo in rebus politicis concordiam, & pacem nobiscum servare possunt? id præter consuetudinem, & ingenium illorum est. Qui olim conjunctiores, quam Judæi, & Israelitæ? At postquam altare contra altare, templum contra templum erectum est, mox inexpiabili dissidio dis-

secti, & dissociati sunt.

6. Nunc repero argumentum sub hac forma: Hæretici magis perturbant pacem Christianam, quàm homicidæ, fures, adulterij. At hi justè puniuntur poena capitis: g. magis illi. Major probata est, quia pax Christiana, est duplex: una Ecclesiastica, quæ consistit in unitate Sacramentorum fidei: altera politica, quæ consistit in externa justitia, & tranquillitate. Utramque turbant hæretici; alteram tantum homicidæ, fures, adulteri: erg. illi perniciosiores sunt, quàm hi.

7. Objic. 1. illud Isaïæ II. v. 9. *Non occident in universo monte sancto meo*, id est, in Ecclesia. Ubi Propheta prædicat doctrinam Evangelij propagandam in Ecclesia sine caede, & sanguine. Respondetur: Sensus Propheta pendet ex verbis præcedentibus, quæ sic habent: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.* Ubi loquitur de venturo Christo. Quid autem futurum sit tempore Christi, sic explicat: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.* Et paulo post: *Non nocebunt, & non occident in universo monte sancto meo,* quia

quia repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris operientes. Ubi per animalia metaphorice intelligit homines; quorum alij gentiles, alij Judæi sunt; alij feroces, alij mansueti. Est ergo hic sensus: gentiles, qui nunc instar luporum, pardorum, ac leonum barbari, ac feroces sunt, veniente Christo, deponent feritatem suam, & cum mansuetis complectentur eandem Christi fidem, ac in eadem Christi Ecclesia sub iisdem legibus, ac institutis habitabunt. Neque tunc amplius ex gentili feritate, & barbarie persequentur veros Dei cultores, sicut hactenus fecerunt Syri, Chaldæi, Ægyptij; sed erit una omnium fides, & unus animus. Quod etiam factum est, juxta illud Actor. 4. v. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.*

in 8. Hæc prædictio non obstat, quo minus Christiani non quidem ex feritate, & barbarie, sed ex zelo fidei, & Justitiæ Christianæ possint coercere, & si opus sit, interficere hæreticos, qui fidei, & pacis Christianæ turbatores sunt. Alioqui etiam obstaret, quo minus possint coercere, & interficere homicidas, fures, adulteros, qui justiciam, & tranquillitatem Reipublicæ pertur-

bant. Nota: Hæc duo possunt simul consistere. 1. Gentiles ad fidem conversi non occideant Judæos ad fidem conversos, ratione fidei, quæ erit una, eademque utrorumque. 2. Christiani, qui habent zelum fidei, & Justitiæ Christianæ, occident publicos fidei, & justitiæ perturbatores. Alterum alteri non repugnat. Nec ex priori potest inferri oppositum poster.

9. Objc. 2. parabola zizaniorum, Matth. 15. v. 29. ubi servi quærebant ex Patre familias, an deberent colligere zizania ex medio tritici? Et respondit illis: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul, & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, &c.* Ubi per zizania intelliguntur hæretici, per triticum Catholici, per messem dies Judicii, per messores Angeli. Vult ergo Christus per hanc parabolam significare, hæreticos non esse eradicandos, sed simul cum Catholicis in eodem agro, idest, in eadem Ecclesia relinquendos, usque ad diem Judicii. Respondetur: Hic aliqua notanda sunt. *Primum* est, quod per zizania non soli hæretici, sed omnes mali intelligantur; sicut per triticum, vel bonum semen, intelligun-

tur omnes boni. Sic explicat Christus, cum ait: *Bonum semen sunt filij Regni: zizania autem filij nequam.* At non soli hæretici, sed omnes mali sunt filij nequam: g. &c.

10. *Alterum* est, quod sermo sit de bonis, & malis, non quocumque modo, sed de iis, qui tales perseverant usque ad finem vite. Nam qui ad tempus mali sunt, & postea bene moriuntur non sunt zizania, sed triticum. Et similiter, qui ad tempus boni sunt, & postea male moriuntur, non sunt triticum, sed zizania. Quod etiam explicat Christus. Nam mali, qui intelliguntur per zizania, *mittentur in caminum ignis*: Et boni, qui intelliguntur per triticum, *fulgebunt, sicut Sol, in Regno Patris eorum.* Quod non potest dici nisi de bonis, & malis, qui bene, vel male moriuntur. Illi enim vel Cælo, vel inferno destinati sunt. *Tertium* est, quod nobis in hac vita certo non constet, qui bene, & qui male morituri sint; ac proinde non constet, qui sint zizania, & qui triticum. Hoc primum constabit in die Judicii, quando Angeli separabunt bonos à malis. Et hæc causa est, cur Christus non velit, ut in hac vita eradicemus zizania. Cum enim inter zizania, & triticum non

possimus discernere, facile contingeret, ut, cum putaremus nos eradicare zizania, eradicarem triticum.

11. Quartum est, quod eradicare zizania nihil aliud sit hoc loco, quam Judicare, qui sint mali, & damnandi, & ex tali judicio eos à cætu bonorum excludere, & separare. Et hoc est, quod prohibet Christus, ne erremus: Sicut etiam Apostolus 1. Cor. 4. v. 5. *Nolite ante tempus judicare quoad usque veniat Dominus* (nempe in die Judicii) *qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Eodem spectat illud 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Quasi dicat, alij non cognoscunt. Hinc patet, hæc duo valde distinguui. 1. Non licet nobis in hac vita eradicare zizania. 2. Non licet nobis in hac vita occidere hæreticos, fures, homicidas, adulteros. Hoc licet, illud non licet. Ratio est, quia Reges, & Principes acceperunt à Deo jus gladij, ut puniant malefactores, quos constat tales esse, Rom. 13. Hoc autem potest illis constare. Ac nemo accepit à Deo jus, seu potestatem excludendi eos ab aliorum cætu, qui morituri sunt in statu peccati, & mittendi in caminum ignis. Ne-

mini enim constat, quinam illi sint.

12. Objic. 3. illud Luc. 9. v. 54. *Domine, vis, dicimus, ut ignis descendat de Cælo, & consumat illos? Et conversus increpavit eos, dicens: nescitis cujus spiritus estis: Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* Ubi Christus reprehendit Apostolos, qui ad exemplum Eliæ volebant Samaritanos igne consumi, & eo, quod non reciperent Christum. Quasi dicat: Alius fuit spiritus legalis, qui consistebat in severitate: alius Spiritus Evangelicus, qui consistit in mansuetudine. Hunc debetis imitari, non illum. Eliæ licuit, igne de cælo misso, consumere adversarios, vobis non licet. Vos alium spiritum debetis habere, quam ille habuit.

13. Respondetur. Christus non loquitur generatim de Spiritu Evangelico, quasi ille excludat omnem severitatem; sed loquitur speciatim de eo spiritu, quo ipse volebat Evangelium primo insinuare, quod antea erat incognitum. Non volebat id facere per externam violentiam, sicut tyranni solent occupare nova Regna, sed per mansuetudinem, & doctrinam, & miracula, sicut prædictum erat ab Isaia cap. 35.

v. 5. & c. 61. v. 1. Hinc non sequitur, Evangelium, postquam semel insinuaturn, & promulgatum est, non posse, aut debere spiritu severitatis defendi, & conservari. Potest, & debet. Ipsimet Apostoli non semel hoc spiritu severitatis usi sunt. Petrus quidem, quando Ananiam, & Saphiram occidit, Act. 5. 4. Paulus vero, quando Corinthium tradidit Satana in interitum carnis, ut spiritus salvus fieret, 1. Cor. 5. v. 5. Et quando Elymam magum excoecavit, eo quod vias Domini pervertere non desisteret, Act. 13. v. 11. Et quando scripsit ad Corinthios: *Quid vultis? in virgam veniam ad vos, an in Spiritu mansuetudinis?* 1. Cor. 4. v. 21. Immo Christus ipse, quando flagello ejecit eementes, & vendentes de templo, Luc. 19. v. 45.

14. Objic. 4. illud Apost. ad Tit. 3. v. 10. *Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem debitam, sciens, quia subversus est.* Ubi notanter dixit, *debita*, non autem, *occide*. Respond. Verum esse; quia non scribebat Principi politico, qui gladio corporali uti potest; sed Episcopo, qui gladio spirituali, id est, excommunicatione debebat uti. Eodem sensu scribit 1. Cor. 15. v. 13. *Auferre malum ex vobis*

meti. si. Et 2 Thessal. 3. v. 14. *Quod si quis non obedit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Potuisset nihilominus Titus Episcopus hæreticum pertinacem, & a se excommunicatum tradere Principi seculari, ut ab eo interficeretur, sicut modo faciunt Domini Inquisitores; id tamen factum non fuit, quia tunc temporis nulli erant Principes Catholici, quibus hoc tuto committi potuisset, sed tantum Ethnicis.

15. Obijciunt 5. Fides debet esse libera: g. nullus ad eam cogendus est. Respondetur, quod fides duplici sensu potest dici libera: 1. Quoad internum assensum, seu actum credendi. Secundò, quoad externum exercitium. Priori modo, libera est; quia Princeps non potest cogere Subditos ad internum actum credendi. Posteriori modo non semper est libera; quia Princeps ad conservandam pacem, & unitatem in republica, potest prohibere exercitium hæreticum; & eos punire pœna Capitis, qui non obsequuntur, ut laudabiliter fecerunt, & faciunt Reges Catholici; nam ubi sunt contraria exercitia fidei, ac Religionis, non potest servari pax, & concordia inter Subditos.

16. Obijci. 6. In primitiva Ecclesia hæretici non puniebantur pœna corporali: g. nec hodie licitum est. Respondetur 1. neg. antec. ut patet ex dictis de Apostolis. Respond. 2. quod ratio puniendi hæreticos mutata est pro necessitate temporis. In primitiva Ecclesia non puniebantur pœna corporali, quia Ecclesia non poterat hoc facere propter potentiam infidelium, & paucitatem Christianorum. Immo Judicabat, non expedire propter scandala, quæ tunc facile potuissent oriri. Postea paulatim puniti sunt: Nunc exilio, Leg. *Ariani*, c. *De Hæreticis*: nunc multa pecuniaria. L. *Cuncti hæretici*, ibidem: nunc amissione omnium bonorum. L. *Manichei*. Tandem etiam propter nimiam ipsorum insolentiam, & pœnarum istarum contemptum, accessit pœna capitis, quam Valentinianus, & Marcianus decreverunt, L. *Quicumque* eod. codice. Videatur Aug. Ep. 50. ad Bonifac. paulo ante medium, ubi eandem objectionem proponit & solvit. Et lib. 2. contra Litteras Petiliani probat, Magistratum habere auctoritatem animadvertendi gladio in hæreticos. S. Cyprianus id ipsum docet, lib. de Exortat. ad Martyrium, cap. 4. ex novo Test.

tamento Matth. 7. Joan. 10. Actor. 20. ubi hæretici vocantur fures, & latrones qui licite interfici possunt. Jus Canonic. cap. *Ad avolendum*, extra de Hæretic. Et in Conc. Constantiensi sess. 15. ubi contrarius error Joannis Huss damnatus fuit. Et in Concil. Chalcedon. Act. 1. ubi dixit Dioscorus Episcopus Alexandrinus: si Euthyches præter dogma Ecclesiæ sapit, non solum poena dignus est, sed & igne.

QUÆST. VI.

AN PRINCEPS, VEL Magistratus possit Judæos tollerare in sua Civitate, aut Provincia?

TRia spectari possunt in Judæis. Primò, Secta, & exercitium Judaicum. 2. Usura. 3. Odium in Christianos. Hæc omnia mala, & prohibita sunt. Est ergo quæstio, an Princeps, vel Magistratus possit, & mala permittere, aut tollerare: & quæ possit esse legitima causa permittendi, & tollerandi? Respond. ex Pat. Bec. per sequentes conclusiones.

Conclusio 1. Magistratus potest permittere ritus, & exercitia Judæorum, si adsit

sufficiens causa. Hoc facit Pontifex Romæ, & multi Principes in suis Provinciis. Causa potest esse triplex: 1. Ut per ritus Judaicos adumbretur, & confirmetur veritas Christiana. Hanc causam approbant D. Aug. lib. 18. de Civ. Dei, c. 46. Et D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 11. Altera, ut Judæi, qui exercent suos ritus, & intelligunt à Christianis, ritus illos fuisse tantum umbras, & figuras Christianæ religionis, facilius convertantur ad fidem Christi. Hanc etiam approbat D. Thom. loc. cit. Tertiâ, ut Principes, vel Magistratus Christiani sub prætextu permissionis possint accipere pecunias, & alia munera à Judæis, quibus permittunt exercitium. Et hoc non licet; nam peccata publica, quibus offenditur Deus, non possunt permitti propter solum lucrum temporale, quod ex permissione speratur.

Conclusio 2. Magistratus potest permittere usuras Judæorum, si adsit sufficiens causa. Hoc etiam facit Pontifex, & aliqui Principes Christiani. Causa potest esse duplex: Una ad impediendum majus malum; si enim non permitterentur usuræ, multa fierent furta, rapinæ, oppressiones pauperum, & his similia incom-

modi : igitur ad hæc mala evitanda permitti possunt usuræ, tanquam minus malum. Sed hoc videant diligenter, qui operantur justiciam. Altera causa est, ut Principes, & Magistratus Christiani, qui permittant usuras Judæorum, sint participes lucri : & hoc non licet ; nam certum est, usuras jure naturali, ac divino prohibitas esse, & lucrum, quod per usuras acquiritur, esse merum furtum. Sicut ergo peccant Judæi contra justitiam, accipiendo lucrum usurarium ; ita peccant Christiani, qui sunt participes illius lucri : censentur autem esse participes, quando eo sine permittunt usuras, ut possint inde lucrum percipere.

4 Hæc Conclusio dupliciter limitanda est. Primò, quod permitti possint usuræ communes, quæ non excedant lucrum à lege, & consuetudine permissum ; non autem usuræ exorbitantes de quibus paulo post. Secundò, quod Magistratus Christianus non possit ex usuris percipere lucrum propter solam permissionem usurarum, licet possit alio titulo percipere. Et quidem duplici : Primò, titulo punitionis, quia potest punire Judæos propter usuras, & lucrum, quod ex usuris injuste acquisitum est,

vel restituere suis Dominis, vel in publicam utilitatem convertere. Deinde titulo exactionis, quia potest exigere à Judæis annum tributum, seu vestigal, non ratione permissionis usurarum sed ratione concessæ habitationis in loco Christiano.

5 Conclusio 3. Magistratus, vel Princeps Christianus non potest bona conscientia permittere, aut impunitum relinquere odium Judæorum in Christianos. Nota : duplex est odium. Alterum internum, quod, cum occultum sit, Magistratus punire non potest. Alterum externum, quod erumpit in apertam injuriam. Hoc à Magistratu coerceri debet. Dicimus ergo, hujusmodi odium, quando à Judæis in Christianos exercetur, nullo modo permitti, aut tolerari posse, sed severe puniendum esse : & Principem graviter peccare, si delinquentes non puniat. Ratio est, quia Princeps ex officio tenetur punire omnem injuriam publicam, si potest, ut justitia conservetur ; g. etiam tenetur punire injuriam, quam Judæi committunt in Christianos. Quæ sane multiplex est. Primo, quia exigunt immoderatas, & intolerabiles usuras à Civibus, & rusticis, & pauperibus. Quidquid

quid autem exigunt ultra fortem, furtum est. Intolerabile ergo furtum committunt. Secundo, exigendo huiusmodi usuras, plurimum nocent Reipublicæ, seu communitati. Non enim potest stare, aut florere Respublica, quando populus usuris oppressus, & exaustus est. Tertio, præter usuras accedit alia injuria. Nam quidquid in foro venale est, hoc Judei præripiunt Christianis, offerendo majus prætium venditoribus, quam alij emptores offerre solent: ac postea, quod iniquissimum est, coguntur Christiani duplum pretium dare Judæis, si velint emere, quæ ad familiam alendam necessaria sunt. Quarto, ut hæc omnia impune faciant, distribuunt munera officialibus principum, ut ab ipsis protegantur. Quinto, hinc fit, ut populus, qui ægre fert huiusmodi injurias, pronus sit ad seditionem concitandam, tum in ipsos Judæos, tum in eorum defensores, ac patronos: in Judæos quidem, quia fures, & expilatores sunt: in patronos, quia sunt socij furum, & expilatorum. Hæc tanta mala (ut reliqua dissimulem) si Princeps, aut Magistratus non impedit, vel punit, particeps est sceleris, & ad restitutionem tenetur. Potest au-

tem tripliciter impedire. Primo, si Judæos omnino expellat ex sua provincia, vel civitate. Secundo, si non expellat quidem, sed cogat eos ad agriculturam, vel ad artes mechanicas, vel ad alia opera exercenda, nec patiatur eos in otio, & luxu vivere, sicut jam vivunt. Tertio, si privet eos omnibus pecunijs, ac divitijs, quas per usuram acceperunt. Utinam hæc in praxim deducantur!

6 Dices, si Judæi, vel expellantur, vel usuras non accipiant, sequentur duo incommoda. Primo, quod Principes Christiani tempore necessitatis non habebant pecuniam pro bello. Hanc enim solent petere à Judæis. Deinde subditi Principum, qui egent pecunia, non poterunt mutuo accipere. Respondetur, Contrarium sequitur. Primo, quia expulsis Judæis, plus præsidij conferre poterunt cives, quam Judæi solent. Nam quidquid Judæi conferunt, hoc per injustas usuras accipiunt à civibus: neque hoc solum, sed etiam quidquid ipsis ad vitam sustentandam necessarium est. Accipiunt igitur à Civibus duas portiones, unam, quam dant Principi, alteram, quam se alunt. Certè si expellerentur Judæi, cives parati essent,

vel utramque portionem dare suo Principi, vel certe non minorem, quam Judæi dant. Deinde, subditi Principum magis egent pecunia præsentibus Judæis, quam absentibus. Nam illis præsentibus, & intolerabiles usuras exigentibus, penitus exhauriuntur. Si abessent, aut certe immoderatas usuras non exigent, subditi minus exhaurirentur, ac proinde minus indigerent pecunia.

7 Tota hæc doctrina est Pat. Beccani, in Man. lib. 5. c. 18. Sed antea (ni fallor) illam docuerat Subtilissim. nost. Doct. in 4. d. 4. q. 9. §. *dico breviter*, vers. *Et si dicas*, ubi ait: *Et si dicas, quod secundum Prophetiam Isaia, quam recitat Paulus ad Rom. 9. Reliquia Israel convertentur in sine; & ided Judæos non oportet cogere totaliter ad Baptis-*

mus suscipiendam, & relinquendo legem suam: dico pro tam paucis. & sic tarde convertendis, non oportere tot Judæos in tot partibus mundi, tantis temporibus sustinere in lege sua persistere; quia finalis fructus de eis Ecclesia est, & erit modicus. Unde sufficeret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos permitti legem suam servare, de quibus tandem illa prophetia Isaia impleretur. Et probat per Concilium Toletan. IV. cap. 55. approbans Regem Hispaniæ, tanquam Principem Religiosum, quia Infideles coegit ad fidem. Habemus etiam exemplum S. Ferdinandi Regis, & aliorum Regum Catholicorum, qui Mauros, & Judæos compulerunt ad Baptismum, vel quod exirent de Regno sub

poena capitilli.

)(X)(

TRACTATUS IV.

DE MUNERE, ET METHODO

Predicandi.

Prooemium.

„ **E** Adem Sacrosancta Synodus (inquit Trident. sess. 5. De
 „ cret. de Reformat. cap. 1.) piis Summorum Pontifi-
 „ cum, & Provatorum Conciliorum Constitutionibus
 „ inhærens, easque amplectens, & illis adjiciens; ne cœlestis ille
 „ Sacrorum Librorum Thesaurus, quem Spiritus Sanctus sum-
 „ ma libertate hominibus tradidit, neglectus jaceat, statuit, &
 „ decrevit: quod in Monasterijs quoque Monachorum, ubi
 „ commode fieri queat, etiam lectio Sacræ Scripturæ habeatur:
 „ in Conventibus vero aliorum Regularium, in quibus studiâ
 „ commode vigere possunt, Sacræ Scripturæ lectio similiter ha-
 „ beatur: quæ lectio à Capitulis Generalibus, vel Provinciali-
 „ bus assignetur dignioribus Magistris. Et cap. 2. inquit: quia ve-
 „ ro Christianæ Reipublicæ non minus necessaria est prædicatio
 „ Evangelij, quam lectio: statuit, & decrevit: teneantur (Epis-
 „ copi) viros idoneos assumere ad hujusmodi Prædicationis of-
 „ ficiû salubriter execuendum: Regulares verò cujuscunque
 „ Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scien-
 „ tia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia,
 „ etiam in Ecclesijs suorum Ordinum, prædicare non possint,
 „ cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare,
 „ & ab eis benedictionem petere teneantur, antè quam prædica-
 „ re incipiant, &c.

Quibus Sanctissimis Constitutionibus Constitutiones hujus
 Almæ Provinciæ inhærentes num. 142. statuunt, ac præcipiunt,
 ut Primarius lector ultimo Theologici cursus anno lectionem de
 Sacra Scriptura habeat, & doceat, quæ conducunt ad prædican-
 dum Sanctum Jesu-Christi Evangelium: Et quanvis scopus to-

tius hujus tomī sit ad Catholicæ fidei defensionem, & incrementum, sanæque Doctrinæ propagationem, & conservationem, quod est intentum Sacrosancti Concilij; hoc verò non obstante, sequendo majorum nostrorum vestigia, & ad uberiores hujus functionis observantiam; instituimus hunc quartum, & ultimum Tractatum, ex nostris Potesta, Arbiol, Marthauco, & Boyvin fere transcriptum, quo finem ad Sacram Theologiam Scholasticam, & Dogmaticam imponimus. Utinam faustè! Fructuose, & feliciter utinam!

INQUIRE I.

QUIS PRÆDICARE
debeat?

1 AD Apostolicum Sacra prædicationis munus ritè exercendum tria necessario requiruntur, quorum altero deficiente, nemo prædicare debet. Primum est irreprehensibilis Vita; quia (teste Tullio) *caput est artis, dicere, quod facis*. Hinc D. Hieronym. ad Nepotianum scribens, ait: *Non confundant opera sermonem tuum, ne cum in Ecclesia loquaris, tacitus quisque respondeat: cur hæc, quæ dicis, ipse non facis?* Secundum est solida scientia: ut saltem omnia, quæ pertinent ad mysteria fidei; mandata Dei, & Ecclesiæ, vitia, & virtutes; hæreses, atque erroneas opiniones dignoscere, ac enucleare calleat; quod satis aptè præstabis, si priores tractatus hujus operis familiares

habeas. Tertium est legitima. Missio; nimirum ut à Prælato, ad quem spectat, sit tibi commissum, vel saltem concessum; nam ut inquit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Vide Bullam Clem. X. Supernæ, 1670.

INQUIRE II.

QUIS DEBEAT ESSE
Prædicatoris finis?

2 ESSE debet, ut peccatores, peccato mortui, ad vitam per poenitentiam revocentur; & ut iusti, qui charitate vivunt, abundantius vita fruantur, juxta illud Joann. 10. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

INQUIRE III.

QUID PRÆDICARE
debeat?

3 **P**radicationis materia est Verbum Dei: *Prædica Verbum*, dixit Apost. 2. ad Tim. 4. Consistit autem hæc verbi Dei prædicatione (ut suos fratres monet Seraphicus N. P. S. Franciscus) *in annuntiando vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam.*

INQUIRE IV.

QUIBUS REBUS FULCIRI
debeat Verbum Dei, &
quo ordine?

4 **C**UM Verbum Dei prædicamus, firmis doctrinis fulcire dicta nostra debemus, ut audientium corda movere possimus. Primum fulcimentum est *Authoritas Sacrae Scripturae* in aliquo ex quatuor sensibus interpretata (ut infra) pro cuius interpretatione Sanctorum Patrum instrumentis uti necesse est, nè in errorem incidamus. Unde secundum fulcimentum esse debent *sententia Sanctorum Patrum, & Conciliorum.* Tertium *Rationes.* Quartum *Similitudines.* Quintum *Exempla.*

DE SACRA SCRIPTURA.

5 **J**AM satis fuscè egimus tract. 2. disput. 4. ubi diximus, quòd sola editio latina vulgata est Canonica, & fide tenenda juxta Decretum Concilij Trident. Noster insignis Discalceatus Joann. de la Haye in Prolegom. Bibl. Maxima à sect. 16. usque 21. inclusive, latissimè agit de varijs editionibus, lectionibus, & versionibus Sacrae Scripturae, ut sunt: Hebraica, Samaritana, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Persica, Aethiopica, Septuaginta interpretum, seu Septuaginta duo, ut ait Baronius, ann. 231. quæ est editio Græca. Agit etiam de Versione vulgata latina, de versionibus Pagnini, Ariæ Montani, Batavi; de Biblis Tygurina, Gothica, Sixtina; Isidori Clarij, Guarinij, Cajetanij, & Maluenda; de Vernaculis versionibus, & de versionibus hæreticorum dignoscendis. Quòd omne in ipso videatur: nobis autem sat est, scire pro certo, nullam versionem, editionem, aut lectionem sustineri posse, nisi in his, quæ vulgata nostra Latina non contrariantur. Nunc autem pro tyrocinio regulari aliqua de sensibus Sacrae Scripturae breviter dicamus.

IN-

INQUIRE.

QUIS, ET QUOTUPLEX
*fit sensus Sacrae Scrip-
 turae?*

6 **S**ensus Sacrae Scripturae communiter definitur sic: *Est quod Spiritus Sanctus per Scripturam Sacram intendit nobis significare.* Ex quo inferitur; non fore sensum Sacrae Scripturae, quemcunque à Scriptore sacro, vel à Expositore imaginatum, nisi alias fuerit intentus à Spiritu Sancto. Quoniam vero Spiritus Sanctus per eadem verba plura intendere valet significare, ideò Doctores sensum Sacrae Scripturae in plures sensus dividunt.

7 Primo igitur dividitur in *Litteralem*, & *Spiritualem*, seu *Mythicum*. *Litteralis* est, quod proximè, & immediatè significatur per verba. *Mythicus* est, quod non significatur proximè per ipsa verba, sed per rem significatam ipsis verbis: nam & verba significant aliquam rem secundum litteram, & res significata per verba iterum significat aliam rem secundum Mysterium. Rursus *Litteralis* subdividitur in *Grammaticalem*, & *Theologicam*. Primus est, quem respiciunt grammatici. Secundus, quem

Theologi. Grammatici respiciunt in Scriptura sensum illum, quem primo ex vi sua verba Scriptura significant; qui dicitur etiam obvius; & materialis. Theologi verò quaerunt in Sacra Scriptura illum sensum Litteralem, qui est sub ipsis Scripturae verbis primario, & per se à Spiritu S. intentus. Grammaticalis aliquando potest esse falsus, & de isto intelligitur Paulus, dicens: *Littera occidit*, seu in errorem ducit. Theologicus litteralis semper verus est. Quod patet, cum de Christo dicitur: *Vicit Leo de Tribu Juda*: sensus grammaticalis, seu materialis est, quod Christus sit verus Leo, idest, animal rugibile; & hic sensus est falsus. Sensus verò Theologicus est, quod Christus sit homo descendens ex Tribu Juda, eminens inter alios homines fortitudine, & potentia, sicut Leo eminet inter animalia; & hic sensus est verus.

8 Deinde, sensus litteralis Theologicus subdividitur in *proprium*, & *metaphoricum*. Primus est, quem verba, accepta secundum consuetam hominum institutionem, significant; ita cum dicitur: *Christus est homo*, sensus litteralis proprius est, quod Christus sit verus homo; quia vox ho-

mo, juxta communem hominum institutionem, significat verum hominem. *Metaphoricus* litteralis sensus est, quem faciunt voces, non secundum se, sed prout sunt usurpatæ ad significandum aliquid primario ab ipso loquente. Sic Christus Dominus dicitur litteraliter metaphoricè *vitis*, *agnus*, *Leo*, *petra*, &c. Nec enim sensus litteralis est tantum, quem verba quoquomodo exprimunt, sed quæ verba, siue propriè, siue metaphoricè accepta, faciunt proximè, & immediatè ex intentione dicentis. Circa quod, si controversia oriatur, non potest ab ipsa Sacra Scriptura decidi; ideo opus est alio Judice, scilicet, Summo Pontifice.

9 Sic communiter explicant Doctores sensum litteralem Theologicum: noster verò Lyrano, & ex ipso Poresta, non admittit hunc sensum litteralem metaphoricum; unde existimant, multos esse Scripturæ textus, qui non possunt habere sensum litteralem. Nos autem dicimus nullum esse textum, qui careat sensu litterali, aut proprio, aut metaphorico; hæc enim est mens D. Augustini lib. 13. de Civ. Dei, cap. 27. Gregorij hom. 2. in Ezech. Hieronymij Prefat. in Isai. & aliorum. Ita etiam nos-

ter Boyvin de Sacra Script. cap. 3. q. 4. Arbiol de Scriptura Sacra, disp. 3. art. 1. & 2. Matthæus controuv. 3. cap. 2. num. 10. Probat hæc communis Authorum resolutio: Omnis Sacra Scripturæ propositio est à Deo revelata: g. aliquid utile per eam ostendere voluit Spiritus Sanctus, juxta illud: *Ego Dominus docens utilia*: Et illud Apostoli: *Omnia Scriptura divinitus revelata utilis est ad docendum*, &c. Sed id, quod significare voluit Spiritus Sanctus immediatè, attinet ad sensum litteralem, saltem metaphoricum, aut figuratum: g. &c. Confirmatur, quia sensus mysticus necessario fundari debet in litterali: g. quilibet Scripturæ locus admittit sensum litteralem.

10 Dices cum Lyrano: Illa propositio Judic. 9. *Ierunt ligna, ut ungerent supra se Regem*, litteraliter accepta, est de re impossibili: & illa Matth. 5. *Si pes tuus scandalizat te, ascinde eum*, litteraliter intellecta, est tyrannica: g. tales propositiones, & aliæ eis similes, non habent sensum litteralem. Respond. disting. anteced. in utraque propositione: relatæ propositiones litteraliter acceptæ secundum propriam, grammaticale, aut materiale significatum, conc.

lit-

litteraliter acceptæ, secundum illud, ad quod primario significandum, assumuntur, neg. Quoniam in hoc sensu, nec prima est de re impossibili; nec secunda de actione tyrannica. Argumentum enim solum probat, tales propositiones, & aliæ similes carere sensu litterali, materiali, & proprio; & hoc verum est, propter quod dixit Apost. *littera occidit*; non autem probat, carere sensu litterali metaphoricò, aut translatitio, qui est, quod primò, & immediatè intendit significare Spiritus Sanctus per tales propositiones. Videantur Expositores, qui per *ligna* intelligunt populum Sichimitæ; & per *pedem, oculum, manuum* intelligunt Patrem, Matrem, fratrem, amicum, proximum, &c. qui vellet impedire, ut ad Deum pergeremus, illicò separationem debemus ab eis facere, seu illis non acquiescere.

11 Replicabis. Sensus acceptus non ex littera, sed ex re significata per litteram, non est literalis: sed sensus datus predictis propositionibus non sumitur immediatè ex littera, sed ex rebus significatis per litteram; g. &c. Respondetur neg. min. quia uterque sensus, tam materialis literalis, quam lite-

ralis metaphoricus sumitur immediatè ex littera textus; primus quidem ex proprio communi significato materiali vocabulorum; secundus verò per translationem metaphoricam factam ab ipso revelante.

12 Replicabis iterum. Ergo omnes sensus Sacræ Scripturæ sunt litterales, & nullus erit mysticus, aut spiritalis. Respond. neg. consequ. quia non semper fit translatio vocabulorum, quin potius multoties sumitur sensus ex rebus significatis per ipsa vocabula, juxta tritam sententiam S. Augustini: *Christus Jesus aliquando nos sermonibus, aliquando vero rebus admonet*, de quo infra.

13 Iterum replicabis. Omnis sensus, intentus à Spiritu S. loquente, est literalis: g. sive sumatur à verbis, sive deducatur ex rebus significatis per verba, sensus ille est literalis: g. nullus datur sensus præter litteralem. Respondetur disting. anteced. Omnis sensus primò, & immediatè intentus à Spiritu Sancto est literalis, conc. intentus à Spiritu S. mediatè, & remotè, seu medijs rebus significatis, nego.

14 An autem ejusdem textus Sacræ Scripturæ possint esse plures sensus literales? negant Novatores, contendentes,

tes, unum tantum esse sensum litteralem Sacra Scripturæ, & hunc omnibus ita apertum, ut & ipsi plebecula pateat, ut retro jam diximus. Quod si ita est: cur possident agrum, & argentum? contra præscriptum Matth. 10. Cur injurias non sustinent. ut Christus Matth. 5. præscribit?

15 Nos autem respondimus affirmative cum communi SS. PP. ex quibus sufficiat S. Aug. lib. 12. confess. cap. 18. ubi ait: *Deus per sermonem unum in litteris Sacris plerumque non unam solum sed plures etiam litterales voluit significare sententias.* Angelicus Doct. 1. p. q. 1. art. 10. in corp. inquit: *Quia verò sensus litteralis est, quem author intendit; author tamen Sacra scriptura Deus, qui omnia simul suo intellectu comprehendit; non est inconveniens, ut dicit August. 12. Confess. Si etiam litteralem sensum in una littera Scriptura plures sint sensus.* Quid clarius? Urget insuper illud Propheta: *Semel locutus est Deus, duo hac audi: Duo ergo literaliter intelligi valent in unica Scriptura clausula.* Patet etiam ex illis verbis: *Ego hodie genui te:* In quibus triplicem sensum litteralem agnoscit D. Paulus; Actor. enim 13. vult,

Tom. III.

illis significari gloriosam Christi Resurrectionem. Ad Hebr. 1. æternam Christi generationem: Et cap. 6. ita usupat, ut Christum à Patre ad Sacerdotium æternum promotum fuisse demonstret.

16 Regula verò, qua genuinus Scripturæ sensus litteralis possit deprendi, est, quod ipsius verba, ut sonant, accipienda sunt, neque ad metaphoras, aut sensus improprios implectenda, nisi ex eisdem proprie acceptis, sensus aliquis absurdus eliceretur. Hoc habetur ex Aug. lib. 8. de Gen. ad litteram cap. 2. Sane inquam, quisquis voluerit omnia, quæ dicta sunt, secundum litteram accipere, idest, non aliter intelligere, quam littera sonat, & potest vitare blasphemias, & omnia congruentia fidei Catholicæ prædicare, non solum ei est invidendum, sed præcipuus, multotumque laudabilis intellectus habendus est. Videatur Frassen Disquisit. Bibl. lib. 3. cap. 4. n. 19. & Emin. Lauræ de Fide, disput. 3. art. 3. & 6. §. 5. qui rem planè examinat. Apud quos extra dubium est, ex Pontificum, & Conciliorum decretis, certissimè constare de sensu litterali, & mystico Scripturæ. Propterea, dum controversia oritur de ali-

Cccc quq

quo textu, an intelligendus sit literaliter, an verò mysticè, ad Ecclesiam, hoc est, ad Papam, qui est Ecclesiæ Magister, recurrendum est: interin Sacri DD. Ecclesiæ consulantur; nam Spiritus Sanctus eos constituit in Ecclesia, ut Sacras interpretarentur Scripturas, juxta illud ad Ephes.

4. *Alios dedit Pastores, & Doctores, &c.* Et Sancti PP. luminaria sunt Ecclesiæ. Videatur nost. Arbiòl loc. sup. cit. & disp. 5. ejusd. tractat.

17 Nunc autem redeamus nos ad aliam divisionem mystici sensus Sacræ Scripturæ. *Mysticus* sensus non significatur immediatè, & proximè per verba, sed mediatè, & remotè, idest, per res significatas verbis. Sciendum tamen est, quod sensus Sacræ Scripturæ aliud non est, quàm intelligentia verborum ipsius; vel id, quod Spiritus Sanctus nobis significare intendit, ut supra diximus. Advertit etiam nost. Arbiòl, quod in rigore non est idem sensus mysticus, ac sensus spiritualis; quia Mysticum idem est quod absconditum, seu reconditum: Ergo sensus mysticus est sensus absconditus. Atqui sensus spiritualis multoties est manifestus in ipsa littera, ut patet in libris doctrinalibus, qui habent

sensum spiritualem indistinctum à littera; sensus autem mysticus nunquam est litteralis, sed absconditus, & reconditus in littera.

18 Sensus *mysticus* est triplex, Allegoricus, Tropologicus, seu moralis, & Anagogicus. Hinc summatim sensus Sacræ Scripturæ sunt quatuor principales, nempe, Litteralis, Allegoricus, Tropologicus, & Anagogicus; juxta hos versus, quibus in auxilium memoriæ utuntur communiter Theologi.

Littera gesta docet; quid credas, Allegoria,
Moralis, quid agas; quo tendas Anagogia.

19 Sensus *Allegoricus* ostendit nobis, quid sit credendum, quia tendit circa credibilia: dicitur *Allegoricus*, à nomine Græco *Aleon*, quod est *alienum*; & à *Logos*, quod est *Sermo*, quasi sit alienus sermo ab eo, quem voces sonant, *Tropologicus*, seu moralis, quid agendum, quia tendit circa moraliter agenda. Dicitur *Tropologicus* à nomine Græco *Tropos*, quod est *conversio*; & à *Logos*, quod est *Sermo*, quasi sit sermo conversus ad animæ edificationem, & morum informationem.

20 *Anagogicus* demum, quid sit sperandum; quia tendit circa speranda in æterna beatitudine. Dicitur *Anagogicus* à nomine Græco, *Ana*, quod est *sursum*, & *Goge*, quod est *ductio*, quasi quod sit sursum ductio, seu locutio de terrenis, quibus significantur cœlestia. Præterea multoties in unico textu quatuor principales sensus inveniuntur, v. g. *Jerusalem*; *litteraliter* significat Civitatem Sanctam Hierusalem, in qua passus est Dominus. *Allegoricè* significat Ecclesiam militantem à nobis credendam, juxta illud Apoc. 21. *Vidi Civitatem Sanctam Jerusalem novam descendentem de Cælo à Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Tropologicè*, seu moraliter, significat animam fidelem, seu nostram Sanctis operibus, & virtutibus ornandam, juxta illud Jeremiæ cap. 1. *Jerusalem, Jerusalem convertere ad Dominum Deum tuum. Anagogicè*, significat Ecclesiam triumphantem, nempe Patriam cœlestem à nobis sperandam, juxta illud Pauli ad Galat. 4. *Illam, quæ sursum est Jerusalem, est libera, quæ est mater nostra. Consimiliter*, in Aqua; in Manna; in Victoria David contra Goliath; & in Alijs Scripturæ Sa-

cra locis, relatos quatuor sensus principales invenies.

21 Sensus accommodatius, est; quo qui Sacram Scripturam propriæ mentis sensui accommodat. Sic Orator in nova electione Ducis cujusdam Reipublicæ, cui nomen erat *Prosper*, usus est versu Psalm. 44. *Intende, Prospere, procede, & regna*: Utendo æquivoco Adverbij in Nomen. Et alius, ad exprimendam Principum conventionem circa Monarchiæ Hispanæ partitionem, & Dei inexpectatam providentiam, in ea conservanda incolumi cum constitutione Regis, usus est illo Psal. 2. *Qui habitat in cœlis irridebit eos. Ego autem constitutus sum Rex ab eo*. Id verò notandum, Oratoris non licere ad prophana, Scurrilia, & jocularia Scripturæ Sacra verba accommodare: nam sic prohibitum est sub gravissimis poenis à Concilio Trident. ses. 4. Non enim decet, nec licet, Sacra miscere prophanis.

22 Dubitabis: *Utrum argumentum desumptum à sensui accommodatitio sit efficax?* Respond. esse efficax quando consequens continetur in alijs veritatibus fidei, v. g. *Christus peperit Magdalena, quia poenitentiam egit*: g. etiam paracet mihi, si poenitentiam ege-

ro: consequens continetur in alijs propositionibus fidei, independenter ab antecedenti. Si verò consequens non continetur in alijs propositionibus fidei, argumentum non est multum efficax: v. g. *Christus dispensavit Eucharistiam Judæ peccatori*: g. *idem poterit facere Parochus*: consequens non est contentus in alijs veritatibus fidei: Valet autem ad persuadendum, juxta qualitatem materiae.

23 Tandem multa loca habere possunt omnes quatuor sensus, ut diximus supra §. de sensu Anagogico, & ut in Genes. c. 16. dicitur, quod Abraham duos filios habuit unum de ancilla, & alterum de libera. Ubi per duos filios Abraham in sensu *Litterali* denotantur Isaac, & Ismael: Isaac vir bonus, filius Saræ uxoris Abraham; & Ismael homo ferus, filius Agar ancillæ Saræ. In sensu *Allegorico* per duos filios significantur duo testamenti, ut exponit Apostol. ad Gal. 4. Ismael enim *Vetus* significat; Isaac vero, *Novum*. In sensu *Morali*, seu *Tropologico* significari possunt duo filij spirituales unius Prælati, quorum unus, ut Isaac proficiat: alter ut Ismael à perfectione deficiat. Et demum in sensu *Anagogico* per duos filios significa-

ri possunt Angeli, quorum multi steterunt, & sunt boni: multi ceciderunt, & sunt mali.

INQUIRE.

QUOT, ET QUÆ SINT Concilia, quibus falciri debet Prædicatio?

24 **C**oncilia œcumenica, videlicet, Generalia, & universalia ad totum orbem Christianum pertinentia à Sede Apostolica approbata, & ab Ecclesia recepta hucusque sunt decem, & octo, Tridentino incluso, quorum principaliora sunt prima quatuor, quæ ad authenticandam, stabiliendamque fidem, quam Sacra Scriptura prædicat, convenerunt. Pro quibus, & similibus notabis, quod si aliqui in signando tempore, aut numero aliter sentiant, id mirum non esse, quia Chronologi in hisce subinde discrepant. Primum est *Nicænum*, quod celebratum est ab anno Domini 327. usque ad annum 339. sub Silvestro Papa, & Constantino imperatore, ubi convenerunt Episcopi 318. numero quidem Sacro, quia longè ante figurato in Sacra Scriptura in illis 318. militibus, quibus Abraham victoriam de quinque Regibus reportavit. In

In hoc Concilio damnata fuit hæresis Arij inæqualitatem inter divinas personas ponentis, asserentis filium creaturam. Unde conc. filium consubstantiali Patri constitetur, & proinde Symbolum fidei ab Apostolis editum denuò construxit, addendo illam particulam: *Consubstantiali Patri*: statuitque ut post hymnum glorificationis, qui est *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, adderetur: *Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.* Item contra Quartadecimanos de die Paschate non lunâ quarta decimâ more Judaico celebrando.

25 Secundum est *Constantinopolitanum primum*, quod est celebratum anno Domini 383. sub Damaso Summo Pontifice, & Theodosio Seniore Imperatore; ubi convenerunt 150. Patres, cui Concilio interfuit S. Hieronymus, contra Macedonium negantem Spiritum Sanctum esse Deum. Tertium est *Ephesinum I.* quod celebratum est anno D. 434. sub Cælestino Papa, & Theodosio Juniore Imperatore ubi convenerunt 200. Episcopi. Causa Concilij fuit hæresis Nestorij Episcopi Constantinopolitani duas personas in Christo admittentis, ac proinde uni-

tas sub accidentali ratione, nempe, per affectum, qui error fuit damnatus, & Sanctum in duabus Christi naturis unam manere personam, nempe, Verbi; adeoque duas naturas divinam, & humanam esse unitas substantialiter in ratione substantiali hypostasis, seu personæ; & ex tunc in salutatione Angelica additum fuit: *Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, &c.*

26 Quartum est *Chalcedonense*, quod celebratum est 451. vel 454. sub Leone Papa, Valentiniano, & Mariano Imperatoribus, ubi convenerunt 630. Episcopi contra omnes hæreses, presertim contra Euthychetem Constantinopolitanum Archimandritam, in Christo unam naturam asserentem, & ejus defensorem Dioscorum Alexandrinum Episcopum, ubi illi comdenati fuere cum alijs hæreticis, & definitum, sic Christum de Virgine natum, ut duæ naturæ, divina, & humana secundum substantiam realiter distinctæ, & impermixtæ remanserint, unitæ solum in unitate personæ Verbi; ita ut Christus verus Deus sit, & verus homo. Præmissa quatuor principalia Concilia Ecclesia Sancta tanquam quatuor Evangelia amplectitur,

tur, & veneratur cum D. Gregorio in c. *Sicut*. distinct. 15. De Concilijs eruditè agit Belarminus tom. 1. contr. 4.

27. Quintum *Constantinopolitanum II.* anno 553. contra Origenistas, quorum plures fuerunt errores, scilicet, animas omnes fuisse ab initio mundi creatas, seu fuisse Angelos, & pro qualitate delicti in varia corpora tanquam in carceres mitti. Item Verbum non esse verè, sed tantum participativè (saltem ut aliqui ipsis attribuant) Deum: infernum nihil esse, nisi conscientia terrorem: dæmones, damnatosque aliquando salvos futuros: Christum etiam pro diaboli passum esse, &c.

28. Sextum *Constantinopolitanum III.* anno 680. contra Monothelitas unam tantum voluntatem in Christo asserentes. 7. *Nicænum II.* ann. 787. contra Iconomachos, seu imaginum impugnatores. 8. *Constantinopolitanum IV.* anno 869. contra Photinum Patriarcham Constantinopolitanum, ut intrusum. Nota, quod adhuc duo alia fuerint Concilia, scilicet, sub Nicolao I. & Joanne VIII. quorum quodlibet dicitur etiam Octavum; sed hæc duo non sunt legitima. Videri potest Baron. ad annum 869. num. 64. & alij.

Nonum, *Lateranense I.* anno 1122. aut 1123. pro pace inter Ecclesiam, & Imperium. Item contra Sarracenos pro recuperanda Terra Sancta. Decimum, *Lateranense II.* anno 1139. pro jure Cleri. Undecimum, *Lateranense III.* anno 1179. contra Albigeneses (quos aliqui Catharos, alij Waldenses vocant) negantes necessitatem Baptismi in parvulis; realem Christi in Eucharistia præsentiam, Corporum resurrectionem, &c. Item contra Schismaticos ab Anti Papis creatos.

29. Duodecimum, *Lateranense IV.* ann. 1215. contra Albigeneses, Joachinum, &c. pro Ecclesiæ moribus, & recuperatione Terræ Sanctæ. Decimum tertium, *Lugdunense I.* ann. 1245. contra Fredericum Imperatorem, & pro Terra Sancta. Decimum quartum, *Lugdunense II.* ann. 1274. contra Græcorum errores, & pro Terra Sancta. Decimum quintum, *Viennense* in Gallia ann. 1311. contra Templarios, Fratricellos, Beguardos, Beguinicos, &c. Decimum sextum, *Florentinum* ann. 1439. quod dicitur variè translatum, & tandem Romæ 1445. finisse contra errores Græcorum. Decimum septimum *Lateranense V.* ab ann. 1512. usque ad ann. 1517. ad tollendum schisma

propagatum per Conciliabulum Pisanum ann. 1511. de hoc tamen dicit Bellarm. de Concil. lib. 2. c. 13. Nonnulli dubitant, an fuerit verè generale. Decimum octavum, *Tridentinum* ab ann. 1545. usque ann. 1563. contra Lutherum, aliosque Hæreticos, & pro morum reformatione. Hæc Sacrosancta Synodus est quasi totius Christianæ doctrinæ compendium; & ea omnia, quæ sunt in decretis, & canonibus definita, sunt ita clara, ut expositione non indegant.

DE SANCTIS PATRIBUS.

30 **A**D explanationem Sacrae Scripturæ, & confirmationem doctrinæ, quam prædicamus, sententijs Sanctorum PP. & aliorum Scriptorum Ecclesiasticorum uti debemus, quantum ad omnia ea, quæ ab Ecclesia universali sunt approbata, & communiter recepta; inter quos præcipuè elucet Hieronymus in sensu litterali; Ambrosius, in Allegorico; Augustinus in Anagogico; Gregorius in Morali. Semper autem sunt attendendæ Romanorum Pontificum sanctiones, etiam si doctrinæ sint Augustini, nam de fide est, non Augustinum, sed Romanum Pontificem ex Cathedra loquentem errare non

posse in materia fidei, aut morum. Hinc Augustinus ipse ait cont. Epist. fun. *Non crederem Evangelio, nisi quia Ecclesia Catholica credo.* Immo super quamplurimis doctrinis Sanctus sanctè se retractavit, pro quo librum Retractationum construxit. Adde, præfatos Sanctos Patres in aliquibus discordare, quæ Ecclesia permittit, quatenus nec contra fidem, nec contra bonos mores redundant.

31. Quando autem inter se Patres, & Doctores discordant, liberum est nobis sequi, quem volumus: abstinendum tamen est ab illis opinionibus, quæ possunt controversi, & repelli, quia non ad disputandum contra Patres, & Catholicos Doctores, sed ad populum erudiendum, pergamus ascendimus. Hinc Sacram Scripturam contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, aut contra unanimem Patrum consensum, prout Tridentina Synodus cavit, prædicatori nullo modo ad suos sensus contorquere licebit: si verò aliquam novam interpretationem ab Ecclesiæ sensu, Sanctorumque Patrum sententijs non alienam, ad fidei catholicæ doctrinam illustrandam, vel ut pietatis studium excitet, aliquando as-

ferre voluerit, aliquid brevi praeferatur, quo id sibi licere humiliter petet.

32 Sententiae tamen SS. PP. postquam latine prolatae fuerint, vulgari idiomate vertenda sunt ad erudiendam plebem. Nec parvipendenda est auctoritas Philosophorum, illorum inquam, qui non solum naturae vim, & effectus, verum etiam morum, & vitae normam investigaverunt, idque magna ex parte sunt consecuti, ut fuerunt Plato, Aristoteles, Seneca, Tullius, & alij; istis enim usi sunt quoque SS. PP. in suis concionibus ad maiorem perditorum fidelium confusionem.

DE RATIONIBUS.

33 **P**ostquam auctoritatibus probata fuerit propositio, consequens est illam fulcire rationibus, quas vel Doctores, vel ipsum ingenium dare possunt. Rationes autem deducenda veniunt a locis communibus, videlicet; à *Definitione*: Definitio est, quae explicat naturam rei definitae, vel per proprium genus, & propriam differentiam, quae est proprie *definitio*; vel per alia additamenta, quae tamen non possunt alteri convenire, & haec vocatur *descrip-*

tio. Exemplum hujus loci dat D. Gregorius Nissen. qui ut auditores excitaret ad gratias Deo agendas, sic hominem definit: *Homo est opus Dei ratione praeeditum, ad ejus, à quo creatum est, imaginem factum.*

34 Utitur etiam Ecclesiasticus Orator definitionibus à sensibus hominum ductis, ut est definitio, quam affert Jacob. Apost. cap. 4. v. 14. *Quae est enim vita vestra? Vapor est enim, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Interdum etiam alienis à vulgari loquendi consuetudine; quomodo D. Basilii in oratione ad divites, postquam eorum excusationem proposuit, deinde argumento à definitione sumpto redarguit, dicens: *At te ipsum pauperem esse dicis: & ego assentior: pauper enim es, cui multa desunt, ut multis autem rebus indigeas insatiabilis habendi cupiditas efficit.*

35 A *partium enumeratione* dicitur argumentum, quando enumeratis alijs rebus, quae possent ad rem facere, praeter illam ab Oratore propositam, non invenitur, quod quaeritur. Exemplum habetur in Ecclesiaste Salomonis ad probandum, quod omnia vanitas. Item in Prophetia Jeremiae c. 9.

ubi ostenditur in solo Deo gloriantur, enumeratis rebus, in quibus homines gloriari solent, his verbis: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitijs suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire, & nosse me, quia ego sum Dominus.* Ab Ethymologia sumitur, declarando rem ex vi, & natura nominis, quod res quæque prædita est. Exemplum dat S. Hieron. qui scribens ad Heliodorum monachum, hoc utitur argumento: Interpretare nomen Monachi: hoc est nomen tuum: quid igitur facis in turba, qui solus es?

36 A conjugatis. Conjugata dicuntur ea, quæ ab uno orta varie commutantur, quorum usus est frequens: v. g. *Si Christiani sumus, Christiane vivamus.* Exemplum etiam præbet Apostolus: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de Cælo celestis, sicut portavimus imaginem terreni, portemus imaginem celestis.* A genere, & specie: à genere potest argumentari ad speciem, v. g. *Vitium est fugiendum: igitur fugienda est avaritia.* Item è converso à specie ad genus: v. g. ad probandum, peccata miseros ho-

mines efficere, sic construi argumentum potest: *Adulterium, homicidium separant à Deo, quæ est maxima miseria: igitur peccata miseros homines efficiunt.* A simili fit argumentum ex comparatione unius rei cum altera, quo in aliquo assimilantur, v. g. *Sicut vita naturalis illius agroti desperatur, qui naturalia medicamina spernit, ita vita gratiæ desperatur peccatoris, qui spiritalia medicamenta contemnit.*

37 A dissimili etiam sumitur argumentum per dissimilium comparationem: Exemplum habetur in libro Prover. cap. 4. ubi dicitur: *Istorum autem semita, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem: via impiorum tenebrosa.* A contrario. Quatuor secundum Ciceronem sunt contrariorum genera, *Adversa, Privantia, Relativa, & Contradictoria,* à quorum singulis potest Ecclesiasticus Orator suum ducere argumentum. Ab *adversis.* Adversa sunt ea, quæ sunt positive opposita, seu contraria, ut *Superbia, & humilitas; jejunium, & crapula, &c.* Unde ab adversis poterit sic argumentari: *Superbiam omnium peccatorum matrem esse scimus, humilitatem ergo omnium fun-*

damentum virtutum infecte-
mur. A privantibus. Privan-

tia sunt illa, quæ privativè op-
 ponuntur, ut forma, & ejus
 carentia in subiecto apto nato
 ad illam habendam. Ita *gratia*,
 quæ appellatur *lux*, privativè
 potest intelligi opposita *pecca-*
to, quod vocatur *tenebra*. Un-

de sic potest formari argumen-

tum: *Sicut lux gratiæ est aman-*
da, ita tenebra peccati est fu-
gienda.

38 *A relativis.* Relativa

illa sunt, quorum unum refer-

tur ad aliud, ut *Pater*, & *Fi-*
lius, *Dominus*, & *Servus*. Exem-

plum hujus argumenti à rela-

tivis habetur in Malachia, cap.

1. his verbis: „ Filius hono-

„ rat patrem, & servus do-

„ minum suum: si ergo pa-

„ ter ego sum, ubi est ho-

„ nor meus? Et si Dominus ego

sum, ubi est timor meus?

A contradicentibus. Contra-

dicentia, seu contradictoria

ea sunt, quorum unum negat

illud, quod alterum affirmat,

ut *scire*, & *non scire*: à con-

tradicentibus igitur potest hoc

modo Orator ducere argumen-

tum, v. g. „ Qui Christum di-

„ ligit, mandata ejus servat:

„ igitur qui ejus mandata non

„ servat, Christum non diligit.

39 *Ab adjunctis.* Adjunc-

ta dicuntur ea, quæ cum re-

buis, vel personis quoquomo-

do sunt conjuncta, sive inse-

parabiliter, ut sunt proprie-

tates, & attributa: sive separa-

biliter, ut locus, tempus, vesti-

tus, comitatus, apparatus, col-

loquia, velocitas in incessu, ru-

bor vultus, pallor, & alia, quæ

rem magis exprimunt, & ac-

tiones aut meliores, aut dete-

rioriores, efficiunt. Hoc loco usus

est S. Basiliius Serm. de jejunio

dicens: „ Jejunantis color gra-

„ vitatis plenus est, non in im-

„ pudentem ruborem ei floren-

„ cens, sed pallore modesto or-

„ natus, placidus, & lenis

„ oculus, sedatus incessus, vul-

„ tus animi secum loquentis

„ index, nulla intemperantis

„ risus insolentia, moderatio

„ linguæ, & cordis puritas, &c.

40 *Ab antecedentibus,* ar-

gui potest deducendo conse-

quentias, quæ ex illis necessa-

rio sequuntur. Exemplum;

„ dicit Apost. 1. ad Corin. cap.

„ 13. Quod Charitas patiens

„ est, benigna est, Charitas

„ non amulatur, non agit per-

„ peram, non inflatur, &c.

„ igitur qui est charitate præ-

„ ditus, patiens est, benignus

„ &c. *A consequentibus.* Non

infructuosum erit à consequen-

tibus etiam probare anteceden-

tia, hunc enim locum adhi-

buit ipse Christus in Evang.

Matth. cap. 5. ubi à consequen-

tibus probat: „ Beatos esse

„pauperes Spiritu, quia ip-
 „forum est Regnum Cælo-
 „rum. Item Beatos mites, quo-
 „niam ipsi possidebunt ter-
 „ram, &c. *A repugnantibus.*
 Repugnantia differunt à con-
 trarijs, & dissimilibus, eo,
 quia ista aliquem ordinem ser-
 vant inter se; illa verò neque
 aliqua certa lege, neque ordi-
 ne inter se opponuntur. Sic
 repugnare dicuntur fatum cum
 hominis libertate; invidia cum
 charitate; crudelitas cum de-
 litijs, &c. Hoc loco usus est
 D. Ambros. in Serm. Decollat.
 S. Joann. Bapt. ubi ait: „Pos-
 „tremo (quod etiam omnes
 „Barbari horrere consueve-
 „runt) inter epulas, atque
 „convivia consummandæ cru-
 „delitatis profertur edictum,
 „&c. Et infra: Quid crudeli-
 „tati cum delitijs? Quid cum
 „funeribus voluptati? &c.

41 *A causis.* Quoniam
 quatuor sunt genera causa-
 rum; *Materialis* scilicet, ex
 qua res est: *Formalis*, per
 quam res est: *Efficiens*, à qua
 res efficitur; & *Finalis*, cu-
 jus gratia omnia fiunt. Hinc
 à singulis poterit Ecclesiasticus
 Orator suum elicere argumen-
 tum, ut infra. *A causa mate-
 rialii.* Quia è limo terræ forma-
 ti sumus, S. Basilii in Opus-
 culo: *Attende tibi: hunc lo-*
cum ita expressit dicens: Exul-

tas ob divitias, & ob majo-
rum tuorum nobilitatem te
jactas, & propter Patriam,
& pulchritudinem corporis?
Attende tibi ipsi, quod morta-
lis es, quod terra es, & in
terram reverteris. A causa for-
mali: Ita arguit D. Bernar-
dus: O anima insignita Dei
immagine, decorata similitudine;
redempta Christi sanguine, des-
ponsata fide, dotata spiritu,
deputata cum Angelis, capax
beatitudinis, quid tibi cum
carni?

42 *A causa efficiente.* Ad-
 hiber exemplum Regius Psal-
 mista Psal. 93. dicens: *Qui*
plantavit aurem non audiet?
aut qui finxit oculum non con-
siderat? Probens per hoc,
 Deum humana curare. *A causa*
finali: sic argumentari poterit
 Orator: *Homo ad consequendam*
eternam beatitudinem est for-
matus: stulti igitur, qui in tem-
poralibus delitijs, in divitijs, in
honoribus beatitudinem collo-
cant. Ab effectibus. Sicut qua-
 tuor sunt genera causarum; ita
 quatuor genera effectuum, qui
 ex illis causis oriuntur. Ab hoc
 loco ostendit Christus Joann.
 cap. 10. se esse bonum Pasto-
 rem, dicens: *Bonus Pastor ani-*
mam suam dat pro ovibus suis:
mercenarius autem videt lu-
pum venientem, & fugit;
quia mercenarius est, &c. A

comparatione ; ducitur argumentum , quando arguitur , vel à majori ad minus , vel à minori ad majus , vel à pari. *A majori ad minus* usus est D. Hieron. scribens ad Heliodorum , his verbis : *Filius hominis non habet , ubi caput suum reclinet : & tu amplas porticus , & ingentia tectorum spatia metiris.*

43 *A minori ad majus* arguit D. Basilius in oratione ad divites : „ Mare novit terminos „ suos , nox non transgreditur „ antiquam termini descriptionem „ nem : at vero Avarus non revertitur tempus , non statuit terminum , non concedit contentas successiones ; sed ignis violentiam imitatur , omnia corripit , omnia depascitur. A pari concinne Sanct. Aug. in quodam serm. his verbis : „ Et nos , & omnis populus unius Domini servi „ sumus , & si benè agimus , „ ad unam beatitudinem pariter pervenimus ; & quare „ pauper tecum non capiet cibum , qui tecum accepturus „ est Regnum ? quare pauper „ non accipiat , vel veterem tunicam , qui tecum recepturus est immortalitatis stolam ? „ quare pauper non meretur „ panem tuum , qui tecum ad „ convivium invitatus est Angelorum ?

DE SIMILITUDINIBUS.

44 *Similitudines* , quæ certè magna vim mentem illuminant , & voluntatem movent , erui possunt , vel ex ipsis humanis actionibus unam cum alia comparando quomodo Christus D. similitudine vigilantis Pastoris , & ovis errantis obligationem superiorum circa subditos ostendit. Vel ex naturali historia , nempe , ex proprietatibus , & natura herbarum , florum , plantarum , & animalium , quomodo Deus in Deuteronomio , c. 32. ostendit Hebræis curam , quam de ipsis habuit , similitudine Aquilæ , dicens : *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos , & super eos volitans expandit alas suas , & assumpsit eum , atque portavit in humeris suis.* Vel ex ipsis vulgaribus rebus : quomodo ipse Christus assimilavit Verbum Dei semini ; quem seminavit homo in agro suo. Cavendum ne similitudines indecenter , & viliter afferantur , alioquin risum , & non fructum in auditoribus excitabunt.

DE EXEMPLIS.

45 **U**ltimum, quanvis non infimum locum in Sacra concione obtinent Exempla: plurimum enim valent ad movendum auditorum animos. Sumenda autem sunt præsertim Exempla ex historijs Sacris Sacræ Scripturæ, vel ex vitis Sanctorum, & Sanctarum, vel ex mirabilibus a Deo patratis in peccatoribus, sive ad ostensionem misericordiæ suæ, sive iustæ vindictæ. Dixi: *præsertim ex historijs Sacris*: nam historiæ prophanæ, quæ ex vitis gentilium, vel mundanorum virorum defumuntur, quanvis aliquando pro qualitate materiæ de qua agitur, probæ sint; non tamen ita frequenter, sed parce eis uti debet Sacer Orator. Historia vero naturalis, quæ ex ipsa natura sumitur, & proprietatibus rerum visibilibus a Deo creatarum non infervit ad exempla, sed valde utilis est ad Verbum Dei comprobandum per similitudines, comparationes, & per argumentationem a minori ad majus.

46 Advertenda autem sunt quinque. Prim. quod quamvis utilis sit aliquando etiam Sanctorum peccata, & errores ad humanam ostendendam infir-

mitatem, & excitandam spem in magnis peccatoribus, in memoria revocare: haud tamen ita frequenter illa commemorare debemus, ne auditores inde licentiæ occasionem sumant, & erudiantur, ad excusandas excusationes in peccatis. Secund. ne insipidis descriptionibus circumstantiarum loci, temporis, vel prærogatarum personæ, vel alterius rei, quæ affertor in exemplo, detineatur Oratio, ut describendo pulchritudinem, indumenta, & similia, cum naturaliter ipsa historia producta fructum afferre possit. 3. ne colloquium inter personas historiæ inducatur, nisi ipsa historia verba præbeat, vel probabilissime inferantur. 4. ne ita breve Exemplum sit, ut cor penetrare non valeat: nec ita longum, ut tædio auditores afficiat. 5. quod a fabulis Poetarum Sacer Orator ablineat, vel adeo parce illis utatur, & breviter, ut ferè nihil sit, quando scilicet aptissimè cadant, & in talibus circumstantijs, ut pro antidoto essent, non tamen professionem redderent: non enim benè Arca testamenti, & Idolium Dagon conveniunt.

INQUIRE.

QUO MODO DEBEAT

concio efformari?

47

OMnia Orationum genera, quæ à Rhetoricis efformari possunt, ad tria principaliter reducuntur, & sunt: *Demonstrativum*, videlicet, *Judiciale*, & *Deliberativum*. Genus *demonstrativum* est illud in quo laudatur, vel vituperatur. *Judiciale* in quo acensatur, vel defenditur. *Deliberativum* in quo persuadetur. Genus *demonstrativum* habet pro objecto præteritum, & honoratum. *Judiciale* præsens, & justum. *Deliberativum* verò futurum, & utile. His autem tribus generibus addi potest quartum, quod vocatur *Doctrinale*, & consistit tantum in edocendo veritatem, & in declarando textus, leges, & præcepta. Unde qualibet concio in uno ex his generibus potest ab Ecclesiastico Oratore efformari.

48

Genus *demonstrativum*; solum consistit in narratione. Unde concio in genere demonstrativo tunc fit, quando enarrantur mysteria fidei, vel vitæ Sanctorum, aut Tyrannorum, atque hominum impio-

rum facinora. In quo genere observanda sunt ea, quæ à Legistis observantur, contenta in illo versu.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Verbi gratia, si sermo sit de aliquo Sancto, Primo memorare debet, *Quis* fuerit, scilicet ejus nomen, parentes, & patriam. 2. *Quid* egerit in toto vitæ suæ cursu, nimirum; exercitia virtutum, heroicas actiones, prodigia, & miracula. 3. *Ubi* ea omnia patraverit. 4. *Quibus auxilijs*, videlicet, miracula, in virtute Nominis Jesu, vel signo crucis, vel invocatione B. Mariæ Virginis, aut alterius Sancti. Exercitia verò virtutum auxilio Dei, medio S. Orationis, &c. 5. *Cur*, seu ad quem finem ea omnia egerit, scilicet, ad majorem Dei gloriam, salutem animæ suæ, & aliorum utilitatem. *Sext. quomodo*: hoc est agendo de miraculis, an illa patraverit impositione manuum, vel vestium contactu, aut Olei Unctione, &c. Si verò de virtutibus, quomodo eas exercuerit, referendo modos ab eo adhibitos in oratione agenda, in observando castitatem, paupertatem, obedien-

dientiam, abſtinentiam, patientiam, humilitatem, charitatem, &c. 7. tandem *Quando*; quo tempore illa patravērit. Similiter obſervandum, ſi ſermo fiat de aliquo myſterio. Poſteſt etiam hoc genus Demonstrativum ad virtutes, & vitia adhiberi, quando, ſcilicet, concio tantummodo ſiſtit in laude virtutum, vel in vituperio vitiorum, quod fit per eorum definitiones, vel recensendo bona, aut mala, quæ cauſant.

49 *Genus judiciale*, propriè dictum, ad Eccleſiaſticum oratorem pertinere non poſteſt: quia in ſacris concionibus nullus adeſt reus, nullus deſenſor, nullus Jdex: dicitur autem metaphoriçè in genere judiciali verſari, quando ita acriter vitia, & perverſas conſuetudines reprehendit, ut accuſare videatur conſtituendo tanquam reum ipſum vitium, & ſtructuram ex judiciali genere deſumptam adhibendo.

50 *Genus deliberativum* exercet orator, quando ſcriptoris, rationibus, exortationibus, vel minis ſuadet odium, & fugam alicujus vitij, aut amorem, ac deſiderium virtutis. *Genus Doctrinale* adhibet, quando Concionatoris, ſinis, & ſcopus principalis alius non eſt, quam edocere veritatem, ſeu

edocendo explanare aliquod mandatum Dei, vel Eccleſiæ, aut exponere, ſive litteraliter, ſive myſticè totum Evangelium, vel aliquam ejus partem, aut Sac. Scripturam, & ſimilia.

INQUIRE.

QUOT SINT PARTES
orationis Eccleſiaſtica?

51 **S**eptem enumerare ſolent Rhetores orationis partes, & ſunt: „ Proœmium, Narratio, Probatio, „ Confirmatio, Confutatio, „ Amplificatio, & Epilogus. Hæc tamen partium diſtinctio non ita Eccleſiaſticum oratorem adſtringit, ut illæ omnes neceſſariæ arbitrentur: *Narratio* namque non eſt ſemper neceſſaria, niſi in genere demonstrativo. *Confirmatio*, & *confutatio* probationi ſubjecta eſt, & in ea continetur; is etiam, qui amplificat, quodammodo probare videtur. Et tandem *Proœmium*, ſeu Exordium, & *Epilogus*, ſeu peroratio admonitionis, & intelligentiæ cauſa adhibentur; quod haud ſemper neceſſariò eſt agendum, præſertim in re facili, & nota: Unde omnes orationis Eccleſiaſticae partes ad duas neceſſarias, reduci poſſunt, quæ ſunt

Pro-

Propositio, seu propositum, & *probatio*; quoniam verò regulariter exorditur Sacer Orationis, aliqua etiam de exordio tangam.

52 *Exordium*, seu proemium est institutum, ut auditores *dociles*, *attenti*, ac *benevoli* reddantur. *Dociles* auditores reddet orator, si recto ordine se dicturum, & argutas quaestiones omissurum interdum pollicebitur. *Attentos*, si dixerit, se de salute animarum sermonem habiturum, & quod ipse Deus docuerit; aut Sancti PP. scripserunt enucleaturum. *Benevolos* tandem, si neque inanis gloriae cupiditate, nec avaritia, sed zelo Dei, & animarum salutis dicendi munus assumpsisse protestabitur. Debent tamen *Exordia modesta* esse, seu *verecunda*, *gravia*, & *brevia*. *Modesta* quidem, seu *verecunda*, quatenus, scilicet, numquam Praedicator, aut raro, si necessitas cogat, se ipsum laudet, vel de se ipso loquatur, sed humilitatem ex orationis principio praeferat. *Grave* item esse debet *Exordium*, aliqua videlicet praelata sententia illustratum proprijs verbis, & minime otiosis, quod dicendum est exprimens: Et *Breve*, ut ab omni vanitatis suspitione alienus esse iudicetur.

53 *Quantum ad loca Exordiorum*; exordia duci possunt vel à re ipsa, de qua agitur, seu ex ipsis orationis visceribus; vel ab auditoribus; vel à loco; vel à persona ipsius oratoris; vel à similitudine; vel ab exemplo; vel à sententia Sacrae Scripturae. Majorem etiam vim habent, si acumine, aut novitate auditorum mulceant aures. Nonnumquam etiam ex abrupto ordiendum. Ad hoc Ecclesiasticos oratores moneo, ut copiam sibi Exordiorum, & Epilogorum à Sanctis Patribus colligant, ut facilius, atque utilius ex tempore dicant.

PROPOSITIO.

54 **P**OST Exordium utatur Ecclesiasticus orator propositione illius rei, quam demonstrare intendit: ad quam propositionem tria necessario exiguntur. 1. quod sit *una*, ita ut omnia, quae in concione dicentur, sive probando, sive amplificando, sive confutando, &c. ad unam conclusionem principalem reducantur: alioquin, si propositio non erit una, neque conclusio una erit, sed multiplex: v. g. de jejunio fieri possunt quam plures propositiones, ut: „ Quod jejunium sit meri-

torium: quod sit satisfactorium: quod sit antiquum, &c. quæ sunt plures propositiones. Dicitur autem propositio una, quando unum habet subiectum, & unam passionem. 2. quod sit *Catholica*, videlicet, consona fidei, & Sanctæ Matris Ecclesiæ locationi. 3. quod sit *Popularis*, quæ, scilicet, populorum infirmari, aut moribus sit accommodata.

55 Ad orationem disponendam inservit propositionis divisio: sed cavendum est ne ita instrumento dividendi delectetur orator, ut confusionem potius pariat, quàm memoriæ consulat. In tria igitur, vel ad summum quatuor capita, seu puncta est propositio dividenda. Exemplum sit propositio: *Jejunium est utile animæ*. Hac propositio potest dividi in illa quatuor ab ipsa Ecclesia enumerata, nempe, *jejunium vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur, & confert præmia*. Ex quo patet, quod partes, in quas propositio dividitur, habere debeant inter se aliquem nexum, ita ut omnes ad illam unam propositionem reducantur.

DE ARTE INVENIENDI propositionem.

56 **A**RS inveniendi propositionem est Sacram Scripturam diligenter perlegere, & ponderare, germanumque illius sensum, & non extortum inquirere, ac juxta illum firmas, & æternæ veritatis maximas efformare, quibus utetur pro temporis opportunitate. Jubat Sacros expositores, Sacrorumque Concionatorum argumenta, ac materialium indices pervolvere, & imitari. Sed illud permaximè proderit ad firmiores, profundioresque propositiones invenendas, ad orationem mentalem confugere, atque in ea exerceri. In hac enim ipse Spiritus Sanctus mentem interius illuminat, & profunda cœlestium mysteriorum arcana revelat. In hac quippè Schola Sancti Patres, scientia haud humanitus acquisita, sed potius divinitus infusa tot solidas veritates, & inconculsas doctrinas didicere, torque volumina conscribere.

57 Epilogus, seu peroratio est terminus orationis. Terminatur sæpè sermo sine commotione, præsertim, quando sententia aliqua explananda è

Eecce Sa-

Sacris litteris sumitur, ut fecit S. Aug. in Sermonibus ad populum, dicens: *Hæc retinete, huic fide animas vestras subjagate, à Christo Domino præmia consecuturi Cælestis Regni.* Utile tamen est sæpè cum aliqua commotione animi orationem concludere: commotionis autem Christianæ, quatuor sunt species, scilicet, timor, spes, dolor, seu pœnitentia, & Lætitia. Hinc, ut auditorum animos excitet, poterit hos locos Ecclesiasticus Orator sibi præscribere, videlicet, ut ab illecebris diaboli, à mundi amore, à domestica voluptatum tyrannide illos abducatur, aut ipse pro auditoribus pœnitentibus loquatur, aut faciat eos interdum orantes, atque deprecantes; aut deploret, deprecetur etiam cum lacrymis; non longa tamen oratione, cum nihil citius arefcat, quam lacryma.

INQUIRE,

QUO ORDINE DISPONENDA SIT CONCIO?

58 **I**N principio Sermonis, seu in Exordio Ecclesiasticus Orator, de quo sibi dicendum sit, proponet. Deinde, quod propositum fuit explanabit: definitio-

ne uretur, divisione, rerum distinctione: brevem nonnumquam rationem subjiciet: exemplo, & similitudine rem declarabit: breviter interdum digreditur, ita tamen, quod unde deflexit oratio, eo iterum redire significet: concludat interdum singulis argumentis, nonnumquam pluribus explicatis. Quæ explicaverit, cum ijs, quæ sequuntur, conjunget, ad ea insensibiliter transiens, & tandem pro ultima conclusione ferventiora, & magis penetrantia adhibeat verba, interdum apposita, breviter recapitulando discursum, ut melius in audientium memoria permaneat. Talem etiam adhibeat methodum, ut à principio usque ad medium concionis auditores instruat, ac deinceps usque ad finem moveat, & pios affectus ultimo loco excitet.

DE PERSPICUITATE
Orationis Ecclesiastica.

59 **P**erspiciuitas orationis in hoc consistit, quod Ecclesiasticus Orator utatur in dicendo verbis, & nominibus magis proprijs, ac communibus, quæ videlicet, communi loquendi usu recepta sunt, non autem obscuris

vocabulis, vel translatis, quæ non versantur in usu; quomodo enim persuadere poterit, si non intelligatur? Excipe tamen ea, quæ proprijs vocabulis explicata, sine verecundia, vel horrore audiri nequeunt; ut sunt quædam corporis partes, & etiam aliqua peccata nefanda, quorum nomina propria omnino sunt suppressenda, & circumlocatione explicanda.

INQUIRE.

QUOMODO PRÆDICARE
debeat.

60 **A**D hoc ut prædicatio Verbi Dei finem suum sortiatur, sex præsertim requiruntur: idest: *Divini auxilij imploratio; Decor Prædicatoris; iudicium in dicendo; emendata locutio; Pronuntiatio, & Actio.*

DE IMPLORATIONE
divini auxilij.

61 **P**incipium elocutionis, & totius Ecclesiasticæ eloquentiæ à divini auxilij imploratione sumendum est. Quis namque audeat de Deo sine Deo fari, aut de divinis sine ope divina tractare? Idcirco, nisi meditatione præcedente, & precibus ad Deum fu-

sis, nemo debet ad verbum Dei enuntiandum assurgere, ne aliquando divino destitutus auxilio, præclarissimum hoc munus dedecoret. Hortarer etiam, ut nisi prius cœlesti pane refectus, Angelicum hoc ministerium non subiret.

DE DECORE SER-
vando.

62 **N**onnullæ præscribuntur leges, ut *Decor*, tum prædicatoris, tum prædicationis serveatur. 1. Requiritur, quod vita Oratoris ab oratione non discrepet, nè de ipso dictum Salvatoris Matth. c. 23. verificetur: *Hi sunt, qui dicunt, & non faciunt.* Neque enim faciliter persuadebit Orator, si illud, quod verbis docet, moribus contradicit. 2. Ne unquam falsum dicat, vel mendacia proferat, nec etiam si speret inde animas omnes peccatorum ad poenitentiam se posse convertere: Deus enim nostris mendacijs non eget. 3. Ne auditoribus aduleatur, eos varijs epithetis, & titulis frequenter laudando, quamquam aliquando, si suo loco, & tempore adhibeantur, aliquid valeant; sed parcè illis utendum est: aptius enim esset appellare *Frates, & Sorores in Christo, animas à Deo benedictas: animas Christianas.*

nas: populum Dei: Filios charissimos: dilectissimos auditores; & similibus. 4. Ne se ipse jactet, aut suas res pulcherrimas non antea auditas se dicturum pollicendo: vel narrando se in alijs locis dixisse, & admiratione concitasse. 5. Tandem, nè supervacaneis, & inutilibus verbis tempus conterat.

DE JUDICIO IN DICENDO.

63 **J**udicium, seu prædicatoris providentia, in hoc consistit, quod prius diligenter inquirat mores, & præcipua vitia illius civitatis, oppidi, aut loci, ubi est concionaturus, ad hoc, ut pro diversitate morborum opportuna adhibere possit medicamina, non enim eadem ubique colliria sunt applicanda. Similiter concionem suam ad ingenium, & conditionem audientium acomodare studeat; sicut enim non decet pauperes, vel rusticos objurgare de opiparis epulis, & de vestium pompa; ita neque decet ad ignaros ea, quæ intellectu difficilia sunt prædicare. Attendere igitur debent Concionatores prius statum, & conditionem audientium, atque circumstantias alias loci, temporis, &c.

nè dicatur eis illud Jer. Thren. cap. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.*

DE EMENDATA LO- cutione.

64 **E**mendatam locutionem in concionando commendat N. Seraphicus P. S. Franciscus Fratribus suis, in 9. cap. Regula, his verbis: „Moneo quoque, & ex-
„hortor eosdem Fratres, ut in
„prædicatione, quam faciunt,
„sint examinata, & casta eo-
„rum eloquia ad utilitatem, &
„ædificationem populi Ad hoc igitur, ut emendate loquatur Ecclesiasticus Orator, hæc observare debet. Caveat 1. nè solecismis, ac barbarismis auditorum aures offendat. 2. Nè verbis jocosis, vel facetijs risum excitantibus, aut minus honestis Sermonibus, vel descriptionibus obscenitatem potius, quàm pietatem sapientibus, aut fabellis, vel somnijs utatur, ne fructum animarum amittat, & suspicionem præbeat de se ipso. 3. Nè *fati fortuna*, *infortunij* nomine, aliaque id generis ab Ecclesiæ usu jam pridem explosa, frequenter usurpet. Nevé deos, vel deas, nisi improbando, vel deridendo Gentilium fatuitatem

tem appellare audeat, quos illi tanquam deos veneraverunt. 4. Ne anicularum adhibeat proverbia.

65 5. Ne prædicet miracula falsa, vel incerta, aut prophetias per Sacram Scripturam non approbatas, & à fortiori à se ipso temere excogitatas: dicendo, Deum, vel Christum locutum fuisse; quod execranda hypocrisis est. De istis enim conqueritur Dominus, Ezech. cap. 13. dicens: „Veh Prophetis insipientibus, „qui sequuntur Spiritum suum, „& nihil vident. 6. Ne historias narret, vel explicationes Scripturæ adhibeat, quæ ex Apocryphis Scriptoribus sunt desumptæ. 7. Ne Prælati Ecclesiæ, vel Religiosi, aut Ecclesiasticis detrahat, vitia eorum nominatim propalando, sive verbis expressis, sive æquipollentibus. Dixi *nominatim* quia licitum est concionatori generalibus verbis, vitia etiam Prælatorum, & Ecclesiasticorum dulciter reprehendere. Et quod dixi de personis Ecclesiasticis, etiam de sæcularibus est intelligendum, cum hoc tamen discrimine, quod nunquam de perversis quorundam Prælatorum, vel Sacerdotum moribus agat, quin etiam de prælaturæ, vel Sacerdotij dignitate, & authoritate multa dicat.

66 8. Quod in vitijis reprehendendis à contumelijs, injurijs, & execrationibus se abstinere, non enim ad rixandum, sed admonendum Sacer Orator pulpitum ascendit. 9. Quod nunquam de prædestinatione loquatur, quin aliqua de libero hominis arbitrio attingat. 10. Quod nunquam matrimonium ita laudet, ut virginitatem ei non anteponat. 11. Ne contrariam, & communem sententiam de Immaculata B. Mariæ Virginis Conceptione aliquid dicere, vel disputare audeat. 12. Ne alicujus Sancti Patris sententiam temere refutet. 13. Ne singulares quasque opiniones (ut ceteris doctior videatur) in medium afferat, sed tantum illas, quæ non sunt ab Ecclesiæ usu, & consuetudine alienæ, & quæ cum probaris Ecclesiæ Doctores sunt consentanea proferat.

67 14. Ne civiles Magistratus, vel Dominantes, vel Rectores Civitatum, & locorum asperius objurget, sed si aliquando opus erit, pie admoneat. 15. Ne iratum se ostendat, eo, quia aliquando corona frequentium auditorum ipsi deficiat. 16. Tandem, quod in universum ab illis verbis abstinere, quæ decorem orationis, vel oratoris minuunt, aut tollunt, vel admi-

rationem, scandalum, diffamationem, jurgia, errores, & similia in audientibus causare possunt; sed sapienter, clarè, humiliter, modè, & cum prudentia loquatur, ut decet Sacrum Oratorem.

DE PRONUNCIATIONE.

68 **P**ronuntiatio, quæ est maxima artis oratoriæ pars in idiomate, & vocis moderatione consistit.

DE IDIOMATE.

69 **U**nusquisque (regulariter loquendo) in illo idiomate, ac in ea lingua, in qua natus est, prædicare debet, ut majorem, atque uberiores fructum ex sua prædicatione auditorum animæ percipiant, maxime in propria regione, ubi aliena lingua non ab omnibus universaliter percipitur: caveat tamen vocabula nimis rudia, & aspera, quibus, scilicet, genus infimæ plebis, & mulierculæ uti solent; sed nobiliora eligat, & præposita, quæ, videlicet, à viris doctis, & civilibus communiter adhibentur.

70 Dixi *regulariter loquendo*; quia si in aliena Regione prædicet, & præsertim ubi nativum idioma minime

percipitur, vel pro vili habetur, tunc studere debet in idiomate communiore, & magis accepto prædicare, quod est v. g. in Italia Idioma Etruscum cum pronuntiatione Romana.

DE MODERATIONE vocis.

71 **V**ocem debet ita Ecclesiasticus Orator moderari, ut, ab oratione non discordet, sed rebus, quas tractat vox sit accommodata. Aliud enim vocis genus, nempe acutam, & concitatum requiritur ad exprimendum zelum Dei: aliud, scilicet, humile, & demissum ad consolandum peccatores, timore propriæ conscientie perterritos. Ad exprimendum gaudium, vox esse debet lenis, & remissa. Ad dolorem animi manifestandum, vehemens quidam, & gravis sonus vocis requiritur. Itaque non debet Orator immoderatis vociferationibus uti, ubi remissa vox requiritur, & lenis: neque uti leni, & remissa voce, ubi aliqua facessit asperitas, ne frigida evadat Oratio. Similiter quandam vocis molliem, vel magnitudinem non affectet. Nimiam in dicendo tarditatem, & celeritatem effugiat. Et

tandem omnem cantinellam vitare studeat , sed solum familiarem , liberam , & naturalem dicendi formam adhibeat. Caveatque, ne uno sono semper vocis tota constet Oratio.

DE ACTIONE.

72 **A**CTIO Oratoris, quæ est individua pronuntiationis comes, & complementum, in motu, & gestu corporis sita est. Debet ergo Ecclesiasticus Orator eo modo, quo vocem, gestum rebus accommodare, de quibus tractat. Oculi sunt præcipui pronuntiationis comites, quorum intensione, & remissione conjectu, & hilaritate affectiones exprimuntur. In gestu itaque, & motu corporis hæc Concionator cavere debet: scilicet, ne eodem semper gestu, neque manu eodem modo composita, neque semper eadem vultus moderatione utatur. Ne pulpitum manibus percutiat, nisi quando rei magnitudo poscit. Ne per pulpitum cursitet, vel saltet. Ne in pulpito unquam corpore innitatur, vel medium corpus demittat; sed Rectus stet, aut sedeat. Ne quando maximè commovere studet, crîs speciem immutet, quod risum potius, quàm commotionem

excitat, nec labia lambat, vel mordeat. Ne caput in latus inclinet. Ne supercilia contrahat, deducat, vel remittat. Ne humeros attollat, nec rursus contrahat. Ne brachium tanquam gladiator immoderate projiciat, quavis moderate projectum sit telum Orationis, quo interdum feriuntur animæ. Ne sinistram jactet; nisi in maximo sermonis calore. Ne manum supra eos, vel oculos immediate ponat, nec demittat infra pectus. Ne manus ad femur apponat, nisi rarò, cum ad indignationem movere voluerit. Ne pede supplantat, nisi cum de rebus maximis agit. Ne digitorum gestum indecorum adhibeat, nec ipsorum argutijs utatur. Ne crebro expuat, vel tussiat, nisi necessitate coactus.

73 Alia indecora similia fugiat; studeatque, ut actio sit libera, ac naturalis, non affectata: Item nobilis, generosa, & spiritu plena, sancta, continens, & sine præcipitatione: quod totum facillimè consequetur, si in principio suæ exercitationis in hac arte concionandi peritos Magistros consulat, à quibus erudiat, & corrigatur.

*ANIMADVERSIONES
quædam pro Missionarijs, præ-
sertim ad terras Infidelium
mittendis*

74 **Q**uoniam ipsum Missionarij nomen aperte factis aduonet, eum, qui tam præcipuum Apostolicum opus aggredi copit, debere esse missum; dicente Apost. ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Ideo primo, advertat unusquisque, qui talentum Verbum Dei annuntiandi obcinuit, ne temerè ad hoc munus obeundum se ingerat, sed solum, si Deo interius inspirante, ab ipso sit vocatus tanquam Aaron; quod facile dignoscere poterit, si pro unico, & principali fine habeat, minimè temporale aliquod emolumentum, sed Dei gloriam, & animarum profectum. Et tunc obtenta prius Ordinarij facultate, suorumque Superiorum benedictione, opus tam Deo charum aggrediatur.

75 Supponendum est, quod ex antiqua praxi Ecclesiæ, & ex constitutione Gregorij XIII. & Pauli V. nemo potest ad regiones infidelium accedere Evangelizandi gratia, nisi de Romani Pontificis, vel ab

eo Delegatorum licentia. Si quis verò à Pontifice Romano instituitur Missionarius, nulla sibi determinata Provincia, potest per omnes mundi partes missionem exercere. Si autem ad determinatum locum, provinciam, seu nationem destinetur, ad eum tantum locum tenetur se conferre; quoniam nullus Delegatus potest excedere limites suæ delegationis ex Decreto Honorij III. & Glossæ *Et andem*, cap. de Causis, §. 1. de Offic. Deleg. & in specie de Missionarijs ex Constit. 56. Pij V. *accepimus*. Si verò Missionarius non est Præfectus Missionum; ad destinatam Provinciam perveniens, tenetur coram suo Præfecto se sistere, eique in sua missione parere, ex Constit. 74. Clementis VIII. *Honerosa*, in §. 5. Si verò sit Præfectus, tenetur ad Provinciam suæ Præfecturæ accedere, & ibi residere, ex Sac. Congreg. de Propag. Fide, die 19. Januarij 1644. Nec simplex Missionarius, nec Præfectus potest uti facultatibus concessis à Sancta Sede in locis extra Delegationem, sive in itinere, sive in termino, nisi expressè concedatur, excepto usu prædicationis fidei, ac baptis-
mi, si casus urgeat necessitatis, ex decreto ejusdem Congregat. die quinta Augusti 1630.

1630. Nunc resolvuntur sequentia dubia ex nostro Articul. 76.

76 Dubitabis 1. *Quales debeant esse Apostolici Missionarii in naturalibus?* Resp. quod regulariter debent habere tria hæc: 1. Aetatem proVectam, seu virilem. 2. Notitiam idiomatis Regionum, ubi facienda est prædicatio. 3. Scientiam sufficientem. Dixi *regulariter*; nam aliquando potest aliquis juvenis esse vere prudens, & prudentior senibus ex dono Dei. Probatum primâ pars exemplo Christi, in quo erant omnes Thesauri Sapientiæ, & Scientiæ Dei, Coloss. 2. v. 3. & tamen non cepit prædicare usque trigessimum ætatis annum. Confirm. ex decreto sapientis in Ecclesia confirmato, ut nullus eligatur in Episcopum, cujus est munus prædicare, usque ad annum ætatis trigessimum: Ita Concil. Arelat. III. c. 3. & Tolet. IV. c. 19. & Lateran. V. sess. 9. Can. *cum si quis triginta, &c.* Ergo, &c.

77 Secunda conditio probatur, etiam exemplo Christi, qui non permisit, ut Apostoli exirent ad extraneas mundi nationes, usquedum *apparuerunt illis dispersita linguæ*: & *cœperunt loqui varijs linguis*, Luc. 24. Confirmatur ex

Tom. III.

Concil. Viennen. & habetur in Clement. de *Magistris*, cap. 1. ubi linguarum Græcæ, Hebræicæ, Arabicæ, & Chaldaicæ Magistros in studijs famosis haberi præcepit ad hunc effectum. Idem confirmavit Paulus V. constit. 66. & extendit decretum ad studia Regularium.

78 Tertia conditio suadet etiam exemplo Christi, qui, quos missurus erat ad evangelizandum sic edocuit, ut præter quam quod *quæcumque audivit à Patre suo nota fecit eis*, Joann. 15. v. 15. conclusit: *Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Cum autem venerit Spiritus Paraclitus: docebit vos omnem veritatem*: g. magna scientia, & doctrina necessaria est in Apostolico Ministro. Confirm. ex Ezech. 3. cui mittendo ad prædicandum, ait Deus: *Comede volumen istud*. Lyra hic: *Comede*, idest, *priusquam vadat ad prædicandum, refici debet pabulo Sacre Scripturæ per lectionis, & orationis studium*: g. sufficientia doctrinæ est in Apostolico Missionario requisita.

79 Dubitabis 2. *Qualis, quantavè debeat esse hæc sufficientia doctrinæ in Apostolico Missionario requisita?* Resp. quod ante omnia debet scire credenda, & agenda, quæ ad

Fff

sa

salutem sunt necessaria. Probatur ex monito Salvatoris: *Docete omnes gentes, baptizantes eos: docentes servare omnia quaecumque mandavi vobis*: sed nullus docere potest, quæ ignorat: g. &c. Verum si regula discendorum ab Apostolico Missionario quærat? illa optima videtur, quæ ab Aug. præformata est in lib. de *Catechizandis rudibus*, cap. 3. ex qua satis apertè colligitur, quod Missionarius debet habere notitiam Sacræ Scripturæ utriusque Testamenti, summariam saltem, atque compendiosam. Præterea, debet quærere, & manipulare libros Authorum, qui scripserunt contra Gentiles, Mahometanos, Judæos, & Hæreticos: & habere debet aliquod compendium Canonum doctrinalium ab Ecclesia editorum circa credenda, & agenda, librosque tractantes de catechismo, administratione Sacramentorum, & Ecclesiæ præceptis; ut si Deus conversiones concedat, possit convertendos, & conversos instruere in necessarijs ad salutem.

80 Dubitab. 3. *Utr. ad sit necessitas Missionariorum?* Respond. affirmativè, & facile quidem probatur ex parte Gentilium, aliorumque Ethnicorum, hæreticorum, & Schis-

maticorum in pluribus Orbis terrarum partibus degentium sine Ministris Ecclesiæ: g. Missionarijs indigent, quos utique si haberent, forsân eorum multi converterentur, & reciperent Evangelium. Hic venit Exclamatio S. Francisci Xavierij pro necessitate Missionariorum: Etenim cum tot infidelium animas videret, paucosque Ministros, quasi mente percurrrens omnes Hispaniarum, & Galliarum Academias ad Doctores clamabat: *Hæu, quam ingens animarum numerus vestro vitio exclusus è Cœlo deturbatur ad Inferos!* Existimabat enim, tunc verificari Salvatoris sententiam, Luc. 10. v. 2. *Messis quidem multa, operarii autem pauci, &c.*

81 Præterea, Deus vult omnes homines salvos fieri: sed nullus salvari potest sine Evangelio, seu sine Baptismo, sive extra Ecclesiam, quæ idem sunt, quoniam sine his non datur salus, ex Joan. 3. Matth. & Marc. ult. & ex cap. *Firmiter de summa Trinitate, & fide Catholica*: Ergo illi infideles egent Prædicante, ex Rom. 10. v. 14. *Quomodo autem audient sine prædicante?* Ergo in eis est necessitas passiva Missionariorum: Ergo adest, & clamat eorum necessitas. Cæterum ex parte hæreticorum, &

ex parte Græcorum Schismaticorum instat etiam necessitas; quoniam ipsi sunt in statu damnationis: Ergo egent Ministris docentibus veritatem. Dices; quod pauci convertuntur. Respond. non desperandum; majora visa sunt, & potens est Deus. Præterea, prædicante Paulo, Act. 16. v. 14. ex copiosa audientium multitudine sola Lydia conversa est. Et quis es tu? Etenim ex 1. Cor. 3. v. 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.*

82 Dub. 4. *Quales eligendi sint Apostolici Missionarii?* Respond. quod licet olim Religiosis, seu Monachis fuerint prohibita Missiones; nam quanvis Monachus fuerit ab Apostolis institutus, ex Conc. Meldensi can. 9. non tamen ad finem pro tunc Evangelizandi, sed orandi, ut notat Lauræa, estque Hieronymi ad Riparium *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.* Postea verò ex Decreto Gregorij I. & habetur in Canon. 124. 16. quæst. 1. statutum est, ut Monachi Sacerdotes prædicarent: & ex quo Regularibus sunt credita Missiones, magna fidei facta est propagatio, ita ut Sixtus IV. in Extravag. de de Tregua, & pace Cap. Vices dixerit: *Fratrum Prædi-*

catorum, ac Minorum doctrina, & sanctitate, illuminata, & exaltata est Ecclesia Dei. Jam ergo experientia constat, nedum capacitas, verum, & utilitas maxima omnium religionum in propagatione Catholicae fidei, pro qua gloriosissime passi sunt, & patiuntur, & patientur: felices illi! De reliquis Ecclesiasticis, certum est, quod omnes sunt ad Missiones apti, & mitti possunt ab Episcopis, intra terminos suarum Diocesium; à Pontifice verò per totum mundum. Episcopus in aliena Diocesi nullum actum jurisdictionis exercere potest, ex Canone *Nullus alterius, & Can. Nullus primas.* Ratio est, quia ut Tractatu antecedit. diximus, Episcopus vocatus est in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, & soluari ei taxatum territorium est commissum.

83 Dubitabis 5. *Quenam sint moralia requisita in Apostolico Missionario?* Respond. quod septem apprimè in illo postulantur. Primum est Prudentia. 2. Fortitudo. 3. Justitia. 4. Temperantia. 5. Humilitas. 6. Mansuetudo. 7. Patientia.

84 Dubit. 6. *Qualis debeat esse modus vivendi, & conversandi Apostolici Mission-*

narij? Respond. primum documentum esse Matth. 10. ubi Apostolis dicitur: *In quamcumque Civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis.* Quod sic exponit Glossa Ordin. *Interrogate idest, testimonio vicinorum eligendus est hospes, ne ejus infamia prædicatio lædatur.* Secundum documentum est, in electa domo, dum honesta sit, permanere donec exeat Missionarius de Civitate illa, ex Divino Magistro docente: *Nolite transire de domo in domum.* Tertium est, salutatio cum pace, ex Matth. 10. & Luc. 10. *Intran-tes in eam domum, salutate eam dicentes, pax huic domui.* Quartum documentum est, quod Missionarius sit contentus cibo, & potu ei appositis Luc. 10. *Manducate quæ apponuntur vobis;* & se caveat ab Apostoli sentia Philipp. 3. *Multum ambulat, &c. flens dico, &c. quorum Deus venter est.* Et de S. Petro scriptum est, adeo parcum fuisse, ut Romæ paucis lupinis famem repellere consueverit.

85. Quintum documentum est de discedendo, cum non recipitur Christi Minister, nec Evangelica prædicatio, ex Luc. 10. *Quicumque non receperit vos;*

exeuntes foras, excutite pulverem de pedibus vestris, nihil recipientes ab eis, ut exponit S. Hieronymus: Et fugienda est contentio manendi: legatur exemplum Luc. 9. v. 37. Sextum est, quod Missionarius sit diligens in ministerio suo, ita ut per familiaritatem cum aliquo non retardetur. Sic exponit Ambrosius illud Christi, Luc. 10. *Neminem per viam salutaveritis.* Hinc discat Apostolicus Missionarius impertinentia vitare negotia. Septimum, est admonitio ex Matth. 10. Quod mittuntur Missionarij *sicut oves ad lupos,* ut mansuetudine vincant. Octavum est, quod Missionarij *sint simplices sicut columbæ,* ut neminem decipiant, & *prudentes sicut serpentes,* ut à nemine decipiantur. Nonum est, ut sibi caveant ab insidijs. Paulus quidem aliquando fugit. Act. 23. v. 17. & Salvator noster, Luc. 4. v. 26. Decimum documentum, habere magnam confidentiam in Deo, dum quis de rebus fidei debet respondere, Matth. 10. *Nolite cogitare, &c.* idem consulitur Luc. 21. v. 14. Quod si autem compellatur à Præs. de Tyranno disputare de Lege cum aliquo Sophista, simpliciter fateatur fidem, quia tunc presto aderit Spiritus Sanctus.

Undecimum est, quod si Missionarius persequatur in una Civitate, fugiat in aliam, ex Matth. 10. vide sup. Tract. 1. disp. 1. q. 4. num. 3. Duodecimum est, ut maximè caveant Missionarii ab hominibus, qui veniunt ad eos in vestitu ovium; quoniam documentum hoc sæpe sapius legimus à Divino Magistro, qui omnia noverat; & certè non sine causa, jam semel dicta reperebat. Videantur alia pro Missionarijs utilissima documenta in Epist. S. Pauli Apost. ad Rom. ibi: *Obsecro vos fratres, &c.*

86 Dubitab. 7. *An sit licitum Missionarijs portare peram, vel saculum, scilicet, ciborum repositorium?* Respond. affirmativè, cum Eminentiss. Lauræa disp. 18. art. 8. n. 174. quod probat, quoniam id non fuit prohibitum Apostolis Evangelizaturis post Christi Ascensionem, sed antea propter detestationem Philosophorum, qui vulgo appellabantur *Bactroperitæ*; eo quod gloriabantur, ut contemptores sæculi, & omnia pro nihilo ducentes, cellarium secum portare, ut notat S. Hieronym. exponens illud, *Neque saculum, neque peram.*

87 Dubitab. 8. *An sit prohibitum Apostolicis Missio-*

narijs habere duas tunicas? Respond. quod non. Vide expositionem illius loci 2. ad Timot. 4. v. 12. *Penulam, quam reliquit Troade apud Carpum, veniens affert tecum.* Et expositionem S. Hieronymi super illud, *Neque duas tunicas, &c.*

88 Dubitab. 9. *An sit prohibitum Apostolicis Missionarijs virgam materialem, sive vaculum ferre?* Respond. negativè. Nam juxta expositionem S. Ambrosij in Luc. 10. *Non virgas, &c.* solum ultionis studia voluit deponere: & in sententia S. Hieronymi in Matth. 10. *Neque habere virgam, &c.* solum voluit ut nulli præsidio carnis inniterentur; præterquam quod Marc. 6. præcepit Apostolis, ut non portarent aliquid in via, nisi *virgam tantum*: reducendus igitur sensus est ad mentem S. Hieronymi.

89 Dubitab. 10. *Quenam sint Apostolicis Missionarijs specialiter prohibita circa mores?* Respond. quod principaliora reducuntur ad quinque. 1. *Vanagloria*, qua cognita in Missionario despicabilis fit, & nihil proficit, quoniam cognoscitur ut filius hujus sæculi. 2. *Afectio ad bona temporalia*; nam cognita avaritia, &

negotiatione in Missionario, roborantur maledicentes, & opus Christi convertitur in ignominiam, & despectum prædicantis; occasioneque unius malè loquuntur indifferenter de Missionarijs; quapropter S. Philippus Nereus dicere solebat: *Qui vult fructum facere in anima, contineat manuum suam à bursa*: Ergo cavendum à desiderio, & nimia sollicitudine temporalium. 3. Uti medijs mundanis, aut ridiculis in suo munere exercendo; quoniam nec Christus Dominus; nec Apostoli usi sunt humanis artificijs, & artibus curiosis; sed divino tantum auxilio freti, in nomine Domini Evangelizabant Apostoli. Videatur S. Ambros. in Luc. 10. v. 4. ibi: *Qualis debeat esse &c.* Verùm si obsequium aliquod civile, vel ars aliqua liberalis, aut donum aliquod speciale Dei juvare queat Missionis prosperitatem, hoc non est prohibitum, immò consulitur. 4. Uti vana eloquentia Philosophorum in suis sermonibus: nam ex Apost. 1. Cor. 1. v. 17. *Placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.* Et cap. 2. *Non in doctis humane sapientie verbis, &c.* A contrario cogitant auditores omnem sermonem esse compositionem, & artificium dul-

ce prædicatoris; & ex quo prædicatio recipitur, ut opus hominis, locum amittit opus Dei. 5. Procurare per vim, quod fides suscipiatur. Hoc enim veritum est Apostolico Missionario à Sac. Congreg. *Arma enim militie nostræ non carnalia sunt.* Et ex Aug. *Cetera potest homo nolens, credere verò non, nisi volens.* Præterea odiosi fiunt Missionarij, & nihil sic proficiunt.

90 Dubitab. 11., Qualibus medijs possit, ac debeat Missionarius suadere infidelibus veritatem Catholicæ fidei, dei? Respond. debere recurrere ad illa media, quæ reddunt Catholicam fidem evidenter credibilem, de quibus egimus Tract. 2. disp. 1. q. 3. n. 1. Pro hæreticis autem, & Schismaticis etiam sunt valida media, Conciliorum Generalium Decreta, Traditiones Patrum, & communis Ecclesiæ sensus in ijs, quæ ipsi hæretici negant, tanquam Scripturæ non consona.

91 Dub. 12. *Utr. sit grave damnum discordia inter ipsos Missionarios?* Respond. esse damnum gravissimum, & innumera gignens damna in Ecclesia Dei, multaque hæreses perniciosæ, ex hoc acceperunt initium, ut late probat Emin. Lauræ tract. de Fide, tom. 2. disp.

disp. 18. art. 10. à num. 241. Quapropter inter Apostolicos Ministros summopere procuranda est pax, concordia, & charitas, & vitandæ sunt omninò discordiæ, contentiones, & rixæ, in omni prorsus materia. Nam signum Discipulorum Christi Charitas est, & mutua dilectio, juxta illam ipsius Magistri sententiam: *In hoc cognoscet mundus, quod discipuli mei estis, si vos invicem diligatis.* Nec sufficit, si dicant, quod non dissentiunt circa dogmata fidei, nec circa substantialia peragenda: Nam præter scandalum fidelium, & infidelium; ex discordia, & contentione circa accidentalia deveniri potest ad substantialia. Præterea, cum Episcopis, eorumque Vicariis generalibus multum interest pacem servare; quoniam ex ore veritatis dictum est: *Omne regnum in se divisum, desolabitur.*

92 Dubitab. 13. *Quales debeant esse Apostolici Missionarii præparationes ad exercitium Missionis?* Respond. ad octo reduci poss. 1. Assidua, ac fervens oratio, & jejunium. 2. Quod paratus sit ad resistendum cum Dei auxilio varijs tentationibus. 3. Quod firmiter proponat, non se fidere, aut innici suis viribus, scientiæ, eloquentiæ, ar-

guendi, & disputandi dexteritati: sed in Spiritus Dei virtute, ac potentia confidat. 4. Ante propositionem Verbi Dei, curare debet esse in statu gratiæ, premittendo, vel confessionem, vel contritionem, ut sibi etiam prossit. 5. Exemplum vitæ suæ, morum, & operationum Christianarum, quæ prædicare, & docere debet. 6. Beneficentia circa omnes, etiam peccatores, & Gentiles, ut voluntate devicta, facilius illuminetur eorum intellectus. 7. Distincta notitia status rerum Missionis, & territorij, ut in eo quod possit, non cacus accedat, sed amplius ad difficiliora se præparet. 8. Intet præparatoria, & continua Missionarii opera, maximæ considerationis est, se præparare ad tentationes, contradictiones, & persecutiones omnis generis: ideoque antè, & in ipso Missionis exercitio debet se munire Minister Christi Orationis Clypeo, ne in tentationem inducatur, sed à malo liberetur: Etenim: „ Quid prodest homini, si universum „ mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? „ Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

93 Dub. 14. *Qualis sit methodus servanda, dum fides proponitur Infidelibus?* Respond.

pond. non dari peculiarem regulam de primis proponendis; quoniam hoc pendet ab occasionum circumstantiis; ut potius incipiat Missionarius ab hoc, quam ab alio mysterio. Etenim non debet statim totam legem prolixo sermone infidelibus proponere, sed paulatim debet eos catechizare, incipiens á propositione Myfteriorum existentie unius Dei, & ex hoc ad Myfterium Trinitatis, & Incarnationis transire; postea poterit eos instruere de alijs articulis in Symbolo fidei contentis. Deinde alia quadam Sacre Scripturæ utriusque Testamenti mirabiliora sunt eis proponenda; præsertimque justificationis, & Sacramentorum doctrina est eos docenda, & pro temporis opportunitate, & pro capacitate Catechumenorum paulatim dicantur eis quæcumque credunt Catholici, tam explicitè, quàm implicitè, juxta formulam regularem professionis fidei, & Catechismum Romanum Pauli Quinti. Pro his insuper apprimè deserviet Apostolico Missionario liber S. Augustini de Catechizandis rudibus, cap. 7.

*PRAXIS, ET FORMA
reconciliandi hæreticos cum
Ecclesia Catho-
lica.*

94 **N**otandum est, quod si hæreticus, qui cupit, & vult se reconciliari cum Catholica Romana Ecclesia habet justam causam (& nunc temporis semper habetur) dubitandi, an fuerit inter hæreticos valde baptizatus, debet ante omnia Missionarius conferre illi Baptismum sub conditione, cum hac forma: *Si non est baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritu Sancti, Amen.* Diximus, quod nunc temporis semper est justa causa dubitandi de validitate baptismi ab hæreticis collati, de quo potest videri Pat. Torrecilla in Summ. tom. 1. tract. 1. disp. 3. cap. 3. n. 411. ubi citat Leandrum, Quintanaduenas, Delgadillo, immò ait, esse communem sententiam Conciliorum, & SS. PP. quia Lutherus, Calvinus, & ejus sequaces errarunt, & errant in substantia, & essentia Baptismi. Quod sonat in oppositum de Ecclesia, non est oppositum; quia loquitur, quando constat, aliquem esse baptizatum ab hæreticis, juxta men-

mentem, & formam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

95 Notandum est 2. quod si Missionarius, qui hæreticum reducit, non habet facultatem extraordinariam, quæ requiritur ab absolvendo ab hæresi, debet eum remittere ad Episcopum, vel alium, qui tale privilegium habeat, ut ab hæresi, & excommunicatione illi adjuncta absolvatur.

96 Notand. est 3. quod etiam debet illum instruere in punctis fidei, præsertim contentis in Symbolo Apostolorum, & in præcipuis articulis, in quibus antea dissidebat ab Ecclesia Romana.

97 Notand. est 4. quod ante Confessionem Sacramentalem, debet ab hæretico exigere hæresis abjuramentum, faciendo confessionem Catholicæ fidei, juxta formulam in Tridentino præscriptam, ut jam dabimus. Sed est advertendum, quod si qui reconciliatur, fuerit tantum occultè hæreticus, sufficit, ut occultè præstet dictam fidei professionem, aut æquivalentem, cum vera contritione de sua hæresi, & firmo proposito non relabendi. Ita P. Arfdekin, ex Thoma à Jesu *de Convers. gent.* lib. 8. p. 2. Si autem fuerit publicè hæreticus, requiritur abjuratio publica, v.g. præsentē

Tom. III.

aliquo populi cœtu in Sacro, aut Concione; nisi tamen gravis damni periculum a publica abjuracione excuset.

98 Notandum est 5. quod etiam debet illum instruere de modo examinandi conscientiam in ordine ad confessionem generalem suorum peccatorum; quod commodè fiet, proponendo illi præcepta Decalogi, ut explicantur in Catechismo. Ut verò exprimat commissæ contra præcepta Ecclesiæ, ut est omissio Missæ, Jejunij, &c. sufficit explicare spatium temporis, quo in hæresi versatus fuit; ex hoc enim illa satis intelliguntur.

99 Notand. est 6. quod post absolutionem ab excommunicatione, hæresi, & peccatis, est admonendus, (nisi prudentia aliud dicat) manere irregularem, & esse incapacem ad Sacros Ordines, & beneficia Ecclesiastica, nisi accedat dispensatio Pontificis, vel alterius, cui Pontifex dispensandi potestatem commisit.

FORMA PROFESSIONIS
fidei, quam habent facere ex
Trident. & ex Bulla Pij IV. de
profes. fide cap. 13.

I „ EGO N. N. firmè
„ fide credo, &
„ profiteor omnia, & singula
Gggg „ quæ

„ quæ continentur in symbo-
 „ lo fidei, quo Sancta Eccle-
 „ sia Romana utitur, videli-
 „ cet.

2 „ Credo in unum Deum,
 „ Patrem Omnipotentem, fac-
 „ torem Cœli, & terræ, visi-
 „ bilium omnium, & invisibi-
 „ lium, & in unum Dominum
 „ Jesum-Christum filium Dei
 „ Unigenitum, & ex Patre na-
 „ tum ante omnia sæcula,
 „ Deum de Deo, lumen de
 „ lumine, Deum verum de
 „ Deo vero, genitum, non
 „ factum, consubstantialem
 „ Patri, per quem omnia fac-
 „ ta sunt: qui propter nos ho-
 „ mines, & propter nostram
 „ salutem descendit de Cœlis,
 „ & incarnatus est de Spiritu-
 „ Sancto ex Maria Virgine, &
 „ homo factus est. Crucifixus
 „ etiam pro nobis, sub Pon-
 „ tio Pilato passus, & sepultus
 „ est, & resurrexit tertia die,
 „ secundum Scripturas, & as-
 „ cendit in Cœlum, sedet ad
 „ dexteram Patris, & iterum
 „ venturus est cum gloria ju-
 „ dicare vivos, & mortuos,
 „ cujus regni non erit finis,
 „ & in Spiritum Sanctum Do-
 „ minum, & vivificantem, qui
 „ ex Patre, filioque procedit,
 „ qui cum Patre, & Filio si-
 „ mul adoratur, & conglori-
 „ ficatur, qui locutus est per
 „ Prophetas. Et unam Sanc-

„ tam, Catholicam, & Apof-
 „ tolicam Ecclesiam. Confi-
 „ teor unum Baptisma in re-
 „ missionem peccatorum: Et
 „ expecto resurrectionem mor-
 „ tuorum, & vitam venturi
 „ sæculi. Amen.

3 „ Apostolicas, & Eccle-
 „ siasticas traditiones, reli-
 „ quasque ejusdem Ecclesiæ
 „ observationes, & constitu-
 „ tiones firmissimè admitto,
 „ & amplector. Item, Sacram
 „ Scripturam juxta eum sen-
 „ sum, quem tenuit, & tenet
 „ Sancta Mater Ecclesia, cu-
 „ jus est Judicare de vero sen-
 „ su, & interpretatione Sacra-
 „ rum Scripturarum, admit-
 „ to; nec eam unquam nisi jux-
 „ ta unanimum consensum Pa-
 „ trum accipiam, & interpre-
 „ tabor. Profiteor quoque, Sep-
 „ tem esse verè, & propriè Sa-
 „ cramenta novæ legis à Jesu-
 „ Christo Domino nostro ins-
 „ tituta, atque ad salutem hu-
 „ mani generis, licet non om-
 „ nia singulis necessaria, scilicet,
 „ Baptisma, Confirmationem,
 „ Eucharistiam, Pœ-
 „ nitentiam, Extremam Unc-
 „ tionem, Ordinem, & Matri-
 „ monium, illaque gratiam
 „ conferre; & ex his Baptis-
 „ mum, Confirmationem, &
 „ Ordinem, sine sacrilegio rei-
 „ tari non posse. Receptos
 „ quoque, & approbatos Ec-
 „ cle-

„ clesie Catholicae Ritus in su-
 „ praeceptorum omnium Sacra-
 „ mentorum solenni adminis-
 „ tratione recipio , & admitto.
 „ Omnia , & singula , quae de
 „ peccato originali , & de ius-
 „ tificatione in Sacrosancta
 „ Tridentina Synodo definita,
 „ & declarata fuerunt , am-
 „ plector , & recipio. Profi-
 „ teor pariter in Missa offerri
 „ Deo verum , proprium , &
 „ propitiatorium Sacrificium
 „ pro vivis , & defunctis : atque
 „ in Sanctissimo Eucharistiae
 „ Sacramento , esse verè , rea-
 „ liter , & substantialiter Cor-
 „ pus , & Sanguinem unà cum
 „ Anima , & Divinitate Domi-
 „ ni Nostri Jesu-Christi , fieri
 „ quae conversionem totius
 „ substantiae Panis in Corpus,
 „ & totius substantiae vini in
 „ sanguinem : quam conver-
 „ sionem Catholica Ecclesia
 „ transubstantiationem appel-
 „ lat. Fateor etiam sub altera
 „ tantum specie totum , atque
 „ integrum Christum , verum-
 „ quae Sacramentum sumi.

4 „ Constanter teneo Pur-
 „ gatorium esse , animasque ibi
 „ detentas , fidelium suffragijs
 „ juvari : similiter , & Sanctos
 „ unà cum Christo Regnantes ,
 „ venerandos , atque invocan-
 „ dos esse , eosque orationes
 „ Deo pro nobis offerre ; atque
 „ eorum reliquias esse veneran-

„ das. Firmissimè assero , Ima-
 „ gines Christi , ac Deiparae
 „ semper Virginis , necnon
 „ aliorum Sanctorum haben-
 „ das , & retinendas esse , at-
 „ que eis debitum honorem ,
 „ ac venerationem impertien-
 „ dam. Indulgentiarum etiam
 „ potestatem à Christo in Ec-
 „ clesia relictam fuisse , illa-
 „ rumque usum Christiano po-
 „ pulo maximè salutarem esse
 „ affirmo. Sanctam , Catholi-
 „ cam , & Apostolicam Ro-
 „ manam Ecclesiam , omnium
 „ Ecclesiarum Matrem , & Ma-
 „ gistram agnosco : Romano-
 „ que Pontifici Beati Petri
 „ Apostolorum Principis suc-
 „ cessori , ac Jesu-Christi Vi-
 „ cario , veram obedientiam
 „ spondeo , ac juro.

5 „ Cetera item omnia à
 „ Sacris Canonibus , & œcume-
 „ nicis Concilijs , ac precipuè
 „ à Sacrosancta Tridentina Sy-
 „ nodo tradita , definita , &
 „ declarata , indubitanter re-
 „ cipio , atque profiteor ; si-
 „ mulque contraria omnia , at-
 „ que haereses quascumque ab
 „ Ecclesia damnatas , & rejec-
 „ tas , & anathematizatas , ego
 „ pariter damno , rejicio , &
 „ anathematizo. Hanc veram
 „ Catholicam fidem , extra
 „ quam nemo salvus esse po-
 „ test , quam in praesenti spon-
 „ té profiteor , & veraciter te-

neo, eandem integram, & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum, constantissime (Deo adjuvante) retinere, & consiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. N. spondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Explicit Tertius Tomus Cursus Theologici, finisque datur Theologiæ Minorum Discalceatorum. Faxit Deus, ut quæ in ea scripta sunt, cedant in gloriam Sacro-sanctæ, & individuae Trinitatis, utilitatemque Sanctæ Romanæ Ec-

clesiæ, cujus pedibus universa, quæ in hoc triplici Tomo continentur, iterum, atque iterum, & semper, humilliter, & libentissime subijcimus, nihil aliud in animo habentes, quam loqui, scribere, vivere, & mori in fide Orthodoxa. Cedant etiam in honorem Immaculatæ Dei Genitricis, atque Seraphici Doctoris Divi Bonaventuræ, in cujus die 14. Julij, nos huic operi ultimam manuum imponimus, anno Domini, 1757. Cedant denique in laudem Seraphici Patris nost. S. Francisci, S. Josephi, S. Petri de Alcantara, S. Antonij Paduani, & omnium Sanctorum.

Amen.

FINIS.

I N D E X

TRACTATUUM, DISPUTATIONUM, Quaestionumque, quæ in hoc tertio Tomo Cursus Theologici continentur.

TRACTATUS PRIMUS.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

Quæst. I. Præambula. Quid sit virtus in genere, & quotuplex? pagina 2.

Quæst. II. Præamb. De infus-

sione virtutum Moralium. pag. 9.

Inquires. Quid sit medium in quo consistit virtus? pagina. 13. n. 11.

DISPUTAT. PRIMA.

DE FIDE.

Quæst. I. Quid sit Fides, & quodnam ejus obiectum, tam materiale, quam formale? pag. 13.

Quæst. II. An dentur, & quæ sint aliqua motiva, quæ reddant obiectum fidei evi-

dentur credibile? pag. 17.

Inquires. An potestas miraculorum adhuc permaneat inter fideles Catholicos Romanos? p. 21. n. 11.

Quæst. III. An sit, qualiter, & quibus necessaria fides ad

sa-

INDEX.

- salutem consequendam? pag. n. 24.
- Inquir. Quandonam aliquis tenetur actum fidei, saltem internum, elicere? pag. 33. n. 18.
- Quæst. IV. Quot, & quæ sint præcepta Fidei? pag. 36.
- Inquires 1. An sit licitum aliquando negare fidem? pagin. 37. n. 4.
- Inquir. 2. Numquid saltem licebit fugere ex iis locis, ubi ex odio fidei Christiani multoties vexantur? Ibidem num. 5.
- Inquir. 3. An sit licitum simulare falsam Religionem? p. 38. num. 6.
- Inquir. 4. An possit aliquis occultare suam fidem quibusdam signis ab infidelibus usitatis? ibid. num. 7.
- Inquir. 5. Licetne Catholico peregrinanti, aut degenti inter hæreticos vesci carnibus prohibitis, v. g. diebus veneris, & sabati? pagin. 39. num. 8.
- Inquir. 6. Utr. peccet, qui templa infidelium, & hæreticorum ingrederetur, eorumque Concionibus interesse, &c.? ibid. n. 9.
- Inquir. 7. Qua necessitate sit necessaria fidei confessio? p. 40. num. 10.
- Quæres 1. An liceat suscipere Sacramenta cum hæreticis? pag. 43. num. 16.
- Quær. 2. An matrimonia inter Catholicos, & hæreticos licita sint? ibid. n. 17.
- Quær. 3. An disputare liceat de rebus fidei? pagin. 44. n. 18.
- Quær. 4. An loqui, & conversari liceat cum hæreticis? ibid. n. 19.
- Quær. 5. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum Pœnitente Catholico accusante se conversatum esse cum Judæis? ibid. num. 20.
- Quær. 6. An possint Christiani cum Judæis contractus emptionis, & venditionis, aliàs licitos celebrare, & mercaturam licitè exercere? pag. 45. n. 22.
- Quæst. V. Quot, & quæ sint peccata contra fidem? pagin. 46.
- Quær. 1. Potestne Ecclesia cogere infideles non baptizatos ad fidem suscipiendam? pag. 49. n. 9.
- Quær. 2. Habetne Ecclesia jus prædicandi Evangelium in terris infidelium? ibid. numer. 10.
- Quær. 3. Potestne Ecclesia, vel Princeps Christianus infideles subjectos cogere ad audiendam Prædicationem Evangelij? ibidem num. 11.
- Quær. 4. In quo differat blasphemia hæreticalis ab hæ-

INDEX.

- refi? pag. 50. num. 13.
- Quar. 5. An blasphemia possit esse venialis ex sola levitate materiæ? pag. 51. numer. 14.
- Quar. 6. An blasphemus debeat intendere Deum injuriari, vel ipsius honori detrahere? ibid. n. 15.
- Dubitabis 1. Qualis fuerit prima hæresis, quæ post adventum Christi reperitur? pag. 52. n. 18.
- Dubit. 2. Qualis fuerit causa moralis, sive origo omnis hæresis? ibid. num. 19.
- Dub. 3. Circa quam materiam potest contingere hæresis? pag. 53. n. 20.
- Dubit. 4. Utr. præter hæresim formalem, sit etiam admitenda hæresis objectiva? p. 56. n. 25.
- Dubit. 5. Utr. hæretici interni simul, & externi terri queant ab Ecclesia, puniri, & coerceri? ibid. n. 26.
- Dubit. 6. Quibus pœnis sunt hæretici puniendi? pag. 57. num. 27.
- Dubit. 7. Ex quo tempore, & à quo statuta sit pœna mortis contra hæreticos, & quod genus mortis? ibid. n. 28.
- Dubit. 8. Quibus titulis, & qualitatibus propositiones oppositæ veritatibus fidei solent ab Ecclesia, & à Summis Pontificibus reprobari? pagin. 58. numer. 30.
- Dubit. 9. Quando aliqua persona est suspecta de hæresi? pag. 60. n. 36.
- Quæst. VI. In qua resolvuntur aliqua dubia circa Martyrium, pag. 61.
- Dubit. 1. Quid sit Martyrium? pag. 62. n. 2.
- Dubit. 2. Qui sunt Martyrij effectus? pag. 62. n. 3.
- Dubit. 3. Quæ acceptatio mortis requiritur in adultis ad Martyrium? pag. 63. n. 4.
- Dubit. 4. Quæ dispositio requiratur ad Martyrium? p. 64. num. 6.
- Dubit. 5. Quid esset de illo qui existens in peccato mortali, & dormiens in odium Christi occideretur? ibid. num. 7.
- Dubit. 6. Quinam hæretici Martyrium improbaverunt? pag. 65. n. 9.
- Dubit. 7. Si conservatio vitæ sit homini naturalis, quæ ratione potest inculpabiliter se voluntariè martyrio exponere? pag. 60. n. 10.
- Dubit. 8. Si quis pro suis peccatis, & Cælo securius acquitendo, se ipsum interimeret, esset ne Martyr? ibid. n. 11.
- Dubit. 9. Quæ ratione ergo Ecclesia celebrat Martyria quarundam Virginum & Confessorum, qui se ipsos in flumen,

INDEX.

- men, aut ignem projecerunt?
pag. 67. n. 14.
- Dubit. 10. Utr. liceat carnem
macerari jejunijs, flagellis,
vigilijs, & alijs pœnitentijs
modis, & instrumentis, qui-
bus citius mors infertur?
pag. 68. n. 16.
- Dubit. 11. Utr. hæreticus oc-
ciscus pro vero articulo fi-
dei, sit verus Martyr? pag.
69. num. 17.
- Dubit. 12. An si Catholico pec-
catori occidendo à Principe
infideli propter delicta, offe-
ratur liberatio, & vita, si
neget fidem; ipse autem nol-
let fidem negare, sed mor-
tem sustinere, sit verè Mar-
tyr? ibid. n. 18.
- Dubit. 13. An Martyrium ca-
dat sub præcepto? pag. 70.
n. 19.
- Dubit. 14. Quot sint gradus
martyrij? ibid. n. 20.
- Quæst. VII. An sit, & in qui-
bus obligatio de propagan-
da fide? pag. 70.
- Inquires. Quo anno Romam
pervenerint Petrus, & Pau-
lus? Pag. 71. n. 4.
- Dubit. 1. An, & à quibus pro-
hiberi debeant libri hæretico-
rum? pag. 75. n. 12.
- Dub. 2. Utr. hæreticorum libri
unam tantum hæresim conti-
nentes, sint prohibiti? ibid.
n. 13.
- Dubit. 3. An sit differentia in-
ter libros prohibitos? ibi-
dem num. 14.
- Dubit. 4. Quinam libri dicantur
tractare de Religione,
vel hæresim continere? pag.
76. num. 15.
- Dubit. 5. An, & qua pœna li-
getur, qui legit hæretico-
rum libros, hæresim conti-
nentes, vel de Religione trac-
tantes? pag. 76. n. 16.
- Dub. 6. An requiratur, quod
Author sit damnatus? ibid.
n. 17.
- Dub. 7. Utr. incurrat censu-
ram, qui non legit sed au-
dit legentem librum prohi-
bitum? pag. 77. n. 18.
- Dub. 8. An scienter legens li-
brum hæretici, simul hære-
sim continentem, & de Re-
ligione tractantem duplici
Excommunicatione inno-
detur? ibid. n. 19.
- Dub. 9. Utr. qui cognoscit, se
habere libros prohibitos hæ-
reticorum, possit ex semet-
ipso eos comburere; vel te-
neatur alicui Superiori con-
signari? ibidem, n. 20.
- Dub. 10. An ad censuram Bul-
læ incurrendam sufficiat le-
gere manuscripta ab hæreti-
co, si hæresim contineant,
aut de Religione tractent?
ibid. num. 21.
- Dub. 11. An excusetur ab Ex-
communicatione legens li-
brum hæretici hæresim con-
ti-

INDEX.

continentem, non malo animo, sed ex sola curiositate, aut ad confutandos hæreticorum errores? pag. 78. num. 23.

Dub. 12. An excommunicatione Bullæ innodetur, qui librum hæretici hæresim continentem, oculis percurrit, cum advertentia mentis ad ea, quæ in ea scripta sunt, quanvis ore nil proferat? ibid. n. 24.

Dub. 13. An si legens librum hæreticum non intelligat, id, quod legit? legit Rusticus librum lingua latina scriptum, sed, quod legit, non percipit? pag. 79. n. 25.

Dub. 14. An parvitas materia in legendo excuset ab incurfu hujus censuræ? ib. n. 26.

Dub. 15. Quomodo Confessarius se gerere debeat cum legentibus, & retinentibus libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes? pag. 80. n. 27.

Dub. 16. An legens libros prohibitos teneatur seipsum denunciare? ibid. n. 28.

Dub. 17. An reus in legendo, & retinendo præfatos libros, teneatur denunciare complicem? pag. 81. num. 29.

Dub. 18. Quomodo tempore Jubilæi se gerere debeat Confessarius cum legentibus libros præfatos, in quo da-

Tom. III.

tur facultas absolvendi ab omnibus casibus, etiam in Bulla Cœnæ contentis? ibid. num. 30.

DISPUT. II.

DE SPE, ET CHARITATE.

Quæst. I. Quodnam sit objectum Spei, tam materiale, quam formale? pag. 83.

Inquir. 1. An sit licitum operari intuitu mercedis æternæ? pag. 84. n. 6.

Quæst. II. An sint, & quæ præcepta Spei, & quæ sint vitia opposita? pag. 85.

Dub. 1. Utr. possimus sperare in homine? pag. 86. n. 4.

Dub. 2. Utr. sit certa Spes? ibid. n. 5.

Inquires. Qualis timor sit, qui comitatur Spem? pag. 87. n. 6.

Inquir. 2. Quid representandum sit præsumptiosis; & quid proponendum est desperabundis? pag. 88. n. 8.

Quæst. III. Quid sit Charitas, & quodnam ejus objectum, tam formale, quam materiale? pag. 50.

Inquir. An Charitas habeat rationem veræ amicitiae inter Deum, & hominem? pag. 92. n. 6.

Hhhh Quæ

INDEX.

- Quæritur, quanam sint ista ob-
jecta materialia secundaria,
& quo ordine sint ex chari-
tate amanda, seu diligenda?
pag. 94. n. 12.
- Inquires. Quid est amare
Deum ex toto corde? pag.
95. n. 14.
- Quæst. IV. In qua resolvuntur
aliqua quæsitæ circa præsen-
tem materiam, pag. 98.
- Inquires 1. An habitus infusus
Charitatis, quo diligitur
Deus, sit distinctus ab ha-
bitu, quo diligitur proxi-
mus? ibid. num. 1.
- Inquir. 2. An detur præcep-
tum de diligendo Deum, &
proximum? pag. 99. n. 3.
- Inquir. 3. An teneamur dilige-
re Deum super omnia inten-
sive? ibid. num. 4.
- Inquir. 4. An Deus ita sit su-
per omnia diligendus, di-
lectione appetitiva, ut
non solum debeat esse super
omnia ipsi Deo contraria
mortaliter, sed etiam con-
traria ipsi venialiter? pag.
101. n. 7.
- Inquir. 5. Quandonam tenetur
homo ad actum amoris Dei
super omnia appetitive?
pag. 102. n. 9.
- Inquir. 6. Quandonam obliget
præceptum Charitatis erga
proximum? pag. 103. n. 13.
- Quæst. V. Quot, & quæ sint
vitia Charitati opposita? p.
107.
- Quær. 1. Quid, & quotuplex
sit odium? pag. 108. n. 2.
- Inquir. 1. An Deus possit odio
haberi? pag. 109. n. 5.
- Quær. 2. Quid sit Schisma? pa-
gin. 110. n. 7.
- Inquir. 2. An ligetur excom-
municatione Bullæ Catholi-
cus, qui in Anglia obe-
dientiæ signa exhibet erga
Regem, uti Caput Ecclesiæ,
quanvis firmiter credat,
non ipsum, sed Romanum
Pontificem esse Vicarium,
& Ecclesiæ Caput? pagin.
111. n. 8.
- Inquir. 3. Quæ sint pœnæ, qui-
bus subjacent Schismatici?
pag. 112. n. 11.
- Inquir. 4. An, qui negaret
hunc numero Papam, v. g.
Benedictum XIV. esse verum
Pontificem, & Ecclesiæ Ca-
tholicæ Caput visibile, ef-
fet Schismaticus, & hære-
ticus? pag. 113. n. 12.
- Inquir. 5. Quid faciendum,
quidque consulendum, dùm
in Ecclesia eodem tempore
duo reputantur Summi Pon-
tifices? ibid. n. 13.
- Quær. 3. Quid, & quotuplex
sit Bellum? ibid. n. 14.
- Inquir. 6. An licite possit fie-
ri bellum contra hæreticos?
pag. 117. n. 22.
- Inquir. 7. An licitum sit Prin-
cipi Christiano, quando bel-
lum est justum, vocare in
au-

INDEX

auxilium suum infideles ad
 militandum contra fideles?
 pag. 118. n. 24.

Inquir. 8. Quibus sit licitum
 militare, seu bellare? ibid.
 num. 25.

Inquir. 9. An bona in bello
 justo accepta, possint lici-
 tē retineri? pag. 120. n. 28.

Inquir. 10. An in bello justo
 liceat uti insidijs? ibid. nu-
 mer. 29.

Inquir. 11. An bellum possit
 indici cum sola opinione
 probabili, relicta opinione
 magis, vel æquē probabili
 de causa justa? pag. 121.
 num. 30.

Inquir. 12. An miles dubitans

de injustitia belli (quod
 Principi notum fuit esse in-
 justum) juxta regulas, &
 non alias militavit, pecca-
 verit? ibid. n. 31.

Inquir. 13. An innocentes li-
 citē occidi possunt? pagin.
 123. n. 35.

Inquir. 14. Petrus discessurus
 ad bellum contra Turcas
 instrui petiit, an liceat sibi
 ipsorum pueros occidere?
 ibid. n. 36.

Inquir. 15. An liceat militi-
 bus Naves proprias combu-
 rere, né ipsi in manus hos-
 tium perveniant? pag. 124.
 n. 37.

INDEX.

TRACTATUS II.

DE VERA RELIGIONE.

ADVERSUS HETHERODOXOS, TUM
antiquos, tum recentes.

PRIMUM PRÆLUDIUM.

DE VARIA DISPOSITIONE ADVERSARIO-
rum, & quomodo cum singulis agen-
dum, pag. 127.

SECUNDUM PRÆLUDIUM.

DE CAUSIS, QUÆ IMPEDIUNT MULTOS
adversarios, nè ad fidem Convertantur,
pag. 131.

DISPUTATIO PRIMA.

DE QUIDDITATE, ET QUALITATIBUS
vera Religionis.

Quæst. I. An detur in mun-
do vera Religio, seu
vera Ecclesia? pagin.
140.

Quæst. II. Utr. vera Religio
sit nobis visibilis, & quo-
modo? pag. 150.

Quæst. III. Quanam sit hæc ve-
ra Religio, seu vera Ecclesia?
pag. 162.

Quæst. IV. Inqua amplius of-
tenditur Anglicanam sectam
non esse veram Dei religio-
nem; magisque roboratur
veritas præcedentis quæstio-
nis. pag. 182.

Proponuntur, & diluuntur
aliqua illorum argumenta.
pag. 191.

Quæst.

INDEX.

Quæst. V. Quænam sint rationes aliæ, quibus ostenditur veritas Ecclesiæ Romanæ, & falsitas Sectarum? pag. 197.

DISPUT. II.

DE MEMBRIS ECCLES. sue.

QUÆST. I. Quid Clerici, & Laici importent nomina? pag. 208.

Quæst. II. Quid, & quotuplex sit electio, vocatio, & missio Ministrorum Ecclesiæ? pag. 210.

§. I. De ordinaria vocatione Ministrorum novi Testamenti, pag. 212. n. 4.

§. II. De extraordinaria vocatione Ministrorum novi Testamenti, pag. 215. n. 12.

§. III. An Lutherus ordinariè vocatus sit? pag. 217. num. 15.

§. IV. An Lutherus extraordinariè vocatus sit? pag. 219. n. 20.

§. V. An Lutherus partim ordinariè, partim extraordinariè vocatus sit? pag. 223. n. 30.

Quæst. III. In qua resolvuntur aliqua quæstiones circa præcipuos Ecclesiæ Ministros, Eminentissimos, scilicet, Cardinales, pag. 230.

Inquires I. Quod fuit initium,

& progressus Romani Clerici? pag. 231. n. 3.

Inquir. 2. Qua de causa hæ Parrochiæ Tituli dicti sunt? ibid. n. 4.

Inquir. 3. Horum Titulorum quis erat numerus? pag. 232. n. 5.

Inquir. 4. Quis Presbyteris istis Diaconos adjunxit? ibid. num. 6.

Inquir. 5. Quæ erant illa loca, quæ Diaconia appellabantur? pag. 233. n. 7.

Inquir. 6. Quot sunt Episcopi Cardinales, & ad quid assumpti? ibid. n. 8.

Inquir. 7. Quid hoc nomen Cardinalis significat? pag. 234. n. 9.

Inquir. 8. Unde hoc nomen Romæ ortum habuit? ibid. n. 10.

Inquir. 9. Quis erat veterum Cardinalium numerus? ibid. n. 11.

Inquir. 10. Quis præsens Cardinalium numerus? pag. 235. n. 12.

Inquir. 11. Quot pro nunc ex tribus ordinibus, in quolibet ordine sunt Cardinales? ibid. n. 13.

Inquir. 12. Quot sunt Cardinalium congregationes? pag. 236. n. 14.

Inquir. 13. Quid est Conclave, quod dicitur Cardinalium? pag. 237. n. 16.

INDEX.

- Inquir. 14.** Quodnam fuit principium istius conclavis? *ibid.* n. 17.
- Inquir. 15.** Unde constat, quod ita fuerint inclusi Cardinales, & quod rectum conclavis fuerit apertum, & ablatum? pag. 238. n. 19.
- Inquir. 16.** Estne magna Cardinalatus dignitas? pag. 239. num. 21.
- Inquir. 17.** Episcopi qui sunt Apostolorum successores, numquid majores sunt Cardinalibus? *ibid.* n. 22.
- Inquir. 18.** A quo tempore Summorum Pontificum electio demandata est solis Cardinalibus? pag. 240. num. 23.
- Inquir. 19.** Quandonam ceperunt Cardinales vestibus indui purpureis? *ibid.* numer. 24.
- Inquir. 20.** A quo tempore dicuntur Cardinales Eminentissimi? pag. 241. n. 25.
- Quæst. IV.** In qua resolvuntur aliqua quæsitæ circa Illustrissimos Episcopos, pag. 241.
- Inquir. 1.** An Episcopatus sit ordo distinctus à Sacerdotio? *ibid.* n. 1.
- Inquir. 2.** An jure divino in potestate Ordinis, & jurisdictionis sit major Episcopus, quàm Presbyter? pag. 242. n. 3.
- Quæst. V.** An potestas jurisdictionis Episcoporum deriveatur immediate à Summo Pontifice? pag. 244.
- Quæst. VI.** In qua resolvuntur aliqua quæsitæ circa Monachos, & alios Religiosos, pag. 254.
- Inquir. 1.** Quis fuisset primus author status Religiosi? pag. 258. n. 7.
- Inquir. 2.** Quinam fuerunt primi Religiosi? pag. 259. num. 8.
- Inquir. 3.** Quot sunt Religiosorum Ordines? *ibid.* n. 9.
- Quæst. VII.** De opere Monachorum, & de illorum victu ex elemosina, pag. 261.
- Quær. 1.** Utr. debeat institui Religio aliqua ad opera vitæ activæ? pag. 264. numer. 9.
- Quær. 2.** Utr. congruè instituaturs Religio aliqua ad militandum? pag. 265. n. 10.
- Quær. 3.** Utr. possit institui Religio ad Prædicandum, vel audiendum confessiones? *ibid.* num. 11.
- Quær. 4.** Num instituenda sit Religio ad studendum? *ibid.* num. 12.
- Quær. 5.** An Religio, quæ vacat vitæ contemplativæ, sit nobilior ea, quæ se applicat ad opera vitæ activæ? *ibid.* n. 13.
- Quær. 6.** Utr. habere aliquid

INDEX.

in communi, diminuat perfectionem Religionis? pag. 266. n. 14.

Quar. ultim. An perfectior sit Religio in societate, quàm in solitudine? ibid. n. 15.

Quaest. VIII. in qua resolvuntur alia dubia, pag. 266.

Inquir. 1. Quot sunt Ordines Mendicantes, & quare mendicantes dicuntur? ibid. numer. 1.

Inquir. 2. Fuitne expediens ut in Ecclesia Dei instituerentur Religiones quaedam? p. 267. n. 2.

Inquir. 3. Cum tot Sancti Ordines, & approbata Regulae fuerint; cur Sanct. Franciscus novam Regulam facere voluit, quasi non sufficerent priorum instituta Sanctorum? ibid. n. 3.

Inquir. 4. Quae Religio est melior? pag. 268. n. 4.

Inquir. 5. Quae est boni, & veri Religiosi vita? ibid. num. 5.

Quaest. IX. In qua resolvuntur aliqua quaesita circa fideles laicos, pag. 270.

Quar. 1. An politica potestas sit bona, & Christianis licita? ibid. num. 1. & 2. pag. 271.

Quar. 2. An politica potestas amittatur per peccatum? n. 1. & 4. pag. 272.

Quar. 3. An Magistratus, &

Christiani Principes possint leges condere, exercere iudicia, & punire nefarios? n. 1. & n. 5. ibid.

Quar. 4. An Christianis bellare liceat? num. 1. & n. 9. pag. 274.

Quar. 5. An Magistratus sit Religionem defendere? n. 1. & n. 12. pag. 275.

Quar. 6. An Magistratus debeat haereticos, ab Ecclesia judicatos, temporalibus multare poenis? num. 1. & n. 15. pag. 277.

DISPUT. III.

DE CAPITE ECCLESIAE.

Quaest. I. An Christus Dominus, quomodo, & quando fuerit Caput Ecclesiae? pag. 279.

Quaest. II. An Episcopus Romanus sit verus Petri successor in iurisdictione, & autoritate Capitis Ecclesiae? pag. 287.

Quaest. III. Utrum sit de fide Benedictum XIV. regnantem, & in Romano Episcopatu sedentem, esse Ecclesiae Universalis Pastorem, Vicarium Christi, & successorem Petri? pag. 337. 1308

Quaest. IV. In qua resolvuntur aliqua dubia de Romano Pontifice, pag. 310.

INDEX.

Dubitabis 1. An Summus Pontifex sit supra Concilium generale, vel é contra? *ibid.* num. 1.

Dubit. 2. An decreta Summi Pontificis loquentis ex Cathedra, sive facta sint in Concilio, sive extra, sint infallibilia, seu objecta materialia divinæ fidei? p. 313. num. 6.

Dubit. 3. An aliquis aliquando Pontifex erraverit in fide? pag. 314. n. 8.

Dubit. 4. Utr. Petrus dùm Christum negavit, fidem amiserit internam? pag. 316. n. 10.

Dubit. 5. An Summus Pontifex possit errare in approbatione religionum? *ibid.* n. 11.

Quæres. An Pontifex possit condere leges obligantes in conscientia? pag. 317. numer. 13.

Quæst. V. An standum est sententiæ Papæ, vel iudicio Patrum, si contingat controversia de definitione fidei, cultus, & disciplinæ inter Pontificem, & Patres? pag. 319.

Inquires. An communis sententia de infallibilitate Summi Pontificis pariat ali-
quas limitationes? pag. 341. num. 51.

DISPUT. IV.

DE JUDICE CONTRO- versiarum.

Quæst. 1. Quid, & qualis sit Sacra Scriptura? pag. 344.

Dubitabis 1. Quot fuerint editiones Sacræ Scripturæ, & quæ sit præferenda? p. 349. num. 10.

Dubit. 2. An omnia, quæ in Sacra Scriptura continentur sint objecta credibilia fide divina? pag. 350. n. 11.

Dubit. 3. An omnia Scripturæ Sacræ puncta, apices, incisiones, & commota sint à Deo dictata, & revelata? *ibid.* n. 12.

Dubit. 4. An omnia, quæ debemus credere contineantur in Sacra Scriptura? pag. 351. n. 14.

Dubit. 5. Quanam sit totius nostræ fidei resolutio? *ibid.* num. 15.

Inquires. An vera Ecclesia probanda sit ex Scriptura, vel é contra? pag. 356. n. 22.

DUBIUM LATERALE.

Inquires, de quo Psalterio loquatur Seraph. Nost. Patrens dum in cap. 3. regulæ ait: Clerici faciant divinum offi.

INDEX.

officiū secundum ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, excepto Psalterio, ex quo (id est divino officio) habere poterunt Breviaria ? pag. 358. n. 27.

Quæst. II. An Sacra Scriptura sit obscura ? pag. 367.

Quæst. III. Quæ sit causa obscuritatis Scripturæ ? pag. 368.

Quæst. IV. An præter Verbum Dei scriptum, seu præter Sacram Scripturam, admittebantur Traditiones Apostolico-Divinae, quæ æqualem cum Sacra Scriptura auctoritatem habeant ? Vel, ut alij proponunt: an præter Verbum Dei scriptum, sit aliud Verbum Dei non scriptum, sed traditum ? pag. 382.

§. I. De traditionibus veteris Testamenti, pag. 383. n. 5.

§. II. De Traditionibus novi Testamenti, pag. 386. numer. 14.

Quæres. Quomodo Traditio possit habere parem vim, & auctoritatem cum Scriptura ? pag. 387. n. 16.

§. III. Adversariorum sententia, pag. 392. n. 33.

Quæst. V. An Sacra Scriptura sit Judex controversiarum, fidei, & morum ? p. 402.

Objectiones adversariorum diluuntur, pag. 429.

Tom. III.

Quæst. VI. An Pontifex Romanus sit Judex infallibilis controversiarum fidei, & morum ? pag. 435.

Quæst. VII. An Rex, seu Princeps laicus sit Judex controversiarum in materia fidei, & Religionis ? pag. 451.

Quod sit ergo officium Regis circa Catholicam Ecclesiam ? pag. 453. num. 6.

Quæst. VIII. An Romano Pontifici potestas conveniat in temporalia Principum ? pag. 456.

Inquires. An clavis, seu potestas spiritualis in Pontifice excludat dominium temporale ? pag. 465. n. 24.

DISPUT. V.

DE SACRA EUCHARISTIA, de Sacrificio Missæ, de Communionem sub una specie, de Purgatorio, de Indulgentiis, & de Cæremoniis, quibus utitur Ecclesia Catholica Apostolica Romana, necnon & de invocatione Sanctorum.

QUÆST. I. An Christus Dominus verè realiter, & substantialiter sit præsens in Eucharistia ? pag. 471.

Quæst. II. An Sacrificium Missæ sit verè, & propriè Sacri-

INDEX.

- scium novæ Legis, seu Legis Evangelicæ? pag. 478.
- Argumenta adversariorum diluuntur, pag. 496. num. 42.
- Quæst. III. De communione Laicorum sub una specie, pag. 502.
- Quæst. IV. An detur Purgatorium? pag. 506.
- Quæst. V. Utr. in Ecclesia Christi detur potestas concedendi Indulgentias? pag. 509.
- Quæst. VI. An Ceremoniæ, quibus utitur Catholica Romana Ecclesia sint utiles, bonæ, & meritorie? pag. 511.
- Quæst. VII. De invocatione Sanctorum, pag. 513.
- §. I. An invocatio Sanctorum cedat in injuriam Dei? pag. 514. num. 4.
- §. II. An invocatio Sanctorum cedat in injuriam Christi? pag. 515. n. 8.
- §. III. An invocatio Sanctorum sit signum diffidentie? pag. 516. n. 12.
- §. IV. An invocatio Sanctorum sit inutilis, eo, quod ipsi non audiant nostras preces, neque sciant, quid apud nos geratur? pag. 517. num. 15.
- §. V. An ideo non liceat invocare Sanctos, quia non habemus de hac re præceptum divinum? pag. 521. n. 26.
- §. VI. An invocatio Sanctorum fuerit usurpata in primitiva Ecclesia? pag. 522. num. 28.
- §. Incidens. De usu, & cultu Sacrarum imaginum, pag. 525. num. 40.

TRACTATUS III.

DE ALIQUIBUS QUÆSTIONIBUS

Libertinorum.

- Quæst. I. Utrum, qui juravit, se permanfurum in aliqua falsa secta, v. g. in Lutheranismò, teneatur præstare? pag. 534.
- Quæst. II. An sit licitum habere contractus cum hæreticis? pag. 541.
- Quæst. III. An si paciscaris cum Hæreticis, fides servanda sit? pag. 544.
- Quæst. IV. An Princeps Catholicus possit tolerare hæreticos in sua Provincia? pag. 548.
- Quæst. V. An Rex Catholicus possit

INDEX.

possit hæreticos propter so-
lam hæresim pœna Capitis
punire ? pag. 552.

Quæst. VI. An Princeps, vel

Magistratus possit Judæos
tollerare in sua Civitate, aut
Provincia ? pag. 559.

TRACTATUS IV.

DE MUNERE , ET METHODO Prædicandi.

Inquires I. Quis prædicare
debeat ? pag. 564. n. 1.

Inquir. II. Quis debeat esse Præ-
dicatoris finis ? ib. n. 2.

Inquir. III. Quid prædicare de-
beat ? pag. 565. n. 3.

Inquir. IV. Quibus rebus ful-
ciri debeat Verbum Dei, &
quo ordine ? ibid. n. 4.

DE SACRA SCRIPTURA.

Ibid.

Inquires. Quis, & quotu-
plex sit sensus Sacræ Scrip-
turæ ? p. 566. n. 6.

An autem ejusdem textus Sa-
cræ Scripturæ possint esse
plures sensus literales ? pag.
568. n. 14.

Dubitabis. Utr. argumentum
desumptum à sensu accomo-
datio sit efficax ? pag. 571.
n. 22.

Inquires II. Quot, & quæ sint
Concilia, quibus fulciri de-
bet prædicatio ? pag. 572.
n. 24.

De Sanctis Patribus, pag. 575.
num. 30.

De Rationibus, pag. 576. n.
33.

De similitudinibus, pag. 580.
num. 44.

De Exemplis, pag. 581. n. 45.

Inquires I. Quomodo debeat
concio efformari ? pag. 582.
n. 47.

Inquires II. Quot sint partes
Orationis Ecclesiasticæ ? pag.
583. num. 51.

De Propositione, p. 584. n. 54.

De Arte inveniendi proposi-
tionem, pag. 585. n. 56.

Inquires. Quo ordine dispo-
nenda sit Concio ? pag. 586.
n. 58.

De perspicuitate orationis Ec-
clesiasticæ, ibid. n. 59.

Inquires. Quomodo prædicare
debeat ? pag. 587. n. 60.

De imploratione divini auxi-
lij, ibid. n. 61.

De decore servando, ib. n. 62.

De judicio in dicendo, pag.
588. num. 63.

De emendata locutione, ibid.
num. 64.

De

INDEX.

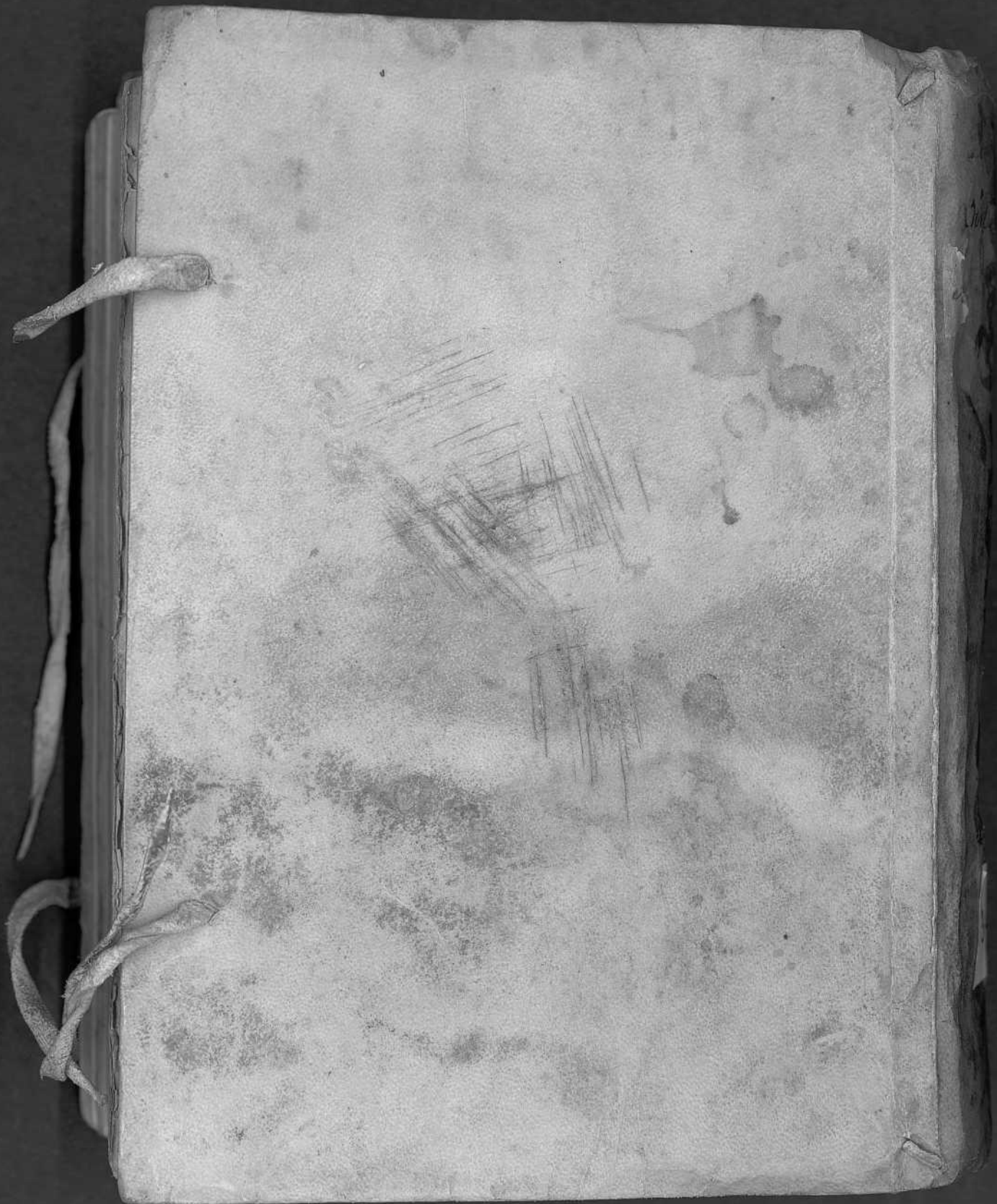
- De Pronuntiatione , pag. 590. n. 68.
- De Idiomate , ibid. n. 69.
- De moderatione vocis , ibid. num. 71.
- De Actione , pag. 591. n. 72.
- Animadversiones quædam pro Missionariis , pag. 592. n. 74.
- De Missionarijs ad terras Infidelium mittendis , ibid. n. 83.
- Dubit. 1. Quales debeant esse Apostolici Missionarij in naturalibus ? pag. 293. n. 76.
- Dubit. 2. Qualis , quantavè debeat esse sufficientia doctrinæ in Apostolico Missionario requisita ? ibid. n. 79.
- Dub. 3. Utr. adsit necessitas Missionariorum ? pag. 594. num. 80.
- Dubit. 4. Quales eligendi sint Apostolici Missionarij ? pag. 595. num. 82.
- Dubit. 5. Quænam sint moralia requisita in Apostolico Missionario ? ibid. n. 83.
- Dubit. 6. Qualis debeat esse modus vivendi , & conversandi Apostolici Missionarij ? ib. num. 84.
- Dubit. 7. An sit licitum Missionarijs portare peram , vel saculum , scilicet , ciborum repensorium ? p. 597. n. 86.
- Dubit. 8. An sit prohibitum Apostolicis Missionarijs habere duas tunicas ? ibid. n. 87.
- Dubit. 9. An sit prohibitum Apostolicis Missionarijs virgam materialem , sive vacuum ferre ? ibid. num. 88.
- Dubit. 10. Quænam sint Apostolicis Missionarijs specialiter prohibita circa mores ? ibid. n. 89.
- Dubit. 11. Qualibus medijs possit , ac debeat Missionarius suadere infidelibus veritatem Catholicæ fidei , pag. 598. n. 90.
- Dubit. 12. Utr. sit grave damnum discordia inter ipsos Missionarios ? ibid. n. 91.
- Dubit. 13. Quales debeant esse Apostolici Missionarij præparationes ad exercitium Missionis ? pag. 599. n. 92.
- Dubit. 14. Quis sit methodus servanda , dum fides proponitur infidelibus ? ibid. n. 93.
- Praxis , & forma reconciliandi hæreticos cum Ecclesia Catholica , pag. 600. n. 94.
- Forma Professionis fidei quam habent facere ex Tridentino , & ex Bulla Pij IV. de professione fidei , cap. 13. pag. 601. n. 1.

F I N I S.

thea
Wint

3.451